

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsatt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsatt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

THE LIBRARY

CLASS 839.5F769

BOOK IS4

Fornsvenska legendariet.
ETT FORN-SVENSKT LEGENDARIUM,

INNEHÅLLANDE

MEDELTIDS KLOSTER-SAGOR

OM

HELGON, PÅFVAR OCH **KEJSARE**

IFRÅN

DET I:STA TILL DET XIII:DE ÅRHUNDRADET.

Öfver Gamla Handskrifter

AF

GEORGE STEPHENS, ESQ.

ANDRA BANDET.

STOCKHOLM, 1858.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

CXV—CLXXIX.

OM FLERE HELGON
KEJSARE OCH PÅFVAR.

1188964

CXV.

I. JOHANNES CRYSOSTOMUS' SAGA.

SS. Shrysostomi många vedermödor.

Johannes crisostomus

Cod.
Bildst.
Bl. 124,
recto.

- ¶ m thæn sama tima var iohannes crisostomus episcopus constantinopolitanus han thröste wæl sinom hælgha lifnadh ok nefste fast
5. osidugum klærkom til thes the resto (sik) gen hanom mǝ olydhno ok giordho hanum manga genuerdo swa kom han først j klærka hat. ¶ Eutropius archadii kesare (ǝstallare xx marskalk) ok radh (ǝsven xx giuara) rædh konungenum atir kalla kyrkio frelsins ræt
10. them til kyrkio ryma rædde for ilgerningom han fik sielfuir først bryta moth sinom herra oc rymde til kyrkio ¶ Johannes skemde han mǝ ordom hwi han rymde vndi thæ værio han androm mente ok vard wtdraghin ok halshuggin/ ther fore fik iohannes hof-
15. manna hath ¶ Theophilus alexandrinus lette all emne sæthia iohannem aff biscops stole klærka ok hofmæn
- ¶ Ræsto theophilum/ alt almenninggis folk hiolt mǝ

iohanne ok hordhe gerna hans prædikan ¶ Gaymas marskalk arrianus badh lenghe archadium bidhia a hans væghna. iohannem gifua arrianis kyrkio rwm j stadhenom ¶ Johannes sware lætin han siælfuan be-

5. dhas ok swaradhe hanum swa. tha han beddis all gudhȝ hws æru thik øpin enghin menar thik gudhlika bønir. ¶ Gaymas sagdhe sik. vara. annars sida ok mykla mødho hafua tholt for roma rike ok ey vara moghelikt synia sik bøn ¶ Johannes swaradhe hans (ȝ) ærua gaa

10. takna ^{xx}vpburna lön vara) mere æn hans mødha var wærdh/ ok badh han rækna huru vsal han war. ok (huru) veldogher wrdhin ¶ Gaymas th(y^xa)ghnade wm sin bōna maal ok sampnadhe stylda hær wm nath at gripa *stadhin ok k(ȝ)onungen ^{xx}eybaren)

*Bl. 124,
verso.

15. sielfuan (^Rinne bræna) gudhȝ ængla vardo stadin thwa nettir mȝ iohanne swa at gaymas rymde landit ok samnade hedhnæn hær ¶ Archadius (^Rkesare) sænde iohannem. mȝ budhskap moth gayme ¶ Gaymas stegh aff hæste ok lagdhe hand iohannis iwi sin øghon ok 20. bødth sinom synom kyssa hans knæ ok wardh siælfuir spakir som lamb ¶ Arriani giordho iohanni mangha mødho. til archadius forbødth sangh eller lesningh j thera kirkio

§. Epiphanius. — Engla-penningarne. —

Den pløtsligen døde.

¶ Epiphanius var wm then thima episcopus cypri

25. (^{xx}hælagher man oc tho) delo brøddher [brodher] iohannis/

- thenne epyphanus. war swa mildir at han tærde alt kirkionna. goȝ a. fatøko folke oc tha enkte var (ȝepte ^{xx}atir) (han) tha kom gudhȝ ængil mȝ fægiurdla fulla mȝ pæninggom (til hans). ¶ Ther han
5. rædh at wæghenom vildo thwe ribbalda dara biscopin ok lagdis annar thera nidher widher wæghin som dødher ware ok annar sath ok græth ok beddis al-muso. at læta jordha likit mȝ/ biscopin gaff hanum pæninga ok læs ifwi them som la requiescat jn pace
10. thȝ thydher at han badh likit hwilas j gudhȝ fridhi hans kompan hitte han dødhan sidhan (ȝhan ^{xx}biscopin) war bort ridhin

Striden med Eudoxia. ES. Eshrysostomi

död i utlandet.

- ¶ Iohannes predikadhe (ȝsan ^{xx}huas)lika ok giorde wreda eudoxiam kesarinno(na) thy at han war
15. hardher (huas) j prædikan a moth høghfærdogho(m) qwin(ȝde ^{xx}nom) ok (thy) læt eudoxia. saman kalla. bi-scopa *consilium* mȝ theophilo ok epyphanio (ȝ ok ^{xx}at) sæthia iohannem aff biscops valde the komo saman ok wardh aff. dygher. dela ok vildo alle lanȝ mæn væria
20. iohannem mȝ stridh til iohannes veek for bloȝ vadha ok læt sik wtlægha leggja til gudh plæghade swa stadhin for hans skuld at alle iohannis vini ok ouini stodo til striidh a moth konungenom oc eudoxia. siælf. badh konungin atirkalla iobannem mȝ hedher

- ok alt folghi[•][folkit] nødhgadhe iohannem at sithia atir j
 biscops stool ath prædika: ¶ Annan thima prædikade
 iohannes .a. moth eudoxia thy at hon læt sæthia sit
 belæte for kirkio dør ok riddara ok swena bordera ther
5. wm kring ok leka/ ther fore læghdis iohannis wt-
 lægha annan thima til gøtlandh. ¶ Pauin aff rom sør-
 bødth (xx annan biscop confirmera) mædhan han lifdhe
 ¶ Gudh endadhe hans mødho. wtlændis ok gaff (han)
 sin anda j gudh; hænder. archadius ok eudoxia ok
10. alle biscopa mottu hans like m; hedher ok scrinlaggho
 hans ben hans dagher komber wm hælgha kors dagh.
 wm høstin:

—•—

S. Iohannes Chrysostomus' Saga.

—

SKILJAKTIG UPPTÆKNING.

—

(Pergaments-handskrift ifrån Vadstena; tillhör Ben-
 zeli samling i Linköpings Gymnasii-Bibliothek; har
 N:o 39 i Kylanders förteckning. Skrifven år 1520—25.)

—

*Bl. 36,
 verso.
 Sp. 1.

- *Hær æpther skriffwas aff thæs hælga her-
 rans oc wærdogha kænnefadhersens hælga
15. liffwerne sancti iohannis crisostimi wænt
 aff the bok som kallas tyska passionali

 N pawe war i rom/ huilken entidh redh wt
 aff rom manghom strid;mannom honom
 æpther søliandom/ Thæn pawen haffde sør

- sidhwænio at nar han wille læsa sina bōner tha han
 færdadhæs/ gaff han sik wt fran sælskapet før rolik-
 het skuld swa giordhe han oc nw/ Oc tha han war
 i sinom gudelika bōnom oc hiærtans j̄nerlikhet ri-
 5. dhande/ fik han hōra ena rōst iæmmerlika ropandhe/
 oc sik klaghandhes/ tha tænkte han m̄ sik siælfswom/
 o wee mik/ hwat ær tæssen j̄mmerlika rōsten/ oc
 redh likkawæl fram sin wægh/ oc ropadhe the rō-
 sten æn mykyt ømkelikare sidhan æn til fōranda/
 10. Tha tænkte pawen widh sik sighiandis/ iak matte æ
 iw wetha hwat th̄ta ropet betydher/ oc wændhe sik
 moth rōstene huilka han hōrdhe ok ekki saa/ tha
 sagdhe pawen m̄ sik siælfswom/ hwat ær th̄ iak
 hōrde oc ekki see/ th̄ta ær ioo eth stort wndher/
 15. oc taladhe moot stadhen hwar rōsten hōrdhes sighian-
 dis iak bywdher tik oppa gud̄ wægna/ at thu mik
 sigher haa thu æst tha taladhe rōsten iæmmerlika oc
 græselika/ Jak ær en arm/ oc wsul siæl *oc wee ær^{*Sp. 2.}
 mik/ thy at iak maa ey wara wtan hardasta pino eth
 20. øgna blik/ oc min skærslo eldh ær swa stor tha
 sagdhe pawen m̄ gratandhes øghom/ Sigh mik om
 iak kan ællar fōrma tik nakot hiælpa/ siælen. sagdhe
 ney/ pawen sagdhe th̄ ær mik sørgeliket aff alt
 mith hiærtā/ æn gudh haffwer mik fōrlænt mykla makt
 25. at lōsa oc bindha syndena/ oc sigh mik thy/ om iak
 fōrma tik nakot hiælpa/ Tha swaradhe siælen/ Mik
 ær i dagh kwngiort nakot/ aff hwilko mik hoppas
 wnfa hiælp/ Thy at en sææl man ær i rom/ haff-
 wandes ena gudbelika hwstru/ huilken i dagh wart
 30. haffuandes m̄ affladhe frukt/ hwilken frukt skal sæl
 wardha oc kallas iohannes oc han skal wardha en
 gudeliken præster/ oc nar thæn præsten sigher sina

- sextande mæsson / tha wardher iak salogh siæl fræls
 aff mine pino / oc sagdhe siælen pawanom strættet
 ællar gatwna / ther mænnen oc hans gwdhelika hu-
 stru bodho / oc thesas nampn / oc her mȝ franskildis
5. pawen siælenne / oc siælen bleff ropandhes oc wen-
 gandis / ther æpther kom pawen igæn til sit sælskap /
 oc dirffdhes honom enghen aat spœria hwar han warit
 haffde / oc han redh bedrœffdher til rom igæen / Oc
 sændhe iæmskœt æpther thæn godha mænnen / oc gu-
10. delika lwstruna / enkannelikit bodh oc them kom-
 mande / anamadhe han wœrdelika / oc sæfflika / oc
 taladhe: sighian-*dis o thu mykyt sæl qwinna / thu
 math mykyt sæel wara / thȝ thu haffuer afflat eth
 barn / oc thȝ skal kallas iohannes / oc thȝ barnet
15. skal hælœk wardha / Tha swaradhe frwn sighiandes /
 ther æff kan iak enkte sœrnymma / wari thy ther om /
 allaledhis gudȝ wili / at gudȝ wili fulkompnas i mik /
 Ther æpther sagdhe pawen Jak bidher idher badhen
 at nar thȝ barnet ær fœth / tha gœren mik thȝ kwn-
20. nokt thy iak wil thȝ siælfswer dœpa / oc thȝ haffwa
 i minne bewaran / oc wara thæs andelike fadher /
 Fœrælthane takkadho honom wœrdelika oc mykyt œdh-
 mywklika oc pawen gaff them wælsignilse / oc swa
 aat skildos the ¶ Nw ther æpthe nar barnet war fœth /
25. bebodhado the thȝ pawanom / æff huilko han wart
 ganȝska gladher / oc bœdh sinom cappelaner sik mȝ
 honom til redha at gœra dœpilse / oc pawen dœpthe
 barnet / giffwandes thy nampn / som ær iohannis / ok
 tok barnet mȝ sik hem / oppa sith palacium / oc offta
30. plægadhe han beslodha [beskodha] thȝ barnet ¶ Nar barnet
 war vij ara gammalt tha læt han thȝ komma til
 skola / æn barnet haffde haart næme / oc lærdhe illa /

*Bl. 37,
 recto.
 Sp. 1.

- før huilkit andhra diækna giordho offta spee oc leek
 aff honom/ aff huilko pilthen mykyt skæmdhes oc
 drøffdes/ oc tok thenne pilten iohannes ther æpther
 til sidhwænio at daghlika gaa til enna kyrkio/ oc
5. knæbøya sik ødhmywklika før iomffru maria belæte/
 bidhiandis iomffru maria alwarlika oc jønnerlika/ at
 hon wærdoghas *honom hiælpa/ at han matte wæl ^{Sp. 2}
 læra Thȝ hænde en dagh nar sanctus iohannes stodh
 jønnerlika bidhiandes før samma belæthet at han matte
10. wæl læra/ tha taladhe belæthet til honom sighiandis
 kys mik før min mwn/ sidhan skalt thu wæl læra
 alȝskona konst oc wnfaa wisdom mer æn nakor mæn
 oppa iordhenne warandes/ Tha wart sanctus iohannes
 mykyt rædder oc sœrfæradher/ oc tordhe thȝ engaledhes
15. gœra/ Tha sagdhe millasta modhren maria kom til
 mik tryggelika wndher mina ledhnigh oc feloghet/
 tha gik han fram oc kyste iomffru maria før hennas
 mwn/ oc søgh ther wt alȝskona wisdom oc konster/
 at han ther æpther taladhe oc disputeradhe høghmæles
20. ærandhe ællar lærdhom/ om gudh oc alȝskona tingh/
 huilken enghen tilfœranda lærth haffde/ ællar hørt/
 oc nar han wt gik aff kirkyzne/ oc til skolan i gæn
 oc wille mera læra/ oc fanȝ han haffua wiisdom æl-
 lar lærdhom mer æn alle andhre/ Tha begynnadhe
25. alle lee aat honom oc fraghadhe honom sighiandis/
 hwat ær tik hænȝ/ ællar widherfarit/ ællar hwru
 haffwer thu wnfanghit swa mykyn lærdom/ thu haff-
 uer thæn lærdhom fanghit huilken wi mȝ bugh oc
 slaghe ey kwnnom i tik stoppa/ oc nw kant thu meer
30. æn wi alle/ Oc begynnadhe alle see oppa honom
 granlika oc sagho the en ringh aff gul gangha kringh
 om bans mwn oc thȝ gullet wær skinandes som en

*Bl. 37,
verso.
Sp. 1.

- kla-*--rasta stiærna / tha fraghade the honom hwat honom hænt war / ælar hwru thæn gul ringhen / war honom oppa kommen / hwilken han kringh om sin mwn haffde / tha sagdhe han them alla sannindh
5. hwru ther om war oc hwat honom hænde / Sidhan lærdhe the alle aff honom manghskona konster oc wisdom / thy at enghen kwnne the konster oc wisdoma som sanctus iohannes haffde / oc kalladho the han sidhan iohannes mȝ gyllene mwnnen / oc
10. sagdho the honom / mȝ rætto ær thȝ tith nampn / thy at gyllene ordh wtgaa aff thinom mwnne i thinom kænnedome / Oc baar sanctus iohannes / thæn gull ringhen / the stwndh han liffdhe / oc behølt oc thȝ nampnet ¶ Nw haffde thæn pawen sanctum iohannem
15. ganzska kæran / oc wart tha lidhog en prebændha ællar ræntha / hwilka pawen strax forlænte the honom / oc wart han ganzska riker / oc liffdhe dygdhelika / haffwandes hæløkt lifwerne / Oc nakot ther æpther nar sanctus iohannes wart xvi aara gammal læth
20. pawen wighia honom til præst / for the fatikka siælana skuld som pinadhes / at hon matte ther aff hogswalas / oc læth pawen honom sik til redha at læsa sina första mæsso / oc sagdhe at han enghaledis skulle længher fordrøia / Oc giordhe pawen thȝ aff warkwn-
25. nan ower the fatikka siælana / tha sagdhe sanctus iohannes the mæssona mȝ store gudhelikhet / oc aatwakt / oc wndher *the mæssonne fik han ganzska dywpa tanka / tænkiandhes widher sik sighiandhes / O herra gudh iak ær oc mykyt wngher / oc ær thȝ oc mykyt
30. mothe gudhi / at iak swa wngher skal præster wara / oc hantera sannan gudh / oc sagdhe han sidhan / O herra gudh thȝta ær mik okærth / at iak

*Sp. 2.

- swa hastelika wigdher ær til præst/ thy at [iæk] ær
 thæs owerdogher oc ær thȝ mik imoth/ at iæk tik
 hantera skal mȝ minom barnȝlikom handom/ Ther
 ower maa iæk sȝrgia/ oc sagdhe han framdeles/ iæk
5. weth wæl at wærlidennas rikedomā/ ærw siæleznē
 til skadha oc wadha/ fȝr thenskuld wil iæk fatiker war-
 dha fȝr gudȝ skuld/ hwat gangnar mik tidbelika ri-
 kedoma/ hwilka iæk ægher mothe gudȝ wilia/ oc
 fȝr thenskuld/ swa snart wi æthit haffwom wil iæk
10. gaa i øknena/ ok ther bliffwa i mina lifsdagha/
 oc tænkte han æn meer sighiandis mȝ sik/ o iæk
 wille at tæssen mæssan ware snart ændat/ Oc mȝ
 swadana tankom/ wart mæssan ganȝska langh/ æn
 tha mæssan war ændhat gingho the til bordh mȝ mykle
15. frȝgdh/ Oc wnfingho the then wngha præsten ganȝska
 ærlika/ oc haffdo nogh i allo thy som behoff war
 ¶ Nar the sina maltidh giorth haffdo/ tha gior-
 dhe *sanctus iohannes* thȝ han fȝrra tænkte/ oc kom
 sik hemelika fran sælskapet som mȝ bonom war/ ta-
20. kandes oppa sik fatigȝ manȝ klædhēbonat/ at enghen
 skulle honom *kænna/ oc ther mȝ togh han mȝ sik^{Bl. 38,}
 brōdh oc gik i øknena/ oc war ther i mangha dagha^{recto, Sp. 1.}
 mȝ lithen angher ¶ Nar pawen oc andra herra fȝr-
 nwmmo/ at *sanctus iohannes* war borth tappadher/
25. tha waro the mykyt drōffde oc lætho sȝkia alla
 wæghna oc rwm wndrandis hwart han bliffwin war/
 Sidhan gik *sanctus iohannes* jn i øknena langhan
 wægh/ oc badh gudh jnerlika at han mȝ sinne nadh
 wærdoghas honom nær standha/ oc honom mildelika
30. fȝrese/ oc fik han se ena rinnandhe kællō/ til hwilka
 han strax gik/ oc warth ganȝska gladher/ widh
 samma kællō war en holsten oc stor/ hwar watnet

- lopp wndher / tha tænkte han mǝ sik / hær skal wara
 mith heman / oc boolstadher / oc hænte tilsamman
 græs til at tækkia sin cella / oc makadhe en port
 før cellan / mothe skogx dywrom / oc nar han hæfde
5. førtært brødhæt som han mǝ sik i øknena baar / tha
 oppsøkte han yrther oc krydhe oc røther / ok fødhe
 sik ther mǝ / oc aat han oc løff oc græs / oc opp-
 lyffte idhkelika sin øghon i hymelen til gudh / oc
 lifde ganzska stranghlika / til thæs han kwæne wn-
10. dhersta hwat yrther oc røther godhe oc nyttoghe
 waro / oc tiænthe gudhi dagha oc næther / i gudhe-
 likom bønóm i fasto / waku oc i marghfallom dygdhom
 ¶ Oppa thentidh war en kesare som ælskadhe gudh /
 oc hæfde ena skøna borch / i huilke han hæfde sina
15. hwstru / oc sina dotter / oc sith hærskap oc tiænara /
- Sp. 2. The borghen war widh the øknena ællar sko-^{*}-ghen
 hwar sanctus iohannes war jǝne / Thǝ hændhe om
 sommaren oppa en dagh / at kesarens dotter mǝ mangha
 andra iomfrwr / gingho jn i skogben at fœrlostá sik
20. skodhandes lilior oc blomor / oc ther mǝ fœrtærandhes
 thiman / Tha kom aff hymelen en græseliken oc star-
 kaste wædher stormber / oc størsta blaster / at han
 fœrdhe kesarans dotter opp i wædhret høkt / at the
 andra iomfrunar wisto ey hwart hon kom / tha wor-
25. dho the alla bedrœffda sighiandis sik j mællan / hwat
 skolom wi swara kesarenóm om hans dotter / Oc tha
 kesaren heem kom spordhe han æpther sinne dotter /
 Tha swaradho the honóm sighiandis / at eth stort
 wædher fœrdhe henne sin wægh / tha wart kesaren
30. mykyt bedrœffdher / Æn gamble owenen dieffwllen /
 satte iomfrwna kesarens dotter oskadða / før sancti
 iohannis celladør / Tha stodh hon widh stenen hwar

- cellen war oppa bygdher/ oc war hon tilsaat mȳ
 stor prydlse oc ærleken klædhe/ haffwandhes dyra
 krono/ oppa sith hwffudh oc wiste ekki hwart
 hon skulle tædhan gaa/ oc saa sik om kringh oppa
5. alla sidhor/ om hon kwæne nakra mænniskio see/
 Tha saa hon *sancti iohannis cella*/ oc gik næmber/
 oc saa jn i cellan/ oc saa en man liggia oppa ior-
 dherne/ oc bidhia sina bōner som han offta plægadhe
 gōra/ Tha wart hon gladh oc sagdhe o min herre
10. lat mik jn i cellan fōr gudȳ skuldh/ tha wart *sanctus*
iohannes rædher/ oc mykyt fōrfæradher/ oc saa sik
 om/ oc stodh opp/ tha ropadhe iom[ffrun] *annantidh/ ^{*Bl. 38,}
 mykyt jnnerlika bidhiandis sik jnlata/ æn *sanctus* io- ^{verso.}
 hannes bleff tyster/ enkte swarandes/ tha saa iomffrun ^{Sp. 1.}
15. æn en tidh jn i cellan/ oc badh honom æn tridhia
 reso sik jnlata/ oc sagdhe/ iak seer wæl at i æren
 en cristen mænniskia fōr thenskuld bōr idher mik
 hielpa/ misther iak her mith liff thȳ komber tik til
 skadha/ oc wardher iak her oppæthin aff skogx
20. dywrom/ iak skal thȳ ower tik klagha om doma
 dagh/ oc thu skalt ther rækenskap fōre gōra/ Tha
sanctus iohannes haffde lēnghe hōrt jomfrwānas ordh
 oc ropan/ tha gik han til dōrena/ oc tha han henne
 saa/ aat spordhe han henne haa hon war/ oc hwru
25. hon war thiit kommen/ jomffrun swaradhe/ thȳta
 ær gudȳ wili/ iak sigher tik ey meer/ Tha tēnkte
sanctus iohannes widher sik/ mister hon hær sith
 liff/ tha ær iak saker fōr gudhi fōr thȳ oc swa laat
 han iomffrwāna gaa jn i cellan/ oc giordhe eth twæ-
30. skifte mȳ sinom staffwe/ ællar ganga kæppe/ oc
 sagdhe til iomffrwāna/ bliff thu i thenna delen oc
 iak i them andra delen oc kom enkte til mik/ oc

- bidh til gudh mȝ alle j̄nerlikhet oc aat wakt / hon swaradhe sighiandis thȝ wilia gærna gøra / oc tok hon sik en lithen sømpn / oc haffdhe hon engha makt i sin kropp / oc tha daghen kom / tænkte hon hwat
5. skal iak ætha i dagh / min kære wærdh haffwer enkte mik giffwa / Oc thy maa iak her lidha stora twangh / Tha stodh *sanctus iohannes* opp / oc laas sina bøner / mȝ store gudhelikhet / oc aatwakt / oc
- *Sp. 2. the hedher-^{*}-lika iomffrun stodh oc opp / oc *sanctus*
10. *iohannes* lærdhe henne gudhelika bøner / hwru hon skulle bidhia / Ther æpther sagdhe han til henna / wi wiliom gaa samman / oc oppletba os nakon kost / the giordho oc swa / æn theras koster war ey annat / wtan krydhe oc røther / thȝ atho the i mangha
15. dagha aff storum hwngher / oc store ødhmywkt oc bliffwo stadoghe i gudelikom bønem / waku oc fasto / oc thiænto gudhi mȝ alle aatwakt / Swadana dygdher oc gudelikhet liffwerno hatadhe owenen diæffwllen / oc hatadhe han them badhen / oc jnskøt i them eth onth
20. radh / oc skepadhe swaa / at *sanctus iohannes* stegh ower staffuen til iomffrwanna oppa hennas deel / oc omffæmnadhe henne kærleka / oc fik storan kærlek til henna / oc begik owenen at iomffrun fyl i stora syndh før hans skuld / Ther æpther fingho the storan angher før sina syndher / oc tyktho illa wara / at the haffdo syndhat mothe gudhi / oc *sanctus iohannes* sagdhe widh sik siælfwan / O O iak arme man / hwat iak haffuer gudhi giort til æro / thȝ haffwer iak nw alt førtappat O we mik herra gudh at iak the syndena bedhreff /
30. oc førtørnadhe tik min herra / thȝ ær mik nu leth aff alt mith hiæрта / Qwinnan sagdhe tesslikes / Awi mik wsle mænniskio / at iak syndat haffwer moth

- min herra oc min gudh/ oc førtappat hedher oc æro
 ¶ Thær æpther om en dagh wart *sanctus iohannes*
 tænkiande mǝ sik siælfwom/ bliffwer tæssen qwinna
 længher nær mik/ tha wardher iak mer *syndogher/<sup>*Bl. 30,
recto.
Sp. 1.</sup>
5. oc swa storte han qwinnona nidher aff høgha stenen/
 oc gik strax in i cellan oc sagdhe/ O iak osælaste
 man nw haffuer iak myrth the godha qwinna/ ekki
 haffde hon giorth the syndena/ oc haffde iak ekki
 henne ther til kommet/ oc iak haffwer henne aff hænt
10. lifwet/ tæssa qwinnona oc mina syndher/ wardher
 gudh æwerdelika hæmpna skolandhes ower mik oc
 gik tha *sanctus iohannes* wt aff skoghenom ællar øk-
 nenne/ oc sagdhe widh sik siælwon/ iak wil ey
 længher thiæna gudhi/ thy at min thiænist ær all
15. førtappat/ oc sagdh[e] ythermer o herra gudh/ thu
 hafwer før gløm[t] mik/ Tha kom i hans hiæрта eth
 lithet hopp til gudh oc han tænkte i sik/ jak wil
 mina syndher skrifftha/ oc kom sik før pawan i rom/
 som war hans gudhfadher/ oc sagdhe til honom o
20. hælge fadher/ iak ær en groffwer syndare/ oc swa
 skriffadhe han alla sina syndher/ mǝ storom angher
 oc idhrogha/ oc pawen kænde honom ekki/ oc sag-
 dhe wredhelika til honom gak hædhan wt aff minom
 øghom/ illa haffwer thu giort moth the qwinnonne/
25. oc thu æst saken til alt thǝta ondha/ Tha wart
sanctus iohannes mykyt bedrøffdher/ oc tænkthe mǝ
 sik/ iak twækær ekki om gudǝ miskundh/ oc gik i
 øknena i gæn til sin cella/ ok tok oppa sik ena synda
 both oc tænkte oppa gudǝ barmhærtoghet sighiandis/
30. gudǝ nadh oc miskund ær større æn mina syndher
 oc sagdhe ythermer/ O herra gudh tak tæssa *both *Sp. 2.
 nadhelika aff mik/ iak wil krypa oppa mina hændher

- oc fœther til thæs iak kan thina nadh fœrwærffua/
 oc nar iak haffwer mina syndh betalat/ tha wær-
 doghas thu herra gudh/ mik thȳ aff thinne nadh
 kwnngœra/ Oc ther æpther krœp *sanctus iohannes*
5. oppa hændher oc fœther som eth oskæliket dywr/
 ther i skoghenom/ Oc nar han wille taka sik hwilo/
 tha krœp han i sin cella/ oc swa krœp han i mangh
 aar/ æpther sinne fœrtæringh oc fœdho/ .sik aldrigh
 fran iordhenne oppresandis/ oc hans klædhe moghla-
10. dos/ oc rœttos snarlika aff hans kropp/ oc wart
 ower allan hans likama opp wæxsandes hardasta
 rwffuor som eke karter/ swa at engheȳ kwnne ho-
 nom kænna/ Oc tha han swa krwpt haffde i xv
 aar/ i the œkneȳne/ Oc swa længhe warit haffde i
15. them skoghenom/ tha hænde at keseriznan ællar ke-
 sarans hwstru fœdde barn/ oc war the samma kesa-
 riznan modher til the jomffrwna som wædhret borth
 fœrdhe ¶ Nar thȳta nyfœdda barnet skulle dœpas tha
 sændhe kesaren æpther pawen/ oc flere biskoppa oc
20. mæktogha herra/ nar pawen oc andra wærdoghe
 mæn/ oc mykyt herskap kompne waro/ togh pawen
 barnet oc wille thȳ dœpa/ Tha taladhe barnet sigh-
 iandis/ iak wil ekki dœpas aff tik/ tha sagdhe pa-
 wen til barnet/ gœr mik kwnnokt om iak tik dœpa
25. skal/ Tha swaradhe ather barnet/ jak wil ekki aff
 tik dœpther wardha/ *Tha fœrfæradhes pawen ganzska
 mykyt/ oc sagdhe til hærskapet/ hœren her til alle/
 hwru thȳta barnet swara/ oc talar siælfst for sik/
 seen/ hwat wil thȳta ærandhetȳ jnbæra ællar bethyda/
30. Oc taladhe pawen tridhia tidh til barnet sighiandis
 wilt thu wnffa dœpilse aff mik/ tha taladhe ather
 barnet sighiandis/ iak wil ey aff tik wardha dœp-

*Bl. 39,
 verso.
 Sp. 1.

- ther/ Jak wil dōpas aff then hælga mannenom *sancto*
iohanne/ gudh lathe then fræmadha mannen her snar-
 lika komma/ tha antwardhade pawen barnet fran sik/
 oc gik til keysaren/ oc spordhe/ hwat man ær then
5. *iohannes*/ som barnet skal dōpa/ Tha wiste enghen
 ther til swara ¶ Oppa thentidh haffde kesaren bw-
 dhit sinom iægharom fara i skoghen æpther willebradh
 til thȝ hærskapet som samlat war til hōgtidhena/ tha
 en aff them iægharommen som wt sændhe waro/
10. war ena milo jn i skoghen kommen/ tha hōrdhe han
 at hwn dana skælto oc glaffs adhe mykyt tiith/ oc redh
 han til them snarluka/ wiliandhis wetha hwat a sær-
 dhom war/ Oc tha han til hwn dana kom fik han
 see eth græseliket dywr før sik huilket han ekki
15. kændhe/ ællar wndherstodh/ hwat dywre thȝ wara
 skulle ællar hwat kōn/ ok tænkte iægharen mȝ sik/
 O thu æst græselika bestælt i thin skapnat/ at iak
 dirffwis ey besta/ ællar fattas widh tik/ thu maat
 mik dræpa *ællar fōrdærffwa/ iak wil hældher fara^{*Sp. 2.}
20. hem/ æn honom kom snarluka i tankan at han swa
 tænkte widh sik/ komber iak oc hem til min herra
 wtan willebradh/ tha wardher min herra mik wre-
 dher/ æn iægharen tok sik gudh til hiælp/ oc
 waghade sik alena moth thȝ græselika oc wan-
25. skapadha dywret/ oc tha han stormadhe mothe
 dywret/ tha lagdhe sik dywret stilla før honom/ som
 thȝ haffde hema tamph warit/ tha kastadhe iægharen
 sina kapo ower thȝ/ oc banth thȝ om hændher oc
 fōther til samman/ oc gladhes at thȝ war swa tamph/
30. oc spakt wordhit/ oc tok sit bælte/ oc bant thȝ oppa
 sin hælst [hæst]/ oc fōrdhe dywret oppa slattet [slottet]
 til sin herra/ Sidhan kom ther mykyt folk wiliandhes

- skodha/ thȝ græselika oc wndhersamma dywrret/ oc
 nar thȝ løst wart/ kröp thȝ wndher bænken/ Tha
 kom kesarens amma jngangandes mȝ barnet oc sagdhe
 lathen mik see dywret/ oc nær henne stodho manghe
5. riddara oc frwghor/ huilke oc willo see thȝ dywret/
 Tha kom en mȝ enne stangh/ oc stötte dywret wn-
 dan bænken/ oc dywret kröpp i gæn wndher bænken/
 Mannen mȝ stangeenne wtkördhe thȝ annantidh oc thȝ
 kröp i gæn/ Tridhia reso kördhe han dywret wndhan
10. bænken oc tha bleff thȝ stilla standes/ tha taladhe
 spædha barnet til dywrit sighiandis/ O iohannes min
 kære herra iak skal aff tik wnsa cristen döpilse/ Tha
 swaradhe sanctus iohannes sighiandis til barnet/ Ær
 thȝ gudȝ wili/ oc om thin *ordh ærw san/ tha sigh
- Bl. 40,
 recto,
 Sp. 1. 15. æn ena reso samma ordhen/ Tha thalade barnet si-
 ghiandis Min kære fadher hwat bidher thu/ Jak wil
 aff tik dōpas/ Tha ropadhe sanctus iohannes til gudh
 jñnerlika i sith hiæta sighiandis O herra gudh wær-
 doghas mik oppenbara/ gēnom barnsens mwn/ om
20. mīza syndher ærw mik fōrlatna ællar fōrbættradha/
 Tha taladhe barnet O iohannes thu skalt wara gla-
 dher/ fōr thy at gudh haffwer tik thina syndher fōr-
 latit/ stath fōr thy opp oc dōp mik i gudȝ namn/
 oc stodh han opp aff iordenne/ oc iæmsköt fōl aff
25. honom/ alt thȝ som honom wanskapadhan giordhe
 oppa hans kropp/ som war the harda skorponar oc
 rwffwnar/ Oc sidhan græs oc krydhe/ oc moos som
 oppa honom wæxte i økneenne/ oc bleff hans likame
 ren oc clar/ som oppa eno wngo barne/ oc latho the til
30. honom bæra ærleken klædhe/ i hwilken han i fōrdhes/
 tha wart han wōrdhelika wælfagnadher aff pawan oc rid-
 darskapet/

- darskapet / oc dōpthe sidhan barnet mȝ store gude-
likhet Ther æpther badh pawen *sanctum iohannem*
sætia sik nær honom / Tha sagdhe *sanctus iohannes*
til pawan / hælge fadher kænne ekki thu mik / pa-
5. wen swaradhe ney sannelika / Tha sagdhe *sanctus iohannes* iak ær thin gudȝson / thæn thu dōpte / oc læth sidhan til skolan gaa / oc bewiste mik mykyn kærlek / oc wigdhe mik til præst ganzska wngan / oc nar iak giordhe mina första mæsso / tha tænkte
10. iak i mik siælffwom / at thȝ war ekki beqwæme^{*}-likit^{Sp. 2.} at iak swa wngher skwli hantera min gudh mȝ bar[n]-likom handhom / Oc thy nar iak ændhat hæfde the mæssona / gik iak i øknena / hwar iak ledh mykyt omak / oc sagdhe sidhan før pawanom / all the tingh
15. honom skedh waro / oc hwru honom begangit war mȝ the iomffrwæne / allaledhes som han tilfóranda skriffat hæfde før pawan ¶ Nar kesaren som ther war nær them sitiandhes hæfde hørt all tæssen ordhen oc hælst om iomffrwna / tha tyngdhes han swar-
20. lika i sith hiæarta oc tænkte mȝ sik / Sannelika the iomfrwn war min dotter / oc sagdhe kesaren til *sanctum iohannem* / within i nakon man som kwæne os wisa stadhen ther iomffrwn hon miste sith liff / at man matte finna hennas ben oc latha them wør-
25. dhelika komma til iordhenna / Tha sagdhe *sanctus iohannes* kwæne iægharen wndher wisa os stadhen hwar han mik oppfan / tha wille iak wæl oppfinna stenen aff huilkom hon wart nidherstørt / Tha swaradhe iægharen / iak trøster wæl finna thæn stadhen
30. oc foro the badhe / *sanctus iohannes* oc iægharen til skoghen ridandhes / oc *sanctus iohannes* fan stenen /

Oc wordho the alle seandes ena qwino sithiandes liffwandes oc helbrigdha widh stenen/ tha taladhe *sanctus iohannes* til henna sighiandis hwi sither thu her ensammen widh thenna stenen/ qwinnan sagdhe/

5. kænne thu ikke mik/ han sagdhe ne sænnelika/ tha sagdhe hon Jak ær *samina* iomffrun som kom til thin cella *oc thu størte mik aff thenna stenen/ tha sagdhe *sanctus iohannes* haa halp tik at thu blefft liffwandes/ hon swaradhe gudh aff sinne godhet bewaradhe

*Bl. 40.
Verso.
Sp. 1.

10. mik/ at mik enkte skadde/ Oc war qwinnan swa skøn oc faghor som tilførande/ Oc hennas klædhe thæslikes/ oppa huilket the mykyt wndradho/ oc sørdho the henne tha til hænnas fadher oc modher/ huilka the wnfingho m̃ størsta frøgdh oc glædhi tak-

15. kandhes gudhi/ at the baffdo atherfunnit sina dotter/ Tha aatspordhe kesaren sina dotter/ hwru hon haffde liffwat thæn langha thiman/ hon swaradhe/ gudhi æro enghen tingh omøgheliken at göra/ mik gaff han sina nadhelika wærn/ moth rængu oc snyo/

20. hwngher oc tørst/ heta oc køldh/ swa at mik enkte skadde/ oc meer wil iak ikke sighia/ Sidhan ther æpther redh pawen til rom m̃ *sancto iohanne*/ oc sagdhe pawen til honom/ kære gud̃son/ iak wil bodh göra thinom fadher oc modher/ at thu æst her

25. komen/ oc sændhe pawen sin tiænara til them sighiandis/ Jak wil idher bæra godh tidbande/ at idhar son *iohannes*/ ær helbrigdha her kommen/ tha wordho the badhen mykyt gladh/ oc gingho til honom/ oc wnfingho han wørdelika m̃ hiærtans glædhi/

30. Tha aatspordhe pawen *sanctum iohannem* sighiandis/ min ælskelike gud̃son hwru mangha resor haffwer thu mæssø sakt/ han swaradhe ey meer æn ena/

- Tha sagdhe pawen til honom / hwru iæmmerlika han
 hørdhe the fatikka siælana skriia i sko-*ghen / oc hwru ^{*Sp. 2.}
 siælen oppenbaradhe / at en qwizna i rom / war mȝ
 frwkt / oc the frukten skwille præster wardha / oc
5. naar then presten haffde sakt xvi mæssor / tha skulle
 siælen frælsas aff sinne pino / oc ther trøste iak mik
 widher swadana oppenbarilse / oc thy læth iak tik
 bithida wighias til prest / at the arma siælen matte
 løs wardha / aff sinne pino / Oc thy kære gudȝson
10. skyndha the mæssor til ændha / Tha sagdhe *sanctus*
iohannes mæsso daghlika / til thæs xvi mæssor waro
 fulkompnadha / oc the fatigha siælen wart qwit aff
 sinne pino / ¶ Ther æpther giordhe pawen *sanctum*
iohannem til en biskopp / oc sændhe honom til eth
15. biskops dōme / Sidhan wart then hælga herran my-
 kyt ødhmyuker / oc tiænthe gudhi jønnerlika / oc pre-
 dikadhe søth ordh / swa at han kalladhis aff allom
sanctus iohannes mȝ gyllene mwnnen / Ther æpther
 wart han orætwiseleka wth driffwin aff sith biskops
20. dōme / oc kom i ena willene økn / ther skreff han
 om gudh oc cristenhetena mangha stora bøker / oc
 dywpan kænndom / oc tha blæket minȝskadhes honom
 tha skreff han aff sinom mwne mȝ sin raka / oc wart
 the skriffen all mȝ gyllene bokstaffwa / oc før the
25. sakena skuld kalladhes han *sanctus iohannes* mȝ gyllene
 mwnnen / Ther æpther warth then hælge herran kranker
 til dōdhen / oc gaff han sina hægasta siæl i ihesu *cristi*
 bændher mȝ størsta frøgdh oc glædhi til æwerdhelikit lif /
 Ey finȝ mer aff thenna hælga herran i tyska
30. *passionali* / æn oppa latina tha star mykyt
 han ledh *sidhan han biskopper wart

*Bl. 41.
 recto.
 Sp. 1.

CXVI.

OM

BONIFACIUS OCH CELESTINUS

PÅFVAR.

Skottland kristnas.

Det dubbla Däffe-valet.

Cod.
Bildst.
Bl. 124.
Verso.

¶

m then thima wrdo skotta cristne ok wm
then thima war en stridh om paua dōme
¶ Honorius thrøste bonefacium .a. moth
eulario ok hiolt bonefacius paua dōme m̃z hans hiælp
5. epte bonefacium war(dh) celestinus pauē cd. xxx. ix.
are wars herra ok war viij ar j manadh. ix dagha.
*ok stodh paua stool tomber epte han xx. dagha han
skipadhe siwngha sanctus j messo.

*Bl. 125,
recto.

CXVII.

OM THEODOSIUS KEJSARE.

Theodosii och Eudoxias fromhet.

- ¶ Theodosius vñge son archadii k(önungs
xx eysara vard oc) war k(önungher
xx eysare) vj aar ok xx han war (sua)
godher ok fridhsamher at han wilde engin man døma
5. til dødh ¶ Hans husfru war ok en gudhlik fru ok
mykit bokuis han sæste *cristna* thro m̃ hedhnom bo-
kum/ ok sännadhe theskyns poeta vers j bøkir ok
kalladhe them omerocentones ok virgiliocentones/ hon
hæt siælf eudoxia. hon for til *ierusalem* ok førðhe
10. thædhan mangha hælgha doma *sancti stephani* been/
ok *sancti petri* boior/ ok læt pauan skipa. *sancti*
petri høghtiidh *aduincula*

CXVIII.

OM SIXTUS PÄFVE.

Om Klerka-vigning.

Spte *celestinum* ward sixtus paue. cd. xl. v.
are wars herra ok var viij aar oc viij
dagha (Y oc xx han) skipade at enghin bi-
scoper ma vighia nokon klærk æff annars biscops dōme

CXIX.

OM LEO PÄFVE.

Leos renhet. — Den återställlda handen.

- E**pte han kom leo. cd. l. iiij. are wars herra
ok var (^Rpawe) xxi aar oc j manad. vij
dagha ok. xx ok stod paua stol tomber
epte han vii dagha ¶ En pascha dagh som han sangh
5. mæssso fik han kōȝ frestilse widh at en fru mintis
widh hans hand thȝ hemde han a sik epte mæssso
swa sarlika at han hiogh aff sik handena. oc tha sol-
kit vndrade (^Rlangan tima) hwi pawin sagdhe aldre
mæssso ok sagdhe han wara. kiættara eller ok ey
10. væl lifua. ¶ Tha gaff var fru hanum sina handh atir
ther han la a bōnum for hænnā altara.
-

Striden om Bilder-dyrkan.

S. Nehrs graf. — Leos fastande och syner.

- ¶ theodosii kesara daghum ok leonis paua. burdis en villa vm kors ok belate (R oc sagdo (Y willarena xx somlike) at cors oc bilæte) varo oloðlik ok afgudha dyrk knæfalla gyltom stökkom ¶ Theodosius kesare ok leo
5. paua kalladho ther for *consilium* til *calcedoniam* ok komo saman cc oc xc biscopa. oc dømdo belate loflik swa at them giordhis hedherin som belathin waro teknad epte ok enghin belatum siælfwm ¶ leo scref eet breff amot (the) villo ok lagdhe iwi *sancti petri*
10. graff ok badh *sanctum petrum* rætta sith bref en nokot ware wrankt oc fastadhe ther til xl. dagha ok hitte brefuit sidhan sama staad scrapat ok ny scriuat ok tedhis hanum siælfuir *sanctus petrus* ok sagdhe. Jak rætte brefuit som thȝ skal wara. ¶ Swa halder
15. romara kirkia. som han rætte/ andra xl (dagha) fastade leo ok badh *sanctum petrum* ærna sik aflath aldra sinna synda ¶ *Sanctus petrus* thedis hanum ok sagdhe thu ær fræls aff allom syndhom thȝ ena ær thu skyldogher. at swara for gudhi en thu hafuir no-
20. kon klærk oskælika wigth ¶ Han ær hælagher ok haus dagher komber *sancti petri* apton wm somarin.
-

CXX.

OM MARCIANUS KEJSARE.

Huna-hären. — Kung Thidrik af Bern.

- H**m then thima war wældugher huna hær wt
 komin aff kareлом thera konunger thru gadhe
 rom til skaat sex thusandh pund gul. vm
 sex. aar: til theodosius gaff sina systør hælagma mæ-
 5. ciano han wmstridde huna hær mȝ gøtha hiælp ¶
 Marcianus theodosii ma-*gher war Rømsker kesare<sup>*Bl. 125,
 verso.</sup>
 vi aar godher man ok wæl cristin hanum drømde
 som han saghe huna konungs bugha. brutin ¶ Vm
 thæn thima: wan thidrik bærn / gøtha konunger. ok
 10. ok hans son thørgillus alt spaniol landh ther aff kal-
 las en araghun eet spaniol rike som tydher a thera
 maal ara gothorum ok en til thenna thima skal. hwar
 aragum konunger swæria sik gødskan før en han
 vighis: J marciani pa-*ua [kesara] daghum hittus<sup>*Bl. 126,
 recto.</sup>
 15. sancti iohannis baptiste ben marcianum drapo hans
 siæls mæn. fule forradhara.:

CXXI.

SAGAN OM
DE 11,000 JUNGFRUR,
SAMT OM SANGTA CORDULA.

S. Vrsula. — Smvændelsen. — Skeppsfarten.
Martyr-döden.

- ¶ m then thima var vrsula konungs dottir
aff britania ens riks konunghs sons fæ-
ste mō han wār hedhin ok hon war
cristin ok wilde sith ia enghalund hanum gifua. vtan
5. han wrdhe cristin ok finghe henne thusandh jomfru
fylghe til rom. Jonkarin læt ospart (vara) hwat hon
beddis ¶ Erleka ok wælborna iomfrur samnadus man-
gha til henna / biscopa ok herra somi cristne ok
somi hedhne ok foro til rom mȝ henne alla kom hon
10. til cristindom the henne fylghdo ¶ Ciriacus war tha
pauē sōddir j brittania han war sæghin thera komo
thy at manghe aff them waro hans syȝlungha ok for
mȝ them bort aff rom. ok vidhersagde paua dōme
thy at gudh siælfuir viiste hanum at han skulde mar-

- tir vardha mȝ them. ¶ En cardinalis ok een patri-
archa fōlghdo hanum som gudh (ȝsagdhe ^{xx} hafdhe) ok
viist(ȝe) thera martirium ok manghe biscopa. ¶ Car-
dinales vildo ey scrīfua cīriacii nampn mȝ androm pawm
5. J bland / thy at han widhersagdhe paua dōme ok sagdo
han hemskan wara: ¶ Gudh sielfuir thedis (oc) Jonkara
ethereo vrsule festeswene ok rædh hanom fōlghia vr-
sule radhe ok mōtha hænne j Rom ok wardha martir
mȝ (ȝphænna....ødom ^{xx} sinne festemø) ¶ Ciriacus ok
10. ethereus ok vrsula mȝ xi thusandh goth folk som mæ-
stadel war(o) Jomfrur silghdhe saman aff rom ok fingo
hampn som gudh styrdhe widh kolnø (tha) som huna
hær belagde stadhin ok tholdo ther martirium vndhi
hedhnom swærdom

Sancta Cordula och hennes ben.

Sik-flyttningen.

15. ¶ En iomfru aff them flyde martirium första
daghin oc kom atir annan dagh ok bōdh sik sielf
wndi swærdh hon heth cordula. hænna hōghtidh ski-
padhis næsta dagh epte thera hōghtidh som gudh
viste enne hælague recluse / en abote beddis enna
20. iomfru been oc jætte bona skrinleggia j gulle ok læt
tho benin læggia vndi (en) steen. ¶ Undi munckanna
ottosangh sagho the alle at hon stodh vp aff grauienne

- ok neegh. diupt for altara ok gik thædhan ok hittus hænnæ ben tha the letto hema j kolnø. J samu graff som the waro wt gifuin ¶ Enkte lik ma iordas ther the ligghia. ¶ En konunger læt ther jordha sina dot-
5. *ter.* likit hittis wm morghonin owan grauena fadher vænte sik vara daradhan ok læt græua sama stadh likit nidber ok sætte wardh vm nattena ok (*xx* ey biolt) jordhin. hælder (*R* likit) sidhan æn før ¶ Thera dagher ær tolfte dagher for *omnium sanctorum*.
-

(*Här förekomma orden J marciani — forradhara tryckta ofvan s. 681, r. 14—16.*)

CXXII.

OM ARTHUR KONUNG.

Arthurs segrar och försvinnande.

Hans Sköld.

¶ Eo war Rømsker kesare xvij. aar. J hans daghum war konungh art(yr^xws) j brittania veldogher herra. Jwi alt ængland. ok franȝ ok thydisland. swerike ok norighe ok danmark ¶ Han
5. stridde yidh leonem mȝ alle thessa landa makt ok bestodh mæsta del af wæruðinne badhe hin wægh. haff ok. thænna wægh haf som leo hafdhe samnat ok biolt sigher. artyr han fik sidhan saar J ándre stridh J sielfsins lande ok rymde lønlíka til eeth land at
10. lækia sin saar ok (^Rkom aldre atir oc thy) weth enghin huru æller hwar han doo for thy gætir folk til. at han lifuir æn. ¶ Han hafdhe a sinom skiold wara fru (bilæte) ok var mȝ hænnā trøst sigher sæl

Drömmen om Arthur och Herr Gavian.
Spåmannen Merlin.

- ¶ En prestir sagdhe daghlika mæssor. for hans siæl ¶ En midhsomars apton thedhis hanum j sømpne en riddare som sagdhe sik heta valuamum ok bødth hanum til sins herra høgthidh ther saa han rikt hof
5. ændas mǝ iammerlike striidh. swa at alle fiollo beggia væghna. til valuamus stodh vp v. vællenom ok sagdhe prestenom tholika wara sins herra daghlika pino ok hans compana til domadax thy at. hwat goth the giordho thǝ giordho the for thæssa hems rosin ok
10. badh han læta gōra kalka aff them gulkarom han drak aff widh (ǝ sith x thǝ) bordh ¶ Prestin waknadhe ther han sompnadhe ok hitte gulkarin j sinom barme kalkane giordus ok æru æn til aminnilsa ¶ J hans daghum war mærlin propheta hans modher war
15. konungx dotter aff temecia en nuzna som aldre war manǝ viis tho war hon ey mō han skreff mangan spadom ok manght ær sidhan wrdit som han spadhe
-

CXXIII.

OM
HILARIUS OCH SIMPLICIUS
PÅFVAR.

Kyrko-stadgar.

- ¶ leonis daghum war ylarius paue. cd. lx
iiij ar. wars herra ok war vj aar iij Ma-
nadha. x. dagha. ¶ Han skepade at enghin
biscop ma skipa biscop epte sik dødhan ¶ Epte han
5. wardh simpliciis. cd. lxx are vars herra ok war xv
aar j manad vij dagha ¶ Han skipadhe at engin
klærkir ma taka prebendam aff nakrom lekmanne. ¶
Han war godher ok gudbliker han byghde ok wighde
manga kirkior J rom ok skipadhe penitenciaris
-

CXXIV.

SAGAN OM S. REMIGIUS.

Remigii bôrd och helighet.

¶ **S**eo (keysare) war godher cristin man (ÿvid
xx vm) all maal vtan bilate them læt han all
brænna. ¶ Han skipade ðenonem kesara
epte sik

5. **E**no war Rømsker kesare xvj aar J hans da-
ghum war en ermete som laa dagh ok nath a bønnum
ok badh gudh gifua kirkio(ne) fridh j franþ ¶ Gudhþ
ænghil tedhis hanum ok sagdhe een (ÿkona xx quinna)
som hether alma skal fôdha en son som (ÿ heth
10. xx heta skal) remigius han skal frelsa cristna kirkior ¶
Ermetin war blinder ok læt ledha sik Jn j stadbin
ok sagdhe alme guþ ængils ordh hon sag-*dhe thþ
omôghlikt wara thy at hon war gamul (kærling). ¶
Ermetin fæste sin ordh. mþ jerthignom ok sagdhe thu
15. skalt drôpa min ôghon mþ thinne miôlk tha remigius
ær fôddôr ok skal iak wardha wæl seande alt war(dh)

*Bl. 120,
verso.

swa

swa som hæn sagdhe / ok vidhersagdhe remigius / thagar
 væruldēna. aff barndom ok wardh en reclusus swa
 hælager ok frægher at alt folkit thok han til erche-
 biscop hanom nōdhghom thwægga ara ok thiughu

5. gamblan (^R han var sua sæfuer at sma fugla spīrfua
 oc andra flughu til hans bordh oc ato af hans hand)

§. Remigius kristnar Franska konungen.

- ¶ **¶** In then tima war clodoueus hedhin konunger
 franka rikis hans drotningh rocildis war gudhlik ok
 cristin hon læt cristna sina thwa syni. nysōdda ok
 10. doo badhe iamskōt ¶ Clodouius saghde *christum* wara
 krankan gudh ok ey gita hallit s(^Yino^{xx}yt) folk(^Ye) lif-
 uandhis. ¶ Rocildis sagdhe sina syni lifua sælare lifue /
 ok rikare rike ok sik wara sæla at gudh wilde taka til
 sin henna fōrsto frukt ¶ Tridhia (^R son) fōdde hon
 15. ok cristnade ok lifdhe til han wardh konunger epte
 sin fadher ¶ Enghin predikan gath cledoueum siælfuan
 wænt til cristindom fōr æn all thydiska rikis makt
 budhu hanum sīriidh. tha fōrsta iætte han sinne bus-
 fru at wardha cristin en henna gudh gafue hanum
 20. sigher. cledoueus wan sigher ok fik budh *sancto* remigio
 ok beddis crist(^Yne^{xx}indom.) duwa kom flyghande oc
 bar (en) ampull(^Yam) a -sina næui mǽ cristmo ¶ Mǽ
 henne cristnadhe remigius cledoueum then ampulla
 mǽ samu cristmo gōmis en j dagh j franka rike ok
 25. vighis mǽ (henne) alla frank(a) rikis konunga

S. Remigius och Genebaldus.

- ¶ Genebaldus en rikir man ok wis fik remigii
 systerdotter til husfru the bundo sik badhin hion til
 renlifue til diæwlin wardh swa rikir m̃ them at the
 fingo en son saman sidhan han wardh. biscop^{er} wig-
5. dhir aff remigio ¶ Genebaldus læt kalla sin son
 latro th̃ thydher røsuare ok sagdhe han wara søddan aff
 (Y mō maghe? ^{xx} roff m̃ styld) ¶ En wardh diæwlin
 swa rikir at the fingo ena dotter saman hona bōdh han
 kalla. wlp^{eculam} th̃ thydher ræfs vnge ¶ Genebaldus
10. kastade biscop^s klædum ok lagdhe sik vidh iordh for
 remigii søther ¶ Remigius læste han inne vij ar vm
 kring vidh wat(ñ in) ok brōdh til gud̃ ænghil bōdh ha-
 num wtgangha lidughan. wm sidhe ok sagdhe hanum
 vara synde forgifna (^R genobaldus sagdhe sik aldri
15. vilia wt ga for æn remigius sielfuer kome som han
 insatte Oc tha først tro sik vara synde forgifna)
 ¶ Remigius (kom oc) satte han atir. a biscop^s stool ok
 æmbite ¶ Genebaldus lifdhe sidhan j godhum lifnadh
 langhan alder ok hans son latro wardh biscop^{er} epte
20. han ¶ Remigii dagher komber. thrættanda dagh jula.
-

CXXV.

OM
FELIX OCH GELASIUS
PÅFVAR.

Kyrko-stadgar. — Arianerna.

- S** them sama thima. war felix paue ens prest son. cd. lxxxv are wars herra oc war viij aar xi *Manadha* xvii dagha ¶ Han bygdhe mangha kirkior J rom han skipadhe at bis-^{*Bl. 127, recto.}-copa
5. skolu kirkio vighia ¶ Epte han wardh gelasius. cd ok xcv. are wars herra ok war fiughur aar. viii *manadha* xix dagha ok stodh paua stol tomber v dagha. han dictade tractus ok ympnos oc *prefaciones* ok vere *dignum & iustum est* ¶ Vm thæn tima varo
10. arriani swa veldoghe. at konungin aff affrica fordref aff sino lande rætta tro biscopas ccc xxx iiij (Oc) læt han skæra them allom thungo(r) aff høse gudh giordhe mȝ them mykil jærtighne at the *predicadho* jæmuel sidhan som før *cristna* tro
-

CXXVI.

OM
ANASTASIUS KEJSARE.

nastasius war Rømsker kesare xxvii aar han war en kiættare / j them tima fik en kiættare (biscop) sanna guþ hemd i karta-gine som han sagdhe thry gudþ nampn wara misiam
5. at valde thr(y^{xxe}) strala flughu gønum hans hiæarta
¶ Annar arrianus biscopper døpte en man til cristin-dom mþ wanheder guþ nampns funkarit thedis tomtpt som før war fult.

CXXVII.

OM ANASTASIUS PÅFVE.

10. ¶ pte gelasium wardh anastasius paue d. viij vars herra are ok var viij ar han ski-padhe klærkom daghlika (læsa) sina thide.

CXXVIII.

OM
SYMMACHUS OCH HERMISDAS
PÅFVAR.

Not-påfvarne. — Kung Ethidrik af Bern.

- ¶ Epte han stridho thwe vm paua. dome simachus ok laurencius. thidrikker gøta konunger ælde simakum ok giorde laurencium slættan biscop. ¶ Simachus war paua xv. aar 5. vii. Manadha xxvii. dagha ok stoddh paua stool tomber vii dagha. ¶ Han skipadhe. gloria in excelsis deo hwan hælghan dagh siwnga ¶ Han screff anastasio k(^{xx}eyesara) ok manadhe han til rætta tro. Anastasius forsmadhe hans radh ok doo bradhum dødth ¶ Epte 10. simachum war ormista paua d. xvij vars herra are oc war x. aar ok stoddh paua stol tomber æpte han vij dagha :
-

DEN HELIGE BENEDICTS SAGA.

§. Benedicts stränga lefnad.

- Vstinus war Rømsker Keysare viij aar han bant sik wndi rætta thro mȝ ormiste paua radhe ok læt nidher bryta. alla kiættara kirkior ¶ Um then tima war *sanctus* Benedictus han
5. fludhe wæruldena aff barndom ok warthry aar okunnogher hwariom mænne vtan enom munke som het *romanus* ¶ Benedictus saat. høght j enne bierghulu ¶ *Romanus* want honum brødh (ȝ j kadals ænda ^{xx} mȝ lango repe) ok theknadhe hanum mȝ biello. til diæfwlin brøt biellona
10. for awndh sculdh. ok krøp *romanus* sidhan mȝ nødh wp til hans/ guȝ ænghil thedis enom preste som rikan pascha kost hiolt oc awite han for rika krasa ok sagdhe huru gudhȝ win *benedictus* swalt aff hunger. ¶ En thima kænde han kōȝ frestilse. tha kastadhe
15. han sik nakin j thorn ok tiȝla til han blødde ok slækte swa sielinna saar mȝ likamans sarom

SS. Benedict och hans Kloster-folk.

- ¶ **E**th klostir beddis han til abota han swaradhe
thera sidhum ok sinom sidhum ey sæmia. tho foor
han w m sidhe wnnin mȝ bōnum the- gato ey tholt at
han hiolt them til rættan lifnadh ok skænkto hanum
5. lōnlika etir ¶ *Benedictus* forstodh thȝ mȝ gudȝ visan
oc wardhe sik mȝ kors tekne ok badh gudh forlata
them thȝ *ok for thædhan. Sidhan bygdhe han xij<sup>Bl. 127.
verso.</sup>
klostir. en hans muncker gaat ey standhit qwar j thi-
dum thȝ war benedicto visat ok fik see at en diæfwl
10. j blamanna like drogh han fra bōnum.
-

Flere SS. Benedicts under.

- ¶ **H**an gaff watn aff hardasta hæl han læt iærnit
flyta han vekte dōdhan aff (ȝ sio^{xx} hafs grund) Floren-
tinus prestir sænde hanum brōdh eter blandat hanum
skadha løst oc giordhe hanum. flere qwal til han fik
15. gudȝ hemdh ok do bradum dōdh/ Han sōrdhe biærg
aff stadh mȝ kors tekne. Han reste dōdhan til liiff
vndan mur fælle.
-

Totila Gota-konungen.

¶ Totila gota konunger sænde sin swen klæddan konungx klædhum at fresta hans with ok spadom/ Benedictus badh han aff læggia konungs bonadþ ok sagdhe han annan man wara ok ey konungh.

Den besatte. — Den brutna fastan.

5. ¶ Benedictus bøtte enom klærk aff giæld. ok forbødþ hanum kōtmat ok vighsle en han wilde ey atir galin vardha/ epte langhan tima vighdis klærkin ok do aff giældh. ¶ Diæfwlin kom j wægh mǫ enom godhom manne ok lukkadhe han til fasto brut en
 10. thima ok annan thima. ok kom thridhia thima mannin til at bryta fastona ok kom mannin mættir til benedictum. ok sagdhe benedictus til hans thysuar sighradhe thu diæfwls frestilse ok thridhia thima kom han thik til fasto bruth
-

Vin-flaskorna. — Runken med Sjuset.

15. ¶ Sn swen baar benedicto thwa flaskor mǫ wiin hanum sænda ok lōnte andra. Benedictus rædh hanum

ey drykka aff lōnte flasko vtan kasta w̃m kol. Swen-
 nin skæmdis j samu gripi ok hitte on orm j flaskonne
 ¶ En welborin wnger munkir som han stodh ok biolt
 liuse for benedicto thænkte smælika w̃m benedictum
 5. ok owærdokt wara. sik halda liws for tholikom karle
 Benedictus sagdhe hanum thagar hwat han huxade m̃
 s̃othe awitan

Röfwaren. — Det återfyllda Risthuset.

¶ En rōfuare rænte ens mañ gõ ok kuscadhe
 han wisa sik mera gõ. Mannin sagdhe sith goõ
 10. wara. Inlaght (¹ m̃ x nær) benedicto. Rōuarin drogh
 mannin (^R bundin) widh hæst ok rædh fast ok soor
 sik skola fangha siælfuan benedictum ok rōfua hans
 klostir. Før̃sta benedictus saa geen them lusnadho
 fangans bandh ok rōfuarin skalf aller (af rædde) ok
 15. fiol aff hæste for benedicti s̃other / (i) then thima s̃odho
 faat war j benedicti klostre oc vnge mæn gafuos illa
 widh hunger hittis bradblika m̃ gud̃ iærtelknum
 thera wistehws fult m̃ s̃odho.

Kloster-byggningen. — Unnorna i bann.

¶ An sænde j en stadh munka at byggia closter ok
 20. iætte koma at næmdom dagh epte them æth merkia

*Bl. 128,
recto.

- bygningena thes daghs nath thedhis han thera formanne ok merkte for hanum hwar han skulde kirkio æller choor byggia. ok hwar annur hws sculdo standa/ Han hōtte ban- thwem nuzznom thy at the gerna
5. delda. tha bættiradho sik enkte ok doo badha saam *daghum epte ok hwan thima diækn J mæssso bōdh them wt aff kirkio ganga som j banne waro som tha war sidher tha saa thera fostermodher them vp standa aff grafwm oc wtganga til *sancto benedicto*
10. var thȝ saght (ȝat ^{xx}oc) han læt for them sighia siælamesso sidhan syntis the quarra liggia

S. Benedicts Syner.

- ¶ **B**an saa sinna syster siæl sancte scolastice flygha til himna j dwo like han saa wm naat gōnum vindōgha skinande himna lius oc alla wæruļdena sæn-
15. dher J liuseno ok guȝ ængla fōra *sancti germani* siæl mȝ hedher til himna ok fik at witha. at a the samu stundh doo *germanus*

S. Benedicts dōd och salighet.

- ¶ **A**sino ytersta are nemde han for muzkom sin dōȝ dagh oc læt grauua sina graff siex daghum fōr æn
20. han doo ok siætta daghin læt han bēra sik fram for

- altara. oc thok ther wars herra likama. ok gaff sin anda. j guþ hændher ¶ Thæn sama daghin sagho thwe mæn hwar sins staþ varande ena gathu liggiande fra benedicti klostre ok til himna alla vel klædda ok
5. (mþ) otalekom brinnande lampum sætta ok hørðhe røst til sin tala. at thænna wægh for wp gudhi- kier benedictus. ¶ Hans dagher komber v. daghum for wara fru mæssu j fasto:

—•••••
CXXX.

OM
THIDRIK AF BERN,
GÖTA-KONUNG.

Dråpet på Råfven Johan och Mäster
Boecius. — Thidrik i Helvelet.

¶ I m then tima war iohannes paue. d. xxvi
vars herra are. ok war thu aar iiii
manada ok stod paua stol tomber viij
daga. thidrik bærn göta konunger fanghade han ok
5. swelte til. dødþ thy at han mente kiættarom messo
(R sang) ¶ Han drap ok then ædhla mæstara boecium
ok doo siælsuir sidhan. En hælager man saa hans
siæl siuda J heluitis kætle

—•••••—

CXXXI.

OM
FELIX OCH BONIFACIUS
PÅFVAR.

Kyrko-stadga.

¶ Epte han dødhan war felix paue. d. xxviiij
are vars herra ok war siughur aar ij
manada xiiij dagha ok stodh paua stool
tomber æpte han j manadh. xv dagha han war fa-
5. dherfadher gregorij ¶ Epte han war bonesfacius paue
.d. xxx ii are wars herra ok war ij. aar xxvij dagha.
ok stodh paua stol tomber epte han vij dagha han
forbødh lekmanum standa mǫ klærkom mædan mæssa
sagdis

—•••••—

CXXXII.

OM

JUSTINIANUS KEJSARE.

Lag-boken. — Twillingarne.

(R Justinus giordhe sin systerson iustinianum
til keysara oc do/)

Justinianus war Rømsker kesare xxx viij aar.
han brøt atir wndi rom mangh rike han forbødh at
5. nokor kiættare mathe riddare vardha. han sætte saman
allan kesara ræth i ena book ¶ J hans daghum søddus
thwe thwillingha (oc vigdhis) badhe en dagh biscopa
ok doo badhe en dagh/ skrinlagdus badhe en dagh

CXXXIII.

OM
JOHAN OCH AGAPETUS
PÅFVAR.

Iustiniani seger öfver Götarna.

- Epte bonifacium wardh iohannes annar paue
.d. xxx iiij wars herra are ok war ij aar
iiij manadha vi dagha ok stoodh paua stool
tomber epte han xij dagha Epte han vardh agapitus
5. ok war xj manadha. ok xviii dagha ok stodh paua
stol tomber epte han xxiiij dagha ¶ Han skipadhe
ganga wm kirkio m̃ corsum ¶ J hans daghum be-
laghdo gøta rom eet h(alfst^{xx}elt) aar wm kringh til
ius*-tinianus vmstridde them swa wm sidhe. at the<sup>Bl. 128,
verso.</sup>
10. komo aldre til rom sidhan m̃ stridh .a. manghom
aarom
-

CXXXIV.

OM
SILVESTER PÅFVE.

Silvester dör biltog.

¶ ilvester annar. wardh paue .d. xxxviij are
wars herra ok war eth aar v manadha
¶ Han doo wtlæggha thy. at han wilde
ey aff banne løsa patriarcham æff constantinopolim
5. som sagdhe cors ok belate vara oloflik.

CXXXV.

SAMLINGAR

UTGIFNA

AF

SVENSKA

FORNSKRIFT-SÄLLSKAPET.

Fjerde Delen.

Häft. 5.

ETT FORNSVENSKT
LEGENDARIUM.

Band. I: Häft. 5.

ERINRAN TILL LÄSAREN.

I afvaktan på detta arbetes följande häften, hvilka skola innehålla *Läsarter, Inledning, Facsimiles, Handskrifts-beskrifning, Anmärkningar, Ord-lista, Namn- och Sak-förteckning*, m. m. — tillåter sig utgifvaren att i all korthet förklara, det den här tryckta hufvud-texten är hämtad från CODEX BURÆANUS, näst efter landskapslagarne kanhända det äldsta ännu i behåll varande minnesmärke utaf Svenska folk-litteraturen, och såsom sådant af oskattbart värde, i synnerhet för språkvetenskapliga ändamål. Denna handskrift nedskrefs (till allrastörsta delen efter ett vida äldre original) troligen emellan 1340—50, och förvaras nu uti Kongl. Bibl. i Stockholm. Dess talrika luckor äro ersatte ur CODEX BILDSTENIANUS (hvarom se S. Patriks-Sagan, ss. IX, X, XVII—XXII), hvilken dess ägare, Hr prof. och ridd. dokt. J. H. SCHRÖDER, godhetsfullt tillåtit utgifv. att fortfarande begagna, samt ur andra codices hvars namn och ålder m. m. äro på hvarje särskildt ställe uppgifna.

De begagnade *redaktionstecknen* äro redan förklarade uti inledningen till S. Patriks-Sagan, ss. IX, X. Likväl må anmärkas, att de ord i texten ur *Cod. Bur.* hvilka blifvit satte inom () äro upptagna eller inbytt ifrån *Cod. Bildstenianus*. Alla sådana ändringar, samt de rättade skrif-felen m. m. komma att strängt redovisas uti de bilagda Läs-arterna.

Kjöbenhavn, Januari, 1852.

G. S.

STOCKHOLM, 1852. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

CXXXV.

OM
VIGILIUS PÅFVE.

Kyndel-messa. — Cassiodorus. —

Priscianus.

¶ Epte han vardh vi(r)gilius paue d. xl. wars
herra are ok war xvij aar vij. Manadha
xvi dagha ok stodh paua stool tomber
epte han iij manadha .v. dagha ¶ Han hiolt fæmta
5. *consilium* ok dømde loflik (vara) cors ok belate ok
skipade kyndel messo høgthidh. Wm then thima. war
cassiodorus. theologus som thydde psaltaran ok pri-
scianus gramaticus mære mæstare

CXXXVI.

OM
PELAGIUS OCH JOHAN
PÅFVAR.
^o

¶ Epte vigilium wardh pelagius paue d. l.
viii wars herra are ok war iiij aar x
manadha xxx dagha epte han iohannes
xii aar xi manadha xxiij dagha. ok stodh paua stool
5. tomber epte han x manadha. iij dagha

CXXXVII.

OM
JUSTINUS KESARE.

Longobarderne vinna Lombardiet.

- ¶ Justinus war Rømsker kesare xj aar Narsetus war vm then thima bejste ørløghis man han fordreff alla romara rikis ouini han fik swa dighra awndh for priis aff romarom
5. siælfuum. at sophia kesarinna bødth sæthia han til rok ok theen mǫ quinnom ¶ Nersetus sagdhe Jak skal spinna (Yhenne *xx*sophie) then thraad henna bonde gilir ey slitit ok ey flere k(Yonunga *xx* eysara) epte han ¶ Narsetus sænde breff til *pannoniam* ok kalladhe
10. saman (sua) myklan hær (Yok dro sua mǫ waldh *xx* at the vunno mǫ mact) alla *ytaliam* fra rom ok halda til thænna dagh the hafdho lankt skægh som ryȝa ok for thy kalladhus the ok landhit sidhan langbard. ok hetir en aff thy l(Yangbardia *xx* umbardia) frelst landh
15. for hwariom herra ¶ Justinus giordhe til konungh *tiberium* ok doo
-

CXXXVIII.

OM TIBERIUS KEJSARE.

Ærtecknet med den kors-mærkta stenen.

- Tyberius var Rømsker kesare vij aar J hans daghum wrdho gøta som j yspania bodho rætte cristne mæn som før waro kiættara
- ¶ Tyberius war mykit mildir for guþ skuld til thes
5. han vardh fatøker. ok hans hustru gat aldre hørt han ok gaff hanum en dagh smælik ordh. Tyberius gat aldre tholt at kors tekn laa vndi sotum manna ok vard war j samu stund hwar en cors(^{xx}merkter) sten la a hans gulfue ok bødth vp lypta stenin ok
10. hittis annar sten vndi hanum ok cormærkter ok swa flere til han faan ther swa mykit gul at han gaat rikelika gifuit mædhan han lifde ok fødde alt rom j myklom hunger tha war til komin J hans daghum var benedictus paue d lxx vi wars herra are ok var
15. iij aar J manadh. xvij. dagha ¶ Tyberius giordhe mauricium kesara ok doo :

CXXXIX.

OM MAURICIUS KEJSAREN.

Vatn-floden. — Draken. — Han-döden.

¶ Auricius var Rømsker kesare xxi aar.
Pelagius vard paue d lxxx are wars
herra ok var x. aar iij manada. x da-
gha ok stodh paue stol tomber epte han vii Manada
5. xxv. dagha ¶ Wm then thima var swa mykil flodh at
aldre kom *swa mykil flodh epte noa flodh ¶ Hon gik vpp^{Bl. 129, recto.}
iwi romara mwr oc en vadelikin draki flöt j flodinne ok
kom ther æpte een mykin mandødhe aff enne soth
som kallas inguinaria thz ær a(ŷt) wardh maal nafla
10. b(ŷlde xx yldh) aff h(ŷanom xx ænne) do pelagius paue

Franske konungens dröm i skogen.

¶ Wm then thima thimde eet wndher j franka
rike ¶ Gundran konunger ther han redh a jaghan
lagdis møder at sofua vidh een bek a ens riddara

- knæ. ¶ Riddarin sa ena vislo krypa vp v. hans munne ok ran aat bekkenom ok vilde iwi ok kom ey før en riddarin lagdhe sith swærdh iwi bekkin ther lop vislan jwi ok in j eeth biergh ok kom atir sama væ-
5. ghin at sama swærdhe Jn j konungsins mun Konungin waknadhe ok sagdhe sik hafua drømt huru han kom jwi ena jærn bro in j eet biærgh ok saa ther otalikt gul ok for atir ifui samu bro(na) Tha sagdhe riddarin hwat han saa vakin ok foro badhe ok grouo
10. biærghit som riddarin viste. at vislan ingik ok hitto som konungenom drømde :
-

Kejsar Mauricii bot och död.

*Bl.130,
verso.

*¶ Mauricius kesare gregorii gudhsfadher giordhe hanum mangha ginuærdo. tha tedhis hanum en munkir m̃ draghno swerdhe ok øpte mauricium scola d̃ wndi

*Bl.131,
recto.

15. swærdhe ¶ Mauricius sænde til kirkio ok kløstir rika almoso ok *(xx badh bidhia for sik) Sidhan hørde mauricius røst J drøme gifua hanum wal taka (Y hems xx her j verdlene) synda giæld eller (Y annors hems xx j andro heme) (R Mauricius swaradhe bræn hær ok steek oc
20. skær oc spar mik j andro heme) Røstin sagdhe frammer takin focam til kesare at hemna jwi mauricium. ¶ Mauricius kænde enghin then man som focas heet ok spurde wm morghonin (sina mæn) en nokor kænde then man focas het ¶ En sagdhe han wæl kienna. ok wara vnghan
25. thrifuin riddara ¶ Mauricius for m̃ ørlogh til constantinopolin ther sannadhis th̃ hanum drømde ok war fanghin aff enom riddara som het focas ok halshuggin :
-

CXL.

**SAGAN
OM DEN HELIGE GREGORIUS
DEN STORE KALLAD.**

S. Gregorii lærdom och helighet.

- S**Gregorius første var paue d. xc ij wars herra^{Bl. 129, recto.}
are ok var xiiij aar vij Manadha x dagha ok
stodh paua stool tomber epte han v manadha
xvi dagha. Han war bejt borin man aff allo rom
5. ok wisaste mæstare alla boklista aff barndom / han
war thwæhugha først hwat bæther ware widhersighia
wæruleda ellir j wæruþ skipelse thiæna gudhi til
hanum komo mangh-frestilse ¶ Epte fadher dødhan
byghde han vij klostir aff sino sædherne / ok gaf sik
10. siælfuan in j eth thera / ok skipte samet ok baldakin
j harklædhe ok thiænte fatøkir fatøkom widh swa my-
kla fasto ok waku at allom war wndher at lifwith
gath tholt / til han vardh swa krønkir allan sin alder
at han mathe likas widh dødhan man / tho predicadhe
15. han opta ok dictadhe manga bøker / Hæns sofl war
enkte vtan osudhit kalgardha kridde som hans modher
hanum daghlika sænde

Den skänkta Silfver-brickan.

- ¶ **S**N beddis aff hanum almoso som sagdhe sik wara komin aff skipbruti Han læt hanum gifua wæl pæninga/ epte litla stwndh kom mazznin atir ok swa flerom sinnom ok beddis hiælp/ ok æ bødth han ha-
5. num gifua/ til syslo munkin sagdhe enkte epte vara. thz gifua mathe vtan hans modher silff disk som hon sændhe hanum j daghlika sodo/ han badh gifua silf diskin. ¶ Jhesus guz son thedis hanum thakkande ok sagdhe sik siælsuan hafua thygat hans almuso som
10. frammer scrifuas

De Engelska träl-barnen i Rom.

- ¶ **S**an fik se j rom fagher barn faal som fanghin waro j ænglande ok fik witha at the waro hedhin oc alt thera landh hedhit/ Awi mik sagdhe gregorius at fwl diæfwl eghnar swa faghra siæla ok fiol
- *Bl. 129, 15. gratande for pauans sötir ok fik sik loff *mz sarum
verso. tarum at fara til hedhit landh ok predika./ Alle romara øpto til pauan thu ødher rom thu gør sanctum petrum wredan en thu læter gregorium fra os fara/ for thæssa sak gat gregorius ey fræmt sin wilia/

Gregorius viges till Påfve.

- pte pelagium dødhan som før war saght vende æy braddødin (æn) ater tha valdo alle gregorium nødghan til paua ¶ Gregorius electus ok ey vighdir skipade letaniam thz ær a wart maal gangdager ok
5. predikade siælfuir ¶ J the processione fiollo attatighi mæn dødhe. Gregorius badh folkit ey wanhopa vara til gudh3 nadha/ ok innelika bidhia ok ey atir vændad. ¶ Gregorius vilde gernu for paua vigsl fly ok gat ey thy at stadin stodh altidh læstir ¶ Han skipte
10. klædum ok fik (m3 bøn oc gauom) af køpmannum at the oko han wt aff stadhenom i thomo vinfati/ thry dygn gømde han sik j biergh bulum til blus aff himnom thendis iwi hanum ok ward ther m3 fuznin (m3 vald) takin ok vighdir

ärtecknet med Bråd-döden.

15. ¶ n stodh (Yman xx braa) dødin som før swa vadelikir. at mæn doo widh at the nusu eller gepadho/ ther aff kom sidhuænia at hwar bidher androm gudh hiælpæ tha the nyusa/ ok göra kors for munne tha the gapa/ ok (xx boriadh3 thæn) dødhin æpte pascha
20. thima/ ok forstodh gregorius at thz war for thy at folkit bröt sin scriptamal epte pascha j widhersagdom syndom/ ok for thy gjorde han ok bød3 siungha then versin ¶ Quesumus auctor omnium som tydher a wart

- maal. Wi bidhiom thik alþscapare. j thæssa pascha glædhi værna thit folk aff allom bradhum død. ¶ Tha læt han göra letaniam marci ewangeliste ok læt bæra ware fru belate for folke som lucas ewangelista gior-
5. dhe ok sighs vara vare frw likast./ ¶ Al sky ok siuk wædher flydhu (som) the wærin rædh for bilateno/ tha hørðhus ængla sionga/ Regina celi ok alla anti-phonam. wt til ora pro nobis deum thȝ lagdhe gregorius til/ ok aff the stund vende manddødhin atir/
10. tha saa gregorius ifui eno thorne guȝ ænghil stryka sith swærdh blodught ok gømde for thy kalladis thȝ (husit) sidhan castrum angeli/ ther næst sænde gregorius til ængland thwa sina (^R munka) augustinum ok mellitum the komo ænglandh til cristindom mȝ
15. predikan./
-

SS. Gregorii ödmjukhet och gifmildhet.

- ¶ SS. Gregorius war swa ødhmiuker at han wilde (af) enghum thola sik louadan ok awithe fast alla biscopa som han scriuado værdoghan nokors lofs j thera breswm han scref sik først aff allom pawom seruus
20. seruorum dei thȝ thydher thænisto man gudȝ thænisto manna ¶ Han fioll widh iordh for ens abota søther som hanum wilde knæfalla/ Han fødde flest all klostrin widha vm wærludena. jamuæl hinuægh haff j monte synai./ Threm thusanda nunnom *inne luktum
- *Bl. 130, recto. 25. sænde han hwart .aar. attatighi pund gut./ Han hafdhe j sinom taffom scriuat alla fatøka manna nampn som j Rom ok i tuskania waro/ ok fødde them alla./

- Han bygdhe klostir j ierusalem mȝ ingiældom / han
 hafðhe hwar dagh fatøkt folk widh sith bordh ok
 gaff them siælfuir watn fore mat ok epte ¶ En dagh.
 hwarff en man aff hans syn som han skulde hanum
 5. watn gifua ok thedis hanum wm naath ok sagðhe
 hwar dagh fægghar thu minom limum / j gaar fæggh-
 nadhe thu mik siælfwm
-

Den trettonde Gæsten och Silfver-brickan.

- ¶ En dagh hafðhe han budhit intaka tolf fatøka
 mæn ok saa xii sithia vidh bordit / stallarín soor sik
 10. ey flere hafua. intakit. en xii / Gregorius merkte. at
 en thera skipte opta enlitis laghum ok syntis stundom
 gamal ok stundum vngher ok spurde han hemelika j
 (sino) herberghe hwar ælla hwadan han ware han
 swaradhe iak ær then thu gaff thinna modher silf-
 15. disk ok gudh gifuir thik alt thȝ thu bedbis aff
 hanum /
-

S. Gregorius och Eremiten.

- En ermete fatøkir for guȝ skuld badh gudh visa
 sik sin^(xxs fatikdoms) ^(R)oc langa ærfuodhis) løn /
 gudh sagðhe hans løn wara iæmpn widh gregorij
 20. paua løn. / Ermetin thokte sik illa hafua stat langhan

- thima j armødo ok fa ey mera løn En rikaste wæ-
uldena herra/ røst aff himnum sagdhe han wara of-
diærfuan lika sik fatikan widh gregorium rikan/ ok
(sagdhe) han 'mera elska sina kietto en gregorium
5. sina rikedoma/
-

Et cum Spiritu tuo!

- En pascha dagh som gregorius sang i mæssø. Pax
domini sit *semper vobiscum* sware guþ ænghil (mþ)
høgh(e) røst Et cum spiritu tuo/ ther fore skipadhe
gregorius at hwan pascha dagh skal pauē mæssø si-
10. ghia j the samu kirkio som hetir *sancta maria ma-*
ior(is) ok ther skal enghin mænniskia swara. pauanom
Et cum spiritu tuo tha han sigher Pax domini/
-

S. Gregorius och Trajanus Kejsare.

- Gregorius mintis en tima huru rættir domare tra-
ianus war hedhin *kesare* ok badh varn herra vara
15. nadoghan hans siæl gudh gaff hanum *traianum* lido-
ghan aff hæluite som førþste ok sidherste com thæ-
dhan til himeriks. Gudh gaff gregorio val for (sit)
dirue brinna thu dyghn j skærtsla elde eller lifua siu-
ker allan sin alder (j) thessa hems siukdom (^R grego-
20. rius wtwalde lifua siuker j drøfuilsom allan sin alder
helder æn brinna twa dagha j skærtsø eldh)/
-

Ærtecknet med halsva Hostian.

¶ En gaff enne fru brutin j thu wars herra likama hon thok annan delin m̃ wantro at th̃ war ey wars herra likame Jamskøt syntis annar lotrin oætín wara eeth køtstykke

Det bannlysta Munk-liket.

5. ¶ En hans muncker lesde epte sik dødhan j sinne gomo vtan abota with (^Riij peninga). Gregorius lyste ban jwi hans lik ok skreff sidhan. afløsn .a. bref ok bødth læsa jfwj hans graff. Næsto natten thedis then. dødhe sinom. abota. ok sagdhe sik wara *løstan aff^{Bl. 130. verso.}
10. banne ok hæluitis wadha tholikt annat ok ey th̃ sama scrifuar gregorius sik hafua giort tha han war abote (sieluer)

Den onde Påfvens straff.

- ¶ En paue æfte gregorium dødhan (^R som het sabinianus) sagdhe han rumleka hafua gifuit for rosn ok
15. sik ey wilia (sua) gora vtan heldir atir kalla gregorij gafwr. ¶ Gregorius manadhe han threm sinnom atir wænda ok fierdha thima fik han j sømne olinis howdh saar aff gregorio ok doo (ther æpter) i skammum thima.

Petri Diaconi trofet och död.

- ¶ Petrus dyaconus gregorij scriuare sa then hælgha anda opta ifui gregorii hofdhe tha han diktadhe bøkir. Gregorius manadhe han. aldre sighia nakrom manne the syn ok hōtte hanum dōō j samu stundh han
5. hona saghde ¶ Epte gregorium dōdhan amelto manghe gregorio ok saghdo han hafua øøth kirkionna gož ok wildo brænna hans bøkir Petrus dyaconus saghde thž omøgelikt wara brænna som then hælgha and dictade j duwo like ok badh them thro sik en han gaue sin
10. anda j samu stundh ok ey ellir ok sagdhe gregorium thž hafua sōr saght ok do petrus j samu stund

SS. Gregorii et SS. Ambrosii Officia.

- ¶ Gregorius dictade ok kyrkionna sangh ok officium epte ambrosium/ (oc) epte them badha dōdha wildo somi biscopa halda ambrosii ok somi gregorij
15. officium ¶ Cardinala ok biscopa lagdho bæggia thera bøkir ifwi sancti petri altara (^R læsta oc incigladha) mædhan the lagho a bōnum wm nat ok hitto wm morghonin bæggia thera bøkir opna ok forstodho swa gudž jertekne at badhin officia skuldo gildh wara.
20. ambrosii ifui alla hans biscōpa ok biscofs dōme ok gregorij ifui alt annat hans paua dōme./

Den svedde djefvulen.

-
- J**ohannes diaconus scref allan gregorii lifnadh en man tedhis hanum som prestir j hwitum messo klædum ok spurde han m̃ spot hwi han scref thes mañ lifnadh som han aldre saa. ok slökte wt liusit. som
5. han scref vidher ok wardh diækn mykit rædder ok (sua) wærkte (hanom) som han ware (ŷlagdher ginum ^{xx}ginom stungin) m̃ eet swærdh til gregorius tedhis hanum ok m̃ hanum *sanctus* nicholaus (ŷj^{xx}a) hans hoghro hand ok petrus di(ŷækn j ^{xx}aconus a)
10. hans winstro handh ¶ Gregorius grep eet blus aff petri hand ok brænde diæfwlin til alt hans ænne wardh swart som kol ok een gnista fløgh aff blusino ok giordhe (al) hans klædhe iæm swart Petrus sagdhe han mykit swartan wara: gregorius sware ey giordum
15. wi han swa swartan vtan thedum huru swartir han ær j hæluiti. *Sancti* gregorij dagher komber xiii daghum for wara fru dagh j fastonne:
-

[Ett här tillagdt stycke om Mauricius, återfinnes s. 710.]

CXLI.

OM SABINIANUS PÅFVE.

Bl. 131,
recto.

[h]Ocos war Rømsker kesare viij aar J hans
daghum war sabi[ni]anus paue dc vi vars
herra are ok war et ar v manada ix da-
gha ok stodh paua stol tomber epte han xi Manadha
5. xxvj dagha thenna slo *sanctus gregorius* som snima
war saght

CXLII.

OM BONIFACIUS III PÅFVE.

¶ Epte han dødhan war bonefacius ok war jaar
xx viij dagha hanum gaf focas *privilegium*
at Rømsker kirkia vare howd kirkia jwi
10. alla kirkior ¶ Patriarcha *constantinopolitanus* scræff
sik for första biscop

CXLIII.

CXLIII.

OM BONEFACIUS IV PÅFVE.

Santheon viges.

- ¶ Epte han war bonefacius dc viij. wars herra
are ok var vj aar viii *Manada* xii dagha ok
stodh paua stol tomber epte han vij manada
.xxv. dagha han beddis ok fik aff foca panteon mønster
5. J rom thȝ thydir som thȝ war alla afgudha mønster ok
wigghe thȝ allom hælghum til hedher ok skipadhe
alla hælghona dagh hælghan nouember manadh førȝsta
dagh ¶ Han gaff klostirmazna *prestum priuilegium* at
the magho løsa ok binda syndoght folk ¶ Eraclius
10. drap focam j stridh :
-

ERACLIVS KEJSARE.

Eraclius och Cosroes.

- ¶ **E**raclius war Rømsker kesare vij aar ok xx
 ¶ J hans daghum wan kosdroas jerusalem
 ok al rikin vestan haff tho rymde han ræd-
 der fra wars herra graff ¶ Then del elena lesde ater
 5. aff wars herra korsse førde kosdroas bort m̃ sik ok
 bygdhe eth thorn alt aff. gul. ok silf ok sætte th̃
 alt innan m̃ dyróm stenum m̃ sol ok mana liknildom
 ok stiærnom ok læt ledha watn m̃ pipom op ifuir
 thornit ok giordhe m̃ klokskap at folke syntis reghna.
 10. gønum thornit / tha han wilde han læt ok guthna
 hæsta aff. gul. dragha m̃ konst silf waghna swa at
 thornit skalf stundom swa som for thordyna. gang.
 han gaff vp al rikin sinom syni ok sætte sik siælfuir
 j gul thornit ok th̃ hælgha kors nær sik ok bødth
 15. sik offra som gudhi ok kalladho mæn thornit cosdroe
 himil han bødth kalla sik fadher oc korsit a sina
 høghro handh son ok en (^R hana) a sina vinstro hand.

- then hælgha anda ¶ Eraclius stridde widh cosdroe son ok drap hæn j eno envighe. a enne bro iwi danubium. ther bæggia thera hær la hwar sins wægh brona. ok thok alder hedhin hær widh crīstindom ok
5. gaff sik eraclio ¶ Eraclius kom (^R ifuir haff) til cosdroe thorn ok bōdh hanum val vardha *crīstin ok ^{Bl. 131, verso.}
- halda rikit vndi rom fōr then hedher han giorde thy hælgha korsse æller dō. cosdroe valde dōdhin ¶ Eraclius halshugh han mȝ sinne hand ok læt sith folk
10. brȳta nidher thornit ok byta silfrid. en alt gullit gaf han til kirkio byggnig som cosdroas hafðhe nidher brutit :
-

Eraclius och det eliga Korset.

- ¶ Eraclius thok thȝ hælgha kors ok fōrdhe mȝ hedher J sinne handh cronadher (^{xx} ridhande) til ierusalem ok wilde in ridha gōnum then port som war herra bar sielfuir korsit gōnum a sinom hærdom Jamskōt eraclius kom til portin lukto sik saman sielfua portlukunar ok guȝ ænghil stodh jwi portenom ok øpte. ¶ Min herra ihesus christus for fatiker gōnum
20. thænna port ¶ Eraclius stegh jamskōt aff sinom hæst ok lagðhe aff sina krono ok gik barfōtir ok j enom kiurtle fram mȝ corseno. Jamskōt lætho sik vp sielfue alle portane ok gik eraclius jn siunghande gladher / thes hælgha cors loff mȝ thænna ordhum : Aeya. thȝ
25. hælgha kors ær liusare en himnane / erlekt ok frægt væruldeȳne / mazznom mykit ælskelikt / hælagt jwi

- al træ. som ensamit var vært bæra væruldizna værdh /
 eya søta thræ ok søthe naghla / bærande søta byrdh /
 helsa ok frælsa thænna samnad j dagh. saman komit
 til thit loff vndi thina fanu / ok satte swa korssit J
 5. sin gambla stadh tha lifnadhe en dødher ok xv blinde
 fingo bætir ok andra alþskona sotther böttus / ok sat-
 tis thæs hælgha cors hoghtiid hwart aar wm høstin
 som hether exaltacio :
-

Juden som dräple Dors-belätet.

- ¶ EN iudhe j constantinopoli grep eth kors aff
 10. *sancte sophie* kirkio ok laghde m̃ swerde gønum
 strupan. (^R bilætitt blødde) swa at judhans klædhe ok
 howd wrdo blodugh. Judhin kastadhe ræddir corsit
 j en brun en *cristin* man møtte hanum oc øpte han
 wara mordara ok thy blodughan wrdin. Judhin øpte
 15. moth ok sagdhe *cristna mazna* gudh mykin ok mak-
 toghan wara ok sagdhe alt gørla som giort vart ok
 wiste hwar korsit laa ok wardh siælfuir *cristin* ok
 synis vndin a belatins strupa æ mædhan th̃ ær belate
-

Djeffa-mötet eller Redogörelserna.

- ¶ EN iudhe kom syrila j myrke till rom ok lagdhis
 20. at sofua ther eth afgudha mønster hafdhe warith ok

- signadhe sik mǫ kors tekne swa som han hafðhe seet *cristna* mǫnna sidh thy ath han ræddis diæfla ¶ Gen midhnat kom en kronadher diæfwl oc sattis a stool ok dighirt diæfla hærskap vm kringh han ok hiolt
5. rægninǥh mǫ them ¶ En sagðhe sik hafua (vp) vækt mangh ørløǥh ok mykit blodh (wt)gutith ok (^R sagde) sik alt thǥ hafua syst j thrætighi daghum ¶ Annar sagðhe sik hafua rørt hafuit oc giort stora storma. ok mangha mæn tappat liiff oc goǥ *j skipbrutum ok sik^{Bl.132, recto.}
10. thǥ hafua syst j. xx daghum tholika læt han (sla oc) bæria ok gaff them skuldh. at the hafðho ey mera ilt giort wm swa langhan thima. en annar sagðhe sik hafua frestat en hælaghan biscop xl aar ok komith han swa nær syndh then apton ok ey før at han (ǥslog
15. ena kona wm hærda mǫ hende ^{xx} klappadhe ena *quinnö* om lænd mǫ sinne hand) Diæfwlin thok krono aff sino hofðhe ok satte a hans hofwdh ok sagðhe han hafua mera (ǥ ilt giort æn alle vy her ^{xx} syslat æn alla the andre) Sidhan badh han sik (lata) faa wita. hwar
20. ther soff. en sagðhe ther liggia eth thomt kaar ok (^R tho) insiglat ok mente ther mǫ judhan trolösan ok dyghda thoman ok tho sighnadhan mǫ cors tekne vidh thesse andhsvar flude alt diæfla herskap Judhin forstodh corsins tekns dygd ok ward *cristin* ok waradhe
25. biscopin widh siin wadha.

Om Mohammed och hans Särå.

¶ **AM** then thima war maghumet fulaste falsare som drogh fra *christo* mǫ willo dyghran del aff værul-

- dizne ¶ Han war først en (^R cristin) køpman ok idhnadhe sora dyra stena fra indie land til egyptum oc gilde ther ena drotningh mȝ listum han war brut-fællinger ok fik drotningin ther aff dighran stygh widh
5. mazznin ¶ Han lōgh sik wara gudȝ prophetam oc at michael archængil bar hanum opta gudhlekan budskap. ok sik falla vidh hans enlitis lius ok ey for soth skuldh ¶ Sidhan vaxte han mærare en sora allom landum. han jætte allom them hanum trodo paradys/ ok
10. ther alla skemtā hafua. mȝ math oh dryk ok wænasta quinde ok ther for trode hanom alt osinnoght folk ¶ Han dictadhe them ok scref sina thro ræt ok sidi en del epte judha laghum ok en del æpter cristna mænna sidhum. ¶ Som dictade han aff nyio. at hwar
15. riom manne lofuat ware hafua swa manga busfrur som han mate sōdha ¶ Han sagdhe gudhȝ ænghil hafua sænt sik the laghin (^R som han skreff)/ allæ the hans lagh halda heta saraceni tho lofuar han j sinom laghum varn herra ihesum christum. ok sigher at enghin faar
20. himerike vtan han thror hans læst ok prophetum :

CXLV.

OM FLERE PÅFVAR.

Om Deusdedit, Bonifacius och Honorius.

¶ Eraclij daghum var deusdedit paue dc. xvi are vars herra ok war iij ar. j *Manadh* x dagha. ok stodh paua stol tomber epte han vi dagha ¶ Epte han war bonifacius dc xx vars 5. herra are ok war v. aar xviii dagha ok stodh paua stol tomber epter han vij manader xxv. dagha han lofnadhe lysa ban ifwi alla kirkio thiwa. ¶ Epte han vard honorius paue dc xx vij wars herra ok war vij aar xi. *Manada* ok xviiij dagha. ok stodh paua stool 10. tomber epte han vii manada xiiij dagha.

Om Severinus, Johannes och Theodosius.

*Bl. 132,
verso.

- ¶ Epte han vard seuerinus dc xl vars herra are ok var thu aar iij *manada* ok x. dagha. ¶ Epte han war iohannes eth aar viii **manada* xviii dagha epte han stodh paua stol tomber een manadh xiiij dagha
5. ¶ Epte han wardh theodosius ok war vj ar v manade viii dagha ok stodh paua stol tomber æpte han j. manadh xxiij dagha han skipadhe wighia pascha liws ok kyndelmesso lius:

CXLVI.

OM
KEJSAR CONSTANTINUS,
ERACLIJ SON.

Samnden på Constantiní mórdare.

Constantinus son eraclij war Rømsker kesare
iiij Manada. hans stiupmodher forgiordhe
hanum eraclij frilla ok wardh hænna son
eridonas frilla son eraclij kesare thu ar ¶ Rømske
5. herra fingo witha hwru constantinus doo. ok læto
them badum mōdgønom skæra næsa aff/

CXLVII.

SAGAN
OM SANKT ARNULPHUS.

- m then thimaz var arnulphus lang herra j
franka rike ¶ Han fik swa dighran anger
synna synda ther han reedh ifoir ena bro
at han kastadhe sith gulfingran wt j vathnit ok sag-
5. dhe sik (aldri) thrøsta gudh hafua forgiuit (hanom)
sina synde for en han saghe atir gulfingranith ok vi-
dhersagdhe thagher væruldena. ok vard ermete ok
sidhan biscoper j mænȝ Hans stekare fan wm sidhe
gulfingranit j enne gieddo ok fik sinom herra swa
10. fæghnom at han græt for glædhi ¶ Hans son hæt
ankises. ankise son heth pipinus. pipini syni varo ka-
rolus ok karolomanus. som muncker wardh karoli son
war pippinus pippini son war karolus magnus :
-

CXLVIII.

OM PIPPINUS FRANKA KONUNG,
ELLER
SAGAN OM DET JORDADE LIKET.

- []ørre pippinus war hertoghe aff lorin ogipter
man ok giæfmilder (ʏfor x til) guḡ hedher.
wm thæn thima war konungs dotter aff franḡ
engha barn rikis arue ¶ Førsto rikis herra lagdo
5. henna giptamala forskæl. at wælia sik husbonda aff
allom frankarikis hærrom ok jonkarum ogiptum ok
han skulde wara franka rikis konunger. Hon anḡswa-
radhe ok bōdh warda eet torney a nemdom (dagh
oc) stad ok (ʀ sagdhe) sik sidhan wilia wælia: ¶ Pip-
10. pinus redh heman til thḡ (sama) torney ok fan ther
han gieste første naat. hustruna grata mykit sarlika
sin bonda. a liikbaar/ dōande swa fatōkan. at hon
gat han ey swa wæl fordat til graff som h(ʏa^{xx}o)n
wilde ok hafdhe tho warit rikir ok gudhleker. ok
15. (for)thærd sit gooḡ for gudhḡ skuld Pippinus læt kōpa
peld ok waldakin ifuir hans baar ok samna preste ok

- jordha then dødha mǫ myklom hedher then sama daghin a wæghenom mǫtte hanum (en) man a mykil hoghom hæste ok bōdh hanum hæsta skipte ok skipte tho mǫ tilgafwm ok lofuadhe sin hæst gæuan for thry
5. godh kynne ¶ Eet war thǫ at han munde aldre sielfuir falla. Annat at enghin mathe falla af hans baki: Thridia at ænghin gathe j sadle sithit then hanum mǫtte ¶ Pippinus (^{xx}ski)pte gerna mǫ til gafwm sbm mǫnnin beddis (^Rsom var) haluan priis ok pæninga
10. som han kunde winna ¶ Hanum sannadhiss alla hæstins dygdhe ok fæste konugs dotter. ¶ Han redh sidhan mǫ mero fylghe ok mǫtte sa*-ma manne ok bōdh hanum fō[r]st ha[l]ft rike/ Mǫnnin sadhe konungx dotter wara jæmgoda som alt rikit pippinus
15. wilde engha lund sin ordh matta ok bōdh hanom rikit (alt) Mǫnnin gik (tha) widh sanno sik wara J manǫ hami thes bondans siæl som han læt swa sømelika til grǫf sora ok J hæstins hami vara gudǫ ænghil ok gudh hafua them sǫnt. at fræmia pippinum
20. til thessa hems æro. thy at hans almosor ok offer fremdo hins siæl til himerikis æro.

*Bl.133,
recto.

¶ Fiærdhe man. aff pippino wardh karolus magnus sidhan k(^{xx} onunger) vendum nu atir til cronicam som wi aff lætum.

CXLIX.

OM FLERE PÅFVAR.

Om Martinus och Vicellianus.

- Constans son constantini var Rømsker kesare
xxviiij ar J hans daghum var martinus paue
dc lix wars herra are ok war vij aar j
manad. xx vj dagha. Constans war en kiættare gen
5. helghum corsum ok belatum. ok læt sænda at (ÿgri
xx dræ)pa martinum paua som han sangh mæssu ok
ward mannenom jæmskøt armbrin brutin ok dødher
som han lypte vp handena at hugga pauan. ¶ Sidhan
forsænde han martinum til rijsaland ok do ther mar-
10. tinus sandher gudþ martir/ Epte han wardh vicel-
lianus dc lx viij. wars herra are ok war xiiij aar vi
manada ok stodh paua stool tomber epte han. thwa
manada xiii. dagha/ Han dictadhe manghan kirkionna
sangh. æpte sanctum gregorium han vænde fra willo
15. constantem. kesara mþ predikan. Ok wardh constans
myrdher skamt (liti) æpter aff siælsins mannom. J
baþstofuo :
-

Om Adiocatus, Agaton och Leo.

- ¶ *Constantinus constans* son war *Rømsker kesare* xvij aar j hans daghum var *adiocatus* paue j aar epte han. Agaton ij aar æpte han *leo x*. Manada ¶ Han kom *constantinum* til rætta thro ok hiolt *concilium* m̃ 5. clvij *biscopum* ther fordømdos. alla willor. ok kiæt-
tarie ther forbøꝝ allom *primatom* nokot taka ælla kræfuia for *pallium* thꝝ ær sætta *consilium* alle *biscopa* swæria sik wndi at halda før æn the wighias.
-

Om Benedictus och Iohannes.

- ¶ Epte han wardh *benedictus x* manadha *kesaren* 10. giorde han paua. ¶ Epte *benedictum* wardh *iohannes* ij ar xij dagha J hans daghum tholde *sanctus* leode-
garius *martirium* j franꝝ the han drapo ok hans jær-
teghne forsmadho fingo alle illa gudhꝝ hæmdh
-

CL.

OM JUSTINIANUS KESARE.

Justiniani fall och återkomst.

- ¶ Justinianus son *constantini* var Rømsker kesare .x. aar. han war alder godher ok gudleker vtan at han wilde fangha *sergium* paua. ok gat ey for *romarum leoncius patricius* veldogher herra
5. fanghade *iustinianum* ok skar aff hans næsa ok hiolt sik for k(önungh *xx* *ey*sara) iij ar. ¶ Tyberius fangadhe *leoncium* ok skar aff hanum næsa ok nødghadhe han j klostir ok hiolt sik for. *kesara* vij aar ¶ Justinianus fik konungx hiælp af *birgaria* ok slo sigher
10. aff tyberio ok læt gripa them badha *tyberium* ok *leoncium* som hanum skaro næsa aff. *ok læt therat ^{Bl. 133, verso.} fother binda widh hæsta hala. ok dragha skændelika jwi alla gathur ok sidhan halshugga. ok læt fangha flæsta sina forradhara ok war veldogher konunger
15. sidhan vi ar. ok hwan thima han fik snytte læt han halshugga en siin forradara. J hans daghum war *sergius* paua han skipade at siwngha thry *agnus dei* j mæesso siðnan *sacramentum* brið [? borið]

Om Philippicus Bardanes.

-
- A**ustinianus sænde en sin riddare philiphicum gen sinom owinum han war sinom herra otro ok valdis aff owinum konunger (til keysara). ok drap sin eghin herra ok hiolt sik for kesara j aar ok war kiættare gen korsum ok
5. belatum ok sætte patriarcham constantinopolitanum fra valdum ok en kiættara j hans stadh. Han forbødh ok constantino paua ok allom romarom knæfalla (for) korsum ok bilatum (j j ^{xx} oc) mæssu sangh constantinus paue forsmade hans budh. Wm ena nath
10. (j skamt ^{xx} litit) epte ther philippichus la j sinne siengh sp(^{xx} rungbo) badhin hans øghon wt w hans høse
-

CLI.

OM
ANASTASIUS KEJSARE.

Om Pápfven Gregorius II.

Thorsdags-fastan. — Thiiringen omvåndes.

ANastasius war *kesare* iij ar han sænde bref
constantino paua ok b(ÿødh *xx* ant) sik vndi
rætta tro Epte han war (*annar*) *gregorius*
paua. dcc. xv are wars herra ok war xvj aar viii
5. manada. xxij dagha. ok stodh paua stol tomber epte
han xxv dāgha han skipadhe først fasta hwan thors-
dagh j fasto som andhra dagha Han kom til *cristin-*
dom. dýringa land.

Gregorius inför Christendomen i Sverige.

- Han læt *predica cristna tro*. J swerike / ok war
 første *cristin vpsala biscop*er turghuttur Ok æpte han.
 vnne han tyrſdo swear j hæl for thronna. ok liggia
 hans ben j biær(ŷghe *xx* kō) lōnleka. epte han waro
 5. thwe biscopa adelualder ok godskalker ok varo the
 alle lydh biscopa. vndi biscop(*xx in* af bræmen)
 (^Rther var *sanctus ansgarius* ærchebiscop) Sidhan
 kastadho gōta atir *cristindom*. ok war swerike mangh
 hundrat aar hedhit til *sancti* sighfridi dagha.
-

Theodosius dräper Anastasius.

10. Theodosius drap *anastasium* ok hiolt sik for ke-
 sare j aar til leo stridde widh han (oc vāz sighir)
 ok ŷkusk *xx* twing)ade (han) til han wardh klærker
 ok prestir.
-

CLII.

OM
LEO KEJSARE.

Leo och Påsken Gregorius II.

Leo war (^{xx} Rømsker kesare) xviii aar. han
war ok en kiættare ok læt brænna cors ok
bilate J constantinopoli / han vilde ok dræpa
gregorium paua thy at han wilde ey læta brænna cors ok
5. bilate j rom. Romara wardo gregorium (Yskuld. ^{xx} oo
vidher) saghdo leonem ok hans herradom / ok fra them
thima skildis rom widh constantinopolim til karolus
magnus wardh kesare. leo sat j constantinopoli ok
war ey længer Rømskerkesare. karolus son första pi-
10. pini franka rikis konunger halp gregorium amot leonem.

Den Frisiske Hertigen vid Dop-funten.

Wm then thima predikadhe *sanctus vlfranus* j frislände ok kom hertugh rabod swa nær (tiil) *cri-* stindom at annar hans fother stodh j funkarj tha spurdhe han hwat flere hans frændher waro j hime-
5. rike ælla j hæluiti ok tha han fik answar at the flere waro J hæluiti tha drogh han atir fotin v funkarj ok sagdhe sik wilia flerom sylghia. thridhia dagh (ther æptir) do han hedhin.

Gregorius bannlyser Kejsaren.

- *Bl. 134, recto. *¶ Spte gregorium vard (ʏ annar x tridhi) gre-
10. gorius. dcc xxxi wars herra are ok war x aar viij manada xxiiij dagha ok stodh paua stool tomber epte han viij daga Han hiolt (ʏdighirt xx et stort) *con-* silium ok lyste ban ifui leonem thy at han brænde cors ok belæte / oc giorde all rømska rike løs (oc)
15. lidhugh aff hans walde

CLIII.

BEDA VENERABILIS.

Prædikan utan áhörare. — Engla-versen.

- ¶ **W**m then thima (var) venerabilis beda. presbiter. han fik thý vidher nampn venerabilis for thwa saki. han læt ledha sik blindan karl. at predica ¶ Hans lede swen vilde
5. han en thima dara. sagðhe hanum mykit folk vara saman komit a enne mark til prædikan som ey war eth barn vtan stokka ok stena (oc fugla) tha han ændade sermonem ok sagðhe gudh wara wælsignadlian øpto mangha røstir aff stokkom ok stenom Amen. haff
10. thak venerabilis beda. ¶ En thima en versare diktadhe hans epitaphium ok wandadhiss w m eth (ordh) j versenom kom gudhý ængil ok fylte thý affat var ok ær versin swa

15.

Hac sunt in fossa.
bede venerabilis ossa.

Skrifvet
som
prosa.

han var næstan sin alder J hybernia. som kallas ir-
landh (^R Oc skreff i bland andra sina bókir huru
sanctus patricius kom irland til cristindom

(Här följa några Järtecken utur *S. Patricii*
lefverne. Dessa, tillika med hela hans *Saga*, bl.
163—165, äro redan tryckta uti Svenska Forn-
skrift-Sällskapets Samlingar, Del. I, Häft. 2.
hvilket utgör I:sta Afdelningen, eller prof-häftet,
af denna Svenska Medeltidens Kloster- och
Helgona-Bok.)

CLIV.

OM CONSTANTINUS KEJSARE.

Constantinus och Yrene.

Constantinus son leonis war Rømsker kesare^{Bl. 135, recto.} xxxiiij aar. ok hans modher yrene m̃ hanum een ful kiættare ok ful væth han hiolt eeth biscopa *consilium* ccc^o xxx. biscopa ok bødð 5. brænna cors ok belate han drap mangha hælgha mæn hans modher læt hanum stinghæ wt badhin øghon thy at han hafðhe bona før sæt J iærñ ok myrkahws.

Det hittade Liket.

Ithera daghum hittis een stentro J constantinopoli ther mæn grouo een grundual ok eet liik j sten- 10. tronne ok ena gul spangh vnde hans hofðhe swa scrifuada m̃ gulstawm *christus* skal fødhas af mø maria ok jak thror a han. J constantini ok yrene hans modher daghum skal thu sol mik ater faa sea

OM FLERE PÄFVAR.

Om Zacharias och Stephanus.

Konung Pippinus utvidgar Råfve-väldet.

- Thera daghum war zacharias paue dcc xlij wars herra are oc war x. aar iiiii. Manada. xv. dagha. ok stodh paua stool tomber epte han xiii dagha han wighde karolomannom franka konungh til klærk son första pippini ok kom han i sancti benedicti klostir. Epte han war stephanus x. aar xxviii dagha ok stodh paua stol tomber epte han een manadh. v dagha han manadhe pippinum franka konungh mȝ breswm til hiælp romara kirkio a mot
10. gudhȝ owinum pippinus vighdis konunger aff pauans handh ok sigradh sidhan alla ytaliam ok offrade sancto petro sidhan alla sina sigbra ok sigradh rike Stephanus for mȝ hanum til sandinis ok wighde siælfuir sancti dyonisii mønster ok bant alla franka rikis
15. herra mȝ ther sornom edhe aldre krona sik konung

vtan aff pippini slækt. Pippinus soor pauanom sik ok alla franka rikis konuzgha vælia lægher staadh J sandinis kloster

Om Paulus, Constantinus och Stephanus.

- Sp^{*}-te stephanum war paulus paue x. aar en^{Bl.135, verso.}
5. manadh ok stod paua stol tomber æpte han eth aar J manadh. han mødde sik mykit m̃ budhum ok brefuum til constantinum kesara at cors ok belæte matho wara m̃ fridhi æpte han dødhan thoko lekmæn sik lekman til paua han heth constantinus engho bætre en
10. kesaren constantinus/ han war yfrit længhe paue ij aar j manad Epte han war stephanus dcc lxx. are vars herra ok war iij aar v. manadha xxviiij dagha ok stodh paua stol tomber epte han xxviiij dagha han lyste jwi constantinum barr ok løste (Yalt aff xx al
15. landh af) hans lydhno
-

CLVI.

CAROLUS MAGNUS.

Karl den Store och Råfven Adrianus.

Þ[is]e han war adrianus dec lxx iii wars
herra are ok war paue xiiii aar x manada
xviiij dagha han badh mȝ breswom karolum
franka konungh koma til rom ok wæria romska kir-
5. kio gooz/ karolus kom ok wndher wan sik al rikin
til iorsala haff ok offrade them all vndi sancti petri stoll.

Olger Danske och Thyra Danebod.

Þan wan ok vndi rømska. rike alt (I holxæta ^{xx} saxso-
nia)landh ok danmark ok thok til sin for gisla konungx
son aff danmark ødgerdan han war(db) en af xij

iamnunghum fremsto riddarom J konungx gardhe. hans
modher (het) (ŷd^{xx}th)yri danaboot (hon) byghde
dana virke bøghan mur fra østra hafui til vestra
mellan danmark ok thydisland swa thiokkan. at wæl
5. mathe thwe vaghna møtas owan a murenom

Karl Magnus och Påfven Leo.

- ŷpte adrianum var leo paue dec xc vi wars
herra are. ok war xx. aar. x manada xvi dagha ok
stodh paua stol thomber epte han iij dagha. Han
giordhe karolum magnum franka konungh veldoghan
10. herra rømska rikis. Romara baro thes awndh ok gripu
pauan J enne processione ok stungho wt badhin hans
øghon ok skaro aff hans thungo. Karolus soor wm guþ
læst tha han spurde swa giort at the alle skuldo
mizsta liiff ok gooþ gudh giordhe mþ pauanom høgh
15. iærtækne ok gaff hanum ater thungo ok øghon. Leo
for til franþ oc møtte karolo ok fik aff hanum nø-
dhught mþ (^Rstorum) bønum at hans skadha mæn
hioldo lifuit (ŷok ^{xx}tho) giordhe karl them alla fa-
tøka ok (ŷwtlegha ^{xx}biltugha)

Karl Magnus krönes i Rom.

¶ Carolus kom til rom alla romara mōtto hanum mȝ hedher ok øpto han konungh ok Rōmska rikis (keysare oc) fadher. Leo paue vighde han (^R oc kronadhe) til k(ōnungh ^{xx} eysara) karolus war sörȝste vighder kesare

5. thiænugher gudhi ok *sancto petro* (^{xx} allan sin aldir) thænne ær karolus magnus som wan æter vndi rom all rikin væȝstan haff ok østan for (^{xx} hans skuld) giordhe gudh mangh iertegne. Hans gerninga mȝ guȝ iærtেকnom æro allum frægha:

Stallbröderna,

eller Den falske Riddarens straff.

Bl. 137,10.
recto.

¶ En thima tha karlamagnus konunger for i hærfærdh tha giordhe en siwkir riddare sit testament ok satte exequotorem en annan riddara sin frænda at sælia sit ørs ok vapn oc gifwa j gudȝ hedher ¶ epte han dødhan thænkte exequotor sik vara bætra hafwa siælf-

15. wir hæstin ok vapnin ok gulde tha han hem kome: Han giordhe som han thænkte ¶ En dagh thær han saat vidh bord mȝ kompanom Thedhis thæn dødhe for bordhe. Ok mælte til sin frenda/ jak hafwer nw bruznidh J skiærslo elde nokra dagha thy at thu haf-

- wer ey guldit mit testament nw ær jak lidhugher
vordhin Ok sændir hijt at bæra thik budhscap: Hær
koma skøt the som thik sculu føra: J sama stadh som
jak var xxx dagha: Ok thu scalt thær vara for vtan
5. enda: Ok swa vardh thȝ som han sagdhe ok gripu
diæfla fulan falsara allom A seande ¶ karlamagnus
konung sænde æpter hanom som han wenadhe (sik)
vsal j vædhreno j diæfla klom. ok hitto mæn hañs
ben. xx. Dagha leed nidher kastadh ok siælin følgde
10. diæflom:

Östra och Vesta Kyrkans skiljsmessa.

- ¶ karlamagnus daghum gik øster(ȝ landȝ xx rike)
kirkia fran lydhno rømska kirkio: Ok ær olydhugh
til thæssa daghx Oc æru *the alle j siæla wadha ther<sup>*Bl. 13r,
verso.</sup>
fore: Ok j gudȝ banne: Thy at gudh bant alla cristna
15. mæn vnder sanctum petrum: Ok romara kirkio (ȝ at lydha
xx lydhno) som han var paue: Thy at var herra sagdhe
siælwer til (hans) thu æst pæter: Ok thik gifwer jak hime-
rikis nykla: Ok vald at binda ok løsa ¶ Karl(ȝ a xxus
magnus doo (j rætte crisno tro) ok liggir scrinlagdher
20. ok hælagher (ȝ j aken xxij ware fru stadh j aken)

CLVII.

SAGAN
OM SANKT EGIDIUS.

Ælere S. Egidii järkeken.

Bl. 135.
verso.

*Bl. 136,
recto.

- Anctus egidius var j hans daghum fødder
J greklände (af konunga slækt) han gaff
J sinom barndom enom illa siukom manne
sin kiurtil ok fik, then siuke thaghar *bøther Tha
5. bøtte han ok enom siukom ok galnom ok enom orm-
bitnom. han flydde fra fædherne for manna lofui jwi
haff lønlíka ok fræste sina skipmæn fra skipbruti ok
war thu aar mȝ episcopo arlacensi ther bøtte han ok
enom (langlica) siwkom ok flude (oc) thædhan (for
10. manna loff) til ødemark ok war ærmete/ ther æruade
han mannom godha sædhis iordh/ aff gudhi som
æunkte vaxte før a.
-

Karl Magnús, Hinden och S. Egidius.

Thædhan fludhe han til lønlikt rwm J thiokkastom skoghe. En hindh vithiade han(ys) thwem sinnom hwan dagh ok fødde (han) widh sina spena/ konung(ys) karls jæghare jæghade hindena fram til ermetans hws/ 5. han wndrade hwi hon røtade/ tha meir en hon var før van/ Ænghin hunder thorde henne sidhan nalkas/ ok ænghin saa ærmela hwsit/ Siælfuir karl konunger for atir (m; thom) annan daghin at seà th; sama vnder/ tha

(Här förekommer en dubbel-text. A är fortsättningen på bl. 136, recto; samma blads verso-sida är tom. B innehåller sagans slut, tydligen af en annan skrifvare, på bl. 137, recto. Detta har blifvit öfverkorsad, och i margen är antecknadt vacat.)

A.

10. skøt en æpter hindene Oc fik skiuta sanctum egidium/ Riddara ruddo thørnit m; swerdhum for konungenom Oc funno man j munka klædhum/
15. werdhughan karl m; siidho skægge/ illa saran aff skutenno Oc hindena liggia for hans fotum konungin/ Oc ærchebiscopin giŋgo ensampne
20. til hans fram Oc spurdho

B.

man skøt epter hindine ok fik skiwta ærmetan riddara ruddo thørnit m; swærdhit ok hitto man j munka klædom wærdughan karll m; sidho skiægge illa saran aff skutum; Oc hindena falla for hans fōtir: Karl Ok thorpin biscooper gingo ensamne fram ok fingo vita aff

A.

hans æt oc ædhla Oc hans
lifnat Oc hua han hafðhe sua
illa giort saran/ tha han
hafðhe thom al stykke beræt

5. beddos the mȝ store ødh-
miukt aff hanom nadher Oc
budhu hanom lekedom oc
stora gawur/ lækedom vilde
han ingalund tagha/ Oc
10. thera gawur vilde han ække
hafua/ wtan badh thom byg-
gia mȝ thom et closter j
huilko han vardh sielfuer om
sidhe abote mȝ store vand-
15. samlichet/ bidhin oc wun-
nin mȝ mangom jinnerlikom
oc idhkelicom konungxsins
bønnum/ konungin badh han
idhkelica fore sik biðhia/
20. Oc sagðhe sik hua giort
ena synd som han aldri thor-
dhe scripta for nokrom lif-
wandis/ sanctus egidius badh
fore hanom Oc gudȝ ængil
25. lagde et breff a altara for
sanctum egidium tha han
sagðhe mæssu j huilko ko-
nungxsins synd stodh scrif-
uin/ Oc at hon var hanom
30. for sancti egidij bøn forla-
tin/ om han vilde sik scrifta

B.

hanum æth ok ædle ok
annan lifnad ok

budhu hanom goȝ ok
lækedom vilde han en-
ga lund

vtan bōðh byg-
gia kloster mȝ thera ga-
fwm ok var ther siælf-
uer abote

mȝ myklom konungx bō-
nom ¶ Karl konunger
hafðhe lōnlīca son sin
eghip syster som heth
roland ¶ Thæssa synd
blyghdis han bæra til
scripta for nokon man
til at gudȝ engil lagðhe
breff A sancti egidij al-
tare. Thȝ breff sagðhe
hanom alla syndenar ok
at hon vare karle for-
gifwin en han vilde

sik scripta :

A.

A.

- oc anger oc idhrugha fore
hona hafua Oc aldri mera
gøra Sidhan scriftadhe ko-
nungin sik gerna fore *sancto*
5. egidio oc gaff sik skyldu-
ghan Oc stodh vidh ændan j
brefueno at huariom manne
æru hans synde forlatna som
bidhir *sanctum egidium*
10. sik til hielp mȝ the akt
at han vil aff syndum lata oc
sik gerna bætra /

B.

Ok at hwariom manne
æru synde forgifna som
kalla A *sanctum egidium*
mȝ thøm hugh

at han vil ater af syn-
dom vænda : Sidhan gaff
karl sik giærna skyldo-
ghan ok scriftadhe sik
vid egidium :

SS. Egidii järtecken och död.

- E**gidius reste ens landȝ
herra son vp aff dødth Oc
15. enom krymplinga gaff han
bøtir ¶ Han sænde the (sø-
melica) thing som pafwin
hanom gaff sioledhis hem
manga dagha ledh vtan no-
20. kors manȝ styrls æller visan
Ok komo wæl hem som han

Egidius reste ens
herra son aff dødha Ok
enom krymplinge gaff han
bøtir ¶ : han sænde the
thing pauin gaf hanom
sioledis
mangha dagha leed : vtan
nokors manȝ styrl
ok komo hem som han

A.

vilde/ gudh wiiste hanom
 hans dødꝝ dagh Oc sötir
 ængla sanger hørdhis ofuer
 hans like Hans dagher kom-
 5. ber enom manadh fore mi-
 chelsmesso

B.

vilde ¶ gudh wiiste ha-
 nom hans dødꝝ dagh ok
 gudꝝ ængla sötir sanghir
 hørdhis jwi hans like
 ¶ Hans dagher komber
 enom manadh for michi-
 alsmæsso

[*Den nästföljande delen af bladet 137, hvilken handlar om Karl Magnus, är tryckt ofvan ss. 748, 9.*]

CLVIII.

OM LUDVIG KEJSARE.

Safvarne i Kejsar Ludvigs tid.

- S**Odhuich karls son var æpter han Rømsker^{Bl. 137. verso.} Kesare . xxvi. aar ¶ Han stridde m̃ sinom twem brødrom til roma rike nær øddis ok vardh jæmuældoghir om sidhe : ¶ Æpter leonem paua
5. vardh stephanus decc xvi vars herra are ok var vij aar xvij dagha ok stodh paua stol tomber xvij dagha ¶ Han vigdhe ok kronadhe loduicum k(onungh xx. ey-sara) ¶ Æpter stephanus vardh paschalis ¶ Æpter han eugenius decc xxiiij vars herra are ok var vij
10. aar ok vii. *Manadha*. xxix dagha han var dræpin J Rom hælagher martýr Æpter han walentinus xl dagha : æpter han var gregorius decc xxix. vars herra are ok var xvi aar ok stodh paua stol tombir epter han ii *Manadha* xxv dagha ¶ Han skipadhe atta dagha høgh-
15. liidh hwaria vare frw mæsso ¶ J hans daghum doo lodhwik. Kesare. j rætte cristne throo

CLIX.

KONUNG LOTHEAR
OGH
HANS FRÄNDER.

Rejsardömet's delning.

- L**otarius lodhuici son var konungh x aar v aar
ensamin ok fæm (aar) m̃ sinom syni lodho-
uico ¶ hans brødher ok syzlunga ørløghado
A moth hanom oc (ørløghit) ændadi's swa at han
5. hiolt ensamin rom ok lumbardij ok al landin sunnan
biærgh m̃ kesare nampne (xx vij aar) Ok lodhuicus
hans brodher fik thydisland at radha: Ok pippin aqui-
tanium Ok karl skalle franka rike ¶ Lotarius: kesare
gafs j kloster oc vardh hans son lottarius konungh æp-
10. ter han: Han vidher sagdhe sina (lagh) gipta hustrw
oc thok sik andra: ther fore lyste pauin ban ofwer
kesaren
-

Om Sergius Nafve. — Saracenerna.

¶ **Æ**fter gregorium var sergius paue deccc xliiij
 vars herra Are ok var iij aar ok stodh paua stol
 tombir epte han ij *Manadha* xv dagha ¶ Han het sør
 æn han vardh paue swina munder: Ok for thæs sculd
 5. læt han sik vænda nampn: Ok skipadhe at hwariom paua
 (Ysculle xx skal) gifwas nyt nampn ¶ J hans daghum
 gik vngharia til *crístindom*: J hans daghum komo
 saraceni Thenna vægh haff oc øddo al landin vm
 kringh rom mȝ brand oc swærdh til (thæs) at gudh
 10. senkte thera hær (til grunda) tha the sighldo fra(Ym xxn)
 (x rom) til affricam

Lothars død. — Karl den Skallige.

¶ **Æ**fter sergium vardh leo læmpte paue deccc xl
 vij vars herra are ok var paue viii aar iij *Manadha*
 vi dagha: Ok stodh paua stol tombir*: Æfter han ii^{Bl. 138. recto.}
 15. manadha ok xv dagha j hans daghum doo lotarius
 kesare ok vardh æfter han *konungh* karl skalle: hans
 fadher brodher k(onungin) aff franȝ ok var ix aar
 ¶ J thæssa thriggia kesara daghum var romara rike
 swa krankt (vurdhit) at thȝ skattadhe vm sidhe mang
 20. aar vnde vngarin:

Gänge Rolf.

5. **Þ**m thæn tima kom en konugx son aff danmark
 mǫ dana makt ok nordmanna ok mǫ thøm en swæn-
 skir herra som het rolwir til franka rikis mǫ ørløgh
 ok fiol konugx son j fyrsto stridh ok mǫ banom: ix
 5. thusand folk: æpte han dødhan valdo the nordmæn
 epter lifde rolff sik til forman/ thæn swænka oc
 møddo swa ok øddo franka rike/ at karl (scalle)
 kesare gaff hanom sina dottor til sæt ok alt eet land
 som fyr het neustria ok sidhan normandia som liggir
 10. væstan paris fram mǫ hafwino ther bygde roluir en
 stadh (Yok kallado franska r^{xx} oc kalladhe han rolfs
 he)em (R^x oc fransesara kalla han rem) ok klærka
 rothomæghum ¶ Rolwir ok alt hans hærschap thok vidh
 cristindom A sinom brulløps dagh

Om flere Dødsvar.

15. ¶ **K**arl dighre karls skalla son alla aara oc æn
 lodhuichus xvij aar varo miok kranke kesare ok ro-
 marom ænkte til (xx værio)for lumbardum ok fyr gik
 mǫ thøm fran(ȝ)sesa vald ofwer romara rike ok valdo
 sik sidhan romara Kesara aff ytalìa væl xl aar: æpte
 20. leonem vardh benedictus dccc lv vars herra are ok
 stodh paua stol tombir æpte han xv dagha: Han lagdhe
 mykla røkt ok skipan a klærka sidhi ¶ Æpte han

- var *Paulus* annar x manada æpte han *stephanus* sæmpte ok var v manadha xxv dagha ¶ Æfter han varðh *nicholaus* første decc lx j vars herra are ok var ix aar ok ij manadha oc stodh paua stol tomber vi dagha:
5. han giordhe decretalem aat cardinales skuldo thaghar saman koma: [tha] paue ær dødher at wælia annan æfter han: *Stephanus* siætte ok var vi aar ok viij *Manadha*: Æfter han misamde romarom ok waldo somi *sergium* ok somi *formosum*: *Formosus* var bætre
10. klerkir ok tha *sergius* sculde vighias tha komo *formosi* kompana (væncte) ok drogho *sergium* fran altare ok letho vighia *formosum*: *Sergius* flyde til margrefua albrikt j *lumbardia* ok bedhis hiælp mot *formosum* Ok j thøm storme do *formosus* Hans hærskap valde
15. *bonifacium* a mot *sergium* Ok war *bonifacius* siætte xv dagha ¶ margreue albrikt satte han aff sæte: oc *Sergium* A paua stol: *Sergius* læt vp grafwa *formosi* liik ok halshugga: ok bioggo af hans thry fingher: Ok kastadho hans fingher wt j thyberim Tha hans
20. ben thokos op vm sidhe: Ok baros A baar til kirkio: Tha nighu all belætin hanom: *Sergius* var paue xv aar ¶ i hans *daghum tappado fransesa Rømska rike

*Bl. 128,
verso.

OM BERENGARIUS KESARE.

Förvandlingen i messan.

- erengarius aff ytalía war Rømsker Kesare
 viii aar J sergii paua daghum han fik
 ofreghd at han war vantro vm vars herra
 licama til han giordhe sina orsculd som godher cri-
 5. stin man ¶ Engin cristin man som tror gudh wara
 vældoghan: hafwer empne mistro guþ sacramentis
 ¶ Thy at swa som sanctus augustinus sigher Vi sco-
 lum gifwa gudhi thæs priis at han ma mera göra en
 vi (xx vitom) ælla ærum vi f(ul xx or)diærue som
 10. adam som vilde vara æmuis som war herra ¶ æpte
 sergius var Anastasius iiij aar

OM OTTO I KEJSARE.

Otto infaller i Italien.

Ugbo var j hans daghum. *Kesare*. Ok var siæx
 aar ¶ j hans daghum øddo saraceni alt
 spaniol landh Ok syntis folke lughande skøte
 af himpnom Otto for jwi j ytalie biærgh mȝ thydiske
 5. makt Ok wan først melan ok sidhan alla ytaliam ok
 kom til rom Thær vardh han øptir aff allom romarum
 rømska rikis fadher (^Roc æ *augustus*) ¶ Johannes
 vigdhe han ok kronadhe ¶ otto grep *berengarium* ok
 sænde til thydisland fangadhan mȝ konu ok barnom:
 10. ok twingadhe *lumbardiam* til skat cc pund brænt
 guld hwart aar ¶ Han wan ok atir vnde rom pul ok
 - *calabriam* som før lagho vnde *constantinopolim*

Christendomen uti Danmark och Ryssland.

-
- ¶ **S** hans daghum wardo dæni cristne thz kom swa til at en cristin klærkir (het poppo) delde vidh en hedhin dan vm thera gudha: Thera kiiff kom for konungin ¶ Han bødþ puppo væria sin gudh *christum*
5. mʒ iærnbýrðb ¶ Puppo drogh en brinande jærnhanʒska a sina hand: Ok biolt æ mædhan konungin vilde vtan men Ther fore vardh konungin cristin ok alt danmark ¶ Ryʒa beddos ok cristin predikara aff otto k(ʏo-nunghe ^{xx} eysara) han sænde them biscop adhalbrikt
10. Thær vardh han martyr
-

OM OTTO II KEJSARE.

Ottos tåg till Frankrike.

Otto ottason som kalladher otte røde: var æpte sin fadher Kesare xxii aar han stridde vidh konungen aff franꝝ thy at han hiolt lorin ok braband Konungh aff franꝝ flyde ok otto 5. sølghde hanom fast (æpte) in til p̃aris ok twingadhe han oc hans son til at the sore (ȝvm ^{xxa}) hælgha doma ffran sik ok sinom arfwom alla tilkallan til lorin ok braband

Om flere Båfvar.

¶ Efter johannem vardh benedictus dcccc lxxij 10. vars herra are ok var j aar vi manadha ii dagha

*Bl. 139,
recto.

- thenna fangade ok quefde til dødh en rømskir herra som heth cinthius ¶ Æpte han var dompnus Annar ok var j aar oc vi manadha ¶ Threm daghom epter han vardh *benedictus* ok war *viij aar vi manadha
5. ¶ Æpter han johannes xiiij aar iiij manadha ¶ twem daghum æpte han vardh johannes fæmptande viii. *Manadha*. ¶ Æpte han ward johannes sextande ok war .x. aar
-

Om Crescentius och Kåfven Gregorius.

- Om thæn tima kom otto k(önunger xx eysare)
10. til rom ok gjorde m̃ romara vilia sin frænda til paua han heth brim før æn han vardh paue oc sidhan gregorius ¶ Crescencius war en rømskir herra han sætte gregorium paua aff stole ok satte vp en biscop j hans stad Ok gjorde (til) paua han heth johannes Gregorius
15. ok alle biscopa lysto han øfwir johannem ¶ otto kom atir til rom ok læt skiæra næsa aff johannes ok stinga wt badhin hans øghon: Crescencius stridde vidh otta k(onungh x eysara) oc vardh fangin ok vp-henghder Johanni ræknas eet aar/ gregorius fæmpte
20. var thu aar ok stodh paua stol tombir æpte han xv dagha
-

Skärselds-synen.

Om thæn thima saa en ærmete huru diælla sör-
 dho opta salogha siæla jn j eeth brinnande biærgb
 (^Rvenande oc gratande) ok hwru the foro fæghna
 ater wt v biærgheno lösta aff pinom mȝ gudhlikom
 5. bñonom ok almosom ther fore skipade pauin siæla
 dagh æpte alla hælghona dagh

OM OTTO III KEJSARE.

Gross-karlen Gilbert och Djesvulen,

eller

Folksagan om Silvester Däpve.

- O**tto thridhi otta rødha son var kesare xii aar Jamuëlløgher som hans fadher ok fadher fadher ok stodh roma rike æpte han xii aar vtan Kesare xv daghum epte gregorium vardh silvester
5. paue dcccc. xc. ix are vars herra ok var iiij aar han gik wt aff klostre tha han war vngher ok gaff sik diæfflom mȝ thøm forskiælum at diæfwlin jætte hanom göra han forman øfwer alla mæn han vardh først mæstare J nigromancia ok sidhan episcopus remensis
 10. ok ther næst archiepiscopus rauennati ok vm sidhe paue/ gilbertus var hans nampn sør æn han wardh paue ¶ Han spurde diæfwlin hwru længe han sculde lifwa sidhan han vardh paue ok fik anȝswar at han aldre

- doe fór æn han komé til *iherusalem* ¶ En tima tha han sagdhe mæssø æpte ena høgthidhis *processionem* J enne kirkio vidh rom som hanom var ey nampn konnogh vildo diæfla gripa han vidh altara oc dragha til
5. hæluitis ¶ Pauen fik at vita at kirkian hæt thæs hælgha kors kirkia j *iherusalem* ok fik digran anger for sina synde oc rögde sik gratande for allo folke som ther var saman komith: Ok talde vp allan sin onda lifnædh ¶ Sidhan bødth han (*xx* vidhir hœxsta lydhno)
10. A gudj wæghna ok sancta pædhars (*xx* lata skæra sik lidh frañ. lidh) Ok kasta sidhan likstokkin A vagn ælla slædha ok læta for (otam) nœt ælla asna ok læta thœm dragha *likit vtan nokors manj styrilse ok visan^{*B. 139, verso.} ok grafua thær nidher bukin ther the først staddus:
15. Oskiælik diwr drôgh fram vagnhin til *sancti petri* graff Ok staddos thær: Thær ær han jordhadhir: Ok æru hans ben: wan at swettas gen thy nokor paue scal dœ

Sm flere Dæfvar

- ¶ **D**Epter *siluestrum* dœdhan vardh *johannes* v manadha. *xxv.* dagha ¶ j hans daghum skalff al jordhin *xv* dagha ok fiollo nidher mange stædhi ok borghe han war v aar: Æfter han vardh *sergius* (*xx* tu) aar *jx* manadha hælagher man ok gudhlikir ¶ Æfter han vardh *benedictus* atunde (*xx* Mvj) vars herra are ok
25. (*xx* var *xij* aar)

CLXIV.

OM HENRIK II KEJSARE.

Henriks och Radegundas løf.

Henrichus første var Rømsker Kesare æpte thridhia otta xxii aar siælfwer benedictus vigdhe han (oc cronadhe) ¶ Thænne hænrichus war en godher man aff hanom: ok hans hustru ra 5. dhegunder keysarinna scrifwas mangh (godh) thing ok ærlikin J sancti laurencij jærteknom:

Om flera Därfvar.

Benedictus paue tholde mang qual ok kastadhis m̃ vald vt aff paua dōme ¶ Æfter benedictum wardh
johannes

- johannes tiwghunde paue M. xx. iiij. vars herra are ok var ix aar ix *Manadha* Thwem daghum æpte vard johannes xxi M. xxxiiij vars herra are ok var xiiij aar ok kastadhis vt af sino paua dōme: Ok vard an-
5. nār johannes *episcopus* saniruentis ok kalladhis sidhan siluester ok kastadhis han vt aff paua dōme/ ok thoks jn ater benedictus ok kastadhis wt atir annan thima ok wardh paue en annar johannes archipresbiter ante portam latinam ok kalladis gregorius ¶ Keysare hen-
10. rik fore sænde gregorium wtlændis

OM KONRAD I KEJSARE.

Þvem som ägde att välja till kejsare.

Conradus war Rømsker Keysare epte henricom
 xv aar han war første valder k(önungher
 xx eysare) Thæsse hafwa vald at wælia
 keysara Thri ærchebiscopa som æru *Keysarans* can-
 5. celarii maguntinensis treuerensis coloniensis ok tri værlz
 herra: Hertugh aff sassan keysarans marskalk / mar-
 grefuen aff brandaborgh: *keysarans* kemmener Ok pal-
 l(æxx as) greue / konungh aff b(oxx e)he(mxx min)
 ær *Keysarans* skiænkare

Kejsaren och Mjöltnare-barnet,
 eller Historien som i Sverige kallas:
 Rike Mehr Kråmares Saga.

- ¶ Keysar conradh war hardher rættare: han lagde fridlösan grefua (aff) lippoldh for mandrap grefwin wardh swa armbir vm sidhe at han vardh mølnare lønlica j enom skoghe ¶ Keysar conradh kom ther at
5. quelde mǫ sinom bersarum ok giæste (^{xx}ther) vm nath ¶ vm the samu nath fødde mølnarans (Y kona barn ^{xx}hustru en son) Ok kom en røst til k(Y onungh ^{xx}eysar) conradh at thǫ nyfødde barn sculde vardha k(Y onungh ^{xx}eysare) æpte han dødhan: K(Y on-
10. unghen ^{xx}eysarin) vardh illa vidh the tidhande Ok vente sik gita giort gen gudhi Ok bødth sinom twem swenom stiæla barnit ok *dræpa j skoghe ok ^{Bl. 140, recto.} bæra sik atir til visso hiærtat: Swenane varkunnado barneno ok fōrdho keysaranom eet hara hierta: Thær
15. æpter fik greuin atir fridh ok (tho) viste (keysaren) ænkte hwar grefuin hafde varit: greuans son heet henrik ok kom sidhan j keysarans thiænist: keysarin fik vita vm sidhe al hans tilfælle: Ok ædle: Ok huxadhe en gita giort gen gudhi ok sænde jonkaran
20. til keysarinnan thær hon sath fiærren j andro lande: Ok bødth henne mǫ breswm sætia swennin j torn ok swæлта til dōdh Insignlit brast (a væghenom) vtan svensinns vit ¶ En foruitin prestir som bresfuit laas lønlica skrapadhe bresfuit Ok vænde tenorem swa at

keysarinnan skulde (⁊ thaghar ⁊ ginstan) göra (suen-
sins) bröllope ok gifua hanom sina dotor ok henna
¶ Sidhan th̄ var swa giort ok keysar conrad fik
th̄ vita : Tha gaff han gerna sin godhuilia vnder gū
5. skipilse

Kejsar Konrad och hans Broder.

- ¶ En hertoghe keysar conrads brodher ørløghadhe
fast gen sinom brodher øk vilde keysare vardha : Her-
toghin vardh for vigha oc rymde til konungin aff
vngariam oc thiænte hanom : Konungin læt jnbera ok
10. (a) rætta for hertoghin vm langha fredagh køt ok
flæsk hertoghin spurde hwi swa giordhis konunghin
sagdhe th̄ hanom Thu matte bætir æta vm langa
fredagh køt ok flæsk : En daghlica (æta) thins bro-
dhirs køt m̄ afwnd oc astunda hans dødh ¶ Herto-
15. ghans hugher gafs vidh hans ord : oc sætis vid sin
brodher keysar conradh gaff honom (⁊ sidhan) eet
konungx dōme
-

Konung Knut den Store

vid hafs-stranden.

¶ Þm thæn thima war knuther rik(Ƿæ xx e) Kon-
unghir j danmark: han van vnder sik ænghland ¶ han
satte sik kronadhan A stol vid (døwir) hafstrand oc
rosade sik vara vælloghan øfwir landin ok (ðalt)
5. vathn(Ƿet xx in) ¶ Jæmskøt kom en bylghia ok slo
hanom kronona af hofde sidhan gik han barføttir twa
milor vægh til canturbergh ok offrade sina krono
crucifixo

(Några här förekommande rader, hvilka angå S.
Sigfrid, äro flyttade längre fram, i sammanhang med
den egentliga sagan om detta helgon.)

OM HENRIK III KEJSARE.

De trenne stridige Råfvarne.

*Bl. 140,
verso.

- ¶ Epter gregorium dødhan paua valdus thri
paua alle sender j rom hwar A moth
androm ¶ En ærmete var vm thæn thima
(Ykonungh ^{xx} keysar) henriks scripta fadher: Han læt
5. sighia sinom andelica syni keysaranom ¶ En frw læt
sik fæsta j sender threm lifwandis mannom ok thz
bør thik ey til rætta thola ¶ Henrichus forstodh hwat
han mente: Ok for mʒ makt til rom ok forsænde the
(^R tre) electos wtlændis ok giordhe swidger aff ba-
10. uenbiergh til paua som sidhan heth clemens ok var
ix manadha ¶ Epter han vard damasius annar ok
var .xxii. aar oc ij dagha

Om Därfven Leo.

- ¶ **A**lleuo daghum epte vard leo nionde hælgher man: Hanom drømde som sanctus petrus gafue hanom fæm kalka for sino(ŷm) altara: Ok æpte thy tekne var(ŷd) han paue: v aar: han giordhe ystoriam ok sangh
5. *sancti gregorij*: Han var vm jul mȝ keysar henrik
- ¶ Ens biscop subdiækn sangh epistolam ok pauin bødth hanom læsa som sidher var: Hans biscoper som
- messo sangh bødth hanom siwnga: pauin degraderade subdiæknan ¶ biscopin sattis nidher a stol som pre-
10. *facio sagdhis*: Ok soor sik aldre messo sighia for æn hans klerkir vighsla nadhe finge ok fik som han beddis ¶ (*R thezne*) leo lagdhe (ŷmallat *xx* en spitælskan) man j sina sængh ok holde (ŷmȝ handom *xx* han wæl mȝ) sinom (handom) ok klædom ok fan ther næst
15. sængena toma

Om Därfven Gregorius VII.

- ¶ **E**keysar henriks daghum fan en prester hwar eet timber manȝ barn læk mȝ spanom oc alla spanana laghda A bokstaua lundh A thænna matto ¶ Dominabor a mari vsque ad mare: Thȝ thydher Jac scal
20. vardha herra fran eno hafwi ok til annars ¶ prestrin rædh timbirmannenom sætia barnit til bok Ok spade

- at han munda paue vardha: Smaswenin nam væl bok ok kom til keysarans gardh ok vardh (væl) takin mȝ brefscriuarum ¶ keysar henrik hafðhe vngan son som (oc) heth henrik oc wardh keysare æpte han ¶ han
5. matte alre see diæknan ælla diæknin han ok droghos opta oc bardos ¶ keysar henrik drømde at eet høght horn vaxte v diæknans hofde ok lypte vp vnga(ŷn) henrik mȝ borne oc kastade atir vidh jordh ¶ Keysarinnan thydde drømin at diæknin munde paue wardha:
10. thera syni til genuerdho: ¶ diæknin heth hillebrand han gafs j closter ¶ Æpter leonem vardh victor Annar M l. vi. are varð herra ok var ij aar oc iij manada xiiij dagha ¶ epte han nicholaus annar ij aar vi *Manada* xxvi da-*gha ¶ (R æpter han vardh alexander
- *Bl. 141, recto.
15. annar pawe oc var xj aar oc vj *Manada*) j hans daghum kom hillebrandus til rom mȝ sinom abota ok (R var sua mæær at han) vardh paue (gregorius) epte alexandrum .x. aar j manadh iiij dagha

CLXVII.

OM HENRIK IV KEJSARE.

Däfvens seger öfver Kejsaren.

- Henrik vnghe Keysar henriks son var Keysare j mangha paua daghum for gregorium xxix. aar Han var ey alder skiælikir j sinom lifnadh Han giordhe manga valj gerninga [a mot] the
5. hælgho kirkio Tha sannadhis hans fadhirs drømbir Thy at gregorius satte Keysaran j ban ok qualde han swa lenghe at keysarin kom til rom ok stodh thre dagha barføttir for pauans pallacio før æn han sîk Jngangh ok fiol sæghin for timbir manj sons fôtir
10. Ok (xx thagh) nadhe
-

Jerusalems intagande.

¶ **I** keysar henriks daghum foro manghe (ærlike) cristne mæn jwi haff ok wonno ater thz helgha land ok iherusalem af saracenis oc giordo balduinum (til) konu[n]gh j [i]herusalem som var hertoghe aff lorin

Not-Däsfen Clemens. — Däsfen

Victor III.

5. ¶ **I**n man som kalladhis clemens hiolt sik mang aar for paua a moth gregorium ok vighdis j Rom epte them badha vardh victor thridhi iii manadha vij dagha ¶ han var sør en helagher munkir ok badh gudh taka sik skøt aff værldinze sidhan han wardh paue

Däsfen Urbanus II. — Kejsarens fall.

10. ¶ **E**pte han vārðh vrbanus annar M lxxxix vars herra are ok var x aar iiij manadha han læt sørsta

- sinne prædika kors ofwir hedhin land ok for swa mykyt folk ofwir haff at jordin laa mangha stada o-
pløgðh thænna vægh haff ¶ vrbanus paue gaff k(^{xx} ey-
sar) henrik sak at han laa nær sinne (eghne) systør
5. ¶ keysarin gaf pauanom sak at han var simoniachus
Pauin bødðh sik vnder gudʒ dom at taka vars herra
licama sik til skam oc færdømilse en han thes sakir ware
oc thok sik skamløst ok skadha løst ¶ (ʸOk) keysarin
thordhe ey vnder tholkin dom vtan beddis nadhe ok
10. script : Pauin gaff hanom gran kiortil ok swarta kopo
ok satte hanom hwan dagh læsa en psaltara : (^{xx} thæssa)
script hiolt han ena stund ok tho ey længhe : Sidhan
valdo mæn hans son til keysara A moth sinom fa-
dher oc striddo badhe mangha stridhe til at sonin
15. fangadhe fadherin oc doo salogher karl (^{xx} j sin sons)
fængilsom

CLXVIII.

OM HENRIK V KEJSARE.

Henrik och Påven Paschalis.

Henrik thridhi var keysare xv aar: Paschalis
paue vigghe han ok kronadhe ¶ Sidhan
vordho the swa osate at hwar thera fangadhe
aznan thy at keysarin var folskir A vngom aldre ok
5. ældis væl ok doo J gudhlicom sidhom

Om flere Påsvar.

*Bl. 141,
verso.

¶ Spte paschalem vardh gelasius *paue j aar ok
v dagha: Epte han vardh kalixtus aznar M^o c^o xix
vars herra are ok var: v. aar j manadh xiii dagha:
Epte han var honorius aznar. M^o. c^o. .xxiiij. vars herra
10. aare oc var. v. aar. j manadh xxix dagha

CLXIX.

OM LOTHARIUS II KEJSARE.

Dāfven Innocencius II.

Lotharius hertoghe aff sassan vardh Keysare Epter
henrik oc var xii aar Epte honorium vardh
inocencius annar M^o c^o xxix vars herra are
ok var xiiij aar vij manadha han tholde dighra oro
5: aff konunghenom (x aff) cécili(ŷi xxa) (ŷlanŷ)

OM KONRAD III KEJSARE.

Våster Arnold dräpes.

Kung Balduins död. — Páfen Celestinus.

Konradhus hertoghe aff swauæn vardh keysare .xv. aar ¶ I hans daghum predikadhe mæstar arnald j rom a moth klærka giri til therá rikedomá ok gen therá kræselicom lifnadh alle 5. romara hieldo han mæran man ok kiæran klærka hatado han til thæs han vardh gripin ok hængdir (j^{xx}for) therá hat ¶ vm thæn thima doo baldwin konungher j iherusalem. Ok vonno saraceni atir iherusalem ¶ Epte jnnocencium vard celestinus pauē. v. 10. (¹manadha xx aar)

SAGAN OM S. BERNHARD.

S. Bernhards barndom.

Sancti bernardhi modher sa j sømne sik bæra
een hwitan rakka gøande: En godher man
thydde drømin at hon bar son godhan gudꝰ
garduaraꝰ Han wrak fran sik siwkir lifkonu: J barn-
5. dom ok fik thagar bōtir.

De öfverunnna frestelserna.

¶ En thima tha han kænde bradh frestilse: Thy
at han saa gen enne quino bradhelica: Fløgdhe han
nidher j kallasta vatn oc stod ther j til tanna at al-

- dre var næstan vatn ælla [?alla] blodh j hans lifwe: En krank kona stals j hans sængh vm nath Jæmskøt øpte han til thera som vm kring lagho Røfuara røfuara hans kompana spurdho han vm morghonin hwi han
5. swa øpte ok sagdho sik hafwa vpstandit oc ænga røfuara hafwa suunit thy at konan flydhe fore rope: bernardus swarade ther hafua warit ful(astan) røfuara som han vildo røfua sins renliuis

Kloster-gången.

- ¶ **A**lle hans brødher afeggiadho han aff klostris
10. Jngang: Han warde sik swa at han kom them alla til klostirs ¶ Ensamín gerardus riddare: Hans brodher gaff sik trøggaster / til bernardus lagdhe sin finger gen hans hiærtā ok sagdhe thit bryst er thrangher vægher gudhi: Thil at en glæfia komber skøt ok øpnar Jngangin ¶ (X Sniman ^{xx} liten) thima ther epte vardh gerardus saar j stridh ok gaff sik j kloster: Tholff aara gamāl gaffs bernardus j gramunka kloster: Fæmp-tan aarum sidhan thera lifnadh byriadhis først j cistercio thæn lifnadh burdhe først j sanctus robertus ok giorde (^{xx} han) aff sancti benedicti reglo m̃ hardhare sidh ok reglo ok lifnadh

Swa

S. Bernhards helighet och predikningar.

Swa var hans hugher (^R aldir) til gudꝫ at han ænkte thænkte thækt hans øghon sagho: Thæssa hems: *vtan gudhlikin thing: sømpn var hanom thungir ok ^{Bl. 142.} (ʒskambir x liten) ok sagdhe sik thæn ena thiman ^{recto.}

5. tappa. oc sofuande mæn vara swa døda for mænnom som dødhe sofua for gudhi Engin thæff kiænde han for annan A nokrom mathi (ʒ vatn thæskadhe xx vathn smakadhe) honom bætir en nokor annar drykker En tima thær han predikadhe vilde han gøma sompt til
10. annan dagh thꝫ han hafðhe før huxat at tala: Til at røstin sagdhe til hans: Gudh gifwir tik ey mera før en thu gifwir wt thꝫ han gaff thik: Annan thima kiænde han sit hiæрта høghias j predikan epte væl talat ok hafðhe næstan af lætit for tha sak: Thil at
15. han vndirstodh at thꝫ var diæfwls frestningh ok sagdhe til hans Jak hwarte burdhe ælla (ʒ lyktadhe ? xx afflatir gudꝫ orðh) for thina sculd:

S. Bernhard och Bertigen af Aquitania.

San var legatus j aquitania oc gat ey komit her-toghan som i banne var vnde kirkioannA lydno før æn 20. han thok vars herra licammA: Epte pax domini jfwir

- patenam ok bar fram før hertoghan ok sagdhe til hans:
 Vi badum thik oc thu forsmar os: nw kombir siælf-
 wir jomfruna son: Siælfwir kirkionna herra: Thæn
 herran som hwart knæ bøghis fore/ thinna siæl do-
 5. mare vilt thu han: Ok forsmā som hans thiænisto
 mæn stat nw gen hanom en thu gytir: vid thæsse
 ordh fiol: hertoghin for hans fethir swa som dødher
 vare: Bernardus stötte han mǝ fote ok badh han vp-
 standa ok taka vidhir domenom hertoghin (ǝthok vidh
 10. domenom *xx* stodh vp gratande) ok bant sik vnde alt
 thǝ han honom bødth:
-

SS. Bernhards stilla död.

- A**ff mangom stadum waldis han biscopir: allom
 gaff han (sama) anǝswar Jak eghir hwarte næy ælla
 Jaa Jak ær andra manna træl Hans brødher hafdo (oc)
 15. røktat sik mǝ hans radhe pauans preuilegium at engin
 matte thera (*xx* glædhi) bort fran thøm taka ¶ Han
 var leddir j sømpne for gudǝ dom ok røgdher aff
 diæflom: (*xx* han suaradhe/ ær jak ower)dogher hime-
 rikis (ǝkøp *xx* arff). tha hafwir min herra twæskona ræt
 20. til himerikis (^R som ær) fadhers arff oc sins bløǝ køp:
 Hafwi siælfwir arfwit ok gifwi mik køpit: Epte
 mang iærtekne giordh oc (manga) bøkir diktadha oc
 siextighi kloster ok hundrada vpbygdh meer mødher
 af æruode en siwkir gaff han sin anda j gudǝ hender:
-

OM S. THOMAS AF CANTERBURY.

(Några här förekommande rader flyttas fram till sagan om S. Erik.)

- * alexandri paua daghum var sanctus thomas^{BL.142, verso.} først konungx cancalære j englande ok siðhan erchebiscopir j cantarbiærgh: Primas anglie mȝ konungx røktan (oc akt) at han munde
5. (R thæs hældir) læta kirkionna ræt epter konungx vilia ¶ thomas tha han var wordhin biscopir klædis vtan (mȝ dyrom clædhum) som riker herra ok vndi mȝ harklædhom ¶ Trættan fatigha mazna (ȝ twade han thera søther xx sötir twadhe han sielfuir) daghlica mȝ knæfallom ok sōdde thōm
10. ok gaff hwarium (thera) æpte bordh fyra ængliska pæninga ¶ Han wardhe oc manleka kirkionna ræt til at han flyde vm sidhe for konungx wredhe ræddir for kirkionna (xx wro) ok ey for sinne ok kom til alexandrum paua: Pauin satte han j donati clostirs wærio

- patenam ok bar fram før hertoghan ok sagdhe til hans:
 Vi badum thik oc thu forsmar os: nw kombir siælf-
 wir jomfruna son: Siælfwir kirkionna herra: Thæn
 herran som hwart knæ bøghis fore/ thinna siæl do-
 5. mare vilt thu han: Ok forsma som hans thiænisto
 mæn stat nw gen hanom en thu gytir: vid thæsse
 ordh fiol: hertoghin for hans fethir swa som dødher
 vare: Bernardus stötte han mǝ fote ok badh han vp-
 standa ok taka vidhir domenom hertoghin (Ythok vidh
 10. domenom ^{xx}stodh vp gratande) ok bant sik vnde alt
 thǝ han honom bødth:
-

SS. Bernhards stilla död.

- Aff mangom stadum waldis han biscopir: allom
 gaff han (sama) anǝswar Jak eghir hwarte næy ælla
 Jaa Jak ær andra manna træl Hans brødher hafdo (oc)
 15. røktat sik mǝ hans radhe pauans preuilegium at engin
 matte thera (^{xx}glædhi) bort fran thøm taka ¶ Han
 var leddir j sømpne for gudǝ dom ok røgdher aff
 diællom: (^{xx}han suaradhe/ ær jak ower)dogher hime-
 rikis (Ykøp ^{xx}arff). tha hafwir min herra twæskona ræt
 20. til himerikis (^Rsom ær) fadhers arff oc sins bløǝ køp:
 Hafwi siælfwir arfwit ok gifwi mik køpit: Epte
 mang iærtækne giordh oc (manga) bøkir diktadha oc
 siextighi kloster ok hundrada vpbygdh meer mødher
 af æruode en siwkir gaff han sin anda j gudǝ hender:
-

CLXXII.

OM S. THOMAS AF CANTERBURY.

(Några här förekommande rader flyttas fram till
sagan om S. Erik.)

* alexandri páua daghum var sanctus thomas^{Bl. 142.}
fórst konungx cancell^r
ðhan erchebisco

anglie mð konungx r

5. (R thæs hældir) læta

¶ thomas tha han
dyrom clædhum)

¶ Trættan fatigl
twadhe han siel

10. ok gaff hwari

ninga ¶ Ha
han flyde vr
kionna (xx
drum pa

oc bødhanom (Y vardha xx gōras) allan hedher ¶ Konu-
gin rænte (ðhan) mædhan ok rōfuade alt kirkionna goþ ok
lagdhe alla hans frænder wllægha ¶ gudh wiiste thome
skōt faa soma sæt ok sidhan vardha martir: En dōdher

5. man: (Y ok xx som) lifnade mȝ iærteknom saa en
thoman stol j himerike ther apostoli sato. ok en ængil
hafua sakt sik at thæn stol gōmdis enom myklom prest
aff ænglande (R thæn prestin var sanctus thomas): En
prester sagdhe hwan dagh ware frw messo: han
10. rōghdis (fore biscope) at han enga andra messo kunde
oc miste messo sangh / til (ðat) var frw (sielf) sende han
til biscopin ok (Y sik badh xx badh sighia sik til hans) vara
sændan A henna væghna som snima sømade atir hans
har(xx klædhe) ok thȝ til iærtekna at ther (xx hænger
15. vidhir een) rōdher (silkis) tradir ¶ Tomas kom ater
vel komin mȝ hedher ok fridhi til landa ok vardhe
kir[k]ionna ræt (som sōr) til konungin læt han dræpa
fæmpta dagh iula j sancte trinitatis kirkio ¶ riddara
stredō hans hiærna mȝ swærdhom a kirkio gulre
on sik vndi swærd ok forbōdh A gudȝ
n men gōra ¶ alle fingo the
ndȝ martyre giordho n n
n nadh at gōra vnder k
hambladum nya lin

CLXXIII.

OM HENRIK VI KEJSARE.

Henriks stora seger-vinningar.

Enrichus sæmpte var Rømsker Keysare viij
aar celestinus paue vigdhe han oc kronade
annan dagh epte at han var vigdher ¶ key-
sar henrik van atir vndi rom alt cecilie land ok ka-
5. labriam oc pul ok fōrdhe konunga ok konungha syni
fangada til thydislans

CLXXIV.

**SAGA
OM SANET DOMINIK.**

Om Dáfen Innocencius III.

Bl. 143,
recto.

- Innocencius tridhi var paue M^o c^o xc^o iiij vars
herra are ok var xviiij aar iiij Manadha
(oc) xxiiij dagha ¶ Epte *sanctum gregorium*
(⁊ oc) war engin ærlikare paue *som flere almosor giorde
5. ælla godha bókir dictadhe ¶ J hans daghum tha varo
mange kiættara / vídha vm værlidinna / vældoghe herra
ok særlica J pro(⁊ bincia : xx venꝝ) Innocencius paue
sænde thingat predikara biscopa ok abota ok an-
dra klærka

SS. Dominiks strid mot Kättarne.

- ¶ **S**n af thera værds capi var *dominicus* Kanunkir
(j) *sancti* *augustin* reglo : ther vard opta predikan ok di-
puteran / til en kiættara mæstare scref i b(ȝ)kir xxook) /
thera villo ok feste hona mȝ mangom skiælum ¶ do-
5. minicus scref rætta *cristna* troo J andra book ok hen-
na skiæl: allom syntis beggia væghnA (^Rliet vara)
at kasta bādha bōkir A baal ok prōua sannind mȝ
gudȝ iærteknom ¶ Kiættarans bok bran (thȝ) først(a)
hon kom A balit ¶ *dominici* book flōgh thriswar
10. obrend w baleno ther vid gafuos mange vnde trona
¶ badhe *biscopa* ok abota foro hwar hem til siin
vtan ensamin *dominicus* var æpte. x. aar ok predi-
kadhe ok tholdemanga genuerdo(ȝgha) / gladir j daglikom
lifs wadha ¶ Mange gafuo sik vnde hans lydno ok
15. lifnad : grefuin aff *mansfōrd* hiolt thera kost oc *epi-*
scopus tolosanus / ther burde han *predicara* lifnad

Predikare-Orden stiflas och stadfästas.

- ¶ **I**nnocencius hiolt et thȝ mæsta *consilium* som (ȝæ
var haldit *patri* xx nokontidh hiøȝ *patri*) archa erchebiscopa
ok *biscopa* ccc (oc) xv : til thȝ *consilium* kom *dominicus*
20. ok badh pauan *confirmera* sik oc sinom brōdrom pre-
dikara lifnad ok (ȝsyslo ok xx reghlo j) fatikdom Paua-
nom thotte thȝ vanda vara / fōr æn honom drōmde (ȝthȝ)

- næsto nattena at kirkian j latran yilde al falla vidh jorðh: ok saa *dominicum* koma løpande ok stydhia op atir murin mǫ (sinom) hærdum ¶ Arla vm morgonin læt pauin kalla *dominicum* oc gaf honom sin goduilia
5. mǫ takkom. oc badh han atir koma mǫ allom sinom brødrum ¶ Vm thæn tima kom (Yhin righa xx lifland oc righa) til *cristindom* ok burdis guǫ riddara lifnadhher ¶ *honorius* fôrsta are sins pauadomis *confirmerade* alt thǫ / *jnnocencius* (Yjætte xx louadhe) *dominico* /
10. thy at *jnnocencius* doo (Yskamt therepte xx litit æpte) *consilium*: Swa burdis *predikara* lifnader / M° cc° vi vars herra are / oc *confirmeradis* M° cc° xvi vars herra are

SS. Dominiks barndom.

- D**ominicus thedis sinne modher fôr æn han fœddis j gœande rakka like bærande brennande blus J muzne
15. ¶ sinne gud(xx hmodher) thedis han sidhan han var døptir: Hafua skinande stiærno J enne ¶ j barndom vandis han for sina blœto siæng oc lagdhe vndi sit howodh stokka ælla stena / sidhan han vaxte oc ward scola klerkir vidhersagdhe han: viin oc drak enkte
20. vtan watn ælla miolk .x. aar til at hans biscopper nœdde han mǫ hœrsæmio sidhan drak han viin: Oc tho swa blandat at thǫ matte (nestan) hwarte vatn ælla viin *kallas tha salde han bort bœker ok allan boscap ok gaff fatikom mannom j sylto are.

*BL.143.
verso.

S. Dominiks späknningar.

-
- Allan sin aldir lifde han j mødoms lifue sidhan han værdh kanunkir ok kanunka prouastir: Tha burdis prædikara lifnadir som snima var scrifuat/ Tha skipte han linklæde j haarklæde tha fastade han alla
5. lango fastona vidh vatn ok brødh ¶ han thok hwaria nath aff siælfins hand thre sara disciplinas m̃ hwasse jærngisl ena for siælfuan sîk: Andra for thæssa hems folks synde thridio for siæla j purgatorio ¶ Twem sinnom bødh han sîk falan vndi hedhna mazna vald
10. til cristna mazna løsn:
-

Flera Järtecken.

-
- Thyswær kom han jn at luktum durum j klostir thy at han vilde ey vækkia (sina) brødher (om natena) swa at han sompnade (^R a bønnum) for kirkio durom oc waknade (inne) for altara: Tha han gik^(xx) j
15. stridho ræghne wægdhe ræghnit) hwan vægh fran hanom ok han gik thør. ok hans brodher ther alt rængde vm kringh thøm badha ¶ Tha hans brodher møddis a vægh (^Yok) længe fastande viiste han honom vnde et træ (^R ther huarghin thera kom før): Ther fan brodherin renasta
20. sta fædho ok brødh swept j renasta duke: En tima i bo-

- nonia kiærde *procurrator* sik enkte hafwa gifua brø-
drom a bordh ¶ *Dominicus* laas *benediccionem* for
borde mȝ brødrom ok sættis til bordh ¶ Jæmskøt
komo twe gudȝ ængla mȝ (bæsto) brødhe oc fødho
5. swa at alt *conuentit* vard væl mæt ¶ *Sanctus petrus*
ok *sanctus paulus* tedhos hanom en tima J rom A
hønom *Sanctus petrus* gaff honom staff ok *paulus*
book ok sagdho han sændan vara (mȝ thom) a gudȝ
væghna j prædikara syslo: J samu stund saa han som
10. j speghle sina twa brødher ganga vm wærlidenA mȝ
bok ok staff ok *predika* for folke ¶ Opta spade han
mang thing før æn the (xx vurdho) ¶ Hans øghon
Runno som adro hwan tima han mæssø sægdhe ¶ En
klerkir langhan aldir skør j sinom lifnadh opta scrip-
15. tadir: oc atir j synd fallin: mintis vidh hans hand j
messo ok viste sidhan aldre hwat luste var til synd

Synen om S. Dominicus och S. Franciscus.

- ¶ En tima han war A hønom j rom til wara
frw at hans lifnadher matte styrkias thedhis hanom
siælfwir *ihesus (christus)* wredher wærlidinne/ mȝ trem
20. spiotom/ oc vara frw falla for siins sons fethir ok
bidhia han ey wara wredhar (xx war herre) kiærdhe
(xx at) tre synde (xx aff huilkom werdhlen ær al
ful/ gøra han mykit wredhan/ som ær høghfærdh/

- giri/) ok oloflikir kōjsins luste: oc (sigher) sik ey længir gita tholt epte swa manga (^{xx} wt sænda propheta/ apostola -ok sik sielfuan Oc alla illa hazzadha Jomfru Maria) badh han (æn) sænda dominicum: oc
5. mǫ honum franciscum oc ledde thēm badha fram for sin son: ¶ ihesus vǫrd blidher sinnē modher ok sende thēm bada æpte hænna bōn: ok hōtte sik sarlica wrekia ofwer vǫrldena en *hon ey lydde thera radhe^{*Bl.144, recto.}
- ¶ Annan dag kiænde hwar thera annan j kirkio før
10. okiænda: Ok fiol hwar androm j fam(p)n ok bundo brōdra lagh/ ok melte dominicus til franciscum/ Thu est min brodher: Vi/ ok ware syni sculom (løpa fore warom herra oc) bæra domadax budhscap/ standom saman tha gitir engin (Ƿdiæfwi ^{xx} fiænde) os
15. bestandit

Järtecknet med Reynaldus.

- ¶ En ærchediækn (Ƿdyr ^{xx} wiis) mǫestare (x oc dȳr) fik gudhelik(Ƿit) (^{xx} inskiutitse) gifua sik gudhi oc predika hans ord/ oc spurde (^{xx} radh aff enom cardinala) hurw han mǫtte sik (best) ther til skipa/
20. cardinalin swarade/ prædikara lifnad nyleka (^{xx} vara bōriadhan/ ok lifnada mestaran beta dominicum ok vara en j rom ¶ Erchediæknin hitte dominicum ok trōlouande sik vndi hans lifnad ok fik (^{xx} ther næst sua) hardha sot at enghin hanom lijf vǫnte/ ensamin domi-
25. nieus trōste (Ƿsik) til gudh ok gudȳ modher/ ok beddis

- sino ny (^{xx}føddo) barne nokon (tima) liifs frest/
 mædhan han war A bønóm (^{xx}syntis thom siwka
 wara fru til siin komma mǝ twem iomsrwm/ Oc oli-
 adhe hans øron øghon mun hendir bryst oc fœtir tha
5. hon oliadhe hans bryst sagdhe hon giordhjns) fastleka
 thine nyura mǝ renliuis linda ¶ vidh fœtrenna sagde
 hon: jak oliar thina fœter at vara redho til lestinna
 predikan/ sidhan tedh(^Yes ^{xx}e) hon hanom ok gaff
 ([^]honom) predikara klædhe (^Rbonadh oc lofuadhe
10. han helan vardha tridhia dagh ther æpter): Før bar
 dominicus rœklin ¶ Thridhia daghin ther dominicus
 var nær ok en sancti johannis brodher: kom var
 fru atir som hon hafde jæt thœm siuka oc oliadhe han
 annan tima/ swa at aldre kiænde han sidhan nokra
15. vro af sins licamma lusta/ ok lifdhe sidhan mang
 aar (^{xx}j lifnadhenom wæl heel til licama oc siæl/
 han) heet reynaldus dyr predikare vidha vm værldenA

Flera under om S. Dominik.

- ¶ Thær xl mæn druzknadho a skip bruti/ fiol do-
 minicus A knæ vidh strandena: ok kom thœm alla mǝ bœ-
20. nom lifuandis til lanǝ: ¶ Thwa (andra) mæn reste han
 (oc) aff dœdh mædhan han lifde ¶ Siw dœdhe fingoliiff vidh
 hans Helgho ben thær the hwilas: han valdis til bi-
 scop(^Ys) ok flydhe fran valdom ¶ Seen tald æru al hans
 jærtekne/ han sagdhe enom sinom vini enom abota
25. (^{xx}oc forbœdh hanom thǝ andrum) sighia j sinom lif-

daghum at aldre beddis han thȝ af gudhi som honom
var(dh) ey epte hans vilia engin var the sot at han
ey bōtte ¶ Hans bōkir oswepta droghus vp lānge
sænhta v vatne thōrra ok alȝtings ospiællada/

S. Dominik och den Heliga Jungfrun.

5. **V**ar frw var hanom mykit hemelik ¶ Henne and-
uadadhe han sins lifnaȝ gōmo hon tedhis honom opta.
ok en tima swa talandhe: Jac elskar thik oc thin
lifnad ok thȝ ær mik (mykit) liwft at j badhe
(^{xx}børghen oc lykten) (^{Rx}huar dagh) gudȝ thiænist
10. mȝ mino lofui: Jak hafwir oc thȝ ærnat af minom
son at næppelica *skal nokor forfaras til hæluitȝ aff ^{Bl. 144.}
thinom lifnad (som han vilia rættelica halda) ¶ Vtan ^{verso.}
en nokor vardir vilder tha scal han antiggia skōt
bætra sik: ælla flya ok ey lenge sōr(o)gha mina
15. ordinem ¶: brōdher hafdho dighra oro sōrst aff diæflom:
Fōr æn the byriado siwnga salue regina epte comple-
torium Tha thedhis (ʰhon x war frū) nidher koma mȝ
twem jomfrum at ganga vm kring ok takka hwarion
for sang ok stod sidhan mællan thera som liōsin
20. bioldo til at sungit wār: ¶ Clemens paue thæn tima
(han var) cardinalis vitnar mȝ brefue at hans systir en
helagh frw sagdhe sik hafua vakna seet: At en tima
tha conuentus laas (j) letania(ȝn) *Christe Audi nos*
som thydher cristir hōr os: Tedhis var frū knæfalla

- for sin son : ok sighia *chrīste* hør thøm : annan tima
 tedhis hon lypta op sins sons hand at blæja brø-
 dher(*na*) ¶ opta *scrīfuas* hon hafua sænt brøðrom pæ-
 ninga j thera nødh : En (*ⁿnouianus* ⁿ nykomin j clo-
 5. ster) vil(*xx* de bort) ^R aff closterna ganga. ok tho
 helsadhe han før var fru for henna altara han fik swa
 starka sot at han var engin stad før at fly : han lof-
 wadhe (sidhan) gerna quar standa (^R allan sin alder)
 ¶ *Dominicus* bygdhe ok eet nunno kloster som thiæna
 10. vare frw Inne læsta Æ mædhan en lifwer æpter an-
 drom klostrit hetir pruliamini ¶ Han hafðhe digirt
 vald ofwir diæfwlin ok kuskadhe han at sighia sik
 brøðhrana synde ¶ En *nouicium* afklæddo hans fren-
 der : Ok klæddo mǫ wærlǫ klædum : Jæmskøt domi-
 15. nicus fik thǫ vita ok a knæ fiol. bran *nouicius* j
 skiurtunne som han A bale laghe ok fik engha thyld :
 Før æn han klæðhom skipte :

SS. Dominiks bana-sot.

¶ Artecknen dervid.

- ¶ *Dominicus* j bana sot lagdhe han iwi thøm
 nokon tima taka vidh ingiældom j predikara lifnagh
 20. ¶ kiærlek ok øðmynkt ok fatikdom gaff han sinom
 brøðhrom j testament ok jætte them tha the græto/
 sik skola thøm bætre wara dødher en quikkir til
 akallan / thæn sama stad ok stund han doo j bononia

- somnade prior j briccia som sidhan var thæs (^{xx}stadj) biscopec lættom sømpne ok saa himilin opin ok en stigha nidber sændan ok ihesum oc mariam halda stighanom hwart sins væghna ok gudj ængla fara
5. gladha nidher oc vp at stighanom ok een j prædikara klædham sithia nidharst A stighanom til the mædhginne som hioldo (Yoc) drogho (¹vp)stighan brodhørin vp til sin mædhan ængla (søtelica) sungo ok luctis himilin sidhan han var inne ¶ Annar brodher som hæst rano
10. første prouincialis dacie sagdhe mæssø lankt fra bononia j there stund dominicus do/ j thighiande mæssø Tha prester bidher for lifuandis vinom ok han badh for dominico som han hafdhe sport (^Rsiwkan) saa han som han stod vid altara *dominicum (gul)krona-^{*Bl. 145, recto.}
15. dan ganga vt aff bononia ok thwa værdogha herra ledha han (mællan sin) mǽ hedher ¶ (¹Ok) thæn tima hans ben the vpgrofuos v limde stentro at skrinlæggias gik søtaste røkir af hans likama ok giordus mang jærtekne ¶ Han var søddir j spaniol lande ok ligger j
20. bononia ¶ Hans dagher kombir attunda dagh (æpter) olai

CLXXV.

**SAGAN
OM S. FRANCISCUS.**

S. Franciscus vāndes ifrā verlden.

- S**ranciscus kōpswen A vngom aldre vende xx
ara gamal ater af thesse hems heggoma tha
han blygdhis først vardha siwirdher aff værl-
dinne (æen) han vidhersagdhe værlidizna: hōrdhe han
5. gudhlica rōst francisse tak bext for sōt oc forsma tik
for mik en thu vilt kiænnas vidh mik ¶ Han mintis
vidh en man som syntis spitelskir: Ok hwarff thaghar
aff hans øgom fran them tima thiænte han giærna
spitelskom ¶ Korsit j enne kirkio sagdhe til hans gak
10. francisse ok bygh atir mit hws som nidher salder
(xx j værdlene) Ther vidh blōttis hans hiærta ok
saldhe sit goz ok bōdh værdhit enom preste at byg-
gia vp ena nidher fallande kirkio: ¶ Hans fadher
læt

- læt binda franciscum som (^R han) galin vare ok thok
 atir pæningana ¶ franciscus flýde nakin fran fadher
 (Yfwl ^{xx} dára) ok vngt folk kastadho dýy oc sör
 epter hanom / franciscus tholde (thz) fæghin / ok var
 5. fætikdom hanom swa kiær at han kallade fatik(dom)
 sina fru ok æ thokte hanom thæt (^{xx} vara ærlighast)
 at han foor fatikare ¶ A gulfue fore brødra bordhe /
 ok mǝ stafkarlum sat han for kirkio, durum :

SS. Francisci helighet. — Värtecken.

- ¶ Han gik barföttir: j enom kiurtzle / repe giur-
10. dhadir opta var han (san)spa vm manga manna hiærtæ:
 brødher komo siærrin til hans opta okallade som han
 vilde: Han spade stundum hwat varda sculde: han
 vækte vatnǝ kiældo a(Yf ^{xx} a) thørrasto lande. diæfla
 fludo for hans budhi ¶ En prestir saa j sømpne eet
15. gul kors risa v hans muzne høght til hympna: Han
 bardhe siælfwir sin bak mǝ knutogho repe til at han
 var alder blaa: En hans kompan saa j sympne manga
 dyra stola j hympnom ok en toman m(Yiok ^{xx} ykit) erlican
 oc hørde røst (^{xx} sighia theenne) stol var ens aff them
20. førsto ænglom som nidher fioldo oc gømis (nu) fran-
 cisco ¶ Siælfwir kallade han sik manna (Yskul ^{xx} syn)-
 doghastan: Han saa guǝ ængil øfwir sik (^{xx} tha han
 j bønnum la mærkia) hans hænder ok fætir oc bryst
 mǝ fæm vndom / lik(Yer ^{xx} om) (¹ vidher) vars herra

fæm vudom thøm gømde han m(^Yiok ^xykit) lønlica
mædhan han lifde oc tedhos flestom j hans dødþ
¶ En stodh forþ francisci belæte ok hafde jæfuga vm
hans vnder til eet skot kom som aff armbýrste gý-

5. nòm hans hand helum hanþskanom: Ok fik bötir sidan

Bl. 145,
verso.

*han troðe ok bad ([^]han ^xfranciscum) sik bota
¶ Fughla lyddo hans predican ¶ En sa franciscum
predikande (^xcorsestan) thwem swerdum / han vende
vatn j viin ok drak ok fik bötir ther han laa siwker:

10. han hordhē hælder illa talan vm sik en godhā: han
vilde hældir lyda sinom brødrum en biwdha ¶ Fæm
dødum gaff han liiff sidhan han do: En fanga løste
han vndan lasum aff bandum: En badh sik thæn dagh
vardha dræpnan en franciscus ware hælagher ok doo
15. sama dagh vndi sins brod(^{xx}ersons) swerde: Manghom
siwkom gaff han bötir: han theedhis ný dødher enom
brodher j stiærno like h(^{xx}on) var stoor som mane
ok liws som sool

CLXXVI.

**DEN HELIGA ELIZABETH
AF UNGERN.**

SS. Elizabeth såsom **M**o och **B**usfrn.

- E**m thæn tima var *sancta elizabeth* konungx
dottor aff vngaria hertoghinna aff dyringa
lande/ hælagh j første vpsødho/ j barn-
dom læk hon (*xx* ingin lek gerna) vtan gulfingrana
5. dobil ok gaff fatikom all gulfingranin som hon van
¶ Allan gulbonadh lagdhe hon fran sik/ hwar thima
hon hørdhe læst ælla saa vars herra licamma ¶ Hon
giptis for lydno (*xx* mot sinom) vilia (oc) lusta: gudh
gaff hænne thæn man som gerna tholde henne væl
10. lifua ok gudhi thiæna En thot hwarior at han var
(*xx* sielfuer mykit) værlzliker: ¶ Vndi eno borghe
biærghe læt hon byggia eet stort hws A jæmpne
jordh fatiko folke/ til thz gik hon daglika mȝ dy-
ghre mødho ok thiænte them siæltf hon twadhe there

- føtir oc lagdhe skorwoth hofwod j sin knæ ok skar
thera haar ok strøk thera saar mȝ sit strik ¶ Fatik
barn hiolt hon gerna til *eristindom*/ ok bødth sik
siælf til at hon ware swa myklo mera skyldogh at
5. fødha them oc klædha ¶ Hon bant ok sik mȝ sins
bonda vilia vndi ens fatikøs manȝ lydno som tho var
wiis klærkir ok gūȝ vin: han heet mæstar *conradh*
hon kuskadhe (ȝsit qvinde ^{xx}sina quinnor at) gifua
sik sara disciplinas ¶ (ȝhan hudstrøk ^{xx}klærkin næpste)
10. hona siælfua ok henna (ȝquinde ^{xx}quinnor) thy at the
komo ey een thima til enna predikan som han bødth
thēm koma ¶ Æpte hans budi fastade hon ok laas
ok vakadhe ¶ hon (^{xx}vste) sik fætika vardha ok
drogh stundom A sik fatik klædhe oc sagdhe leande
15. swa scal jak gānga tha jae vardher fatik ¶ Henna
husbonde skipade henne (ȝverskap oc ^{xx}særlikit) jn-
giæld til klædha ok fødho oc til almoso som han
viste ræt fangit goȝ (vara) thy at hon fastade for
opta matløs vidh hans bordh thy at hon ræddis thȝ
20. vara fangit mȝ roof ¶ Siælf span hon mȝ sino(^xm)
(ȝqvinde ^{xx}quinnom) The wl hon klædhe fatikt folk
mȝ/ vnde manga bōne: ok almosor bant hon sik mȝ
lofwan (ther til) at engin gate hezne thȝ (for) menat
¶ hezna husbonde for øfwir haf ok do j *iherusalem*

Elizabeth såsom Enka.

Gudlike herra kastadho hona bort aff barna sæ-
m(ȝiok ^{xx}ykit) fægna vidh fatikdom: første nat

- (R thagh) hon herberghe *(^hthok) j eno tæuerne ok ^{Bl. 146, recto.}soff j enne swina (^hstowa ^{xx}stighio) ok gik til brødra ottosangh ok badh them takka gudhi for henna armødo ok siwnga te deum laudamus ¶ mȝ sinom
5. synom gik hon vrakin mællan hærberghia til (^hat) hon sænde fra sik barnin til vina ok frenda: J eno vadhi mōtte henne een kiærlingh som hon hafðhe gifwit brøðh opta ok klædhe ok vilde ey (for henne) vika: Eliȝabæth fiol vtan vadhit j diupan dy ok stodh vp
10. leande ok twade af sik sörin: En abbatissa henna modher syster thok hona først til sin: Ther nest hænna modher brodher biscopin aff baubanbiærgh til hon kom fæghin fran hanom at mōta sins bonda benom hem sordum aff jorsaleem ¶ Fæghin skýldis hon
15. vidh biscopin thy at han vilde hona gipta: oc lifdhe sidhan fatik beggina allan sin alder ¶ Henna fadher sende henne budh at koma til hans ¶ Hon forsmade allan thessan hems hugnadh ok fadhers hoff: ok badh gudh sik til trōst/ henne kom rōst aff hȝmpnom at
20. henna bōn var hōrdh ¶ Engo sino folke tholde hon kalla sik frw ¶ War fru tedhis henne opta mȝ hemelikom hugnadh: Stundom feste hon øghon gen hȝmpnom leande oc taladhe: Ja herra swa scal wara thu scal wara mȝ mik ok jak mȝ tik ok aldre vil jac skilias vidh
25. thik Mædh (^hsiino hem gauo ^{xx}sinne morghongafuo) værdhe bygdhe hon rikt spital ok fødde fatikt folk/ mȝ rok ok theen fødde hon sik ok fatikt folk ¶ j sina siæng lagdhe hon spitelst folk ok fiol a knæ for them mædhan hon skaar thera neghle oc løste thera
30. skothwengia ¶ alt fatikt folk som hon fødde manadhe hon til scrīptamala: oc ena diæfwls kiærling læt hon bæria til at hon gik til scrīpta ¶ mange vændos til

godhan lifnad af thy (^R eno) at the hona en tima sagbo
 ¶ En mø atspurd af henne sagdhe sik lango gifua j
 renlifue: en ey vare henna sagra Haar/ elizabeth læt
 bezne skiæra haar aff hofde oc sagde aldre gaar thu

5. i danz mȝ thænna lokkom ok helder seer jac thik nw
 kullutta en min son kronadan keysara: Et fatikt barn
 hiolt hon til suntkaer hon klædde thȝ mȝ sinne thænist
 mø ermom ok offrade prestenom sina sko fadher oc
 modher lupu sidhan fra barneno elizabeth (^U sandh thy
 10. ^{xx} spurdhe thȝ) oc hiolt thøm swa mȝ bønóm a væ-
 ghenom at hwarte thera gat sik rørt før æn the atir
 gingo til barnit ¶ J henna bana sot hordis sötaste
 sangher j henna siengh: hon sagde atspurd at en fu-
 ghil sattis mællæn henna oc vegginna ok sang swa
 Bl. 146, 15. søte-lika at henne lyste mȝ siwnga: Fæm dødum
 verso, gaf hon liiff sidhan hon do oc mangom otalikom
 siwkom bötir ¶ hon do ytersta are honorij paua:

[I Kungl. Riks-Bibliothekets handskrift A. 3.
 skrifven år 1502, der denna legend äfven förekom-
 mer, finnes i slutet af sagan följande anvisning
 (bl. 87, r. sp. 2):

kasthæn til ændan en rødher silkis traadher
 sither j/

På anvist ställe (bl. 150, r. sp. 2.) finnes en fort-
 sättning som följer.]

S. Elizabeths Oppenbarelser.

-
- * Rubrica Hær æpther standha naghra gu-^{Bl. 150,}
 dhelica reuelaciones. the hælga frw^{recto.}ne ^{Sp. 2.}
 sancte elizabeth konungx dotther aff wn-
 garia oppenbaradha. hwilka tha ey ffinnas
 5. j waarom bokom skriffwada Thy wændhe
 them war kæra modher abbatissa systher
 anna fikconis naar hon war priorissa aff
 latina oc oppa swænsko gudhi til hedher
 oc the werdoghe frw^{recto.}ne sancte elizabeth
 10. Oc jæmwæl allom idher sinom kæra systrom-
 til andelikin hugnat oc ythermeer gude-
 lighetj wpwækkilse gudh lône henne sin
 stora kærlek oc mødho hon haffwir oss al-
 mænt bewist j thæssu oc allo andro ssørsta
 15. capitulum Oc skal thzta læsas stragx æpter
 hystoriam hwart aar thz war forlakt oc thy
 sætj thz nw ytherst j tæsse bok oc her si-
 ther wty en rødher silkis tradher
-

Þvarföre Vår Berre flydde till Egypten.

- Thz hænde om en dagh/ naar thenna wtvalda
 20. gudj thiænista qwinna sancta elizabeth/ hon war j

- sinom gudhelika tankom. oc andeligha beskodilsom /
 tilbøriadhe hon mykit at sørgia Oc aff siælinna
 största kärlegx längtan / ængxladis hon j sinom hogh
 oc hiærtæ. at hon ey war wærdogh swa söteligha
5. hoghsvalas / aff sins herra ihesu *christi* nær waro
 som hon astundadhe Oc iæm-* -brat kom henne j
 tanka. for hwat sak war herra ihesu *christus* wilde
 werdogas i sinom hælga barndom / at fly til egypto
 land / mǝ sinne wælsignadha modher Oc for thy at
10. hon hade ther jngen besynderligh oppinbarilse / ther
 wppa fangith aff gudhi thænkte hon thǝ besporia oc
 wtleetha / aff naghrom gudelikom oc hælgom ren-
 liffwis brodher / som henne thǝ skulle sighia Oc gen-
 stan vppinbaradhe sigh the ødmiwkasta himerikis
15. drotningh / swa sighiandis til henna. wilt thou wara
 min discipula Tha skal iak wara thin magistra / wilt
 thou oc wara min thiænista qwinna Tha skal iak oc
 wil wara thin frw. hwilkit thenna hælga frwn *sancta*
elizabeth hørande / ræknadhe hon sigh mykit ower-
20. dogha ther til saa sighiande / Haa æren j / som hon
 wille sighia. saa ærofwl oc mæktogh ther mik syndoga
 qwinna / willen tagha til idhra discupulam oc tiæ-
 nirsko Til huilkit ødhmiwktenna næstherska iomfru
 maria swarade. iak ær sadhe hon / liffwande gudǝ
25. sons modher Oc iak sigher thik. at jngen findǝ then
 som tik kan bæther oc ythermeer læra æller wndher-
 wisa / thǝ thou astwnder wita aff minom son / æn iak
- *Bl. 150.
 verso.
 Sp. 1. Oc si-* -dhan aff store glædhi oc andelike trøst. wt-
 rækte *sancta elizabet* sina hændher / loffwande oc
30. ærande the wælsignadha iomfrwna / Æn iomfru maria
 lagdhe ther æpther / henna hændir j mællan baadha
 sina hælga hændher / sighiande. wilt thou wara min
- *Sp. 2.

- dotther Tha wil iak wara thin modher. oc naar thu æst wæl lærdh oc lydogh/ swa som godhe discipule. ødhmiwke tiæniste qwinne/ oc gudelike dotther til høre. wil iak thik antwardha j mins sons ihesu
5. *christi* hændher. Thy at honom høwes enkte/ wtan thȝ som wæl ær prøffwat oc got ær Oc sagde iomfrw maria æn ythermeer til *sanctam elizabet* O min dotther fly all bakmaal/ kiff oc trætta/ mōrran oc knorran/ forwarande thin øron at thu skuli them ey
10. hōra Oc minȝ wppa/ ath min son flydhe for ty til *egyptum*. at han skulle wndfly herodis forsaather

§ Elizabeths ånger och räddhåga.

- the hælga iomfrwnna *sancte* agathe høgtidhis dagh/ Naar thenna ihesu *christi* ødhmiwkasta tiænista qwinna *sancta elizabeth*/ græt mykit beeskliga for
15. thȝ/ at hon hadhe ey fwlleligha gømt gudȝ budhordh som henne til bordhe/ Syntis henne wakandhe ^{*a^{Bl.151,}} bønō the aldra sōtasta hoghswalerskan jomfru maria/ ^{recto.} Sp. 1. ihesu *christi* modher oc sagde O min dotther hwi mōdher thu tik/ oc plaaghar saa mykit j thinom graat.
20. huat ey redȝt thu at iak haffwer taghit tik til minna dotter Thy skal iak thik ey owirgiffwa. wanhoppas ekki/ æller mistrōst wppa mina miskundh/ For ty at thu ey fulleliga haffwer giort æpther minom rādhom/ oc manelsom. For thy at iak wiste wæl at

thu ther j syndadhe/ læs ty nw entidh aue maria.
gracia plena &c. Oc with forsant at thinā syndher oc
forswmlse/ æru thik alȝstingx forlatna

S. Elizabeth underkaster sig den
Heliga Jungfrun.

Annat capitulum

- Th**z hændhe oc entidh i the werdogha iomfrwuna /
5. *sancte scolastice* høgtidh At naar thenna hælga frwn
sancta elizabeth war a sinom bōnom/ Fik hon swa
innerliga oc heeta gudelighetȝ taara/ aff thæs hælga
anda ingiwtelse At hon formatte sigh ey mȝ alle makt
ather halla/ aff sinna siæls brændagha wtan mȝ bȝghe
 10. røst roopade hon til gudh. saa at alle om kring stan-
dandis hørdho thȝ Oc j samma stundh kom til henna
iomfrw maria himerikis kesarinna. hawande mȝ sigh
*Sp. 2. sin systerson oc gōmara *Sanctum iohan* *-nem ewan-
gelistam oc sagde Thu wtwalde mik til tinna magi-
 15. stram oc modher. oc thik siælffwa gaff thu allaledhis
i mit waald/ Æn nw wil iak at thu-skalt ænyther-
meer gōra mik ther wisso wppa/ mȝ oppinbara for-
warningh. at thȝ skal stadogth bliffwa ¶ Thy at for
then skuld/ hadhe iak hiit mȝ mik min ælskelikasta
 20. *iohannem ewangelistam* til tik. hwilkit *sancta elizabeth*
bōrande/ lagdhe hon saman badha sina hændher Oc

- ther æpther them mȝ alle gudelighet vplyftande/
 antwardadhe hon sikh the ærofulle iomfrwne gudȝ
 modher sigbiande O min hedberwærdogasta frw / gø-
 ren mȝ mik / swa som mȝ idhre tiænista qwinno Oc
 5. æpther allom idbrom wilia. hwilka loffwan the reena
 oc wtwalda iomfrwn / sanctus iohannes stadhfæste
 giordha wara j sinne hælge nærwaro

 ungfrun aria i nds sköte.
 warföre . Elizabeth förblef mö.

Thridhie capitulum

- ntidh om ena nath / naar thenna gudȝ thiænista
 qwinna sancta elizabeth / war som hon altidh plæ-
 10. gadhe a sinom gudelica bñom / oc j hælgom astun-
 dilsom Oppenbarade sik henne the hælga iomfrun
 gudȝ modher / talandes til henna sigbiande / Thu skalt
 wita / at alȝwallogher gudh han giorde mȝ mik / swa
 som harpo mæstare han gør mȝ harpo. hwilken *først^{Bl. 151,}
 15. sæther j henne manga strængia. til at gifwa aff sikh ^{verso.} Sp. 1.
 lysteligeth oc samdræktogt liwdh Oc sidhan ther næst
 laghar han oc skikkar strængiana æpther allan sin
 wilia. leekande oc sionghande ther æpther j henne.
 J like matto giorde gudh mȝ mynne siæl oc liffaktoga
 20. aanda Oc iæmwæl mȝ allom mins likama sinnom.
 hwilken han all giordhe saa samdræktogh oc wæl ly-

- dhande/ æpther allan sin wælteknat at honom syntis
 sigh them aldra lusteligast at sionga oc leeka wthy
 Oc swa aff gudʒ æwerdelica foreskipan. bars iak an-
 delica wp aff ænglomen i gudʒ fadhers skøt/ hwar
5. iak thogh swa stora hoghswalilse glædhi och frøgðh/
 mʒ alʒskons søthma oc wællust Oc aldra søtasta smak.
 saa at jak engaledhis mintis mik haffua warit søddha i
 thenna werldh. æller henne haffua seet Jak hadhe oc ther
 offwer sagde iomfru maria swa mykin kynskap oc hemelig-
10. het mʒ gudhi oc hans ænglom. naar iak war ænj minom
 dødelica likana At iak altidh syntis staa oc wara i the
 ærofulla himerikis rike Æn nar som gudhi fadher thæk-
 tis bødh han ænglomen athersøra mik til thæn stadh.
 huar jak war før standandis a bønóm Æn mik atir-
15. kommandis til mik siælffwa. oc seande at iak war i
 werlenne oc oppa jordhinne Amynnandis hwar iak
 *Sp. 2. ha-*dhe warit. wart iak saa hetelika aff them tanka
 j gudelighx ælskoga eeldh optændh At iak lagdhe
 mik nidher wppa iordhena/ omsæmpnandis henne/ oc
20. kyssandis thræ oc stena/ oc all creatwr/ for hans
 kærlek skuld som them hadhe skapat Oc aff dyupasta
 ødhmyukt syntis mik wara allas ther. frwnnar/ oc
 godha qwiinnor tiænisto mø som j mønstreno waaro
 Oc altidh astundadhe iak at wndirgiffwas allom crea-
25. turum. hwilka thanka mik idhkeliga tilkommo for
 skaparans. som ær for gudʒ fadhers kærlek skuld
 Saa wille iak sagde iomfrw maria til sanctam eliza-
 beth/ at thu skuli göra/ Æn thu wilt altidh wara
 swa som trættande mʒ gudhi./ oc mistrøst wppa
30. hans nadha gaaffwom/ Naar thu sigher j thinom lön-
 lika tankom. hwi mona mik thʒ ællir thʒ til komma
 mædhan iak ær owerdogh/ at faa æller haffwa swa

- stora naadher aff gudhi/ Aff hwilkom tankom thu
faller swa som j wanhop ællir mistrøst. ey troandis
gud̃ wælgærninga m̃ thik giordha Thy skalt thw min
dotther her æpther ey swa sighia. for ty th̃ mistæk-
5. kis mykit gudhi/ Æn gudh han ær som en godher
oc wiis herra huilkin sina wælgærninga maa gōra *oc<sup>Bl. 152,
recto.</sup>
giffwa hwarjom enom som honom thækkis. for ty han^{Sp. 1.}
ær swa som sniællaste fadher/ ther weth oc vndher-
staar/ huat hwarjom enom hōwes at giffwa Ther æp-
10. ther talade æn iomfru maria ythermeer/ til thenna
hælga frw sighiande Jak kom til tik i thæsse nat/
aff the særdelis naade thik æru giffna/ spør mik ty
alt/ th̃ thu astwnder oc wilt aff mik wita/ m̃
trøstom hogh Oc iak skal swara thik ther til/ Æn
15. tæssom ordhom swa sagdom/ gik en persona aff them.
ther *sancta* elizabet war m̃ i samma huseno/ fram
om henne ganzska nær. naar hon war j thæsse ande-
like syn/ hwilka naar hon m̃ eno teekne hadhe
henne ther fore affwi/ straffadis hon mykit haarde-
20. lica aff warfru. th̃ hon wppa thentidh skulle naghro
andra skōta/ mædhan hon widher henne talade. For
hwilkit jomfru maria satte henne strax *penitenciam*
som war/ at hon skulle ekki liggia j sængh the
nattena ¶ Om morghonen ther æpther/ sørgde the
25. hælga frwn ower alla matto/ For thy at hon hadhe
sigh forswmat/ at spōria the ærofulla iomfrwna aat
Om æn hon werdogh waare/ at offthermeer faa hen-
nes nadher/ oc sōtasta widhertalan. mædhan hon j
fōrrordha glōmsko *hadhe sigh saa illa forbrutit Til^{Sp. 2.}
30. hwilka tanka jomfrw maria henne strax swarade swa
sighiandis Ræd̃ ekki min dotter wtan beed̃ æn nw
aff mik hwat tw wilt Oc iak skal gōra æ hwat thik

- tækkis/ Gudʒ tiænista qwinna sagde/ O min frw for
 huat sak tilbyriadhen j swa bitidha/ at beedhas the
 nadh aff gudhi som war/ at i mʒ hetasta længtan
 astwndadhen at see the wælsignada Jomfrwna/ ther
5. gudʒ son skulde fødha ¶ Gudʒ modher swaradhe/
 jak hæfde idhkeliga the owergangande andeligh bogh-
 swalilse/ som iak før sadhe oc oppinbarade/ Æn
 naar som jak them ey hadhe/ tha formatte iak enkte/
 for nadhenne wndan dragelse skuld. Oc thy naar iak
10. entidh stodh j tolghom -thankom som war/ at iak
 aldrih wilde wara fran gudhi. wtan altidh nær ho-
 nom/ gik iak at læsa mʒ størsta astundan/ j pro-
 phetanna spaadom/ hwar iac matte nakot thʒ finna/
 som mina siæl matte hugbna oc styrkia ¶ Æn strax
15. iak wplæt bokena. kommo for mik æmbraat the ordh/
 ther ysaïas prophete han sigher oc skriffwar Ecce
 virgo concipiet &c Thʒ ær/ see en iomfru skal
 affla/ oc fødha son Oc swa aff them dagh iak thʒta
 læsit oc wndirstandit hæfde/ at gudh wille wtwælia
- *Bl.152,20. sikh iomfrw *til modher/ stadgadhe iak oc loffuade
 verso.
 Sp. 1. i mino hiæarta At gøma oc reenan haalla min jom-
 frudom/ alt wt j dødbin. the samma iomfrwzne til
 wyrdningh/ oc wæltæknat vppa thʒ ath iak framdelis
 matte henne altidh tiæna Oc aldrih fran henne ski-
 25. lias. æmwæl om æn iak skulde kringh om alla wer-
 lena wandra som en pilægrim mʒ henne

Burn S. Maria utvaldes till att föda

Vår Herr. — Hennes bön.

- Jomfru maria himerikis drotningh tafade æn yther-
meer til sinna dotther/ *sanctam elizabeth swa sikh-*
iandis/ Thu skal wita at om ena nat. nar iak mȝ
dyupasta ødhmiwkt/ hadhe giffwit mik til gudelica
5. bøner/ Oc iak mȝ aldra hetasta astundan beddis aff
gudi/ thȝ han wærdogadhiss lata mik saa længe lifftwa
j tæsse werldh At iak matte faa see mȝ minom øghom/
the wælsignada iomfrwna som gudȝ modher skulle
wardha Oc at iak mȝ minom handom matte henne
10. thiæna/ oc mit huffwodh henne til wyrdningh bøghia
Oc mȝ alla mins licama limmom hæne tiænist be-
wisa/ Æn widher at iak swa badh innerliga til
gudh. fik iac æmbraat see eth størsta sken/ mykit
clarare oc skær aktoghare Æn thænna werlenes sool
15. hon ær j sikh Oc mith wt aff thȝta sken. hørdhe iac
ena røst swa sikhiandis til mik ¶ Reedh thik til at
fødha min son/ ty at the ødhmyuka wndhergiffwilse
som thu for min kærlek skuld wilt gøre androm^{Sp. 2.}
Tækkis mik at thik skuli göras. oc for thæn skuld
20. wil iak at thu skalt wardha mins sons modher Oc
wardha frw owir alla frwr J swa matto at thæn
samme min son oc thin/ skal ensamt wara j thit
wald. at thee honom oc bewisa fførst wtgangande
gønom thit jomfruliga lifft Oc sidhan skal han allom
25. wardha oppinbar om tik. oc skalt thu wita at hwil-
kin mænniskia ey ælskar tik. æller j wyrdningh hæff-

- wir/ hon skal ey hedras ællir ælskas aff mik/ oc
 minom son Oc thæn som thik ey tror æller widher-
 gaar wara mins sons modher skal ey ingaa j mith
 rike ¶ Ther æpther taladhe samma røst æn ythermeer
5. til mik/ sagde iomfrw maria Thu beddis aff mik j
 thinom bonom/ at iak skulle gøra tik thækka i the
 iomfrwna asyn/ som min son skal fødha Oc at hon
 skulle tik saa wæl troo. at hon wnte thik bonom
 æpther thinom astundilsom ¶ Æn iak sigher thik/ at
10. then samme min son. skal tik aff engom androm giff-
 was/ wtan aff mik Oc wardher thw swa kær them
 sama thinom son oc minom. ath jngen faar naadher
 æller miskund aff honom/ wtan at han bedhis oc
 thina naadhe Oc thæssom ordhom *swa sagdhom wart
- *Bl.153, recto.
 Sp. l. 15. iak sadhe the hægasta iomfrun til sanctam elizabet/
 owir matto rædh oc swa som rænt aff allom lica-
 mans krafftom fiøl iac nidher owir mit ænlite oppa
 iordena/ thy at iak formatte mik ey siælfswa liidha
 æller thola/ for the stora nadher gudh wærdogis mǫ
20. mik gøra Oc sidhan kommo ænglana til mik. oplyp-
 tande min licama aff iordhinne/ oc styrkto mik mǫ
 osighelikom hugnat Oc fraan them tima/ at mik thǫta
 wnderliga oc høgelica ærande war oppinbarat/ gaff
 iak mik allaledis win om at loffwa oc æra alǫwal-
25. logan gudh Oc wart iak swa heteliga wptændh i
 hans ælskoga. at mik syntis honom aldrih kwzna
 æller formaagha saa heteliga loffwa/ som iak gærna
 wille mǫ allom minna siæls oc likama krafftom Thy
 at aff gudǫ loff thak oc thiænist/ kwzne iak hwadz-
30. ske nat æller dagh aflata/ wtan altidh war iak j
 gudǫ kærlek heet oc brænnande Oc wtan alla twækan

war

- war iak stadelica bidhande gudꝰ fadhers loffwan. Bi-
dhiande honom wtan atirwændo swa sighiandis O
miskunsamasta. millaste oc wælwiliogasta fadher / æp-
ther thꝰ at tik swa thækkis at iak skal sōða thin
5. wælsignada son. bidher iak *thik at thw, werdoghas ^{Sp. 2.}
giffwa mik wisdomsens anda. om hwilkin iak maghe
læra oc wndirsta / huruledis iak matte honom wær-
delica æpther hans hælga wilia thiæna Giff mik wn-
dherstandilsezza anda / mꝰ hwilkom iak maghe op-
10. lysas til at wita allan hans wilia. / thy at skal han
sōðhas saa som annor barn / æpther almænnelige gudꝰ
skipan j tæsse werld. weth iak wæl at han kan ekki
tala strax han ær sōddher O hælge fadher giff mik
raadꝰsens gaffwo mꝰ hwilke iak maghe læras / til at
15. all thing beskedelica oc raadhelica gōra tinom son oc
minom. til alla hans widhertorfft oc thiænist som mik
bōr honom gōra Giff mik oc hægaste fadher stark-
hetsins gaffwo / mꝰ hwilke iac maghe saa andeliga
styrkias At iak mꝰ werdꝰskylloge wyrdhningh / matte
20. wærdhelica thins sons guddom bæra mꝰ mandomenom
O bimerikis fadher iak bedhis oc aff tik snillezza anda.
aff hwilkom iak maghe læra sniællelige wndherwisa
allom them / som naghōt wilia leeta ællir wita aff
honom Giff mik hælge fadher mildhetꝰsins gaffwo /
25. om huilka iak maghe wita oc wndherstaa J hwat
matto iak skuli warkuzna thins sons wærdoga man-
dom Oc honom j alle hans widhertorfft kærlega hiælpa /
Ther owir bidher iak *thik o millaste fadher at thu ^{Bl. 153.}
werdogis mik giffwa ræddoghans gaffwo. om hwilke ^{verso.} ^{Sp. 1.}
30. iak maghe ødhmiwklegha læras / mꝰ hwat ræddogha
kærlek oc werdꝰskylloge wyrdhningh Jak skuli thinom

- son oc minom idkeliga tiæna See min dotter/ j swa
 matto som nw ær sakt/ beddis iak aff gudhi fadher
 siw thæs hælga anda gaffwor./ for æn han gaff mik
 sin son Thænk ty oc granneliga owir wægh the hel-
 5. sona/ som mik war sændh aff gudhi. oc framsørdh
 aff ænglenom Oc thu skalt befænna at alla mina bønær
 som iak beddis/ wordho hørdha aff gudhi
-

Endomliga gäfvor mäste förtjenas.

S. Maria och Arke-engeln Gabriel.

- EN dagh naar thenna gudj tjänista qwinna sancta
 elizabeth/ war j sinom gudelica bénom Syntis henne
 10. iomfrw maria oc sagde/ O min dotther thu thror at
 all the nadh iak hadhe aff gudhi/ war mik giffwin
 wtan ærffwode. Ney engaledis/ ty sigher iak tik san-
 neliga/ At jnga nadha gaffwo ællir dygdh. hadhe iak
 ællir fik aff gudhi/ wtan m̃j stooro ærffuode/ idh-
 15. kelige bøn. brännande astundan/ diwpe gudelighet/
 mangom taarom oc mykle twingh/ altidh thænkande
 talande oc gørande/ th̃j som iak wiste oc formatte
 gøra gudhi til hedher oc wæltæknat. wndantakne hæ-
 laghet̃sins nadh/ m̃j hwilke iak war hælga j mo-
 20. dher lifwe Oc sagde æn jomfrun ythermeer/ thu skalt
 wita alra *wisseligast/ at jngen nadh nidherfar j
 siælena. wtan om gudeliga bøn oc likamans plikt oc
- *Sp. 2.

- atirhald ¶ Thy at naar wi giffwom gudhi thȳ lilla
 wi formagom. tha kombir han j siælēna/ sörandis mȳ
 sigh the hōghelika gaffwona/ som ær at siæleazne sy-
 nes wanskȳs j sigh siælffwe Oc tæppar amyznel/ swa
5. at henne minnes sigh haffwa enkte talat ællær giort.
 thȳ gudhi ær tækt Oc jæmwæl synes hon sigh fwlare
 oc forsmælighare/ æn hon naghontidh for war/ Æn
 hwat skal tha siælen annat gōra/ wtan gōra gudhi
 werdȳskylloght loff/ oc stōrsta thak/ for the nadhena
10. sigh giffna ¶ Oc gudh seande at siælin sik siælffwa
 swa mykit ødhmyukar/ oc honom for sina wælger-
 ninga loffwār Giffwer han siælinnæ the nadher/ at
 hon skal alȳstingȳ trōsta til gudh. oc jnkte wppa
 sina forskullan Oc ther owir giffwir gudh siælinne/
15. at bedhas the andelica gaffwor/ ther han haffwer
 længe gōmt j henne. om sina jætlan oc loffwan/
 hwilka som siælin faar aff gudhi/ wtan alla bōn for
 sina astundan/ Swa giordhē oc gudh mȳ mik sagde
 jomfru maria/ thy at min hogher/ mȳ heete astun-
20. dan afflade gudȳson. Min ande optændis/ at hawa
 honom mȳ stōrs-^{*}-te astu[n]dilse Oc siælen all smæltis^{Bl. 134.}
 swa som fithme. oc mættadhis aff otalighom sōthma/ ^{recto.} Sp. 1.
 Thy at for thæn stora godhwilia iak hadhe. syntis
 mik honom nw fangit haffwa Æn min licamliga twnga
25. hon hadhe oc engaledis saa storan stykȳ j sik/ at hon
 formatte mȳ ordhom thæn indhræ siælinna hita oppin-
 bara Oc thy for thæn skuld bad iak gudh atenast
 gōma oc bewara min ythra sinne skipandis them be-
 qwæmeliga. at thiæna the kommaskolande iomfrwæne
30. ther gudȳ modher skulle wardha/ Æn gudh seandes
 mȳ huat hetasta kærlek iak bran all innantil j siæ-
 linne. oc jæmwæl skodandis the ythre ødhmiuktēna

- iak bewiste wtantil/ Thy naar timen han war kommen j hwilkom honom thæktis. wt sænde han gabrelem archangelum til mik/ mǝ the foreloffwadha helsa ¶ Æpther thy læsten hon bewisar oc oppinbarar. æn
5. hwat giordhe iak tha wisseliga iak bǝgdhe min knæw nidher til iordhena Oc mǝ saman lagdom handom sagde iak mǝ diw pasta ødhmiwkt See gudǝ tiænista qwinna wardhe mik æpther tinom ordbom Oc tha gaff gudh fadher mik sin son/ oc siw thæs hælga
10. anda gaffwor mǝ honom Oc thǝ war for ty./ at iak trodhe stadhelica hans loffwan. oc at iak mik siælwa j allom thingom ødhmiwkade O min dotter thǝta sagde iak thik *for ty. at thu haffwer æn litla troo oc hop til gudh/ j hwilko iak wil at thu skuli thik bæthra
- *Sp. 2.
15. Oc ty naar thik naghrot loffwas aff gudhi/ thǝ ordhet som iak sagde ¶ Ecce ancilla domini &c Oc bliff ther æpther stadeliga troandis. alt ther til thu faar gudǝ foreloffwadha naadher/ Æn wardher oc ey altidh æpther ty tw astundar. tha sigh ødhmywkliga Jak
20. haffwer naghrot syndat oc giort mote gudhi. for hwilkit iak ær ey werdogh at faa thǝ gudh mik loffwadhe Thy at for throna faar mænniskian stoor løn/ oc æwerdelikit lif. oc then som ey haffwir trona skal ey faa himerike
-

S. Elizabeth och de helige Bartholomeus,
Laurencius och Johannes.

- Om the hælga wars herra ihesu christi foßslo
nath Naar thenna gudþ tjenista qwinna Sancta eliza-
beth. war innerliga bidhiandis til gudh/ at han wær-
dogadhis at giffwa henne sina naadhe/ til at ælska
5. honom aff allo hiærtæ Oc j samma stundh/ syntes
henne jomfrw maria/ staa nær sigh oc spordhe henne
sighiandis. haa ær then ther fwlkompliga ælskar gudh/
Æller hwat ey ælskar tw honom. Oc henne mykit
rædandis ther til swara Sagdhe the hælga iomfrun/
10. wilt thou at iak skuli thik thþ sighia/ haa then ær
som *fulkompliga ælskar gudh Sanctus bartolomeus/^{Bl. 154,}
Sanctus laurencius oc sanctus iohannes ewangelista./^{verso.} Sp. 1.
hwat ey wilt oc thw min dotther/ göra som the
giordho/ thy at [the] wordho slaghe oc brænde ¶ Æn
15. thæsse hælge frwne enkle ther til swarande. sagde
gudþ modher/ iak sigher tik thþ j sannind at om thou
mþ godhwilia tilstædher/ at taghas fran tik alt thþ
thik ær kært oc dyrt/ oc ælskelighit synes wara Oc
æn ther ower thin eghin wilia. tha wil iak forwerffwa
20. thik aff gudhi/ the samma løn som sanctus bartho-
lomeus han fik j himerike. For thþ at han wart
slaghen/ wilt thou oc lidha mþ tulomodh allan smælek
oc oræt thik giordhan. tha skalt thou faa løn mþ
sancto laurencio For thþ ath han war stekther Om
25. thou wilt toleligha lidha haardh swar oc tiltalan/ swa
at thw ey giffwer tik til otlegh ordh at geen swara

Tha skalt thu faa the løn som *sanctus iohannes* / han
fik / for thȝ at han drak eether Oc sagde æn iomfrw
maria ythermeer / til *sanctam elizabeth*. til alla thenna
aandeliga nadha gaffwor / wil iak altidh wara nær

5. thik oc hiælp. ath thw maghe them fulkompna
*Sp. 2. styr-*kiande thik mȝ minne nadh

Sungfrū Marias liknelse om Nædens Brunn.

- EN tidh naar *sancta elizabeth* tænkte innærliga /
oppa the gudeliga bøner som iomfrw maria hadhe
henne oppenbarat / som war hurw hon jinnerliga badh
10. til gudhsfader. som offwer sagdis wppa hwilkit hon
wart wndrande / Oc sagde mȝ sigh jnwærtis j sinom
thankom O hwat mon the hægasta jomfrwn / widher-
torffwa at bedhas j sinom bonom. thy at thȝ war ey
widhertofftelighit / mædhan hon war fwl mȝ alle
15. nadh Oc genstan war hon nær til swars / som ær
gracia plena. thȝ ær nadhenna modher iomfrw maria /
hwilkin thæsse hælge fywne syntis all fwl mȝ
glædi och frøgdh Oc aldre hemeligast til henne
talandhe sagde hon. Jak giordhe swa som thæn /
20. ther wil graffwa en faghran brwn æller kællø. hwil-
kin først nidhergaar wndher bærg hit Oc gørla aath
gømer hwadhan watn aadhronar wth flyta Æn naar
han haffwer thȝ beeseet. tha graffwer han aatwakteliga
ther til han findher them Oc them wpfwanom skikkar

- han stadhen. hwar han wil haffwa brwnnen Ther æp-
ther gør han stadhen faghran. widhan oc reenan. at
watnet maghe ther thæs fæghre/ reenare/ oc cla-
rare forwaras. Oc sidhan mwrar han brwnnen æl-^{Bl. 155,}-*^{recto.}-ler^{Sp. 1.}
5. kællona Oc mit j henne wpreser han ena stwdh/
æller stolpa om kringh/ hwilken han sætber æller
skikkær smaa pipor/ æller rænnor/ ther watnet latha
wpgynom sikh dragha/ allom til hugnat oc hiælp/
J like maatto giordhe oc iak sagde iomfrw maria/
10. ty at tha gik iak til bærg hit. naar jak ladhe mik
win om at læra læsa the hælga skriff Oc tha fan
jak wppa watn aadhrana. Naar iak læsandhe oc bi-
dhiande/ wndherstodh. at kællona ophoff til alt goth/
ær at ælska gudh aff allo hiærtæ/ Æn tha tilredde
15. iak. reenan giordhe/ oc wtwidde kællona stadhin/
Naar iak hadhe fullan wilia. at ælska alt thz gudh
ælskar Jak wille oc haffwa watnet reent oc klart. thz
ær/ ath jak stadgadhe j minne siæl/ at hata oc fly
alla syndenna orenlighet Oc tha wprætte iak hwan
20. stadz mwrana om kringh kællona. naar iak mz heetom
kærlegx brona/ samanfögde thæssa dygdher som ær
ødhmykt. tulimodh sæfflighet. wælwilioghet/ oc gudz
oc jækristens kærlek/ hwilka dygdher iak gømde
oc hølt/ alt wth j min ythersta dødz dagh o *aath-^{Sp. 2.}
25. skileliga Ther næst opreeste iak studhena/ oc watn
piponar j henne ¶ Naar iak mik siælfwa satte allom
til æptherdome oc hiælp Thy at iac ær allom redho-
booen ath giffwa mina naada gaffwo/ mz enne ower-
gangandis mænjsko. For thy at swa tæktis gudhi fa-
30. dher at alla nadher skulle fulkompnas j mik. Jak
sigher thik æn ythermeer/ At iak ær alra wælwil-
liogast/ at inneliga skiffa mina mildhet/ mz allom

- them ther sik æller androm bedhas hiælp/ oc hogswalelse aff mik/ Æller weedȝst thw ey/ at gudh salte mik j tæsse wærdh saa som dyrasta margaritam. allom wtwaldom til dygda æpterdome Thy skalt tw
5. wita/ at hwilken en ther ey will æptherfølia mins hælghetȝ omgænge/ oc dygdha liffwerne./ æpther sinne bætȝste formago han kan ey æller formaa thækias høgxsta gudhi. hwar fore wil jak sagde himerikis drotning til sanctam elizabeth ¶ At thu min
10. alra kærista dotther/ skal tagha tik æptedome aff mik Oc bidhia innerliga til gudh/ swa som iak thik før oppenbarade. thy at alla the nadher oc dygdher som thu ey haffwer/ skelt thu ødhmyukliga bedhas aff gudhi/ mȝ alle thrøst som tilbør/ *oc høffwis.
- *Bl. 155, verso.
Sp. 1. 15. akta thy oc skodha. æn thȝ tilbør ey at bidhia til gudh/ mædhan jngen nadh kan koma j siælezzne. wtan mȝ gudelike bøn/ æller huat ey west thu/ at dygdenar oc naadhen æra ey allom jæmliga giffna Oc thȝ ær for thy. at en kan bæther gøma sigh giffna
20. naadhe aff gudhi æn annar/ oc ty ær gudȝ wili/ at thæn som ey haffwer nadhena. han skuli hiælpas aff them som henne haffwer/ hwilkit iak for ty sigber thik/ at thu skuli her æpther for thiinna oc andra mænniskior siæla helsa/ aatwakteliga oc gudeliga bidhia

S. Elizabeth får S. Johannes till
bikt-fader.

- Thz hælde/ oc at om try aar/ tha war thenna
hælga frwn *sancta elizabeth*/ wtan daglegæn skriffa-
fadher. for builkit hon mykit drøffdis/ Æn høgxste
gudhsfadher j himerike/ han gaff henne *sanctum io-*
5. *hannem ewangelistam*/ til sin andeliga scriffafadher/
Aff hwilkom hon fik saa stora nadh. naar han henne
j andeliga malto hørdhe/ at hon m̃ besynderleghe
gud̃ hiælp/ oc thæs hælga herrans hiælp oc for-
skyllan. mintis alla sina syndher/ mykit wndhersam-
10. lega/ hwilka the hælga frwn for *sancto iohanne*
skriffande/ Syntis henne sigh mera blyghias. æn for
nagrom *androm skriffafadher her j thæsse werdh. *Sp. 2.
hwilken henne sætiendis ther fore skriff/ oc giff-
wandis heelsam raadh moth syndeene. sagde hon sigh
15. wndirsta wara heeladha/ saa wæl til likaman som
til siælena
-

S. Elizabeth får af Vår Herre
syndernas förlätselze.

En dagh naar thenne hælge frwne *sancte eliza-*
beth/ war giordher stoor orætther och blygdh/ Oc

- ther aff mykit drøffid gik hon til gudelica bōne. oc
 mȝ mangom taarom/ badh hon for allom them som
 henne hadho mote brutith/ Bidhiandis at gudh wille
 werdoghas giffwa them ther fore/ saa manga glædher
5. j himerike som the hadho henne bedrøfft Oc nar hon
 badhe thȝta bidhit/ hørdhe hon ena røst saa si-
 ghiande/ Aldrig badh thu the bōne/ mik waaro
 saa thækka som thæssa. For thy the gingo jntil mit
 hiarta Oc ty forlather iak tik alla thina synder. thw
10. haffwer mote mik brutit aff thinom barndom/ oc til
 thenna dag Oc swa opræknande besyndherlega hwaria
 ena hennæ synd. sagde sama røsten/ alt ær thȝta tik
 forlateth Æn naar *sancta elizabet* sporde haa then
 war/ widher henne taladhe. swaradis henne Jak ær
- *Bl.156,15. then til hwilkens fōther/ Maria mag*-dalena kom.
 recto.
 Sp. 1. Naar iak aat j symonis leprosi hwse. oc æn ther owir
 giffwir iak tik mina nadhe Oc the hælga frwn ther
 wppa tænkandis huat liffwerne hon skulle ther æpter
 sigh oppa tagha. swarade henne herran *ihesus christus*/
20. swa sighiandes hoppas til gudh/ oc gør thȝ goth ær.
 oc lath aff harm oc wredhe

CLXXVII.

OM GREGORIUS IX, PÄPVE.

Kejsar Fredriks strid med Pápfven.

- A**Epte honorium vard gregorius paue oc var Cod.
Bildst.
Bl. 146,
verso.
xiiij aar ¶ j hans daghum burdhis the mis-
sæmia mellan kirkionna ok keysarans krono
som en standir/ keysar Fredrik thok vidh kors til
5. thz helgha land: ok kiærde sik (sidhan) siwkan. ok
sat quar tha andre cristne herra iwir foro ok sagdhis
at soldan hafde væght han mǫ gafwm ¶ pauin læt
lysa han jwi keyssaran: sidhan for han iwi haf j banne
ok gik kronadher i iherusalem som soldan gaf honom vp
10. mǫ mangom androm stadum ¶ pauin ok cristne herra
gafuo stædina for thy at the ræddos forrædilse ¶ mæ-
dhan frædrik var væstan haff grep gregorius paue pul
oc galabar ok dighran del rikis: thz van alt fredrik
atir sidhan han atir kom ¶ Pauin satte fredrik atir i
15. ban ¶ Oc vm thæn tima langade fredrik manga kir-
kionna formen cardinales ok biscopas som til pauans
consilium foro

CLXXVIII.

OM INNOCENTIUS IV, PÅFVE.

Tyskland i Författarens tid, år 1260—70.

Epte gregorium vard jnnocencius fierde M^o cc^o xl^o.
vars herra are ¶ Han hiolt *consilium* vidh
lenus ok satte j ban fredhrik ok aff keysara
dome ¶ Vm thæn timan valdo forsto herra margreuan
5. aff dyringa lande *sancte elizabeth* son til Keysara ok
han do ny valder ¶ Epte han valdo the grefua villi-
amum aff holland: Epte han dødhan ok kronadhan
valdo the Rikardh fadher brodher konungx euærdh af
ænglande som en lifwer ¶ Engin fik rømska rikis
10. krono en j dagh epte fredrik dødhan han do for
floren(antino litit) fra florenz

CLXXIX.

SAGAN
OM S. PEDER PREDIKAREN.

S. Peders lof och jårtecken.

- N**ndir - jnnocencio var peter predikare meer
cristna tro (^hpredicare x kænnefadher) han
ran vp som daghrand aff nat / som lughi af
røk : Som roos af thorn thy at han søddis cristin
5. predicare af Kiættarom verrom æn hedhnom thøm som
sighia at gudh scapadhe andelik thing ensamin / ok
diæfwllin al licamlik tha petrus nam credo litit barn
gat engin kiættare vænt - hans mun hof fra rætte tro
ok las gud vara aldra thinga scapara licamlika ok
10. andelica oc al kiættara skiel vende han swa gen thøm
thrigia aara gamal at alle ræddos han var(dha) thøm
thil genuerdo / rætta cristna tro (hiolt han) J bland
kiættarana oc flude fra thøm (^{1x}tha) han kom til
thæn aldir han matte j kloster gifwas ok gaff sik j
15. predikara lifnad osmittadan aff allom værlj lifnad

- oc lifde ther ren j renlifue .xxx. aar fulkomin j allom dyghdom ¶ Jnnocencius paue scrifwar sielfwir hans loff. ok vitnar han aldre hafwa giort nokra dødhelica synd allan sin alder ¶ vtan allan sin aldir jdhnade
5. han sik til *cristna* tro (Yok) værn gen vi(^{xx} llo) ok vantro ok var thz hans idhelik bøn *til gudh at han aldre doe før æn han vare værdogher at thola dødth for trona: Han sagdhe oc opta swa som kalzsande ther han saa rimtal: Æn scal mit nampn scrifwas (her)
10. mǝ helghom mannom: Lifvændbis giordhe han mang jærtekne som *innocencius* paue scrifuar: han gaff ens riks herra syni som la maaløs j (^R rædhelike) strupans ok alz halsins bæld: bradha bøther mǝ kors tekne. tha han lagdhe sit kapo skøt iwi bældena: Fa-
15. dherin læt gøma (kapona) for jærtek(^{xx} [n]it til) amiznelse ok tha han vardh sidhan sielfwer vadelica siwkir jnnan J lifueno læt han bera the kapona mǝ hedher ok læggia owir værkin ok gik jæmskøt vp v hans lifue een ludhin ormbir mǝ twem hofdum: ok vardh
20. mannin jæmskøt heel: Han lagdhe sin fingir j ens dumba mwn ok gaff hanom skiælikt maal j samu stund: han gaff krýmplinge rættan gang mǝ kors tekne:

*Bl. 147,
recto.

S. Peder och Rättare-folket.

¶ I thæn tima var alt lumbardia land fult mǝ kiættarom: Jnnocencius paue sende pædhar at predika

- gen them: somi aff them varo vældoghe herra ok
 hafdho æmuæl (m̃ sik) biscopa ¶ J melan kom en
 tima m̃yk̃t folk til hans predican gen enom vantro
 biscope ok var digher hiti (^R j thom tima) biscopin
5. sagdhe til petrum en thu est swa hælagher som th̃ȳta
 hemska folk ventir bidh thin gudh en han gitir gifwit
 salogho folke nokon swala som hær dør aff hita/
 alt var sænder at petrus badh oc gudh gaff eet swart
 skyia skiwl øfwir folkit swa længe som han predi-
10. kadhe: En vantro klærkir disputeradhe a mot tromne
 vidh petrum for myklo folko: Petrus badh gudh sik
 til trøst: Ok vardh kiættara klærkir thaghar malløs:
-

§. Feders Martyr-död.

- ¶ Esta palm sunnodagh for æn han tholde død/
- sagdhe han for allom j predikan/ Jak ær nw badhe
15. saldir ok køptir aff kiættarum: En vitin th̃ȳ for visso
 at jak skal meer mødha kiættara dødher en lifuande:
 Attunde dagh pascha som han scriptade sik som han
 var van. oc han hafde mæsso sakt gik han mællan
 kumen ok melan at predika kiættarum: Møtto hanom
20. guȳ owini ok huggo hanom hofwodh ok krono sundir
 j kors lund ok stungo hans liiff gynom m̃ȳ langom
 knifwe ¶ Ok petrus bød̃h sik (vreddir) vndi swerdh
 oc laas først In manus tuas domine ok sidhan credo
 ok gaff sin anda j gudȳ hedher før en credam kom
25. til ænda: Rættir tronna predikare ændade (sit) lijf
 m̃ȳ ænda ordhe tronna ¶ J samu stund saa een nuzna
 ther hon laa vakin a bøñom j florenz vara frw sitia

*Bl. 147,
verso.

- høgt a hedhers stole oc twa prædicara (brødhir) vp fara til henna: ok sætias hwan thera sins vægh at herne. oc hørdhe røst j hymnrom thænne ær brødher pædhar af verona *erlikær op farin for gudhi
5. som sət (lukt oc) røkilse ok fik nunnan bōtir af lange sot Tholikā ayn saa konungh aff arragun nesto nattena thær hæn war wakin j hærfærdh: Annar broderin som tedhis mȝ petro matte væl hans kompan vara som fik mang saar ok lifdhe nokra dagha: han heth domi-
10. nicus: Epte belt aar tha petrus sculde skrinleggias hittis hans lik swa ferst som fōrsta d (R dagh):
-

Den sjuka Qvinnan. — Vådjandet.

- En salugh kona qualdis af diæflom xiiij aar kom til petrum lifuande ok beddis bōtir: Petrus swarade kom til minna graff sidhan jac ær dōdir: hon kom
15. ok fik bōtir: Lampor oc lius aff hymnrom brunno iwir hans graf swa at mange godhe mæn sagho: En sath vidh bordh mȝ flerom oc thok eet morsal oc badh gudh at han gathe thȝ ey solghit en petrus vare hælaghir ok saat thaghar swolghin til dōdh ¶ Vidh
20. dōdhin jætte hæn petro aldre meer gen hanom tala en han hanom liiff gafue ok fik thagar bōther:
-

Den

Den Otrogne. — Spinnerskorna.

- En vnghir kiættare som j florenz stodh for *sancti petri* altara (a huilko) som var scrifwat hans pina oc sagdhe fastare sculde jak hafwa til huggit: en jak hafdhe nær warit/ oc vard j samw stund maaløs
5. (dumbe) oc lop fran (sinom) kompanöm oc til (^{xx} rættom cristnom) oc gaff sik siælfwer skuldoghan for *sancto petro* oc jætte ganga til *scripta* oc vidhersighia vantro en han finge bøthir: ok fik j samw stundh (^R bøter) ok fulkompnadhe sina akt ok jættan: ok
10. lyste siælfwer jærtekne epte predikan ¶ j traiecto stadh sato konur A gathu oc spunno/ thær fulk gik fran *sancti petri messo*/ ok sagdho predikara (brødhir) hafwa fuznit nyian martirem til pæningha vinningh/ j samw stund bløddo thera fingher ok alle thradene
15. ok lupu til brødhra/ oc lætho them lysa jærtekne/ oc tedhe folke blodhogha tradhe j predikan/

Skolmästaren. — Hjortelen.

- En scola mæstare sagdhe/ brødhrena dikta sik jærtekne ok vardh j samw stund swa siwkir at mæn baro han nær dødhan fran predikan: Han *scriptade*
20. sik ok jætte sik thiæna *sancto petro* oc fik j samw

- stundh bøther: En kiættare fik hans kiurtil ok A baal kastadhe at prøua hwat han vare helagher ælla ey/ ok flugh kiwrtilin aff eldenom: kiættarin kastadhe sin kiortil æpte oc bran thaghar: æn kastadho the
5. petri kiortil A baal oc sloknade balit obrændum kior-telenom: kiættarin vidhersagde vantro oc lyste siælfwer iærtekne/ epte *sanctum petrum* sannadus hans ordh oc forwordo swa kiættare at (^{xx} næppelika) var nokor æpte ¶ Manghe af them wordho predikara ok hælaghe mæn
-

Det fjerde Barnet.

10. En frw j flander fødte thry dødh barn ok wardh for thy for sins bonda hati: *hænna fiærdhe son kom ok dødher j værlidinza: hon satte sina fulkompna trøst til *petrum* ok badh han af allo hiærta ærna barneno liiff: J samu stund lifnadhe barnit ok lifde
15. langan aldir ¶ Tha prestrin sculde døpa barnit (vidh) nampn johannis tha fik han næmpna *petrum*. oc beth barnit sidhan *petrus*
-

*Bl. 149,
recto.

Den döda Mön. — Den andeliga
Pilgrimsfärden.

Denne dødhe mø som swa lenge laa vidh grund
at likit var alt swart wordit: gaff han liif ok helso
¶ En frw siwk ok ofør eet helt aar forstodh af
androm pylagrimum at xiiij dagha leedh var fra henna
5. clostre ok til melan som *sanctus petrus* ligger ¶ Hon
diktade andelika daxleedh. mædhan hon var ey li-
kamlica før ok las daghlika .c. *pater noster sancto*
petro til hedher: Førsta daghin kiænde hon sik batna
oc swa dagh fran dagh til atunda daghin / Epte
10. tiughu (dagha) tha pilagrima atir komo. tha var hon
fulkomleka heel ok væl før:

Dax-ljuset. — En Vanskaplig får bot.

Grefwinnor aff eet hws læto göra liws (at brinna)
alla *sancti petri* nath: Prestrin vilde slekkia liusit
fore vaxsins gyri ok gat ey mangom lundom vidher
15. frestat: En man licare trolle en manne føre bøld liifs
oc enlitis oc alþ licamma. beddis almosa aff enne frw
hon sagdhe honom bætræ vare tik graff en brødh:
Ok redh hanom læta dragha sik til brødhra kyrkio
oc bedhas helso almoso aff *sancto petro* / for kirkio

durum : sa han j sømpne en predikara hylia han vndi
 kapo sköte ok vaknadhe heel ok væl skapadir man
 Jnne j brödra kirkio :

Legendens och Arbetets slut.

5. **E**lyta jærtekne timde j kompostello ¶ Ok mang
 annur ok næstan otalik giordhe sanctus petrus til loff
 ok æro ens gudʒ fadhers oc sons ok thæs helgha
 anda : (x amen) (¹ J thera thriggia ens nampæs hedher
 oc gudʒ modhirs mō æro ok aldra hælghona wari thʒ
 alt giort Jak hafwer lætit scrifua ¶ amen)
-

CLXXX.

SANCT SIGFRIDS SAGA.

— 1117 — 2 — 1118 —

SANKT SIGFRIDS SAGA.

Legendens hufvudsakliga Snnehälft.

- enrichus værdh keysare æpter (⁊ conrad) key-
 sar conradh) dødhan. xxvi: æar: han gip-
 tis annan thima ok fik knutz rika dottor
 (af danmark): vm thæn tima var olafuer skøt konungher
 5. j swerike hardher man ok hedhin: Han gaff sina
 dottor lönlica cristna olafwe (til hustru) eljsto syni
 nörighis konungx Han ær thæn hælghæ olafwir som
 liggir J nidaroos ¶ Han røktade sanctum sighfridum
 archiepiscopum aff ænglande til swerikis at prædica
 10. fædbrum ok fædernis lande cristna troo ¶ SAncte
 sighfrider vidher sagdhe m(⁊ iok^{xx}ykū) riikt ingield
 Ok foor (⁊ vida swa? ^{xx}fatikir) j lifs vadha sander
 gūȝ apostolus til swerikis ok kom til *cristindom alt
 landit hans thri systersyni wordo martires j vexio

Cod.
Bildat.
Bl. 140.
recto.*Bl. 140.
verso.

[Ofvanstående tillhör icke den följande legenden om Sankt Sigfrid, men är hitflyttadt ur det egentliga Legendariet för jämförelses skull. — Härefter vidtager den Svenska sagan.]

Olof Skötkonung och Mildred,
Englands Konung.

•Bl. 149,
recto.

- * Sighnat vardhe gudʒ nampn som alla vilde hela
oc engin fordærfua : vpa thæn thima som gudh vilde
thera manna hiæрта lysa som i swerike varo / tha
han vilde sænda then ærlica herra som vij hafwm
5. huxat sighia af sancte sighfridh : Tha var en ærlekir
konungher aat nampne olafwer mykyt wiis man / ok
(hafde) gudleken hugh / æn tho at han war hedhin /
thy at han hafdhe ey annat hørt / ok enghin hafdhe
predhikat for hanom aff gudbi / han hafdhe mykin
•Bl. 148, 10. vinskap mʒ konungenom af ænglandhe *som hæet mil-
verso. dredus : oc hedrade hwar thera annan / mʒ konungs-
lekom gafwom / ok hafdho vinskap bundit mællan
bæggia thera rike /

Sveriges Konung begär Christna Lāran.

- Mællan the lönlik thingh : the sændo mællan
15. siin / Tha badh swerikis konunger Olafwer / mildre-
dum englanʒ konungh / for thy at thæn helghe ande
hafdhe hans hiæрта lyst / at han sculde hanom sænda
nokon thæn cristin man / som hanom matte predika
rætta tro. ok christum / Tha ænglanʒ konungher fik

thȝ vita / wardh han mykyt gladher / oc sagdhe sik
 vilia wara / en godhan til biælpara til hans siæla
 thorft /

Kung Mildred häller Ryrkomöte i York.

- Sidan kallade konunghin aff ænglande saman /
5. aff sino rike til *consilium* / klærka / oc lærdha mæn /
 oc sagdhe thøm Swerikis konungx vilia / oc at han
 vilde tha thiæna konungenom aff hymerike / ok sin
 hugh sæsta j the hælgho tro /: Sidhan konungh mild-
 redus hafde hafwat *consilium* vm tre dagha / oc han
 10. matte enghin thæn finna / sik vilde the mødho opa
 taka / thy at the hafdho hørt hwru grymi hedhniga
 j swerike waro / vtan gudh alȝualdogher som weth
 al thing / før æn the vardha / hafde them radhit thæn
 erleka herran oc fadher sancte sighfridh / som (alla)
 15. villo sculde forkoma / oc helsa sculde wara / til
 manga siæla /
-

Erkebiskopen Sigfrids Tal dervid.

Apte the tre dagha *consilium* var haldit / ok
 engin trøste sik til / at taka thȝta ærfwode opa sik /

- ¶ Tha stodh op *sanctus sighfridus eboracensis ærchebi-*
scopus / som bade var renliuis man / ok vældogher /
 oc fulkomleka boklærdher / ok taladhe til konunghin /
 ok til them som saman varo kompne / ok sagdhe
5. swa: Hedherlike herra / oc andelike sædher / j for-
 standin hwi konunghin hafwir idher hær saman kæl-
 lat / at thȝ ær guȝ vili / at thȝta folk matte til
crīstna troo koma / (^{xx}Oc ær) thæt rættir / at vi
 scolum værlȝlicom høfðingom lydha / Tha ær thȝ ba-
10. dhe gudhlik / (^{xx}oc manlik) / at vi scolum wa(^{xx}n^{xx}rom)
 herra thiænna / oc lydha / som vi scolom æuærdhelik
 lön aff taka i hymerike / Sele ærum vi / æn vi saam
 nokot thȝ (^{xx}ærfuodhe / oc mōdho / lidhidh hær j
 jordhrike / fore huilkū vi mattom fa æuerdheligha
15. huilo oc roo mȝ gudhi sielfuom / thy mine kære brø-
 dher / takin thetta j) *(*Ridhar*) hugh ok hiærtia / j
 gudȝ nampn / at j mattin æpte thætta likamlika ær-
 uodhe / saa himerikis glædhi (for vtan ænda) /

*Bl. 149,
recto.

¶ S. Sigfrid begifver sig på vāg.

- ¶ Spte at sancte sighfridir hafdhe thȝta sakt / tha
20. gaȝ allom væl aat hans ordhom / ok badho han vm /
 at han sculde thæssa pilagrimis færðh sik til taka / at
 han matte the samu lön saa (oc) op bæra / som han
 hafdhe thøm predikat: Han thok vidh ødhmyuklica /
 epte aldra thera bøn / oc budh / ok gaff sik gudhi j
25. wald / ok alla sina sølghiara / ok bødth thøm redha

skip/ ok annat thȝ the vidhertorsto/ oc helsadhe
thøm alla saman/ ok forlæt frender ok vinir/ ok
alla (the) værlȝ æro/ som han thær hæfdhe: oc for
swa (^{xx}tædhan mȝ) skip/

Sankt Sigfrid i Danmark.

5. ¶ Sidhan faa dagha ther æpter/ som gudh vil-
dhe/ kom han in til danmark/ oc thær war tha ny
crīstindombir/ ok stodh m(ȝiok ^{xx}ykit) wadhelica/
for thy at almoghin war ey en (^Raller) tha vndi cri-
stindom (stadhelika) gangin ¶ sidhan gik thær vm
10. rikit/ gudȝ manȝ fregdh/ at han (ȝsculde ^{xx}var)
thingat kōm(ȝa ^{xx}en) Tha som konungin aff danmark
fik thæt vita/ ok hōra/ vardh han m(ȝiok ^{xx}ykit)
gladher: oc alle hans sōlghiara/ han thok herra ok
fōrsta aff rikeno mȝ sik/ ok foro A mot sancto sigh-
15. fridhe/ ok thoko han mȝ mykin hedher oc sagdho
swa/ benedictus qui venit in nomine domini/ som
thydher/ signadhir see han/ som komin ær j guȝ
nampn: Vm thæn tima var han mȝ konungenom som
(san) helagher man/ som predikade ok stōrkte folkȝ
20. j gudȝ troo ¶ (^hhan) (konungen) war mykit gladir
aff sancte sighfredȝ komo/ oc giordhe hanom hedher
j allom thøm thingom han formatte/ (^{xx}han gladdis
oc mykit thær aff/) at han hæfdhe (^htholika thwa)
ærlika herra mȝ sik/ oc hōrdhe oc nam gærna/ thȝ
25. the hanom kiændo/ ¶ tha sanctus sighfridus hæfdhe

- thær ena stund varit/ sagdhe han konungenom/
oppa hwat ærande han war thingat komin/ oc thok
aff honom orloff/ oc thakkadhe mykyt hans konungxs-
leka walde (oc æro) for wæl giort/ Tha konungin
5. thȳta hordhe wardh han mykyt ther aff drøfder/ at
han matte han ey længir quarran halda/ ¶ Ok vilde
ok ey/ han quarran haldha for thy/ at han viste at
han sculde thøm siælom til biælp oc trøst koma/
som rykt ok helso vidhær thorfte/
-

Ankomsten till Väränd och Vexiö.

*Bl. 149,
verso.

10. ¶ **S**k kom som gudh vilde sunnarst j swerike/
j eet land som hetir værand/ (^{xx} ofuer stenogha
*wæggha) ok tranga skogha ¶ (thær) war (ȳther^{xx} och)
mykit got/ swa som godh fiske uatn/ bi ok honagh/
akir ok væna ænghia ok thiokke skogha/ som wi
15. ferra sagdhom/ oc mangra handa diwr jnnan ¶ j
thesso sama lande (ȳvar ^{xx} fik) sanctus sighfridus ebo-
racensis archiebisoper ([^] som han fik) først ingang/
in til thæn stadh som hete væxio/ ther nw ær byghd
eet mōster aff steen/ j gudȳ hedher ok hæns/ ok
20. sancti iohannis baptiste/ som hedhras mȳ krono ok
stool alt j thæn(ȳnA) ytirsta daghen/
-

Systersönerne

Enaman, Snnaman och Vinaman.

I them stadh varo væna ænghia ok grøna / som
sanctus sighfridus læt siin thiæld sla / oc bødþ sinom
 sölghiarom / at the skuldo sik hwila ¶ Thre hans
 systir syni varo m̃ hanom (alle) aff enom klostir lif-
 5. nad / som hetir duniacensis [cluniacensis?] ¶ En heth
 vnamannus: / annar sunamannus: / Thridhi vinamannus
 En var prestir / Annar messodiekn / thridhij subdiækn /

SS. Sigfrids Syn.

¶ Apter th̃ at *sanctus sighfridus* var mykyt
 møddir: / gik han jn j thiældit / at faa sik nokra
 10. hwilo ¶ första vnamannus th̃ saa / gik han m̃ sinom
 herra / - oc waktadhe han / alt sænder gud̃ man
 sompnadhe / kom gud̃ ængil for han (j sømpne) m̃
 myk̃t liws / ok skinande ænlite: / ok talade thæssa
 ledh til hans / ¶ stat vp skot / thu som gudhi ær
 15. kær / ok sölgh mik / ¶ Han gik som honom syntis:
 mædh hanom / ængelin viiste honom skiællica / huru
 han sculde grundual læggia / oc kyrkio byggia: oc
 hwarff sidhan ængilin fran hanom ¶ sidhan gud̃ man
 vaknadhe / oc sattis vp / tha var ængin nær hanom

- vlan hans systerson / ok spordhe han aat / æn ther
 var nokor jinne mædhan han soff /: Han swarade næy /.
 Tha sagdhe sanctus sighfridus / mik thotte som hær
 war en væl klæddir man / oc hafðhe skinande æn-
 5. lite / ok taladhe swa til mik /: stat op skyt / ok følgh
 mik /: Tha jac følgðhe hanom / tha tedhe han mik :
 længd oc bred hwar jac sculdhe gudʒ mønster byg-
 gia / oc sagdhe swa / hær scal thu gudʒ mønster
 sætia / J hwilko syndoghe mæn sculu miscund faa /
 10. oc rætuise nadhe /: gangom nw sagdhe sanctus sigh-
 fridus til sin systerson /: ok seem æn thæn drømbir
 ær sander ¶ Tha the komo (thiit) badhe til saman /
 oc stodho : tha sagho the al the tekn mærkt / som
 engelin hafðhe honom viist ¶ Thær lofuadho the badhe
 15. gudh / som æ gifwir sinom manne got hop

Folkets vänlighet. — De tolf fullmäktige.

*Bl. 150,
recto.

- ¶ Tha the hafðho nokra dagha warit J thøm
 stadh /: tha kom landʒ folkit thiit / sompt for vndirs
 sculd / ok sompt for thæn sculd / at *thæn hælge
 ande hafðhe thøm thæt j bugh skutit / tha the sagho
 20. ærchebiscopin klæddan j (sin) scrud / (ʒ swa som ær
 - xx Och mædþ) kroksta(ʒ wer) ok krona : Tha thæncto
 somi han hafua horn a hofðhe / ok gato ey fulkom-
 lica vndrat / thʒ the hafðho ey fœrra set /: Tha somi
 han hørðho / som meer forstandande varo : Æn al-
 25. moghin / vndrado (the) mykyt a hans ordh ok væl-

talande maal/ for thy at gudh styrdhe hans ærande/
ok lyste therā hiærta som a hørdho/ sidhan komo
wt aff landeno/ the bæjsto thær bodho/: ok hørdho
prædikan/ ok namo thȝ gerna/ vtan alla gentalan:

5. Thær waro tha j landeno tholff slecte/ aff hwilkom
alle the bæjsto (gømdo) laghin ok landȝrett(ȝum ^{xx}en)
styrkto/ (allan saman) ¶ (nw) æpte thy som gudhȝ
vili var/ valdos aff thænna slectom/ tolff mærkelike
mæn a landȝ thinge/ hwilke almoghanom skuldo til
10. hiælpa at standa/ som cristindomin sculdo thaka
¶ Ok valdos vt aff thænna tolff slectom/ tolff ællis
mæn/ ok visasto/ ok sændos til gudȝ manȝ thær han
stodh ok prædikade/ ok (the) hørdh(o) hans ordh ok
gera/ for thæn sculd/ at the sculdo framledis vara
15. hans fortalara for almoganom/ Swa predikade gudȝ
man aff ewangelio som swa staar jnnan ¶ hwilkin
som ey wardhir aunnantima søddir mȝ vatn/ ok thøm
hælgha anda/ han (^{xx}skal ey in ga) j himerikis
(^{xx}rike)/ Ok annat sidhan thȝ prophetin scrifuar:
20. hwilkin thiidh syndogher man lætir angra sik sina
synder: tha sculu alla hans synde forglømas ¶ Tha
the (ȝok ^{xx}tolff) thȝta hørdho: vordo the alle saman
vmvænde/ ok kændos vidh varn herra ihesum *christum*/
at han var gudȝ son: ok læt biscopin scrifua therā
25. nampn/ at the sculdo tholfta daghin (ther) epte/
taka ræt dōpilse/ ok therā nampn screff han for thy/
at diæfwillin sculle ængin æmpne hafwa/ at vænda
therā hugh fra rette tro/ oc ater til villo

Korset öfver den Tolfstes graf.

- Tolfsta daghin ther æpter/ tha komo the ater alle
 saman/ (ÿok ^{xx} mædh) the tro som the hafdo gudhi
 lofua/ ok sancto sighfrido/ at the sculdo hona halda
 mædhan the lifdho/: Tha han thȝ hordhe tha lofuade
 5. han gudh/ ok thok thøm thekelica ok, cristnadbe/
 ¶ Tha thera nampn varo all op næmpd/ tha var
 thȝ fuznit/ at en thera var borto: gudȝ man sørgdhe
 ther mykyt vm/: ok sagdhe/ at han a(ÿn)n(ÿa)thiggia
 louat tro mȝ fals/ ælla honom angradhe at han hafdo
 *Bl.150,10. vael giort ¶ The som ther tha varo *orsekto han ok
 verso, sagdho/ at han hafdhe godhan hugh/ ok var thakin
 mȝ bradom dødth ¶ Thȝ hordhe gudȝ man/ oc sørgdhe
 ther mykyt vm/ oc anduardadhe gudhi hans tro/
 som han var takin mȝ/ oc badh for hanom/ at
 15. diæfwlin sculde ey vald ofwer hans siæl faa/ som
 gudhi lifuandis tro lofuade ¶ sidhan lofuade gudȝ
 man/ tha cristindombrin vaxte/ at sætia kors ofwer
 hans graff/ Thær æptir kom daglika folk til gudȝ
 man/ ok toko gudȝ tro æptir hans ordhom/ ok var
 20. han ther mykyt gladher aff/: at mænniskionna owin/
 fik ther blygdh/ som (han) før hafdhe mykyt vald/
 (⁊ hafwat) sidhan dagh fran dagh/ lystis hans mykla
 fregdh:

¶ Tha

S. Sigfrid drager till Konung Olof,
hvilken döpes.

- ¶ Tha konung olafwer som vi hafwom før aff
sakt / fik thz høra / sēnde han ærlīca sendebudha til
hans / ok badh (han) til siin koma / Tha han hafde
sina saki swa til skipat / som the hælgho kirkio væl
5. til hørdhe / satte han sin systir son: vnamanum til
førseo man / the hælgho kirkio / som badhe var viis
ok nytlekin / ok andra twa sina syster syni badh han
vara honom til lydhno ¶ æpte thy som han thøm
bødh / thoko the gerna ([^]A mōt) (vidhir) / ok gior-
10. dho gudhi troljka mykin hedher / : Sanctus sighfridus thok sidhan a vægh
til konunghin aff swerike (^Roc møtte hanum vidh
kindabergh) ¶ konunghin vardh gladher oc thok han
mz myklom hedher ¶ ffaa dagha ther æpter / tha
15. gudhz man predicade ([^]tha) thok konungin cristindom /
oc alle the hanom til hørdho ¶ Thær æptir gaff han
sik äldre roo / vtan predikade for thy folkeno / som
mykyt var vilt / fran gudhz tro: / sidhan han saa mz
gudhz hiælp / at folkit thok cristindom : oc gudh vilde
20. hans ærfuodhe see / tha var han mykyt gladher /
Tha diæfwlin saa thz / at han var swikin J thøm
førsta stadh / gudhz man var Jnkomin : Tha dictadhe
han ok bødh opa hans systersyni / hwru han matte
them skøt forkoma som wi hafwom mz faam ordhom
25. at sighia
-

Ordet på S. Sigfrids Systersöner.

- ¶ **S**ædhan thæn hælge fadher *sanctus sikhfridus* var mȝ konunghenom ¶ tha varo hans thri syster syni som sakt er aff/ j væxio/ som han hafðhe ena kirkio bykt/ aff træ/ prædikado ok giordho almoghanom
5. mykla nytto ¶ Sidhan (oc for) thy at the kundo ey lanȝ malit/ tha hafdo the takit sik mærkelica mæn aff landeno/ som the hafðho rædh mædh: oc the varo them swa inbundne/ at the visto al theræ he-
•Bl. 151, recto. melik thing ¶ tha the sa*-gho theræ dýra hafwor/
10. swa som varo diskar/ ok dyr silskar ¶ skøt dyfswlin j theræ hiærtæ/ som ær owin/ at allom godhom gerningom/ hwru the matto the hælgho thre mæn forkoma ¶ The ræddos almoghan/ ok giordho loth mællan siin/ som kiættara ok hedhningha plæghaðho
15. fordhom gøra/ oc fiol lotrin oppa atta/ aff them tolf ¶ The gingo vm natta tima Jn/ ther the hælgho mæn lagho/ oc drogho them fram/ ok halshuggo them alla tre ¶ Tha the hafðho thȝ oquemelica mordh fulkompnat/: tha thoko the theræ hofwod/ ok lagðho
20. j en saa/ ok bundo vidher en storran sten/ som en øxnøkir gat neplica draghit/ ok sænkto j thæn sio/ som vid theræ kirkio ær ¶ tha the mordhara komo atir/ tha thoko the kroppana ok bundo reep vm theræ sōtir/ oc drogho them til thæn stadh/ som
25. diwrum var vilsambir/ oc neplica kom sool/ oc kastadho storan stena høgh/ vpa theræ hælgha likama ok he thō st et sculde gudhi lōnlikit vara/ som inbaar: Tha gudh vildhe thȝta ey

- længir lønth hafwa / vtaz vilde sinna hælgho manna
 æro oppinbara / plæghadho altidh ther the lagho /
 rafna saman koma / ok øpa / oc om nattena var jwir
 thøm eet liws aff himerike / som osynlikit var / før
 5. æn the thær komo / ¶ tha (the) vantrone mæn thæt
 sagho / vænto (the) at them sculde tha bætir aat
 fara æn før : oc konnoghade hwar androm thænne
 vndirlik thing ¶ gudʒ owini ræddos gudʒ hæmd / oc
 at thæt sculde almoghanom vardha konnoght : thera
 10. gerninga / ok thoko vp kroppana vm nath / thær the
 hafdho them lakt / oc lagdho j en stadh thær gudhi
 var viterlikt / oc engin ænnar weel / (æn) for almo-
 ghans synda sculd ¶ diæfwlin gladdis mykit aff gudʒ
 manna dødth / ok kom mykla vildo j then nya cri-
 15. stindom / somum skøt han høghfærd j hugh / somom
 wredhe / somum mandrap
-

SS. Sigfrids återkomst, sorg och möda.

- ¶ Tha sanctus sighfridus hørðhe at hans systirsyni
 varo myrdhe / thakkadhe han gudhi / som thøm frel-
 sadhe aff thesse hæms mødho / mædh martýrii krono /
 20. oc varkunnade sik mykyt ifwer the siæla / som ha-
 nom varo fanghna / ok fordhadhe sik thæs før alir /
 at swa var aat bwrit / ¶ sidhan thok han orloff aff
 konungenom / som han tha var nær ¶ konungin vardh
 ok miok illa vidher / tha han hørðhe at hans systir-
 25. syni varo swa forkompne ¶ konungin iætte gudʒ

- manne/ at han sculde honom følghia til væxio/ ok
 sagdhe swa/ thinne hælagnet bør væl til/ at thu far
 fram føre/ oc rætta thȝ vill hafwir farit: J thinne
 borto varu: vi sculum thik nær følghia/ at vi sco-
 *Bl. 151, 5. lum *thin hedher atir skipa/ ok thæn oquemelica
 verso. dōdh/ som the æru vndi gangne/ sculum vi hæmp-
 nas/ mædh konungslikit vald/ ok ræddis konungin
 mykyt/ at gudȝ man sculde swa mykyt vara sorgh
 gripin/ at han sculde forlata thȝ folk/ som nylika
 10. hafdhe cristindom (takȝt): Sidhan sanctus sikhfridus
 kom atir til værand/ oc fan sina systirsyni mōrdha/
 som vi før sagdhum/ ok (waro) forkomin al the
 thingh/ han fōrdhe J landit mȝ sik aff owinom/ oc
 æn thæl/ som værra var/ at somi varo the til/ som
 15. trona vildo atir kasta/ ¶ gudȝ man lagdhe ærfwodhe
 til sina sorgh/ ok vakade vm nættir a bōnum/ oc
 prædikade vm daghin/ oc sørgde thera vantro/ som
 bort (varo) vānde fran tronne/ ok thok (xx liof)lica
 them som cristne vildo vardha/ ok (hafdhe) sik
 20. siæ[]fuan (ōwara) o sparan til gudȝ thiænist

 ärtecknet med de trenne
 Martyrernas
 Infunden.

 m thæn tima badh gudȝ man/ at gudh matte
 hanom visa/ hwat aff hans systirsynom var vordhit/
 vm ena nath/ gik han wt aff sino hærberghe sør-

- ghiande/ vm kring thæn sio/ som liggir suznan fore
 væxio kirkio/ oc saa mith j sionom thry væn liws/
 skinande som stiærna/ ok. komo østan aat sionom/ j
 thæn stadh som tha laa vtan aff landa mæreno ¶ tha
5. the liwsin komo nær landeno/ tha drogh gudʒ man
 (sina sko) aff (^hsinom) fotom ok gik vti vatnit A
 moth thy gladhelica/ ok lofwadhe gudʒ miscund/
 som sina hælgha mæn vilde bedhra ¶ Tha gudʒ man
 kom swa nær/ at han matte taka ther oppa/ tha
10. forgingo liwsin: han lette som han gat/ ok fan eet
 kar/ som try hofwod lagho Jnnan/ ok een stor sten
 vidh bundin/ som før en [er] saght/ han thok vi-
 dher/ oc færdhe til landʒ/ ok thok al howodin J sit skot
 gratande/ ok mʒ naturlikom kiærlek ok sagdhe hæmp-
15. nis gudh ¶ thaghar swarade røstin aff eno hofdeno/
 ok sagdhe/ thʒ vardher hæmpt/ Annat swaradhe/
 nar ¶ Thridhia sagdhe/ a barna barn ¶ The samu
 hofwod syntus oc swa færsk/ som the varin sama
 dagh aff huggin likamanum/ Thʒta var dygher gudʒ
20. kraptir/ oc (ær) louande mʒ allom thingom/ at
 gudh vilde sin thænisto man/ mædh thenna vndar-
 lico thingeno glædhia/ at liws thedis J siosins blest/
 (oc at) (^h som) swa stor sten/ sculde til landʒ flyta/
 oc the hofwod swa lango waro afhuggin/ scullo
25. maal hafwa/ tha gudʒ man var glad(d)hir/ mʒ thæn-
 na vndirlico thingom (^Riærtekne) tha *var han thæs^{Bl. 152, recto.}
 starkare j gudʒ thiænist/ ok gæmdhe the samu hof-
 wodhin mʒ myklom kiærlek

S. Sigfrids hämnd. — Kyrkans förköfran.

- ¶ Sidhan konungin som vi hafwom för aff sakt kom til værand mȝ mykle makt/ Tha dømde han the samu mōrdara ok radgifwara mȝ konungslikom ræt/: Tha almoghin hōrdhe thæn sama dom/ som konungin
5. hafdhe vt gifwit: Tha ræddos the som saki waro/ oc vildo gerna hans hugh ok wredhe blidhka/: ok thoko saman aff landeno goȝ ok pæninga/ som thȝ matte tha læsta ¶ Tha silfrit ok pæningane varo fram fore konungin kompne/: Tha kallade han til gudȝ
10. man/ ok sagdhe til hans mȝ thænna ordhom/: Thu som gudhi ær kiær/ ok gudȝ man æst/ ok mykin orættir ær jwergangin/ for thæn sculd at thine systersyni/ æru orættelika forkompne/ ¶ Oc viliom wi thin hedher at fragha mȝ thȝta silf ok pæningom/
15. at thu skalt thȝta vp bæra ¶ Tha swaradhe gudȝ man/ ok sagdhe swa/ vi vitum thȝ ædhla konungir/ at gudȝ rættir/ ær mykin brutin/: thæn orættir som mik er gōr/ han scal standa i gudȝ valde: vtan idher som konungir ærin/ bōr værlȝ æghor:
20. ¶ vtan tha æghur J hafwin jnnan huff ok tiȝthyrby/ giff the gudhi til hedher/ ok kirkionne til æwærdhelike ægho/: Tha konungin hōrdhe thȝta/ oc hans stadhlikhet til gudh J hans hiærta/: sagdhe han gladhelika ja ja/ oc giordhe gerna æptir hans vilia/
25. oc hans bōn/ oc gaff væxio kirkio til æuerdhelike ægho/ thȝ han hafdhe beȝ/

S. Sigfrids mödor, resor och lugna död.

- Tha thȳta var giort/ tha thok gudȳ man gudh-
 likt vapn/ som han hafdhe för mȳ strīdh/ swa
 som varo bōne/ oc gudhlik akallan/ ¶ Ok læt sina
 mōdho wara ospara/ at fara vm swerike oc predi-
 5. kadhe/ oc dōpte folk J gudȳ nampn/ oc styrkte
 thōm j gudȳ troo/ som the hafdho takit/ Sidhan
 bygdhe han kirkior/ oc vīgdhe klærkå/ oc bōdh
 thōm gōra/ thȳ æmbite the varo til vīgdhe/: æpte
 thȳ sancte sīghfrīdher hafdhe gudhi manga siæla aflat/
 10. kom han atir til væxio/ oc lifdhe ther langan tima
 Sidan han hafde sin aldri/ ok gudh vilde honom sit
 ærfwōdhe lōna/ som han hafdhe trolīka thiænt/: foor
 han vtan iæff til hymerikis glædhi/ oc ær jordadir j
 væxio/ j thōm stadh som han sik siælfwir valde

CLXXXI.

**SAGAN OM S. OLOF,
NORGES KONUNG.**

CLXXXI.

**SAGAN OM S. OLOF,
NORGES KONUNG.**

Guds miskund öfver Norge.

- A**m thæn tima thær en ærlikir herri som
heth olafwus : styrdhe *ok rædh j norighe<sup>*Bl.152.
verso.</sup>
som ær eet land som mykin Jordmon haf-
wer (be)gripit : thiit komo the som gudʒ ordh predi-
5. kadho : thy at ther varo manga the slekte som gern
vildo hœra gudʒ ordh : oc somi varo oc the som thʒ
formado : for thy at æpte thy som prophetin spadhe
at nordhan scal alt thʒ illa koma : ok for thy at een
annar prophete saa ena brennande gryto ¶ framledis
10. sagdhe gudh mʒ prophetanum at han sculde sitia
oppa eet biergh ok thʒ sculde vara nor ¶ framle-
dhis sidhan talat var at thæn mykle herran gudh
alʒualdogher skulde ther nor byggia sin stadh ¶ Sidhan

- suznan vædber kom som man vndirstar mȝ gudȝ mis-
 kund: tha forkom thȝ the hardho som ther nor var
 mȝ rætte cristne troo ¶ komo thiit som vi sagdhum
 gudȝ mæn oc rætte predikara som bort sculdo vænda
 5. villo oc vara thøm vidh hæluitis pinor ok sighia
 thøm aff æuærdelik løn j himerike
-

SS. Olofs fromhet och gudeliga ifver.

- ¶ Om thæn tima som vi sagdhum var ther en
 erlikir herra konung olafwus en tho at han var he-
 dhin tha hafðhe han eet ædhla hiæta at følghia al
 10. the thing som dygdelik varo: Tha then helghe herran
 sanctus olafwus hafðhe hørt oc vidhertakit the hælgho
 tro j ænglande ¶ han var døptir j enom stadh som
 heet rothomagus ¶ tha var han j samu stund vændir
 j annan man: alt thȝ værlȝlikt hop var oc glædhi:
 15. thær thikte honom ænkte vm vara fram fore the æro
 han stundade til a gudȝ væghna ¶ En tho at han
 var høxstir j rikeno tha var han andelika fatȝkir som
 læstin sigher al the thing som gudhlik lagh forbudhu
 thøm flydhe han ok alt thȝ the budhu thȝ fulkomp-
 20. nadhe han mȝ godom hugh ¶ han læt sik ey nøghia
 at han hafðhe sinne eghne siæl fangit helso vtan alt
 thȝ folk han gat til cristno komit tha giordhe han thȝ
 ¶ han stod vp som en godher apostol oc predikade

- the hælgho troo oc mange varo the som ey hafdho komit til rætte troo: oc hafdo the ey hørt hans ordh
- ¶ han hafdhe ok manga slækte som mot hanom stodho ok hardhe varo j vantronne ok hafdhe thær aff my-
5. kyn liifs wadha thy at the stodho a mot hanom mǵ alle makt ok hafdho huxat at vm vænda hans rætta vægha
-

SS. Słofs stándáktighet emot de Bēdne.

- Thæn ædhla herran trøste vpa sin stark som leon ok gik fram vtan rægl oc epte thy vi læsum aff job
10. at han ræddis ey almoghan ok *ey sinna næsta for-^{*Bl. 153, recto.} smædilse godhe ihesu huru mykin lijfs vadha han tholde for thik før æn han gat the hardho hedninga vmwænt ¶ han var ey at eno redhoboin at vara fadykir ælla mista sit rike for gudǵ sculdh vtan dōdh
15. at thola ¶ hans bryst hafdhe mykin brennande kiærlek aff them hælgha anda/ tha hæn var staddir j swa myklom wadha som salamon vise sigher aff thōm som trøstir vppa sit vanuit ær ey bætra mōta æn the berno som mist hafwer sina vngha thǵta ræddis han
20. ænkte: vtan dagh fran dagh øktis the hælgha troo fore hans sculd ¶ Oc sloghos nidher afgudh(ǵa) som the plæghadho dyrka ok bygdhos kirkior oc vigdhos klærkar oc alle the affgud dyrkadho oc ey vildo taka vidher rætte hælgho tro: the skiæmdos oc thordho ey
25. vp hæswia sik Engin konugx belle følgdhe hanom vtan allom gaff han godh æpte dōme som vmgingo mǵ hanom (oc) (badhe) mǵ spect oc ødh[m]iwkt
-

S. Olofs mildhet mot Allmogen och Gråsarne.

- Spter thz at gudz man hafdhe thz giort som nu
 ær sakt tha forbødh han at the som vælloghe varo
 jwi almoghan j landeno at the sculdo them ey ofmy-
 kin trældom göra ¶ han diktade ok giordhe the lagh
 5. at almoghin som cristin var sculde ey vara vndi
 thøm trældom som han før var: for thy at han haf-
 dhe mykin kiærlek til gudh ok rættan jæmpnad til
 sin iæmcristin ¶ thænke thz aldre ængin at nokon
 tima kom(ge) døzsins ræzl j hans hugh. for thy at han
 10. bødh sik opta vndi dødin fore gudz sculd

S. Olof i Ryssland och Sverige.

- ¶ Sidhan kom guz man til eet land som hether
 turcia til een konung som hetir gercellaws ok var
 mż hanom ena stund ok takin mż myklom hedher oc
 thær læt han æpter sik godh ordh ok godha fregdh
 15. ¶ han foor atir ginom swerike heem oc war væl-
 komin allom thøm gudhi thiænto ok rædhelikin thøm
 hedheno varo: han var oc redhoben (ther) swa som
 annar stadh at thola dødh (^R fore the hælgha tro
 skuldh): vm thæt gudz vilii vare: fore thæn sculd at
 20. swa som the hælgha scriþt sigher: at thæn trolica

æruodhar han ær værdogher godh løn for thæn sculd
at jordhrikis konung skuldhe see himirikis konung
(som) j sinom hedber

Slaget vid Stiklestad.

S. Slofs Syn innan han dør.

- Ther var oc en del aff thy landeno som hælge
5. likame liggir: som varo innan omilde mæn oc san-
nindinza owini tha thæn hælge man lifuande var<sup>*Bl. 153,
verso.</sup> tho kom han thingat ok predika*-dhe the hælgho
troo tha giordho the saman radh a moth honom thy
hans kiænnedombir var thøm ledher ok the hørdho
10. til enom hans owini som heet knutir the sampnado
saman hær a mot hanom owitandhe ok hans mannom
vidher stikilstad ¶ vtan gudþ man som jdhelika gir-
nadhis vardha gudþ martyr samkadhe saman hær swa
mykyn han formatte: thæn tidh at tha var komit
15. til thæn tima at gudh vildhe honom gifwa godh løn
oc krono j himerike fore ræt martyrium ¶ han do vm
thiisdaghin Fiærdha daghin kalendas augusti manad
æpte vars herra býrdh M°. xxviiþ vars herra aare
¶ vm natten a før en han tholde dødh oc martyrium
20. tha kom var herra til hans ok styrkte han ok sagdhe
kom til mik min thiænista man: thþ ær nw time at thu
scalt taka løn ok søth [? glædhi] j himerike æpter bæþsta
ærfuodhe ok krono the æuerdhelik søth løn fólghia oc

- glædhi æ for vtaæn ænda ¶ æfter the syn gud; mar-
 tyr hæfðhe seet badhe at gudh hæfðhe talat til hans
 ok swa at han hæfðhe seet een stigha som han sculde
 vp at fara til the søtho glædhi som gudh hæfðhe
 5. hanom jæt ok bødð han sik glædhelika til dødðin fore
 gud; sculd ok the hælgho troo
-

Jærtecknet med den blinde mannen.

- A**ff gud; miscund oc jærtecknom som han hafwer
 giort m; thænna hælgha manne *sancto* olafuo: Tha
 hafwm wi huxat sighia fram mædh faam ordhom
 10. gudhi til hedher ok thøm til andelikin hugnad A
 høra ¶ tha han hæfðhe dødð tholt tha timdhe th;
 swa: at the baro hans licamma j eet hws at twa:
 oc tha the slogho wt vatnit som blandat war m;
 hans blodh: tha gik fram een blinder man som fiold
 15. j thæn sama stadh: tha han stod vp oc strøk sin
 øghon m; handomen som han hæfðhe j blodhin takit
 j samu stund fik han rena syn ¶ ok vndradhe han
 mykyl ok spurdhe hwadan blodit war komit oc for-
 stodh sænnelica at gudh hæfðhe giort nadhe m; sinom
 20. hælgha martyre
-

J eet

De tvenne Sjökonungarne.

- E**et landh som heet vbernia var en hærtoghe som heet guðormbir han var føddir j norighe ok var sancta olafs systerson ¶ han var vælborin man oc mykit konstogbir *j striidh: han hafðhe mǫ enom^{*Bl. 154, recto.}
5. konunze vinskap som heet marthogus: Thæt thimdhe at the foro J en skiphær oc wonno sigher ok fingo manga dyra hawor j bytning: tha konungin thȳta saa: tha grep værlðȳ giri hans hiærtā / ok sagðhe konungin til hertoghan ¶ Antighi læt mik thæssa
10. bytning behaldha ælla scolom wi ther vm slas ¶ Thȳta thokte hertoganom mykin vanhedher vara at læta honom thȳ swa: oc thokte honom thȳ vadhelikit vara at slaas vidh han thy at konungin hafðhe xvi skip oc hærtoghin xv ¶ tha badh hertoghin konungin gifua
15. sik twæggia dagha frest at huxa sik ther vm ok hopadis at han sculde faa aznan hugh: tha the twe dagbane varo lidhne tha var sancte olafs apton ¶ Tha hertoghin thȳ saa at han gat engalund han foruænt valde hærtoghin heldir døð en mǫ vanhedher at lifua
20. oc thȳ goȳ swa heldir vp anduardha ¶ Tha han saa sik ey hafua wærlȳ hiælp swa mykla som han: Tha kalladhe han til gudh oc sancte olaffs konunghx: at the matto honom til hiælpa koma ok lofuadhe sancto olafuo at han sculde læta göra j hans kirkio eet kors
25. aff silff: en han frelsadhe han mǫ bedher oc vtan vadha: fra thøm konunghe: The komo saman mǫ sinne makt oc sloghos ¶ mǫ gudȳ hiælp ok sancte olafs slo

han oc wan sigher af konungenom ok drap for hanom mykyn mogha: ok thok alla the bytningh oc for hem m̃ glædhi oc giordhe korsit mañ stort gudhi til hedher ok sancto olafuo som hanom gaff

5. vndirlekan sigher

Hedningarne och Kejsaren i Constantinopel.

- S**idher en stadh som hæet *constantinopolim* var sancta olafs nampn mykin hedher at for thy at th̃ thimdhe swa at kiesarin aff landeno stridde vid en hedhnan konung oc fiol mykýt folk *cristit* swat [swa at] the
10. atir varo vænto sik ænkte vtan døø ¶ kiesarin vardh mykýt sorghfuldir: oc badh sik gudh til hiælpa oc sancte olaff: Thy at han hafdhe hørt at han var van at hiælpa thøm som ræth hafdhe ¶ Han oc alle hans følghiara lofuado gudhi oc *sancto* olauo vm the matto
15. sigher vinna at byggia j vare fru hedher eet mōnstir hema J thera stadh ¶ Sidhan syntis sanctus olafws somlekom j hærenom at han kom ridhande m̃ eet baner oc alle thera owini wordho rædde oc flydo swa at the vonno then mogha før var owinnelikin oc slogh
20. til dødh swa at thær doo otalikin moghe aff hedningom ¶ kiesarin for hem m̃ mykle *æro ok dyrom hafuom ok forglømde ey hwat hafdhe løfuat ok læt byggia eet mōnstir j wara frw hedher ¶ almoghin ok the j hærenom hafdho warit waro swa vilioghe

*Bl. 154,
verso.

til the bygning at tha mønstrit war byght war æn mykit silff ok pæninga jwir ¶ mǝ thæssu hær ok andro som hafwer sin martyrïum hedbrat mǝ: som synis thǝta først oc fræmst thær han valde sin lægher stadh:

Ærtecknet med Brödet på S. Olofs
Apton.

- ¶ danmark war een prouaster franuændir gudhi: han hafðhe ena deggio som war fødh nær nidaroos hon hedhradhe mykit sancta olaff ¶ Thæn sami prouastin hafðhe afwond vidh gudǝ hedher ok andra
10. hælgha manna: Ok hwat man sagðhe aff sancto olafuo thǝ sagðhe han ænkte wara vtan latir ok löghe ¶ Oc thǝ prouastin hafðhe hwæt at göra vm hans apton thæt fulkompnadhe han vm hans dagh ok bødth dighionne at baka ¶ Tha hon saa hans onda wilia tha
15. ræddis hon at hon sculde illa fara oc lydde thy han bødth oc soor at hon sculde aldre meer thiæna sancto olafuo vtan han tedhe sina hæmd a mot thenna vanhedher j samu stund brødhit kom j onghnin vardh prouastin blinder ok alt brødhit aat stenom ok aff thy
20. samw brødhe ær en j sancte olafs stadh oc j hans kirkio j nidaroos
-

Småsvennens tunga. — Den Hallöse. —

Den krumpna Kvinnan.

- EN smaswen som sina thungho hafðhe mist fore orætta sak kom han til sancta olaffs kirkio oc badh gudh oc sancta olaff at han sculde hanom hiælpa oc miscuuna ¶ swa som han mæst
5. badh som han gat mǫ thy han hafðhe atir af tungonne oc vardh han aat at souande ok en midhlunga man wt gangha aff skrineno oc vænan J ænlite ok læt vm hans mun mǫ sinne hand ok drogh wt thæt quart var aff tungonne swa lankt som tungan før
 10. var ¶ Thæn thǫta tholde øpte miok høght ok louadhe gudh ok sancte olaff: thy at han kom thit maaløs ok thædhan væl før som han bæzt war ¶ En ænnar man som samuledh hafðh[e] mist sit mal [badh] vm han matte sin føroleek atir faa som han hafðhe mist:
 15. ok fik atir ok bant sik vndi at thiæna sancte olaffs mynstir mædhan han matte at lifwa ¶ En quinna som war krompin swa at hænnæ føtir waro krompne vidh hænnæ licamma: Hon war borin til sancte olafs graff: tha hon hafðhe thær længhe lighat mǫ myklom
 20. grath oc idhelikom bœnom: Tha gik hon hem til sith æghit mǫ mykle glædhi ok væl heel:
-

Den mishandlade Presten får bot.

- Thz varo thwe køtlike brødir rike mæn *The haf-^{Bl. 155, recto.}
 dho ena systir hon hafðhe gudhlekan vinskáp mǝ enom
 prest aff englande ¶ hon var ok swa enfald at hon
 kunde sik ey wakta for værzlike vmtalan thz timde
 5. ok swa at ill ordh oc ond frægdh kom mællan thera
 vinskáp ¶ Tha hænnæ brødhir thz sagho at the ta-
 lado opta saman hemelica wordho the mykit wredhe
 ok thoko moth hanom oskiælika giæld ¶ En dagh
 tha han viste sik ænkte hafwa brutit oc ræddis ænkte
 10. ilt ¶ Tha kallado the klerkin wt(an stadhin) oc
 hafðho thæn thridhia mǝ sik som thera følghis laghi
 sculdhe vara ok gøra swa som the ¶ Tha the komo
 J en lönlikan stadh thoko the prestin ok slogho
 sundir badhin hans skynnben ok skaro aff hans
 15. thungo oc stungho wt hans øghn ¶ tha the vildo
 fra hanom ganga mumblade han mǝ munnenom :
 Swa som han gat ¶ tha the hørdho thz (ʰtha) vændo
 the atir oc (ʰtoko x rykto) wt hans tungo røtir mǝ
 enne tangh. ok læto han atir (liggia) j eno huse.
 20. (swa) som (ʰen god quinna var Jnnan x dødhan)
 Tha han hafðhe thæssa licamlika armødo tholt oc gat
 ey talat (ʰtha) badh han til gudh oc sancte olaff mǝ
 hiærtano at the sculdo hanom til hiælp koma ¶ En
 dagh han laa swa som half dødhir kom sanctus olaf-
 25. uis til honom : Som han hafðhe længe akaflat ok thok
 a hans benom oc ænnar stad ther han hafðhe ar-
 mødho(na) tholt ok helde thz alt ¶ Tha han kom til
 then stadhin som litit var atir aff thungorotomen tha

- thok han mȝ sinom fingrom ok drogh thȝ swa lankt
 wt: at mannin thok ȝpa mȝ hȝghe rȝst: Tha man-
 nin thok ([^] oc ^x at) forsinna(^Yde) sik: Tha wardh oc
 han heeld som nakat tima beȝt ¶ Sidhan til jær-
 5. tighna: thær ȝghonin varo wt takin tha syntis j hans
 ȝghna braam hwit haar mȝdan han lifdhe
-

¶ Min Herra, morghou a'r ¶ Manadaghir!

- ¶ W viliom wi sighia aff eno miraculo som al-
 mezznelikit ær ok thȝ sighs mȝ thy sijsta tho ær thæt
 mȝ thy fȝrsta at tha thænne hælge man lifdhe sæncte
 10. olawir: Tha hafdhe han en litin vand j sinne hand
 oc sat ok thelgdhe oc kom ey J hugh at sunnoda-
 gher var thy at j hans lifdaghum gȝmdos væl hælge
 dagha J norighe een man fȝre hanom stodh thordhe
 ey oppinbarlica sighia at sunnodagher var Vtan sag-
 *Bl. 155, 15. dhe swa ¶ Min herra morghon *ær manadaghir ¶ Tha
 verso. konungin thȝta hȝrdhe tha sȝrgdhe han mȝkyt at han
 hafdhe tælght om sunnodaghin ok thok alt thȝ han
 hafdhe aff thælght oc lagdhe vpa sina hand ok thæn-
 dhe eld ok brende thȝ alt saman (a sinom lowa) Tha
 20. thȝta var giort tha var hans hand oskad som fȝr
-

Den Hængde Bondens räddning.

- ¶ **S**m thæn sama thima timde eet mykyl vndir at en enfaldir oc menløs bonde var orættelica gripin ok var honom viit at han skulde hafua rouat ok drogho han bort ok dømdo han til at henghia ¶ Tha
5. han saa at han hafðhe ængha vælgleka hiælp: Tha kallade han A gudh ok *sancte* oloff som opta hafwer frelsat the mæn som orættir hafwer varit: gør: The hængdho han oc j thy han var komin fra jordinne tha thokte hanom som *sanctus olauus* kome oc stak
10. vndi hans fétir ena fiøl oc vpa hænne stodh han nyio thima vm en dagh ¶ hans husfru ok hans son beddos orloff til at han nidir hugga: Tha the thiit komo søm han hæk: Tha foor hans son vp oc hugh han nidir ok hans arme kroppir fiøl swa diupt oc har-
15. dhelica at the hugdho at hans lidhamot gingo al sundir/ (⁠vtan æn) hanom matte ænkte til lifuit skadha som tholikir martir hafðhe holpit ¶ han sattis op swa som aff hardom sømpne oc sagdhe them at honom hafðhe swa drømt som nw ær saght ¶ Si-
20. dhan han fik bétir aff falleno: tha kom han til *sancta* olafs mønstir ok kungiordhe almoghanom hwilka nadh gudh giorde mǝ hanom for *sancta* olafs bøn
-

ELDSVÄDAN. — DET AFVÄNDA STRAFFET.

- ¶ sancte olafs stad kom eldir løs ok bran starklica tha baro the wt til wærio hans hælgha likama moth eldenom: tha gik fram en fuldierfwer man ok grepp skrinit oc røkte oc hømte *sancto* olauo
5. at han vilde kasta alt scrinit wt j eldin æn han holpe ey allom stadenom swasom ok kirkiom ¶ vm natten epte tha fik han swa mykyn øghna wærk at (han) bleff quar j kirkionne vm natten han badh gudh ok *sancte* olaff sik til hiælpa (^R oc fik bømtr)
10. ok thþ war giort for sancta olafs bøn sculd thæssa miracula æru sagdh gudhi til lof ok hedher ok *sancto* olafuo som lifwir ok ær j himerikes glædhi æ for vtan ænda AmēN
-

CLXXXII.

SAGAN OM
DEN HELIGE MAGNUS,
JAREL PÅ ORKENÖARNE.

CLXXXII.

SAGAN OM
DEN HELIGE MAGNUS,
JARE PÅ ORKNEÖARNE.

ES. Magnus' Lof.

ERo fuldir konungir ok martir magnus han
var sancte olafs konungx son stadughir J
gudꝫ tro: mildir renlifwis man ok ødh-
miwkir han styrkte land sæleka æpte sins fadhers
5. dødh ¶ Sidhan han haf-*dhe striit mote gudꝫ owi-
num som til hans rike komo han kronadhis vm sidhe <sup>BL.156,
recto.</sup>
martirio ok liggir innan orknøøm J hans hedher ær
thær kirkia dyrlika bygdh

Ärtelecknet med de dödas hånfärd.

- Äpte *sancte* magnussa dödh thimdhe ther eet
 faghir[t] *miraculum* Ther kom mykyn mandødhe i
 landit (at x oc) the som doo sidhan the waro jordh-
 adhe stodho the vp mȝ diæwls krap̃t aff thera grafwm
 5. ok komo atir hem oc dröfdho manga mæn ok ræddo
 ¶ The mæn som ther bodo som thȝ timadhe trösto a
sanctum magnum mædh fasto ok mȝ almosom ok
 ødhmyukom bñom: badho han at (matte x haz
 vilde) them frælsa aff thera dödha manna wadha
 10. Epte thȝ en dagh som the dödho mæn tedhos som the
 varo vani thedhis j bland thøm *sanctus magnus* ok
 hafdhe gulkrono oc konungx spiro aff guld J høghro
 hand ok rækte konungx spiro a mot them dödho oc
 sagdhe swa flyin hæðaz onde anda: Jæmskøt han
 15. hafdhe thȝ sakth forwordho the dödho mæn som før
 syntos swa som qwikke

Den underbara Ärs-dansen.

- Chætta thimde j orknøom som *sanctus magnus*
 hwilas: j hans kirkio vardo mang *miracula* a gudȝ
 væghna: *Sanctus* leo papa han læt scrifua eet mira-
 20. culum *sancto magno* til hedher ¶ a Julia nat som alla

- værlidinna lius vp ran : tholff mæn sorne j kompana-
 skap komo til en stadh som heter celoberka til *sancta*
magnussa kirkio thera forman beth gerlekir ¶ The
 hafdho j hugh at waltaka sokna prestins dottir : han
 5. het robertir hon het *anna* ¶ thøm kom ey i hugh vars
 herra føylo thima oc *cristindomsins* renliue oc ey the
 hælgho kirkio høræmio oc ey gudʒ loff som (^{xx} the hør-
 dho siwngas) hiolt thøm atir af the onʒsko som the
 hafdho (^{xx} bœriat) tha sændo the twa mœia til kirkionna
 10. at lokka wt hona til thera Sidhan bon war wt komin
 tha burdho the en danʒ mʒ hænnē j vapn huseno sik
 siælfwm til blygdh ¶ thera forman gærlekir han bur-
 dhe oc sang thʒta ordbstaff :

Redh(u) kompana redhobone jwer thiokka skogha :

15. Oc gildo mʒ synd venisto jomfrw

Skrif-
 vet som
 prosa.

¶ hwi standom vi hwi gangom vi ey /

- thʒta gaman vardh thøm ogaman mʒ gudʒ dom oc
sancte magnusse til bedher ¶ aff them danʒenom oc
 aff the wisozne vendo the ey atir J eet helt aar vm
 20. kring ¶ the samu mæn danʒado swa at klærka gatho
 *ey vppe baldit gudʒ thiænist j kirkionze ¶ Tha pre-
 stin thʒta hœrdhe gik han fra altareno ok til kirkio
 dorazna ok manadhe thøm A gudʒ vægna ok *sancta*
magnussa Jn J kirkionna at ganga ok thiæna gudhi
 25. ¶ Sidhan the vildo honom ey lydha tha sagdhe han
 swa gudh ok *sancte* magnus læti idher ey j aare atir
 vænda aff thenna danʒ ok ængin fra androm skilias
 ¶ Sidhan litit thær æptir sænde prestin sin son aʒo-
 nem at han sculde in koma sina systir annam aff dan-
 30. ʒenom thʒ kom honom ok ofsent j hugh ¶ epte fa-
 dhirs budhi drogh han sina systir tve hændis tha
 thimadhe eet *miraculum* ohørt før at aldir armbrin

*Bl.156,
 verso.

- gik fra likamanom j hans hendher som drogh ok bleff
j danzenom ey thes minna okomande thædan ¶ thȳta
var æn mera vndir at ænkte blodh wt gik thær arm-
brin skildis vidh kroppin Sonin baar atir fadherenom
5. grøtelika gafwor: armin aff sinne dottir som green
aff trø vt dragna mȳ tholke angist: see fadher Thȳta
ær thiin dottor ok min systir som thu bød mik in-
koma ¶ Tha angradhe sorghfullir sina bøn oc jor-
dhadhe armin æpte lefuande dottir ¶ Tha kom vndir
10. vppa vndir han fan jordadhan arm annan dagh vp
kastadan w jordh ¶ Sidhan jordhadhe han armin æn-
nat sin ok fan han atir vm morgonin owan jordhinna:
Thridhia sin han hafde jordat hanom thimde ok thæt
sama Sidhan lagde han thæn sama arm In i kirkiona
15. ¶ en the samu mæn vændo ey atir at danȳa oc the
samu viso at quæda hwi standom vi swa: hwi gan-
gom vi ey ¶ The som ey matto standa ok ey sin
gangh vm *skipta ¶ swa som the thȳ tholdbo tha
kiændo ænga mænniskior nōȳzyn ¶ Sannelica j thy
20. areno giordho the ænkte ænnat vtan danȳa the ey atho
ey drokko ey souo ey hungir ælla thørst ælla nokra
licammans skipilse kændo the nat ælla dagher betir
somar ælla kaldir vintir storm rægn snio ælla hagh
oc all vædhersins skipilse matto thøm ey trøtta aff
25. idhkelikom danȳ ¶ thera haar ok næghla vaxto ey ok
ey thera klædhe (ey) slitus swa mild war thera
pina ok swa sotelika hæmdis a them: gudȳ milde-
li[k]het ok sancta magnussa ¶ J hwat land kom ey
thænna frægdh hwa lop ey til thænna vndarliko syn
30. omara keysare tha han thȳta hōrdhe bød hws iwi
them at byggia at snio ælla rægn skulde them ey

scadha vtan ther timbra*-dhis onytleka for thy at^{Bl. 157,}
all thȝ vm daghin bygdhis sloos nidher vm nattena^{recto.}

¶ Threm sinnom byriado the at byggia ok swa opta
wardh thȝ nidher slaghit ¶ Sidhan the hafdho swa

5. danȝat eet aar vm kring ok tha jula nat kom tha
vordo the løse æptir sancta magnussa bøn ¶ J the
samu stund the hafdo burt danȝin oc gaman ok pre-
stin hafdhe them bannat tha skildhos the aat j eeno
øghna bliki swa at engin gat androm atir haldit ok
10. lupu bradhelica j *sancta* magnussa kirkio oc fiollo
bradhelica a kirkio guluit ok æpte langa vaku sofuo
the thry dygn ¶ En thridhia daghin gudh som aff
dødh vpstod læt thøm vpstanda ¶ En anna som ar-
min miste ok thøm folgdhe j langhe oro ok vp hoff
15. var aat theru ginuærdho ¶ Tha prestrin hafdhe sla-
ghit them mȝ lima ok the varo alle vp standne laa
hon ensamin atir dødh swa at prestrin huxadhe at hon
sofue ¶ Ok alle the thȝta sagho vndradho thær a ok
ræddos ok sagdho sæl ær hon som tappade een lim
20. til thæs at hon sculde ey all tappas ok mȝ gudȝ
plaghom gømdis fran spille ok løste æuinzelikan dødh
mȝ stakkottom dødh ¶ æn prestin hænnu fadhir doo
manna først æpte hona ¶ keysarin læt smidha armin
som prestrin gat ey jordhat mȝ guld ok silff ok bødth
25. at hængia han til iærtekna ¶ æn the mænnene som
danȝadho mȝ hænnu tho at hvario at the varo skylde
tha wændo the ey atir at fløghia ælla hoppa ¶ Ok
swa som the lætho mædhan the varo alle saman swa
læt sidhan hwar særdelis ¶ Ther som hwar theru kom
30. samnadis folkit saman at se thȝ vndir swa som thȝ
vare tha nykomit ¶ The sagho theru klædhe haar
næghle ok hy alt samuleedh wara som før reen ok

- hvit ok heel ¶ Swa vændis en pina j andra pino at
 the som æn [æy] matto før skilias the matto sidhan æy
 saman koma vtan strøddos swa vm all landhin at
 thøm lofwadhis før wt ganga aff enom stadh the matto
5. tha ængin stadh stadhelika blifua Æ hwart the flydho
 følgdhe thøm sama pina vm mangh aa[r] thȳta vitnar
 en thera som hæet theodoricus badhe mȳ sin eghin
 mun ok vitnis brefum ¶ han hafðhe thȳ til kynna at
 hwan tima han danȳadhe tha hæet han innerlika A
10. vara frw oc sancta magnus ¶ A vara frw dagh
 J fastonne bleff han qwar j kirkionne æpte alt
 folkit var wtgangit aff sinom bōnom ok fik at
 sompna ¶ Tha han vaknadhe tha stodh han vp heel
 ok stadughir aldir saman ¶ Ok var vordhin stadughir
- *Bl.157,15. aff ostadughum ok før aff oforum *han signadhe sik-
 verso,
 ok vndradhe at prestins dombir swa hardher- var løøs
 ok sagdhe: seen alle hwat Jomfru maria ok sanctus
 magnus hafwa mik gifwit som ær wordhin stadugher
 thȳta timde sancto magno til loff ok bedher

CLXXXIII.

S. ERIC SAGA.

CLXXXIII.

S. ERICS SAGA.

S. Erics rättvisa och mildhet.

de sancto Erico rege & martyre

- Ar viliom wi mȝ gudȝ nadhom sighia mȝ
faam ordhom aff thȝm hælgha gudȝ martire
sancto erico som fordum war konungher j
swerike/ badhe (aff) æt ok ædle ¶ han var swa fast
5. aff konunga slækt som aff androm swerikis høfdin-
giom ¶ Sidhan rikit var vtan forman ok han var
kiær allom lanȝsins høfdingiom/ ok allom almoganom
¶ Tha valdo the han til konungh mȝ allom almo-
ghans godhwilia/ ok sattis hedherlica A konungx
10. stool vidh vpsala ¶ Sidhan han kom til valdha he-
dhradhe han mykyt gudh/ oc threm lundom skipadhe
han sit lifwerne/ ey swa mykyt aff thy valde som

- han var tha til komin/ vtan aff enne mykle vm-
huxan ok fulkompnade væl sit lifwerne til han æn-
dade thȝ mȝ hederlico martirio ¶ han følgdhe thera
godha konungha æpte dōme som j gamblo laghomen
5. varo/ først til the helgho kirkio ok gudȝ dyrk økilse/
sidhan til almoghans styrks ok rætȝl/ visa mænna
styrkilse oc at ytersto satte han sik allan a moth
tronna owinum ¶ Sidhan skipade han j opsala kirkio
som gamble konungha hans foreldra hafdo býriat ok
10. en del vp byght gudȝ thiænisto mæn ¶ Sidan for
han vm alt sith rike ok søkte sit folk ok for fram
aat rættom konunghslekom vægh ¶ han dōmde rætta
doma vtan allan vinskaf ælla pæningha (vild) ok
ey orætta doma for ræddogha ælla hath sculd
15. ¶ han gik fram aat thēm vægh som ledher til
himerikes ¶ han sætte osata mæn/ han frelsadhe
fatōka mæn aff sinom jver mænnum/ ok stōrkte
rætuisa mæn J gudȝ thiænist ok wranga mæn vilde
han ey thola j sino lande vtan giordhe hwariom sin
20. ræt ¶ han var almoghanom swa kiær badhe for
thȝta/ ok swa for andra godha gerninga/ at aldir
almoghin vilde hanom wt gifwa thridhia delin aff
allom brut pæningom som æpte lanȝ laghum lagho til
konunghx fatabwr ¶ Tha sighs han thēm hafwa swa-
25. rat som hanom thȝ budhu: Jak hafwir øfrikt aff mino
eghno goȝ(e) ok hafwin j idhart for thy at the æpte
idher koma the thorfuō thȝ væl vidher ok thȝ var
rætuis manȝ ordh ok siældhan finȝ (nu) han(s) like
som sik lætir nøghia at sino eghno ok ey girnas
30. sinna vndirdana goȝ
-

Tåget till Finland. — Landet christnas.

- Sannelika for thy at thæt ær rætuist at thæn
 aænan skal styra ok dōma han scal fōrra dōma sik
 siælfuan ok gōra siælinna vndir*-dana ok styra sin^{*Bl. 158, recto.}
 hugh til gudʒ som scrifwas ¶ Jac pinar min likama
 5. ok lifwer Jak J gudʒ thiænist ¶ For thæn sculd var
 thæn hælghæ konunghin starkir J vaku/ jdheliken a
 bōnum tholugker j ginuærdo ok milder j almoso ok
 thwingade sit kōt mʒ hwasso harklædhe ok j thy
 samu harklædhe var han som j rætvisonna brynio/
 10. vm thæn thima han var dræpin/ ok thʒ ær æn j
 dagh gōmpt j vpsala kirkio: væt j hans hælgha blo-
 dhe ¶ vm fasto ælla vm andra helgha thima kom
 han ey J drotninginna sæng/ vtan tha naturlikin
 luste krafðhe kōtit tha hafðhe han eet kar sult mʒ
 15. kalt vatn badhe vm vintir ok somar som han slækte
 naturlikan losta mʒ ¶ Sidhan som wi først sag(d)hom
 at kirkian var bygðh ok rikit væl skipat/ tha sam-
 kadhe han saman hær A mot vantrōne ok sins folks
 owinum ok thok mʒ sik aff vpsala kirkio Sanctum
 20. henricum biscop ok for til finlanʒ ok stridde ok drap
 alla thōm som ey vildo taka vidh rætuiso ok rætte
 troo For thy at han hafðhe opta thōm gudʒ troo ok
 frid budit oc the varo swa forhardhe at the vildo
 enga lund vndi ganga vtan mʒ hardhe hand ¶ Sidhan
 25. han hafðhe sigher woznit ok han var a sinom bōnom
 ok badh til gudh mʒ gratande tarom: for thy han
 hafðhe milt hiærta tha spurdhe en hans swen hwi han
 græt mædhan han hafðhe gudʒ owini sighrat (oc

- wuznit) som han matte hællir glædhias aff ¶ Han swaradhe swa ¶ Sannelika jak glædþ ok lofwar gudh for gifnan sigher ok sörgher mykyt at swa manga siæla sculdo forfaras j dagh som hældir matto hafwa
5. komit til himerikis vm the hafdbo takit vidh *cristindom*: Ok tha kalladhe han saman folkit som epte lifdhe ok gaff landeno fridh ok læt *predica* landeno gudþ troo ok *cristnadhe* folk ok bygdhe kirkior ok satte ther ater *sanctum henricum* som ther æpte tholde
10. *martirium*: Sidhan ther varo preste skipadhe ok annur the thing gudþ dyrk tilhørdhe tha foor han ater til swerikis mþ hedherlikom sighir

Magnus' uppror.

S. Sveriks våldsamma død.

- ¶ tionda are hans konungx rike: Thæn gamble owinin vekte vp A mot hanom en man som hætt
15. *magnus* konungx(sins) son aff danmark som a sit mødherne atte konunger at vara a mot laghum som forbiudha at wtlænningia sculu radha ¶ Han legdhe mþ sik en høfdhingia ok reddo sik saman til hans dødh ok sampnado lønlica saman hær a mot konungenom
20. hanom outhande vidh østra arus thýta timde vm hælgha thorsdagh j sancta *trinitatis* kirkio a thy biærghe som hether mons *domini* som nw ær kirkian bygdh: Mædhan han hørde mæsso var honom saght at hans owini varo nær stadhenom ok radhelikit ware at møta

- thøm ginstan mȝ sinne makt tha swaradhe konungin lætin *mik vara mædh nādum at hōra fulkomlika gudȝ^{*Bl. 158, verso.} thīenist j swa (ȝ mykle x store) hōghtiid for thæn sculd at jak hopas til gudȝ at thȝ som hær atir staar
5. af hans thīenist thȝ scolum vi annar(ȝs) stadh(s) hōra: Sidhan thȝta var sakt tha anduardadhe han sik gudhi j hændir oc vald ok giordhe kors for sik ok gik wt aff kirkiozne ok væmpte sik mȝ kors tekne ok sina swena fførst ok sidhan . . . apnom tho at the
10. varo faa ok mōtto mænnelika oma..licom sidhan the komo saman tha hioldo fleste mȝ værsta gram a mot godum gudȝ vini ¶ Sidhan han var nidher slaghin ok huggin saar owan a saar ok swa som han var varla dōdher tha wordho grymi grymare ok giordho haad
15. aff hedherlikom ok huggho hofwod af hanom som aff androm fanga fulom ¶ Han anduardadhe gudhi sina siæl oc fōor aff jordrike ok til himerikis (x rike)

Källan. — Den Blinde ser.

- Thætta var thȝ fōrsta miraculum at j thæn stadh hans blodh var fōrst wtgutit brast vp een rinnande
20. kiælda som en i dagh ær til vitna ¶ Sidhan the varo borto ok hans helghe likame atir j sama stadh han var dræpin oc faa aff hans swenom varo atir ok toko likit ok baro thȝ in til enna fatika enkio hws ok var ther een fatik kona blindh vm langan tima
25. ok sidhan hon hafdhe thakit vp a hans likama ok hænnā fingir varo vaath wordhin aff hans blodhe ok thok a

- sinom øghom ok fik j samu stundh skiæra syn oc lofwadhe gudh: Mangh annur tholik miracula som gudh hafwer giort mȝ sinom hælgha martire *sancto erico* æru annar stadh scrīwat ¶ han vardh dræpin
5. æfter gudȝ byrdh thusanda aarum ok hundrada ok sextighi arum: *quinto decimo kalendas junii j alexandrii paua daghum thridhia reg[n]ante domino nostro ihesu christo cui est om̃is honor oc gloria j secula seculorum Amen* *rr s*

CLXXXIV—IX.

**STRÖDDA
SAGOLÄSNINGAR.**

CLXXXIV.

JOHANNES DÖPARENS FÖDELSE.

Lectio ur S. Lucas, I, v. 5—80.

- * nnan herodis judha lanȝ konugx daghum ^{Cod. Bildst. *Bl. 159. verso.} war en prestir Zacharias at nampne ok
hans hustru var aff arons slækt / hon beth
elizabeth thøn badhin hion varo rætuis j allom tingom
5. for gudhi ok lifdo sin aldir fulkomplika j allom gudȝ
budhordum mȝ allom gudhelicom ræt oc for thæn
sculd at elizabeth var ofruct([^]elik x sam) tha varo
thøn badhin barnløs ok hafdho frammerlica gangit a
sin aldir / framledhis thimde thæt en dagh at han
10. sculde som hans sidher var offra gudhi gudhlikt offer
innan mōnstreno oc folkit var alt vtan fore a gudli-
com bōnom *: vm thæn thima han sculdhe offra tha ^{*Bl. 159. recto.}
teedhis hanom gudȝ ængil standande hōgra væghin
vidh altaren ok thær aff drōfdis ȝacharias ok vardh
15. ræddir ok j thy at han ræddis talade ængillin til

- hans ok sagdhe ræþ ey zacharias for thæn sculd at thiin bøn ær hørðh ok elizabeth thiin hustru scal fōdha thik een son ok thu skalt kalla han johannem ok thær aff vardher thik mykyn glædhi oc mange mæn
5. sculu glædhias j hans fōþlo thima for thæn sculd at han vardir mykyn man for gudhi viin ælla nokon dryk som man wardher drukkinn aff skal han ey drikka ok han scal (vp) fyllas mþ thōm hælgha anda J sinne modher lifue oc mangha israels syni skal han
 10. vænda til sænnan gudh ¶ Thær æpte sagdhe zacharias til ængilin ¶ Hwar aff scal jak thþ vita som thu mik sigher for thy at jak ær gamal ok min hustru ær frammelika gangin a sin aldir ¶ ængelin swaradhe ok sagdhe sik vara gabrielem som daghlika staar j
 15. gudþ a syn ok ær jak sændir a gudþ væghna til thiin at tala ok budha thþ jak hafwer nw saght ¶ ok for thæn sculd thu mik ey trodhe scal thu malløs vara til thæn dagh thþ fulkompnas jak hafwer thik sakt ¶ mædhan thþ var tha vndradhe alt folkit vtan (til)
 20. var : hwi zacharias dualdis swa længe / ok j thy kom zacharias wt gangande ok gat ey talat / ok thær aff fuzno the at han hafde seet nokot tekn j mōnstreno / ok æpte thþ at zacharias hafde them teknat at han var malløs / tha gik han hem til sit eghit hws
 25. ¶ Æpte nakra dagha wardb elizabeth hafwande mþ enom syni swa som ængelin spadhe / ok hon hafðhe sik i lōnlikom stadh siæx manadha ¶ J siætta manadanom var gabriel ængil sændir jnnan en stadh galilee lanþ ther heth naþareth til the jomfru ther var
 30. fæst josep aff dauidþ slækt / ok the jomfrw(na) nampn var maria / ok tha engillin kom in til hænna mælte han Aue maria gracia plena dominus tecum thþ thy-

- dher a wart maall ¶ heel maria ful mǝ naadh gudh ær mǝ thik (væl)signadh wardhe thu iwi alla quinnor/ Thæn tiidh maria hafde thæssin ordhin hørt tha drøfdis hon aff hans maale ok thænkte mǝ sik hwilkin
5. thæssin helsan var ¶ En sidhan ængelin forstod hona rædhas vidh hans ordh tha mælte han til hænna Ræz ey maria for thy thu fant nadhe(*na*) nær gudhi/ ok sagdhe en framledhis til hænna/ thu scalt hafuande vardha j thino osmittado lifue ok skalt son fōdha oc
10. kalla han ihesum han vardher mykyn j valdom ok scal kallas alǝvaldux gudǝ son ¶ Maria swarade ænglenom ok sagdhe swa/ hwru maa thǝta varda for thy at jac ær ey manǝ liifs skyldogh/ gudhi hafwer jak min *mōdom jæt ¶ Ængelin swaradhe ok sagdhe ^{*Bl. 159, verso.}
15. swa thæn hælge ande scal koma jnnan thik ok alǝ valdux dygdh som ær sænnelika olikamlikt lius scal thik lysa ok licamma aff thik taka/ ok for thy thǝ sama helgha aff thik skal fōdhas skal kallas gudǝ son/ ok framledhis sagdhe han hænne til mere styr-
20. kilse ok minne jæfwgha sinna budhan: Se sagdhe han elizabeth thin frenkona hon scal fōdha j sinom aldir-dome en son: ok thænne manadher ær hænna siætte wil hænna barn fōdhilse: for thæn sculd at gudhi ær ænkte omøghelikit ¶ Maria swaradhe ænglenom see
25. sagdhe hon: Jak ær gerna ødhmyuk gudǝ thiænista quinna vardhe mik æpte thinom ordhum oc æpte thǝ foor ængelin bort ¶ J thøm daghum foor maria rasklika j iuda (landǝ) stadh ok kom j zacharie præst hws/ thær før var saght aff/ ok helsadhe elizabeth
30. hans hustru ok thæn tiidh elizabeth hørdhe marie helso/ tha gladdis barnit j hænna lifue som hon var hafuande mǝ: ok i thy (op) fyltis hon mǝ thøm hælgha

- anda/ oc øpte høghe røst til mariam/ ok sagdhe (væl)
 sighnadh vardhe thu j bland quinnor/ ok signadh
 vardhe thins hælgha liifs fruct/ ok sagdhe framledhis
 hwadan kom mik the glædhin til at gudʒ eghin mo-
5. dher æulde til min koma: for thy at ther æpte thu
 mik helsadhe gladdis barnit j mino lifue mʒ mykle
 glædhi ¶ Sidhan elizabeth fəʒlo time war komin tha
 fødde hon son: Oc thʒ freghnadho hænnæ næsta fren-
 dir/ ok gladdus at gudh hafdde margfallelika giort
10. sina nadhe mʒ hænnæ ¶ Sidhan atunda daghin epte:
 komo (the) alle saman at vmskiæra smaswenin oc
 kalladho han ʒachariam æpte hans fadirs nampne
 ¶ hans modher swaradhe ok sagdhe thʒ aldre skola
 vardha vtan han hældir scola kalla johannem: fren-
15. drene swaradho at ængin war j hænnæ slækt som
 kalladis thy nampne han skulde kallas ¶ ʒacharias
 beddis til oc screff thigiande swa j scriptinne johan-
 nes ær hans nampn ok j thy som alle vndradho thʒ/
 tha loʒ(stis) hans munder vp som fər var starklica luk-
20. tir ok hans thunga losnadhe losuande gudh ok aff thy
 kom ræʒl jwi alla thera næsta/ oc jwi alla thæs lanʒ
 stada konnoghodus thæsse ordb oc alle thʒta hørdho
 thæncto thʒ j sino hiærtæ sigbiande swa hwilkin vænte
 thu at thænne smaswenin vardhir ¶ smaswenin vaxte
25. æpte thʒ ok styrktis aff thøm hælgha anda ok var j
 øknom til thæn dagh han thedis israel's folke

S. PAULS OMVÄNDELSE.

Lectio ur Apostla-gerningarne, IX, v. 1—31.

- ordhom var en væl borin man som heth sau-
lus gudþ troo var honom længe storlica
okunnoch oc forstodh ey *annat vara visare æn<sup>*Bl.160,
recto.</sup>
- juda tro ok thær fore var han the rætto tronne som
5. *cristne* mæn hafua / digirt ginuærdogher swa at han
ey at eno hatadhe gudþ discipulos ok høttis A thøm
som a gudh trodo / ok fulkompnelika prædikadho
hona vtan beddis æn stark opin breff aff juda kirkio
formannom ther til at han sculde fara til en stadh
10. som hæet *damascus* ok vældogher vara vtan alla manna
gintalan at fanga alla : badhe mæn oc quinnor som
han kunde fregghna *cristna* tro at hafua ok sora thøm
sidhan bundna In til *iherusalem* ¶ æpte thþ at han
hafdhe thøm breff fangit al *confirm*eradh æpte sinom
15. vilia : tha forr han digirt gladhir til *damascum* oc j
thy som han kom maxan til stadin fram tha kom lius

aff hympnom skinande ifwi han ok saulus fiol fore
starke ræjl nidher aff hæstenom: ok j thy hordhe han
ena røst ok sagdhe swa til hans: Saule saule hwi
hatar thu mik: Saulus swaradhe herra hwar æst thu:

5. Røstin swaradhe Jak ær ihesus nazareus som thu
hatar: ok sigher thik at thik ær hart at trodha mot
gaddenom: ok thȳta ordhit menas swa at honom vare
storlica hart at stridha mote gudhi ther al thing
skapadhe aff engo: ok alt gate nidher slaghit mȳ eno
10. ordhe: ¶ saulus ræddir ok mykyt vndirs fuldir sag-
dhe. hwat vilt thu mik biudha at gøra var herra
taladhe atir til hans ok sagdhe gak fram j stadhin
oc thær skal thik sighias hwat thu skalt gøra ¶ Jn-
nan thy at the swa vidher talados wurdho the saulum
15. hafdho følght alle vndirs fulle oc stodho quarre thy
at the hordho røstena ther vidh saulum taladhe ok
sagho ængin vtan saulum ensamin ¶ æpte thȳ stodh
saulus vp aff iordinne ok saa ænkte mȳ vpluktom
øghom meer en før blundrande ¶ sidhan the fuzno
20. thȳ tha leddo the han mællan sin til stadhin oc thær
var han tre dagha ænkte seande ok hwarte aat han
ælla drak/ j thøm stadh var ok en vars herra di-
scipulus ananias at nampne ok honom tedhis waar
herra ok sagdhe annanias/ han swaradhe see nw mik
25. min herra hær ær jak var herra sagdhe hanom stat
vp ok gak vpa ena gathu som hethir rectus ok spør
thær aat enom manne som heter saulus j judha huse
for thæn skuld at han ærwodhar j idhelikom bønóm
¶ ananias swaradhe min herra Jak hafwer hørt aff
30. mangom huru mangfald qual han hafwer giort thi*-norn
godo hælgho mannom i iherusalem ok han hafwer
vald

*Bl. 160.
verso.

- vald til at fanga ok binda ok sarlika quælia alla
 them thær kalla a thit hælgha nampn/ var herra
 sagdhe atir til hans: gak oc gør som iak hafwer tik
 saght for thy at han ær mik eet wtualt kar thær til
5. at han scal mit nampn fram bæra for konungom ok
 høfdinghom ok ierusalem sýnum ok aldra handa folke
 ok jac scal hanom oppinbara hwru mykit hanom høre
 til at thola for mit nampn/ æpte thȝ gik ananias j
 sama hws som vaar herra hafdhe hanom saght ok
10. lagdhe hand A sauli øghon oc sagdhe swa min bro-
 dher saule: var herra som tedhis tik j vægenom som
 thu nw komt aff/ han sænde mik til thin thær til at
 thu skalt see ok fyllas aff thøm hælgha anda: ok
 jæmskøt fiol af hans øghum swasom annat fiæl: ok j
15. samu stund fik han sina syn fullerica atir oc ther
 æpte stod han vp/ ok døptis j nampn fadirs ok sons
 ok thæs hælgha anda: Ok vm gik sidhan nokra da-
 gha mȝ wars herra discipulis som waro j damasco.
 ok gik jæmskøt j iuda kirkio ok predikade ihesu
20. christi nampn mȝ fullom kiærlek oc sagdhe visselika
 vtan alt iæff han vara lifwandis gudȝ son j himerike
 ¶ For thy at han swa giordhe vndradho alle the thȝ
 hørdho ok sag[d]ho swa inbyrdhis ¶ Ær ey thȝta
 thæn ther A mot stridde j iherusalem allom thøm
25. thætta nampn A kallado som han nw predikar ok al-
 dra mæst aff allom mænnom hatadhe han thȝ som han
 nw høgthidhelika lofuar ok for thy kom han nw hijt
 at han sculde alla thøm fanga oc sora fore judha høf-
 dinghia som han freghnadhe A thȝ nampn tro. han
30. styrktis Æ meer ok mer ok fordømde alla judha ther
 bodho j damasco thy At thæn ær ihesus christus

sandir gudh som han predikadhe aff ¶ Æpte man-
ga dagha rædho judha sik vidher huru the matto
han fordærfua ¶ Paulus ther førra kalladhis saulus
forstod thera forsaat som gudh vilde ¶ Judhane vak-

5. tado tho aat hwario / alla stadsins portā mȝ idhelike
gømo ther til at the matto han aff lifue taka ¶ thær
æpte toko gudȝ discipuli the som før ær saght aff :
Ok wondo han nidher vtan murin vm ena nat ¶ Si-
dhan kom han til iherusalem ok vilde gerna lata sik

10. til vars herra discipulos the som ther varo ræddos
mykȝt for hanom for thy at the trodo han ey vara
vm vændan aff sinom stora grymlek / thær æpte gik
han for gudȝ apostolos oc sagdhe huru han hafðhe
seet varn herra ok vidher han talat ok hwru *troleka

*Bl. 161,
recto.

15. han hafðhe giort ok predikat j damasco j ihesu christi
nampn ¶ Sidhan byriadhe han tala for bedhno folke
ok disputera a moot greȝsco folke . ok fore thȝ vildo
the han fordæ[r]fua : thæn tima hans brøðher sumno
thȝta som varo apostoli fordhadho the han bort til
20. tarsim ¶ vm thæn tima hafðhe gudȝ kirkia fridh
iwi alt samarie land ok alt galilea landh oc alt ju-
dha land ok bygdhis vp ok styrktis fulkomlika j gudȝ
ræȝl ok thæs hælgha anda hugnadh

SAGAN OM S. BLASIUS.

S. Blasius i Bergs-hälan.

- Blasius m̃ alle hofsæmio var j hælaghom lifnad for thy valde han alt folkit j sebasta stad j capodocia lande til biscop nu biscops valde takno for dyocleciani ræddogha soor han j
5. biærgh hulu ena: ok lifdhe ther J ærmeta lifnadh
 ¶ dywr j skoghenom oc sugbla sordho hanom sordho
 oc flydo al til hans ok vildo aldre bort gaa for æn
 han lagdhe sina hand jfwi thøm ok blezsadhe thøm:
 Vardh nokot diwr siwkt tha kom thæt til blasium oc
10. fik thaghar hela bötir ¶ lañ herran j thy lande sænde
 sina vedhe mæn j skogh æpte diwrom ¶ Vm sidhe
 komo the til biærgh holunna som *sanctus blasius* var
 J ok thær funno the mykyn mogha aff diwrom ok
 ther fingo the ænkte aff oc ther vndrado the digirt a
15. ok forstodho at ther var *sanctus blasius* j the biærgh

- hulozne : Ok the konnoghado thȝ sinom herra ok han
 sænde thijt sina swena at fanga *sanctum blasium* /
 vm the nat thedhis *iherus christus sancto* blasio threm
 sinnom sighiande / stat vp oc offra mik : ok ginstan
 5. komo lanȝ herrans swena ok sagdho til *sanctum bla-*
sium gak wt lanȝ herran kallar thik : Tha swaradhe
 blasius ok sagdhe / væl kompne mine syni nw seer
 Jak at gudh hafwer ey glømt mik oc æ mædhan han
 gik aat væghenom mȝ thøm aldre læt han aff at pre-
 10. dika ælla gora jærtekne :
-

Jærtecknet med Gossen.

- Tha færdhe en quinna sin son til *sanctum bla-*
sium : oc han var nær dødher thy at eet fiska ben
 sath fast j hans halse ok mȝ grat fiol hon til hans
 fota ok badh sino barne bætir gifua tha lagdhe bla-
 15. sius hændir jwir thæn siwka oc badh til gudh at
 thæn smaswen ok alt annat folk som bætir beddos j
 gudȝ nampn oc hans at the skuldo alle botir faa /
-

Quinnan med Galtten.

- En quinna fatik ok hafdhe ey mera æn een galt
 ok en varghir thok han fra hæenne / ok sidhan kom
 20. hon til *sanctum blasium* / ok bad han at han atir

kome tha lo blasius oc sagdhe kona thu skalt faa thȝ
thu bedhis ok som raskast ordh var wt saght kom
miok grymbir wargir ok bar atir: ey ræt fangit goȝ:

¶ Tha blasius *kom Jn i stadin æpte lanȝ herrans ^{Bl. 161, verso.}

5. budhi ginstan lagdhis han j mörkastofwo Annan dagh
leddis han wt for lanȝ herrans domstol Tha lanȝ her-
ran han see fik tha helsudhe han blidhelica blasium
ok sagdhe glæȝ blasius gudȝ mykyn vin: Tha swa-
radhe blasius/ glæȝ oc thu godher lanȝ herra ok ey
10. skalt thu kalla thøm gudha: vtan diæffa for thy at
alle the thøm dyrka the sculu oc mȝ thøm brinna j
hælfuitis elde: Tha vardh domarin wredher ok bødth
han mȝ stangom sla oc j myrkæhus sætia: Tha tala-
dhe blasius til domarin o osnielidir man væntir thu at
15. thu gilir mik mȝ thinom pinom vænt fran mins gudȝ
kiærlek aldre vardher thȝ for thy Jak hafwer han
mik til trøst: Aha the quinnan som sin galt hafde
mist ok han atir fongit mȝ hans bøn: Tha hon thȝ
hørdhe tha drap hon galtin ok hofwdh ok sölir. liws
20. ok brødth bar hon til *sanctum blasium*/ tha takkadhe
han gudhi oc sagdhe til hænnæ offra hwart aar j
minne kirkio eet lius oc hwar thȝ gør j mit nampn
hanom scal væl warda for minæ bøn ¶ hon idhnadhe
thȝ æ mædhan hon lifdhe ok mykyn lykka thimde
25. hænnæ j alla hænnæ dagha.

De Sju Qvinnorna.

Æær æpte leddis han w myrkastufwonne ok for
thy at han vilde ey tro A affgudha dyrk tha kiæm-

- bado the hanz kōt mȳ iærn kambum oc leddis atir j myrkastufwo Siw quinnor hempto hans blodh vp. ok gōmdo/ Thaghar fangadus the for swa giort oc nōdghadhos at offra afgudum ok dyrka/ the swaradho ok
5. sagdho swa: Vilin j at vi trom A idhra gudhō tha sændin thōm til sion at vi maghom twa thera ænlite reen ok swa vilium wi thōm offra: Domarin var gladir aff swa sagdho ok bōdh afgudin til sion sōra: tha thoko quinnonar afgudin ok kastado j midian sio
10. oc sagdho swa ¶ Nw māghom wi see æn the magho meer æn war gudh: Tha vardh domarin wredher ok galin: Tha swaradho quinnonar oc sagdho/ sandir gudh lætir ey swika sik: En the varin gudh tha visto the væl at vi vildom them kasta wt j sion:
15. Tha bōdh domarin smæltā bly oc siw panȳsara redho vara brænnande ok siw serkia aff smat læript ok badh thōm vælia hwilkit the hældir vildo: Tha tok en kona som hafde thwa syni alla særkiana ok kastadhe j eldin: Tha bōdh domarin hængia thōm vp
20. oc kiēm̃ba ^(^R thera kōt) mȳ iærn kambom: Tha kom æn-^{*}gelin aff himerike ok trōste thōm ok sidhan wordo tha halshugna:

*Bl. 162,
recto.

—

¶ Sjö-landet. — ¶ Blasius halshugges.

—

- ¶ Sidhan bōdh domarin sōra sanctum blasium til sio ok sækia: Ginstan bleȳsadhe blasius vatnit ok
25. vard ginstan aat thorro lande: Tha sagdhe sanctus blasius æru idhre gudha sanne theen mik thera dygdh

ok gangin hiit til min: Tha komo fæm ok xl mæn
ok drunknadh: Tha ginstan tha soor gudʒ ængil ni-
dher ok sagdhe til hans bleʒsadir guʒ man glæʒ wt
aff valneno ok thak kronona thik redda aff gudhi/

5. Tha taladhe domarin til *sanctum blasium* hafwer thu
ændelika stadh huxat thik ther vm at tro A mina
gudha: Tha swarədhe *sanctus blasius* Jak troor A ihe-
sum christum Ok ær jak hans thiænisto man Sidhan
bødh domarin halshugga *sanctum blasium*: Tha bədh
10. *sanctus blasius*: til gudh ena bøn at hwi[l]kin mæn-
niskia som bəld faar j strupa ælla annan krankdom
ok bedhis nadhir aff hanom: Tha vardhir han løs for
hans bøn/ ok ginstan kom røst af hympnom ok sagdhe
at swa som han bədh skulde honom vardha ok swa
15. mʒ thəm thwem smaswenonim vardh han halshuggin:
aff guʒ byrdh: cc. lxxx. oc vij arum

CLXXXVII.

OM S. GERMANUS.

Offer-trædet.

- G**ermanus aff bejt borne slækt føddir var j antisiodoro stad ok var godhir mæstare j bokalist: Sidhan sændis han til rom at høra jura ther fik han swa mykin hedhir at alle herra
5. j Rom sændo han til galelea land oc gafwo honom ther hærtogha dōme J lumbardia: Tha styrdhe han antisiodori stadh ok sath optast j hanom: ok en gran stodb mith j thōm stadh ok opta plæghadho vedhemæn hængia thera diwra hofwd som the fingo for
10. aminnilse ok vndir sculd ¶ biscopin aff thōm stadhe-
nom som hæet *sanctus amator* badh opta *sanctum germanum* at han ey sculde thola tholika villo ok badh læta nidher hugga thȝ træ at *cristno* folke sculde ængin æmpne aff thy til villo koma/ tha vilde ey
15. *germanus* thy hældir læta træet nidher hugga ¶ Nw

tha *germanus* var ey hema / tha læt biscopin amator
 træt nidher hugga: Tha *germanus* thȝ hørðhe / tha
 kom honom ey *cristindom* j hugh vtan bødþ sinom
 riddarom fordærfua biscopin / Biscopin fik thȝ oppin-
 5. barlica vita af gudhi: at *germanus* sculde æpte han
 biscopir vardha oc rymde for thy vndan til augu-
 studum ¶ Hær æpte kom biscopin lönlica til antisio-
 dorum for *germano* ok sagðhe

[*Här afbrytes sagan. Det öfriga utaf bladet är tomt.
 En vidlyftig bearbetning här af finnes i en annan hand-
 skrift. I ett kommande band af denna bok skall den
 meddelas.*]

Här vidtager (bl. 163 recto till 167 verso) berättel-
 sen om S. Patrik och hans Järtecken. Denna
 är redan tryckt uti första häftet af denna Kloster
 och Helgona-Bok, hvilket innehåller S. Patriks-
 Sagan.

SAGAN OM DE HELIGE
PAULUS OCH JOHANNES.

•Bl. 167,
verso.

*Hær bœrias *Sanctorum iohannis* oc pauli
lifwerne oc pina

Constantia lofras åt Riddaren Gallicanus.

5. Ohannes oc paulus varo tve kœtlike brœdher
annar var foghote oc annar holmœstare enna
ærlika iomsfrw som heth constancia hulkin
var constantini kæsara dotter Vppa then tidh ther eth
landskap som heeth Sitia skinnadhe oc mote ræth til
sik wælladhe tu annar landskap som them fornempda
kesarenom constantino til hœrdho som war dacia oc
10. tracia tha sculde kesaren sith folk thiit sœnda æn
gallicanus riddare som hærenom sculle forestaa han
bedhis til lœna kesarins dotter constanciam sik til
hustru Oc thȝ var aldra romarahœfdhinga vili oc al-

- uarlikin bøn til kesarins ath thȝ matre skee Tha tok constantinus her vm mykit drøuas for thy han viste at hon hafðhe sua stadhlika takit sik fore sidhan hon af *sancta* agnete iomfrw varð beladb at hon meente
5. iomfrudom balda æ mæn hon lifðhe oc viste han thȝ væl at hon hafðhe sörra lidhit en hardhan dødþ æn hon hafðhe kwnnit vikas bort af them hælgha vilianom Æn tha iomfrwn saa sin fadher hær vm mykit drøfðhan tha gaf hon sik gudhi i valdh hopandis stadh-
10. lika vppa hans nadh oc miscundh oc gaf sinom fadher thȝ radh at han sculle diærflca them sama gallicano hona losua at gifua vm han kunne the landskapin vinna oc koma vndher hans valdh oc nær han kome mȝ sisher i gen tha sculde han hona hafua sik
15. til hustru Oc tho mȝ sua skæl at thæs sama gallicani dötter twa/ som han atte mȝ sörra hustrune sculdo blifwa nær hæne ther til han aterkome at hon matre nima af them hans tro oc sidhi Oc han sculde ater mȝ sik hafua twa hæna høxto thiænara
20. oc kærasta iohannem oc paulum ther til at thȝ som losuadhiss sculde thæs stadhughare blifua

Galllicani omvändelse och seger.

- Thȝta thæktis allom oc nøgdhe væl oc gallicanus varð ganz fæghin oc thok ginstan iohannem oc paulum til siin oc drogh a stadh mȝ allom hærenom bort i thȝ
25. fornempda landit oc æn tho at han hafðhe mykit otalikit folk mȝ sik tho likouæl tapadhe han stridhena

*Bl. 168,
recto.

- oc flydhe in i en stadh oc ther vardh han belagdher af fiændomen tha gingo thesse hælge *herrane Jo-hannes oc paulus til hans oc sagdho honom lofua gudh(i) i himirike at thu vilt hans thienare blifua
5. tro a han oc döpilse taka tha scalt thu bætre sigher man vardha æn thu hafwer hær til varit oc ginstan sætte han thøm oc giordhe som the han badho Oc ginstan ther æpter syntis honom en væn vngher swen huilkin eth kors bar a sinne axl oc sagdhe honom
10. Tagh thit swærdh oc følgh mik Sua giordhe oc han / han tok suærdhit sit oc gik mȝ honom vt ginom sinna owina hær oc kom til thera konungh oc greep han oc drap tho (ʸ vtan ængin ^{xx} ingin) vtan mȝ fasa oc ræddogha vardh han aldra thera som a markinne
15. varo owirman oc giordhe alt thȝ landit skat skyl-doght romara herrom Oc twe vænkte riddara som honom syntis the styrkto han hwar han foor fram /
-

Galllicani återkomst, helighet, martyrdöd.

- Tha han var vordhin cristin tha foor han ater til room i gen mȝ sigher oc vardh vntfängin af allom
20. mȝ storum hedher oc badh kesaren at han væl giordhe oc hafdhe honom fordragh at han sculle ey fæsta hans dotter constanciam som sakt var for thy han sagdhe hafwa lofwat gudhi alȝualloghom til hedher lifua i renlikhȝ i alla sina dagha Thȝta thæktis kesa-
25. renom mykit oc aldra mæst iomfrune oc the iomfruna som gallicani dötter varo thøm kænde constancia the

- hælgþo tro oc læth thøm cristna oc gaf thøm i closter oc sik siælfua mædher Sidhan vidhersagdhe gallicanus thy vældeno oc gaf ower værldinna fængo oc alt thȝ han atte gaf han fatigho folke i gudȝ
5. nampn oc thiænte gudhi mȝ androm fatighom gudȝ thiænarom i sannom fatikdome Oc mangh iærtekn giordhe han lifuandis sua at han oc mȝ sinne syn wt dref diæflana af thøm kroppom som the i varo sua at nar han saa vppa thøm tha flyddho the ginstan
10. Oc hans godha frægdh tok sua væxa i alle værilline at badhe østan oc væstan fiærran til komo mange see han oc fuzno han twa fatigha mazna søther thiæna thøm / oc alȝskons kærlekx oc ødhmiuk- (Y^h heedȝ x) fulkompnilse fwnno the vara j hanom Oc
15. vm sidhe leedh han dødþ for gudhȝ tro sculdh oc sua foor han af thesse værild oc til ævinnelica æro

Om Kejsar Julianus Apostata.

- Var constantinus kesaren var dødher tha vardh hans son som oc hel constantinus kesare æpter han oc han hafde en brodher oc han heth constancius
20. oc nar then sami constancius blef dødher tha hafde han *tya syni æpter sik lifwandis Annar thera heeth^{*Bl. 109. verso.} gallus oc annar iulianus Æn constantinus giordhe gallum til konungh oc sænde han i iudha landhit at han sculle iudhana vinna hwilke vppa then tidþ varo ro-
25. mara kesara fiænda / æn tha nakot ther æpter læt then sami constantinus then fornempda gallum dræpa

Sidhan then andre brodherin som heet *iulianus* saa at han hafde dræpit hans brodher tha rædis han at han sculde honom samuledh göra Oc gaf sik in i eth kloster oc lætz vara gansc gudhliken oc vardh skikkadher

5. lector i klostreno oc foor mȝ myklom trwldom oc diæfwlskapi oc diæfwlin han sagdhe hanom at han sculde vardha kesare Ther æpter for stora thranga sculdh tok *constantinus* kesare oc giordhe han til konungh oc sænde han i eth landjskap som hether
10. gallia oc ther foor han fornompstelica mȝ allom thingom the likamlikin varo æn naar then romara kesaren *constantinus* var dødher tha wardh *iulianus* thæn kloster løparin kesare æpter han Oc sidhan han kom til vælle tha bødth han at *gallicanus* thæn godhe rid-
15. darin som førre var af sakt sculle antigia hedra af gudh hæller oc bort fly Egh thordhis *iulianus* han dræpa for thy han viste han vara en hælghan man Æn thæn ærlike herran *gallicanus* vilde ey hedra hans affgudh vtan flydhe bort i eth landh som bether alex-
20. andria oc var han næstan eth aar ther mȝ androm gudh hælghom mannom som ther varo oc sidhan foor han vt i eth ykn oc ther thiænte han gudhi i langan tima æn vm sidhe hedhnungane vildo at han sculde af gudh dyrka oc the kuzno han ey ther til koma
25. tha stungo the han vt ginom sit hiærtla oc sua do han gudh marthir Æn *iulianus* kesaren tok sua mykla giri faa vppa *cristna* manna gooȝ at thȝ var vtan matto oc lædȝ han at han giordhe alt ræth for thy nar han røfuadhe af *cristnom* mannom thera goodȝ plæghadhe
30. han sighia idhar *christus* sigher j læstinne hwilkin ekki vidher sigher allo thy han ægher tha kan han ekki vara min kennesuen

Julianus förföljer Paulus och Johannes.

- S**c naar iulianus hordhe at the hælgho herrane iohannes & paulus soddoo oc klæddo fatikan cristna moghan m̃ thom rikedomom som theen ærlica iomfrun *constancia* hafdhe aath Tha bødth han thom ba-
5. dhom at sua som the hafdho ferra thiænt constantino kesara oc hans syni sua sculdho the oc nu thiæna honom oc tha swaradho the honom sua for thy at the ærofullo herrane oc kesarene *Constantinus* *oc hans son the varo cristne mæn oc gud̃z thiænara oc thy
 *Bl. 169, recto.
 10. thiæntom vi thom/ æn thu ower gaf th̃z hælgha lifwernit thu vast i komin oc æst en closter løpare thy viliom vi thik ekki thiæna oc forsmar os nakot lydha thic Tha læt han sighia thom sua J the hælgho kir- kio hafdhe iac presta æmbite længe/ æn iac thok
 15. thænkia mik vm at th̃z var ænkte vtæn drafwil at skøta sliko sawitzsko oc flætio Sidhan iac vænda min hogh til hof thiænist oc dyrka gudhana oc m̃z thera hiælp kom iac til kesara vælde Oc thy mædhan i badhe ærin vpfostradhe i konungx thiænist oc vm-
 20. gango thy sculin i altidh vara vidh mina sidho at iac hafui idher for the høgxsto oc fromasta i mino palacio Oc ær th̃z sua at idher forsmā th̃z gøra tha scal iac sua mykit gøra ther til at i sculin ekki kunnā for- sma mik Tha swaradho the sua honom Vi hafdhom
 25. mera af gudhi æn af thic oc vi rædhoms ænkte thit through for thy vi viliom ekki æuiznerliks gud̃z ovin- skap ther m̃z forthiæna Tha sagdhe iulianus til thera Ær th̃z sua at i innan tio dagha m̃z godhom vilia

- vilin ey koma til min oc mic thiæna tha sculin i thȝ
 sidhan gora nōdhoghe thȝ i aktadhin ey gora mȝ go-
 dhom vilia tha sagdho the hælgho mænnene til hans
 laat nw sua som the tio daghane varo framlidhne oc
5. gør thȝ i dagh som thu hōtis tha vilia gora os Ju-
 lianus sagdhe thōm Prōfwin i at cristne mæn sculu
 halda idher for martyres vm iac læther fordarfua
 idher/ ne thȝ scal ey skee æn lydhin i ey mik tha
 vil iac plagha oc nælsa idher som mina oppinbara
10. fiænda oc ey som nakra martyres
-

Johannes och Paulus halshuggas.

- Tha toko these hælgho herrane oc gafuo alla the
 tio daghana vm kring almosor fatigho folke oc skipto
 alt thȝ the atto mællan fatigha mæn oc samuledȝ thȝ
 som the hafdho a andra hælgha manna væghna Æn
15. vppa ællopta daghenom ther æpter sænde iulianus sin
 hofmæstara terencianum til thera oc fan them liggia
 a knæm oc bidhia til gudȝ oc han sagdhe them sua
 Var herra iulianus kesaren han sænde mik til idher
 nu lōnlica mȝ iouis bȝlate ath i sculin thȝ dyrka.
20. annars scal iac lōnlica dræpa nu idher thȝ bōr ey at
 i sculin vppinbarlica fordarfuas mȝ i ærin vpfōdde j
 konungx gardhe tha sagdho the til hans Ær iulianus
 thin herra tha haf fridh mȝ honom vi hafwm ængin
 annan herra æn gudh fadher son *oc thæn hælgha
25. anda han viliom vi hedhra dyrka oc æra oc ængin
 annan

*Bl. 169,
 verso.

annan Sidhan læt *terencianus* grafwa ena grop i thera huse oc lææt hals hngga thøm lønlica oc vræka thera likama ther nidher oc lææt gaa ordh af at the varo sænde wt af rikeno oc billoghe lagdhe

Terenciani omvändelse.

5. **S**c ginstan ther æpter kom diæfwllin i thæns sama *terenciani* son oc boriadhe rædhelica ropa ther i sama huseno oc sagdhe *Awi sancti iohannes* oc *paulus* the brænna mik then tidh *terencianus* thȳta saa oc hørdhe tha thogh han vidh *cristne* tro oc kændis
 10. vppinbarlica for allom at han hafdhe myrt the hælgha herrana æpter thy keysaren honom bødth Oc ginstan vardh hans son frælster fran diæflenom oc vardh *cristin* Oc alle the som diæfwllin var i oc komo the i thȳ husith som the hælgho herrane lagho oc myr-
 15. dhe varo tha skildis ginstan diæfwllin fran thøm Oc thessa hælghra manna pino skref saman thæn sami *terencianus* som thøm drap Oc the vordho pinte arom æpter gudȳ byrdh fyrahundradha oc vppa thridio areno oc siæxtionda
-

Ærtecknet med den goda Qvinnan.

- S**anctus gregorius han sægher af at naar en godh quinna søkte idhkelica thæssa hælghra herrana kirkio oc las ther sina gudhlica bønir Oc naar hon sculde en dagh thædhan gaa oc heem til siin ec kom vt
5. for kirkio dørena tha saa hon staa twa mæn for sik i munkka klædthom oc thænkte them vara twa pælagrima oc badh sin redhoswen at han sculle gifua thøm almoso j gudʒ hedher oc nar han sculde hafua gangit oc gifuit thøm som hon badh tha varo the
10. hart nær hæne oc sagdho til hænnu thw sökir nw os oc thiæna af allo hiærtu sua sculum vi gøra thik a domadagh oc hwat vi kwnnom ænda for thina sculdh thʒ sculum vi gerna gøra tha the hafdho thʒta sakt tha varo the borta oc syntos ey tha meer

Æ. Ambrosii loftal öfver martyrbroðerna.

15. **S**anctus ambrosius sægher af thessom herromen sua Johannes oc paulus the fulkompnadho thʒ propheetin dauid sægher Seen hwru goth oc hugnelikit ær at brødhrene byggia saman the bigdho saman i enna modhirs lifwe the varo saman søgdhe j enne hælghu
20. tro like i pinonne oc altidh ærofulle kompana j ens herra thiænist som var fadhirs sons oc thæns hælgha anda huilkom lof hedher oc æra vari æ for vtan ænda Amen amen

OM DE TRE KONUNGARNE
I COLOGNE.

Drømmen. — Årshögliden.

- * Colne arom æpter gudʒ byrdh M^o ci varo^{Bl. 170, recto.}
twa ænkior likamlica syster mykit ælskande
oc hedhrande the hælgho thre konunga som
ther liggia. tha hænde thʒ oppa trættanda dagh iula
5. at nar the hørdho prædicas af thera kærlek ødhmiukt
thiænist oc mødho oc hwat æro oc vyrdningh the
giordho varom herra oppa then daghin. tha toko the
thænkia oc astunda vita hwat lön the fingo ther fore
i hymirike oc vogho thʒ mykit i sino hiærtæ. hwi
10. the ey hafdho enkannelikin høghtidhis dagh vm arit
i hulkom aller cristin moghe skulle thøm æra oc lof-
wa som andra hælgha mæn Æn vm nattina næst ther
æpter syntis thøm badhom i sømpnenom som the varo
oppa eno palacio aldra vænasto oc pryddo mʒ alle
15. æro oc ther sato vidh bordh mæn oc iomfrur otalica i

- største fægrind glædhi oc hugnadh Æn i høxsta sæ-
teno oc mit fore bordheno sato the hælgho thre kon-
unga i ærlicom skrudhe oc fore thøm stodh en alra
vænaste man. hulkins ænlite var meer skinande æn
5. solin oc hans klædhe varo sua klaar at the gørlica
sagho likaman allan vara blodhrosugnan oc enkanne-
lica blødha hans hændher føther oc sidha oc han rætte
oppa for the konungana oc for alla the som vidh
bordhin sato Æn en iomfru stodh nær honum æ hwart
10. han gik ok hon skænkte allom thøm han gaf æta oc
badh alla vara gladha oc vælkompna them threm
konungomen oc thøn tw the gingo fore i gæstabu-
dhino mǫ alle glædhi oc hugnadh vm sidhe sagdhe
thenne mannin til konungana sua væl signadhe varin
15. j oc æwærdhelica sæle J gaar var thǫ iæmnom arom
at i giordhin mik oc minne modher marie hær staar
nær mik størsta vyrdhning æro oc dygdh oc offradhin
os myrran røkilse oc guld oc mædhan vare vinir i
iordbrike gløma idher hær fore vyrdningh at gøra tha
20. skulum vi ærlika oppa thenna daghin van kærlek
idher thee idher oc allom thøm idher ælska oc alt
himirikis bærskap scal glædhias af idhrom dygdhelicom
gerningom Tha sagdhe iomfrun til thæssa twa quinnor
Fingin i ænkte æta ælla drikka hær tha swaradhe the
25. mǫ gratande tarom oc sagdho ney oc os lyster at
ængom mat ælla dryk oc fingom vi hær vara tha
sagdhe iomfrun thǫta gæstabudhit var ænkte vtan en
syn af the høgthidhinne i himirike scal morgthon vara
af thessom trem helghom konungom oc tha skulin j
30. thiit koma oc vara mine gæste ther æta middaghin
*mǫ thøm oc nær thǫta var sakt tha vaknadho the oc
børiadho grata at thǫ var ekki sua sant som the

*Bl. 170,
verso.

- thænkto vtan them drömde Æn tho laa ænghin thera nær andre vtan hwar thera heem til siin tha stodh annor thera op oc gik til kirkionna oc var ther gratande lankt vppa daghin Æn sidhan hon hafdhe scrip-
5. tat sik oc sakt thezenna drömin tha gik hoon hem til sinna syster mȝ scripta fadhrenom oc the fuzno hona liggia a knæm ok grata oc nær the spordho hona aat hwi hon var ey vidher kirkio sua dax som hon fœrra plæghadhe Tha suaradhe hon Jac hafwer sua mykla
10. lænkt fangit til hymirikis at iac gither hwargins gangit oc sagdhe hwat hæne var drömt tha badh scriptafadheren thøm taka gudȝ (likama) oc sua giordho the oc thȝta liwstes oppinbarlica Æn nar folkȝt stodh alt vm kring som vilde see vm thȝ skulle ske som
15. the hafdho sakt oc nær var middagher tha syntis klærkenom tve væne oc skinande smasuena. oc sagdho til the twa systrena himirikis drotning badh at j skulin gaa til bordȝ oc fatadho hwar thera andra i fampnez oc styrto ginstan dødha For thȝta iærteknit sculd hafs
20. mangom stadhon høghtidh i cristin domenom oc aminnilse af thøm hælghom trem konungomen annan daghin æpter trættanda dagh iula Tu autem domine miserere nostri deo gracias

Här slutar Codex Bildstenianus.

LÄS-ARTER.

LÄS-ARTER.

- A betyder *Codex Bureanus* (Kongl. Bibl.) 1350—70.
 B » » *Bildstenianus* (Prof. Schröder) 1420—50.
 C » *Skokloster-handskriften* 1450—70. Denna hand-
 skrift erhöles först sedan texten var färdig-
 tryckt.
 D » *Codex A 3* (Kongl. Bibl.) 1502.
 D† » *Linköpings pergaments-blad* 1502?
 E » *Codex A 10* (Kongl. Bibl.) 1500—10.

*Till undvikande af vidlyftighet, må det en gång för
 alla anmärkas, att B och C nästan alltid begagna*

bød	i stället för	A's	böt
ey	»	»	eigh
for, fore	»	»	firi
genast, iæmskøt	»	»	genstan
hymnum	»	»	himirichi
ifuer, offuer	»	»	iui
jnnan	»	»	.i.
keysare	»	»	kunogar
man	»	»	maþar
mykit	»	»	miok
ropadhe	»	»	öpte
the	»	»	þøn
vnder, vndher	»	»	vndi

med flera, samt vanligen

*quinna eller fru för kona. Dessa och dylika olikheter äro
 derföre icke här upptagne.*

*Ofta förekommande men mindre väsendtliga uteslut-
 ningar, omkastningar och tillägg m. m. äro icke heller
 anmärkte.*

I.

JUNGFRU-MARIA SAGAN.

Sid. Rad.

- 3 1 *Rubriken är högst svårläst. Den fattas i B och C.*
 » 3 *mannom fattas i C.*
 » 5 *ok lösn fattas i C.*
 » 6 *wærþoghar utläses uværþoghar och motsvarar sålunda B's owerdhugher och C's owerdogher*
 » 7 *D har hela 2:dra och 3:dje ¶ (från War en iuþe till 4:de sidans slut) såsom inledning till Sagan om S. Anna. En något sednare hand har likväl skrivit vid randen thzta skal ey læsas. Detta stycke förekommer bl. 109 v.*
 » 8 *C: Tæth war*
 » 10 *B, D: slækt oc ædhla C: æth oc ædhle*
 » 13 *B, C: lundom för lutum ... En deel gawo the för een delen*
 » 15 *B, D: sik siælfuom oc sinom boskapi C: gømdho the sik sielffwom oc sinom boskape*
 » 16 *C: badho all tidh*
 » 17 *B: lofuadho gudhi For obwrit barn gifua thz j gudz thiænist gerna för louaþo — þiænist C, D hafva samma läsart.*
 » 19 *B: sannum gudhi C, D, samma läsart.*
 » 21 *B: judha biskope C, D: iudha folke*
 » 24 *C, D: foor för war*
 » 25 *fæherdhum inbytt ur B, i stället för skrif-felet fæþær ... C har fæhirdhom och D fææ hirdhom*
 4 3 *hans fattas i B, C, D framsför almusa*
 » 6 *C: hon för han ... C, D: skulu thiæna för þiæna*
 » 7 *[n lu] (väl rättare [r lu] om föregående vokalen kunde læsas som e eller i) är insatt, då A här är skadad. B har: kōtlikir luste ¶ Gerna ma hwar hældær længe thiæna til nadha Ok bidha til bætra C, D: samma läsart.*
 » 9 *B: sins för þins ... B, C: Abrahams hustru*

- 4 10 B: barn Ok æptarsta . . . hon inbytt ur B, C, D
för skrif-felet han
- » 12 B: lowar D: jættadhe för iættar . . . B: hethnona
C, D, samma läsart.
- » » heþonna är ett tryckfel för heþnona
- » 14 B: honom ändradt till bønnum C: bønnum . . .
Rachel inbytt ur B, C, D i st. för skrif-felet Re-
becca.
- » 15 hon inbytt ur B, C, D i st. för skrif-felet han . . .
B: som (^Rkalladhis) i stället för ok
- » 16 B, C, D: hwar för Hua
- » 18 C: gaff them særdelis sina nadher
- » 18, 19 ok domom fattas i C, D.
- » 19, 20 i st. för bæst — biþat har B: bæst æru wan at
wardha gudz nadha foster/ (lengi bidhat hafwir thu:
Ok thin (Y kona ^{xx} hustru) (^Roc wæl bidhat C
har: bæst ær want at wardha gudz nadha fosther
lengi bidhat Wæl haffwin j tw bidhat thu oc thiin
husfru D instämmer med C.
- » 22 B, C, D hafva j för u hvilket kanske borde läsas ii
- » 23 siþ insatt, emedan A är skadad här. B, C, D hafva
sidhan
- » » gudz upptaget ur B, C, D. . . ha upptaget ur B,
C, D emedan A är skadad här.
- » 25 A har callar . . . ändringen till callas i öfverens-
stämmelse med B, C, D var onödig.
- » 27 B, C, D: ther hon för þær
- » 29 B, C, D: som för ok
- » 30 B, D: then badhin hionin fægihin . . . C: the badhin
fægihin
- 5 3 C: gamalt fattas.
- » 4 xv inbytt ur B, D för skrif-felet tiu
- » 9 C: dagningh för daghæn
- » 11 C: tærtz tima oc til noon
- » 13 kom återställdt ifrån skrif-felet kon
- » 14 C: drotzete
- » 17 som upptaget ur B, C.

- 5 18 ok — komma *fattas* i B.
 » 20 B: orsacte sik *för* nekaþe
 » 22 B: swa thær mædh *för* sua ... B, C: guþi *fattas*.
 » 23 *För* biskope — væghna *har* B: Biscopen (^xum) war
 bæggia væghna (^{xx}vansæmpt) (^xat) och C: Biscop-
 penom war bæggia wæyna onth at
 » 25 C: henne jëttan
 » 26 B: (^Rsom hanom) *för* guþi
 » 27 B: mæd vitrum (^Rmannom) rath C: mz wittrom
 radh
 » 27,8 B: radh(^Ya ^{xx}i) wara at leta
 » 29 C: war *för* ær ... B: bønnum (sinom) ... B: kom-
 ber C: kom
 6 1 B, C: hørdho *för* høra ... C: Huilkin *för* Huar
 » 2 B: æt ok ædhla *för* slækt æt C: *samma* läsart.
 C: j sinne hand
 » 4 A *har* (^Ysprang) spriggar B: springir C: sprin-
 gher
 » 5 C: fæsta the jomfru som først loffuade
 » 8 B, C: langa stundh *för* længho
 » 11 C: frammermeer *för* frammer ... *Denna* läsart är
 vanlig.
 » 14 C: j sins fadhers
 » 18 B: sighia *för* visa
 » 19 B: wis *för* san
 » 24 B: þær af *fattas*.
 » 26 B: thækkir C: kær lioff *för* luuar ... B: ok vær-
 þogar *fattas*.
 7 2 B, C: lærdher ... B: ænkte C: ey *för* ok eigh
 » 4 B: ensamen *fattas*. C: ensamith
 » 4,5 B: v munne C: aff munne *för* w minne ... är tro-
 ligen rätta läsarten.
 » 5 B: baþe *fattas*.
 » 6 B: Ok *för* ælla
 » 7 B: wænasta C: wænista
 » 8 B: hwario lilio bladhino C: hwario lilio bladhe
 » 10 B: riddarins hiæta C: riddarens tungo *för* hans tungo

- 7 11 B's *rubrik* är: annat miraculum C *har inga rubriker*.
 » 12 C: pa *för* ii — fasto ok store borgh *för* eno — huse
 » 13 A *har skrif-felet* alnanna B: almænna C: almanna
 » 13,14 *För* alla — foro *har* B: hwar thæn man som fram
 for C: man *fattas, annars lik* B.
 » 17 B: længe riddarin
 » 18 B, C: folke
 » 19 B: swen ey *för* man eigh
 » 20 B: skulde komma C: kome oc
 » 21 B: Ok kom draghin nødhogher C: oc kom mannen
 nødogher *för* ok — dræghin
 8 1 B: Ok øpte C: han øpte
 » 3 B: sina *fattas*.
 » 4 Þit *fattas i* B.
 » 4,5 C: aff lucifero at wakta riddaren at huilkin dagh
 han lethe aff at læsa Aue maria tha skulle han ge-
 nast gripa hans siell aff hans likama B *har nästan*
 samma läsart.
 » 7-9 *För* ok — versen *har* B: Ok (sagde sik) ey hafwa
 thæn dagh wald ifwir hanum som (han) las^{(s)z}
 aue maria ¶ Ok han gat then dagh (^{xx}ey mæret)
 at riddarin ([^]læt) læs([^]a) wærsin C *har*: Oc ey
 haua wald ower hona thæn dagh som han laase
 Aue maria/ oc at han gaate then dagh prøwath at
 riddaren lethe aff at læsa wersin
 » 10 B: reedhilse C: rætzl
 » 12,13 B: sin aldir mz dygdha lifnadhe C: sin alder mz
 gudlikom lifsnath
 » 14 B: thiænista folk
 » 15 B: o nadhir C: onadher
 » 17 B, C: *rubriken fattas, som vanligt*.
 » 19 A *har* ok ær ([^]æste ^{xx}aff) B: Epter C: miok nær
 ep^{ter}
 » 20 B: moyses
 » 21 B: hørir C: hører ... B, C: aff at
 » 23,4 A *har* ([^]sørsta) þær tel B, C: først til thæt
 » 24 B: kallas C: kallar *för* hete

- 8 25 B: at rætto nampne C: rætto nampne
 » 26 B: thydhsko C: tydisko ... C: liktmissa
 » 27 C: kallar thz
 » 28 A *har skrif-felet* an annat
 » 29 » » » för B: försto C: Första
 » » » » » ända B, C: wända
 9 1 B: ørløghs gudher hedhna manna C: hedna manna
 ørløghis gudh
 » 2 A *har skrif-felet* þiento henne giærna (Ymarti) B:
 thiænadhø gærna marti C: thiænto henne gærna oc
 marti
 » 3 C: sigherlika ... C: dighran hedher oc
 » 4,5 C: thz ær februaris som nw för ok — som
 » 6 För romara — göra *har* B: Romara mesto ørløghis
 mæn thiæntho (*thæs meer) februe martis modher
 at (hon skulde) göra C är nära instämmande.
 » » A *har skrif-felet* gora
 » 10 C: romarom ... A *har* (xo)vinum
 » 12 A *har skrif-felet* enna (Yen)
 » 14 B, C: varo *fattas*.
 » 15 A *har skrif-felet* hæuitiz
 » 16 B: (skuldo) wara C: scullo wara för vari
 » 18 B: sighx ok liwgx C: siwngx
 » 19 B: ena för een
 » 20 B: manheme
 » 22 För for(xo) — nætar *har* B: foro vidha at leta vm
 nættir mz blusum C: foro mz liwsom at leta widha
 om nætther epther henna
 » 25 B: gudhi(xnna) C: gudhi
 » 26 C: hedno at ey war goth ellir læt
 » 28 A *har* (Ycrisne xx hedne)
 » 29 För siþi — høghtiþ *har* B: sidhi; Ok særlica thænna
 sidh C: sidher
 10 1,2 För aleþes — hiøls *har* B: a ledhis komit at then
 sidh hioldis C: aledis komit at the sama høgtiidh
 hioltz
 » 3 B: hær næst *fattas*.

- 10 4 B: thæscons för þænna ... C: bøgtiidh oc sidh
 » » A *har* (^{xx}sigx) haua B: æru at the
 » 5 som solinna lius *upptaget* ur B. C *har* swa som
 solen wæxer
 » 8 B: anda gift C: andz gift för anz nade
 » 9 B: for(^{xx}ældra) C: fœrældra för for fædra
 » 10,11 *För* noquara — hiarta *har* B: nokon ingang j henna
 hugh oc hiarta C: nakan ingang j henna hiarta
 » 12 C: særdelis ... B: the sigbnadha C: signat
 » 13 C: ey at enast
 » 16 C: dygdelica soolgisor
 » » slækto inbytt ur B för (^{xx}slekte)
 » 17,19 hona — hafwat *upptaget* ur B. C *har* som hona
 fik see/ oc war tho quinnænna wenast swa at en-
 gen gath wtan gudlikan ælskogha til henna hæft
 » 19 B: hæne C: henne för heþne (*kanhända den rätta*
läsarten).
 » 20 A *har skrif-felet* vini B: owini C: owinir ... B,
 C: fastast
 » 21 B: Thridhia skiæl thæssa høghtidhs sidher
 » 24 B, C: thz samma ... B, C: som wi
 » 25 B: finnum C: finnom (*kanhända den rätta läsarten*).
 11 2 B: spiæll C: spiæld
 » 3 B: baþe *fattas*.
 » 4, 5 *För* tende — viti *har* B: tenda. ok liusa mz
 skiælum C: som tænder oc lyser mz skælom oc witi
 » 6 som alla lyse *upptaget* ur B. C *har*: som alla lyser
 » 7 *Rubriken är upptagen* ur B.
 » 8 B: (^ustora) C: stor för digharan
 » 10 A *har skrif-felet* sinon ... *Efter* fru *har* A ¶ mi-
 raculum
 » 11 B: fal: Ok men C: fall
 » 12 B, C: fangit för hørt
 » 13,14 *För* eigh — tel *har* B: ey gat hon komit til
 C: samma *läsart*.
 » 17 B: mæssø ok tidhe
 » 18 B, C: j sino för sinna

- 11 20 B: iomfru scara
 » 21 B: thær a stolin C: a stool
 » 23 C: a stola
 » 25 B: klædan til mæssø: Ok (^Rmæssø) diækna för klædan ok diækn
 » 29 mæssø sangh *upptaget* ur B. *Fattas* i C.
 » 30 *För* sotlica — offertorium *har* B: sotelica æpter C: sotlica siwnga til offertorium
 12 3,4 *För* hænne — lata *har* B: Hænne syntis sik swa fæghna liuseno at hon ville thæt ængalund fra sik offra C: *samma läsart*.
 » 5 B: handum C: liwsith för hænde
 » 7 A *har* sam(^xa)staþ B, C: samastadh
 » 9 B: jærtekne C: jærtekna
 » 11 B: (mz thy) mang iærtekne Ok göras æn C: mang jærtekne mz liwseno oc göras æn
 » 12 B: the thridhia C: the tridhio för þriþi(ŷu)
 » » B: the mæsto för þa mærastø
 » 13 B: michiels mæssø C: michilmæssø
 » 14 A *har skrif-felet* æ ... C: thæssø wærlð för þænna heme
 » 17 A *har skrif-felet* (ŷsynai) sŷon
 » 18 B: stædhi C: stædher ther
 » 21,2 C: tha hon hawande war/ oc fødðe sin son tha hon war fæmpton aara gamul för hauande — ara
 » 22-5 *För* sŷni — epiphanius *har* B: sŷni xxxiii ar Ok (^{xx}xv aar) sidhan han for til himpna: Ok æpter thæsse rækning war hænna alder thæssa hems: lx(^{xx}iiij) ar swa scrifwa(^{xx}s j reuelacionibus) (^{xR}etas marie lxiiij anni *secundum* reuelaciones beate birgitte) C *har*: son. thry aar oc trætigih oc fyra aar oc thiughu war hon hær i wærlðinne sidhan han foor til hŷmpna Oc epter tæssa rækning war henna alder j tæssø wærlð lxij aar swa scriffuar epiphanius
 » 26 B, C: *rubriken fattus, som vanligt*.
 » 27 C: aminnilse oc samwæro

- 12 29 B: tarum styrt C: thaarom styrtþ
 » » A har bæccar af aþþro(∞m) kældom B: bækkir aff
 kiæld adhro C: bækker aff andre kældho
- 13 1 För vini gör goþa har B: godha vini gör C: go-
 dha winir gör
 » 4 B: sörir C: sörer
 » 4,5 B: wærdhughe son C: wærdhighe son han
 » 5 A har skrif-felet miþ
 » 8 B: tha för þæn tima
 » 9 ær at upptaget ur B. A har (xath) C: Annor bøn
 ær thz ath
 » » B: til diruis
 » 10 B: (∂sin) (Rx for min øghon) C: syyn för syn
 » » B: swara C: swarade för suaraþe hænn
 » 11 B, C: j dagh för dagh ... B: tel þin fattas.
 » » B: ærlica C: ærlika
 » 12 B: thorft C: torff
 » 13 A har han(xs)
 » 14,15 För hanom — vald har B: hans rike ok røuat
 hans wald C: hans rike oc røffuath
 » 15 B, C: at för tel
 » 16,17 För palm — sialuar har B: palm træ quist stodh
 æpter grøn siælfwir C: palm quisten stodh æpther
 honum grøon
 » 21 B: (xx wædher) C: wædre för vinde
 » 22 B: marie dorum C: warefru dør
 » 24 B, C: til för te
 » 26 B: hæfwa mik for för mik firi
 » 27 För (u min likama) har B: lik ok licama C: mit
 liik oc likama
 » 28 B: at (x the vilia) brænna C: at the wilia brænna
 » 30 B: bæra för fōra
 » 31 B: vste C: ønste för oste
 » 32 B, C: visto för visten ... B, C: waro för varen -
- 14 4 B: os för var ... C: spoth. oc sighia.
 » 5 C: the för þæsse ... C: j andre wærlidh för an-
 nars hems

- 14 6 B, C: *rubriken fattas, som vanligt. Detta anmärkes hädanefter icke.*
- » 8 B, C: son ok skapare
- » 9 B: wa(ŷcto xxkadko) C: wakadhe för wacto
- » 10 B, C: tridhia för þriia
- » 12 B: alscons för allo
- » 13 A *har skrif-felet* (ŷmæþar) B, C: mz hedber
- » 14 C: ærlicha för friþa ... sæghnare — daghi upptaget ur B. *Dessa ord fattas i C.*
- » 15 ok ængla upptaget ur B, *fattas i C.*
- » 16 B: bødth apostolis
- » 17 A *har skrif-felet* i(ŷn) ... *För i licama har B: (sinna) modhers licamma j walle josaphat C: samma läsart.*
- » 19 B: ifwir för vm kring
- » 20 B: tre för þet (*troligen den rätta läsarten*).
- » 24 A *har skrif-felet* parads palm B: palm quistin C: paradiis palmen
- » 25 C: bødth at barena mz sik bæra æn för mæþ — ok
- » 26 B: sötlika samman för sötleka
- » 27 baro inbytt ur B, för en ... C:s läsart en bar är *troligen den rätta.*
- » » C: flerom judhom at apostoli
- » 28 B: sordho ihesu modher för fõra mariam
- 15 1 B: galin ok odhir aff thøm allom C: galen oc odhaster aff allom thøm
- » 2 B: bradhlika för braþa
- » 3 C: hans hændher wordho onytta oc swa bundna C: oc wardh nummin j handum ok onyttir ok swa bundin för warþ — bundana
- » 5 C: saara för sarleka
- » 7 C: olydoghe för tomlõse
- » 12 B: æn wærk/ ok sarsøkia C: æn wærk/ oc sarøka
- » 15,16 C: Sidhan warth biscoppen sør aff
- » 17 B: ænkte C: enghom meen för ængom
- » 18 A *har skrif-felet* palmmen

- 15 22 B: midhwakth j walle C: om midianat j dal för
miþ vact i dal
- » 24 B: F(ÿritighi ^{xx}fxv) C: Fyritighi
- » » B: lagdh j jordh C: grawin för döt (oc) iorþat
- » 25 hon upptaget ur B och C.
- » 27 A har skrif-felet prðuas
- » 29 » » » iorþike
- » 31 C: mødomps liwe . . . B: (thy) ær thz ok för ær
þæt þa
- 16 1,2 C: .ii. — rume fattas.
- » 3 B: hær C: som hær för þær
- » » A har skrif-felet skiuas
- » 4 C: skælom oc witnom
- » 7 Rubriken är lånad ifrån B.
- » 8 B: northmandia C: normandia . . . den rätta läsarten.
- » 9 A har callar . . . ändringen till callas enligt B och
C var onödig.
- » 9,10 B: them stadh C: them stadhenom
- » 10 B: dyre för magge C: mange
- » » C: oc j blandh them war warafu kiortel tel
- » 12 B: v ræddir C: wredher
- » 13 B, C: gen för .a. mot
- » 15 B, C: stenblinder . . . B: aff rædde C: rædde
- » 16 B: gafuos ofmykyt fram C: wordho offdiærue
- » 17 redho inbytt ur B för (^{xx}hugg) . . . C har nyddos
- » » B: vsla för arma
- » 18 B: annur nøth
- 17 12 A har skrif-felet a af vare
- » 13 B: thiænugher för þiænande
- » 15 A har skrif-felet hanna
- » 15-21 C: Gaude — mata fattas. . . 18. B: gaude fattas.
- » 24 B: æwerdhelikis C: æwærdelikx
- » 25 C: wardh gladh gudz modher Wardh gladh för var
glaþ gwz
- » 26 A har skrif-felet egipti B: ogipth C: ogipt
- 18 2,3 B: digh(^{xx}ran ræddugha) C: mykla rætzl
- » 6 B, C: æwærdhelika

- 18 9 C: wældogher mykit rwmgæwer pa wærlðz hedher
war för miok — warþ B: wældugher for thæssa
hems (^{xx}fæfængho) wardh
- » 13 A *har skrif-felet* þianande B: thiænugh
- » 14 B: fara ok lifwa
- » 14,15 *För* heman firi skam *har* B: (^{xx}fra) (^{Rx}sit heman)
for skam (^xskuldh) C: borth fore skam skuld
- » 15,16 *För* han — skoghe *har* B: han (^{xx}ey gat rikt hoff
æller gæsta budh haldit j en skogh sorghfuldir oc
bedrøfdir)
- » 17 karl *upptaget ur* B. C *har*: man
- » 19 B: fatiker C: armber för arbar
- » » B: Carlin jættadhe C: Then mannen jætte
- » 20 B: vilde C: wille för vil
- » » B: sætta för lýþa
- » 20,1 B, C: Riddaren — lýþa *fattas*.
- » 21,2 B: (^{xx}vil først sina lofuan fulkompna) C: fulkomp-
nar sina iæth för vil — iaat
- » 24 C: oc tho för et
- » 25 C: at thu mœth mik hær j
- 19 3-5 C: oc ater koma mz sinne husfru oc foor heem oc
fan gull oc silff oc kœpte manga garda oc jordher
oc hioit för atar — haldar
- » 4 gôrsuma *inbytt, kanske onödigt, från* B. i stället
för seluer
- » 5 B: hoff (^{xx}mz myklo bæld)
- » 8 B: sik følga. Oc sitia skøt a hæst bak för skýt
— hæst.
- » 9 B, C: ledh för læt
- » » C: Hon vndradhe a hans budh oc giorde tho B:
vm hans
- » 10 B: bidher oc biudher
- » 13 at hon *upptaget ur* B. C: til thæs hon sonpnadhe
- » 13,14 later hona *upptaget ur* B. C: leet hona
- » 16 B: (^{xx}liti) C: lic
- » 17 C: tænkte för vænte
- » 20 B: stander fiærrin ræddir C: stodh fiærrren

- 19 20 B: græniar C: grænnade
 » 23 B, C: thænkte at hæmpna för huxaþe hæmnas
 » 27 För hæþan coma: liuande har B: lifwandis (*x* hafua)
 hæðhan kom(*xx*it) C: lifuande huaa fran mik komit
 » 28 B: thuyng oc thunga för þugga
 » 31 B: dýrfwis til at vilia för vilde
 » » B: Ther fri far thu diwpt nidher til beluitis för
 far — hæluite
- 20 3 B, C: domenom
 » 4, 5 C: widhersigia dieffwlsins gawom
 » 6 B: hwru C: hwar för huars . . . B, C: æn för een
 » 8, 9 C: allan sin alder för æ — lifþe
 » 9 C: oc han oc hans husfru widhersagdo
 » 10 B: til hørdhe ok (*x* ofuir) gaff ok wordho för gaf
 — varo
 » 13 B: prøfwa mz skiælum
 » 14 B: første skiæl för sfirst
 » 16 B, C: fadhurs
 » 17 B: langho C: langa för gamlo
 » 20 C: wælg herninga
 » 21 A har skrif-felet hanon
 » 23 » » sýighande (*x* ga) . . . ganga är upp-
 taget ur B.
 » 24 B, C: qwidha
 » 25 B: e(*xx*n frw) oc spurdhe hwi han sørgdhe
 » 26 wadha oc upptaget ur B, C.
 » » B: (*xx* frwn) för folket
- 21 1 B, C: mannen för Maþeren
 » » B: (*xx* hænnæ) för þæs och likaså framdeles.
 » 3 B, C: til annur för vm annur
 » 4, 5 C: kallas för vara B: (*xx* Oc hon kalladhe sit napn
 rætuisa)
 » 10 A har skrif-felet sannid
 » 11 » » svæ . . . skiæl upptaget ur B.
 » 12 B: twæscona dødh C: twæninga dødh
 » » C: badhe ondhe oc godhe
 » 14 B: hænnæ C: honum för þøm

- 21 18 B: lokka C: lokkor
 » 19 *För* iattom *har* C: jættom . . . B: radhum ok (^{Rx} ondom
 inskiutilsom)
 » 21,2 B: (^{xx}sanninden oc rætuisan) radha mannenom/ bi-
 dbia miscundhna modher
 » 24 A *har skrif-felet* gæniggana
 » 26 B, C: nadha *för* hialpa
 » 27 B: mædh scalene C: wægskaalena
 » 28 C: æn syndha skaalen
 » 29 A *har skrif-felet* vacnane
 » 30 B: vente at dødher C: tæncto dødhan
 » 31 B: modher (^xoc fik sæla ændalykt)
 22 1 B *har till rubrik* Annat miraculum
 » » A *har skrif-felet* þete *för* bete
 » » » » har skiuas
 » 2 B: pasca nat
 » 4 C: tha gik oc han til altara *för* ok — kirkio
 » 5 B: thok (^xsom andre) C: tok gudz likama
 » 9 B: sötan ok (^{xx}aldra) söt(ast)an C: sötan
 » » B: dighran *för* storan
 » 10 C: j brænnande eldh *för* vt — brænande
 » 14 B, C: smaswenin vt *för* han — eldenom
 » 15 A *har skrif-felet* vaþ
 » 17 B: til hiælpa . . . B, C: vepte *för* vænde
 » 19 C: sidhan fadhrin j eldhn *för* sulan — branda
 » 21 B: j eet kloster C: j eno klostre
 » 23 B: mang(ÿen ^{xx}h safæng ordh oc squalder) C: my-
 kit drawel
 23 1 B: fram (^{xx}mz skip) j manna hami C: fram om j
 manna likne
 » 2 B: (oc) sagdho sik (^{Rx} vara diæfla oc) sora *för* vi
 fðrom
 » 7 B: oc mang safængh ok (^{xx}synderlikin) ordh C: my-
 kit drawel *för* mangen hægoma.
 » 8 B, C: dýghra *för* mýcla
 » 14 B: stene vidh ænné
 » » A *har skrif-felet* egih *för* eigh

- 23 15 B: iller C: onder . . . B: radh kiænde
 » 18 B: glømdar ok ey baldhin til hælgh swa som skulde
 C: glømdar oc ey halden j høgtiidh som tilburdhe
 » 23 B, C: andra nætter
- 24 1 C: aff henna sætzlo tima
 » 6 C: høgtiidh offwer all cristendomen
 » 7,8 C: thiænande redh til torney
 » 10,11 B: Riddarin (^{xx}dualdis oc hørdhe alla the mæssor
 ther sagdis) oc (^xvil) ænga (^xfor)lata C: Ridda-
 darenom lyste alla mæssorna at høra
 » 11 B: thorneament war ændat C: torneyghit war tha
 haldhit
 » 12 B: wæghenum (^{xx}som ther hafdho warit) C: sam-
 ma läsart.
 » 14 B: swa (^{xx}manligher varit thæn daghen) Oc för
 sua — ok *Fattas* i C.
 » 19 B, C: redh för for
 » 22 A: fluitande *kan äfven läsas* fluitande
- 25 2 B: (Yalla ^{xx}otaligha) jomfrur/ aff himerike mz henne
 » 3 C: sungo æpter . . . B: (twa) leddo
 » 4-7 *För* Sangren — mato *har* C: oc sungo swa
 » 4 B: latino
 » 6 personet *upptaget* ur B.
 » » B: thydher swa mykit för þýper
 » 7 B: sötta sællur C: sætta sælur
 » 12 C: fangadho för fingo
 » 14 B: son fangin vndan lasum ok bandum C: fangna[n]
 son wt aff bandom oc laasom
 » » B, C: ok la *fattas*.
 » 20 B: Ok hon grep mædhan hon taladhe barnidh wt
 aff hænnu bilætis knæ
 » 21 fanga *upptaget* ur B. ok — fanga *fattas* i C.
 » 22 B: lukte för læste væl
 » 23 B: ensætu (^{xx}frune son) sath för frunna son la
 » 24 lukum ok *upptaget* ur B, *fattas* i C.
 » » badh » » B, C.
 » » A *har skrif-felet* skýnde

- 25 25 A *har skrif-felet* baþ
 » » B, C: mædhan *för* vm
 » 28 C: kyrkionne oc bar aater barnith oc takkadhe
 tiænigh marie gudhi *för* kirkio — moþor
 » » B: ok thiænte gudz modhor for hænnæ nadhir (*x* al-
 lan sin alder) *för* marie — naþe
 26 2 C: opta *för* þikla ... B: værs (aue maria)
 » 4 B: mildasta C: milda ... B: hængdhum *för* hanom
 » 6 handum *upptaget* ur B, C.
 » » B: dagha *för* dýgn
 » 7 stodh *upptaget* ur B, C.
 » » *För* .a. liuum lowm *har* B: v mød(*xx* dir juir hænnæ
 lown C: omødder a linom loffwom ... liuum i *tex-*
ten borde kanske læsas linum
 » 8 B: ther fram som hanum *för* han ... C: som honum
 hængdo om galghan *för* han — galghanom
 » 10 B: hioggo C: hioggo han *för* iogo
 » 11 B: swærdhom C: swærdh
 » 13 A *har skrif-felet* hanna *för* han
 » 16 B: sik (*x*j closter) *för* sik
 » 17, 18 *För* klærkar — frændar *har* B: (*xx* swen boklær-
 der) var gudz modhor gærna thiænwghe han(*xs*)
 (*xx* frændir trughadhe han) C: klærker rika for-
 ældra enda barn tienthe gherna gudz modher hans
 frændher nøddo honum
 » 19 B: fæste (*x*jomfrw) C: fæste ena mø
 » 22 A *har* (*x*Ar)tiþe ... *för* mintes — tiþe *har* B: min-
 tis (*xx*swenen a) wara frw tidher (*R* som han thæn
 daghin ey læsit hafdhe)
 » 22, 3 ok laas — giæld *upptaget* ur B. C *har*: oc las
 sina tidher
 27 2, 3 B: falsare renliuis louan C: falsan renliwis loware
 » 3 B, C: sik rædder
 » 4 A *har skrif-felet* hanon
 » 7 *För* fran bruþ *har* B: (*xx* wærdlena bæde fra sinne
 brudh)
 » 8 B: modhers (*x* oc bleff)

27 14 B, C:

- 27 14 B, C: siwnga ælla læsa
 » 15 B: snýbbar C: straffadhe
 » 16,17 *För* menar — sightha *har* C: tok aff honum mæssosangen
 » 17 A *har skrif-felet* teþes hanom men sednare ordet är till en del borttaget.
 » 18,19 *För* ok — præstens *har* B: (^{xx}Ok høther hon hanum) hardhare (^xdom) æn han (^xhøtte) prestenum.
 » 20 A *har skrif-felet* innan(^ya)
 » 21 B: klærke oc capllan C: *samma läsart*.
 » 22 A *har skrif-felet* sik mz
 28 4 B: tidhe (^Raltidh) standande
 » 8 *För* ia — hæluitiz *har* B: ja (^{xx}vilde gudh han døma til hæluitis som hanom thykte)
 » 11 B: j thæssosinne/ for sinne (^{xx}bøn) C: j thzta sin fore sina skuld
 » 12 B, C: mz *fattas*. . . B, C: manadhe *för* baþ
 » 12,13 B: for diæffenom C: fra dieffenom *för* firi gramenom
 » 13 bōtaþ i A är visst ett skrif-fel *för* bōta B *har*: bōta C: bōtha
 » 17 B: prouester C: prowast
 » 19 ok vitherlika *upptaget* ur B och C.
 » 20 B: til biscop(^ys) C: til biscop
 29 1 B: minna kiæran C: fore mindre man
 » 1,2 C: aff honum hans æmbite oc syslo
 » 3,4 *För* harme — tel *har* B: harmæ æn wardh diæfwls anbudh: Thær til C: storom harm vtan gik til radz mz enom judha ther en dieffwls man war ok badh honum hiælpa sik til dieffwlin
 » 6 C: the taladhos swa længe at
 » 7 B: cristne C: crisne
 » 9 B: brefwit insighlat C: breffwit incigladh
 » » B: (^{xx}dare) *för* man
 » 11 B: hedher oc æro *för* heþar
 » 12 A *har skrif-felet* þeopilus
 » » B: kænнис C: kændis *för* skæmmes

- 29 14 C: *æflatha för slæppa*
 » 15 *hiæta upptaget ur B, C.*
 » 19 B: *lofwa C: loffua för læna*
 » 22 A *har skrif-felet giuin för giuit*
 » 23 B: *visso oc trøst*
 » 24 A *har skrif-felet þephilus*
 » 25 » » *takde*
 » » B: *oc takade fattas. C: och loffuodhe*
 » 26,7 *För blöte — tel har B: blötte mang hiæta/ til*
 tara ok grat oc
 30 2 B: *Eth hionalagh för Tu hion*
 » » A *har skrif-felet dotttor*
 » 3 C: *nær thom för at sin*
 » » B: *som han ware thera för som sin*
 » 4 *För vændo — at har B: ventho at C: mæn tænktø at*
 » 6,7 B: *mer — var fattas.*
 » 7 B: *lyghnin C: lygdhin för lyghn*
 » 8,9 B: *legdhe för leghia mz pæniggom*
 » 11 B: *vanfrægdh matte læggias oc lækias C: offrægdh*
 matte læggias
 » 14 B, C: *hænna bonde för hon*
 » 16 B: *awitande C: sagdhe til för bra*
 » 17,18 B: *radh oc dath för raþa — gærnig*
 » 19 B: *fulare oc mere C: æ mere för mere*
 » 24 A *har skrif-felet allata för altara*
 » 25 B, C: *domin ok*
 » 27 A *har skrif-felet nanpns*
 » 28 B: *balit (wt) oc hwar gnista*
 31 1,2 B: *balit: Oc lughin vm kringh hona (æ oc) sluk-*
 nadhe
 » 4 *dömde upptaget ur B. C har tok*
 » 5 B: *wt af v(xx an) frægdh C: aff alle ofrægdh*
 32 12,24 *För fore läs fore*

II.

S. JOHANNES DÖPARENS SAGA.

- 49 1 C *har rubriken Aff sancto johanne baptista*
 » » B: manadha ... B, C: gudz för sin
 » 3 *Efter döttar tillägger* B: Thyt (at) anna war frw
 modher: ok hysmaria modher elizabeth waro systra:
 » 4 B: byrdh: ok dyrch för byrþ
 » 5 B, C: vpsøddis för sōdes
 » 6 B, C: dōdh tholde för do ... C: fulkompnelika
 » 7 B, C: scrifwa för scrivv
 » 8 B: wisa för sigha C: sighia
 » 13 B: godhe ok lofs C: oc godhe lofs för got lof
 » 16 firi inbytt ur B för skrif-felet ælte C har før æn
 » 17 C: septembers manath gar in aff hans dōdh
- 50 1 A *har skrif-felet iohanne*
 » 4 B, C: æn hin för æn han
 » 6 B: engna C: ægha för aga
 » 7 B: mz ærlica C: mz ærlicha för mæþar
 » 8 A *har skrif-felet sials*
 » 11 B: bōr til ældra rætt(γ) C: til bōr ældre•rætter
 » 17 *För tel — komo har* B: til disputeran vm therā
 materiam Mællin thæs then daghen kom C: til dis-
 puteran om the materiam Mællan thæs at the dagha
 » 19 *För mz — hald har* C: at hwar therā hiolde sin
 hedher *Fattas i* B.
 » 21 B, C: þōm *fattas.*
 » 24,5 *För varin — sate har* B: warin j sate vm os
 (R^x her j wærdhlene) mædhan wi ærum wæl sate
 j himerike C: warin oc j saate som wi ærom
 wæl saate
- 51 4 C: herra toldhe dōdh
 » 5 B, C: pascha för paskana
 » 6 B, C: wiker för vika
 » 7-9 *För gitar — iuirkomo har* B: gitir særlikan hether
 (x^r haft) til aminnilse hans dōz (R^x oc fore annor
 ærlík thing som hanom dōdhum sidhan ouerkomo)

- 51 10 B, C: han mællan
 » 12 B, C: gudhlik
 » 13 B: hælghum C: hælghom
 » 14, 15 *För* komo — vndan *har* B: aff ierusalem komo
 tholkænde j bland mz thom ther grofuo ok bræn-
 do: Ok gato vndan komit C: *nära samma läsart*
utom torkænde *för* tholkænde
 » 16 B, C: hælgho *fattas*.
 » 18, 19 B: at thz vp(^{xx} enbærat wrdhe) gate han thom ey
 gömt *för* *för* at — firi
 » 25 B: tve paua C: the pawa
 52 3 B: judha lanz stadh C: judha landz stadh
 » 7 C: thz hemelica *för* lönlica
 » 9 C: många dagha *för* (^{xx} langen tima)
 » 11 C: tingath fara
 » 12 C: hitto *för* funno
 » 13, 14 *För* hans — liftima *har* C: aff hans klædthom haff-
 dhe warith
 » 21 C: daghlica och knæfalla *för* mz knæfallom
 » 22, 3 C: mz wyrdhning — daghlica *fattas*.
 » 24 C: mz hofdheno *fattas*.
 53 3, 4 C: a sinom dødzdaghe sinom arwom oc mange *för*
 sinom — wiiste
 » 10 C: stadh *för* lifnadh
 » 16, 17 C: mz sinne handh vndher hakubenith *för* (^{xx} wyr-
 dhelica — handom:)
 » 18 C: thykte sik spøria *för* thotte — sik
 » 21 C: haffde at thydha/ oc sompnadhe ater *för* *för* sætte
 — sompna
 » 24 C: wra j bærgheho *för* wara: j fjælskorunne
 » 26 C: vndan hans hand *fattas*.
 » 28 C: nidher grawith
 » 29 C: fwndh *för* gørsom
 54 1 C: kalladhe saman folk
 » 4, 5 C: ludde widh karith som hon ware thær limpd widh
 » 7-9 *För* (^{xx} fore — kome) *har* C: mz godra manna bø-
 nom oc tho war honum ey handen lidigh Sanctus

johannes wiiste honum koma nær karino tha thz
baaris

- 54 12 C: aff onytte *fattas*.
 » 18 C: byrdhan *för* hælagh byrd
 » 20 B: nakrom lundum aff stadh røra: C: nakra lundh
 thz a[f] stadh fœra ellir rœra
 » 21 B, C: Rømsker Keysare *för* konuggar
 » 23 B: gul wæfts C: gul wæffs
 » 25 B: wænista C: faghert
 » 27 A *har* dagh(^xa) B, C: dagha
 55 1 Then tiidh *för* Een tima
 » » A *har skrif-felet* iohanis
 » 3 C: hans fingre som han *för* þem — som
 » 4,5 C: ecce — mal *fattas*.
 » 4 A *har skrif-felet* tollis
 » 6 thæn som inbytt ur B, C, *för skrif-felet* þæt
 » 8 B: thenna wægh hæff C: *fattas*
 » 9 B: vænt mønster sancto johanni C: dægelikit
 » 13 A *har skrif-felet* garna
 » » B: thiænugh C: tienthe
 » 14 B: jnnelika: Ok jdhelika
 » 16 A *har skrif-felet* lagan
 » 19 B: (^{xx}thz hon beddis) *för* sina bøn
 » 20 B, C: fastadha
 56 2 B: tiggia C: thyggia
 » 2,3 B: blodhz drupa (^Rwtgingo) aff
 » 5 B: kalladhos C: kalladhis
 » 6 B: fordhum skiæg vaxa som ryza C: fordhom wæxa
 sit skæg som rytze
 » 8 *För* vndi — klærkom *har* B: (^{xx}til gudz thiænist)
 kirkionne (^{xx}oc hænnæ) (^{Rx}klærkom til bestand)
 C: vndher gudz tienist kyrkionna oc klærkom
 » 9 A *har skrif-felet* logohardos
 » 10 » » hon *hvilket* enligt B, C borde än-
 dras till han
 » 15 B: Sanctulus C: Sanctillus

- 56 16— B: vm (^{xx}fangin bort flydhe) Ok (^{xx}han nødde
 57 — 3 tho fangan hemelica) vndan ryma: Sanctulus war
 gripin j hans stadh: Ok dømder til død: Ok vn-
 der swærdh ledder: *för* æn — suærþ
- » 4 B, C: wædhrit til at hugga
 » 7,8 C: waro bundhna mz jærn
 » 9 B: iættadhe C: jætte
 » 10 B: gen C: moth *för* at
 » 11 B: jættat ok sorit
 » 12 B: wardh hans armber hanum lidhugbir ok løs C:
 wordho hans ærma lidughe
 » 13,14 C: j tæsse wærlðh oc swa j andre
 » 16 B, C: herodias ... B: komber fram C: ær
 » 18 B: annælis ok blygdh C: amælis
- 58 3-5 B: badhe for thy at the waro badhin ældre: Ok swa
 for thy at jomfrw maria-war hans modher som al
 thing skapadhe ok sanctus johannes *för* predicadhe
 ok han døpte (^xwan herra mz sinom handom)
 C: badhe fore thy at the woro *för* at mantzlikis
 nature aaldre Swa oc fore thy at sanctus johannes
 sculle wara witnis man jomfru marie at hon sculle
 fødha wærlðinna scapara. som sik predikadhe mz
 sannom iærteknom wara badhe gudh oc man

III.

SAGAN OM VÅR HERRE.

- 61 1 B: *Hädanefter är paragraf-ordningen här ofta helt
 olika.*
- » » B: christus gudz son ok marie han
 » 2,3 B: siælf wighdher aff C: siælfwigdher j *för* ok
 sialuar ii
 » 4 C: hawande *för* øken
 » 9 C: *føtzlo* time ... B: göta *för* mæn
 » 10 A *har skrif-felet fö*

- 61 12 C: daglin hælghan . . . B, C: ok frygh *fattas*.
 » 13 B: læt kallaa C: kalladhe
 » 15 B: h^(xx o)n C: hon *för* han
 » 16 B: dyrk C: dyrkan
 » 20 C: toorsdagher oc som flere
 » 21 A: en B: æn C: *fattas*.
 62 5 C: fødhas oc ey flerom *för* varþa — lundom
 » 8,9 C: folk aff karlmanne oc quinmanne *för* af — quinno
 » 9,10 B: (^{xx}gud) sik siælfwm (^xat fødhas) aff quinnone.
 vtan (^{xx}manz tilhielp)
 » 12 B, C: gudz son
 » 13 B: skiælum ok witnum C: teknom *för* vitnom
 » 16 C: dæghelek *för* væn
 » 17 B: taler til hans C: taladhe til hans
 » 20 A *har skrif-felet* van *för* man
 » » » » » dōþekan
 » 22 B: beddis frest C: beddis fridh
 63 1 nokor *inbytt* ur B *för skrif-felet* iak
 » 2 *För* anzsuaara *har* B: answar (^{Rx}hon fastadhe oc
 var j gudhlikom bønnum)
 » 3 B: eet C: eth *för* en
 » 4 B: wænasta C: dægelica *för* væn
 » » B: sat iſwir *för* iui
 » 5 A *har skrif-felet* otouianum
 » 7,8 B, C: teknit hafdhe at thydha
 » 9 B: dyrch C: dyrkan
 » 12 C: hwa som *för* huar
 » 13 A *har skrif-felet* sua *för* sma
 » 14,15 C: wærlinne radha liwandis gudz son oc æwerdhe-
 liker/ som æn *för* heme — een
 » 16 B, C: smitto
 » 16,17 B: ther altare Ok læt iſwir scriſwa a altare(^xno)
 lifwandis gudz son:
 » 20 B: teknadhis ther mz at thre ærlika naturur C: thz
 teknar at thre ærlicha nature
 » 21 B: syni C: søne *för* son
 64 1 C: hæfdo mæng aar

- 64 5 C: *Æ til thæs för at tel . . . tænktö för vänto*
 » 8 B: *pröuadhis (tha) C: tha pröwadho the*
 » 11 B: *kirkio C: kyrkia för mōnstar*
 » 12 B, C: *mōnstar fattas.*
 » » A *har skrif-felet augus*
 » 16 » » » *skiuar*
 » 19 B, C: *nær för na*
 65 4 Ok *upptaget ur B, fattas i C.*
 » 6 B: *broadha för bronaþar C: fattas.*
 » 7 C: *skat oc wtgældom*
 » 8 E: *Rubrica her æptir fattas.*
 » 9,10 E: *hændo vidhirla i wærldene j hans sōdhzlo tima*
 för hænde — werllena
 » 19 anda *upptaget ur E.*
 66 4 æt » » »
 » 14 D *har skrif-felet blomstrandis*
 » 15 E: *dadhel²s) fruct*
 68 3 tekn *upptaget ur E.*
 70 22 E *tillägger Amen*
 » 23,4 B: *fæm thusand ar ok hundradha ok xxix aar*
 C: *fæm thusand aar oc hundradha oc xxx*
 » 25 B: *bygdhis først C: bygdhis først oc til war herra*
 sōddis waro
 71 2 ok *samt johannes upptagna ur B, C.*
 » 3 C: *siæx manadhom j tæsse wærlð för sax — hems*
 » 4 B: *flydhe C: flyddo*
 » 5 B: *egiptum för egiptim mæþ barneno*
 » 6 C: *all affgudha mōnster widh jordh j egipto lande*
 för uiþ — afguþ
 » 8 A *har skrif-felet skiuar*
 » 9 B: *dactile för palm*
 » 10 B: *nidher til jordhinna för tel hænnu*
 » 13 C: *war fast thōrst för þōrste fast*
 » 16 B: *j enne biærgscoru för vndi eno bærghe*
 » 19 B: *hofdhom C: sinom hofddhom*
 » 21 C: *tiænikt in til egiptum*
 72 5 dagh *inbytt ur B, C för skrif-felet are*

- 72 7 döpilse inbytt ur B, C för skrif-felet fōzlo
 » 8,9 B: johannis ewangeliste C: sancti j. e. för som — scriuar Här slutar denna Saga i Codex B.
 » 13 C: tankom för þakom Här slutar denna Saga i Codex C, der ewangelium nichodemi nu vidtager, så att de gamla qväderna, sid. 72—79, äro kvar endast i en handskrift.
- 73 8 A har skrif-felet mæþam
 80 3 C: sidha oc fik wita ath
 » 9,10 C: ther hwilkin troo för th^(xxz) — thro
 » 13,14 C: (mz constantino) fattas.
 » 15,16 C: the hedhno heto för til — sidhur
- 81 1 C: the för (the) thre
 » 3 C: (j himmerike) fattas.
 » 17 C: (oc — falda) fattas.
 » 19 C: ther för then
 » 27 C: (for — gifuit) fattas
- 82 7-9 C: mōghelikhith ath the mæn magho wara guz owini oc rætwise wtan skyrdha skærsl som hon ær ey budhin för (o)mōghelikt — budhin
 » 11 C: rætwiis j them daghum för i them æwm
 » 13 C: wiins
 » 22 C: judhans för thit
- 83 2 B: har skrif-felet lena för leua C har: lewa
 » 12 annat æn tillagdt, fattas i B, C.
 » 21 C: (Oc — seghia) fattas.
- 84 12,13 C: (han — guddomsins) fattas.
 » 25 C: liknilse för exemplo
 » 32 C: nakron træ oc æn
- 85 1 C: mz hwario skyrdhinne
 » 11,12 C: thurughan wara ok kraffth hardan
 » 15 C: ængin øron thola ther widh, för enghte — hørt
 » 25 C: næpliika för warla
 » 26 C: hwiskade
- 86 2,3 C: (oc — upreste) fattas.
 » 13 C: fresth för dagh
- 87 1 C: eldhin för ellenom

- 87 10 C: røke
 » 19 C: ropadhe för øpte
 » 24 C: kwska för thrugha
 » 31 C: wirgan aaron för arons wand
 88 2 C: thuronensis
 » 4 C: mæsth för wadhelighast
 » 8 C: hiitthe thz hælgha kors aa
 » 11 C: aldre för elle
 » 13 C: fadher
 » 25 C: affstakkith
 89 1 C: mønstrins för mønstir(sins)
 » 15 C: ænkthe för skrif-felet enk
-

IV.

SAGAN OM SANKT PEHR.

- 99 3 C: waro för var . . . B: (*xx* iudher)landom
 » 6 A har skrif-felet pa
 » » ar upptaget ur B, C.
 » 7 C: vij manadha
 » 10 canonice inbytt ur B för skrif-felet kanueta C: som
 — callas fattas.
 » » B: hanum horer ok the læsten til som för ok — tel
 » 14 A har skrif-felet pradica
 » 16 B, C: apollinaris sændis
 » 18 B: marcialis til franz ok thydisca land C: marci-
 anus til frantz oc thydisland
 » 19 B: are C: aare för ar
 » 20 B, C: vilium wi
 » 21-3 För som — fulkumleka har C: oc ther næst aff
 allom hælghom mannom oc hælghom jomfrwm
 100 1 C: mykin för mere
 » 2 B: gudhliks
 » 3,4 C: twe wise hælghæ mæn för tue þe visasto
 » 4 A har skrif-felet augustnus

- 100 4 B: *crisostomus* som thydher gyltan mun
 » 6,7 B: (*x*sin) forradara (*x*j natwardhen) thy (*xx*æn)
 petrus (*xx*hafde) han (*Rx*vist tha hafde han dræ-
 pit han oc) slitit mædh (*x*sinom) tannum: för
 forraþara — tannom
 » 7 A *har skrif-felet* harra
 » » C: flere hemelik tingh för mer hemelek
 » 9 B: hafwit (*x*mz sinom fotom) C: *sanima läsart*.
 » 11 C: warafu maria war takin til hypna Han reedh
 och för mön — raþa
 » 12,13 C: sæm thusand folk gudhi til loff för þrý — carmen
 » 13,14 C: ok — lif *fattas*.
 » 14 A *har* lif. (*Y*ganga) B *har*: kryplinge ganga/ han
Rätta läsarten är visst krýmplinge ganga.
 » 15 För lækte — skuga *har* B: (*xx*siwke fingo bötir
 aff hans) skugga C: Mz sinom skugga lækte han
 manga siwka.
 » 16 B: ok — hand *fattas*. C: walde för hand
 » 18,19 A *har* hans klæþe enbyrþ. kapa ælla mantol ok
 enbyrt — *Orden* en kiurtel ok äro *upptagna* ur
 B, *som har*: hans klædhe (*x*var) en kiurtæl ok
 (een) enbyrdh kapa ælla mantul C *har*: Hans
 klædhe enbyrd kapa ellir mantel
 » 19,20 B: hwaríom för huar C: huar — tarom *fattas*.
 » 22 A *har skrif-felet* kalda
 » 23 vp *upptaget* ur B. C: op
 » 24 B: giællø C: gællø ... B: waro C: wara
 » 25 B: waro C: wara för uaren
 » 25-7 C: Han sænde twa sina discipulos at predika oc
 annar thera för En — prædica
 » 28 B: han dødhan ... C: budhin för tiþanden
 101 1-6 B: lifnadhe för limnaþe C: petrus fik honum sin
 staff oc bødth mana then dødha mz staffwenom op
 standha. xl daghum war han før dødher æn han
 mz staffwenom wardh manadhir oc tagher ginstan
 han wardh manadher mz staffwenom tha stodh han
 liwandis op. oc wardh sidhan biscoper j trewer

stadh oc lifidhe ther xl .aar. som æn ær then same staffwer gømdes mæ hedhir oc æra.

101 8 B: foldiærfuer

» 10,11 thom upptaget ur B för sik . . . æuerdhelica lifwa upptaget ur B. . . För ok — vilde har B: oc thom alla æuerdhelica lifwa honom trodho (^{Rx} oc inkte var hanum omøghelikitt thz han vilde) C: oc badh alla a sik troa oc thz enkte olofflikith wara som han göra ville

» 12 B: ena skiæro för sikil

» 13 B: hona för sikil . . . B: solgisla C: soolgislor

» 15 C: hand Oc talade hans fwle daare swa

» 19 C: false

» 20-4 C: oc sidhan byriadhe han swa myklo meer stad-fæstelikare prædika för Simon — gærninga

» 21,2 Sanctus — hanum upptaget ur B.

» 26 A har skrif-felet simom

» ,2 26,1 B: vilia foradha tik badhe för vildo han forraþa

102 2,3 C: Swa kom paulus som ihesus sagdhe sancta pædhare til hielp för annars — rom

» 3 A har skrif-felet kam

» 7-9 För þa — vænte har C: Om en dagh tha nero keysare sath widh bordh. stodh symon magus och tiænthe fore bordhe oc tha wændes hans anlite til alzskona alder oc stundom syntes han wara then ælzste. oc stundom then yngste oc stundom syntes han wara then midhaldra och tha tænkte

» 12 C: at jac ær gudz son æn jac staar

» 13 C: giordhe som han bødth enom swene som han troddhe a at han sculle halshugga han för bōþ — baþ

» 14 C: hwither wædhor

» 16 B, C: sik for folke

» 18 wentho inbytt ur B för skrif-felet (^{xx} vantne) C har hugh

» 20 A har skrif-felet nem

» 21 B: (^{xx} herra oc borghara)

- 102 23 ok *upptaget* ur B, C.
 » 25 B: ok ganga badhe oredde *för* ok — *vreþe*
 » 26 A *har skrif-felet* saghe
 » 26,7 C: Oc thy sannas nw thzta ordith at j eno likas
 gudz son oc symon ffore thy at *för* ok — son
- 103 1 *ihesus inbytt* ur B *för* (^{xx}g. son)
 » 3,4 sina — sik *upptaget* ur B. C: sik
 » 4,5 B: swarar (^{xx}thina) ængla rædhas (^{xx}mik oc jak)
 thom ænkte *för* suaraþe — ængla
 » 5 A *har skrif-felet* raþas
 » » » » » smonem
 » 8 » » » » sinom
 » » B, C: huxar
 » 8-11 C: Nero swarade pedher sikh mik hemelica thin
 tanka *Sanctus* *för* ok — wilia
 » 12 C: eth biugbrødh
 » 13 C: hemelica komith *för* lønlika burit
 » 16 C: tænkthe *för* huxsar
 » 20 C: like grymme *för* hami
 » 21 C: brødheno *för* biuglefue
 » 24 C: grymme diæffa j hundha like *för* hunda
 » 26 C: hundzska
 » 27 C: ok paulum *fattas*.
 » 29 C: thiit som jac skal thz göra *för* tha — gither
 » » C: lidhughan at thzta sin
- 104 1 C: røna At en riker borghagreffwe do j rom *för*
 røna
 » 2,3 C: jfwir — man *fattas*.
 » 3 C: forlagith
 » 5,6 C: swa at han ginge oc lifdhe Oc thz war allom
 them liofft ther om likith wardhadho at thera for-
 lagh woro swa fore lagdh Nw byriar symon sina
 konst oc læs swa længe sina koklara galdra *för*
 aff — konst
 » 7,8 C: liudhlika *för* enum munne
 » 9 C: mz store nødh
 » 15 C: taladhe høghe røst til *för* øpte — at

- 104 17-21 C: loffuodhe *ihesum christum* oc *sanctum petrum*
oc togh widh *cristendom* oc alt hans folk Oc
hafðhe ey tha *sanctus petrus* nadhugbare warith
æn symon war tha hafðde han wordhit dømder
til dødha Wtan *sanctus petrus* för thakkadhe — Ok
- » 24 C: økis för æflis
- » 30,1 C: tha hafðde han aldre gangith aff honum li-
wandis för honom — rifwit
- 105 2 C: oc kørðho för som — hudzsadho
- » 4 C: husbondom för næstarum
- » 9 C: til sith hælgha rike oc wilia ey för Ok — eygh
- » 12 C: folkit wt aff för folk vtan
- » 18 C: the *cristno sanctum* för paulus
- » 20 C: diefflenom som op hafðde ført symonem vndher
skynn för diæflum — magum
- » 22 C: honum løsom
- » 25,6 C: sinom riddara för mærastum herra
- 106 3 C: hwart thøm løste för ok lidhuga
- » 7,8 C: tha møtte war herre honum ther för saa — sik
- » 14 C: oc gripu han oc førdhe fore domin för Ok —
waldit
- » 17 C: mykit harmsfulder för grymber aff harme
- » 25 C: wordhit minna för (*xx* hafua vanzkadz)
- » 26 C: ther seet hafðdo thera widhermødho tha för j
— stund
- » 29,30 C: oc spotta thera ænlite j them rædhelica tima
war aldre thera atskilnadher j gudlikom ælskogha
bruna ellir j søtho sælskape tha the bundo them
ther aal maal skulldo løsa oc cristendomen oppe
haldha J thy the skildos aat oc hwar thera skulle
ga til sinne pino ther them war redh för ok —
ænlite
- » 32 C: saara lækiare för fara fødhare
- 107 6,7 C: lypte hans kors hans wærdogha för skulde —
hans
- » 9,13 C: skulo a mino korse gen himpnom wændas Thy
at thz ær owerdigth at jac likes minom herra oc

- thy skulo mine føter gen himpnom wændas oc
mit howodh gen jordhinne *för* skal — *hýmpnum*
107 16-18 C: oc fik petro book som han las all siin ordh
wti fore *för* oc — for
- » 22,3 C: sieluom sina siel oc siela gomo oc the hælgho
kirkio styrilse oc siælsins anda j hans hændher
oc ændadhe swa sith liff mz glædhi
- 108 4 C: nødoghe j wædreno a gudz wægno
» 6 C: hælgodoma *för* gudha
» 8,9 C: sænde gudh them til ræddogha thordøn oc
lyghneld mz swa hardelike rætzl *för* kom — ræ-
dhelikir
- » 15,16 C: petri been ærw mindre oc pauli ærw større
Swa wordho the vise om sina hælgha apostulos
a gudz wægna
- » 17-21 C: mykit hæligher oc han bygdhe j sancti petri
kirkiosokn En wanføør krymplinger kom j sancti
petri kirkio oc beddis bøter aff sancto petro
Sanctus petrus bødh honum *för* j rom — sagdhe
- » 23-6 C: wanføre mødde sik wiit sør æn han fan han
Oc tha the funnos tha gik lugencius widh sino
nampne oc then wanføre sagde honum sit bud-
skap a *för* møø — af
- 109 3 C: stodh then wanføre op heel oc heelbrygdho op
a sina føter oc gik tædhan mz glædhi
» 6,7 C: ther the woro saman komin henna frænder re-
dho henne til andra giptomala *för* hænna — for-
talan
- » 10 C: anger *för* sorgh
» 11 C: eth sin lyte *för* enskons — lit
» 13 C: last eller blygd
» 17,18 C: ok — liwft *fattas*.
» 19 C: bygdhe *för* walde
» 21 C: sinom ytersta tima *för* banasoth
- 110 1-4 C: fagnadha budh at koma mz sik til hymerikis
glædhi oc næmpde henne daghin oc ena kloster
fru som henna skulle følghia Tridhia dagh ther

- epther ændadho tha sith liff oc foro mz fridhi til
lymerikis glædhi ther aldre komber ænde a
- 110 5,6 C: j sinom ytersta tima *för* j — heme
» 16,17 *För* vi — sommar *har* C: høgtidh aff sæm daghum
epther midzsomors dagh *den rätta läsarten*.
- » 23 C: Oc apostolorum høfdbinge *fattas*.
- 111 9 C: ønskadhe *för* vste
» 11 C: waghnkarken ther vndher them kordhe *för*
wangn karl
» 13 C: sætia j hækto *för* halda — hæptom
» 21 C: j bradhan *för* Epter stakottan
» 24 C: judhalandz *för* landa
- 112 2 C: dødth ther thz woltho
» 3 C: keysarins *för* cesaream
» 4,5 C: gulklædthom gullith slo ater soolgiisla liws at
enghin gat sæst øgha *för* gulwæfium — øghom
» 15 C: flwtu *för* wullo
» 16 C: hans onda krop
» 28,9 C: daara som andra wærlð tænkto *för* fool — vænte
» 30 C: j andre wærlð *för* annars heems
- 113 6,7 C: boyom mædhan j warin *för* mz enfaldom *för*
jærnum — enfald
» 17,18 C: mødhgine *fattas* ... them *för* fangin
» 24-30 C: manadhe hona at minnas widh sancti petri bo-
yor oc ey widher sina oc aff thom skulle hon bø-
ter fa Quirinus beddis nadher aff alexandro oc aff-
løsn Alexander løste them aff syndom *för* (for)-
menadhe — bandum
- 114 7 C: augusti manath
» 11 C: færðh mz sinom fadher
» 17-20 C: nw war *för* aff sakt oc balbine hæfdo bøter
giffuit Oc waro boyonar hwarie andre swa aalika
the som tilførdhis oc the som førra wara som the
waro badhe enom stadh smidda oc the lagdos ba-
dha saman oc mærktos j same stundh tha wordho
the badha ena boyor *för* bøtto — boya

114 31, 2 C:

- 114^{31,2} C: andra boyor oc kom för annar — hanum
- 115 2 C: ropadhe tha dieffwlin som han för tha — som
- » 4 C: boyor miz makt oc hiolt them j sinne hand för
aff — halz
- » 8 C: lænk för ring
- » 9 C: meylans kirkio mædh hedher oc æro för mæn-
z kirkio
- » 12 C: oc then last oc skam honum ther timde för for
— høgtidh
- » 14,15 C: som — fik *fattas*.
- » 16 C: ham oc samprades til hans folk widha aff werl-
dhinne
- » 18,19 C: Ok — værlidine *fattas*.
- » 20 C: The som vndan komo wordho cristne och
lowadho innelica ihesum *christum* för the —
komo
- » 25-7 C: oc — syndom *fattas*.
- 116 1 C: scriuat aff ... kirkio oc klostre
- » 2 C: oskæligher för fawisker
- » 5 C: siæla wadha för lasta wæghna
- » 6 C: hafdhe j wærlidinna för fölgdhe — gudhi
- » 7 C: ther thu leth
- » 17 C: tæssin brista honum badhin
- » 20 C: kordhe för ælte ... sinom nyklom
- » 24 C: mwnken ther för sagdhe — som
- 117 5,6 C: fanga — oc *fattas*.
- » 9,10 C: smidhe för script (oc gærning)
- » 11 C: hedhin oc fægnadhe wæl för fæghin aff
- » 14,15 C: fampn och greth aff harme
- » 16 C: hugnadher för helning
- » 17 C: mykit widh pauli ordh oc fældhe taar för kæn-
dis — tarum
- » 18-20 C: Paulus — mæghin *fattas*.
- » 21 C: harme. oc mintos oc fæmpdos
- » 25 För ær läs ær)
- » 26 C: ær ther brath ær nw sulten til dødth för ær

- 118 8 C: gawe jac han gherna lidughan *för* munde —
hæfthum
- » 11-13 C: forordhom oc reeste op then dødha som fior-
thon aar hæfde warith j andre wærlð *för* formæ-
lum — hems
- » 14 C: oc styrkto gudz mønster *för* tha *christo* kirkio
- » 21 C: skæl *för* sak ... ær *för* var
- » 25 C: ok godha lifnadh *fattas*.
- 119 1 C: follo alle *för* fullo
- » 3 C: mz gratande taarom
- » 5,6 C: innan siw dagha tio tusandh folk badhe vngkt
oc gamalt gudhi til hedher oc loff *för* mæn — folk
- » 11 C: wardnadha
- » 14 C: at then dagher skulle kallas oc hælghas
- » 19 C: ørøkan om sina haarflætor
- » 21 C: haarith mit aff hoffdheno honum *för* har —
hofdhe
- » 25,6 C: hedhers epterdømilse som första preste wart
giort til siwyrðning oc wanhedher fore gudz
skuldh

V.

S. PAULS-SAGAN.

- 123 1 C *har rubriken* Aff Sancto paulo
- » 4 C: myrkastuffwo *för* hæsto
- » » C: tyrffdher *för* kastadher
- » 7,8 C: oc lastom fore hadhmælis skuld *för* til — la-
stadher
- » 13 C: Tædhan kom *för* ther for
- 123, 415-1 C: Oc — mødho *fattas*.
- 124 5,6 C: lowadha aff them wisasta mæstarom *för* lofs —
visum
- » 9 C: en vøger smaswen *för* vælborin — man
- » 9, 10 C: hans kar *för* var — skænk

- 124 10 C: Tha paulo bordhe predika/ tha för Han
 » 12 C: oc ther wardh han sompnande för j — sat
 » 21 C: winir för thianara
 » 23 C: hwat honum war giort eller honum war timpt
 för siælfwan — timde
 » 28 C: alzwallandes för æwerdheliker oc alzwaldugher
 » 31 C: bryta för bugha
 125 1 C: hærbærghis för fatabwrs
 » 15 C: liffs løn ther äldre tagher
 » 27 C: bwra för borghara
 » 28,9 C: The — rike fattas.
 » 30,1 C: han hørdhe them wisasta huat thera radh ther
 til lagdhe för the — wiisa ... Anm. C har öf-
 verallt Patroclus för Patroclus
 126 6 C: inner jach mina för jñne jak
 » 7,8 C: sælom första för minom hærra
 » 18 C: domin tala för pino — taladho
 127 4,5 C: røware oc thy bør mik ey för mordhare — mik
 » 7,8 C: koma cristne mæn oc hænta miin been för
 cristne — licama
 » 15 C: sannelika halshugnan
 » 16 C: skodha för skynda
 » 24 C: tha han skulle thola dødhin för vnder swærdhe
 » 25 C: gulrandadhan för aff — gulle
 » 27,8 C: Oc badh til ihesum christum för Ok — bøna
 » 28 C: siin øghon för sit hofwodh
 » 31 C: bukin för halsin
 128 6 C: lokt för røker
 » 8,9 C: drøpte han mz sino blodhe för døpte — blo-
 dhen
 » 16 C: mz solinna liws för liusa som sol
 » 22 B: jñ at luctum (xxdur)um C: ingangandhe lyk-
 tom dorum oc laasom för in lyktom lasom
 » 25 A har skrif-felet æværþekom
 129 5 B: acostus C: nuggestus & acestus
 » 7 B: arla för alle
 » 8 B, C: rymdo för runno

129 10 A *har skrif-felet crstna*

» 17-19. C: kastadis en grop op oc ther kom op hans hrowdth w gropinne *för þær* — dikenon ... B: *soroghum dyia för söre*

» 19-20 vidh — *kætto upptaget ur B. C har: widher faara husith*

» 21 A *har sa*(*ǰgþ^{xx} dg*)o

» 25 B: *gudz væghna Mædhan för guþi. Mæn*

130 3 B: *jæfwadhe vm C: iæffuadhe ther om*

» 5,6 B: *diupt fallin jnnan C: diwpt för diup*

» 6 B: *siælfwer aff diæfwlsins æggian för sialwm*

» 7 B: *strupa* (*R oc vilde sik hængia*) C: *halsin oc tænkte sik forgöra*

» 9 B: *Stygger skugge ok ledher*

» » A *har skrif-felet eigar B: ey længher*

» 16 C: *bøtte siin bruth mz rætthom scriptamalom oc hiertans anger*

» 18-20 *mold upptaget ur B. C har: folke aff hans jærnom oc the sæla thz mz feel thz the swa vt-sænde stundom wardha jærnin swa bløth at sælen bither a thom oc stundom hardna the swa at the giffua enkte aff sik*

C fortsätter och slutar sålunda:

Nw hæfwom wi scriuat aff sancto petro oc sancto paulo fôrsto kirkionna formannom ther mæst økte cristendomen j thera lifftima Oc nw wiliom wi hær næst aff allom hælghom apostolis scriffua oc særdelis aff hwariom swa som gudh hæfwer thera høgtiidh skipath Oc thy wiliom wi nw aff sancto jacob o scriua thy at hans høgtiidh komber her næst

Nu följer S. Jakobs Saga, och är ordningen af Sagorna i C ofta olik den i A och B.

» 25 A *har skrif-felet bar*(*ǰe at*)

» » *För þo — namp har B: tho at hwaro at petrus fôrst paua nampn bar*

VI.

S. ANDREAS-SAGAN.

- 133 1 A *har skrif-felet sancta* D *har sancte*
 » 2 B, D: *som för þær þe*
 » » A *har skrif-felet* *pradicaþo*
 » 6 aff *høse upptaget* ur B, D.
 » 7,8 B: Ok (*xx* vild) *ho dræpa* (*x* han) *jnnan* *sa dagha*
frest C: oc *tænkto* *han dræpa* *innan* *sa dagha*
ther epter D: *samma som* B.
 » 10 B, C, D: *Engillin för* en ængel
 » 11 B, C, D: a *för* i
 » 12 C: *mødho för* *hindar*
 » 15 C: *øghon* oc *godha helso*
 » 18 B, C, D: *bundnan för* *bunden*
- 134 4 C: *wænde thom*
 » 7 B, D: *wældugher* oc *för vælburin* . . . C: *man hæfde*
andream swa kæran at *han för* *suen*
 » 9 B, D: *brandh vnder* C: *eldh vnder*
 » 10 B: (*xx* *litlom ampulla mz*) D: *samma läsart.*
C: enom ampulla för *litlo*
 » 11 B, D: *husit mz stighum*
 » 12,13 B, D: *følgia för* *følgher* C: *mot gudh alzwol-*
loghan/ sagde *han/ ther halder* *mz*
 » 14 B, D: *them sama gudhi för* *þý*
 » 15 B: *barn sæng længe* D: *barn byrdh længe*
 » 17 B, D: *en afgudha diæfwl för* *eet af guþ*
 » 20 C: *foor til andream* oc *beddis siune syster nadher*
för for — *andree*
- 135 1 B, D: *henne komo för* *hon fik*
 » 2 B, D: *barn* C: *wærdzscap för* *bland*
 » 3 B: a *diæfwlsins nadh* (*xx* oc *hielp*) D: *samma*
läsart. C: a *dieffwlin sik til hielp för* *mera .a.*
diæwlen
 » 6 B, D: *syndugher ok aldrugher*
 » 9 B: *gudhlica læst* (*xx* oc *burit a*) D: *samma läsart.*
C: gudh liowa læst jncium a för *guþleka læst .a.*

- 135 11 B, C, D: fra för for
 » 12 B: synd(^{xx} elica oc skøra gerning) för sýnda siæng
 D. *samma* läsart.
 » 13 A har skrif-felet va . . . C: waldhe för fölghē
 » 21 B, D: dagha för dýgn
 » 23,4 B: (^{xx} oc som thu thwingadhe) (^{Rx} thin licama for
 hans [s]kuld mz fasto swa) scal han fasta vi ma-
 nadha (^{Rx} oc twinga sin licama): för þo — fasta
 D. *samma* läsart.
- 136 1 dōpan i texten tryckfel för dōþan
 » 3 A har skrif-felet hælutiz
 » » B: war (^x mz syndom) D. *samma* läsart.
 » 5 C: faghra for vænan . . . B, D: frestadhe för baþ
 » 6 B: (^{xx} tolka ogering) för þolikt odøme D: s. läsart.
 » 7 wærlðz inbytt ur B, D för vælz troligen ett skrif-
 fel. I C fattas for — dome
 » 8,9 C: nakar witi mina modher swa ondha för folk — fula
 » 10 B, D: see huld för ær hold
 » » A har skrif-felet garna
 » 12 C: kom modherin oc kærdhe fast a swenin för
 moþeren — þigþe
 » 13 C: tha ropadhe the galna quinnan
 » 14 B: gaff hanum skyld: at hænnā son war vilder
 wordhin (^{xx} aff hanum oc hans) för sagþe —
 hans D: *samma* läsart.
 » 15 B, D: lygn elder . . . C: bānsatto quinnō
 » 16 B, D: knæ andree för andree fōtar
 » 17 C: domarin oc alt hans wærdzscaph tok widh
 cristendom
 » 18 Igenom sel-skrifning har A bokstafven V rōdmålad
 framför var, i stället för bokstafven e i En
 » » B, D: hethande för callaþom
 » 19 B: (^{xx} stazmæn D: stadz mæn för bura
 » » B, D: siw för siax *VORAGINE'S* text har äfven septem
 » 20 B, D: nær stadhenum vidh
 » 21 B: j guz namþn (koma for sik) C, D: nära sam-
 ma läsart.

- 137 1,2 C: like han bødþ thom a gudz wægna borth fly
 för hami — fara
- » 3 A *har skrif-felet andres*
- » 5 B: (^{xx} portenom) för lukune C, D: *samma läsart.*
- » 6 B: (^{xx} vij) för siax D: *samma läsart.*
- » » B: (^{xx} como) som the waro løste aff bandum D:
samma läsart.
- » 9 B, D: æn gudh gafwe C: æn gudh giwe
- » 11 B, D: thæn dødþe fik liiff C: swenin liiffdhe bel-
 brygdho
- » 13 B: sightho D: sigldo för foro
- » 14 B, D: vækte för vælte ... B, D: grunde
- » 15 C: mykin för digharan
- » 17,18 C: oc finga liiff fore hans bøn oc sagdho honum
 hwat thom tympt hadhe oc swa sith ærindhe
- 138 3 B: kasta cristno (tro) ok (^{xx} offra afgudum) för at
 — þiæna D: *samma läsart.*
- » 4 B, D: swarar ok sagdhe til hans Thik sømer
- » 5 A: d(^Yomara ^{xx} øme) B: d(^Yo ^{xx} ø)m(^{xx} er) C: do-
 mæra D: dømmer
- » » A *har skrif-felet lin (för þin) ändradt af nyare
 hand till tin*
- » 6 A *har skrif-felet alsvadologhom*
- » » B, D: hympna konunge ... C: ey *fattas.*
- » 7,8 A: som skælek(^Yt ^{xx} a) ær skapaþ ok ærlekt (^xoc
 ey tiæna) B, D: som ærlik ær ok skiælik C: ther
 skælika ær skapath oc ærlik
- » 9 A *har skrif-felet suararar*
- » 10 B, D: sidhi för tro
- » 11,12 B: rømska herra budhu mik forderfua ok allom
 landz h(^{xx} errom) D: *samma läsart för kunuga
 — kændos*
- » 13 B, D: Rømske keysara C: Konunga för r(^xi)ke
 kunuga
- » 20 B: (willona) C: hægumma D: willona
- » 22 B: (^{xx} sielf wiliandis for wara skuldh oc ey fore
 sina) för vtan — ælla D: *samma läsart.*

- 138 27,8 B, D: *ihesum* — *vilia fattas*.
 » 29 C: *kungiordhe thz för vitraþe*
 » 30 B, D: *aff talde oc aff för af*
 139 2 B, D: *siælfswilia oc wald för vald*
 » 3,4 B: *withrade sin for radhare: Oc (xx gik j thæn stadhin Oc bidhadhe som) han viste sin forradhara koma för vitraþe — koma D: samma läsart. . . . B, C, D: först fattas.*
 » 5 B, D: *jordh mz eno ordhe som för iorþ*
 » 7 B, D: *værdhught för valdelekt*
 » 8 B, D: *at korss magh(ÿe) ey kallas för eigh — calla C: ey magha kalla*
 » 9,10 A: *(xvtan tu) sigher (ÿþu) alt þæt iak sighar B, D: Sigher thu ey alt thz ja. som jak sigher*
 » 9-11 C: *ok — tekna fattas.*
 » 15 B: *(ÿfæm) (xtrim) D: trem för fæm*
 » 20 A *har skrif-felet ræk*
 » 21,2 A *sina hænder. ok arm(xx a. a) corsens (ÿarma xx thræ) B, D: sina (xx hændir) A korssins armum: C: sina hænder oc arma a corsens arma*
 » 22,3 C: *a træno/ ther fore drak gudz son then beska dryk för af — drak*
 » 25 C: *ær thz at adam brøth oc syndadhe som för þær — brøt*
 » 27 B, D: *sath C: sadh*
 139 28— C: *Annor skæl ær at mænniskian ægher ødh-*
 140 —3 *myuklica takka gudhi at han gaff æwinnelikt liiff arme oc vsle mænniskio oc aterløste ther ødødhe-lica war til heluitis bunden/ tha løste han os a thy hælgho korse/ tha han then bæska dødhin toldhe/ ta gaff han mankynino æwinnelikt liiff mz sik æ for vtan ændha hans dødth war almen-nelica mankønsins liiff*
 » 1 A *har skrif-felet døþeka*
 » 1-3 B: *h(ÿa xx o)n matte aff h(ÿænne xx anom) vdø-dhelik vardha: thy at vtan gudh (xx hafde) dødhe-lik(xx in wurdit hafde aldri) mænniskian (x vur-*

dit) vdødhelik för at — udøþeleken D: *samma läsart.*

- 140) 4 B: (^{xx} flætio) C: hæggumma D: flætia
 » 5,6 C: offrar gladelica alzwolloghom gudhi
 » 10 A *har skrif-felet* sacramæt
 » 12 B, D: starka för harþa
 » 13 B: (^{xx} mæst oc wærst) finna ok hardhasta för mæst finna
 » 15 A *har skrif-felet* Egea . . . B, C, D: bæria för bæra
 » 17 » » » tra
 » 18,19 C: tha sannadis hans ordh/ oc sampnadhiss tha mykít folk kring honum oc sagdho Nw dømismenløs til dødh
 » 19 A *har*: (^yok øpte ^{xx} sigianz)
 » » B, D: hans blodh til för tel
 » 22 Uti A *har* liui varit læst som lim och ändradt till lim(^xi) B *har*: lifue C: liwe D: lifwe
 » 25 C: stygt oc rædhelikt oc
 » 26 B: hwarium (^xgudz vin) ær læt: ok wiliught til thin för hwarium — venlekt D: *samma läsart.*
 C: hwarium ær liofft til thin ælskogha at fara oc koma
 » 30 C: æro för soma
 141) 1 A och C *hafva skrif-felet* astundan
 » 7 bundin upptaget ur B och D, *der* handom *fattas.*
 C *har*: a korseno för ii — handom
 » 11 A *har skrif-felet* goþgæniga
 » 14 B: hafwir th(^hu ^{xx} ik) thræghat C: hauer thu anger fore D: huat haffwer tik træghat
 » 15 B, D: tiggia för fa
 » 16 B, D: seer C: ser för se
 » 17 B, C, D: Tha the för þe
 » 21 B; D: fara för komæ. for
 » 23,4 B, D: fræls ok lidhugher aff thæsse
 » 24 C: thungo lasse
 » 25 B, D: Mik (^{xx} minnes lica)man C: Mintz min likama

- 141 26 B: thykta D: tykta för styra
 » 29 A har skrif-felet andeka
 » 30 » » » magan
- 142 1 B, D: swettir standit
 » 3 B, D: mildum ok rættum lönara C: mildom lowara
 » 5 A har skrif-felet þæn
 » 7 » » » vt
 » 10 sæla inbytt ur B och C för suala C har: til þinne
 æwinnelica glædhi oc swala mik j thinne kældo
 ther alla gör swala
 » 14 A har skrif-felet andres
 » 15 » » » fylghe
 » 18 » » » sagþo C: sagho ihesu jærtেকne
 » 20, 1 » » » miolk. mz sôstastom C har:
 blodher som miolk/ mz sôtaste lokt för manna
 — røk
 » 22 B, D: hardhare aar för varen C: oarin wardher
 oc wardher æ thæs bætra aarith för varen — ær
 » 23 Efter benom tillägga B, D: (xthetta var j gamb-
 lom æwom/ æn nw liggia hans been j constan-
 tinopolym)
- 143 1 B, D: biscopir ok hælagher hafðhe sanctum an-
 dream m(xx ykit) kiæran
 » 2-4 B, D: hafðhe han æ C: ok huat — andree fattas.
 » 6 B, D: fægherstan quinkøns C: qwinsmantz
 » 10 C: klærke ... B, D: van för drogh
 » 11 B: (xx innelighe oc thrae bøn) för sino raþe
 D: samma läsart.
 » 12 Ok sagðhe upptuget ur B, D.
 » 13 A har skrif-felet rikekeleka B, D: tho rikelika
 » 14 B, D: beddis til min C: badh mik
 » 17, 18 B: (xx annor wilkor fore) för andre costa
 » 18 B: (vndir) liggia (xx mangfullom drøilsom oc for-
 smas af vinom oc frændom för þiena vfræls
 D: samma läsart.
 » 19 B, (D): (xx delin af gudz inskiutlse helder) för
 costen — christus C: walith för costen

- 143²¹⁻⁴ *För* moþor — vinga *har* B, (D): modher (^{xx}j
 ødhmiukt oc sielfuilioghum fatikdom Oc thy haf-
 uer jak vidherla letat Oc fan jngin thæn jak
 thordhe mik opinbara fore vtan idher kære her-
 ra). som mik matte trøsta/ mz fridh ok roo.
 thiæna ibesu *christo*: (^{xx}j reno lifuerne thy flyr
 jak salugh vnder idhra nadh oc wærn) C: mit
 hierta flyr *för* iak flyr
- 144 1 B, C, D: vndrar a
 » 2 B, D: vitherlik(a) C: witro
 » 6 B, D: boo C: wara
 » 10 C: thoras fore folkx om talan *för* þora — talan
 » 13 B, D: wi ætum C: jac æter
 » 14 B, D: sattis hon widh bordh *för* sat hon
 » 16 C: dægeliikt *för* væn vtan ... B, D: henne enne
 » 18 B, (D): (^xfran sinom sinnum)
 » 21 j — ham *upptaget* ur B, D.
 » 24 B, D: hørir at *för* burþe
 » 25 B, D: spørilse *för* prøulse
- 145 2 B, (D): vt(^{xx}tydha) *för* vte læsa
 » 7,8 C: ær nakar afskilnadher a them j somlikom thin-
 gom *för* huart — olikt
 » 8 B, (D): manz(^{xx}sins vit) som man faar vitha mz
 (^{xx}allehanda) C: mantzens vndherstandilse
 » 12,13 B, D: ganga *för* coma ... B: eterblena D: ether-
 billa C: Oc tha sagdhe møen ney/ oc lag-
 dhe honum andra questionem føre *för* þær —
 hanom
 » 17 A *har skrif-felet* æ
 » 18 at ædhle *upptaget* ur* B, D, *fattas* i C.
 » 20 B, C, D: eterblema
 » 21 A *har skrif-felet* lænclt
 » 23,4 C: Bidh then sama thæt spordhe göra ther skæl til
 » 25 A *har skrif-felet* hæuitez
 » 26 B, D: hugha widh answarin
 » » B, D: thz han hørðhe *för* at — eigh

- 145 26,7 C: at han tordhe thz ey for sinom herra sighia/
 swa at alle thz hordho/ oc tho sagdhe han tæssa
 ordh fram oc jamskyt för at — suenen
 » 31 B, D: thankum C: tankom oc takkom
 146 5 C: kær ælskoghe för biscopsens ælskoghe
-

VII.

S. JOHANNIS EVANGELISTENS SAGA.

- 149 1 C *har rubriken* De sancto johanne ewangelista
 » 2 C: til renliwis
 » 10 A *har skrif-felet* vællaande
 » 11 » » » pradica ... B, C, D: aff at
 » 12 B, C: thy forsænde
 » 16 A *har skrif-felet* crstnom
 » 18 j *upptaget ur* B, D. A, B, D *hafva* j apocalipsi
 150 1 B: rømske keysare C: riker wærlðz konunger
 » 4,5 *För* mer þōm — guþa *har* B: vtan them at
 spurdh(ŷom som plæghadho stadfæsta) bedhna
 gudha A: mer (xæn) C: lowadha för fulcomnaþo
 » 6 B, C: jorsala lande
 » 10 thom *upptaget ur* B, C.
 » 13 A: (ŷa) romara B: j Römara borgh C: j rom
 » 15,16 A: forsma(xdv) prædica(ŷra) B: predikádho oc
 forsmadho C: forsma
 » 17 B: sag(xd)ho C: sagho
 » 20 A *har skrif-felet* var
 » 22 » » » þæsssa
 151 3 *Här och framdeles* B, C: drusiana I A *har en*
sednare hand ändrat ordet till samma läsart.
 » 6 B: wærdhogh ... B: fadher
 » 8 C: bliwi dødth för doe
 » 10 folk *samt a knæ upptagna ur* B, C.
 » 12 *hafdhe upptaget ur* B, C.
 » 14,15 C: at drusiana matte liiff fa för up drusina

- 151 16 B: daghuardh C: daghwardh
 » 22 A *har skrif-felet* rka
 » 23,4 ok spiælla *upptaget* ur B, *fattas* i C.
 » 24 B, C: dyrare
 » 25 A *har skrif-felet* gagande
 » 26 B: fa^(xx r wildir oc mz flætio ække) *för* far — eigh
 152 2 B: skapadhe (R^x mannom til nytta oc gaghn)
 » 5 B: (xx hempta) *för* læsa
 » 10 B: (for)læto C: forloto
 » 12 A *har skrif-felet* rþa
 » 14 C: godhgherningom ... B: syrghia C: sörghia
 » 17 C: iam *fattas*. B: jægmgot
 » 21 B: mæstara oc gulsmidhi
 153 4-6 *För* sþrþes — himna *har* B: forðhis til hæl-
 uitis (xx oc ther jordhadis.) ok af thøm fatika som
 thæn rikæ gaff ænkte. siwkom ok (xx sarom huil-
 kin ængla sordho) til himpna C: jordhadis jhel-
 uite oc then fatike oc siwke sordhis aff ænglom
 til himerikis
 » 6 A *har skrif-felet* skal
 » 7 *För* sþdde — iæm *har* B: sordhe (xx nakna ok
 hædhan bort sörir jægmvæl C: sörer oc alla hæ-
 dhan sörer jan
 » 9 A *har skrif-felet* kannedom
 » 10 A,C » » glæþi B *har*: (xx ælske)
 » 12-16 *För* vlyko — heþar *har* B: (xx vanhæl) som gør
 sik siælfuer twæggia træl silfs oc diæfwls Silfs
 for thy at pæningen radher ok styrer hanom Ok
 han radher ey ælla hægdhar Pæningenum sik til
 gagn ælla hedher Diæfwls for thy at læstin sigher
 swa at thæn A pæningin ær (ofmykit) fikin ær
 diæfwls træl *Ifrån denna codex äro silfs och*
Silfs upptagne. C *har*: olykko som man gør
 sik sieluer Antiggia wardher han pæningxins
 thræel ellir diæwlsins fore thy at pæningin ra-
 dher honum oc han ey pæningomen sik til na-
 kan hedhers antiggia liiffs ellir siel. Oc thy

sigher læsten swa pæninga fiikt ær diæffwlsins
hedher

153 17, 18 *För* ræzl — ran *har* B: ræzl oc ærswodhe for
thy at riker oc fikin: ærswodhar at afla (^{xx}qui-
dhar at hægdha oc gøma oc) redhis ran oc wa-
dha C: ærffwodhis rætzl. Fore thy at riker ærff-
wodhar oc qwidhar oc hæghdar oc rædhis ran

» 21 B: køpeno

» 22 C: fordømilse j andre wærlð

154 2 A *har skrif-felet* iohanes C: predikadhe *för* disput.

» 7-9 *För* þæm — hænde *har* B: thz sælughum swenum
som fra gudhi varo gangne: hwat nadhum the
kastadho ater: Ok hwat vadha them st(^yodh ^{xx}aar)
for handum C: salghan man thom frawænda swe-
nom/ huat nadhom ther the hæfðdho ater kastat
ther them war j wanom

» 11 A *har skrif-felet* iohannis.

» 13 C: thom ater til skogx

» 17 A *har*: tok(^ys) B: thoko the hedhnu iohannem
C: toggho the johannem ... hedhnu *är upptaget*
från B.

» 18 B: diæfwls C: affgudha *för* afguþ

» 19 B: kuscadho han ok trugadho C: thrugadho

155 4 A *har skrif-felet* brarst

» 10 B: gør ther til at thu maghe blidher wardha oc
satir vidh (^xthina) owini: *för* skal — guþ

» 14 C: ower eter kare oc drak oc skadhade ænkte

» 15 æn *upptaget ur* B i *stället för ett bortskrapadt ord.*

» 17 A *har skrif-felen* Johahannes fik arstodemo

156 3 C: faghran *för* vænan

» 4 C: görlicha

» 5 A *har skrif-felet* guþleta C: gudhlica tro oc sidhi
... C: litlan *för* skaman

» 9 B: biscopin (^{xx}æpte) C: epter *för* at

» 10 C: biscopenom dighra skuld

» 11-13 C: bærg hit ther han war Oc tha røwaren sa iohan-
nem tha kændis *för* et — skæmdis

- 156 12 A *har skrif-felet wrþe*
 » 13 *skæmdis inbytt ur B för kændes*
 » 19 B: *skiæl för heþar*
 » 21 *vænt atir upptaget ur B.*
 » 23 *Ok græt » » »*
 » 25 C: *a fothom fore iohanne*
 » 27 C: *wældogan biscoph för biskop — biskop*
- 157 3 B: *gamal C: gamblom*
 » 8 B: *sköt som han bødþ en tima oc flerom sinnom*
 » 9 B: *strengin för strægen C: strængin*
 » 12,13 C: *ælleghis bruste bughin æller wordhe han ey swa hærðher för ælla — stærker*
 » 18,19 C: *Oc mænniskian scal oc haura ro oc nadher oc hugnat at lætta sin losta för stundum — lusta*
- 158 2 C: *godha för oc — rætto*
 » 6 C: *the ro för til — fridh*
 » 10-13 C: *oc fra wars herra pino lifðhe han lxxvj aar ther til at han wardh swa gamal oc wanför ath swena baro han oc leddo tho war hans mwnlagh för fra — mwnne*
 » 17 C: *yffrith til himerikis løua Detta är visst den rätta läsarten.*
 » 19-22 C: *Oc tha kom ihesus sieluer oc kalladhe han til sik för ok — komber*
- 159 4,5 C: *sina grifft widh altarith j kirkionne för sik — wigdh*
 » 13-15 C: *Tha liwsith ledz tha sagho the enkte j gra-winne wtan wællande olio nidhan aff jordhinne som kældo oc swa sigx oc æn rinna*
 » 16-20 C: *ædwardus hæfde iohannem swa kær at han sunde ængom bøn som j hans hedher wille bedhas möghelica bøn för ethwardus — skiælikin*
 » 23,4 C: *slitzsker oc badh æ giwa sik för trætthin — nampn*
- 160 2-6 C: *ænglisker riddare til iherusalem oc j hemsfærdhinne tha dwældes han j enne kirkio swa længe at dromunden lagdhe fra lande. Han lot illa som epter la oc fik at sompna j kirkionne*

VIII.

S. JACOB DEN STÖRRES SAGA.

- 163 1 C *har rubriken Aff Sancto Jacobo*
 » 4 C: litidh giort
 » 11 C: bar *för* (*xx* wrok)
 » 17 C: then dwk som han strøk sweth aff sino ænne
 mz *för* sin swetta dük
 » 18-20 C: War herra løser them ther fiætrade ære *för*
 Dominus — smidhadha
 » 23,4 C: sancti jacobí man *för* discipulus — jacobí
 164 11,12 C: tho helan Diæfflane foro oc *för* tho — Diæffa
 » 14,15 C: Sith her bunden mædhan thu wiiste *för* Haff —
 sænde
 » 19,20 C: Wi thoroms ey oroa the minzsto myyr j hans
 huse ær *för* sik — herberghe
 » 23-5 C: løøs oc tho ey skamløøs jacobus badh han
 ganga hwart han wille *för* løøs — vilt
 165 1,3 C: nyuther tina nadh oc thinna jærtekna *för* nywte
 — tekne
 » 10,11 C: oc — owin *fattas*.
 » 21 Judha *upptaget* ur B. war *insatt*.
 » 22 B: castar reep ifwir C: kastar kabel om *för* ok
 casta caþal vm
 » 26 B: ok ofør *för* numin ok onýtár
 » 27 ok *insatt*, *enligt* C.
 » 29,30 B: war thæn wanføre væl(*før*): ok helbrygdha:
 Ok lofwadhe gudh *för* varþ — hærre
 166 5,6 B: ewerdhelica C: nw oc æwinnelica
 » 6 A *har skrif-felet* Ambíatar
 » 7 C: badh herodem giwa *för* sænde — kunugs
 » 12 C: dagha for augustus manath tha
 » 12,13 A *har skrif-felet* comparstellam
 » 16 B: domum skipledhis ifwir C: likama ower
 » 17,18 hem — styrdhe *upptaget* ur B. C *har*: oc gudh
 wiiste

166 19 *För*

- 166 19 *För som — ræþ har* B: landz herræn (Yther)
 heth vlvild drotning (hon) rædh for landom
 C: ther som vlvild drötning rædh
- » 22 B: vek for benomen som bløth vax *för* veks — vaks
- 167 1 for *upptaget ur* B. A *har:* (x til) drotnig(x ena)
 C: til drötninginne
- » 1,2 C: ther j maghin nw hær hœra The tha ladho swa
 til henna *för* som — sagþo
- » 4 B: bidha ok blifua til C: bidha til
- » 7 C: sinom kompanom *för* suikom
- » 8 Ok — dœdh *upptaget ur* B, *fattas i* C.
- » 9,10 *För com — at har* B: (xx løste thœm oc loot them
 lidbugha bort fara)/ Konungin sende at C: kom
 oc giordhe thom lidugha Konungen sœnde budh
 oc læt
- » 14,15 C: ordhom at the skullo ater koma oc lowadhe
 thom hwat the beddos *för* hœnom — hiarta
- » 19 C: at tagha thær yxn fore thera wagh *för* mz
 — vagn
- 168 1 B: annar yxn æn C: oxa wtan *för* ýgsn. vtan
- » 2 B: ok oþe *fattas*. C: otame oc galne
- » 3 B: ledhare ok *fattas*. C: yddo oc
- » 4 C: staddos enghin stadz
- » 11 B: Ok hardhelika smidhadher
- » » B: sirla (a) C: seerla a
- » 14,15 *För fylgia — hængde har* B: fœlghia sik til ga-
 la(Ydha^{xx} cia) land: Fangin hængdhe C: flya oc
 fœlghia sik til galaciam/ han fœlgdhe honum fœ-
 ghin oc hængde
- » 19-21 C: En mykit syndogher man oc fragangin gudhi
 haffde swa fwla oc ledha syndh giort at bisco-
 pen som han scriptadhe til trœste sik ey han aff-
 lœsa B: gilda script ok fulla *för* fulla skript
- » 21 A *har skrif-felet* hanon fulla skipt
- 169 1 C: komperstœlla oc samuledh giordhe han som
 biscoppen rædh honum

- 169 3 B: (*xx* ærua sik) *för* tel C: fore sina synder *för*
tel — naþa
- » 4 C: brøth *för* læt ... B: hitte C: fan *för* var
- » 6 C: oc lyste oppenbarlica gudz myklo jærthekne
- » 7 B: lotoringia stad *för* lorin — M^o *upptaget* ur B.
- » 8-10 C: pelagrimsfærdh til sanctum jacobum The lo-
wadh tro hwar androm at hwar skulle androm
j nødh hiælpa *för* wtan en aff thom *för* saman
— en B: vtan en (^Rsom het calixtus)
- » 11 C: kompano bidhadho epter bonum
- » 16 C: togh mørkias *för* vaxte myrk
- » 21 B: A bak sitia C: at hans bak sithia
- » 25 kanoca *inbytt från* B *för* (*skrif-felet*?) compana
C *har*: kompana ... B: calixtus sighia
- » 27 C: fore thera osanna tro skuldh
- 170 1 B: thydiskir (man) C: tydisker man foor
- » 4 C: hans herbærghes husbonde
- » 5-7 C: Om morghonen foor han sin wægh köpmannen
foor epter them oc fan pelagrimen mz sinom son
oc witte thom thiuff sak *för* Siþan — þiumnaþ
B: them thiufnadh *för* þiumnaþ A *har skrif-fe-*
let iumnaþ för þiumnaþ
- » 9 A *har skrif-felet* o
- » 10 B: (som karit atte) alla thera pæninga ok æghor
för alla — pæniga C: köpmannen *för* bondanom
- » 14 B: .xxx. dagha C: xvj dagha oc xx *för* siax — þ.
- » 16 B: Sonin aff galghanom talar *för* sonen talaþe
- » 19 B: fødher (^Rmz himerikis sötma) *för* fødhe
- » 20 B: sagdhe (thz) C: sagdhe oppenbarlicha gudz
jærtekne oc sancti jacobi
- » 21 funno *upptaget* ur B, C.
- » 23 B: liugharan (forradharin) (*x*husbondan) C: liw-
garen j sama stadh som gudz win hængdho
- 171 1 B: sanct(*xx* o) jacob(*xx* o) thiænugher C: sancti
jacobs wægh
- » 2 B: (*xx* sancti jacobs) *för* manz A *har skrif-felet*
pradicaþe

- 171 3 ær *upptaget* ur B, C.
 » 9 A *har skrif-felet* te
 » 10,11 C: kom oc tok sielinna aff them nødhgom för
 møtte — handom
 » 13 A *har skrif-felet* licamam
 » 15 B: van (mz store gudhlikhet)
 » 17 B: (^{xx}enne quinno j skörlifnat) J C: löske kona
 A för löske — a
- 172 3,4 B: (^{xx}afskare sik sin heinelica naturlica lim)
 C: biogge aff sik nidhre limin för hamblaße — lima
 » 6 B: man trodhe liugharanum: Ok (^{xx}afskar sik)
 för troße — sik
 » 8 C: thom som nær stodho at the vndan rympdhe
 för sva — runno
 » 13,14 siælwa hænne *upptaget* ur B, *fattas* i C.
 » 15 B: mina siæl sinom systerson för sialena
 » 17 B: sarsøka C: saar øka
 » 18,19 C: en sina kompana a væghenom oc sagdhe thom
 thæsse tidhendhe
 » 20 C: Mij aarom
 » 22,3 B: doo a væghenom (^{xx}j papilonia stadh)
 » 24 C: gotz för pæniga ... barnin *inbytt* ur B för
skrif-felet barnet C *har*: barn
 » 25 B: hærðhum för bak
 » 26 C: somlik för som ... B: sik mædh sinom han-
 dom för sik
- 173 1 B: barnin mædh C: barnen mz
 » 5 C: til hans hærberghis husbonda j pamphilonia. oc
 sagdhe han wara fallen aff loffte døðhan widh jordh
 oc hans gotz som pelegrimen mist hæffðhe bidha
 honum j fullom gællom för hærberghes — giældom
 » 9 mz — asna *upptaget* ur B, *fattas* i C.
 » 9,10 C: oc tha hans barn stigho aff asnanom för siþan
 — cumin
 » 11 köpman *inbytt* ur B, C i stället för *skrif-felet*
 compan ... C: war orættelica røwadher för vræt-
 leka — goz B: goz (aff grymmom høfdhinga)

- 173 12 til hiælp *upptaget* ur B, *fattas* i C.
 » 15 B: bughi C: bughi nidher
 » 16 B, (C): *jæmne* vidh jorðhinna *för* iæmne iorþene
 » 17 A *har skrif-felet* fagen
 » 23 B: sækkin C: posa
- 174 6 C: hans siæla gagn *för* sinna siala þarua
 » 7 C: maalløs *för* dumbe
 » 10,11 C: Jac thakkar gudhi alzswollogom oc sancto jacobo at jác ær fræls ther fangen war *för* Jak — fange
 » 13 C: hafðe mit hierta swa qwalt C: hiærta ok thyngðo
 » 14-16 C: kærlinginna posa fore skiolden oc siwka manzins piikstaff fore swærdhit oc striddhe mz *för* kærlingena — slo
 » 21 B: en ondan dødð C: ondhan dødð
 » 22,3 *För* for — þem *har* B: foro the heem ok (annar theræ) varadhe sin herra: Han aktadhe thæt C: foor han heem oc waradhe sin herra widher tholik thidhande som honum waro sagdh oc heran wyrdhe thom
 » 25,6 B: En pilagrim aff (Y^{verz} xxwiz)eliaco for til sanctum jacobum: (hanom) brast koster oc hafde *för* Enom — wnnos
 » 27 B: thiggia (Rhan sompnadhe vnder eno træ oc) *för* þigia ... C: gawe honum mat *för* sðde han
- 175 2,3 B: fæmtan dagha (xthýswar om daghin) ok var æ brødhit hwar dagh helt (xatir j sækkenom C: j xv *för* fæmtan
 » 4 B: borghare C: bwre
 » 6,7 C: ænkte aff sancto jacobo wtan thz at han aldre wordhe fangin aff sinom owinom her j wærl-dinne *för* ænga — ouina
 » 9-11 C: fangen bunden oc saaldher Al jærn brusto aff honum ther til at han wardh mz threm jærnom læster *för* salda — sændar
 » 13 C: likamins qwal til Æn tho ær gudh *för* likama — ær

- 175 15 C: sprungo jærnen aff honum oc foor æn
 » 16 C: hwa för æ buar
 » 17-19 C: tha han hōtte them mz jærnomen/ tha flydde
 alle fore honum som honum wille skadha ellir
 meen göra
 » 21 B: warn herra C: gudz pino för vars — byrþ
 176 1,2 C: maalmaz/ thy at han wille mz orættha hans
 gotz aff honum tagha för molz — coma
 » 7-9 För eigh — hanom har B: hwazske stena ælla
 stokka. huarte hans kōt ella skiwrto ok ænkte meen
 giordhe hanum the pinan C: ænkte a honum thz
 pina matte wara
 » 10 C: widh för stoka
 » 12 hudh — haar upptaget ur B, fattas i C.
 » 13,14 B: w brændan för .v. brandom C: fattas.
 » 15 Här slutar denna saga i B och C.
 » 20 A har skrif-felet kristna
 177 1 » » » sinon
 178 3 » » » galeidas
-

IX.

SANKT THOMAS-SAGAN.

- 181 1 C har rubriken: De sancto thoma .
 » 4 B, C, D: myndogha fattas.
 » 5 B, D: kōnan ok slōghan at dikta ok smidha ha-
 nom eet ærlíkasta för slōghan — eet
 » 11 B, D: (xxthiænare) C: kōpþræll
 » 15 B, D: lofuadhe han för sannaþe han vara
 » 16 B, D: thescons list C: the konst ther wara matte
 182 2 B, D: thæs mællan til en stadh sighilande C: fore
 en kōpstadh
 » 4 B, D: stadhin C: stadhen
 » 6 B, D: forseo C: forsyyn
 » 7 B, D: læk mz sōte

- 182 8 B: (Yhøra) D: hōra för lýþa C: lydde til oc lyste
at hōra för lydde — lýþa
- » 15, 16 B, (D): Ey stander jác vp fra thæsso bordhe: Før
æn hunder bær th(^{xx}e handena) Jn for bordh
(^Rsom mik slo) C: fra tæsso bordhe star jác ey
fōr op/ æn jác seer hund thina hand hær inbæra
j sinom mwn
- » 17 B, C, D: dōdh vidh ena för hælia við
- » 18 hunda — Ok *upptaget ur* B, D, *fattas i* C.
- » 19 B, C, D: ræddos alle
- 183 3 A *har skrif-felet* fruk
- » 5-7 C: oc drōmpde them badhom en drōmber oc tha
the waknadho tha sagdo hwar andro sin drōm
j sænginne för ok sagho — siængh
- » 7 B, D: hwat drōm the sagho huru en vænaster för
þa — kronaþar
- » 12-15 B, (D): hon sighrar girinna ok diællana/ hon ær
alz faghnaz ægha (^Rhon ær alla dygdha drōt-
ning) Tronna sighir/ heelso(^{na}) fruct thær aldre
falnar (^{xx}The glædhina thrōst al)dre faar ænda
C: renliwe forwindher giri oc dieffla/ hon ær alz
fagnada æra/ helso frygdh ther aldre falnar
- » 14 fruct *inbytt ur* B, C, *för frygþ* ... aldre *uppta-
get ur* B, C, D.
- » 15-17 C: komber hedhnospjæld oc fwl smitta. oc syndh
oc laster B, D: (aff) them blygdh oc laster för
ok lastar
- » 18 B, D: radha C: redho
- » 20 B, (D): (^{xx}wærdheligha) C: tōghelica
- » 27 B, D: sighildo the badhe C: sigldo
- 184 7, 8 B, D: lot thōm sætia j myrke hws för þær —
insætia
- » 13 B, C, D: ok mæar *fattas*.
- » 18 B, D: thz ægha: ok hanom för hans raþe
- » 19, 20 B, (D): thik atir gifwa swa mýkylt (^{xx}gul oc silff
thu hanum fikt (^Rx konu[n]gin swarar sinom bro-
dher/ thz vari mit oc thomas bygge thik et an-

nat/ ælla [n]ythiom thz badhe som bykt ær/)
 för gialda — manne

185 1 B, D: siukom

» 4 C: oc sagdhe Gudh ær siælf liwsith oc för þý
 — lius

» 7,8 B, D: Førsta fiæt första trappo ær at troo en en-
 samen gudh wara för fôrsto guþ

» 10 B, D: visadhe C: wiiste

» 12 kraptom inbytt ur B, D, för trappom

» 12,13 B, (D): (^Rx som ær) (^{xx} næme) Ok minn(^{xx} e) ok
 vnderstand(^{xx} ilse)

» 13,14 B, (D): fruct (^Roc the thry ær et thræ för frukt
 C: Annat ær rætther kærleker til sin jamcristin
 för Annat — frukt

» 15 A har skrif-felet hora ... B: (^Ytheska ^{xx} smaka)

» 17-25 B, (D): Fiærdha ær (^{xx} atirhald af giri til verdhle-
 na hedhir) goz ok pæninga/ Fæmpta ær atirhald
 aff (ouerмато) maat ok dryk: Siætta ær scripta-
 mal Siunda ær at ey bryta scriptamal: Attunda
 at gifwa fatikom Ok væghfarandom Nionda ær at
 leta ok vita hwat gudh hafwer budhit ok fylghia
 ok fulkompna hans vilia: Thionda ær at leta ok
 vita hwat gudh hafwer forbudhit Ok see vidher
 wadha: Ællipta ær at göra got vinum ok o wi-
 num Tholfte ær at gøma væl alt thz nw ær sakth

C: Fierdhe bindoge ær til giri oc fiikt a wærlðz
 godz Fæmpte bindoghe ær aff oweruætis dryk oc
 mat Siætta ær scriptamal ther man göra skal
 Siwndha at giwa fatiko folke oc væghfaranda
 mannom Attunda at lata wita hwat gudh hauer
 budhit oc fulkompna hans signadha wilia Nionda
 at lata wita huat gudh hauer forbudhit at se
 widher wadha Tionda at göra got winom oc owi-
 nom Ællopta at göra hwariom fult fore mødho
 sina Tholfita ath ænkte girnas thz annars ær vtan
 fore sith fult oc æpter hans minne thz ægher

186 1 A har skrif-felet ostra

- 186 1,2 C: prøwadhīs hans kænnaðomber om rikith mz
iærteknom *för* sken — iartignom
- » 3 A *har skrif-felet* oghon
- » 4 B, D: licamlica oc andelica *för* tel — væruldz
- » 5 B, (C, D): godher vin
- » 11 A *har skrif-felet* ælt ... C: flærðsampt alt thæssa
wærlðz liwerne ær *för* flærþa — lif
- » 12 B, (D): handum tha man væntir (*xx* fastast) *för*
hænde — sik
- » 14,15 B, (D): (*xx* siælēna smørilse) C: kænnaðomber *för*
collerium
- » 16 B, (D): (*xx* helsamlikin siælēna drykkir) C: thørfitt
oc hugnaðher *för* løsn kraft
- » 18,19 A *har skrif-felet* andek ... plaster *inbytt* ur B,
D *för skrif-felet* præstar ... C: gudlika hørðh
ære siælēne sōter lækedomber aff syndom *för*
æru — sar
- » 19,23 B, (D): hiælp ok mægghin *för* hialp ... (ey) gudz
ordh (*xx* siwke siælēne vtan the) hōra(s) mz godh-
uilia (^Roc gōmas mz atwakt *för* guz — goþvilia
C: swa som sielinne andelik sōðha oc oppehaldh/
som likamlik sōðha ær kroppenom j iordhrike/
oc sielinne til himerikis losta Oc swa som siwk
mænniskia saar ænga bot aff thom mat han nø-
dugher æter swa hielpha gudz ordh thom ænkte
ther thom nødhuk hōrer mz ondhom wilia *för*
sielēna — goþvilia
- 187 5 B, D: mōddis ok qualdis
- » 8 B, D: tala ok thælia
- » 13 B, D: cristno folke ... C: spordhe *för* hōrþe
- » 14 B, (D): predikan (*x* idhkeligha oc hōra gudz ordh)
- » 20 B, D: kiærdhe C: kærðhe thz
- 188 2 A *har skrif-felet* bōna B, D: bōnder C: gudha
- » 8 B, D: gudz vilia: som thu ey vilt hōra *för* guþ
— vilt
- » 11,12 B, (D): mz hans (^Rbudh oc) vilia *för* æpte hans
buþi

- 188 13 C: kasta för tæppa
 » 14 B, D: jærn hælla C: iærnhællor
 » 15 B, D: lughande för brännanda
 » 16 B, D: kiælda bradhlica för kald kælda . . . B, D: ther
 C: tha för hær
 » 18 B, D: til amælis
 » 20 B, D: gudh för guþ ok C: affgudha för guþ —
 bilæte
 » 22 B: (^Yhughum ^xblidhir) C: j hughum
 » 24,5 C: rasklika wredher/ oc saar hæn kænna the pi-
 nor wi mot honum bærom för vreþar — fõrom
 » 27 B, D: vansinnugher C: forsmadher för bansatter
 189 2 C: ok h. — manna fattas.
 » 9 A har skrif-felet taþe
 » 15 B, C, D: boor för bo
 » 16 B, (D): (^{xx}knosa) i mold för mal .i. miöl
 » 17 B, (D): (^Rgullit oc bilætít) (^{xx}smat som miöl)
 C: gul at muld som smat miöl . . . B, D: rutu
 ok thuthu
 » 18 A har skrif-felet õp
 » 19 C: sina gudha oc stungo för sin — slo
 » 22 B, (D): (^Rræddugha oc) bange C: myklo bange
 » 22,3 C: giordho ærlicha graff oc lægdho ther j sancta
 thomasa liik för røktaþo — ærleka
 » 23 B: ælðdis cristindomin C: æflðdes cristendomer
 D: øktis cristendom
 190 6 A har skrif-felet portenon
 » 9,10 C: fæm daghum fore jwll

X.

S. JACOB DEN MINDRES SAGA.

- 193 1 B har till öfverskrift: (^xde sancto jacob apostolo
 qui vocatur minor) C: de sancto jacob
 » 2 A har skrif-felet broþe

- 193 3,4 B: j ænlitit *för* at ænnes laghum
 » 4 var *inbytt* ur B, *för skrif-felet* ær C *har*: some
 kændo ey ihesum fore jacobum
 » 6,8 C: þy — varu *fattas*. B: skilia hwan thera
 » 12-14 C: oc warom herra likastan j ænlite oc lifnadhe
 som the woro badhe brødher *för* sumi — lima
 laghum
- 194 4 B, C: foster *för* folstar
 » 6 modher *upptaget* ur B. C *har*: fadher fadher *för* m. f.
 » 12 B, C: sidher *fattas*.
 » 14,15 andre *och* at aldre *upptaget* ur B. C *har*: at an-
 dre epterkompne ære ældre oc jæmwitre *för* at
 buaro — viti
 » 16 B: lifnadh *för* limnat — fullan
 » 17 hanom at *upptaget* ur B, *fattas* i C.
 » 18 B: clædha faldom C: klædhom
 » 21-3 C: cristendom oc kirkiom *för* kirkiu — liue
 B: hælghan *för* hælghar
 » 24 B: drukkin C: druknan
- 195 2 B: badhstugbu C: batzstowo
 » 4 C: knæskala som hans yliar
 » 8 C: inlowande *för* in louat ... rum *upptaget* ur B.
 » 14 C: biscofs bonadhe ellir pawa
 » 15 A *har skrif-felet* antiochioa
 » 17,18 B: iumfrudoms renl(^{xx}ek) æ mædhan *för* mödoms
 — mæn
 » 21 B, C: A pascha
 » 22,3 B: wig(^{xx}dhe sin (vel) sighnadha *för* vighia —
 hælgha
 » 24 B: (^xmin kære brodher) jacobæ *för* iacobæ
 » 25 A *har skrif-felet* staden
- 196 1 Siunda *inbytt* ur B, C *för skrif-felet* Niiunda
 » 3 B, C: iærtetnom
 » 6,7 B: siw dagha om kring siwnde *för* þe siæx —
 siatta
 » 11 A *har skrif-felet* slakt
 » 12,13 C: galna *för* af guþa

- 196 16, 17 C: oc witolse aff honum/ oc willo stena j hæl
 för som — stenom
- » 18 B: vij arom C: siætta aare
- 197 1, 2 C: Tha jacobus haffde biscopper warith xxx aar oc
 judha för J — iuþa B: A för I
- » 6 B, C: giordho radhe för gyru raþe
- » 8 C: alder almoghen för alt folket
- » 17, 18 B: sýni Ok jomfrunnæ barne: Vtan at han sither
 høghist j hympnum A høgthro hand høgþsta walz
 (R^x thædhan komande at dōma werdlēna) för syný
 — valz
- » 21 Ok upptaget ur B, C.
- 198 2, 3 ey upptaget ur B, som har: ey at enesto at
 the gato ey han dræpit vtan ey giort han wre-
 dhan: för eigh — vreþan C: at allom gathom
 Tho gotho the han ey draghit vtan giordo han
 wredhan
- » 7, 8 B: rætuisom. Vt komin (aff) Rechab slækt: hōrdhe
 hans ordh: Ok øpte aat andrum judhum: Vendin
 ater at thōrfua oc kasta för rab — casta C: ræth-
 wisom wtkomin han ropadhe Wændom ater at
 kasta
- » 10 C: mz eth spiwt för mz — stang
- » 11 B: flōt för lop
- » 17 C: ther som scriuas aff wæspasiano för þær —
 scriuas

XI.

SANKT PHILIPS SAGA.

- 199 2 B: nw kallas swetia thz ær swerike
- » 4 B: vpsala mōnster C: mōnster j opsalum . . .
 C: thungadhe för cuskaþo
- » 5 B: swear Ok gōta kalladho odhin C: swea kal-
 ladhe odhin

- 199 7 C: *som hænthe eld til altara*
 » 9 B: *wadhelica sot C: onda soot*
 » 19 B: *Swear C: Swea*
 » 20 C: *prøwas i gestis*
 200 1,2 C: *byrias j rytzelande*
 » 4,5 B: *likamlikin som skugge C: likamlikan thom som skodha*
 » 5 B: *(wt)slækthe för slýkte*
 » 6 A *har skrif-felet phipus*
 » 10 » » *com guz ouen*
 » 15 B: *thytiscolande C: thydisland*
-

XII.

SAGAN OM S. BARTHOLOMEUS.

- 203 1 C *har öfverskriften: Aff Sancto bartholomeo*
 » 2 C: *teddhe sik fore en för var som*
 » 5 B, C: *siukt folk søkte til*
 » 13,14 C: *Tha sanctus bartholomeus kom j thz mønstridh tha war thz fult mz folk ther bundith war mz*
 • *siukdom för vm — folke*
 204 2 B: *diæfwl bodhe jnnan asgudha bilæte (^Rsom kalladhis berith) Ok hafdho ther mønster: Ok læto læta aff hanum answar:*
 » 6 C: *ænkte magha göra för eigh þora tala*
 » 10 C: *hwru han war skapter för nokot hans märke*
 » 12 B: *k(^{xx}rusat) för karot*
 » 13 B: *Jæmpna næsa ok rætta*
 » 14,15 B: *saman sømat mz pælz listum*
 » 15,16 B: *tha nøttos aldre hans sko ælla clædhe för sørghas — slitna*
 » 18,19 C: *hugnath at han aldre trøtthis oc hwarte hung- rar han æller thørster för glæþi — þørste*
 » 20 A *har skrif-felet o*

- 204 26 A *har skrif-felet* minon
 » 25,6 C: bindhe swa mik som han astarot idhan gudh
 haffwer bundith min kompan
- 205 1 B, D₁: letto hans heman C: foro hem oc letadho
 för letaþo hema
 » 9 B, D₁: brutsfællinger oc vitlös
 » 11 ok *inbytt* ur B, C, D₁, för *skrif-felet* a(ŷlt)
 » 12 C: waktadho för gømdo
 » 14 B, D₁: bundin jnnan för i
 » 22 B, D₁: spurdagh C: spordagha
 » 23 B, D₁: Annars dagx morghon C: Annan daghin arla
 » 24 B, D₁: loctum lukum C: lyktom dorom
- 206 3 C: høwer ække mik
 » 9 ælla sath *upptaget* ur B, *fattas* i C.
 » 12 C: osmittade för o. spiællaþe mō
 » 16 B, D₁: sænd(^{xx}ir) sina mæn (oc makt). At ni-
 dher kasta för visa — niþar
 » 20 göra *upptaget* ur B, D₁, *fattas* i C.
 » 25 A *har skrif-felet* hugra B, D₁: hunghra æstir fasto
- 207 1 B, D₁: Han wan oc diæfwlin ok løste os af ha-
 num. mz rættenum: C: han wan diæffwlin oc
 frælstē os fra honum
 » 2 B, D₁: mannin ætande för man mz ato
 » 6 A *har skrif-felet* iarnon
 » 7 offradho *upptaget* ur B. A *har*: (^xthente) B: off-
 radho therā gudh(ŷi ^{xx}om) C: predikadhe fore
 konungenom j hans palacio
 » 11,12 B: (wi) vent(^xom han) halda(^{xx}s) mz androm j
 døzsins handom/ æn C: wi tænktom æn j dødz-
 sens waan för uænte — handom
 » 13-15 B: vald fōrdhe vara drotning (^{xx}dødhin) Ok læste
 mz eldz bandum wan mæstare (^hhælena ^xdødzins)
 C: affhænde os wara drōtning elenam oc læste
 mz eldz bandom wan mæstara elene för vald-
 fōrþe — hēlena
 » 17 C: hand at thy sinne oc æn för þý — ok

- 207 19, 20 C: j sma stykke sith egith hærberge oc hwart
thz bilæthe j thy affgudha mønstre war för viþ
— inþnstren
- » 22 bœdh *upptaget* ur B, C.
- 208 9 B: ledhir C: diæwul för leþar
- » 10 B: sotit C: kol ... B: Oc haar C: nidher för var
- » 20 B: vslande sik ok venande
- » 25 *Här har A skrif-felet* astragem annars heter han
i A: astriages i B: Astiages i C och i latinska
texten: Astrages
- 209 7-9 B: læt min brodher for lata sin gudh swa skal
jac læta thik forlata thin gudh för vände — guþi
- » 11 B: hærberghe. Ok bilæte för hus
- » 11, 12 Gitir — vilia *upptaget* ur B, *fattas* i C.
- » 17 B: alder malin j sma mold C: malin alder j mwld
... C: gulpæll för pæl
- » 20 B: liifue för limum
- » 26 B: screff a C: scriuade aff
- 210 1 tungo inbytt ur B, C, för *skrif-felet* kunungh
- » 10 B: vento ther scula sænkia them til grunda C:
thæncto at sænkia thom
- » 11 B: gudz vili var C: gudh wille
- » 17, 18 C: hælgedoma för hælghra — bena
- 211 8 C: epter hans ordhom för som — stodho
- » 9-12 C: mz thom a skip offwer apul til en bæzsta stadh
ther heter beneuentum oc ther bliwa the æn/ swa
sighia the wiso
- » 14 C: the hieldo j lætith oc skullo för the — At
- » 16, 17 C: en sopa latidh ther aff j lampona för mz —
hæltø
- » 19 C: hiæltø tha j för ther — jnnan
- 212 2 C: a enne talan
- » 10, 11 C: epter litlan tima ændhadhe keysarin sit liff oc
do bradlika
- » 13 C: mykla høgtiidh a hans dagh för hans — dagh
- » 15 C: tima tha för dagh
- » 17 C: hona aldre før æn tha för tho — før

- 212 21-4 C: Tha kom bartholomeus j pelagrimis like fore
mæstarens port oc beddis in koma oc kom ey
för for — koma
- » 25,6 C: lösa sina questionem för suara — spørilse
- 213 1,2 C: lea som nøteno bælia för lee — röta
- » 17 C: thz ther ær diwpast för diwp
- » 18 C: sik thz wita oc för sik
- 214 5 C: albanum den rätta läsarten, enligt Latinet.
- » 9,10 C: ridh wt för Gak — far
- » 13,14 C: tholomodh fore mik oc dödh som badhe tholde
fore tik för Thol — thik
- » 15 C: söt hiarta mote standa haadh oc spot oc för
weluilioghet j swettenom
- » 18,19 C: waro antzswar tryg oc tröst thaghar redho för
war — lydhugher
- » 23,4 C: at allom nadhom för Oc — jerteknom
- » 31 C: odhyrtena för v dygdher
- 215 1,2 C: Onde mæn gullo honum illa wælgherninga ater
för Hwat — visselica
- » 3 C: wælsignilse för blæzan
- » 5-14 C: epter manga otalika pinor flogho the honum
bakflængnior Æn giordhe han sidhan han war
dödher mang jærthekne fore hedhnom oc ænkte
bløtte thera forbannada grymma hiarta. taladho
mædher spot seen siwke lækiarin blinde ledharin
dødhe liiffgiwarin kastadho bætzsta gøzsko oc gør-
sam j sio för Epte — sinnughe
- » 25,6 C: til fakunnoghan konung liwsasta sool för til—liws
- » 31 C: mæssanam
- 216 4-6 C: Fulcanus berg som ligger afast widh liperis ø
lughar oc ryker som brænnasten för Wlkanus — øø
- » 15 C: som liowa fiska til liiffs drogh/ söt frwkt li-
wandis winbæria qwister
- » 22 C: ther wiidher wægh j gudhlikom skara. æro
blomster
- » 24,5 C: Hær — bartholomeum fattas.
- 217 (3) För år 1503—5 läs: år 1520—25.

XIII.

SAGAN OM SANKT MATHEUS.

- 225 5-7 C: magdabær för magdaberg — gudha
 » 15 C: pingitz
 226 12 C: aff för ok
 » 19 C: sompnadho för lagho
 » 25 C: drakomen
 227 5,6 C: hwarte hæll ellir alder för hwarke — ælle
 » 14,15 C: ilder later för alla — gardhe
 » 21,2 C: skipa honum preste oc offer som want war för
 bilate — preste
 » 27 C: føter mz takkan
 228 12 C: xxxiiij aar äfven latinska textens läs-art.
 » 19,20 C: vtan epigena giptis honum för wtan — hustru
 229 7 C: byriade predika oc lowodhe oc prisadhe dighert
 för lofuadhe — ræt
 » 13 C: gudhlikith för möghelict — halz
 » 19 C: vnder the hælgho kirkio oc hælakt wiill
 » 29 C: mente thom thz för formanadhe them
 229,30 31-3 C: Konungin sænde sidhan koklara mz breff
 til epigenam at lokka hona mz thera kokelscap
 til hionalagh för konungin — inkte
 230 9 C: hans ende son
 » 23,4 C: mærast för verdhugh
 » 26-9 C: hona jordha mz sinom benom för the — herra

XIV.

SAGAN OM S. SYMON OCH S. JUDAS.

- 231 1 C har öfverskriften: De sanctis symone & juda
 » 2 C: alphei ware fru systhersøne
 » 6,7 C: jndie landz för medie — edissa
 » 10 C: helso för quæthiu
 » 18 C: langa soot
 » 21 C: ællas godher

232 1 C:

- 232 1 C: badhom han heter edissa oc för het han reges
medorum
- » 8 C: Mik hörir til för at mik tilbør
- » 13, 14 C: oc vnder stodh at war herra kom ey sielwer
til honum för at — koma
- » 20-2 C: War herra tok sielwer eth linnit klädhe oc
lagdhe om sit ænlite/ oc skapadhes a klædheno
thz likasta wara matte wars herra ænlite för tha
— skapnadh
- » 24 C: Huilkin skapilse D: rættelica æpther wars herra
ihesu christi ænlite för scrifuar
- » 26-9 C: Tha sigher han aff wars herra liknilsom Han
haffde wææn oc stark øghon brwnt ænlite langt
och nidher liit som teknar oc wisar godha com-
plexionem stadhlikx mantz
- 233 6 C: forgherninga thz spilto för thera — hindradho
- » 15 C: trodhe a ihesum för thröst — ihesum
- 234 6, 7 C: hwar læntzske the waro oc thera syslo för hwa
— ydhin
- » 8 C: ok fadhers lande fattas.
- » 22 C: later för lekir
- » 29-31 C: Apostoli — røna fattas.
- 235 5, 6 C: at ængin skulle fore thera skuld dø oc fortogho
honum at för ængin — waradach
- » 8 C: owina liiff læta skadha oc thera gotz ey
taka
- » 13, 14 C: koke[l]scap winna rikith
- » 19 D: iæmmelungana för (wt) mælingia
- » 19, 20 C: manga mæstara/ oc allom fortogho the maalith
swa för alla — male(t)
- » 29-31 C: som för ær sakt aff sancto matheo hwru dieffla
the bötto The samu skamsførdho men för øuermer
— mænnena
- 236 3 C: gul oc fik oc dyra för gul ok
- » 4 C: ilæteno för læteno
- 237 13 C: alt thz løst war för hwat them møtte

- 237^{14,15} C: *gammane spaki och linadhis thera wredhe wi-
dher ginstan the hordho ihesus næmpdhan för
grymi — faar*
- 238 1 C: *oc hans herrom swa som riddara oc swena oc
andre landz herra woro för ok lanz herra*
- » 3 C: *ther kalladhis snamayr*
- » 9 C: *fangne oc dragne til affgudha mønster*
- » 25 C: *thordøn för thordina bresker*
- » 29,30 C: *oc lot ther göra mæsta mønster oc mæраста
för Ok — størsta*
- 239^{11,12} C: *gat tolka pino tolt för gathe — sarøka*
-

XV.

SAGAN OM SANKT MATHIAS.

- 243 1 C *har öfverskriften* De sancto mathia
- 243-5¹³⁻⁹ C: *Hela kapitlet fattas.*
- 245 15 C: *thu hundradha oc fæmtighi för cc*
- » 20,1 C: *barns like oc tho hærot för barna — grahæ-
rotter*
- » 23 C: *tho gik han hwar dagh för Ok — war*
- » 24 C: *synlikin för kænnelikan*
- » 26 C: *oc føter för a bak*
- 246 2 C: *honum/ honum til siwyrdning för hanum*
- » 11 C: *heluitis pino oc tho ey siælana för hæluitis*
- » 23 C: *thær næst halshuggas vnder yxe för sidhærst
halshuggin*
-

XVI.

SAGAN OM SANKT MARCUS.

- 247 1-5 C: *Fattas.*
- » 6 C *har öfverskriften: De sancto marcho ewangelista*
- 248 9 C: *bæzsta bwra aff aquilexa*

- 248 11,12 C: styrdhe kirkiom mz ærom
- 249 1 C: hælgho benom
- » 7 C: patriarcha alexandrinus først
- 250 2,3 C: oc lot byggia kirkior för ok — tro
- » 5 C: økte hona mz godho
- » 7 C: længe laghor fore
- » 11,12 C: Jn — mal *fattas*.
- » 21,2 C: nakra hæror dygdha fulder sins herra losta för nokot — nadh
- 251 1,2 C: twa mz gawom som gömpdo sancti marci skriin/ oc loto thom lønluka aff sancti marci hælghodomom fore gawor, skuld at søra mz sik til sænedi för thwa — wænachi
- » 10,11 C: thænkia thz wara för them — hafua
- » 13 C: stampnin a andro skipino
- » 20 C: sæghlith
- 252 5,6 C: thiænte gudhi oc sancto marcho allan sin alder mz mykle thiænist oc ødhmyukt för war — marcho
- » 22 C: halda gudhi oc sancto marcho ewangeliste
- 253 7 C: nætra för snart
- » 15 C: gør
- » 19,20 C: linona för sundher batfæstuna
- » 23 C: søkia för witia
- » 24 C: sanctus marchus för en mæn fagher
- 254 6 C: oc awitte han mz høtzlom
- » 8 C: hona renlica mædhan han lifde för ok l. — sæl
- » 9 C: mæn timbradhe hiøgt j för timbre — jnnan
- » 14 C: fulkompnadhe sina gherning oc takkadho gudhi oc sancto marcho
- » 19 C: wit oc wilia/ oc tha han ater kom lot herran för with — bødh
- » 21 C: a hwem han kalladhe för hans akallan
- 255 1,2 C: eke spika j hans howod för eke — bøø
- » 8 C: jærnit sinne natwr oc wiknadhe gen för iærnin — aff
- » 15 C: hona skulo aff skæras

- 255 17 C: ænhændher som før war godher handa man
 » 23,4 C: Ærren syntos vtan lythe för tha — nadha
 256 5,6 C: til sænedi oc lowadhe gudh oc sanctum marchum
 » 11 C: kalladhe sanctum marchum hiertelica sik til hielp
 » 13 C: sompnadhe för syfuiadhe
 » 17 C: portana op læsta för locur ypna
 » 18 C: fra sinom fiendom oc waktarom för gønum — stadhin
 257 2 C: them godhom mannom ther inlændes
 » 12 C: sot för skipilse
 » 13 C: skipta wærldom
 » 19-21 C: ordhin för sangh — swa
 » 22 C: myrkohwse at hon maghe
 258 16-18 C: oppenbarade honum thzta oc sompnade ther næst oc waknade j himerikis glædhi för sagdhe — glædhi

XVII.

SAGAN OM S. LUCAS.

- 259 18 C: dødh widh bitumas
 260 1-11 C: *Kapitlet saknas.*

XVIII.

S. MARIA-MAGDALENA SAGAN.

- 263 1,2 C: kastel oc komin aff godhe för borgh — konunga
 » 8 C: widher nampn magdalena Martha fik
 » 11 C: thera goze
 » 17 C: ther cristidh war oc a ihesus nampn kalladhe
 » 18 C: likama makt at

- 263 19 C: affmykit *för* øfriker
 263,421-3 C: Ok — *quinna fattus*.
 264 5 C: køtlikom losta
 » 6 C: thy at henna hugher
 » 18 C: tænkte at tala til tik *för* hafuir — thin
 » 31 C: pino *för* skuld
 265 11,12 C: Henna syster marthe ther blodzsot hafde redh
 han bot/ siw aar hafde hon thz hafst *för* ok — aar
 » 13,14 C: Sælt ær thz lif *för* hælager — quidhin
 » 19 C: bædzstan lot
 » 21 C: oc thiænto thom *för* hon — tharwm
 » 28 C: lagdho han wtlæggha oc alla
 » 30 C: xxiiij aar
 266 5 C: marcella
 » 9 C: herbærghe læna
 » 24,5 C: herrans husfru *för* frune — drøme
 266,726-1 C: thiænin j swa fwlom affgudhom som idher
 magho ænkte biælpa Teer ey thu thinom hus-
 bonda tholkit at j lathin aff tholke willo oc be-
 dhins hans signadha nadher æn j wilin ey haua
 hans wredhe oc fa heluitis pino ther alle fa ther
 affgudhom thiæna *för* lætin — fødho
 267 8 C: eter ydhlo
 » 10,11 C: mz stoppadhom qwidh *för* mz — bwk
 » 16 C: wara thiin fwla wæter vtan thu wilt *för* wara
 — wili
 » 20 C: lotho thom cristno all
 268 5,6 C: wardh fruan genstan mz barn the saman.sowo
 för wardh — hafuande
 » 10,11 C: tha mz fara aff barn olætta *för* sina — thungfær
 » 20 C: Swenbarnith trawade epter modher spinom
 » 27 C: barn *för* liks emne
 269 4,5 C: grifft graua Vtan herran swepte likith j sinne
 sliffo oc satte *för* grafua — ok
 » 11-13 C: Nw sæter jæt tik j gömo thz thu ærnadhe mik
 aff thinom gudhi swa som alt annath gotz *för* thz
 thu — goz

- 269 21 C: lætlika *för* ærlika
 270 4,5 C: fadherin foor j baat oc foor fæghin *för* Ok for
 » 7 C: war sör want *för* gat
 » 14 C: quinnan andan *för* modherin
 271 » C: thørt oc tharffua løst
 272 2 C: fa milor *för* ey lankt
 » 9 C: dompnadho *för* dofnadhe
 273 17 C: at huat honum war sakt *för* sama — visat
 » 26 C: fæst øghat
 » 31 C: lagdhis hon langwæghis *för* lagdhe — lotta
 274 21 C: øddan aff hednom
 275 1 C: rædhas oc swa giorde han *för* rædhas
 » 12 C: vndher roghe *fattas*.
 » 16 C: gotz oc alzskøns *för* alskyns
 276 10 C: bleiona *för* blee
 » 12 C: skildis widh altarith *för* gik tædhan
 » 17 C: vnger swen *för* frn
 » 20 C: som fughl flughi *fattas*.
 277 7 C: dwala *för* doua
 » 11 C: min mwn *för* mik
-

XIX.

SAGAN OM SANKT STEPHANUS.

- 281 6,7 C: iiij^e xviiij aarom epter wars herra pino
 » 11,12 C: ey wakin oc ey sowin *för* hwarke — wakin
 282 3 C: staff oc gylta sko *för* wand j hænde
 » 4 C: Læt riwa fyra grawa
 » 9 C: niwta wara bena
 » 13 C: stento til dødh *för* tyrfdho — stenum
 » 27,8 C: aff minom munne Ethena min kona oc min son
 solemias
 283 3 C: freadaghin
 284 5,8 C: somoren *för* høstin
 » 14-16 C: for — dyr *fattas*.

- 285 8 C: aff rikom konunge oc för hema — Ok
 » 12 C: i silff karom Quinnan för j — juliana
 » 14 C: wil som hon wille Togh
 286 9-11 C: aff *sancto* stephano och lot hona föra vnder
 hans skriin för thz — domum
 287 2 C: gladhelica för sagherlika
 » 9 C: ok fingo sith with ater j gen j afftensange för
 ok — qwælde
 » 16,17 C: *Fattas*.
 » 26 C: oc lot han læggia vnder för for
 288 7 C: bade liiff oc helso för liiff — roghe
 » 11,12 C: bleior borna til bota lækto mangom siwkom
 » 13,14 C: foghot war wilter
 289 7 C: harund
 » 11,12 C: heel oc obruthin oc opløstom knwte för vt —
 jordh
 » 17 C: siw søner
 » 23 C: qwarran för rættan quarrum
 290 10 C: giordhe længe nidherfal j för lagdhe — A
 » 12 C: hans atfærd för hanum — tima
-

XX.

SAGAN OM S. BARNABAS.

- 295 1-16 C: *Kapitlet fattas*.
 296 1 C: *Öfverskriften är: De Sancto barnaba*
 » 4 B *har skrif-felet mø*
 » 11 C: Asko oc ben mz hans signadha likama för hans
 — asku
 » 17 C: waro swa længe gömpdh för lagho — waro
För Nw — waro har D: Tu autem domine mi-
serere nostri Deo gratias
-

XXI.

OM TIBERIUS KEJSARE.

- 299 4 C: ætladher som til arffs
 300 16 C: ilherdogher
 301 24 C: Volusianus
 » 26 C: xl dagha
 302 12, 13 C: ænne oc skapath swa som ihesus ænlite oc thy
 wardho the alle hele ther thz sagho oc a thz
 trodho *för* enne — ænlite
 » 22, 3 C: mz mykit loff oc hedher wtrækt oc fik j same
 stund bøter *för* mz — væct
 303 5, 6 C: ther fiol til heluitis fore siælfssins harm *för* som
 — hand
 » 13 C: bantz bwk
-

XXII.

OM GAIUS KEJSARE.

- 304 8 C: rømska konunga
-

XXIII.

OM CLAUDIUS KEJSARE.

- 305 9 C: han wille
 306 10-12 C: halsen litter som gul. vingane som pæl/ stiær-
 ten rødhir som roos
-

XXIV.

OM NERO KEJSARE.

- 307 2 C: vj manadha
 » 5 C: Twem sinnom *för* tysuar
 » 6 C: bellum *fattas*.

- 307 13 C: ædhle för eldhla
 » 19,20 C: en hærenson för wandwæter — maal
 308 1 C: fore forwitne
 » 16 C: op för j wnapnom
-

XXV.

OM GALBA KEJSARE.

- 309 1 C: thu[s]kan för tydhiskir
 » 5 C: hwiwath j kyrkio gha
 » 15-18 C: *Fattas.*
-

XXVI.

OM VESPASIANUS KEJSARE.

- 310 3 C: tiith
 » 6 C: landom at radha
 311 4 C: rædha thøm til gotz
 » 13 C: flykningom j skymen
 312 8,9 C: hans komo som sniman war giwin för æ —
 fölghir
 » 10 *Detta kapitel är i C intaget under sagan om Pontius Pilatus.*
 » 15 C: Hans skip brøth fore galacia
 » 21 C: swa at tha wullo mz madhkom
 » 22 C: wmakt för mathk
 » 26 C: then læke
 313 8 C: lowadhe sin læke
 » 10-13 C: til saman Tha sænde tyberius ower haff oc
 loth fanga pilatum oc föra til rom för til — onde
 » 21-2 C: hæmpd ginge
 314 14 C: felighan för sikran
 » 27 C: romara wald oc wærio
 315 13 C: nakar wore then j herfærdinne
 » 16 C: thu bøter fa
 316 3 C: omæghne för wanmæren

- 316 5 C: fore rotin røk *för* widh — lukt
 » 9 C: gratande handom
 » 13 C: Bæltisrema oc swlur oc alskons ledher *för* Seltis — sulur
 » 21 C: huru *för* hwar
 » 23 C: røwaranna sødha *för* røfuara — thic
 317 1-3 C: Tha — saki *fattas*.
 » 4,5 C: taghar sundher/ oc sompt stekte oc sompt gømpde hon *för* støkkium — flere
 » 7 C: dør ower henne
 » 14 C: stodho som stokka
 » 27 C: fyra *för* vij
 318 6 C: fagran j ænlite oc allan hæroghan
 » 14 C: war twem sinnom fangin
 » 15 C: tyto vespasiani søne
 » 18 C: j korsswiis
 319 1,2 C: land *för* aar oræstur
-

XXVII.

OM TITUS KEJSARE.

- 320 2 C: alla dagha dygdha madher *för* Alla — man
 » 18-20 C: hwar — gerningom *fattas*.
 C tillägger:

OM CLETUS PÅFVE.

 letus rømsker at ædle aff celio berghe hans fader het faustinus lxxxij aarom epter wars herra pino sat j sancti petri stadh xi aar i manad oc xi dagha Han wigdhe som sanctus petrus bød̄h honum xxv prester j rom om septembri/ han ligger j vaticano/ nær sancto petro Hans dagher komber vj daghum fore may manath Tomber stod̄h pawa stol epter honum xxxv dagha

XXVIII.

OM DOMICIANUS KEJSARE.

- 321 3 C: sæwer oc fridsamber
 » 6 C: gamal fændhin Han
 » 13 C: oliker thera blodhe
 322 9 C: siæx tusandh
 » 11 C: fore wanscap
-

XXIX.

OM SANKT APOLLINARIS.

- 325 1 C *har öfverskriften*: De sancto Apollinare
 326 5 C: draghas ohemolo herbærghe för thædhan fara
 327 10 C: lot han sla för læt han
 328 9,10 C: en spital mædhan the hædhno waro galne
 » 11 C: rændo oc lopo
-

XXX.

SAGAN OM SANCTA PETRONILLA.

- 330 12 C: eller gudhum offra
 » 13 C: vij dagha för thry dyghn
 » 16 C: dy för sør
 » 19 C: ben för lik
-

XXXI.

SAGAN OM SANKT DIONYSIUS.

- 339 5 C: högste skola aff högsto konstom
 » 6 C: athenas at predika
 341 2 C: som thu diærflica kant tha för tha
 342 22 C: spiwta oc spotta
 343 2,3 C: sænde woro mz dyonisio rustico. oc eleutherio
 oc lot thom fore sik föra för mz — föra

- 343 9-10 C: thungom iærnom
 » 14-16 C: Ignitum — mal *fattas*.
 » 17 C: owermatis *för* vmatins
 » 18-20 C: fore grym diwr/ som taghar mëtto girugh oc
 girnandhe at *för* for — at
 344 13 C: thy han war halsshuggen *för* halshuggeno
 » 32 C: aarom epter wars herra pino *för* wars — dy-
 onisii
-

XXXII.

SAGAN OM S. CLEMENS.

- 346 6 C: riddara *för* rømska
 » 10,11 C: wadha *för* vnadhum
 » 12 C: wadha *för* wandrædhe
 347 1 *För* tll *läs* til
 » 13 C: hughnadha warith *för* hugbro talat
 » 19 C: sæligh mæd salghe frw *för* sælugh ænkia
 » 25 C: j thera widher nødh *för* for sylt
 348 1 C: war silgd *för* sighlde
 » 8 C: greklandz
 » 15 C: fræls fore hæl
 348,920-13 C: *Kapitlet fattas*.
 349 19,20 C: ængin war annor hans tro *för* hans — wenta
 » 21 C: sorgh eller angest *för* sorghum
 » 24 C: siæx wikor sios
 350 1 C: aff glas
 » 3 C: ham aff handom ensamen som thu seer her *för*
 godher — ensamin
 » 6,7 C: osine kom iac tha til landz jæt matte mik hel-
 dher liwande sænkia *för* vsyni — drenkt
 » 9 C: siælue forkoma sino liwe *för* sik — fordærfua
 » 28 C: skøff *för* wrok
 351 1 C: kældho *för* adbrom
 » 19 C: Huat mon *för* mun
 » 20,1 C: ænghin awita *för* ænkte fals J

- 351 27 C: thænkia för venta
 » 30 C: wi flutom a enne fiöl
- 352 6 C: Zacheo üfven *Latinska textens läs-art.*
 » 8 C: j lønlikom stad för lønlika
 » 10 C: gamal man ærliker för ærlikir carl
 » 12,13 C: vnder gudz wænto tapin hope
 » 17,18 C: mik oc minom ødhno mykit rika för mik — rik
- 353 1 C: oliker aff olykko Petrus
 » 5-9 C: tænkte iac at gudhlikt waldh rædhe wærlidine/
 æn iac haffde orønth miin skæpnolagh oc
 minna husfru Hon. war fød vnder the stiærno
 som gør konor kære at trælom/ oc wilia bætre
 androm æn sik siælwom ellir sinom bonda för
 vente — bondum
 » 20 C: henna för hæenne
 » 26 C: lastaløs aff olofllikom losta
- 354 8 C: bradhfæghin oc wardh annars hugha wid för
 widh
 » 17 C: wærdzskapi Amen
 » 24 C: kænder för drapin
- 355 13 C: olykkis man
 » 26 C: helso oc kænneoms
- 356 15 *Här begynner sagan i D, med öfverskriften: Aff
 sanctum clementem*
- 357 4 C: j thera daghum sik liwandis för j sinum daghum
 » 9 C, D: witer för wiis
 » 15 C: pæningom oc almosom
 » 22,3 C: henne war ey aff hedhnom laghom ræth hio-
 nalagx fæsta för hedhne — fæstu
- 359 16 C, D, och *Latinska texten*: cccxiij
 » 18 C: radhe för gardhe
- 360 25 C: friikxt D: frist för færst
- 361 3 C: ower enne hall standa
 » 6 C: bredhe bækkia runno wt
- 362 8 C: tænkte för wænadhe wenugh
 » 12 C: at fresta för frestin
-

XXXIII.

SAGAN OM SANKT IGNACIUS.

367 1-5 C: *Fattas.*

» 12, 13 C: som nakar enskyller grewe för (d. — æ.)

» 15 C: wina för vnderdana

368 6 C: eller æro ønska

369 14 C: mødha mik The för mødha — helsam

» 17 C: blidho ænlite för mit blidha ænlite

» 21, 2 C: oc retha til wrede Miskunnin ey för at —
mistykkio

370 12 C: trytzskan för trulscan

» 24 C: athugh *fattas.*

371 15 C: scriuath mz gulstawom för scriuat

» 27 C: bryte keysarins lagh

XXXIV.

SAGAN OM SANKT EUSTACHIUS.

372 2, 3 C: tha han war ridhin at jægha för j iæghan

» 4, 5 C: ihesus *christus* för et — solin

» 9 C: mannen för mankønit

373 10, 11 C: war midhsundis tok en vlff then smaswennen
som offuer war borin oc eth leon then han tha
epter wodh för kom — stodh

» 15, 16 C: Hirdha mz hundom frælstø

374 6 C: kunnukt för namkunnugh

» 9-12 C: oc thera søner mz thøm för wende — hi-
merike

» 18 C: haltz för halz ... at sakløso för sacløsan

375 2 C: ordh oc grath

» 5 C: støpa mz malm för göra — malm

» 7 C: the fatika ænkionna son

» 9 C: dødha son

» 13 C *har här följande tillägg:*

OM ANACLETUS PÅFVE.

Anacletus gretzker at ædhle antiochi son/ Cij aarom epter wars herra pino/ sat j sancti petri stadh oc stool ix aar oc ij manadha oc stood epter han thomber pawa stool xiiij dagha. Han sænde breff allom cristnom mannom oc manadhe them gora prestom hedher oc æro mera æn nakrom androm fore hedhers offer thom til hørir thz ær wars herra licame oc bødth at preste skuldo mz witnom wighia wars herra licama oc hæltzst biskopa

OM EVARISTUS PÅFVE.

Evaristus judhe at ædhle son jude aff bethleem Cxi aare epter wars herra pino sat j stadh oc stool sancti petri x aar vij manadhe oc ij dagha oc stod epter han pawa stool tomber xviiij dagha. han skipte prestom kirkior oc prowænto j rom oc skipadhe vij diækna at fæsta oc scriua biscopa predikan ther til at thera ordh matte thes siidher wændas til willo aff gudz owinom oc wanwitom Han skipadhe at gora hionalagx fæsto fore fadher oc modher oc næsto winom oc malsmannom oc sidhan wighias aff preste til samkomo Han do fore trona j trayani keysara daghom

XXXV.

OM KEJSAR ADRIANUS OCH S. SERAPIA.

377 2 C: cristen oc trodde a gudh

» 14 C: dødhin

- 377 19 C: tolkændher
 378 2 C: skam oc harm
 379 1 C: alexandri gambla
-

XXXVII.

OM SIXTUS PÅFVE, OCII S. PEREGRINUS.

- 380 1 C: Sixtus riddare at ædhle son pastoris Cxxix
 » 14 C: riddare för biscop rømskan
 » 17 C: lughodhe gudz ælskoghe som nær war slykter
 » 18 C *har följande tillägg:*

OM THELESPHORUS PÅFVE.

Thelesporus klosterman Cxxxix aarom epter wars
 herra pino sat j *sancti petri* stadh xi aar iij ma-
 nadhe oc ij dagha oc stodh pawa stool tomber
 vij dagha. Han skipadhe vij wikna fasto fore pascha. oc
 at enghin skulle sionga mæsso fore tærz thima/ han økte
 oc ængla sang *Gloria in excelsis* oc bødth j mæsso sionga.
 oc skipadhe at sionga mz *Gloria in excelsis* tre mæssor
 a jwla dagh. klærkom bødth han fasta vij wikna fasto
 fore pasca. oc sagdhe at klærka sidhi skulo haffua fore
 lekmanne sidhom badhe til fasto oc annan godhan liffnat/
 han tolde dødth fore tronne. oc ligger nær *sancto petro*
 j rom

XXXVIII.

OM ANTONINUS PIUS KEJSARE.

- 381 14, 15 C: smita henna bwk mz för hænna — mz
 382 4 C: xliiij bøker

382 12 C:

- 382 12 C: tunglom för gange
 » 18 C har följande tillägg:

OM HYGINUS PÅFVE.

Hynnius gretzsker at ædble. Cl aarom epter wars herra pino sat j sancti petri stadh oc stool iij aar iij manadha oc vj dagha. oc stod pawa stool iij dagha tomber Han kænde klærkom kirkio sidhe oc skipte them æmbite mællan/ han ligger j Sancti petri kirkio.

OM PIUS I PÅFVE.

Eus fœdder sunnan bergh son rufini sat j sancti petri stadh oc stool xi aar iij manadha oc xvi dagha. Clxiiij aarom epter gudz pino oc stodh pawa stool tomber xiiij dagha. J hans daghum screff mæster hermes wisdom j bok/ oc wiiste mz skælom at pascha dagher komber hwart aar a sunnodaghin Han bœdh cristna oc dœpa jwdha. æn the wildo tro ihesu christo. han do fore tronne oc ligger nær sancto petro

XXXIX.

OM M. ANTONINUS VERUS KEJSARE.

- 384 11 C: fokius biscop aff leuns
 » 17 C har följande tillägg:

OM ANICETUS PÅFVE.

Anicetus fœdder wæstan haff son iohannis Clxxiiij aarom epter wars herra pino sat j stadh oc stol sancti petri ix aar iij manadha ij dagha oc stodh pawa stool tomber xv dagha Han bœdh klærkom raka

skægh oc haar och haa kringlutta krono. rakadha. Han skipadhe at thre biscopa skulu en wighia oc sagdhe at swa giordo apostoli oc at ærkebiscop sculo alle hans biscopa wighia Han skipadhe oc/ æn ærchebiscoper gør ey ræth biscope tha scal ræth letas fore primate eller pawa sielffwom oc aff ængom androm ræth bedhas ower han/ han ligger nær sancto kalixto.

OM SOTER PÅFVE.

 ocer campanus at ædhle son concordij Clxxxiiij aarom epter wars herra pino sat j sancti petri stadh oc stool ix aar iiij manadha xxij dagha. oc stodh pawa stool tomber epter honum xxij dagha. han skipadhe at nwnna scal ey koma nær altara bleiom som næst æro sacramento oc at hon scal wiil bæra

XL.

OM SANCTA EUGENIA.

- 385 1 C: Comodus Clxxxi
 » 4 C: theodorion mæær mæstare
 » 17 C: porthus för Protus
 386 3,4 C: hona til synda mz affle bryta för hona —
 krænkia
 » 5 C: slet för fördhe
-

XLI.

OM ELEUTHERIUS PÅFVE.

- 387 8 C: fughanum oc dumiarium
 » 11 C har följande tillägg:

OM KEJSARNE PERTINAX OCH SEVERUS.

Selius pertinax oc seuerus Cxciiij aarom epter gudz pino waro rømske keysara. oc liffde seuerus læn-ger oc rædh rømska rike xviiij aar Helius perti-nax war dygdha drænger Rømska herra badho han göra sin son keysara mz sik sialwom han sagdhe sik wara nøgdhan oc ey wilia læggia a barn byrdhe oc thunga wæxe oc wardhe wald wældogher dygdh oc blodh ær hedhers arff Grymber fadher fordarffua sina sone læggiande dighran thunga a bløthan bak Han war gamal man iæmpn domare skyldom oc oskyldom togh aldre wæxle. hæmpdis aldre thz honum gen giordhis Han war offbrath aff da-ghum takin dræpin j riddara storme. Seuerus hans kom-pan fødder j affrica war godher ørløghis man oc wiis j boklistom fikin at affla. giærn at gøma oc ey giwa. tho qwalde han kirkior. oc mødde cristna mæn oc tolde mange dødh fore trona. som hyreneus episcopus lugdunen-sis oc sanctus leoncius fadher origenis Seuerus wan ater vnder rom mang rike han do j britania epter sigher strid-dan oc all landhin gropath fra enom ænda oc til annan twærth ower rikit Cxxxij milor wægh. han war først sok-nare oc swa soor han epter høghrom lænom til han wardh rømsker keysare Om then thima waro mære mæstara sy-machus fiærdhe tolker biblie aff ebreisko til gretzsco. oc narcillus episcopus aff iherusalem oc tertulianus aff affrica

XLII.

OM VICTOR PÅFVE.

388 1 C: CCxx aarom

» 6 C: gamal. oc han ær xxi natta gamal för gamul

» 10 C: narcillus för narcissus

» 15 C har följande tillägg:

OM ZEPHYRINUS PÅFVE.

Zephyrinus rømsker son habundi CCix aarom epter gudz pino sat j sancti petri stadh oc stool ix aar vj manade oc x dagha. oc stodh pawa stool tomler vi dagha. han skipadhe at hwart cristith folk xij aara gamalt scal tagha wan herra a pascha dagh j kir- kio han ligger nær kalixto. &c.

OM KEJSAREN ANTONINUS CARACALLA.

Antoninus corokalla CCxij aarom epter gudz pino war rømsker keysare vij aar oc hans son seue- rius mz honum hans son seuerius war dygdha løss fwl wæter lasta fulder oc mæst til fwlan licamins losta swa at han bodhe mz sinne stiwffmodher som het julia han do hin wægh haff som han redde sik stridha widh porthos

XLIII.

OM CALIXTUS PÅFVE.

389 7 C har tillägget:

OM KEJSAREN SEVERUS MACRINUS.

Sitrinus mz sinom son CCxix aarom epter gudz pino war rømsker keysare j aar awund drap thøm badha fædhgha

OM KEJSAREN ANTONINUS HELIOGABALUS.

Antoninus CCxx aarom epter gudz pino war røm- sker keysare iij aar J hans daghum burdhis sa- bellius Then antoninus war fwlaræ æn nakar then

fwlaste om kōtlica lusta swa at inghin war the skam han
skæmdis Han oc hans modher drapos j rom j riddara
storme

XLIV.

OM URBANUS PÅFVE OCH S. CECILIA.

- 390 1 C: potenciani
» 4 C: xxx dagha
» 10 *Här begynner sagan i D, som har öfverskriften:*
Aff sancta cecilia
-

XLV.

OM ALEXANDER SEVERUS' KEJSARE.

- 392 3 C: han til keysara
393 2 C: hans an för an
» 6 C: impadho widha bantzat blandh för impatu widha
» 10 C har följande tillägg:

OM KEJSAREN MAXIMINUS.

 aximinus CCxxxvj aarom epter gudz pino war
rømsker konung iij aar han giordhe konunga
vtan romaborg radh landz herran aff aquileya oc
hans son mz honum misto konungz wald thy at engom
war wiliokt honum at hiælpa.

OM ANTERUS PÅFVE.

 ntherus grezsker CCxxxvij aarom epter gudz pino
sat j sancti petri stadh oc stool j manadh oc xv
dagha Han giordhe decret ath biscop ma takas
fra sinne kirkio oc wardha andre kirkio biscoper

XLVI.

OM FABIANUS PÅFVE.

- 394 3 C: xi dagha
» 22 C har *följande tillägg*:

OM KEJSAREN GORDIANUS III.

ordianus CCxxxix aarom epter wars herra pino war rømsker konung vj aar Han wan sigher ower persie rike En cristin man philippus at nampne drap gordianum thy at han hatadhe cristit folk oc qwalde dighert oc møddo cristna kirkior Om then thima war africanus cristin mæstare

XLVII.

OM PHILIPPUS KEJSARE.

- 395 7 A har *skrif-felet* vn
» 9 gat han *upptaget* ur B. C har: honum gat
» 11 A har *skrif-felet* crononanna
» 13 *fædhgha upptaget* ur B, *fattas* i C.

XLVIII.

OM DECIUS KEJSARE.

- 396 1-5 *Fattas* i B.
» 2 C: om al *för* umal

XLIX.

OM CORNELIUS PÅFVE.

- » 9 C: *wilia för velia*
» 11 B, C: *bøn för skuld*

L.

OM GALLUS OCH VOLUSIANUS.

- 397 1-4 B: *fattas*.

LI.

OM LUCIUS PÅFVE.

- 397 8 nær sik *upptaget* ur B, *fattas* i C.
 » 9 B: ey mugha C: magho ey för maghen eigh
-

LII.

OM STEPHANUS PÅFVE.

- 398 3 A *har skrif-felet* scipaþ
 » 5 » » » æbites
 » 8 B: han letha Ok finna C: leta epter honum för
 hans leta
 » » martis *inbytt* ur B, C i *stället för skrif-felet* martires
 » 11 A *har skrif-felet* vdan
 » 13 » » » æp
 » 13 B: epter (^{xx}at han hafðbe takit gudz helghasta
 licama j mæssone) C: epter thz han hafðe war
 herra takit
-

LIII.

OM VALERIANUS OCH GALIENUS.

- 401 5 A *har skrif-felet* vnd
 » 8 » » » tma
 » 10-12 » » » þar ... grymber *upptaget* ur B.
 C *har*: spaklatadher man oc sidhan odhir om
 siidher oc galin för spaklatoghar — gangen ...
 B: fra gangin för for gangen
-

LIV.

OM TVENNE HELIGA UNGERSVENNER.

- 402 1 cristne *upptaget* ur B, *fattas* i C.
 » 4 bundin » » » C *har*: lagðho a han för
 lagðþo — sarbetta

- 402 6 fughla inbytt ur B för skrif-felet flughu C har:
flughur
403 6 C: a gudz wæyna för ifuir gudz nampn
» 11 C: onth för want
-

LV.

OM PAULUS OCH ANTONIUS EREMITER.

- 404 8 C: fik mot
405 12 C: røster a bønöm
» 20 C: liffe Sancti pauli dagher komber j iwla lwkom
407 1 För LVI—LVII läs LVI—LVIII.
-

LVI.

SANCT LAURENCIUS-SAGAN.

- 409 3 C: offra affgudhe
» 6 C: felicissimus oc agapitus
» 9-20 C: Aldre — spiltis fattas här, men förekommer i
nästa §.
410 1 C: hardare striidh
» 2-4 C: wi — sighir fattas här, men förekommer i
nästa §.
411 10, 11 C: beddis fæghin døpas oc fik skæra syn j fent-
kare för losuadhe — døptis
412 10 C: thine giæld brødher
» 14 C: iærnhælla för iærn
» 15 C: røster til (mz) gudz trøst
» 17 C: iac bær sculd fore oc witter för bær skuld
412, 13 20-5 C: truldom/ æn ændelica skulo the sarlica bita.
thz wita alle gudha oc gudhur thu scal alla pi-
nor fresta til nakar biiter æn thu wil ey gu-
dhum offra. oc læth han gesla omatens længe
til laurencius ropadhe oc badh war herra tagha
sina siæl til sik Røst aff himpnom swarar sua
at decius hordhe oc sagdhe Laurenti. tik stander

æn haard striid fore oc fagher sigher för coclara
konst — stridhe

- 413 14 C: himerikis ængel för junkberra
» 20 C: watz æmbar för saa mz watn
- 416 2,3 B, C: ther oppa för hin — sik
» 9 B, C: nampne för namn
» 16 C: dorom för lucum
» 23 war upptaget ur B, C.
» 24 B: afs(^{xx}tuntir) swa at (han) för of skambar sua at
» 25 laurencium upptaget ur B, C.
- 417 1 B: fatika manna C: fatika mæn för þera
» 9 A har skrif-felet maga
» 12 C: eth brødh för i — levar
» 15 C: x dagha *Latinska texten*: decem dierum
» 19 B: (^{xx}togh) C: hænte för læs
» 21 B: a altareno(^Ym) (saman føgðhir som før)
- 418 2 B, (C): mykit besk j ordbom ok j thungo för
miok — tungo
» 9 gafwor upptaget ur B, C. . . . B: rætløso för vrætto
» 13 B, C: for uarom hærra fattas.
» 15 B, (C): dom iwi han
» 16 A har: gærn at gauom B: giærna (^xsannind for)
gafw(^{xx}or) C: giærn at gawom
» 17 B, C: iude fattas.
» 21 B, C: proiectus mz thøm. ok mz
- 419 1 A har skrif-felet mæ
» 4 » » » lifþ
» 8 B, C: mædhan för æ mz
» 10,11 B: j guz fridhi xxx daghum (ther æpter) för tel
— daghen
» 13 B: losuan ok (^Rgudhelika) bionalaghi C: lowan oc
hionalaghe
» 14 A har skrif-felet þæ för siþe
» 16 » » » raþegud . . . B: fiæt för fota
» 20 B, C: kinben för ænne
» 21-3 B: (^{xx}menløs jomfru oc reen gak diærfuelika of-
uer brinande iærn thik hielper aldra renasta oc

- mildasta mø maria) C: Godh mø tik hiælper mø
 maria oc trodh orædh oc swa menløs som thu
 æst mø wth offwer alla iærnhælla *för* goþ → halla
 419 24 lx *inbytt ur* B, C *för skrif-felet* fiuritighi
 » 25 B: (R oc foro fram om hans cella. Ermetin)
 » 26 B: (xx til) hwat (xx ærande) C: at hwat ærwodhe
 420 6,7 B, (C): j waghena lagdus *för* uaghena — vægh

LVII.

SAGAN OM S. YPOLITUS.

- 421 3 B, C: alt sith folk *för* al
 » 12,13 han — och *upptaget ur* B, *fattas i* C.
 » 20 A *har skrif-felet* fullo namne B, (C): fwlom munne
 422 1-2 B: sa(r)gha køt fra hans benom mz iærñ kambum
 (oc) slita C: sagha køth fra hans benom oc mz
 iærñ kambom aff slita *för* riua — cambom
 » 2 B, C: vtan uenan *fattas*.
 » 13 B: Fostir mödher C: Fostermodher
 » 18 B: (wardnadh) (thiænara) C: wardhnadha
 » 25 C: nær — likama *fattas*.
 423 5 C: hardhom bandom oc draghas
 » 9 C: lina sinom bandom
 » 14 C: herscap *för* villo
 424 6 C: stangaholl

LVIII.

SAGAN OM SANCTA AGATHA.

- 425 5 C: til henna gotz oc awundzsiwker widh
 » 8 C: hærdzsko *för* hærdho
 426 14-18 C: mz losta til martirium som then til godhan
 budzscap ware sænder ellir saghe then han længe
 stundadhe til ellir then som funne dighert lig-
 giande fæ ellir gul *för* martirium — fæ
 » 32 C: læke oc haua mz

- 427 3,4 C: hans harmber æn henne henna wærker *för* harm-
bir — hæne
» 23 *För christum läs christum*
428 21-5 C: Hælghan hugh oc gudhi godhuilioghan gudhi
til hedhers oc fadherins landz frælse Ther *för*
Mentem — Hær
429 3 C: annar riste han til hælja mz hoffde
» 9-11 C: alla handa oc iamwæl watnit oc bar sich fast
at bwra borghinne Tha toghe borghamæstarane
för alt — toko
» 16,17 C: swa — fiærdhe *fattas*.
-

LIX.

SJU-SOFVARE-SAGAN.

- 433 4 C: mønster *för* dyrgh
» 14 C: keysarin kome ater
434 11,12 C: thz — visto *fattas*.
» 15 C: scriffuo alla thera aatfærdh
-

LX.

OM S. ABDON OCH S. SENNES.

- 443 11,12 C: stokca oc stena hedhna gudha *för* aff — stenom
» 15,16 C: Thera liik lagho fore affgudha bilætom *för* (the
— ther)
-

LXII.

SAGAN OM SANCTA JUSTINA.

- 446 28-31 C: waknadhe hon nær komin wadha oc trøste sith
brysth mz kors tekn Diæffwls hierta *för* vndir-
stodh — list
» 32 C: frælsta aff
448 31 C: tro oc sidhi at han ward biscooper
449 11 C: erculem
-

LXV.

OM FELIX PÅFVE.

- 451 1,2 C: rømsker at ædle son constantini CClxvj aarom
 » 4 C: mærkelichit
-

LXVI.

OM LUCIANUS PÅFVE.

- » 5 C: tydsker
 » 9 C: alzskyns
-

LXVII.

SANCT VALENTINS SAGA.

- 452 2 C: CCC aarom epter gudz pino för x — manadha
 » 3 C: rytzelandh
-

LXVIII.

SAGAN OM S. MARIA EGIPTIACA.

- 454 8 C: oc lop vndan
 455 3 C: aterlösare oc köpare
 » 13 C: sørghas
 » 14,15 C: war för ær fød
 » 20 C: dyrk Jac beddis følghe aff thøm
 » 30 C: elder för anger
 » 31 C: bar för vardh varse
 456 11 C: xl *Latinska texten*: xlvij
 » 18 *För thn läs thu*
 457 3 C: eller hanna
 » 17 C: budh för radhe
-

LXIX.

OM S. SIMPHORIANUS.

- 458 12 C: pliktat synder

- 459 5,6 C: glar tha skørast/ tha thz ær skærast för skørt
raskast
» 12 C: gömpde för toko
-

LXX.

SAGAN OM S. SAVINIANUS.

- 460 8 C: tha wardher
» 9 C: fagergærn
» 14 C: taghar han døptis oc wordhe cristin
461 27 C: dræpa för dara
462 18 C: smeta för stryca
» 21 C: iætte för sagdhe
-

LXXI.

SAGAN OM SANCTA SAVINA.

- 463 8 C: hon enom blindom bøter för han — øghon
» 18,19 C: kaat oc kælen fattas.
464 2,3 C: hela aff hæl
» 13 C: oc ther wilia wara
» 15 C: oc ær hælager
-

LXXII.

OM GAIUS PÅFVE.

- 465 11 B, C *hafva skrif-felet Jacinctus för Tacitus*
» 17 C: iiij aar
-

LXXIII.

OM MARCELLINUS PÅFVE.

- 466 14,15 C: fra xx dagh jwla för fra — jwla
-

LXXIV.

S. CRISANTUS OCH S. DARIA.

- 467 13 C: ænkte lystē thom tha the *för* ingen — the
 467,816,1 C: witer *ville* bæra a sin licama *øwærwættis*
klædhe fore för wiis — oc
 468 5-7 C: læt kalla tik *dariam* daro som æ[1]skar *hælder*
them för dariam — fore
 » 23 C: j *sotasta røk*
 » 24 C: *quinmanna taghar*
 » 26 C: en *fordiærwan man*
 » 27,8 C: oc *taladhe til henna mz teknom för ok* — *spøria*

LXXV.

SANKT VINCENTII SAGA.

- 470 12 C: til *bordh för* at *bordheno*
 471 11 C: fore *gudz skuld för* komo the fram
 » 18 C: *frælst rop för* *frelsælika*
 472 16 C: *giort för thøkt*
 » 18 C: *raka för rykkia*
 » 22 C: *Nw ær för o etir*
 » 28 C: *bæra för dragha*
 » 30 C: *loghan för halsterit*
 » 31,2 C: *mz iærñ hællom til the slyktos för mz* — *lægradis*
 473 2 C: *wærkte för lagdhis*
 » 5 C: *vtañ oc för vtañ* — al
 » 6 *För tryck-felet mælnin læs inæluin*
 » 10 C: *thrangom för drøfuilsom*
 » 22 C: *røk för kændis*
 » 23,4 C: *ower honum dighra dyrk för han* — *glædhi*
 474 9 C: *xxi daghin epter attundha dagh jwla*

LXXVI.

SAGAN OM SANKT SEBASTIAN.

- 475 10 *Läs* (*til xx vnder*) C: til
 » 11 » (*dømd us xx e*) C: *dømpde*

476 8 *Läs* (Ybana för (Yhelia C har samma läsart:
fara til bana oc helsa hælina

» 11,12 C: mz vngom oc gamble mz gamblom för gratin
— ganiblum

» 14,15 C: mina barna bana för min — døø

» 16-18 C: gratande oc ropande Hwem wilin j tæssa wardh
weta eller thera rika fædherne för gratande —
skipta

» 21 *Läs* (Ybanan för (Yhelin C har samma läsart:
kærare halfua banan æn barnen

» 22,3 *Läs* (Yhæggoma^{xx} thera grat)

477 4 C: stakkit för stunt

479 5-12 *Till jämförelse lemnas ett utdrag tryckt hos
LUNDIUS, Zamolxis, Upsala 1687, s. 88, samt
de motsvarande raderna i C:*

C:

Tha war oc tyburcius
cromacij son gripin oc
gaff wald honum at off-
ra gudhom æller trodha
barfötter a brännande
glødhum Tyburciusgior-
dhe kors for sinom fo-
thom oc trodh orædder
barfötter wth a glødhana
oc sang gudz loff oc sag-
dhe Mik tykker som iac
ganger fram at rosa
blomstre j mins herra
ibesu christi nampn

LUNDIUS:

Tha wart Tiburtius
gripin/ oc gaffz honom
wald at offra Gudhom/
älla tråda barfötter a
brännande glødhum. Ti-
burtius gjorde Kors for
sinom Fotom/ oc trod
oræddir barfottr wta glø-
denar/ oc sang Gudz loff/
oc sagde: mik thykkir
sem iak ginge fram at
rosa blomstre i mins Her-
ra Jesu Christi Nampn.

» 13 C: Hwem iæffuar thz

» 26,7 C: som ighelborster för som — borstum

480 5 C: at awitha han oc vara

» 16,17 C: a sancti sebastiani kirkmæssø nat för kyrk-
mæssø — kirkio

481 9 C: then dødbin ater

483 2 och Påfvar går ut.

LXXVII.

SAGAN OM SANCTA ANASTASIA.

- 485 12 C: henne hyggilse breff
 486 12-14 C: alt thocte honum som han ware alt hwitklæder
 för oc — klædde
 » 15, 16 C: witte thz möiarna at the waro thrydzska för
 witte — trolska
 487 3 C: han biwdher thz för göra
 » 15 C: Epter skamman thima
-

LXXVIII.

SAGAN OM S. CRISOGONUS.

- 488 1 D *har öfverskriften* Aff sancto crisogono
 » 7, 8 C: Jac anastasia sænder tik gudz helso för anastasia — guz
 » 10 C, D: far för for
 » 11 C: tænker han mik trulkona wara oc swælder
 » 13 C: æn tho at hwarist
 » 14 C: æter iac tho
 489 3, 4 B, (C, D): lystelikt lius for nættha myrker
 » 4 iis ok *upptaget ur* B, C, D.
 » 5 B, C, D: lugn för lunct væþar
 » » *widh upptaget ur* B, D, *hvilka hafva läsarten:*
thrust thik widh ihesum ok
 » 7, 8 hælghum — anastasia *upptaget ur* B, C, D. C *til-*
lægger sænder
 » 12 B, D: myrkit C: mørkir
 » 15 B, (D): salughe (oc dröfde)
 » 18 C: j tæssa wærlðz wædher
 » 26 ok — hedhir *upptaget ur* B, C, D.
-

LXXIX.

SANKT GÖRANS SAGA.

- 490 1 i *upptaget ur* B, C, D.
 » 12 B, C: ødh för døþ
 490 13 B:

- 490 13 B: lutir bar C: lothin bar *för* lutar viste
 491 6 af drakans blæst *upptaget* ur B, C.
 » 11 B, C: ok ællan
 » 12-16 B: søta dottir Jak huxade konunga ok grefua til
 thit brølløp at biudha ok glædhias (^ðther) widh
 orgho sangh ok ælskona lek ok (^{xx}nu skal jak
 thic wt giwa enom leðhom draka til fødho/ jak
 vilde at mit liff matte ændas før æn thu dødðin
 toll) (^Rmz thæssom ordhum gik hon) Grátande
 (^ðgik hon) *för* iak — hon
 » 27 B: fra vphofueno ok til ændan C: fra ophowe til
 ænda
 » 30 hon *upptaget* ur B, C.
 » 31 ey » » » B har: thrøste sik ey/ at
 han (for)matte C: trøste sik ey at han matte
för trøsto — at
 492 1 B: for (^Ybana ^{xx}rædde)
 » 2 B: spiuth C: spiwtit *för* kæsio
 » 6 B, C: hughnadhis *för* hughaþes
 » 12-15 Han — *crístnadus upptaget* ur B, (C).
 » 15 A har *skrif-felet* dōtos
 » 22 B, (C): æfla kirkionna goz
 » 25 A har *skrif-felet* vagh
 493 3 B, (C): drapus for tronna
 » 14 C: for mina skuld *fattas*.
 » 15 B, C: stadughan J tronne
 » 17,18 B, C: widh stolpa bindha ok thænia *för* lif —
 þandan
 » 19 A har *skrif-felet* hanon
 » 24 » » » o vinneken
 494 3 B, C: sighra ok foruinna
 » 7 B: (^ðgiort ^{xv}ænt) georgium antiggia mz (^{xx}or-
 dhum) C har rätta *läsarten*: giorth georgium
 antigia mz dryk *för* giort — dyrk
 » 12,13 skadha *upptaget* ur B, C, der mæþ hans gær-
 ningga *fattas*.

- 494 20,1 B, (C): hanum velder j swala
 » 31 B: thralyndher ok thryskir gen (trwgh oc)
 » 32 B: blidbskap C: winskap
 495 6 belatin ok *upptaget* ur B, C.
 » 10 ok alla levona *upptaget* ur B, C. B har: (Yle-
 vana xxatirleuonar) C: læwonar
 » 12 læt *inbytt* ur B, C för (x bad)
 » 15 B, C: folket sighia *fattas*.
 » 29,30 B, C: wardher mik til nadha för ær — min vaan
 496 7 thera — *thrøst upptaget* ur B, (C).
 » 8 B, C: bøn för orþ
 » 23,4 C: fingo iherusalem mæd mækt för gripu — mæghin

LXXX.

SANKT CHRISTOFFERS SAGA.

- 497 10 A har *skrif-felen* diæws och va
 498 18 eller *upptaget* ur B, C.
 » 19 B: man (som hanom kunde han visa)
 » 25 A har *skrif-felet* gulecom
 » 29 » » folk och crstoforus
 499 3 B, C: ena bodh för boþ
 » 6 A har *skrif-felet* lanbar
 » 7 » » rðrst
 » 11 B, (C): ok for iwi oc fan för ok fan
 » 27 ok *inbytt* för at ur B, C, *hvilka hafva läsarten*:
 tala ok forstanda lanzsins mal ok thwngo
 » 30 B: (Yminnas xxsik hempnas) C: minnas
 500 1 blomster ok *upptaget* ur B, C.
 » 4 A har *skrif-felet* ridða
 » 22 » » corsfar och ma
 » 25 B: wæruðlinna (dødhir) troligen den rätta läsarten,
 då *Latinska texten* har: mors mundi socius diaboli
 » 29 A har *skrif-felet* mōko
 » 29,30 thy — offra *upptaget* ur B, C.

- 500 31 mz hanum upptaget ur B, C.
 501 5 tha » » » »
 » 7-9 oc — prædicar » » B.
 » 11 skal » » B, C, der at — christum
 fattas. . . . A har skrif-felet suarar
 » 13 B, C: mz lilio blomstre
 » 20 B, C: armum för hareno
 » 23 B och *Latinska texten*: nicea C: nicena
 » 24 han upptaget ur B, C.
 502 6 A har skrif-felet kunugh
 » 14 » » » Sanctu och mä
 » 15 B, C: Sancti christofori dagher för hans daghar

LXXXI.

SAGAN OM SANCTA CHRISTINA.

- 503 11 B, C: windøgha
 » 12 sinne upptaget ur B; C har sina . . . B, C: saghdo
 hænna
 504 5 A har skrif-felet æ
 » 11 » » » bustryca
 » 23 » » » iambarmsfuþ
 » 25 C: dragha för raka
 » 26 ok ramum upptaget ur B, C.
 » 31 A har skrif-felet sænneca
 505 2 B, C: fæt för kumit
 » 4 B: sæ^{xx}mptan hundrath) mæn som widh stodho
 instämmande med *Latinska texten*: mille quin-
 gentos viros
 » 20 B, C: waggo för vaghn
 » 22 B, C: waggan sødh för vaghnen val
 » 24 B, C: waggona för vaghnen
 506 5 A har skrif-felet siþa
 » 10, 11 B: at (^{xx}op vækkia ormana til hænna fordærff
 Oc) (^Rgenstan sprungo the mot hanom oc) för
 ok — þe

- 506 12 B: skoghs (oc opreste then dødha) *instämmande med Latinska texten. Här saknas ett blad i C.*
 » 16 afskærdh upptaget ur B.
 » 19 B *tillägger*: hon tholde ok dødth j dyocleciani daghum

LXXXII.

SAGAN OM S. MAURICIUS.

- 507 4 B: budh (^x oc breff) vm (^{xx} mang rike oc land oc alle thæs) *för* buþ — alle
 » 7 B: (^{xx} ludhande om thæssa) *för* vm þænna
 » » A *har skrif-felet* Hiat
 » 8 B: thenk(^{xx} ia idher) hardha hiæрта ok (^{xx} idhur litla mact) *för* hygar — mæghin
 » 10-14 B: tha skulue al (^{xx} wærdhlen) widh romara mægh(^{xx} t) oc (^Rwaldh) skulin j ensampne (^{xx} cristne vanwirdha wart budh oc wald oc vilia/ the suaradho mz) (^Rgiordho radhe vi vil- iom lydha) (^{xx} wærlz) walde j allom them (^{xx} thingom) som ey æru (^{xx} mote) *för* þa — gen
 » 15 B: herskap (^{xx} oc hielp)
 » 17 A *har skrif-felet* raþþe
 507, 8 18, 1 B: op (^Rmuradher) mz hundrada portuæriom
 508 4 A: þriuine kan äfven läsas þrimne
 » 5 B: (^{xx} stridh) *för* gærning
 » 7 exuperus — constancius *upptaget ur B, der hela stället lyder sålunda*: — (^Rthe haldho sæm baner) sörzsta banerit baar candid(^{xx} us). Annat baar Innocencius (tridhia) exuperus ok (fierde) victor (fempta) constancius the foro cristne he- man ok (stad)sæsto (^{xx} sin cristindom) mz patri- archanum i ierusalem ok (^{xx} styrktos aff marcel- lino) paua j rom (^Rsör dö vndi swerdh æn trone kasta) *för* Førsta — .i. rom
 » 16, 17 B: forstodho (^{xx} keysarens) *för* vndistoþo almoghans

- 508 17 A *har skrif-felet* ssatto
 » 21 B: (vara) forsmadhan
 » 22 økias *upptaget* ur B.
 » 24 B: (^{xx} at jak) ok minna gudha (^Rformaghum wan vanhedher at hæmpna) *för* at iak — guþa
 » 27 B: wndi halshugh *för* tel halshugs ... A *har skrif-felet* þæþ
 » 28 at se *upptaget* ur B.
 » 30 B: (^{xx} Jak thakkar) gudhi *för* mik — glæþi ... A *har skrif-felet* ia
 » 31 » » » fassta
 509 2 B: blødh(ugh) *för* bløþa
 » 3 A *har skrif-felet* suæþ
 » 4 » » » han
 » 5 B: biudha swerdh (dragha) *för* biuþa
 » 6 B: halshugh *för* suærþ
 » 11 sin her *upptaget* ur B.
 » 12 B: (^{xx} lata) *för* leua
-

LXXXIII.

OM SANCTA EUPHEMIA.

- 510 1 A *har skrif-felet* burn
 » 8 B, C: thz iern hiwlit *den rätta läsarten*.
 » 9 B, C: slo *för* brøt
 » 17 B: modhstulin C: motstolin *för* numin
 511 14 B: (^{xx} næppelika) *för* varla
 » 28 B, C: muld *för* miøl
 » 29 ok — stena *upptaget* ur B, C.
 512 2 C: alla handa thz *för* hwan then
 » 3,4 B: (^{xx} hafdho) sik swa (^{xx} spaklika) ([^]til) at han gat siþhit a th(^{xx} era bak) som a (^{xx} faghrom) stole *för* scipaþo — stolom C: stoltom stole *för* stolom
 » 7,8 Domarin — ringe *upptaget* ur B, (C).
 » 8 A *har skrif-felet* hanon
 » 13 » » » cacedonia
-

LXXXIV.

OM COSMAS OCH DAMIANUS.

- 513 3 B: theodora *den rätta läsarten*.
 » 5 B, C: siwkom ok sarom
 514 2 B, (C): enne litle gafuo *för* eet litet present
 » 16 B, (C): pinor ok hafdo (thom) for enkte
 » 20,1 B, (C): iak swær wm min hedher at iak wil
 idhro radhe lydha ok *för* wil — raþe
 » 24 A *har skrif-felet* fræs
 » 27 B, C: idhra sidha *för* iþar
 » 28 C: til *för* længar
 » 30 brænde *upptaget* ur B, C.
 » 31 B, C: biælka *för* en stulpa
 515 4 A *har skrif-felet* gorþo
 » 24 » » » kande
 516 3 B, C: gik *för* fløghþe
 » 12 B, (C): dighra awndh ok tedhe *för* awnd ok bra
 » 18 A *har skrif-felet* vaghna
 517 3 B, (C): handh ok diæfwlin hwarf som røkir j
 wædhre *för* walde
 » 4 A *har skrif-felet* sagho
 » » B thrøste oppa C: trøsthe til
 » 6 B: stadh som kallas *för* bý heter

LXXXV.

SAGAN OM SANKT ADRIANUS.

- 518 14 B, (C): thæssa hems pinor
 519 2 mz jærnnom *upptaget* ur B, C.
 » 4 A *har skrif-felet* klaþe
 » 13 B, C: tha først hiælper tha engin
 » 18 ok girnas the *upptaget* ur B, C.
 » 23 B, C: badh them thrøsta *för* trøsta
 » 24 A *har skrif-felet* pradican
 » 26,7 helgho — gafwr *upptaget* ur B, (C), *hvilka fort-*
 sätta: at han matte koma hem til nataliam

- 519 28 henna — *quinna upptaget ur B, (C).*
 520 4 B, C: *wari han för se han fran*
 » 6 C: *som hawer widhersakt gudhi*
 » » B: *hwat C: hwa för har*
 » 8 B: *martires (oc fridz samfund)*
 » 9 A *har skrif-felet böia þes*
 » 13 » » » *ridda*
 » 14 B: s(ŷkamlik xx *tunt*) C: *stakkot för scam*
 » 29 A *har skrif-felet Nalia*
 521 1 *gik upptaget ur B, C.*
 » 2 B, C: *leddis för bedes*
 » 11 C: *at tw wardher wærre*
 » 19 *andzswar inbytt ur B, C för skrif-felet anduar þan*
 » 26 B: *taal C: tals*
 » 28 *han upptaget ur B, som har: (xx han sælan j)*
 C: *siæliæna i*
 522 1 *gik swa upptaget ur B, C. . . ob tryck-fel för ok*
 » 3 *til* » » » »
 » 11 B, (C): *stupogrefuan ok bødth han*
 » 14 B: (xx *osmittadha j thæsso heme*) C: *i tæssæ wærlð*
 osmittadha
 » 24 B: *gømdus C: gømdes*
 » 31 A *har skrif-felet kna*
 523 3 o *upptaget ur B.*
 » 14 B: *aff rætto (leedh)*
 » 15 B, C: *senkia för drænkia*
 » 30 B, C: *michialsmesso dagh*

LXXXVII.

OM VITUS OCH MODESTUS.

- 525 2 *thý inbytt ur B, C för skrif-felet suor*
 » 5 B: *stangum (xknýplum)*
 » 11 B: (xx *ty*) *kta han för røkta smasuenen*
 » 14 B, (C): *liust innan som midhdax sol(ŷskin xx in)*
 526 11 *sin upptaget ur B, C*

- 526 16 tima *upptaget* ur B, C.
 » 17 B, (C): øpte mz hans munne ok sagðhe
 » 18 A *har skrif-felet* vitis
 » 27 B: hengia them (j et nodstal) *för* hængia
 » 30 ok iordýn *upptaget* ur B, C.
 527 5 som » » » »
-

LXXXVIII.

OM PRIMUS OCH FELICIANUS.

- 528 11 iærn *upptaget* ur B och C. B *fortsätter*: naghlum
 (R vidh stolpa) ok bødð han læta standa matløsan
 (R til thæs han ia sagde vidh afgudha dyrk)
 529 2,3 B, (C): tho ær thz sant at han lydhær himna ke-
 sara budhi ok ey thino
-

LXXXIX.

SAGAN OM SANKT THEODORUS.

- 530 2 B, (C, D): dyrk (Oc gafs frest til anzuar) ¶ Jn-
 nan then thima hanum war gifwin til frest *för*
 dyrk — tima
 » 3 B, C, D: alla *för* al
 » 4 C: dyrk *fattas*.
 » 12,13 B, (C, D): pino thola ¶ Teodorus swarade s^{xx} iw-
 dhin) *för* dōþ — smiþen
 » 13 A *har skrif-felet* aldr
 » 14 » » » maþan
 » 16 B, C, D: slita *för* raka
 531 2 B, C, D: øpnadhis *för* ypnaþe
-

XC.

SAGAN OM S. QUINTINUS.

- 532 2 A *har skrif-felet* barþar þar
 » 6 » » » samam
-

XCI.

SANCTA KATERINA-SAGAN.

- 533 1 C: Romara sættho
 » 5 A *har skrif-felet* constantnus
 » 6 » » » helenan B *fortsätter*: (^ROc fik
 son mz hæenne constantinum magnum)
 » 11 A *har skrif-felet* alexadriam
 534 3 C: fæghersta møbarn
 » 14 C: hægomma och *för* gudz — at
 » 19 C: sola gang och stiærno
 » 24 C: silffwer *för* gørsama
 535 5,6 C: othomadhe *for* gudha dyrk *för* o. — offer
 » 15 C: ii boklisthom *för* j — konst
 » 32 C: sigher striddan *för* wunnan sigher
 536 1-23 C: honom giwer jach til antwardhan hans siælffs
 ærendhe *Philosophi* sagdo *för* thy — swaradho
 » 25 C: giwas moth *för* akta
 » 32 C: j modher liwe
 537 2 C: tiwfwā *för* pino oc
 » 2-9 C: *Philosophi* *för* vilin — Mæstarene
 » 19 C: til howa nær *för* nær
 » 25 C: bliidlætthe æller bane
 538 2 C: weela om henna saar
-

XCII.

SANCTA MARGARETA-SAGAN.

- 540 16 *För* sen läs son
 541 » C: siwirdhir *för* forsmar
-

XCIII.

SAGAN OM SANCTA LUCIA.

- 555 5,6 C: tha mudhgor

556 12 C: dyghadlös nødh ok løna løs

557 17 C: sigher för fridh

XCVI.

CONSTANTINUS OCH S. SYLVESTER.

563-7 1-17 D *har hela denna legend såsom ett helt för sig,*
med öfverskriften Aff sancto siluestro

564 3 C: pröua för prydha

» 5 C: lofuar fattas.

» 7,8 C: brömsignadher

565 21 C: lægde för lette

568 14 C: Tve trylzske

C.

SAGAN OM SANKT NICHOLAUS.

574 o. f. *Denna saga finnes nära bokstaftigen ordagrant*
i D, men har såsom inledning: Om sancti ni-
cholai dagh Naar christi brudh søkte sancti
nicholai hælga doma i baar (m. m. ur S. Bir-
gittas Uppenbarelser.)

574 5 C: Han dighde hwar odhinsdagh

» 9,10 C: mz scam thera för sik — oc

576 10 *För sændehudha läs sændebudha*

» 13 C: til halshuggha

» 20 C: affdiærwaran (wara) ath thora

» 23 C: til sins herra

» 24 *Æpter stakkotan thima løgh thera æwndz*

577 1 C: at qwælde ok dømdho

» 12 C: hans køth wælla

» 15 C: hiærtha för hiærna

» 17 C: sakløsa jnsattha

578 16 C: gingo

579 1 C: diækn(om xx a) för pæplingh

- 579 10 C: æn han ærffwadhi honum
 » 11 C: ath wikth
 » 14 C: nær fadhernom
 » 16 C: giorth för smidhat
 580 3,4 För wardh — fanghe har C: ward keysars soldans fangø
-

CI.

SAGAN OM S. ALEXIUS.

- 581 11 C: alla boka listher
 » 17 C: satthes
 » 18 C: togh } för thagh, thaagh, m. m.
 582 3 C: tok }
 » 6 C: siælsins brødh j thæssø wærlidh för thessa — brødh
 » 18 C: sake
 » 19 C: særdeels herbærghe
 583 3 C: æller för sielfuer oc
 » 9 C: gat næplica ower læsith
 » 11 C: siwke oc wanføre
 » 16 C: hæntha Keysaren
-

CII.

SAGAN OM SANKT EUSEBIUS.

- 588 5 C: ater læta
 » 17 C: jæmfædbra för iæm — fadhir
-

CV.

SAGAN OM S. BASILIUS.

- 602 7 C: herskapi fattas.
 » 8,9 C: ropadhe Julianus oc tok sin blodh oc kastadhe langth för øste — høct

- 602 12,13 C: ok læth dragla sin skiold mz hwdhinne ...
 skacka är *derföre en oriktig gissning.*
- 603 4-7 C: En ærliker cristthin herra eraclius tænkte sina
 endha dotther til klosther giwa som hon gerna
 wille
- » 14 C: siælffsins *för* thino eghno
- » 21 C: wanwørdoghom swene
- 604 1 C: basilium oc sagde thz honum
- » 21 C: fordærwa wæther *för* jak — vegna
- 605 11,12 C: læke sagde basilio siwkom j *för* lækære — J
- » 12,13 C: ok thydde ther *för* oc — ther

CVII.

BARLAAM OCH JOSAPHAT.

- 609 5 C: egipto *för* india
- » 9 C: oc lætte antzswar
- » 12 C: scal göras *för* skulle vardha
- » 15 C: syrgde *för* stygdhis
- 610 2 C: glædhi *för* skæmtan
- » 21 C: aldher *för* elle
- » 24,5 C: The swaradho hælín som ær aldhrins ændhe
- 611 6 C: konunx *för* iunkherrans
- 612 16,17 C: tw forgyltha wthan oc jnnan full
- » 19 C: scrine
- 613 1 C: æptherdøme *för* exemplum a mot
- 614 13 C: ok han fioll
- » 21 C: kyldh/ Litidh bonagh tydher likamens losta
- 615 19 C: gømir *för* gifuir
- » 22,3 C: göra the sich sidhan lidhugha æller kostha ath
 för tøma — kostha
- » 25 C: alla *för* andra
- 616 2,3 C: thera gerninga følgbæ them æpther *för* opera
 — illos
- » 5 C: liknilse æller æptherdøme *för* exemplum
- 617 1 C: Josaphatz

- 617 10 C: samwitom/ liiff för skælum. samuit
 » 12 C: jæltar för louar
 » 22 C: mykith för mera
 619 3 C: ofadherlikth
 620 1 C: ælscogha gudha
 » 5 C: faar för søde
 621 8 C: xxv aar
-

CIX.

OM SANKT JERONIMUS.

- 626 2 C: cccclxxx arom
 » 3 C: x för ij
 » 8 C: fra cardinala
 » 10 C: Førsth foor han ower
 627 20 C: ater swa för sua som
 » 26 C: stiærthe för rumpo
-

CX.

SAGAN OM S. MARTINUS.

- 629 4 C: fridhgiærn Gøta konunger
 » 11 *Här begynner sagan i D, med orden: Aff them
 hælga herranom sancto martino Sanctus
 martinus mæc mæstare/ m. m.*
 » 12 C: oc swa wardh han för wrdin
 631 15 C: oc sat qwar widh hans helso til
 632 27 C: ower för nokra
 633 2 C: sin klærk klædha mannin
-

CXII.

SAGAN OM S. AMBROSIUS.

- 639 4 C: oc striddho badhe saman Sancte Johannes oc
 pawlus appostoli

- 641 9 C: Borghara læstho
 642 11 C: skyndha thera færdh
 643 6 C: oblyghdher liwa
-

CXIII.

OM FYRA ROMERSKA BISKOPAR.

- 645 8 C: ath wigha nakan lima løstan för wighia — Oc
 » 10 C: løgherdagx
-

CXIV.

OM S. AUGUSTINUS.

- 646 1 C: guta
 » 7 C: Gøtæ læto dikiæ
 » 11 C: Ask ulffwer
 648 11 C: æptherdømith för exemplum
 » 16, 17 C: æn wi wiliom æy forfaras för mædhan — fo-
 reganga
 650 11 C: systher dotter æller fosther dotther som för sy-
 ster — som
 » 17 C: salde han klædhin
 » 23 C: en natzsangh then han hafðhe för eeth comple-
 torium
 651 1 C: En godher biscooper
 653 1 hen är tryck-fel för han ... C: gøræ för halda
-

CXV.

S. JOHANNES CHRYSOSTOMUS.

- 657 16 C: lekmæn för hofmæn
 658 9 C: ærw gen takna för ærua gaa takna
 » 15 C: inne bræna fattas.
 » 25 C: ok tho helgher delobrodher johannis
 659 13 C: saarlica
 660 4 C: thornæra för bordera
-

CXVIII.

OM SIXTUS PÅFVE.

- 678 2,3 C: oc x dagha
 680 2 C: willo mæn *för* willarena
 » 6 C: ccxx
-

CXX.

OM MARCIANUS KEJSARE.

- 681 2 C: nara botn *för* karelom
 » 9 C: didbrik van bærna
 » 10 C: thorkillus
 » 13 C: aragun konungher swæriæ sich gøtzkan
 » 14-16 C: J — forradhara *fattas*.
-

CXXI.

DE 11,000 JUNGFRUR.

- 683 9 C: meth henne mødthom
-

CXXII.

OM ARTHUR KONUNG.

- 685 1 C: xij aar
 » 2 C: artur j britania
 » 11 C: spaar *för* gætir til
 686 3 C: walwanum
 » 6 C: walwanius stodh wp w wallenom
 » 14 C: mærlinus
-

CXXIV.

SAGAN OM S. REMIGIUS.

- 688 5,6 C: han — hand *fattas*.
 690 7 C: sich meth roff *för* mø — styld

690 14-16 C: genobaldus — forgifna *fattas*.

» 20 C: tridhia dagh æpther *sancti michaelis* dagh för
thrättanda dagh jula

CXXIX.

DEN HELIGE BENEDICTS SAGA.

694 5 C: flyddhe *werldhinna*

» 8 C: j reeps ændha för j — repe

695 11 C: aff hardhista hæll

» 17 C: wndhan mwr fälle

697 1 C: sla hona om kwl för kasta wm kol

699 3 C: bro för gatu

» 8 C: dagh för mæsson

CXXXII.

OM JUSTINIANUS KEJSARE.

702 1,2 C: *fattas*.

CXXXVI.

OM PELAGIUS OCH JOHAN.

706 1,2 C: dlvi

CXXXVIII.

OM TIBERIUS KEJSARE.

708 5 C: och hans hwsfru warth mykith wredh oc gat
aldre høorth han

» 8 C: korsfesther

CXXXIX.

OM MAURICIUS KEJSARE.

709 10 C: byldh aff henne doo

» 12 C: redh ath jæggha

710 11 C:

- 710 11 C: som konungin drömdhe
 » 16 C: almosor oc beddhis bønir
-

CXL.

GREGORIUS DEN STORE.

- 713 12 C: liws för blus
 » 19 C: gespa oc wæxte mandødhin för gapa — dødhin
 714 17 C: at lowa för louadan
 715 18 C: sinnæ armødho lön för sins — lön
 716 4 C: katto för kietto
 » 19-21 C: j thæssø werldh han walde thæsse werldz siwk-
 dom för j — eldh
 717 18 C: oc do j stakkutan tiidh
-

CXLIV.

ERACLIUS KEJSARE.

- 722 4 C: helena atersæt för elena lefde
 725 5 C: rækningh
 » 19 C: hwa för hwar
 726 4 C: mykyn styggylse för dighran stygh
-

CXLVIII.

OM PIPPINUS FRANKA KONUNG.

- 731 1 B har skrif-felet s ørre C synes hafva rätta läs-
 arten: Førre
 » 16 C: pæld och ballakind
 732 8 C: kōpthe för skipte
 » 15 C: j gen taka för matta
-

CI..

OM JUSTINIANUS KEJSARE.

- 735 9 C: byrgaria

- 735 15 C: han sich snythe
 » 18 *Läs-arten böriz var en onödig gissning. C har:
 brytz Dessa trenne Agnus Dei förekomma i »Ordo
 Romanus» straxt efter bönen Haec commixtio*
 736 11 C: hofdhe för høse
-

CLI.

OM ANASTASIUS KEJSARE.

- 737 5 C: xx dagha
 » 8 C: thyringha landh
 738 2-7 C: opsala biscoper thurguter och æpther (han)
 wne (honum) stento swear j hæel fore tronna
 och liggia hans been j biærko (øø) lønlica Ap-
 ther han waro thwe biscopa adhelwardher och
 goozscalker och waro the alle lydhbiscopa wn-
 dher biscopin aff bræm för vpsala — ærchebis-
 coper
-

CLIII.

BEDA VENERABILIS.

*Äfven C innehåller den här förekommande kortare
 Sagan om S. Patricius, tryckt i hans Saga (Svenska
 Medeltidens Kloster- och Helgona-bok, I), ss. 6,
 7, 11, 21—23, men förete inga läs-arter af vigt. Stället
 s. 22, r. 28, 29, (kastadher — at) lyder här: kastadher
 wærkthe swa sorghin swolghen ath*

CLVI.

CAROLUS MAGNUS.

- 746 4 C: cristna för romska
 » 7,8 C: alt holzata land
 747 2,3 C: modher thyre danabot bygde danawirke

- 747 10 C: franka för rømska
 748 7 C: honum för hans skuld
 » 15 C: giældha för gulde
 » 17 C: mz sinom kompanum
 749 8 C: kloom
 » 18-20 C: Karolus magnus do oc liggher skrinlagdher j
 akis grani
 751 10 C *instämmer hufvudsakligen med texten B.*
 752 8 C *har rätta läs-arten: lækedom lækedom wilde han*
 » 19 C: systerson för syster
 » 26 C: alla syndena
-

CLVIII.

OM LUDVIG KEJSARE.

- 755 4 C: en waldogher
-

CLIX.

KONUNG LOTHAR.

- 756 1 C: xv aar för x aar v aar
 758 2 C: dæna macht oc nordhmanna
 » 3 C: rolffwer
 » 11,12 C: oc kalladhe rolffs hem för ok — heem
 » 15 C: æn *fattas.*
 » 17 C: hielp för værio
 » 21 C: war pawe ij aar vi manadha oc x dagha oc
 stodh för stodh
 759 6 C: tha *fattas.*
 » 7 C: Æpter han war
-

CLXII.

OM OTTO II KEJSARE.

- 764 4 C: han wardh bonefacius siwnde pawe j manadh
 oc xij dagha/ xx dagha epter han för han

764 11 C: brwn för brim

765 12 C: vp för opta

CLXIII.

OM OTTO III KEJSARE.

766 4 C: Fæmpta för xv

767 2 C: sang för sagdhe

» 9 C: vppa rætta høræmia för vidhir høxsta lydhno

» 10, 11 C: læta hambla sik fra hwaria lidhamote för lata
— lidh

» 14 C: kasta ther nidher kroppin för grafua — ther

» 21 C: stædher oc borgher

» 24 C: Mx för Mvj

CLXV.

OM KONRAD I KEJSARE.

770 7-9 C: oc pallatz grewin/ konungin aff behemin ær
keysarens skænk.

772 10 C: inrætta för (a) rætta

CLXVI.

OM HENRIK III KEJSARE.

774 4 C: grewa henriks

» 5 C: keysaranom fattas.

775 11 C: hans wigxløklærker

» 12, 13 C: lægdhe en illan man

776 10 C: thera sone

» 13 C: Æpter han wardh stephanus tionda pawe. ix
manadha oc xxviiij dagha. Æpter han benedictus
.x. ix manadha. Æpter för epte

» 14, 15 C: æpter — Manada fattas.

CLXVII.

OM HENRIK IV KEJSARE.

- 777 4 C: a mot *fattas*.
 » 10 C: oc togh nadher
 778 11 C: xi aar
 779 10 C: oc swarta kapo
 » 11 C: The *för* thæssa
 » 15, 16 C: oc do j sama fængilse
-

CLXXI.

SAGAN OM S. BERNHARD.

- 783 4 C: gardwara. Han wrok
 784 1 C: ellir blodh
 » 12 C: trøghaster j closter
 » 19 C: j *fattas*.
 » 20 C: wth *för* han
 785 2 C: astundade thz *för* thænkte thækt
 » 4 C: stakkit *för* skambir liten
 » 7 C: watn tæffwadhe
 » 14 C: afflatidh
 » 16 C: ellir lyktar
 786 13 C: gæff han en swar
 » 16 C: klædhe *för* glædhi
 786 18 C: diæfflom. æn ær han owærdogher
-

CLXXII.

S. THOMAS AF CANTERBURY.

- 787 2 C: canceler D: cancelær
 » 3 C: kantalbiærgh
 » 8, 9 C: Trætthon fatichom mannom two han daglica
 föter *för* Trættan — daghlica
 » 10 C: borth mz them *för* æpte bordh
 788 4 C: ater sith söma sæthe *för* soma sæt

788 14 C: haarbrøkir

» 14,15 C: at thz lagh ater en för at — een

» 23,4 C: Gudh gaff honum dighert siælsynth jærtekne.
wald at giffua dødhum liff oc hambladhon nya
lidhi

CLXXIV.

SANKT DOMINIK.

790 7 C: prowincia

791 6 C: a badha sidhor för beggia -- vara

» 15 C: monfiordh

792 6,7 C: oc righa för hin — righa

» 17 sina är tryck-fel för sma

» 21 C: at drikca annat Sidhan för sidhan

793 3 C: sniman war scriwadher

» 11 C: Twem sinnom för Thyswar

» 14,15 C: j dighro stridho ræghne tha week för j —
wægdhe

794 12 C: komo för vurdho

794,5 21-1 C: wredhan Jhesus kærdhe thre synder oc alla
wærlidinna fulla aff them trem syndom bæde oc
giri til tæsse wærlidz gotz för wredhar — giri

795 11,12 C: mæc mæstare fik gudhlikt hughskot at giffua
för dyr — gifua

» 18,19 C: spordhe til radha en cardinalem

{ » 20,21 C: wara nylica bordhan för n. v. b.

796 1-5 C: nyborne barne nakra liffs fræst Mædhan han
war a bønöm kom warfru sielff mz tweeni jom-
frum oc oliadhe han naknan widh hans bryst oc
sagde Giordis för ny — giordhins

» 9,10 C: bonadh — æpter fattas.

797 7 C: fore för oc

» 9 C: byrien och ændin för borgehen — dagh

» 14 C: smitta för söröggha

» 16,17 C: natsangen för completorium

- 798 1-3 C: sighna brødherna för hör — brødherna
 » 4,5 C: En nouicius wille wtganga för En — ganga
 799 1 C: dagx för stadz
-

CLXXV.

SAGAN OM S. FRANCISCUS.

- 800 5 C: beest fore søth
 801 6 C: thes ærlichare för thæt — ærlighast
 » 10 C: san och manga fattas.
 » 22,3 C: a bñom för tha — la
 » 24 C: vndum likt widh
 802 8 C: corsfestan fattas.
 » 15 C: sins brodhers swærdhe
-

CLXXVI.

ELISABETHA AF UNGERN.

- 803 1 D: Um — var fattas.
 » 4 C: ey för ingin lek
 » 11 C: bergha berghe D: buroga bæрге
 » 14 C: two för twadhe
 804 10 C: oc henna qwinde thy at tha
 » 13 C: wiste för vste
 » 16 C: henne redhscap oc in för henne — jñ
 » 24 D: iorsa landh för iherusalem
 » 25 C: borno för barna
 805 2 C: swina stiio
 » 25 C: Mz sinne hemgawo
 806 9 C: Elizabeth san them
-

CLXXVII.

GREGORIUS IX.

- 827 4 C: længe hauer standhit för en standir

- 827 10 C: stæðhom — 11. C: stæðherna
 » 13 C: calabriam
-

CLXXVIII.

INNOCENTIUS IV.

- 828 3 C: lenis
 » 8 C: edhward
 » 9 C: som en lifwer *fattas*.
 » 10 C: en j dagh *fattas*.
 » 10, 11 C: Han do j florentino stakkit fra florentz
-

CLXXIX.

S. PEDER PREDIKAREN.

- 829 1 C: mæer mæstare
 » 12 C: mz rætte *för* rætta; hiolt han *fattas*.
 830 15, 16 C: fore jærtekna aminnilse
 831 4 C: oppa *för* j thom tima
 » 24 C: credon
 832 2 C: oc sætia hwar thera
 » 3 C: røst aff himpnom
 » 17 C: morsæl
 » 18 C: ey swolghit
 833 5, 6 C: en sin kompan och til en annan *för* sinom —
 crisnom
 » 9 C: akt oc jæt
 » 11 C: ther folk gik
 » 16 C: oc thea folke
 835 13 C: liwsin
 836 4-9 C: Ok — amen *fattas*.
-

CLXXX.

SANKT SIGFRIDS SAGA.

- 839 4 C: olaff skotkonunger

- 839 7 C: norghis; olawer
 » 10 C: ther för fædhrum — lande
 » 12 C: oc foor wadhelica j

Sjelfva Legenden, ss. 840—855, står väl upptagen i innehålls-förteckningen öfver denna handskrift (C), men är olyckligtvis ibland de vid slutet bortskurna bladen. Detta är äfven fallet med SAGAN OM S. OLOF, ss. 859—872, SAGAN OM DEN HELIGE MAGNUS, ss. 875—880, samt S. ERICS SAGA, ss. 883—888.

CLXXXIV.

JOHANNES DÖPARENS FÖDELSE.

- 891 14 C: altarith
 893 7 C: nadher aff gudhi
 » 16 C: gudz dyghd
 » 21 C: frændkona
 » 23 C: epter ath hon ær w barnbyrdh ganghin för til
 — fødhilse
 894 17 C: stiil för til
 » 19 C: tha lotz
 » 21 C: alla the næsta
 » 23 C: thænker för vænte
-

CLXXXV.

S. PAULS OMVÄNDELSE.

- 895 3 C: wissare
 » 6 C: ey ath enast
 » 16 C: kom næstan til
 896 19 C: blundande
 897 4 C: mik wthwald kar
 » 31 C: christus gudz son oc
 898 11 C: dighert fore bonum
-

CLXXXVI.

SAGAN OM S. BLASIUS.

- 899 8 C: oc signadhe them
» 13 C: funno the mykin diwr oc
900 4 C *slutar med ordet sigiande emedan några blad äro
bortrifna vid bokens slut.*

LEGENDARIETS
CALENDARIUM.

LEGENDARIETS CALENDARIUM.

Meningen med denna, så kort som möjligt behandlade, Calendariska öfversigt är icke att lemna en fullständig förteckning öfver alla de Helgon, som i medlet af 13:e århundradet offentligen och officiellt dyrkades i Sverige, på sina bestämda dagar; utan endast att gifva ett litet bidrag till en sådan lista, hvilken i så många fall blir af vigt, isynnerhet för daterandet af dokumenter från medeltiden. Ej heller hade Legendariets författare någon sådan tanke. Helgonadagarnes uppräknings hade egentligen icke sin plats i detta hans populära sammandrag af kyrklig och verldslig historia. De stodo att läsa i Calendarierna, som funnos framför alla Missaler och Breviarier, samt genom kyrko-fester och verldsligt bruk som oftast voro allom bekanta. Det är derföre på visst sätt endast i förbigående han nämnt de nödvändigaste, och icke alltid dessa; ty merendels har han väl tänkt hvad han så trohjertadt skrivit (s. 634, 5) om S. Martin: — »*Hans dagher ær hwariom manne kunnogher*».

De språk-reglor jag följt vid dagarnes bestämmande äro omnämnda längre fram. Sannolikt skall läsaren anmärka att många ibland dessa fester äro funna endast genom jemnförelser med andra dylika, och att resultatet här och der kan underkastas tvifvel. De få som väl äro nämnda i Legendariet, men icke vidare bestämda, har jag satt till de vanligast antagna tiderna. Dessa namn stå inom ().

Framför några fester står en *. Detta betyder att festens datum skiljer sig från det allmännast bekanta. Förklaring häröfver finnes i anmärkningarna.

Ett † tillkännagifver att festen är tagen ifrån de tillägg till Legendariet, hvilka icke tillhöra dess förste författare.

De större Calendariska förteckningar som senast blifvit utarbetade i Sverige, Norge, Danmark, England och Tyskland af Liljegren, Lange, Wegener, Hampson och Pilgram äro visst bekanta för läsaren. De innehålla mångfaldiga upplysningar; men de äro icke alltid grundade på inhemska, omsorgsfullt undersökta källor. Alltför ofta äro de endast afskrifna ur fremmande Helgon-förteckningar. Men härmed är icke uppgiften löst, emedan flera olikheter deruti funnos under medeltiden i skiljda länder. Alla de Nordiska ländernas skrifter och dokumenter, hvart och ett för sig, borde för detta ändamål underkastas en sträng granskning och resultaten sedermera jemnföras. Först då kunna vi hoppas erhålla fullt pålitliga Calendarier för Norden.

JANUARIUS.

1 **Attundha dagh Jwla.** (1014, 25.)

2

3

4

5 [*Hds B.* *Marcellinus Paue. (466, 14.)]

6 **Hælge þri Kunnga.** (72, 6.) — *S. Hylarius. (590, 11.)

*S. Remigius. (690, 20.)

7 †Hælgho thre Konunga [? i Köln]. (917, 21.)

8

9

10

11

12

13 *Paulus Eremita. (1008, 7.) — **XX dagh Iula.** (474, 9.)

14

15

16 [*Hds. C.* Marcellinus Paue. (1013, 19.)]

17

18

19

20 **Sebastians dagher.** (484, 13.)

21 Agnetis dagher. (572, 7.)

22 Sanctus Vincencius. (1014, 25.)

23

24 *Saviniani dagher. (462, 23.) — *S. Basilius. (605, 21.)

25 **S. Pauli conversio.** (605, 21.)

26

27

28 Agnetis atunda dagh. (572, 5.)

29

30

31

FEBRUARIUS.

1	
2	Kyndelmæssæ. (8, 18.)
3	
4	
5	Agathe dagher. (429, 15.)
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	Sanctus Valentinus. (453, 11.)
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	(Petri Cathedra. Se 117, 1.)
23	
24	
25	
26	
27	
28	

MARTIUS.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

Gregorius Paue. (719, 16.)

Sanctus Benedictus. (699, 7.)

Vara Fru daghar gen Pascom (ælla i Fastonne ælla
wm warena). (6, 24.)

*** Sancta Maria Egipciaca.** (457, 19.)

A P R I L I S.

1	
2	
3	
4	* Sancti Ambrosij dagher. (643, 11.)
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	S. Georgij daghar. (496, 10; 714, 3.)
24	
25	Litlo gangdagh ælla Letania Marci Ew. (496, 10.)
26	(Cletus Paue. 994, 26.)
27	
28	
29	(Petrus Predicator. 835, 13.)
30	

M A I U S.

1

2

3 **Crucis inventio.** (88, 6.)

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18 † **Sanctus Ericus.** (888, 6.)

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

JUNIUS.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	Primus ok Felicianus. (529, 11.)
10	
11	Sancti Barnabe Apostoli dagh. (336, 5.)
12	
13	* Sancta Felicula dagher. (336, 5.)
14	
15	Vitus ok Modestus. (527, 6.)
16	
17	Botolfs mæssa. (527, 6.)
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	Johannis Baptiste fõsla. (49, 15.) — Mipsumar.
25	(Marci bena fund.) (252, 22.)
26	Johannes ok Paulus. (593, 21.)
27	
28	Leo Paue. (680, 21.)
29	Petri Apostoli dõp. (140, 15.)
30	Pauli Apostoli dagher. (140, 20.)

JULIUS.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	Alexij dagher. (583, 19.)
18	
19	
20	Sancta Margareta. (544, 4.)
21	
22	Marie Magdalene dagher. (544, 5.)
23	Apollinaris dagh. (328, 15.)
24	Cristine daghar. (506, 19.)
25	Jacobus Mayor. (166, 13.) — S. Cristoforus. (502, 15.)
26	
27	
28	* Felix Paue. (590, 19.)
29	Olafvir thæn Hælghe. (443, 18; 863, 17.)
30	Abdon ok Sænnes. (443, 18.)
31	

AUGUSTUS.

- 1 **Petri ad Vincula.** (444, 2.)
 2 † **Stephanus Paue.** (399, 3.)
 3 **Stephani bena fund.** (284, 6.)
 4
 5 * **Dominici dagher.** (799, 20.) — **Attunda dagh Olavi.**
 6 (799, 20.)
 7
 8
 9
 10 **Laurencij dagher.** (424, 21.)
 11
 12
 13 **Ypoliti dagher.** (424, 21.)
 14
 15 **S. Marie Assumptio.** (42, 13.)
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22 **Simphoriani dagher.** (459, 15.)
 23
 24 **Bartholomeus.** (212, 13; 653, 16.)
 25
 26
 27
 28 **Augustinus aff Africa.** (653, 15.)
 29 **Johannis Baptiste dōp.** (49, 16.) — **Sauina.** (464, 31.)
 30
 31

S E P T E M B E R.

1	Egidij dagher. (754, 5.)
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	Varra Fru fõzlo daghar. (523, 29.)
9	* Adrians daghar. (523, 29.) — Gorgonius ok Doro-
10	theus. (524, 18.)
11	
12	
13	
14	Hælgha Kors dagh wm höstin. (660, 11.) — * Johannis
	Crisostomi dõp. (660, 11.)
15	* Cornelius Paue. (444, 15.)
16	Eufemie daghar (512, 16.)
17	
18	
19	
20	
21	
22	Mauricius ok hans Kumpana. (509, 13.)
23	
24	
25	
26	Iustina ok Ciprianus. (449, 17.)
27	
28	* Cosmas ok Damianus. (516, 7.)
29	Michials mæssa. (512, 16.)
30	Ieronimi dagher. (628, 16.)

OCTOBER.

1 S. Remigii bona flytning. (1032, 2.)

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21 SS. Ursula et Sociæ. (684, 9.)

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31 * Quintini daghar. (532, 18.)

N O V E M B E R.

1	Alla Hælghona dagher. (721, 7.) — * Eustachius. (374, 8.)
* Josaphat. (621, 11.)
2	Siæla dagher. (765, 6.)
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	S. Theodori daghar. (531, 5.)
10	
11	Sanctus Martinus. (534, 6.)
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	(Sancti Clementis høgtidh.) (364, 28.)
24	Crisogoni daghar. (489, 31.)
25	Sancta Katerina. (539, 25.)
26	
27	
28	
29	Crisantus ok Daria. (469, 8.)
30	Andree daghar. (469, 8.)

D E C E M B E R.

1	
2	
3	
4	
5	
6	Nicholai dagher. (580, 12.)
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	Lucie dagher. (557, 24.) — Attunda dagh Sancti Ni-
14	chulai. (557, 24.)
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	S. Thome daghar. (190, 9.)
22	
23	
24	
25	Iul. (61, 10.) — Anastasie dagher. (487, 25.)
26	Stephani Martyrium. (284, 5.)
27	
28	
29	S. Thomas j Cantarbiærgh. (788, 18.)
30	
31	Silvester Paue. (569, 18.)

RÖRLIGA FESTER.

Fasta	{	Fastan, Fastlagen.
Langa Fasta		
Skæra þors dagh,		Skärthorsdag.
Langa Fredagh,		Lång-fredag.
Palm Sunnodagh,		Palm-söndag.
Pascha dagher	{	Påsk.
Pascha hælgd		
Attunde dagh Pascha,		1:sta Söndagen efter Påsk.
Hælgha þors dagh	{	Kristi Himmelsfärd.
Vars Hærra vpfærþ		
Pigizdagha dagh	{	Pingst.
Pingitz		
Letania	{	Rogationum dies.
Gangdagher		
Quatuor tempora,		Temper-dagarne.

Se **Atta dagha høgtiidh,**
Attunda dagh,
Pascha,
Pinzdagha,
Var Fru, m. m.,

} i Namn-listan.

Anmärkningar.

Adrianus, 9 Sept. — Den 8 September är hans dag i de flesta Calendarier. Men då denna var den stora *Maria-födelse festen*, sattes Adrianus, i några gamla Martyrologier, en dag tillbaka. Här är han flyttad, kanske af samma orsak, en dag längre fram.

Ambrosius, 4 April. — Detta Helgon har 2:ne fest-dagar, hans Död, den 4 April, samt (egentligen mest i klost-erna) hans Ordinatio, den 7 Dec.; endast denna senare finnes i Romerska Calendariet.

Basilius, 24 Jan. — Basilius har den 14 Juni (Ordinatio); men i gamla dagar brukades mycket mera den nu nära bortglömda 1 Jan. (Obitus). Äfven andra dagar äro uppgifna för denna fest, men den 24 Jan. hafva vi icke funnit på annat ställe än här.

Cornelius, 15 Sept. — Hans dag firades af ålder den 14 September. Den nyare Romerska räkningen har den 16. Då den 14 var *Korsets Upplyftelse-dag*, blef Cornelius-dagen, på ett och annat ställe, flyttad till den 13. Om vi hafva förstått Legend. författarens uttryck riktigt (s. 444, 15, »fiurthan nattum for michelsmæsso apton»), sköts den i Sverige en dag framåt, till den 15.

Cosmas et Damianus, 28 Sept. — Deras Translatio är satt till den 10 Maj, deras vanliga fest till den 27 Sept. (liksom i Rom. Cal.), men äfven undantagsvis till den 26 Sept. eller den 22 Oct. — Den 28 Sept. hafva vi icke annars funnit. — Möjligtvis är »enom dagh» (s. 546, 7) ett skrif-fel för »tuem daghum».

Dominicus, 5 Aug. — I det nu gällande Romerska Calendariet finna vi grundläggarens af Predikare-orden dag satt till den 4 Aug.; men detta är en nyhet. S. Dominik dog den 6 Aug. 1221, och hans rätta åminnelse-fest var der-

före den 6 Augusti. Men då den stora högtiden *Transfiguratio Domini* (*Kristi Förklaring*) faller på denna dag, lät Påfven Gregorius IX († 1241), som hade kanoniserat Dominik, flytta hans fest en dag tillbaka, till den 5 Aug., och så förblef det medeltiden igenom. Men en Romersk lokal-fest, den årliga högtiden vid kyrkan *S. Maria ad Nives*, som äfven hölls den 5 Aug., fick under tiden mer och mer prakt och betydelse, och kom till slut i en betänklig strid med åminnelsen af den store Dominik. Derföre lät Påfven Paul IV († 1559) flytta S. Dominiks fest ännu en dag tillbaka. Snart derefter fick *S. Maria ad Nives* en långt större seger, då Påfven Pius V († 1572) förklarade hennes fest gemensam för hela den Kristna verden.

Kustachius, 1 Nov. — Denne folk-gunstling har haft många och ofta förändrade dagar. Den gamla Franska högtiden var den 1 November, ännu bevarad i Svenska Legendariet, men flyttades af Carl den skallige till den 2, för All-helgona dagens skull. Sedermera flyttades den till den 3, för att undvika sammanträffandet med Alla själars dag. Grekerna och Romerska Calendariet hafva den 20 Sept.

Felícula, 13 Juni. — Icke upptagen i det nuvarande Romerska Calendariet.

Felix, 28 Juli. — Firas olika i Martyrologierna, vanligen den 30 Maj, men också den 22 Dec.; i Rom. Calend. den 29 Juli. Svenska Legendariet säger bestämdt (s. 590, 19) »sancti Olafs apton», = den 28 Juli. — Någon olikhet kan väl förslåas, då 46 Helgon finnas med detta namn, hvaraf 37 med uppgifven dag!

Hælgho thre Konunga, 7 Jan. — Så tolka vi originalets (s. 917, 21) »annan daghin æpter trættanda dagh iulæ». Deras dag är annars, som bekant, Trettonde-dagen, den 6 Jan., som Legendariet sjelft uttryckligen uppgifver. — Men hela sammanhanget med detta *tillägg* till Legendariet (s. 915—917) hänvisar på en ny och särskild lokal-fest, isynnerhet i Köln.

Hilaris, 6 Jan. — Hans dag är väl egentligen den 14 Jan., som ännu i Calendarium Romanum, men firades

nästan alltid den 13. Hvarföre den hölls i Sverige på den 6 (s. 590, 11, »thrättanda dagher jula»), om den 13 är en gammal *Octava*, eller om i Svenska texten ligger ett gammalt skrif-fel, kunna vi icke upplysa.

Johannes Chrysostomus, 14 Sept. — Denna är hans döds-dag. Festen i Romerska Calendariet och de flesta andra (den 27 Jan.) är hans Biskops-dag.

Josaphat, 1 Nov. — Denna hufvudperson i den gamla intagande Österländska Barlaam-romanen saknas i nästan alla Calendarier. Usuard, i sin Index, uppgifver den 29 September, men säger intet derom i texten. Deremot har han *Barlaam och Josaphat* under den 27 Nov.

Marcellinus (eller **Marcellus**), 5 Jan. — Denne Påfve hade sin dag den 16 Jan., och Legendariets Handskrift C (Läs-arter, s. 1043, 19) har samma datum — »iiii daghum fra xx dagh jwla». I Legendariets äldsta codex deremot, finna vi (s. 466, 14) »iiii daghum fra attundadagh jula: (thet ær tolfte dagh jwla)» = 5 Jan. — I Calendarierna herrskar en märkelig förvirring med deras »Marcellus» och »Marcellinus»; de förvexlas beständigt, och få en hel hop dagar; t. ex. endast för Januari månad finna vi dagarne den 3, 5, 9, 15, 16 och 26!

Marcus, 25 Jan. — Dagen då hans ben funnos i Venedig, icke nämnd af de flesta Calendarier; egentligen endast en Venetiansk lokal-fest.

Maria Egipciaca, 28 Mars. — Detta Helgon, som saknas i det Romerska och de flesta andra Calendarier, har många olika dagar. Vanligast uppgifven är den 2 April (hennes döds-dag; se Legendariet, s. 457, 7) eller (dess *Octava*?) den 9 April. Spanska kyrkan firade henne den 31 Mars.

Paulus Eremita, 13 Jan., — ty så förstå vi uttrycket (Läs-arter, s. 1008, 7) »j iwla lwkom», hvilket egentligen betyder: vid luckningen, igen-läsningen, slutet af Julhögtiden, d. v. s. *sista dag Jul*, och dermed kan endast menas den 13 Januari eller *Tjugonde-dag Jul*, af ålder slutet af Jul-helgden och Jul-freden i de Nordiska länderna, *Geisla-dagr* (Stråle-dag, samma betydelse

som i en gammal Tysk benämning *Glæris-tag* = Glas- eller Sken-dag), senare Medeltidens *Knuts-dag*, hvarefter uppkom det gamla rimmet:

»Tjugunde-dags Knut

Kiörer Julen ut».

Ordet *lok*, som slut-ord i sammansättningar, användes ännu i samma betydelse på Island. — Allt detta är godt och väl, men Pauli Eremitæ dag var fordom den 10 Jan., sedermera flyttad till den 15 (eller också till den 19 Febr.); den 13 Jan. hafva vi ingenstädes eljest funnit uppgifven.

Quintinus, 34 Oct. — Saknas i Romerska Calendariet.

Remigius, 6 Jan.; 4 Oct. — Remigius har 2:ne fest-dagar; den ena, mindre allmän och icke upptagen i Cal. Rom., är till minne af hans död, och vanligen satt till den 13 Jan., men också till den 15 Jan. Det är denna högtid, men med en annan dag, som är uppgifven i den gamla texten (Codex Bildstenianus, Leg. s. 690, 20): »Remigii dagher komber thrættanda dagh jula», d. v. s. den 6 Januari. Kanhända var den 13 Jan. en gammal *Octava*, och den 6 Jan. den ursprungliga festen. — Hans andra fest, bevarad af Romerska kyrkan, synes icke hafva funnits i de gamla Martyrologierna, hvaraf Svenska Legendariet ursprungligen är sammansatt. Kyrkan skulle fira hans Benflyttningar (Translationes), hvilket skedde år 825 och oftare. Denna högtid var bekant för skrifvaren af Codex C, och han insatte den såsom nyare och allmännare (mera på modet) i stället för döds-dagen: — »Remigii dagher komber tridhia dagh æpther sancti michaelis dagh», = den 4 Oct. (Läs-arter, s. 1032, 2.)

Savinianus, 24 Jan. — Fattas i nästan alla Martyrologierna. Usuard uppgifver den 29 Jan.

Vincencius, 22 Jan. — Då läs-arten i Codex Bildstenianus (s. 474, 9) »xiii daghin æpte xx dagh iula» tydligen icke är annat än ett skrif-fel, hafva vi följt ordalaget i den mycket goda hds. C: »xxi daghin epter attundha dagh jwla» (Läs-arter, s. 1014, 25.)

Om uträkningen.

I följande lista, uppgjord dels med hänsyn till språkstudiet, dels som stöd för och kontroll på vårt arbete, är den första kolumnen (med lutande stil) enligt med det nyare räknesättet, som antager så och så många dagar ligga emellan två uppgifna tidpunkter, *den första begynnelsedagen deraf inräknad, men icke utgångs-dagen.*

Det vanliga räknings-sättet var, och är ännu i vissa fall, att taga både begynnelse- och utgångs-dagen med, så att t. ex. »nannan dag (andra dagen) efter» betyder: en dag efter; i dag en vecka, d. v. s. 7 dagar härfter, blifver: *i dag 8 dagar*; 12 dagar efter Jul blifver: *13:de dag Jul*, ty Juldagen räknas som den första dagen, och den 6 Januari som den 13:de dagen i Julen.

Men i äldsta tider funnos undantag från detta språkbruk, liksom det var sällsyntare i Danmark och endast ett undantag i gamla Engelskan. I dessa fall ägde den enklare och naturligare ordningen rum, som nu börjar blifva allmännare.

Just derföre uppstå icke sällan svårigheter vid tide-räkningen, och vi hafva tilläfventyrs begått ett och annat fel i sådant hänseende. Vi hafva försökt att tolka hvarje uttryck så enkelt som möjligt, och endast i nödfall hos den gamle författaren antagit den numera vanligare beräkningen. — Der således utgångs-dagen (den första eller sista ände-dagen) icke tages med de andra, sätta vi bredvid, *t. icke m. (=tages icke med).*

Före.

- 20 dagar före: — þrem vikum for. 523, 29.
 15 dagar före: — xvj daghum for æn. 583, 19.
 14 dagar före: — fæmtan daghum for. 529, 11.

- 13 dagar före: — fiurthan nattum for. 444, 15.
 fiughartan natom for. 512, 16.
 xiiij daghum for. 719, 16, *t. icke m.*
- 11 dagar före: — tolfte dagher for. 684, 9.
- 9 dagar före: — x daghum fyri. 462, 23.
- 7 dagar före: — atunda daghen för æn. 6, 24.
 atta daghum for. 166, 13.
 siu natum for. 509, 13, *t. icke m.*
- 5 dagar före: — siex daghum for. 539, 25.
 vj daghum fore. 994, 26.
- 4 dagar före: — v daghum for. 699, 8.
 fæm natom fori. 190, 9. (Hds. C: fæm
 daghum fore. 977, 28.)
- 3 dagar före: — iiii daghum for. 449, 17.
 þrem daghum firi. 49, 16, *t. icke m.*
- 2 dagar före: — tuem daghum for. 496, 10; 527, 6 } *t. icke m.*
 thwem daghum for. 544, 5 }
- 1 dag före: — enom dagh for. 459, 15; 516, 7, *t. icke m.*
 næst. 443, 18; 469, 8.

Utgångs-dagen,

hvilken för det mesta räknas med, och står i Nominativ; i Accusativ efter *næst*; i Dativ och Accusativ med eller utan Prepositionerna *a*, *um* (*wm*, *om*). Till exempel:

Hans dagher ær thrættanda dagher jula. 590, 10.

hon komber första dagh augusti manadh. 444, 2.

Hans dagher komber aldra hælghona dagh. 621, 11.

Hans dagher kombir attunda dagh olai. 799, 20.

Henne dagher komber attunda dagh sancti nicholai.

557, 24.

Hans dagher komber sancti olafs apton. 590, 19.

henna dagher komber a iula dagh. 487, 24.

hans daghar cumba a sancte katerine apton. 489, 31.

hans dagher komber sancti petri apton wm som-
 marin. 680, 21.

hans daghar cumbar vm sancti iacobi dag vm hõsten.
502, 16.

Wm sancti iohannis baptista dagh komber hænnæ dagher,
wm hõsten. 464, 31.

Regeln är densamma i *allmänna bestämmelser*, t. ex.:
ok paska dagh (Hdss. B, C: A pascha dagh) teþes
hanom var hærra. 195, 21.

ok þæn daghen (acc.) haldar kirkian høghtiþ af hanom.
166, 13.

hwæn pascha dagh (acc.) skal paue mæssø sighia. 716, 9.

Huarn dagh (acc.) æpte varn hærra vigþo alle ap-
postoli varns hærra licama. 195, 11.

þæn tima (acc.) var hærra var dōþar, þa . . . 195, 19.

Pascha dagh (acc.), ther han sagdhe mæssø, gripu the
han. 250, 7.

Pascha dagh (acc.), thæn tima (acc.) folk war mæst
at kirkia, stodh paulus wp. 290, 7.

Ok søctu hwar dagh (acc.), haluan manadh (acc.) for
pascha, sancti stephani kirkiu. 290, 5.

En sancti nicholai dagh. 579, 1.

ok skipade alla hælghona dagh hælghan, nouember
manadh (gen.) fōrzsta dagh (acc.) 721 6.

Han dide hwæn odinsdagh (acc.) (Hands. C: Han dighde
hwar odhinsdagh, 1026, 15, *accusatif-formen försvunnen*)
ok fredagh ey vtan en thima. 574, 5.

Han stod, fōrzsta dagh (acc.), rætter (nom.) j lōgha
kari. 574, 4.

thet war a enom synnodagh. 586, 16.

sanctus iacobus varþ dræpin a vara fru dagh. 166, 10.
æ wm siundagh. 388, 5.

wm ena midhia pascha nat kom swa dighirt lius. 311, 8.
thæn hælgha ande kom om pigizdagha dagh. 225, 15.

wm paska lop en iuþa smasuen. 22, 2.

han var dræpin vm paska. 51, 3.

Gudz ængil løste petrum aff iernum vm nat. 111, 27.

Efter:

- 1 dag efter:* — næst. 328, 15.
 næsta daghen. 399, 3.
 næsta dagh. 628, 16.
 annan dagh æpte. 523, 29; 917, 21.
 tages icke med.
- 2 dagar efter:* — tridhia daghen næst æpther. 336, 5.
 threm daghum epte. 593, 21.
- 3 dagar efter:* — fiærda daghin epte. 424, 21.
 fiærdha daghin epte kyndilsmæssø dagh
 swa at kyndilsmæssø dagher ær første
 ok agathe fiærdhe. 429, 15.
 iiij daghum æfter. 457, 19.
- 4 dagar efter:* — fæmte dagher epte. 653, 15.
- 5 dagar efter:* — vi daghum æpter. 410, 16. (Hds. C: fæm
 daghum epter. 952, 4, *t. icke m.*)
- 6 dagar efter:* — siw daghum fra. 580, 12.
- 7 dagar efter:* — attunda dagh æpter. 799, 20.
 attunda dagh. 557, 24; 799, 20.
- 12 dagar efter:* — xiiij dagha æpter. 453, 11.
- 14 dagar efter:* — xv daghum epte. 481, 13.
- 21 dagar efter:* — xxi daghin epter. 1014, 25, *t. icke m.*

Allmänna uttryck, sådana som

1 månad före Mikkelsmessa. 754, 5,

6 veckor innan Mikkelsmessa. 12, 13,

6 veckor efter Jule-dag. 8, 10.

tagas icke så noga, men äro ett rundt tal, som nu — *omkring 1 månad. ungefär 6 veckor*, m. m. Det är endast en påminnelse; läsaren hade sig dagen väl bekant.

Legendariets Calendar-lista.

SS. Abdon et Sænnæs, 30 Juli.	S. Dominicus, 5 Aug.
S. Adrianus, 9 Sept.	Dorotheus. Se Gorgonius.
S. Agatha, 5 Febr.	S. Egidius, 1 Sept.
S. Agnes, 21 Jan.	S. Ericus, 18 Maj.
» (Octava), 28 Jan.	S. Eufemia, 16 Sept.
S. Alexius, 17 Juli.	S. Eustachius, 1 Nov.
Alla Sjäalars dag, 2 Nov.	S. Felicula, 13 Juni.
All-helgona dag, 1 Nov.	S. Felix, 28 Juli.
S. Ambrosius, 4 Apr.	S. Georgius, 23 Apr.
S. Anastasia, 25 Dec.	SS. Gorgonius et Dorotheus,
S. Andreas, 30 Nov.	9 Sept.
S. Apollinaris, 23 Juli.	S. Gregorius, 12 Mars.
S. Augustinus (Afr.), 28 Aug.	S. Hylarius, 6 Jan.
S. Barnabas, 11 Juni.	S. Jacobus Major, 25 Juli.
S. Bartholomeus, 24 Aug.	S. Jeronimus, 30 Sept.
S. Basilius, 24 Jan.	S. Johannes Baptista:
S. Benedictus, 21 Mars.	Födsel, 24 Juni.
S. Botolf, 17 Juni.	Död, 29 Aug.
S. Ciprianus. Se Justina.	S. Johannes Crisostomus, 14
S. Clemens, 23 Nov.	Sept.
S. Cletus, 26 Apr.	SS. Johannes et Paulus, 26 Juni.
S. Cornelius, 15 Sept.	S. Josaphat, 1 Nov.
SS. Cosmas et Damianus, 28	SS. Justina et Ciprianus, 26
Sept.	Sept.
SS. Crisantus et Daria, 29 Nov.	S. Katerina, 25 Nov.
S. Crisogonus, 24 Nov.	Kors-dag, Exaltatio, 14 Sept.
S. Cristina, 24 Juli.	» Inventio, 3 Maj.
S. Cristoforus, 25 Juli.	Kyndelmessa. Se Maria.
Crucis. Se Kors.	S. Laurencius, 10 Aug.
Damianus. Se Cosmas.	S. Leo (II), 28 Juni.
Daria. Se Crisantus.	Lilla Gångdagen, 25 Apr.

S. Lucia, 13 Dec.	S. Petrus, Död, 29 Juni.
S. Marcellinus, 5 Jan.	S. Petrus Predicator, 29 Apr.
» Hskr. C., 16 Jan.	SS. Primus et Felicianus, 9 Juni.
S. Marcus, 23 April.	S. Quintinus, 34 Oct.
» (Invent.), 25 Juni.	S. Remigius, Mors, 6 Jan.
S. Margareta, 20 Juli.	» Transl., 4 Oct.
S. Maria, Kyndelmessa, 2 Febr.	Sænnest. Se Abdon.
» Bebådelse, 25 Mars.	S. Savinianus, 24 Jan.
» Födsel, 8 Sept.	S. Sebastianus, 20 Jan.
» Himmelsfärd, 15 Aug.	S. Silvester, 31 Dec.
S. Maria Egipciaca, 28 Mars.	S. Simphorianus, 22 Aug.
S. Maria Magdalena, 22 Juli.	S. Stephanus, Invent., 3 Aug.
S. Martinus, 11 Nov.	» Mart., 26 Dec.
S. Mauricius, 22 Sept.	S. Stephanus Papa, 2 Aug.
S. Michael, 29 Sept.	S. Theodorus, 9 Nov.
Modestus. Se Vitus.	S. Thomas, 21 Dec.
S. Nicholas, 6 Dec.	S. Thomas Cant., 29 Dec.
» (Octava), 13 Dec.	Tre Konungar, 6 Jan.
S. Olof, 29 Juli.	» 7 Jan.
» (Octava), 5 Aug.	S. Ursula, 21 Oct.
S. Paulus, 30 Juni.	S. Valentinus, 14 Febr.
» (Conv.), 25 Jan.	S. Vincencius, 22 Jan.
S. Paulus Eremita, 13 Jan.	SS. Vitus et Modestus, 15 Juni.
Paulus. Se Johannes.	S. Ypolitus, 13 Aug.
S. Petrus, ad Vincula, 1 Aug.	Åttonde dag Jul, 1 Jan.
» Cathedra, 22 Febr.	

NAMN-LISTA.

Listor öfver namn jemte sak-innehåll.

För att undvika förvirring och missförstånd till följe af namnens massa och mångtydighet, har jag ansett det nödigt att bifoga en förklaring — måhända för många läsare icke ovälkommen — men så *kortfattad som möjligt*. Jag ber om ursäkt för de misstag som härvid kunna hafva insmugit sig.

Legend-skrifvaren är skyldig till flera anakronismer och missförstånd, dels härstammande från Latinska originalet och dels tillkomna ur andra källor. Dessa måste stå för hans räkning.

Det första nummertalet hänvisar till sidan, det andra, mindre, till raden. Härvid betecknar *P. S.* Legendariets första afdelning, eller *Sankt Patriks Sagan*, och *Leg.* eller *alls ingen* närmare beteckning, dess andra, ett *Forn-Svenskt Legendarium*.

För att uppnå större tydlighet och slippa de många hänvisningarne, har jag fört tillhopa bokstäfverna:

C och K.

I, J och Y.

O, ø och ø, samt

U. V och W.

NAMN-LISTA.

Aachen. Se **Aken.**

Aaron, Aron. Moses' broder. 66, 14, 87, 30, 890, 3, 946, 4.

Abbagarus. Konung *Abgarus* i Edessa, vid Kristi tid, sedermera omvänd och döpt. 190, 3, 231—233.

Abbanas, Abbances. En fogde i Indiske konungens tjenst, omvänd af S. Thomas. 184—184.

Abbanum. Se **Albana.**

Abbibas. Se **Abibas.**

Abdias. Profeten *Obadja.* 54, 11.

Abdon. En kristen konung i Babilon, dräpt af Kejsar Decius omkring år 250. Se **Sønnes.** 443, 5.

Abel. Adams son. *P. S. XII, 54. Leg.* 89, 90, 294.

Abgarus. Se **Abbagarus.**

Abiatar, Abiathar, Abiather. En Judisk öfverste-prest; drog S. Jacob den Större till döden. 165, 2, 166, 2, 6.

Abiater. En vis Jude i Kejsarinnan Helenas följe. 80, 17, 26, 84, 18, 27, 29.

Abibas, Abbibas. Fariseen Gamaliels son; dog såsom Kristen. 282, 26, 283, 17.

Abraham, Abraam, Habraam. Patriarken. 4, 84, 82, 92, 922.

Acaia. Landet *Achaia*, i Grekland. 137, 19.

Aken, Akis grani. Staden *Aquæ Granii, Aquisgranum, Aix-la-Chapelle, Aachen.* Se **Aquensis.** 749, 20, 1035, 7.

Acestus, Acostus. Romersk riddare, omvänd af S. Paulus. 129, 5, 955, 35.

Aclius, Claius. Latinska textens *Eradius*, en kristen vid pass år 370. 603, 4.

Acostus. Se **Acestus.**

Adalbert. Se **Adhalbrikt.**

Adalbertus. Se **Albrikt.**

Adalvardus. Se **Adelualder.**

Adam. Den förste mannen. *P. S.* XI, XII, 53. *Leg.* 20, 21, 33, 65, 66, 70, 84, 88, 89, 90, 92, 139, 145, 206, 227, 760, 960.

Adelualder, Adhelwardher. Enligt legend-skrifvaren den 3:dje biskopen i Upsala, med hvilket uttryck kanhända endast menas en af de förste kristne lärare eller biskopar i Sverige. Han var troligen den Adalvardus från Corbey, hvilken de Corbeyska tideböckerna nämna, år 894, såsom biskop i Sverige, der han skall hafva omvänt många till tron. Annars antages han vara Sigtuna-biskopen Adalvardus, vigd år 1064 af Adalbert, ärkebiskop i Bremen. Se **Godskalker, Turghuttur, Vnno.** 738, 5, 1034, 11.

Adeodatus. Se **Deodatus.**

Adhalbrikt. *Adalbertus*, ärkebiskop i Magdeburg, † år 983; helgon. 762, 9.

Adhelwardher. Se **Adelualder.**

Adiocatus. Möjligen Påfven *Donus I*, † år 679. 734, 2.

Adriani daghar. *S. Adrians dag*, d. 9 Sept. Se *Leg.* sid. 523; men efter Romerska Kalendariet d. 8 Sept. 524, 19.

Adrianus, Helyus. Romerske kejsaren *Publius Aelius Hadrianus*, † år 139. 374, 376, 379, 384.

Adrianus. En Romersk höfding, martyr omkring år 305. 518—523.

Adrianus. Påfve, † år 795. 746, 1, 747, 6.

Adriatiska hafvet. Se **Iorsala haf, östan haf.**

Ad uincula. *S. Peters-kyrkan* i Rom. 286, 21.

Edwardus. Se **Ethwardus.**

Egidius. Se **Egidius.**

Elia. Se **Helias.**

Engeland, England, Englandh. Se **England.**

Englisk. Se **Englein.**

Ermogoras. *Hermagoras*, biskop i Aquileia i *S. Marcus* tid; helgon. 248, 9, 10.

Africa. Se **Africa.**

Africanus. *Sixtus Julius Africanus?*, en kristen författare i 3:dje seklet. 1006, 7.

Affrodissa, Affrodosia. En kopplerska på Sicilien, år 254. 425, 9, 12.

Africa, Affrica. Verldsdelen *Afrika*. 388, 562, 646, 648, 649, 694, 757, 1003.

Agapen. En af S. Anastasias 3:ne tjänstemör. 485, 14.

Agapitus. En Romersk prest, diaconus under Sixtus II. 409, 6, 1008, 10.

Agapitus. Påfve, † år 536. 703, 4.

Agatha, Agata, Aghata. En skön kristen jungfru, martyrer under Kejsar Decius, vid pass år 254. 425—429, 555, 809.

Agathe dager. S. *Agatas dag*, d. 5 Febr. 429, 15.

Agaton. Påfven *Agatho I*, † år 682. 734, 3.

Aghata. Se **Agatha.**

Aglaes. Moder till S. Alexius, i 4:de eller 5:te seklet. 584, 8, 584, 8.

Agnes, Agneta. En kysk jungfru, martyrer omkring år 304; helgon. 448, 570—572, 594, 632, 907.

Agnētis atunda dagh. Octava (åttonde-dagen) efter S. Agnes' dag, = 28 Jan. 572, 5.

Agrippa. *Julius Agrippa?*, borgmästare i Rom under Nero. 106, 15, 17.

Agrippa. Borgmästare i Rom under Domitianus? 324, 17, 322, 3, 6.

Aix-la-Chapelle. Se **Aken.**

Alaric. Se **Alrikir.**

Albana, Albanum, Abbanum. Staden *Baku* i landskapet Servan, vid Kaspiska Hafvet. 240, 3, 244, 5, 983, 8.

Albanus. Pilati sändebud till Tiberius. 342.

Albrikt, »margreue j lumbardia». *Adalbertus II*, Markgreffe af Toscana, † år 917. 759, 13, 16.

Aldra Hælghona. Se **Alla Hælghona.**

Alexander, Alexander gambla. Påfven Alexander I:stes fader. 379, 1, 1000, 3.

Alexander. Enligt legend-författaren en Romersk Senator, sänd af Kejsar Commodus († år 192) att styra Egypten. Antog kristna tron. Fader till S. Eugenia. 385, 9, 11, 386, 5, 7, 9.

Alexander, Alexandher Augustus. Romerske Kejsaren *Alexander Severus*, † år 235. 189, 26, 392, 1, 4, 393, 8.

Alexander. En Senator i Konstantinopel i S. Augustini tid. 285, 1, 2.

Alexander, Alexandher I. Påfven Alexander I, † år 117. 112—114, 379, 952.

Alexander II. Påfven Alexander II, † år 1073. 776, 14, 17. Se **Alexandrius**.

Alexander III. Påfven Alexander III, † år 1184. 51, 25, 787, 1, 13.

Alexandria. Gift med Proconsuln Dacianus år 304, antog kristendom och blef martyr. 495, 21, 23.

Alexandria, Alexandrja. Staden och landskapet *Alexandria* i Egypten. 51, 195, 248, 249, 250, 253, 254, 293, 382, 388, 455, 533, 587, 597, 621, 910.

Alexandrinus. Af Alexandrien. 249, 7, 252, 10, 987, 3.

Alexandrius. Påfven Alexander II. Hans företrädare, Nicholas II († den 24 Juni 1064) var Påfve vid S. Eriks död. 888, 6.

Alexius, Alixius. Vanligen skrifven **Alexis**, ett helgon som lefde, enligt legend-skrifvaren, i 4:de, men enligt andra i 5:te århundradet. 584—586.

Alla Hælghona apton. *Allhelgona-afton*, *Helgemesso-afton*, d. 31 Oct. 532, 18.

Alla Hælghona dagher, Aldra Hælghona dagh, Omnium Sanctorum. *Allhelgona-dag*, *Helgemessan*, d. 1 Nov. 624, 11, 684, 9, 724, 7, 765, 6.

Alma. Moder till S. Remigius, omkring år 500. 688, 9, 12.

Almogrth. En Irändsk drott, fader till 7 konungar, som döptes af S. Patrik. *P. S.* 4, 1.

Alpheus. Se **Cleofas**.

Alrikir, Alricus. Goternes konung *Alarik I*, † år 410. 646, 3, 6, 8, 11.

Altinus. En lärjunge af S. Pehr, predikade i Frankrike och Tyskland. 99, 18.

Amator. Biskop i Auxerre, † år 424; helgon. 904, 11, 905, 1.

Ambion. En vän af Faustinianus, som var S. Clemens' fader. 354, 19.

Ambrosius. Ärkebiskop i Milano, † år 397; helgon. 69, 213, 495, 496, 502, 512, 572, 600, 633, 640—643, 648, 649, 718, 914.

Amos. Profeten. P. S. XVI, 18.

Anacletus. Päfve, † år 96. 999, 1.

Ananias. Straffad af S. Pehr med plötslig död, såsom Guds-lögnare. 100, 13.

Ananias, Annanias. En kristen i Damascus, som botade S. Pauls blindhet. 896, 897.

Ananias. Juden *Ananus*, fader till bondemannen Ihesus; se denne. 311, 8.

Anastasia. Martyr enligt *Legenda Aurea* år 287, enligt andra år 290 eller 305; helgon. 485—489, 1016, 9.

Anastasius I. Päfve, † år 401. 644, 12.

Anastasius II. Päfve, † år 498. 692, 9.

Anastasius III. Päfve, † år 914. 760, 11.

Anastasius. Romerska Kejsaren *Flavius Anastasius Dicomus*, † år 518. 692, 1, 693, 7, 8.

Anastasius. Romerska Kejsaren *Flavius Anastasius Arthemius*, afsatt år 715. 737, 1, 738, 10.

Andreas. Aposteln. 133—144, 146, 178, 957, 958, 962.

Andre apton. S. *Anders aften*, 29 Nov. 176, 17.

Andree dagh, —or. S. *Anders dag*, 30 Nov. 178, 1, 469, 8, 539, 25, 580, 12.

Angelo. Se *Castrum Angeli*.

Anglia. Se *England*.

Anianus. *Anienus*, vigd af S. Marcus till den förste biskop i Alexandria; helgon. 250, 1.

Anicetus. Päfve, † år 161. 1004, 18.

Animarum dies. Se *Siöla dagh*.

Ankises. Franske landsherren *Ansighisus*, son till biskop Arnulphus, † omkr. år 670. 730, 11.

Anna. S. Marias moder. 3, 4, 5, 32, 36, 939.

Anna. I traditionen om den Underbara Års-dansen, namnet på prestens dotter. Se **Robertir.** 877, 5, 879, 13.

Anna Fikconis. Den välborna Jungfru *Anna Fikkedotter Bylow*; vigdes till nunna i Vadstena kloster d. 23 Nov. 1462 af Ketill, biskop i Linköping, valdes till Abbatissa (Priorinna) derstädes d. 24 Febr. 1504, och dog år 1519. Hon var en lärd, gudfruktig och afhållen qvinna; öfversatte *S. Elizabeths Uppenbarelser* (Leg. ss. 807—826) från Latin till Svenska. (Se *Benzelius*, *Diarium Vazstenense*, s. 120, 158, 174.) 807, 7.

Annanias. Se **Ananias.**

Annas. En vis Jude i S. Helenas tid. 83, 11, 18.

Anselmus. Ärkebiskop i Canterbury, † år 1109; helgon. 62, 2, 65, 11.

Ansgarius. Nordens Apostel, ärkebiskop öfver Hamburg, Bremen och hela Skandinavien, † år 865; helgon. 738, 7.

Ansighisus. Se **Ankises.**

Antepater. Omnämnd af legend-skrifvaren såsom borgmästare i Efesus omkring år 450. 439, 23.

Antherus. Påfven *Anterus*, † år 236. 1005, 17.

Antiochia, Anthiochia. Staden *Antiochia*, i Syrien. 99, 117—119, 133, 134, 195, 259, 260, 291, 354—356, 368, 370, 445, 540, 545—547, 554.

Antiochus. En Grek, fader till Påfven Anacletus. 999, 1.

Antisiodorum. Staden *Altissiodorum, Autissiodorum, Auxerre*, i Burgund. 904, 2, 7, 905, 7.

Antoninus. Romerske Kejsaren *T. Ælius Adrianus Antoninus Pius*, † år 161. 381, 1, 382, 8.

Antoninus, Marcus Antoninus, Marcus Antoninus Verus, Marcus. Romerske Kejsaren *Marcus Antoninus Aurelius*, † år 180. 381, 13, 683, 1, 5, 6, 385, 6.

Antoninus Cerokalla. Romerske Kejsaren *Marcus Aurelius Antoninus Bassianus Caracalla*, † år 217. 1004, 7.

Antoninus. Romerske Kejsaren *Marcus Aurelius Antoninus Bassianus Varius Heliogabalus*, † år 222. 1004, 17, 19.

Antonius. Den andre Enslingen, lefde i 3:dje århundradet; helgon. 404, 405, 648.

Apion. En vän af S. Clemens' fader, Faustinianus. 354, 19.

Apocalipsis. Uppenbarelse-boken i Nya Testamentet. 964, 12.

Apollinaris, Apolinaris. Biskop och martyr, S. Pehrs lärjunge; helgon. 99, 325—328, 946, 995.

Apollo, Appolo, Appollo. Romerske Skalde-guden. 66, 327, 505.

Appollonia. En rik fru som jordade S. Anastasia år 287 eller 305. 487, 23.

Aprilis, Aprilis manadh, Aprilis manadher. *April månad.* 6, 388, 457.

Aptonsangs tima. Den 6:te af de kanoniska andaktstimmarna, *Afton-sång, Vesperæ*, från kl. 6 till 7½. Se **Completorium**. 177, 2.

Apulia, Apul, Pul, Pul land. Landskapet *Apulia*, nu *Puglia*, i S. Italien, vid Adriatiska hafvet. 257, 568, 764, 789, 827, 982.

Aquensis, Aquensis stadh. ? Staden *Aquensis vicus, Bagnères-de-Bigorre*, vid Adour-floden i S. Frankrike. 274, 9, 274, 19. Se **Aken**.

Aquila. Se **Faustus**.

Aquileya, Aquilexa. Staden *Aquileia* i Italien. 248, 986, 1005.

Aquilina. En jungfru, martyr med S. Christofer omkring år 250. 504, 21.

Aquitania. Syd-franska konungariket *Aquitaine*, sedermera *Guienne*. 756, 7, 785, 18.

Arabia. *Arabien*. 93, 11, 306, 5.

Araghun, Arragun. Landskapet *Aragon* i Spanien. 684, 11, 832, 16.

Aragun, Aragum. *Aragonsk*. 684, 13, 1034, 7.

Archadius.

Archadius. Romerske Kejsaren *Flavius Arcadius*, † år 408. 644, 657, 658, 660, 677.

Archelaus. Konung Herodes' son, bannlyst till Vienne i Frankrike. 36, 8.

Arcules. Se **Ercules**.

Ardiatina. *Via Ardeatina*, en landsväg från Rom, österut. 335, 4.

Arelacensis, Arlacensis. Af staden *Arelas, Arelate, Arles*, i Provence, Frankrike. 345, 1.

Arfaxat, Arfaxath. En trollkarl i Ethiopien, i S. Mattheus' tid. 225, 227, 230, 233, 235, 238.

Arianus. Se **Arrianus**.

Arimathia. Köpingen *Arimathea* nu *Ramleh*, V. om Jerusalem. 348, 8, 13.

Ariopagita. Medlem af Areopagus. 339, 1, 6.

Ariopagus. *Areopagus*, en domare-plats i Athen. 339, 4.

Aristodemus. En hednisk öfver-prest, omvänd af S. Johannes Evangelisten. 155, 6, 9, 11, 14, 19, 20.

Arlacensis. Se **Arelacensis**.

Armonia, Armenie rike. Konungadömet *Armenien* i Orienten. 240, 2, 244, 5, 245, 15, 376, 4.

Armenia. En legend-stad. 552, 13.

Armenius. Vald till biskop i Tours, under att S. Britius, den rätta biskopen, ännu lefde, men dog kort derefter, vid pass år 436. 638, 13, 18.

Arnald. Martyren *Arnoldus*, † år 1151. 782, 3.

Arnulphus. Biskop i Metz i Frankrike, † år 640; helgon. 730, 1.

Aroel. En vis Jude i S. Helenas tid. 84, 13.

Aren. Se **Aaron**.

Arragun. Se **Araghun**.

Arrianus, Arianus. En kättaren Arii följeslagare. 602, 629, 644, 658, 694, 692.

Arrius. Kättaren *Arius*, † år 336. 575, 587—589.

Articus. En Romersk storman under Kejsar Trajanus. 239, 8.

Artyr, Artyrws, Artur. Engelske konungen *Artus*, † år 542 eller 544. 685, 2, 8, 1034, 11.

Arus. Se **Upsalir.**

Asia, Asya. Asien. 149, 150, 154, 158, 200, 293, 294, 367, 384, 388, 404, 545, 546, 582.

Askuluir, Ask ulfwær. Goter-konungen *Ataulphus*, † år 446. 646, 10, 1030, 8.

Aspasius. Lät dräpa S. Agnes, vid pass år 304. 571, 20.

Astarot. En Indisk afgud. 203, 3, 204, 26, 984, 2.

Astiages, Astrages, Astriages. En Indisk konung, Latinska textens *Astrages*, Polenii broder. 208, 209, 982.

Atanasius. En Österländsk martyr i S. Bartholomei tid; helgon. 245, 32.

Atanasius. Patriark i Alexandrien, † år 377; helgon. 54, 19.

Ataulphus. Se **Askuluir.**

Ateniensis. Af Athen. 339, 17.

Athene. Staden Athen i Grekland. 339—342, 347, 348, 353, 995.

Atta dagha høghtidh. En åtta dagars (en veckas) fest till ett helgons åminnelse, på Latin *Octena*, på Franska *Huitaine*. 755, 14.

Attunda dagh. Se **Agnetis, Julia, Nicholai, Olawi, Pascha.**

Atus. En diktad konung i Tyskland, Pontii Pilati fader. Se **Pyla**. 300, 1.

Awännir. Se **Awennir.**

Avallon. Se **Euellonie.**

Anaristus. Påfven *Evaristus*, † år 108. 999, 10.

Audoen. *Audoenus* eller *Dado*, biskop i Rouen, † år 676; helgon. *P. S.* 68, 3.

Awennir, Auennir, Awännir, Awemur. En Indisk konung i 4:de århundradet. 609, 618—624.

Augencius, Lugencius. En helig man i Rom, S. Pehrs lärjunge. (*Lugencius* är skrif-fel). 108, 109, 954.

August, Augusta manaf. Se **Augustus.**

Augustini apton. S. Augustins afton, d. 27 Aug. 652, 16.

Augustini bröder. *Canonici Regulares.* *P. S.* 10, 14.

Augustinus, Avgustinus, Augustin. Biskop i Hippo, † år 430; helgon. 64, 69, 100, 284, 286, 287, 290, 628, 647—653, 760, 791.

Augustinus. Ärkebiskop i Canterbury, † år 604 eller sednare; helgon. 714, 13

Augustudum. Staden *Augustodunum, Autun*, i Frankrike. 905, 6.

Augustus, Augusta manaf, Augustus manath, Augustus manad, August, Sextilis. Augusti månad. 111, 114, 166, 284, 583, 863, 952, 968.

Augustus. Se **Alexander, Octovianus.**

Avrelianus. Romerska kejsaren *Luc. Dom. Aurelianus*, † år 275. 458, 461, 462, 464.

Aurelius. Se **Antoninus (Marcus).**

Autun. Se **Augustudum.**

Auxerre. Se **Antisiodorum.**

Azo. Presten Roberts son, vid 1010—1020-talet. Se **Robertir.** 877, 28.

Baar. ? *Barioducum*, nu *Bar-le-Duc*, i Frankrike. 578, 4, 5, 1026, 13.

Babel. *Babels-tornet.* 226, 4.

Babilon. Assyriens hufvudstad. 443, 4.

Babilonia, Babylonia. *Babilonien.* 233, 236—238, 367, 551.

Bälzebub. Se **Belsabub.**

Bærn, Bærna. Se **Verona.**

Bærnardus. En man i Modena, underbart räddad genom att åkalla S. Jakob den Större. 168, 10.

Bærnardus. Se **Bernardus.**

Bæpleem. Se **Bethleem.**

Bætsaide stap. *Bethsaida*, nära Gennesaret sjö, i Galileen. 99, 3.

Bagnères. Se **Aquensis.**

Baiern. Se **Bohemær.**

Baku. Se **Albana.**

Balbina. Romerske höfdingen Quirini dotter, sedermera en kristen. 113, 114, 952.

Baldach. En Indisk afgud. 209, 16.

Balduinus, Baldwin. Konung i Jerusalem, † år 1118. 778, 3, 782, 7.

Baltazar. En af de 3 Vise män. 34, 15.

Baltiska hafvet. Se **østra haf.**

Bamberg. Se **Bauenbiergh.**

Barathias. Latinska textens *Barachias*, en Indisk konung i 4:de århundradet. 621, 9.

Barchinona. Staden *Barcelona*, i Catalonien, Spanien. 175, 4.

Barlaam, Barlam. En helig munk och ensling i 4:de århundradet. Se **Nakor.** 611—619, 621.

Bar-le-Duc. Se **Baar.**

Barnabas. S. Pauls lärjunge. 129, 230, 295, 296, 336, 348, 349, 991.

Barnabe dagh. S. *Barnabas dag*, d. 11 Juni. 336, 5.

Barrabas. En mördare lös-släppt af Pilatus på Judarnes begäran, när Kristus korsfästades. 317, 20.

Bartholomei apton. *Bartelmesso-afton*, d. 23 Aug. 459, 15.

Bartholomei dag. *Bartelmesso-dag*, d. 24 Aug. 653, 16.

Bartholomeus, Bartholomeus, Bartolomeus. Aposteln. 203—217, 221, 222, 235, 821, 980, 983.

Basilius. Biskop i Cæsarea, † år 378; helgon. 601, 602, 604, 605, 1028.

Bauanbiergh, Bauenbiergh. Staden *Bamberg* i Baiern. 774, 9, 805, 12.

Becket. Se **Thomas.**

Beda Venerabilis, prest i Northumberland, England, † år 735; helgon. 741, 1, 10, 15.

Beethleem, Beethlehem. Se **Bethleem.**

Beggina. *Begginer, Begharder*, funnos redan i 10:de århundradet. De voro lekfolk, men följde en sträng och helig vandel, hvarföre benämningen brukades af folket i meningen *Pietist, Läsare, Puritan*, och af prester såsom liktydig med *Conversus, Tertianus*. Men till följe af deras tilltagande irrläror, vagabondage och osedlighet användes detta

uttryck sedermera i betydelsen *Kättare*, *Landlöpare*, *Hycklare*. Se härom du Cange, i hans *Lexicon*, och Mosheim, *De Beghardis et Beguinabus*. Enligt några kommer ordet af *Benignus* eller *Bonus*, enligt andra af *Beggen*, att tigga. 805, 16

Behemin. Se **Bohemær**.

Belesporus. Påfven *Thelesphorus*, † år 138. 1000, 8.

Bellue. Se **Pella**.

Belsabub, Belzebub, Bælzebub. En mäktig djefvul. *P. S.* 18, 28, 22, 25. *Leg.* 550, 21.

Benedicti kloster. S. Benedikts kloster på Casino-berget i Campanien. 744, 6.

Benedictus. Abbot, † år 543; helgon. *P. S.* 51—53, 56, 57. *Leg.* 694—699, 784.

Benedictus I. Påfve, † år 578. 708, 14.

Benedictus II. Påfve, † år 685. 734, 9, 10.

Benedictus III. Påfve, † år 858. 758, 20.

Benedictus VI. Påfve, † år 974. 763, 9.

Benedictus VII. Påfve, † år 984. 764, 4.

Benedictus VIII. Påfve, † år 1024. 767, 24, 768, 2, 7.

Benedictus IX. Påfve, † år 1044. 769, 7.

Benedictus X. Motpåfve, † år 1059. 1036, 20.

Benemarin. Ett Mauriskt rike vid 1340-talet. 176, 25, 177, 5, 30.

Benescio stadh. Ett märkligt misstag af öfversättaren, den gode Jöns Ruff, kanhända till följe af någon oordning eller lacun uti hans Latinska handskrift. Enligt originalet nemligen (*Jacob. de Voragine, Legenda Aurea, de Septem Dormientibus*) är meningen — **Epheso stadh.** Öfversättaren har gjort till en stad de tvenne Latinska orden *bene scio*. Latinska texten är här: »*Et interrogatus cujus civitatis esset, respondit: bene scio* (väl vet jag) *quod hujus civitatis sum; si tamen hec est civitas ephesorum.*» 440, 2.

Beneventum. Staden *Benevento* i Neapel. 211, 10, 12, 21, 982, 26.

Beniamin. En vis Jude i S. Helenas tid. 84, 5.

Benigno. *Benignus*, biskop af Armagh i Irland, † år 468; helgon. *P. S.* 67, 9.

Berengarius I. Konung i Italien, och kejsare, † år 924. 760, 1.

Berengarius II. Konung i Italien, † år 966. 764, 8.

Berit, Berith. En Indisk afgud. 204, 4, 10, 11, 980, 19.

Bernardus, Bernardhus, Bærnardus. Grundläggare af Clairvaux kloster, † år 1153; helgon. 62, 66, 783, 784, 786.

Bethania. En stad nära Jerusalem. 263, 8.

Bethleem, Bethleem, Betlehem, Bebleem, Beethleem, Beethlehem, Bæpleem. Staden *Bethlehem*, nära Jerusalem. 3, 6, 33, 34, 36, 45, 46, 64, 68, 245, 290, 627, 999.

Biærghe, Biærkø, Biærko øø. En handelsstad och kungsgård i Sverige. Dess läge är obekant. Några anse den varit Forn-Sigtuna, andra att den stod på ön Björkö, i Björkfjärden af Mälaren. 738, 4, 1034, 10.

Birgaria, Byrgaria. *Bulgaria*, Bulgarer-landet i Mæsia Inferior. 735, 9, 1033, 20.

Birgitta. Birger Pehrssons dotter, ett Svenskt helgon, † år 1372. 928, 31

Bisant. Se *Constantinopolis*.

Bisentina. Se *Tirus*.

Bitumas. Landskapet *Bithynia* i Mindre Asien, nu en del af det nordliga Anatolien. 988, 19.

Bituricas. ? Staden *Biturrica, Bituriges, Bourges*, hufvudorten i hertigdömet Berri, numera departementerna Cher och Indre. 22, 1.

Blaman. Blåman, Ethiopier, Saracen, Maur. 208, 225, 228, 238, 545, 546, 695.

Blamanna land. Ethiopien. 225, 228, 230, 233.

Blasius. Biskop i Sebasta i Mindre Asien, † år 287 enligt Legend-skrifvaren, men enligt andra år 316 eller andra år; helgon. 899—903.

Boecius. Romerske författaren *Anic. Manl. Torqu. Sever.*
Boethius, † år 524 eller 526. 700, 6.

Bohemar, Bohemin. Landet och riket (grefskapet) *Bavaria, Baiern*. 770, 8, 1036, 11.

Bona. Se **Ypponia**.

Bonefacius I. Påfve, † år 422. 676, 3-5.

Bonefacius, Bonifacius II. Påfve, † år 532. 704, 5, 703, 1.

Bonefacius III. Påfve, † år 607. 720, 7.

Bonefacius IV. Påfve, † år 615. 724, 1.

Bonifacius V. Påfve, † år 624. 727, 4.

Bonifacius VI. Påfve, † år 896. 759, 15.

Bonefacius VII. Motpåfve, † år 985. 1035, 23.

Bononia. Stad och ärkebiskopssäte i Italien. 793, 798, 799.

Botolfs mæssö. *Botolfsmæssö-dag*, d. 17 Juni. 527, 6.

Bourges. Se **Bituricas**.

Braband. Hertigdömet *Brabant* i Nederländerna. 763, 4, 8.

Bræm, Bræmen. Tyska fristaden och stiftet *Bremen*, vid *Weser*-floden. 738, 6, 1034, 13.

Brandaborgh. Landet *Brandenburg*, i *Preussen*. 770, 7.

Brescia. Se **Briccia**.

Bretaigne. Se **England**.

Briccia. Staden *Brixia, Brescia*, i Italien. 799, 1.

Briccius. *Britius*, biskop i *Tours*, † år 444; helgon. 635—638.

Bride. *Brigida*, † i Irland år 524; helgon. *P. S.* 67, 11.

Brim. Se **Gregorius V.**

Britania. Se **England**.

Britanicus. Kejsar *Claudii* son, † år 55. 305, 14.

Brithania, Brittonia. Se **England**.

Brixia. Se **Briccia**.

Brødra kirkia, Brødhra kyrkia. *Dominikaner-kyrkan* i *Compostella*, *Spanien*. 835, 18, 836, 3.

Bruno. Se **Gregorius V.**

Bufera. En hed emellan städerna *Carife* och *Sicera*, der slaget vid *Salsada* stod år 1340. 176, 20.

Bulgaria. Se **Birgaria**.

Burgundia. Hertigdömet *Burgund* i Frankrike. 274, 13, 625, 3.

Butea. Ett Mauriskt rike vid 1340-talet. 176, 26.

Cæsar. Se **Julius.**

Cayn, Kain, Chain. Adams son. 89, 94, 445.

Caiphas. Öfverste-prest i Jerusalem, vid Kristi tid. 196, 8.

Caius. Se **Gaius, Gallus.**

Calabria, Kalabria, Calabria land, Calabar. Landskapet *Calabrien*, i Södra Italien. 215, 568, 764, 789, 827, 1040.

Calcedonia, Calcedonea. *Chalcedonia*, en stad i Mindre Asien. 54, 286, 512, 680.

Kaldesk, Kaldeghsk. Kaldeisk. 627, 5.

Caldeus. Från Kaldeen. 419, 22, 24.

Caligula. Se **Gaius.**

Calixti kirku gardh. Påfven Calixtus l:stes Cœmeterium, på Via Appia, i Rom. 389, 7.

Calixtus, Kalixtus, I. Påfve, † år 222. 389, 1, 1002, 7, 1004, 6.

Kalixtus II. Påfve, † år 1124. 780, 7.

Calixtus. Namnet på en from pilgrim till S. Jakob i Compostella, år 1030. 970, 9, 14.

Kaluarie. *Kalvarie* berg eller *Golgotha*, nära Jerusalem. 95, 32.

Campania. Ett land i Italien. 377, 8.

Campanus. Af Campania. 1002, 8.

Canaan rike. Landet *Kanaan* i Judæa. 497, 4.

Candelmåssa. Se **Kyndelmåssa.**

Candidus. En af S. Mauricii banérförare, år 286. 508, 1, 1020, 25.

Cantarbiærgh, Canturbergh, Kantelbiærgh. Staden *Canterbury* i England. 773, 7, 787, 3, 1037, 21.

Capadocia, Capodocia land, Capadocie rike. Landskapet *Kappadocien* i Asien. 289, 490, 493, 899.

Caracalla. Se **Antoninus Corokalla.**

Karele, Nara Botn. *Karelen, Norrbotten*, i Finland, Skyther-landet. Legend-skrifvaren förstår härmed en del af *Svithiod det Stora*. 684, 2, 1034, 4.

Carife. ? Staden *Tarifa*, nära Gibraltar, Spanien. Se **Bufera**. 176, 21.

Carisius. Se **Carisius**.

Carinus. Romerske Kejsaren *Marcus Aurelius Carinus*,
† år 285. 467, 1.

Carisius, Carizius. En man af kunglig stämman i Norra
Indien, i S. Thomas' tid. 186—189.

Karl. Se **Karolus Magnus**.

Karl Benedicti. *Karl Bengtson*, en altarista i S. Katerinas kapell. År 1504, d. 12 Maj, invigd som munk och prest i Vadstena kloster. År 1506 afsänd, i sällskap med Nicolaus Ragwaldi, Confessor Generalis, att reformera klostren i Reval och Danzig. Han själf valdes till Confessor Generalis år 1520, nedlade detta embete det följande året, troligen för sjuklighet, återvaldes dertill år 1525, uppgaf det ånyo d. 25 Juli 1528 och dog d. 24 Jan. 1529. Han var öfversättaren af *Sagan om S. Bartholomei Moder*: — *Leg.* ss. 217—222. (Se Benzelius, *Diarium Vazstenense*. Ups. 1724. pp. 158, 160, 175, 176, 180, 181.) 217, 3.

Karl dighre. Romerske kejsaren *Carolus III, Grossus* vel *Crassus*, † år 888. 758, 15.

Karl skalle. Romerske kejsaren *Carolus II, Calvus*, † år 877. 756, 8, 757, 16, 758, 7, 15.

Carlamagnus. Se **Karolus Magnus**.

Carnotum, Karnon. En stad i Indien. Så säger Legend-skrifvaren. Men enligt Antonius, Archiepiscopus Florentinus, 2 par. tit. 16, cap. 2, sect. 5, citerad af Joan. Bonifacius, *De Divæ Virginis Mariæ Vita et Miraculis. Colonie* 1628, 8:o. p. 524, måste vi kalla denna stad: »Carnotum nobilem Gallie vrbem», d. v. s. *Chartres* i Frankrike, samt antaga »Hærtoghen af norre india» vara Rollo (Gånge-Rolf) sedermera Hertig i Normandie. Händelsen timmade, säger han, år 878. *Jacobus de Voragine, Leg. Aur. de Assumpt. S. Mariæ Virg.*, begynner samma berättelse med orden: »Cum dux normannorum urbem carnootensium obsedisset», utan vidare förklaringar eller något årtal. 16, 9, 22.

Karolomanus, Karolomannus. Franske ädlingen *Carolo-mannus*, son till Pipinus Crassus; blef munk i Casino-klostret, och dog i Vienne vid Rhone år 755. 730, 12, 744, 4.

Karolus. Franska konungen *Karl Martel*, son af Pipinus Crassus, † år 744. 730, 11, 12, 739, 9.

Karolus Magnus, Karlamagnus, Carlamagnus, Karolus, Carolus, Karl Konunger, Karl. Kejsaren *Karl den Store* i Frankrike, † år 814. 274, 730, 732, 739, 746—749, 754—753, 755, 1035.

Cartago, Kartago. Staden *Kartago*, i Afrika. 397, 4, 692, 3.

Carus. Se *Clarus*.

Cassiodorus. Romerske statsmannen och theologen *Magnus Aurelius Cassiodorus*, † år 575. 705, 7.

Castinus. Se *Iusticius*.

Castrum Angeli. Slottet *S:t Angelo* i Rom. 744, 12.

Katerina. *Karin*, om hvilken Svenska folkvisor handla, en Egyptisk prinsessa, martyrer vid pass år 307; helgon. 534, 535, 537—539.

Katerine apton. *S. Karins afton*, d. 24 Nov. 489, 31.

Cecilia. *Cæcilia*, martyrer under kejsar Alexander Severus; helgon. 390, 10, 14, 394, 2, 4005, 7.

Cecilia rike. Se *Sicilie rike*.

Celestinus, Celestyn, I. Påfve, † år 432. *P. S.* 3, 7, 66, 5, 26. *Leg.* 676, 5, 678, 1.

Celestinus II. Påfve, † år 1144. 782, 9.

Celestinus III. Påfve, † år 1198. 789, 2.

Celia. Se *Celion*.

Celidonius. Åt hvilken Kristus återgaf synen; helgon. 266, 6.

Celion, Celyons berg, Selio berg. *Celia-berget*, nära Ephesus. 433, 434, 436, 437, 440.

Celius berg. *Mons Cælius*, nu *Lateranen*, i staden Rom. Se *Latran*. 994, 21.

Kelmutz. Se *Selio berg*.

Celoberka. ? *Kolbig, Kolwigh, Kolbecke, Klopberg*, nu *Goldbeck*, S. från Halberstadt i Saxen. 877, 2.

- Kent.** Riket, nu grefskapet *Kent*, i England. *P.S.* 68, 13.
- Cetilla.** En hos matyrologisterne omnämnd, men annars obekant, dotter af kejsar Decius (Gallienus). Hon blef kristen, och dog som martyr under Claudius. Se **Triphonia**. 423, 11, 20.
- Cæsarea, Sesarea.** Staden *Cæsarea* i Palestina. 112, 3, 184, 1, 182, 1.
- Cæsarea Capadocia.** Staden *Kaisariëh* i Kappadocien. 289, 16.
- Cesariensis.** Af *Cæsarea* i Palestina. 388, 11.
- Chain.** Se **Kain**.
- Chale.** Se **Tale**.
- Chartres.** Se **Carnotum**.
- Chersona.** Se **Tersona**.
- Cherubin.** Engeln som vaktade Paradiset. 90, 19, 21, 94, 2.
- Chlorus.** Se **Constantinus**.
- Chosroes.** Se **Cosdroas**.
- Ciboria, Cyborea.** Förrädaren Judas' moder. 244, 2, 3.
- Cicilia.** Se **Cilicia**.
- Cicilie land.** Se **Sicilie rike**.
- Cilicia, Cicilia.** Landskapet *Cilicien* i Mindre Asien. Sidan 52 rad. 16, sträcket det så långt emot söder, som att innefatta *Syrien*. Se **Sicilie rike**. 28, 17, 52, 16, 203, 31.
- Cilion.** Se **Silicon**.
- Kindabergh.** Det gamla *Kindaberg*, vid foten af Kinnekulle, i Vestergötland, Sverige. 849, 13.
- Kyndelmässa, Kyndelmässa dag, Kyndelmässa, Kyndilmässa, Candelmässa, Kyndilmässa dagher, Likt missa, Likt-missa.** *Kyndelmässa-dag, Mariæ Kyrkogång*, d. 2 Febr. 8, 11, 429, 453, 462, 728, 926.
- Kyndelmässa afton.** *Kyndelmässa-afton*, d. 4 Febr. 9, 5.
- Cinthius.** En Romersk Patricier, Påfven Benedikt den VI:s baneman, år 974. 764, 2.
- Kyonia.** En af S. Anastasias trenne tjänste-mör. 485, 15.
- Ciprianus Carthaginensis,** biskop i Carthago år 258; helgon. Sammanblandad af Legend-skrifvaren med **Ciprianus Antiochenus**. 397, 3.

Ciprianus Antiochenus, en trollkarl som blef kristen och martyrer, med S. Justina, omkring år 280; helgon. Sammanblandad af Legend-skrifvaren med *Ciprianus Carthaginensis*. 445—449.

Cyprus. Ön *Cypern*, i Medelhafvet. 658, 24.

Ciricius, Ciriacus, Ciriaci. Påfven *Siricius*, † år 399. 644, 1, 9, 682, 10, 683, 9.

Kirkmæsse nat, Kyrkmæsse nath. Dygnet då man höll den årliga åminnelse-festen af det helgon hvars namn en kyrka bar, *Dedicationis dies*. 480, 16, 1045, 32.

Cistercium. Klostret *Cisteaux, Cîteaux*, i Burgund. 784, 19.

Citrinus. Se *Seuerius*.

Claius. Se *Aclius*.

Clarus. (Skrif-fel för **Carus**), Romerska Kejsaren *M. Aurelius Victor Carus*, † år 283. 405, 21, 467, 1.

Classe. Se *Eliacum*.

Claudius I. Romerske Kejsaren *Tiberius Claudius*, † år 54. 104, 22, 305, 1, 16, 306, 2.

Claudius II. Romerske Kejsaren *M. Aur. Flavius Claudius*, † år 271. För öfrigt är: »i Claudii daghum» ett stående uttryck för obekanta tider och kejsare från år 200 till år 300. 423, 451—454.

Claudius. En Romersk höfding som antog kristendom genom S. Crisantus. Kanhända *Ti. Claudius Severus*, Consul år 294. 468, 19.

Clodouus. Se *Clodouus*.

Clemens. ? Från Alexandria, † omkring år 215; helgon. 100, 17.

Clemens. (*Cletus*.) *Clemens I*, Påfve, afsade sig påfvestolen år 76. Enligt sagan hade Faustianus och Macidiana 3:ne söner: *Clemens*, (sedermera Påfve), Faustinus och Faustus. Under det att de voro trälar hette Faustinus *Nicheta* och Faustus *Aquila*. Clemens var en lärjunge af S. Pehr. 342, 346, 348—353, 356—363, 994, 997. Se *Cletus*.

Clemens, Swidger. *Clemens II*, Påfve, först kallad *Suidegerus*, † år 1047. 774, 10.

Clemens. Motpåfve år 1080. 778, 5.

Clemens IV. Påfve, † år 1268. 797, 20.

Clemens kirkia. S. Clemens' kyrka i Rom. 363, 12.

Cleofas, Cleophas, Alpheus. Broder till S. Josef, Kristi fosterfar, och fader till S. Jakob den Mindre. *Alpheus* var hans Grekiska och *Cleofas* hans Hebreiska namn. 193, 194, 231, 239, 243, 311, 374, 984.

Cletus. Påfve, † år 83; helgon. Sid. 994 rad. 24, står **Cletus** i handskr. i stället för **Clemens**, se denne, 357, 1.

Clodoueus, Clodouins, Clodouens. Kejsar *Clovis I*, af Frankrike, † år 511. 689, 7, 16, 20, 23.

Clodouens. Kejsar *Clovis II*, af Frankrike, † år 660. 345, 20.

Clotilde. Se **Rocildis**.

Clouis. Se **Clodouens**.

Cluniacensis. Ty så måste vi läsa skrif-felet: **Duniacensis**, köpingen *Cluny*, i Frankrike, SO. från Paris, fordom sätet för ett ryktbart Benediktiner-kloster. 845, 5.

Knuther rike, Knut rike, Knutir. *Knut den Mäktige, Canutus Magnus*, Konung i Danmark och England, † år 1035. Hans dotter (*Gunhild*, hos Tyskarne kallad *Kunigunde*) var Kejsar Henrik III:s 1:sta (men enligt Legend-skrifvaren hans 2:dra) hustru. 773, 1, 839, 3, 863, 10.

Coln, Koln, Kolnø. Staden *Colonia Agrippina, Cologne, Köln*, i Preussen. 116, 367, 633, 683, 684, 915.

Coloniensis. Af staden Köln. 770, 5.

Colosus. En ofantlig afguda-bild, upprest af Nero i Rom. 307, 12.

Columpna stadh. Byn *Capo delle Colonne*, på Calabriens östra kust. 215, 32.

Columquille. *Columba*, äfven kallad *Columcelli, Columquill*, Presbyter och Abbas, † år 597; helgon. P. S. 67, 11.

Comodus. *Lucius Aelius Aurelius Commodus*, Romersk Kejsare, † år 192; son af Marcus A. Aur. Antoninus. Legend-skrifvaren, på ett ställe (s. 383, 3), gör honom till denne Kejsares broder, och på ett annat. (s. 385, 1) gifver

honom som medregent Kejsar L. A. Aur. Verus Antoninus, hvilken dog år 164. 383, 3, 385, 1, 5.

Completerium, Nattsangh, Natsang. Den 7:de och sista af de Canoniske *Horæ*, eller Ekklesiastiska Andakts-stunder, *Cantus Nocturnus*, *Natt-sång*, kl. 9—10½ e. m. 797, 1030, 1038. Se **Otto-Sangh**.

Compostella, Kompostella, Kompersella, S. Iacobus, S. Iacobus i Compostella. Staden och Helgedomet *Sant-Jago de Compostella*, i Galicien, Spanien. 166, 168, 169, 172, 173, 836, 969, 970, 972.

Konkaber. En Irländsk konung, som Tungulus såg i Himmelryket. *P. S.* 37, 12, 15.

Conches, Conchez. S. Patriks moder. *P. S.* 3, 5, 66, 2.

Concordia. Fostermoder till den Romerske Censorn Valerianus. Hon antog kristendom och dog som martyrer år 258. 422, 13.

Concordius. Fader till den år 171 som martyrer döde Påfven Soter. 1002, 8.

Konija-landet. Se **Licaonia**.

Konieh. Se **Yconium**.

Conrad, Conradh, Conradus, I. Romersk Kejsare, † år 918. Sammanblandad af författaren med *Conrad II.* 770, 1, 772, 6, 16.

Conrad, Conradh, II. Romersk Kejsare, † år 1039. 774, 4, 8, 772, 3, 839, 1, 2.

Conradus III. Romersk Kejsare, † år 1152. 782, 1.

Conradh. Magister *Conradus de Martburg*, skref S. Elizabeths lefverne år 1232. 804, 7.

Constancia. Dotter af Kejsar Constantinus Magnus, och gift med Gallicanus, som var martyrer omkring år 363. 594, 596, 598, 906, 908, 911.

Constancius. En af S. Mauricii banér-förare, år 286; helgon. 508, 7, 1020, 27.

Constancius. Romerska Kejsaren *Flavius Valerius Constantius*, † år 361. 573, 581, 584, 587, 588, 590, 592, 596, 909.

Constancius. Se **Constantinus Magnus**.

Constans. Se **Constantinus**.

Constans. Romerske Kejsaren *Heraclius Constans*, † år 663. 56, 9, 733, 1, 4, 15, 734, 1.

Constantin Constantt. Se **Constantinus V.**

Constantinopolis, Constantinopolim, Bisant. *Konstantinopol, Byzantium.* 54, 285, 286, 441, 523, 568, 569, 640, 704, 740, 724, 739, 743, 764, 866, 962.

Constantinopolitanus. Af Konstantinopol. 657, 726, 736.

Constantinus. En kristen, en af de 7 Söfvare i Efesus, år 250. 433, 9, 436, 1.

Constantinus. Fader till Påfven Felix I, hvilken dog år 274. 454, 2, 1042, 1.

Constantinus. Romerske Kejsaren *Flavius Valerius Constantius Chlorus*, † år 306. 533, 4, 5, 563, 3.

Constantinus. Romerske Kejsaren *Flavius Constans*, † år 350. 573, 8.

Constantinus, Constantinus Magnus, I. Romerske Kejsaren *C. Aur. Flavius Valerius Constantinus, Konstantin den Store*, † år 337. 80, 83, 84, 86, 200, 533, 557, 563—569, 573, 576, 577, 591, 594, 596, 598, 906, 907, 909, 944, 1025.

Constantinus II, Romerske Kejsaren *Flavius Constantinus Junior*, † år 340. 573, 596, 597, 909, 940.

Constantinus III. Romerske Kejsaren *Flavius Heraclius Constantinus*, † år 644. 729, 1, 5, 733, 1.

Constantinus IV. Se **Eridonaa.**

Constantinus, Constantin Constantt, V. Romerske Kejsaren *Constantinus Pogonatus*, † år 685. *P. S.* 68, 1. *Leg.* 734, 1, 4, 735, 1.

Constantinus VI. Romerske Kejsaren *Constantinus Copronymus Iconoclastes*, † år 775. 745, 7, 10, 14.

Constantinus VII. Romerske Kejsaren *Flavius Constantinus*, † år 797. 743, 1, 12.

Constantinus. Påfve, † år 745. 736, 7, 8, 737, 2.

Constantinus. Den 12:te Anti-papa, en lekman som grep påfvemakten med våld år 768. Han bortdrefs af Romarne, och efterföljdes af Stephanus III. 745, 9, 14.

- Cordula.** Martyr i 4:de eller 5:te seklet; helgon. 683, 17.
- Cornelius.** En Romersk höfvitsman, döpt af S. Pehr. 400, 15.
- Cornelius.** En lärjunge af Päfven Clemens I, omkring år 70. 364, 19.
- Cornelius.** Päfve, † år 250. 396, 6, 444, 1, 15.
- Cornewaill.** Landskapet *Cornwall*, i England. P. S. 66, 8.
- Corokalla.** Se **Antoninus Corokalla.**
- Hælgha **Kors dagh** **wm høstin**, Hælgha **Cors hoghtiid** **wm høstin**, **Exaltacio.** *Korsmessan om Hösten, Korssets Upphöjelse*, d. 14 Sept. 660, 11, 724, 7, 8.
- Hælgha **Kors Kirkia j Iherusalem.** Ett kapell i Helga Kors Kyrkan i Rom. 767, 5.
- Cosdroas, Kosdroas, Cosdroe.** Persiske Kejsaren *Chosroes II*, † år 628. 722, 2, 5, 15, 723, 1, 5, 8, 11.
- Cosmas.** Martyr vid pass år 303; helgon. 543—547.
- Costus.** En konung i Egypten år 305, fader till S. Katerina. 534, 1.
- Craton.** En Grekisk filosof, omvänd af S. Johan Evangelisten. 151, 20, 152, 3, 7.
- Craton.** En Romersk filosof i Kejsar Constantins tid. 80, 16.
- Crescencia.** Martyr omkring år 287; helgon. Se **Vitas.** 526, 28.
- Crescencius.** En Romersk Consul, afsatte Päfven Gregorius V och tillsatte Johannes (XVI) år 996. 764, 12, 17.
- Cretas, Thrakas.** En obekant legend-stad. 463, 19.
- Crisantus,** Martyr omkring år 290; helgon. 467—469.
- Crisogonus.** Martyr vid pass år 304; helgon. 485, 488, 489, 1046.
- Crisostomus.** Se **Iohannes Crisostomus.**
- Cristina.** Martyr i 3:dje eller 4:de århundradet; helgon. 503—506.
- Cristoforus, Christoforus, Reprobuz.** Iman sin omvändelse hette han *Reprobuz*. Martyr vid pass år 250; helgon. 497—502, 1049.

Cromacius.

Cromacius. Borgmästare i Rom år 288, blef kristen och martyr. 477—479, 1045.

Kumen. Biskops-sätet *Cumæ*, nu *Castri Sophiano*, i Italien. 834, 19.

Cunigunda. Se **Raþegund.**

Kuse. En vis Jude i S. Helenas tid. 83, 31.

Dacia. Ett klerk-uttryck för alla de Nordiska länderna utanför England (d. v. s. Danmark, Norge, Sverige, Finland), *Hög-Norden, Skandinavien.* 799, 10.

Dacia, Danmark, Danmærk. Landskapet *Dacia*, nu *Siebenbürgen, Valachiet, Moldau och en del af Ungern.* 376, 592, 594, 906.

Dacianus, Decianus. Proconsul i Spanien år 304, en grym förföljare af de kristne. Detta namn brukas ofta som en blott legend-figur. 474—474, 493—496.

Dado. Se **Andoen.**

Dæn, Dænus. Se **Dan.**

Dæner. Se **Danus.**

Dagebertus. Se **Dagobertus.**

Dagnus. En legend-konung i Syrien, S. Christofers baneman, år 250 500, 24.

Dagobertus, Dagobertus. Kejsar *Dagobert I*, af Frankrike, † år 638. 345, 10, 18.

Dalmacia. Uti det Romerska Illyria, nu *Dalmatien*, i Österrike. 465, 1.

Damari. Hustru till Dionisius Areopagita. 344, 13.

Damascus. Staden *Damascus*, i Syrien. 895, 10, 15, 897, 18, 31, 898, 15.

Damasius, Damasus, I. Påfve, † år 384, 609, 626, 628, 629, 639.

Damasius II. Påfve, † år 4048. 774, 11.

Damianus. Martyr vid pass år 303; helgon. 513—517.

Damianus. Se **Dumianus.**

Damianus. Se **Petrus Damianus.**

Sv. Fornskr. Sällsk. Saml. IV.

Dan, Dana, Dæn, Dænus. Dansk, från Danmark. 758, 2, 762, 1, 3, 1035, 4.

Danabot. Se **Thyri**.

Dana virke. Danskarnes vall, *Danevirke*, ett mäktigt värn (vall eller mur) emot Tyskarne, upprest vid Sönderjyllands gräns under drottning Thyres ledning, vid pass år 930. 747, 3.

Danmærk. Se **Dacia**.

Danmark. Danskarnes land, Danska riket, *Danmark*. Äfven användt i betydelsen *Danmark-Norge*. 685, 746, 747, 758, 762, 773, 839, 843, 867, 886.

Danmark. Se **Dacia**.

Danubius. *Donau-floden*. 564, 9, 723, 2.

Danus, Dæner. En Daker, innevånare i Dacia. 376, 12, 383, 14.

Daria. Martyr omkring år 290; helgon. 467—469, 4014.

David, Daidh. Profeten, konung i Israel, † år 4015 f. Chr. *P. S.* 49. *Leg.* 3, 6, 81, 82, 93, 94, 600, 603, 640, 892, 914.

Decianus. Se **Dacianus**.

De ciuitate Dei. Ett arbete af S. Augustinus. 647, 2.

Decius. Romerske Kejsaren *C. Messius Q. Trajanus Decius*, † år 251. 394—396, 425, 433—440, 443, 444, 451.

Decius. Se **Gallienus**.

Demeturus. Annars skrifven **Domitius**, fader till Påfven Calixtus I. 389, 1.

Demostenes. En domare i Ravenna, under S. Apollinaris' tid. 328, 7.

Denis. Se **Dyonisii monster**.

Deodatus. Påfven *Adeodatus*, † år 676. *P. S.* 69, 1.

Deusdedit. Påfve, † år 618. 727, 1.

Diana. En Romersk afgudinna. 134, 154, 155.

Didrik. Se **Thidrik**.

Dioclesianus, Dyoclecianus, Dioclecianus. Romerske Kejsaren *C. Aurel. Valer. Jovius Diocletianus*, † år 313.

465, 466, 470, 471, 475, 479, 480, 486, 488—490, 493, 507, 508, 518, 524—526, 528, 529, 533, 899, 1020.

Dionisius. Gift med en prinsessa Pelagia; blef omvänd af S. Thomas. 183. 23.

Dionisius, Dyonisius. En kristen, en af de 7 Sofvare i Ephesus, år 250. 433, 8, 435, 18.

Dyonisius. Påfve, † år 268. 450, 8.

Dionisius, Dyonisius, Dyonisius Ariopagita. Legend-skrifvaren har begått ett mycket vanligt fel deruti att han sammanblandat tvenne helgon: 1. *Dionisius Areopagita*, S. Pauls lärjunge och den förste biskop i Athen, † vid slutet af 1:sta seklet; 2. *Dionisius Gaulorum Apostolus*, biskop i Paris och Frankrikes skydds-helgon, † år 272. 106, 107, 243, 339—345, 368, 744, 995.

Dyonisii monster, Sandinis kloster, Sandinis. Klostret, kyrkan, staden *S:t Denis*, nära Paris, grundlade på det ställe dit S. Dionisius bar sitt hufvud efter sitt martyrium. 344, 14, 30, 744, 13, 745, 3.

Dyri. Se **Thyri**.

Dyringa. Se **Thyringha**.

Dius. En Romersk domare, pinade S. Christina, i 3:dje eller 4:de århundradet. 505, 20, 27, 31.

Doek. En vis Jude i S. Helenas tid. 83, 19, 29, 30.

Dom-berget. Se **Mons Domini**.

Domicianus. Romerske Kejsaren *Titus Flavius Domitianus*, † år 96. 149, 150, 321, 322, 339, 342, 357, 367.

Domicilla. Är här gjordt till ett namn, men enligt Latinska texten (»domicellam virginem neptem Domiciani imperatoris») borde författaren öfversatt *en vælburin fröken* [*jungfru*], dotterdotter *domiciani kejsare*. 357, 16.

Dominikaner-orden. Se **Predikara lifnader**.

Dominici dagher. S. *Dominici dag*, d. 5 Aug. 799, 20.

Dominicus. Predikare-ordens grundläggare, † år 1221; helgon. 3, 791, 792, 794—796, 798, 799.

Dominicus. En Dominikaner, martyr med Petrus Predikare, vid pass år 1252. 832, 9.

Domitius. Se **Demeturus.**

Dompnus II. Päfve, † år 975. 764, 2.

Donati clostir. Misstag eller skrif-fel för **Pontiniaci clostir**, Cistercianer-klostret vid **Pontigny** i Frankrike. 787, 14.

Donatus. En Irländsk konung, som **Tungulus** såg i Paradiset. *P. S.* 37, 12, 17.

Donus I. Päfve Se **Adiocatus.**

Dorotheus. En Romersk riddare, martyr vid pass år 303. 524, 1.

Dorotheus. Från Tyrus, skref och dog i 4:de århundradet; helgon. 296, 1.

Döf, Dødher, Død. Döden, Döds-kungen. 265, 10, 348, 15, 476, 3.

Dowir. Staden *Dover*, på Englands SO. kust. 773, 3.

Drusiana, Drusina. S. Johannes Evangelistens andeliga dotter, uppväckt af honom från döden. 151, 154, 964.

Dumianus, Damiarius. Annars skrifven **Damianus.** En prest sänd af Päfven Eleutherius att kristna England. 387, 8, 1002, 20.

Duniacensis. Säkerligen en miss-skrifning för **Cluniacensis**; se detta.

Eadbald. Se **Edbaud.**

Eboracensis. Af ärkebiskops-staden *York*, i norra England. 842, 1, 844, 16.

Ebreisk, Ebrezsc, Ebrezsk. Se **Hebresk.**

Ebron. Hebron-dalen, i Judæa. 89, 20, 90, 15, 92, 29.

Edbaud. *Eadbald*, konung i Kent, England, † år 639. *P. S.* 68, 13.

Edhward, Euxærdh. Engelske konungen *Edward I*, † år 1307, son till Henrik III, och broderson till hertig Richard, sedermera Tysk kejsare. 828, 8, 1040, 4.

Edissa, Rages Medorum, Reges Medorum. Staden *Edessa*, i Mesopotamien. 189, 231, 232, 985.

Edward Confessor. Se **Ethwardus.**

Efesus, Ephesus, Ephesus, Ephesi stadh. Staden *Ephesus*, i Mindre Asien. Se **Bonescio stadh.** 13, 38, 150, 367, 433, 435, 437, 438, 440, 444.

Effrem. En helig ensling, år 363. 602, 14, 17, 20, 605, 5, 6.

Egeas. Fursten i Achaia, i S. Andreas' tid. 137—142.

Egidij altare. Altaret i klosterkyrkan i Nemours, der S. *Ægidius* var abbot. 752, 24.

Egidius. *Ægidius*, född i Grekland. I Frankrike kallades han **Gilles**. Han kom till Gallien år 715, eller långt sednare enligt andra. Några uppgifva att han dog vid pass år 550; helgon. 750, 752, 753.

Egipciaca. Från Egypten. 454, 1, 2.

Egyptius. En Egypter. 619, 23.

Egippus, Egyptus. En konung i Ethiopien, kristnad af S. Mattheus. 228, 1, 13, 18, 230, 16.

Egipt, Egiptes, Egiptæ land, Egipti land, Egipto land, Egypto, Egypto land, Egypto rike. *Egypten.* 4, 35, 71, 92, 99, 228, 233, 239, 254, 306, 339, 373, 385, 455, 533—535, 620, 626, 726, 808, 809, 944, 1028.

Egisippus. Kyrkohistorikern *Hegesippus*, från 2:dra århundradet. 194, 197, 274, 384.

Eingland. Se **England**.

Elena. Se **Hel, Helena**.

Eleutherius, Euleutherius. Märtyr med S. Dionisius Areopagita; helgon. 343, 2, 344, 9, 25, 995, 19.

Eleutherius. Påfve, † år 185. 387, 1, 7.

Eliacum. Latinska texten har: »ad civitatem Classensem». *Eliacum* är visst ett afskrifvare-fel. Staden *Classis* är den numera obetydliga byn *Classe*, nära Ravenna. 325, 16.

Eliseus. Profeten *Elisa*. 51, 11.

Elizabet, Elizabeth. Zacharie husfru, S. Johannes Döparens moder. 32, 49, 71, 890, 892—894, 939.

Elizabeth, Elizabet, Elizabæth. Prinsessa af Ungern, † år 1234; helgon. 803, 805—813, 815, 816, 818, 821, 822, 825, 826, 828, 1039.

Emanuel. *Gud med oss!* 82, 24.

Emerenciana. S. Agnes' fostersyster, martyrbör omkring år 304. 574, 23.

Emissena. Beda (Chron., ad an. Chr. 459), har: »Emissam Phœnicie urbem»; Jac. de Vorag. (Leg. Aur. De Decol. S. Joan. Bapt.): »Quidam Emissene civitatis figulus paupertatem fugiens». Här är *Emissene* adjektivet af ordet *Emissa*. Uttrycket hos Legend-skrifvaren är både ett missförstånd och en glosa, den förra, *Emissena* för *Emissa*, den sednare, tillägget, såsom förklaring, »cicilie rikis». Staden som menas är: *Emesa*, *Emesus*, *Emisa*, *Emessa*, *Emissa*, *Chemps*, nu *Hems*, *Hims*, i Syrien, norr om Damascus, vid Orontes-floden. Se *Cilicia*. 52, 15.

Enchanias. Se *Euchanias*.

Engaddi. Staden *Engedi*, nära Jericho. 68, 15.

England, Ængland, Ænglandh, Ængland, Kingland, Engleterre, Anglia, Britania, Brittania, Brithania, Bretagne. England, Brittanien. P. S. 3, 49, 66—69. Leg. 159, 160, 305, 319, 387, 533, 682, 685, 712, 714, 773, 787, 788, 828, 839—844, 860, 869, 1003, 1034.

Engleis, Ænglisk. Engelsk. P. S. 68, 12. Leg. 787, 10, 967, 34.

Engleterre. Se *England*.

Ensiferorum ordo. Se *Guz riddara*.

Ephesus. Se *Efesus*.

Ephigenia, Ephygenia, Epigena. Den Ethiopiske konungen Egippus' dotter, omvänd och vigd till nunna af S. Mattheus. 228—230, 984.

Epiphanius, Epyphanius. Biskop af Salamis på Cypern, † år 403; helgon. 12, 36, 658, 659, 928.

Eraclius, Erclaius. En man som förskref sig åt Djefvulen, men räddades af S. Basilius. Hos Jac. de Vorag. kallas han *Eradius*, i andra traditioner *Phanias*. 603, 4, 1028, 3.

Eraclius. Romerske Kejsaren *Heraclius Constantinus*, † år 644. 721—723, 727, 729.

Eradius. Se *Aclius*, *Eraclius*.

Erclaius. Se *Eraclius*.

Ercombert. Se *Herconbert*.

Ercules, Arcules. Romerske Hjelteguden *Hercules*. 449, 11, 1011, 24.

Ericus. I eller IX, konung i Sverige, † år 1160; helgon. 883, 1, 4, 888, 4.

Eridonas. Romerske kejsaren *Constantinus IV Fl. Heracleonas*, Heraclii frillo-son med Martina, sändes i landsflykt med sin moder år 641. 729, 4.

Erodes. Se **Herodes**.

Esculanius. Vanligen stafvad: **Herculaneus**, påfven Linus' fader. 309, 2.

Esmeria. Se **Hysmaria**.

Essend. *Essendia*, nu *Essen*, en stad i Preussen icke långt från Düsseldorf. 517, 6.

Ethea, Ethena. Fariseen Gamaliels hustru. 282, 28, 990, 27.

Ethelredus. Se **Mildredus**.

Ethereus. En konungason, S. Ursulas trolofvade, i 4:de eller 5:te århundradet. 683, 7, 10.

Ethiopia. Se **Blamanna land**.

Ethwardus, Edwardus. *Edward Confessor*, i England, † år 1066; helgon. 159, 16, 160, 12, 967, 30.

Eua, Ewa. Den första qvinnan. 65, 15, 89, 22, 90, 3, 10, 12.

Euærdh. Se **Edhward**.

Evaristus. Se **Anaristus**.

Euchanias. Så läses det i Latinska texten, men kan äfven läsas **Enchanias**, i likhet med den tryckta Svenska texten; konung Abbagarus' fader. 231, 10.

Eucharia. Moder till S. Maria Magdalena. 263, 4.

Eudochion, Theodorion. ? *Theodotio*, af Efesus, i 2:dra århundradet; antog Judendomen och öfversatte Bibeln från Hebreiska till Grekiska. 385, 4, 1002, 15.

Eudoxia. Romerska Kejsarinnan *Ælia Eudoxia*, † år 404. 659, 14, 16, 23, 660, 3, 9.

Eudoxia. Romerska Kejsarinnan *Eudoxia Athenais*, filosofen Leontius' dotter, gift med Theodosius II, † år 460. Förvexlad af Legend-skrifvaren med *Licinia Eudoxia*. Se **Omerocentones, Virgiliocentones**. 114, 9, 14, 677, 9.

Eudoxia. Romerska Kejsarinnan *Licinia Eudoxia*, Theodosii II:s dotter, † efter år 462. Sammanblandad af legend-skrifvaren med *Eudoxia Athenais*. 286, 8, 27.

Euellonie. Ön *Avallon*, *Ynis Wydrin*, *Glastney*, i floden Bret, Somersetshire, England. P. S. 67, 3. Se **Glastembirs**.

Eufemia. Dog för tron omkr. år 307; helgon. 510—512.

Eufemianus, Eufeminianus. Fader till S. Alexius, i 4:de eller 5:te seklet. Se **Aglaes**.

Eufrates. En af de 4 Paradisiska floderna. 94, 14.

Eugenia, Eugenius. Enligt legend-skrifvaren en helig qvinna i Egypten, vid slutet af 2:dra århundradet, dotter af senatoren Alexander. 385, 11, 16, 18, 386, 1, 2, 4, 5.

Eugenius. Romerske Kejsaren *Flavius Eugenius*, † år 394. 639, 3, 7, 8.

Eugenius II Päfve, † år 827. 755, 9.

Eugenius. Se **Eugenia**.

Eularius. Mot-päfven *Eulalius*, år 418. 676, 4.

Euleutherius. Se **Eleutherius**.

Eusebius. Kejsar Neros frände. 296, 7.

Eusebius. Päfve, † år 310. 564, 1, 563, 2, 564, 6.

Eusebius. Biskop i Cesarea, † omkring år 340. 239, 1.

Eusebius. Biskop i Vercelli, martyrer vid pass år 370; helgon. 564, 587, 588.

Eustachius, Eustakius Placidus. Kejsar Trajani marskalk; helgon. 372—374.

Eutychianus. Se **Lvcianus**.

Euticia. Moder till S. Lucia, hvilken dog vid pass år 305. 555, 3.

Eutropius. Romerske konsulen och snöpingen, † år 399. 657, 7.

Ewa. Se **Eua**.

Ewencius. En prest, martyrer tillsammans med Päfven Alexander I. 379, 12.

Exaltacio. Se Hælgha **Kors**.

Exuperus. En af S. Mauricii banérförare, år 286; helgon. 508, 7, 1020, 26.

Fabianus. Påfve, † år 250. 394, 1, 8.

Fabianus. Borgmästare i Rom, år 288. 479, 12, 15, 17.

Fabius. Fader till Påfven Fabianus. 394, 1.

Fæmpta dagh. Se **Jula**.

Fænadi, Fænedi. Se **Venecia**.

Farao, Pharao. Konung i Egypten. 76, 35, 77, 3, 92, 28.

Fasta, Langa Fasta. *Fastan, Fastlagen, Quadragesima*, de 7 veckorna ifrån Fastlags-söndagen intill Påskdagen. 699, 8, 749, 17.

Fauersham. Staden *Faversham, Feversham*, Kent, England. *P. S.* 68, 17.

Fausta. Moder till S. Anastasia, som dog år 287 eller 305. 485, 3.

Faustina. Kejsar Antonini Pii dotter, gift med Kejsar M. Annus Aurel. Antoninus. 384, 12.

Faustinianus, Faustinus. S. Clemens' fader. **Faustinus** är den vanliga formen. 346—348, 354—356, 994.

Faustinus, Nicheta. En son af Faustinianus och broder till S. Clemens. Såsom slaf hette han **Nicheta**. Se **Clemens, Iustina**. 346, 349, 354—353.

Faustinus. Se **Faustinianus**.

Faustus, Aquila. En son af Faustinianus och broder till S. Clemens. Under det han lefde som träl, hette han **Aquila**. Se **Clemens, Iustina**. 346, 349, 354—353.

Februa. Romerske Guden Mars' moder. 9, 1, 6, 9, 926, 15.

Februarius. *Februari månad*. 9, 149, 926.

Februus, Februus Pluto, Pluto. Romerske afguden *Pluto*. 9, 11, 12, 18.

Febus. En lärjunge af S. Clemens. 364, 19.

Feceninus, Fecenninus. Se **Fescenninus**.

Felicianus. Martyr omkring år 287, eller enligt *Legenda Aurea* år 277; helgon. 528, 1, 4, 7, 529, 3.

Felicissimus. En Romersk prest, diaconus under Sixtus II. 409, 6, 1008, 10.

Felicola, Felicula. En väninna till S. Petronilla, S. Pehrs dotter; helgon. 330, 334, 333—336.

- Felícula dagher.** *S. Felículas dag*, d. 13 Juni. 336, 4.
- Felix.** Fader till Påfven Victor, hvilken dog år 197. 388, 1.
- Felix I.** Påfve, † år 274. 454, 1.
- Felix II.** Påfve, † år 359. 590, 14, 15, 594, 2.
- Felix III.** Påfve, † år 492. 694, 1.
- Felix IV.** Påfve (fäpferfäpers fäper, icke »fäper» eller »fadherfadher», som legend-skrifvaren säger, till Påfven Gregorius I), † år 530. 545, 11, 704, 1.
- Fenix fughl.** *Fågeln Fenix*, i Egypten. 306, 4.
- Fescenninus, Fecenninus, Feceninus.** Vanligen skrifven **Fescennius**, en Prefekt under Kejsar Domitianus. 342, 18, 19, 21.
- Festum animarum.** Se *Siöla dagh*.
- Fikco.** Se *Anna Fikconis*.
- Finland.** Hertigdömet Finland. Se **Karele**. 885, 20, 886, 9.
- Fison.** En af de 4 Paradisiska floderna, *Phasis*, i Colchis. 94, 13.
- Flaccus, Flacchus.** En Romersk Patricier, som begärde Petronilla, S. Pehrs dotter, till äkta. 330, 332, 333, 335.
- Flander, Flandher.** *Flandern, Nederländerne*. 277, 1, 834, 10.
- Floræncia, Florentz, Florenz.** Staden *Firenze, Florens*, i Toscana, Italien. 475, 828, 834, 833, 1040.
- Florenzia.** En helig fru, fann S. Vitus' och hans följeslagares lik, år 287. 527, 5.
- Florentinum.** Staden *Firenzuola*, i Toscana, Italien. 828, 11, 1040, 7.
- Florentinus.** En prest, sökte att förgifta S. Benedictus, omkring år 520. 695, 12.
- Florentz, Florenz.** Se **Floræncia**.
- Florianus.** Se **Glorianus**.
- Focas.** Se **Phocas**.
- Foghodius, Fokius.** *Photinus*, biskop i Lyon år 479 enligt Baronius, martyrer under Kejsarne M. Aur. Verus och Antoninus; helgon. 384, 11, 1004, 16.
- Formosus.** Påfve, † år 896. 759, 9, 10, 12, 13, 14, 17.

Førsta dagh. Den tidigaste dags-okt eller otta, *Morgongry, Hane-gal, Store-otta, Prim-sang*, från kl. 1½ till 3 f. m. Jemför Finn Magnusen: Om de Gamle Skandinavers Inddeling af Dagens Tider. Se **Otto-sangh**. 5, 9.

Frødag. Se **Langa Fredagh**.

Frødrik. Se **Fredrik**.

Franciscus, Francissus. Franciskaner-ordens stiftare, † år 1226: helgon. 795, 800—802.

Frank, Franses, Franzses, Franzces, Fransk. Fransman, Frank. 625, 744, 746, 747, 758, 759, 1035.

Frank rike, Franka rike, Francha rike, France, Franz, Frans. *Frankrike.* P. S. 68, 22. *Leg.* 54, 55, 172, 300, 342, 380, 383, 460, 508, 625, 685, 688, 689, 709, 730, 731, 734, 739, 745, 747, 756—758, 763.

Franca. Fransmännens, Fransk. 54, 26, 345, 10.

Fredagh, Frødag, Freadagh. *Fredag.* 17, 281, 283, 574, 990.

Fredaghen langa. Se **Langa Fredagh**.

Fredhrik I. Romerske Kejsaren *Fridericus Barbarossa*, † år 1190. 211, 21.

Fredrik, Frødrik, II. Romerske Kejsaren *Roger-Fridericus*, † d. 13 Dec. 1249, 827, 4, 12, 14, 15, 828, 3, 10.

Fridhgiærn, Fridigernus. Se **Frødhgeer**.

Frisland. *Frisland, Friser-landet.* 740, 2.

Frødhgeer, Fridhgiærn. Gotiske konungen *Fridigernus* eller *Fritigernus*, omkr. 370-talet. 629, 4, 1029, 14.

Fuganus, Fughanus. Annars skrifven *Fugatus*. en prest sänd af Påfven Eleutherius att kristna England. 387, 8, 1002, 20.

Fulcanus berg. Se **Wilkanus biergh**.

Furseu. *Furseus*, ett Irländskt helgon, † omkr. år 650. P. S. 68, 4, 6, 14.

Gabriel, Gabrel. Ärke-ängeln. 6, 34, 820, 892.

Gad. Indiske konungen Gundaforus' broder, omvänd af S. Thomas. 184, 10.

Gørlekir. Se **Gerlekir**.

Gæsta Gotorum, Gesta. Ett historiskt arbete som gått förloradt, eller är bekant under en annan titel. 199, 21, 980, 4.

Gaymas. Goter-höfdingen *Gainas*, under Arcadius, † år 400. 658, 1, 7, 12, 16, 18.

Gaius. Romerske Kejsaren *Caius Cæsar Aug. Germanicus Caligula*, † år 41. 114, 5, 8, 10, 22, 304, 1, 8, 305, 1.

Gaius. *Caius*, Påfve, † år 295; helgon. 465, 1, 11, 14, 16.

Galacia. Se **Galathia**, **Galicia land**.

Galadha. Se **Galicia**.

Galalea. Se **Galilea land**.

Galathe, Rizaland, Ryzaland, Ryzalandh, Rytzseland, Rytzelandh. *Galater-landet, Galatia, Chersonesus Ponti,* m. m., en del af Skytien. 200, 452, 733, 980, 1012.

Galathia, Galathie rike, Galacia. Ett obekant legend-land. 312, 15, 16, 993, 16.

Galba. Se **Galgba**.

Galelea. Se **Galilea**.

Galenus. Se **Gallienus**.

Galgba. Romerske Kejsaren *Servius Sulpicius Galba*, † år 70. 309, 15.

Galicia land, Galicia rike, Galacia land, Galacia, Galadha land. *Galicien*, i Spanien. 166, 168, 174, 969.

Gallienus. Se **Gallienus**.

Galilea land, Galilea landh, Gallilea land, Galelea land, Galalea land, Galilee land, Galilea. *Galileen*, i Palestina. 33, 36, 45, 99, 301, 602, 892, 898, 904.

Galileus, Galyleus. Galileisk, en som tror på Christus från Galileen. 602, 10, 619, 6.

Gallia. *Gallien*, nu *Frankrike*, 597, 7, 910, 10.

Gallia. Vanligen skrifven *Galla*, en helig enka i Rom. Hon var dotter af Symmachus, Consul (säger Gregorius). Men hvilken Symmachus? Emellan åren 330—522 funnos 5 Consuler med detta namn.

Gallicanus. En Romersk krigshöfding, martyrer omkring år 363. 592—597, 906—910.

Gallienus. *Claudius Galenus*, Kejsar Comodi ryktbare läkare, † omkring år 200. 382, 2.

Gallienus, Galienus, Gallenus Decius, Decius. Romerske Kejsaren *P. Aur. Lic. Gallienus*, † år 269; sammanblandad af legend-skrifvaren med den föregående Kejsaren *Decius*, † år 252. 399, 404, 409, 444—446, 424—423.

Gallus. Romerske Kejsaren *Vibius Trebonianus Gallus*, † år 254. 397, 1, 2, 398, 7.

Gallus. Skrif-fel för **Gaius** (**Caius**), fader till Påfven Caius, som dog år 295. 465, 2.

Gallus. Romerske Kejsaren *Flavius Constantius Gallus*, † år 354. 596, 25, 26, 30, 909, 22, 26.

Gamaliel. Den lärde Farisé vid hvars fötter S. Paul (Saul) uppfostrades. 282, 11, 31, 283, 4, 6, 18, 293, 15, 17.

Gangdager. Se **Letania**.

Gänge Rolf. Se **Rolwir**.

Garizim bergh. Nu *det välsignade Berget*, nära Sichem i Samaria; icke, som legend-skrifvaren säger, i Galileen. 304, 4.

Gavian. Se **Valuamus**.

Gelasius I. Påfve, † år 496. 230, 296, 694, 692.

Gelasius II. Påfve, † år 1149. 780, 6.

Genebaldus, Genobaldus. Förste biskopen i Laon, nära Reims, † vid pass år 549. 690, 1, 5, 9, 14, 18

Gennadius. Presbyter i Marseille, kyrklig författare, † år 492. 284, 9.

Genobaldus. Se **Genebaldus**.

Genua. Se **Ianua**.

Georgia. Enligt Latinska texten namnet på en köping, »*scivitaculum*», troligen vid Svarta Hafvet invid Krim. 363, 6.

Georgius. S. *Göran*, af Cappadocien, martyr omkring år 290; helgon. 490—496, 1047.

Gerapolis. Staden *Hierapolis*, nu *Pambuk-Kalassi*, i Phrygien, Mindre Asien. 248, 19.

Gerardus. Hertig af Burgund i Kejsar Karl Magni tid. 274, 13.

Gerardus. Broder till S. Bernardus, † år 1138; helgon. 784, 12, 16.

Gercellaws. Ryske Storfursten *Jaroslav Wladimiro-witsch*, † år 1054. 862, 12.

Gerebertus. Se **Silvester II.**

Gerlekir, Gørlekir. Förmannen för de vilda Dansande på S. Magni kyrkogård på 1010—20-talet. Insatt af legend-skrifvaren i stället för hans Latinska källors *Otho-perdus*. Se **Theodoricus**. 877, 3, 12.

Germanus. Biskop i Auxerre, † år 448; helgon. 904, 1, 11, 15, 905, 1, 2, 5, 8.

Germanus. Biskop i Capua, † år 540; helgon. 698, 15, 17.

Gerusalem. Se **Ierusalem.**

Gesta. Se **Gæsta.**

Gilbertus. Se **Silvester II.**

Gilles. Se **Egidius.**

Gion. En af de 4 Paradisiska floderna, *Araxes*, i Armenien. 91, 13.

Gjus. Påfven *Pius I*, † år 150. 1004, 8.

Glastembirs, Glastymbirs. Staden och klostret *Glæstingabyrig*. *Glastonia*, *Glasconia*, nu *Glastonbury*, på ön Avalon, Somerssetshire, England. Se **Euellonie**. *P. S.* 66, 12, 67, 4.

Glorianus. Skrif-fel för **Florianus**, Romerske Kejsaren *M. Annius Florianus*, † år 276. 465, 16.

Godolias. En vis Jude i S. Helenas dagar. 82, 15, 83, 10.

Gødsck, Gøtzck, Gøta, Gøtha, Gøta, Gothus. Gotisk, af Goter-folket, de Goters, tillhörande de *icke Skandinaviske* Goter. Se **Smæiar, Swænsk**. 56, 383, 629, 646, 693, 696, 700, 703, 708, 1029, 1030, 1034.

Godskalker, Goozscalker. Enligt legend-skrifvaren den 4:de biskopen i Upsala. Troligen den Tyske Benediktinermunken **Godeskalk** eller **Gotschalk**, som vigdes år 1030, af ärkebiskopen i Bremen Libanius II, till den 2:dre biskopen i Skara, efter Thorgot. Se **Adelualder, Turghuttur, Vano**. 738, 5, 1034, 12.

Goldbeck. Se **Celoberka.**

Gontram. Se **Gundran.**

Goozscalker. Se **Godskalker.**

Gordianus. Romerske Kejsaren *Marcus Antonius Gordianus III*, † år 244. 1006, 3.

Gorgonius. En Romersk riddare, martyrt vid pass år 303; helgon. 524, 1.

Gosc. Se **Swænsk.**

Gota. Se **Gødsk, Suziar.**

Gøtha, Gothus. Se **Gødsk.**

Gøtland, Gøtlandh. *Gotarnes land*, obestämda landskap norr om Konstantinopel, vid Svarta Hafvet, m. m. 404, 3, 452, 3, 660, 6.

Gotus. Se **Suziar.**

Gøtzk. Se **Gødsk.**

Gracianus. Romerske Kejsaren *Flavius Gratianus*, † år 383. 629, 1.

Gramen. Den Grame, Grymme, Starke, Djefvulen, Satan. 28, 12.

Gramunka. Tillhörande *Gråmunka-* eller *Franciscaner-*orden, stiftad år 1209. Men här använd i betydelsen: tillhörande *Hvitmunka-* eller *Cistercianer-*orden, stiftad af S. Robertus år 1098. *P. S.* 49, 5, 22, *Leg.* 784, 17.

Granat. Staden och riket *Granada*, i Spanien. 176, 26, 177, 4.

Grek, Grec, Grecus, Gresc, Gresk, Grezsc, Grezsker, Greskor, Greskir, Gretzker, Gretzskir. Grek, Greker, Grekisk. 108, 286, 287, 291, 292, 371, 377, 378, 385, 387, 450, 471, 561, 619, 898, 999, 1001, 1005.

Greka land, Grekland, Greklandh, Grezland, Grecia. *Grekland.* 108, 294, 348, 362, 377, 401, 433, 435, 452, 568, 576, 750, 996.

Gregorij dagher. *S. Gregorii dag*, d. 12 Mars. 719, 16.

Gregorius. En Österländsk martyrt i S. Bartholomei tid; helgon. 215, 32.

Gregorius, Gregorius Thuroneasis, Gregorius Turonus. *Gregorius*, biskop af Tours, i Frankrike, † år 595; helgon. 88, 2, 416, 22.

Gregorius I. Påfve, † år 604. 110, 375, 480, 515, 600, 650, 651, 701, 710—720, 775, 790, 914.

Gregorius II. Påfve, † år 731. 737, 739, 740.

Gregorius III. Påfve, † år 741. 740, 9.

- Gregorius IV.** Påfve, † år 844. 755, 12, 757, 1.
Gregorius, Brim, V. Påfve, först kallad **Bruno**, † år 999. 764, 3, 13, 14, 19, 766, 4.
Gregorius, Johannes, VI. Påfve, nedlade tiaran år 1046. 769, 8, 9, 10, 774, 1.
Gregorius, Hillebrand, Hillebrandus, VII. Påfve, först kallad **Hildebrandus**, † år 1085. 776, 10, 16, 17, 777, 2, 6, 778, 6.
Gregorius IX. Påfve, † år 1241. 827, 1, 12, 828, 1.
Gresc, Gresk, Gresker, Greskir, Gretzker. Se **Grek**.
Gretzsc. Grekiska språket. 1003, 23.
Grezland. Se **Greka land**.
Gundelinus. En Hvitmunka-broder (Cistercianer), vid pass år 1153. *P. S.* 49, 10.
Gundoforus. En konung uti Indien, omvändes af S. Thomas. 181, 2.
Gundran. Underkonungen *Guntranus*, i Frankrike, son af Clotaire I, † år 594. 709, 12.
Guta. Se **Gøds**.
Guzombir. *Guthormr Ketilsson Kálfs*, S. Olafs systerson, satte sig fast i Irland omkr. 1050-talet. 865, 2.
Guz riddara lifnadher. En beväpnad Cistercianer-orden, *Fratres* eller *Equites Ordinis Ensiferorum*, *Die Schwerdt-träger in Liefland*, kallad; stiftad vid pass år 1200 af Albertus, biskop i Riga. 792, 7.

Habraham. Se **Abraham**.
Habundus. Fader till Påfven Zephyrinus. 1004, 1.
Hæl, Hæla, Hel. Hels boning, underverlden, döden. Se **Hel**. 110, 182, 429, 464, 738, 974, 979, 1013.
Hælena. Se **Hel**.
Hælgha. Se **Kors dagh, Kors kirkia, þors dagh**.
Hælghona. Se **Alla Hælghona**.
Hælin. Se **Hel**.
Hænrichus. Se **Henrichus**.
Hebionitæ. *Ebionit-sekten*, hvilken påstod att Kristus ägde ingen verklig kropp. 200, 3.

Hebresk,

Hebresk, Hebrezk, Ebrezsc, Ebrezsk, Ebreisk, Iudha tunga. Hebreiska, Judarnes språk. 209, 291, 378, 385, 627, 1003.

Hebrezk. Judisk, Hebreisk. 182, 6.

Hebron. Se **Ebron.**

Hegesippus. Se **Hgisippus.**

Heirene. Se **Yrene.**

Hel, Hela, Helen, Helena, Helin, Hæl, Hæla, Hælana, Hælin, Elena. *Hel, Hela*, den Nordiska Döds-gudinnan. Latinska texten har *Mors*, den sednare Svenska korrigerade texten använder ordet *Död*. Se **Hæl** 207, 227, 303, 348, 476, 610, 981, 996, 1011, 1015, 1028.

Helena, Elena. Romerska Kejsarinnan *Flavia Helena*, moder till Konstantin den Store, † år 328; helgon. 80, 86—88, 200, 533, 722, 1033.

Thet **Helgha land.** Se **Iudea.**

Hely. Ett berg i Irland. *P. S.* 4, 2, 10.

Helias. Det Nya Jerusalem, *Ælia Capitolina* kalladt, uppbyggt af Kejsar P. Ælius Hadrianus. 376, 17.

Helin. Se **Hel.**

Helioabalus. Se **Antoninus.**

Helyus. Se **Adrianus.**

Helius Pertinax. Romerske Kejsaren P. *Helvius Pertinax*, † år 193. 1003, 1, 3.

Hems. Se **Emissena.**

Henric. Se **Henrichus.**

Henrik I. Romerske Kejsaren *Henricus Auceps*, † år 936. 771, 17.

Henrichus, Henrich, Henrik, Henric, Hænrichus, Hinrich, Hineck, II. Romerske Kejsaren *Henricus*, af legend-skrifvaren kallad »Henrichus første», † år 1024; helgon. 419, 420, 768, 770.

Henrik, Henrichus, III. Romerske Kejsaren *Henricus Niger*, † år 1056. Se **Knuther rike.** 771, 774—777, 839, 1036.

Henrik, Henrik vnghe, IV. Romerske Kejsaren *Henricus Senior*, † år 1106. 776—779.

Henrik V. Romerske Kejsaren *Henricus Junior*, † år 1125. 780, 1, 784, 2.

Henrik, Henrichus, VI. Romerske Kejsaren *Henricus Serius*, † år 1197. 789, 1, 4.

Henric III, af England. Se **Edward**.

Henricus. Biskop i Upsala, martyrer i Finland år 1157; helgon. 885, 29.

Heracleonas. Se **Eridonas**.

Heraclius. Se **Eraclius**.

Herconbert. Konung *Ercombert*, i Kent, England, † år 663. P. S. 68, 12.

Herculaneus. Se **Eseulanius**.

Hercules. Se **Ercules**.

Hermagoras. Se **Ærmagoras**.

Hermes. Borgmästare i Rom under Trajanus; en kristen martyrer. 112, 113, 379.

Mäster Hermes. En författare i början af 2:dra århundradet. 1004, 12.

Hermogenes. En trollkarl i Judæa, sedermera omvänd af S. Jakob den Större. 163—165.

Herodes. *H. den Store*, konung i Judæa, den unge Kristi förföljare, † år 4. 34—36, 79, 809.

Herodes, Herodes Antipas. Tetrarch i Galileen, Johannes Döparens mördare och medhjelpare till Kristi död. Bannlyst till Frankrike år 40; dog i Spanien. 57, 304, 303, 890.

Herodes, Herodes Agrippa. Konung i Judæa, dräpte S. Jakob och kastade S. Pehr i fängelse, † år 44. 100, 114, 112, 114, 165, 166, 304, 968.

Herodias. Drottning till Herodes Antipas; bannlyst till Leyden år 40. 52, 57, 303, 942.

Hybernja. Se **Irland**.

Hierapolis. Se **Gerapolis**.

Hyginus. Se **Yngninus**.

Hilarius, Hylarius, Ylarius. Biskop i Poitiers, † år 368; helgon. Se **Ylarius**. 589, 4, 8, 12, 16, 590, 2.

Hillebrand, Hillebrandus. Se **Gregorius VII.**

Min väggh haf. *Den väg hafvet, söder och öster om Medelhafvet.* 685, 6, 1004, 11.

Hinrek, Hinrich. Se **Henrik**.

Hjob. Se **Job**.

Hypelitus. Se **Ypolitus**.

Hippo. Se **Ypponia**.

Hyreneus. *Ireneus*, biskop i Lyon, martyr år 204; helgon. 388, 12, 1003, 16.

Hirlande. Se **Irland**.

Hyrtacus. En Ethiopisk konung i S. Matthei dagar. 228, 18.

Hysmaria. Vanligen kallad *Esmeria*; var enligt några moder till Elizabeth, af hvilken S. Johannes Baptista föddes. 939, 4.

Hyspania. Se **Spania land**.

Hoesee. En ö der S. Philibert föddes. P. S. 68 4.

Holger Danske. Se **Ødgerd**.

Holland. *Holland, Nederländerna.* 828, 7.

Holzræta landh, Holzræta land, Saxsonia landh. *Holtseta-land, Holt-setono (g. pl.) [land], Holt-seten (n. pl.), Skog-beboernes land, Skog-folken = (i nyare förkortning) Holsten, Holstein.* 746, 7, 1034, 23.

(**Honoratus**, Episcopus **Verselensis**.)

Honorius. Romerske Kejsaren *Flavius Honorius*, † år 423. 644, 10, 647, 12, 676, 3.

Honorius I. Påfve, † år 638. 727, 8.

Honorius II. Påfve, † år 1130. 780, 9, 784, 2.

Honorius III. Påfve, † år 1227. 792, 8, 806, 17, 827, 1.

Hormisdas. Se **Ormista**.

Hospitaliorum ordo. Se **Johannis brodher**.

Hostiensis. Af staden *Hostia*, nu *Ostia*, nära Rom. 245, 22, 362, 21, 573, 5.

Hugho. Konung i Italien, † år 947. 764, 1.

Huna. Hunnernes, af *Hunnen*-folket. 684, 1, 5, 8, 683, 12.

Hungari. Se **Vagaria**.

Jacinctus. En välboren sven, antog kristendom och blef munk, i Kejsar Comodi dagar. 385, 17.

Jacinctus. Se **Tacitus**.

Jacob. Patriarken. 4, 13, 37, 13.

Jacob, iacobus, iacobus Alpei, Jacobus Alpei, Jacobus minor. S. *Jakob den Mindre* eller *den Rättvise*, apostel, son till Alpheus; helgon. 193—198, 239, 243, 344, 356, 374, 977—979.

Jacobi apton. S. *Jakob den Störres afton*, d. 24 Juli. 175, 22, 506, 19.

Jacobi dagher, Jacobi dagh vm høsten. S. *Jakob den Störres dag*, då hans lik kom till Compostella, d. 25 Juli. 166, 13, 502, 15.

iacobus, Jacobus, iakobus, Jacobus mayor. Aposteln S. *Jakob den Större*. 163—166, 168—177, 194, 956, 968, 970, 972.

iacobus. Se **Compostella**.

Ianua. Staden *Genua*, i Italien. 54, 22.

Jaroslav. Se **Gercellaws**.

Iaspar. En af de 3 Vise män. 34, 15.

Ibernia, Ybernia, Ybærnia. Se **Irland**.

Yconium. Staden *Iconium*, nu *Konieh*, i Asiatiska Turkiet. 602, 17.

Ieronimus, Jeronimus. *Hieronimus*, † år 420; helgon. 64, 69, 194, 195, 290, 304, 392, 626—628, 650.

Ierusalem, Ierwsalem, Iherusalem, Gerusalem, Jorsaleem. Staden *Jerusalem*. P. S. 49, 50. *Leg.* 3—5, 13, 33, 34, 54, 70, 80, 86—88, 93, 95, 104, 106, 112, 114, 160, 193—197, 226, 239, 244, 259, 263, 269, 270, 284—285, 287, 291, 294, 311—313, 315, 317, 318, 374, 376, 388, 455, 496, 508, 677, 715, 722, 723, 767, 778, 782, 804, 805, 827, 895—898, 940, 967, 1003, 1018, 1020.

Ieruselems synir. Se **Israel**.

Ignacius, Jgnacius. S. *Johannes Evangelistens lärjunge*; helgon. 368—374.

Iherusalem. Se **Ierusalem**.

Ihesus. En Judisk bonde, som under mer än 7 år förkunnade Jerusalems fall. 311, 18.

Ylarius. Påfven *Hilarius*, † år 468. 687, 1.

Ylarius. Se *Hilarius*.

India, India land, Indya land, Indie land. *Indien.* 16, 69, 181—183, 186, 203—205, 209, 210, 214, 234, 367, 609, 726, 984.

Indractus. Ett Irländskt helgon. *P. S.* 67, 10.

Ignacius. *Ignacius*, S. Pehrs efterträdare i Antiochia; helgon. 193, 14.

Ynguinus. Påfven *Hyginus*, † år 142. 1004, 3.

Innocencius, Jnnocencius. En af S. Mauricii banérförare, år 286; helgon. 508, 6, 1020, 26.

Innocencius I. Påfve, † år 447. 645, 2.

Jnnocencius, Inocencius, II. Påfve, † år 1143. 781, 3, 782, 9.

Innocencius III. Påfve, † år 1216. 790, 1, 7, 17, 792, 9, 10.

Innocencius, Jnnocencius, IV. Påfve, † år 1254. 51, 828—830.

Ioacim, Ioakim, Ioachim. Den Heliga Jungfruns fader. 3—5, 32, 36.

Job. Gamla Testamentets *Hjeb* den tålmodige. 864, 9.

Joghann Mathei. *Johannes Matthæi*, »Baccalarius sacrorum canonum», vigd till prest i Vadstena kloster år 1476, en af klostrets 2:ne fullmäktige vid Capitulum Generale i Gnadenberg år 1487, återkom derifrån och från Rom år 1488, vald till Confessor Generalis år 1499, nedlade och återtog detta embete 3:ne gånger; † år 1524. Han skref ett Förmanings-bref på Svenska (tryckt af Rietz, i hans *Scriptores Suecici Medii Ævi*, Tom. III, Lundæ 1844, 8:vo, pp. 128—137) samt Legenden om S. Stephans ungdom, öfversatt från Latin (*Leg.* ss. 291—294). (Se Benzeliuss, *Diarium Wazstenense*, pp. 140, 145, 146, 158, 167, 170, 179). 291, 4.

Iohannes. S. Pehrs fader. 99, 2.

Johannes. S. Barnabas' lärjunge. 296, 12.

Johannes de Vicomurco, fader till den år 164 martyrdöde påfven Anicetus. 1004, 18.

Johannes. En kristen, en af de 7 Sofvare i Efesus, år 250. 433, 8, 435, 18.

Johannes, Iohannes. Romerske riddarne *Johannes och Paulus*, blefvo martyrer år 363; textens »fyra» är ett gammalt skrif-fel för »tre», i. e. IV för III. 592—595, 597, 599, 600, 906—908, 944, 943, 944.

Iohannes. Patriark i Jerusalem år 447. 282, 6, 283, 22, 23.

Iohannes I. Påfve, † år 526. 700, 1.

Iohannes II. Påfve, † år 535. 703, 1.

Iohannes III. Påfve, † år 573. 706, 3.

Iohannes IV. Påfve, † år 642. 728, 3.

Iohannes V. Påfve, † år 686. 734, 10.

Johannes XII. Påfve, † år 963. 444, 764, 763.

Johannes XIV. Påfve, † år 985. 764, 5.

Johannes (XV). En Mot-påfve, † år 996. 764, 7, 14—16, 19.

Johannes (XVI). En Mot-påfve år 998. 764, 6.

Johannes XVII. Påfve, † år 1003. 767, 19.

Johannes XIX. Påfve, † år 1033. 769, 1.

Johannes. En Mot-påfve år 1034. Denna person är öfverflödig och alldeles obekant för historien. Troligen ett gammalt afskrifvare-fel. 769, 3.

Johannes. Namnet hvartill ett barn skulle döpas år 1260. Se **Petrus**. 834, 16.

Iohannes Baptista, Johannes Baptista, Iohannes, Iohanes, Zacharias. *Johannes Döparen*; helgon. 49—58, 74, 72, 110, 684, 844, 892, 894, 939, 942.

Iohannes Beleth. En Engelsman eller Fransman, namnkunnig såsom theologisk författare omkring år 1182. 239, 2.

Johannes Benechina. Se **Iens Ewangelista**.

Iohannes Crisostomus, Iohannes Crisostimus, Johannes. Patriark i Konstantinopel, † år 407; helgon. 49, 67, 100, 657—675, 947, 1030.

Iohannes Damascenus, † i Jerusalem omkr. år 760; helgon. 232, 25.

Johannes Diaconus. En prest i Rom, † före år 882.
719, 1.

Johannes Ewangelista, Iohannes. Aposteln. 13, 14, 36, 38—40, 42, 43, 50, 72, 89, 149—160, 163, 193, 282, 293, 299, 344, 367, 368, 639, 810, 811, 821, 822, 825, 944, 945, 964, 966, 967, 1029.

Johannes. Se **Gregorius (VI)**, **Joghan**, **Ions**, **Silvester**.

Iohannis Baptista dag *wm hesten*, **Iohannis dagh.** S. **Johannes Döparens dag**, d. 29 Aug. 57, 17, 464, 31.

Iohannis bröder. En broder af **Johanniter-Orden**, **Ordo Hospitaliorum**, nu **Maltheser-Riddare-Orden**, instiftad år 1048. 796, 12.

Jonas. En vis Jude i S. Helenas tid. 84, 30, 82, 3, 14.

Ions Ewangelista. En prest i Vadstena kloster, troligen den samme som så ofta förekommer uti **Diarium Vazstenense** under namnet **Johannes Benechini**. Han var lärd och gudfruktig, författade flera både Svenska och Latinska skrifter, deribland 4 Latinska rimmade Seqvenser, äfvensom det stycke om påfven S. Stephanus som läses i **Leg.** ss. 399, 400. Han dog år 1464. (Se **Benzelius**, **Diar. Vazst.** ss. 79, 84, 116, 117). 399, 4.

Jons Ræff. **Johannes Nicolai Ræff**, altärista Holmensis, invigd diaconus i Vadstena kloster år 1498, afsänd till Polen i sällskap med Johannes Gutho år 1511 för att reformera klostret **Triumphus Mariæ** derstädes, återkom år 1513, uttagen år 1532 af Gustaf I och skickad till Norge. Öfversättare af **Legenden** om de Sju Sofvare, **Leg.** ss. 435—442. (Se **Benzelius**, **Diar. Vazst.** pp. 157, 167, 169, 183). 435, 7.

Jordan, Jordhan, Iordhan. **Jordan-floden**, i Palestina. 313, 454, 456, 457.

York. Se **Eboracensis**.

Iorsala haf, Iorsala haff. **Adriatiska hafvet.** 88, 4. **Mædhufvet.** 64, 8, 210, 12, 266, 8, 746, 6. Se **Rödha hafwith**.

Iorsaland, Iorsala land. Se **Iudea**.

Iorsaleem. Se **Ieruzalem**.

Iosafat, Iosaphat. Dalen *Josafat*; nära Jerusalem. 14, 17, 15, 22, 40, 2.

Iosaphat, Josaphat. Den Indiske konungen Avennirs son, i 4:de århundradet. 609—642, 647—624, 930.

Iosep. Patriarken *Josef*. 4, 15.

Iosep, Josep, Joseph. Gift med S. Maria; helgon. 6, 10, 31—33, 35, 36, 45, 46, 74, 194, 239, 293, 468, 892.

Joseph, Joseph af Arimathie. En Judisk rådsherre som begrof Kristus. 348, 8, 12.

Joseph. *Barsabas*, en af Kristi lärjungar, framställd till lottkastning, som Judas' efterträdare. 243, 3.

Joseph. En Judisk läkare, sedermera kristen, vid pass år 378. 605, 11, 15, 17, 20.

Iosephus, Josephus. Judiske historieskrifvaren, † år 93. 498, 344, 344, 345.

Josias. En Judisk prest, omvänd af S. Jakob den Större. 465, 30, 166, 4, 8.

Jouenianus. Romerske Kejsaren *Flavius Jovianus*, † år 364. 606, 1, 5.

Ioui, Iouis. Se Jupiter.

Jovianus. Se Jouenianus.

Ypoliti dagher. Hos legend-skrifvaren och många af de äldsta kalendarierna d. 13 Aug., men af flere andra författare utsatt till d. 22 Aug. 424, 20.

Ypolitus. En Romersk magistratsperson år 252, sedermera kristen och martyr. 441, 443—446, 422—424.

Ypponia. Staden *Hippo*, nu *Bona*, i Algeriet, norra Afrika. 290, 3.

Ireis. Irändare. P. S. 67, 8.

Irenæus. Se Hyreneus.

Yrene. En af S. Anastasis 3:ne tjenstemör. 485, 15.

Yrene. Romerska Kejsarinnan *Flavia Heirene*, † år 802. 743, 2, 12.

Irland, Irlande, Irlannde, Jrland, Irlandh, Hirlande, Hybernia, Ibernica, Ybærnia, Ybernia, Vbernia. *Irland*. P. S. 3, 4, 6, 66—68. *Leg.* 309, 742, 865.

Ysaac. Patriarken. 4, 11.

Ysacar. En Judisk släkt. 244, 1.

Ysaïas. Profeten *Esaias*. 71, 6, 82, 22, 814, 16.

Isniknikmid. Se *Nicomedia*.

Ysodorus. *Isidorus*, af Sevilla, † år 636; helgon. 239, 1.

Isola Bisentina. Se *Tirus*.

Yspania. Se *Spania land*.

Israel, Israels folk, Israels släkt, Israels synir, Ierusalem synir. *Israels folk, Judarne*. 196, 892, 894, 897.

Italia, Ytalia. *Italien*. 248, 503, 508, 707, 744, 758, 760, 761.

Jubal. En vis Jude i S. Helenas tid. 84, 22.

Juda. Patriarken *Judah*. 245, 10.

Juda, Iudha, Iudhe, Judhe, Iuþa, Iuþe. Jude, Judisk, Judar. 3, 14, 15, 22, 29, 34, 38, 39, 44, 72, 78, 80—83, 85—87, 89, 95, 106, 111, 114, 115, 138, 150, 163, 165, 166, 182, 189, 190, 195—198, 206, 207, 231, 233, 234, 243, 244, 246—248, 265, 282, 286, 296, 301, 302, 310—314, 316—318, 377, 388, 445, 596, 724, 725, 895, 897, 898, 909, 937, 979, 999, 1001.

Iudas, Judas, Judhas *Ischarioth*, förrädaren som sålde Kristus. P. S. 56, 10. *Leg.* 87, 193, 243—245, 418.

Judas, Judhas *Thaddeus*, Aposteln. 231, 233—235, 239, 243, 896, 984.

Judas, Iudhas, Quiriachus. Sedermera Patriark i Jerusalem under namnet *Quiriachus*, en Jude som visade hvar det Heliga Korset fanns. 86, 14, 87, 1, 3, 6, 8, 11, 12, 24, 25.

Judas Af Bethlehem, fader till Påfven Evaristus. 999, 10.

Iudea, Iudea land, Iuda land, Iudha land, Judha land, Jwda land, Iudha rike, Iorsal land, Iorsa landh, Iorsaland, Jorsala land, Palestine rike, Thet helgha land. *Palestina, Judæa, Heliga Landet*. 31, 36, 94, 111, 150, 163, 225, 231, 246, 266, 282, 294, 299, 301, 308, 312, 313, 319, 376, 458, 493, 778, 827, 890, 893, 898, 909, 940, 952, 964, 1039.

Iudha tunga. Se *Hebresk*.

Iudhas. Se **Judas**.

Iudho. Se **Juda**.

Jwdinna. **Judinna.** 294, 21.

Jul, Iula, Jula, Jwla, Jwll, Jwla dagh, Jula nat, Iula tima.
Jul-dag, Jul. 8, 33, 64, 64, 65, 68, 190, 284, 466,
474, 484, 569, 775, 788, 676, 879, 977, 1000.

Annan dagh Jula. S. Stephani martyr-dag, d. 26
Dec. 284, 5.

Fæmpta dagh Iula. S. Thomæ af Canterbury dag,
d. 29 Dec. 788, 18.

Siwnda dagh Jula. S. Silvesters dag, d. 31 Dec.
569, 18.

Attundha dagh Jwla, Attundedagh Jula. Kristi Om-
skärelses-dag, d. 1 Jan. 466, 14, 1044, 25.

Tolfta dagh Jwla. S. Telesphori dag, d. 5 Jan. 466, 14.

Thrættanda dagh Jula, Thrættanda dagher Jula, Træt-
tenda dagh Iula. Trettonde dag Jul, Heliga tre Konungars
dag, d. 6 Jan. 72, 484, 572, 590, 602, 690, 945, 947.

Annan dagh æpter Trættande dagh Iula. En särskild
fæstidag för de Heliga tre Konungar, d. 7 Jan. 947, 21.

XX dagh Jwla. S. Knuts dag, d. 13 Jan. 474, 9,
4043, 17.

J Iwla Iwkom. Ett uttryck om S. Paul Eremitens dag;
betyder: vid Julens slut = d. 13 Jan. 1008, 7.

Julia. Romerska Kejsarinnan **Julia Pia Domna**, moder
till Caracalla, † omkr. år 217. 1004, 11.

Juliana. Senatorn Alexanders far, i början af 5:te
seklet. 285, 2, 12.

Julianus. En öfverprest hos grekisk-talande Judar, i
Kristi barndomstid. 292, 11, 28.

Iulianus. Fader till den år 257 martyr-döde påf-
ven Stephanus I. 398, 1.

Italianus, Julianus. En Romersk domare, drap S. Kri-
stina i 3:dje eller 4:de århundradet. 506, 1, 4, 9, 12, 14, 16, 17.

Iulianus, Julianus. Romerske Kejsaren **Flavius Clau-**
dus Julianus, kallad **Apostata**, † år 363. 54, 594—593,
596—599, 604, 602, 606, 609, 909—912, 1026.

Julianus. En biskop i Edissa omkr. år 500. 64, 13.

Julianus. En Predikare-broder i Italien, omkr. år 424. Textens 244 är ett skrif-fel i handskriften (cc. xli för m. cc. xli). 257, 10.

Julius. Romerske Imperatorn *Caius Julius Cæsar*, † år 44 f. Chr. 64, 11, 14.

Julius. Juli månad. 554, 4.

Jwll. Se Jul.

Junius. Juni månad. 336, 6.

Jupiter. En Romersk afgödt. 449, 468, 526, 599 620.

Justicus. Ancars skrifven *Constantinus*, fader till påfven Cornelius. 396, 6.

Iustina. En enkefru som friköpte Faustinus och Faustus från rövare, omkr. år 60. Se *Clemens*. 354, 81.

Iustina. En kristen jungfru i Antiochia, martyr med Cyprianus omkr. år 280; helgon. 445—449.

Justinianus. Vald till biskop i Tours, då S. Britius, den rätte biskopen, ännu lefde, omkr. år 435. 638, 9.

Justinianus I. Romerske Kejsaren *Flavius Justinianus*, den Store, † år 565. 702, 1, 3, 703, 9.

Justinianus II. Romerske Kejsaren *Flavius Heraclius Justinianus Rhinotmetus*, † år 711. 735, 1, 5, 8, 736, 1.

Justinus. En Romersk historie-skrifvare, kanhända i Antoninernes tid. Vår legend-författare har förväxlat honom med *Justinus martyr*, som skref 2:ne Apologier för den kristna tron, martyr år 162. 382, 6, 7.

Iustinus. En prest i Rom som jordade S. *Laurentius*, år 258. 446, 424—423.

Iustinus I. Romerske Kejsaren *Flavius Anicius Curo-palates*, † år 527. 694, 1, 702, 1.

Justinus II. Romerske Kejsaren *Flavius Anicius Justinus*, † år 576 eller 578. 707, 1, 15.

Iustus, Justus. En kristen prest i Rom, vid S. Petrus tid. 330, 20, 335, 6.

Iustus. Biskop i Vienne, martyr under Kejsar M. Aurel. Antoninus; helgon. 384, 10.

Iupa, Iupe. Se Juda.

Juvenalis. Romerske skalden *Decius Junius Juvenalis*,
† omkr. år 130. 306, 1.

K. Se **C.**

Langa Fasta. Se **Fasta.**

Langa Fredagh, Langa Frædag, Fredaghen langa. Långfredagen, Kristi döds-dag. 17, 73, 339, 772.

Langbard, Longobardus, Lombard. En Lombard, en af Lombarder-folket. 56, 57, 417, 707, 758.

Langbardia, Lombardia, Lombardia, Lombardi, Lombardia land. *Lombardiet*, i Italien. 54, 99, 168, 484, 653, 707, 756, 759, 764, 830, 904.

Lateranen. Se **Latran.**

Latin, Latins. Latinsk, Romersk. 377, 382, 474, 627, 675, 807.

Latran. *Lateran-slottet* i Rom, med dess tillhörande kyrka och byggnader. Enligt legend-skrifvaren namnet på en del af Rom, så kallad af Nero, då den inneslöt den del af staden der Grodan som han frambragte efter sitt giftermål med Pythagoras blef insatt i ett tempel, uppbyggt till dess ära och kalladt efter dess namn **Latran**, »fjæladher frødher». Namnets verkliga ursprung är af *Plautius Lateranus*, Romersk Consul, som aflifvades af Nero för en sammansvärjning. Nero indrog utan tvifvel hans stora slott, hvilket Konstantin den Store säges hafva skänkt till påfven. Se **Celius bergh.** 308, 7, 792, 1.

Latro. Son till biskop Genebaldus, efterträdde sin fader i Laon omkr. år 560. 690, 6, 19.

Laurencii dagh. S. *Lars dag*, d. 10 Aug. 424, 21.

Laurencius, Laurentius. Född i Spanien; ärkediakon i Rom; martyr år 258; helgon. 11, 286, 287, 309, 409—418, 420—423, 474, 768, 824, 1008.

Laurencius. Anti-påfve år 545. 693, 2—4.

Lazarus. Broder till S. Maria Magdalena; uppväcktes af Kristus och blef biskop i Marseilles. 263, 266, 274, 444.

Leniz, Lenus. Se **Lugdunum.**

Leo I. den Store, Påfve, † år 461. 679, 680.

Leo II. Påfve, † år 683. 734, 3.

Leo III. Påfve, † år 816. 707, 6, 15, 748, 3, 755, 4.

Leo IV. Påfve, † år 855. 757, 12, 758, 20.

Leo IX. Påfve, † år 1054. 775, 1, 776, 11, 876, 19.

Leo I. Romerske Kejsaren *Flavius Leo*, † år 474.
685, 1, 5, 7, 687, 1, 688, 1.

Leo III. Romerske Kejsaren *Fl. Leo Conon Isaurus*,
† år 744. 738, 11, 739, 1, 6, 8, 10, 740, 13.

Leo IV. Romerske Kejsaren *Fl. Leo Chazarus*, † år
780. 743, 1.

Leo, Episcopus **Hostiensis**. *Leo Marsicanus*, Kardinal-
biskop af Ostia, åren 1101—1115. 362, 21.

Leo. Se **Liberius**.

Leodegarius. Biskop i Autun, martyr år 685; helgon.
734, 11.

Leonicus. Annars skrifven **Leonides**, fader till Origines,
† år 202. 1003, 17.

Leonicus. Romerske Kejsaren *Flavius Leontius*, † år
705. 735, 4, 7, 11.

Leons, Leuns. Se **Lugdunum**.

Leons Biscops dñme. *Leons stift*, i Leon, Spanien.
174, 14, 173, 21.

Letania, Gangdager. En processions- och böne-dag, då
en högtidlig Bön (*Grek. Litaneia, Lat. Rogatio*) sades eller
sjöngs; isynnerhet *de Små Gångdagarne*, eller Måndagen,
Tisdagen och Onsdagen före Kristi Himmelfärds-dag, *Rogationum Dies*. 743, 4.

Letania Marci Kwangeliste, Litlo gangdagh. *Litania ma-*
jor, men här kallad *den lilla Gångdagen*, d. 25 April.
496, 10, 744, 3.

Levi. Patriarken *Levi*. 247, 6.

Leuns. Se **Leons**.

Lybano biergh. Berget *Libanon*. 88, 16.

Liberius, Leo. Påfven *Liberius*, † år 366. 587,
589—594, 606, 609.

Libie land. Sålunda återgifver legend-skrifvaren latinska

textens *Libia*, och har förväxlat det med *Lidia*, föreständes dermed Troas och hela Mindre Asien. 490, 3, 625, 2.

Libius. Vanligen skrifven **Lubrius**, en ädling omvänd till kristendom och martyr med S. Dionisius Areopagita. 343, 6, 344, 18.

Licaonia. Landet *Lycaonia*, nu *Konija-landet*, i Mindre Asien. 214, 4.

Licinian. Romerske Kejsaren C. Aurel. Valerius *Licinianus Licinius*, † år 324. 533, 4.

Liet missa, Liktmissa. Se **Kyndelmassa**.

Lifland. Landskapet *Lifland*, vid Östersjön. 792, 6.

Liamara. Ett Mauriskt rike vid 1340-talet. 176, 25.

Linus. Roms förste Påfve, eller den andre i fall S. Petrus var den förste, martyr år 67; helgon. 309, 1, 9, 357, 1.

Lyon. Se **Lugdunum**.

Liperis o, Lipparis oö. Ön *Lipara*, norr om Sicilien. 245, 21, 246, 6, 983, 30.

Lippoldh. ? *Lippe-landet*, i Westfalen. 774, 2.

Lisias. En Romersk domare, drap S. Coemas och S. Damianus omkr. år 303. 514, 12, 16, 22, 24, 25, 28, 31, 515, 1, 5.

Litania. Se **Letania**.

Litlo gangdagh. Se **Letania Mari**.

Lodhuich, Loduicus, Lodhuicus, Lodhvik, I. Romerske Kejsaren *Ludovicus Pius*, † år 840. 755, 1, 7, 16, 756, 1.

Lodhuicus, Lodhuicus, II. Romerske Kejsaren *Ludovicus Junior*, † år 882. 756, 2, 6.

Lodhuichus III. Romerske Kejsaren *Ludovicus*, † år 884. 758, 16.

Locherdag, Lagerdag, Lärdeg. 645, 10, 1030, 5.

Lombardia. Se **Langbardia**.

Longinus. En Romersk riddare, omvänd af S. Paul. 129, 5.

Longobardus. Se **Langbard**.

Lorin, Lotoringia stad. Landet *Latharingia*, nu *La Terraina*, i Frankrike. 169, 731, 763, 778, 970.

Losannia. Staden och Kantonen *Lucerne*, i Schweiz. 303, 14.

- Lotarius I.** Romerske Kejsaren *Lotharius*, † år 855. 756, 1, 8, 757, 15.
- Lotarius II.** Romerske Kejsaren *Lotharius*, † år 1137. 784, 1.
- Lotoringia stad.** Se **Lerin**.
- Lottarius.** Konungen i Lotharingia *Lotharius*, † år 869. Legend-skrifvaren sammanblandar honom med Kejsaren *Lotharius II.* 756, 9.
- Lubrius.** Se **Libius**.
- Lucanus.** Romerske diktaren *M. Annæus Lucanus*, † år 65. 307, 15.
- Lucanus.** Se **Vitus**.
- Lucas.** Evangelisten. 45, 259, 260, 714.
- Lucas.** En som stod vakt öfver S. Pauls lik. 127, 11, 129, 8.
- Lucerne.** Se **Losannia**.
- Lucia.** Annars skrifven *Lucina*, en helig fru i Rom under Påfven Cornelius, vid pass år 250. 396, 10.
- Lucia, Lvcia.** Martyr omkr. år 305 eller 342; helgon. 555—557.
- Luciana.** En fru som jordade S. Sebastianus lik, år 288. 840, 11, 13.
- Lucianus.** En Österländsk martyr i S. Bartholomei tid; helgon. 215, 34.
- Lvcianus.** Skrifvel för *Eutychianus*, Påfve, † år 283. 454, 5.
- Lucianus, Lvcianus, Lwcianus.** En prest nära Jerusalem, år 417. 284, 283.
- Lucifer.** Djeflarnes konung. 8, 225, 554, 925.
- Lucifer.** Morgonstjernan. 84, 4.
- Lucillus.** En fånge i Rom år 252, fick sin syn af S. Laurencius, sedermera kristen. 444, 8, 10, 12.
- Lucina.** En helig fru i Rom, som anlade en krypt-kyrkogård i katakomberne, i kejsar Valerians tid; helgon. 400, 2.
- Lucina.** Se **Lucia**.
- Lucius.** En konung i Brittannien, vid Påfven Eleutherii tid, år 471—485. 387, 4.

Lucius I. Påfve, † år 254. 397, 5.

Lucius Aurelius, Lucius Antoninus, Lucius. Romerske Kejsaren *Lucius Aelius Aurelius Verus Antoninus*, † år 164, broder till Kejsar Marcus A. Aurel. Antoninus. 383, 2.

Lugdunensis. Af Lyon. 388, 12, 1003, 16.

Lugdunum, Lenus, Lenis, Leons, Leuns. Staden *Lyon*, i Frankrike. 299, 384, 828, 1004, 1040.

Lugencius. Se *Augencius*.

Lumbard. Se *Langbard*.

Lumbardia, Lumbardij. Se *Langbardia*.

Lupa. Se *Wluid*.

Macedonia, Macedonia land. *Macedonien*. 245, 16, 404, 4.

Macedonius. En Romersk höfding i S. Ambrosii tid, omkr. år 390. 644, 22.

Macharius. Patriark i Jerusalem, † år 334. 87, 26.

Macharius. Junior, Alexandrinus, en ensling i 5:te årh.; helgon. 403, 4, 9.

Macidiana. Se *Matidiana*.

Macinus. Se *Souerius*.

Mænz. Staden *Moguntiacum, Maintz*, i Hessen-Darmstadt. Se *Maguntinensis*. 115, 4, 9.

Mænz. Staden *Metæ, Dwodurum, Metz*, i Frankrike. 730, 8.

Mærcurius. Se *Mercurius*.

Mærlin, Mærlinus. Brittiske trollkarlen *Ambrosius Merlin*, i 6:te århundradet. 686, 14, 1034, 15.

Mæssana. Se *Messanana*.

Magdaberg, Magdabær. Ett namn insatt af en sednare kopist i stället för Latinska textens *Nadarbar*, då det förra lät mera bekant. *Nadarbar* eller *Naddaver* skall ha varit en stad i Ethiopien. 225, 7, 984, 1.

Magdalena. Se *Maria Magdalena*.

Magdallum borgh, Magdalum borgh. Fästet eller staden *Magdala*, vid Genezereth sjö i Galileen. 263, 1, 7.

Maghumet.

Maghumet. Araben *Abul Kasim Ben Abdallah Mohammed*, Profeten kallad, † år 632. 725, 26.

Magister, Nugestus. En Romersk riddare, omvänd af S. Paul. 129, 5, 955, 35.

Magnus. Jarl på Orkenöarne, † år 1115; helgon. Hans far var Erlendr, Orkneya Jarl, och icke, som legend-skrifvaren vill, S. Olaf. 875—880.

Magnus. M. Henriksson, Dansk prins, men konung i Sverige, † år 1161. 886, 15.

Maguntinensis. Af staden *Mænz, Maintz*. 770, 5.

Maii, May. *Maj månad*. 88, 7, 994, 27.

Maintz. Se *Mænz*.

Malchus. En kristen, en af de 7 Sofvare i Efesus, år 250. 433, 435, 436, 438—440.

Malkus. Skarprättaren som halshög S. Margareta, omkr. år 278. 552, 16.

Mattheser-riddare. Se *Johannis brodher*.

Namertinus. En hög embetsman under kejsar Nero. 105, 27.

Namertinus. Borgmästare i Rom i Trajani tid. 359, 21, 360, 9, 10, 12.

Manadaghir. *Måndag*. 870, 14.

Manford, Monfiordh. Grefve *Simon Montfort*, Albigenerslagstaren, † år 1218. 791, 15, 1038, 8.

Manhem, Manz hem. *Manhem, Midgård*, Menniskohemmet, Jorden. 9, 20, 926, 25.

Manicheus. Anhängare af Manicheernes kätteri. 646, 13, 19.

Mantua. Staden *Mantua*, i Lombardiet. 256, 8.

Manz hem. Se *Manhem*.

Marcella. Se *Marthella*.

Marcellianus. Martyr omkr. år 288; helgon. 475, 9, 477, 23, 28, 479, 16.

Marcellinus. Påfve, † år 304. 466, 467, 470, 508, 1020.

Marcellus. En lärjunge af Simon Magnus, men sedermera kristen. 104, 26, 105, 4.

Marcellus. En eremit i Mesopotamien omkr. år 500. 53, 9, 15, 20, 28, 54, 1, 8, 13.

Marchalis. Se **Marcialis.**

Marchus. Martyr omkr. år 288; helgon. 475, 9, 477, 23, 27, 479, 16.

Marchus. Påfve, † år 336. 573, 1.

Marchus. Se **Marcus.**

Marcialis, Marchalis, Marcianus. S. Pehrs lärjunge, predikade i Frankrike och Tyskland. 99, 18, 946, 22.

Marcianus, Martirianus. *Martirianus* är den vanligare formen. En kristen, en af de 7 Sofvare i Efesus, år 250. 433, 8, 435, 18.

Marcianus. Romerske Kejsaren *Flavius Martianus*, † år 457. 684, 4, 6, 14, 15.

Marcianus. Se **Marcialis.**

Marcus, Marchus, Marchus Ewangelista. Aposteln, Patriark i Alexandria. 99, 195, 247—258, 986—988.

Marcus. Se **Antoninus.**

Margareta, Marghareta, Margaret. Dotter af hedniske presten Theodosius, martyr omkr. år 278. 540—553.

Maria, Maria mō. Den Heliga Jungfrun. Se **Var fru.** P. S. 49, 51. *Leg.* 3—8, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 19, 21, 23, 25, 26, 28, 29, 31—33, 36—43, 45, 46, 49, 65, 71, 73, 145, 317, 322, 341, 368, 419, 424, 468, 632, 663, 743, 795, 799, 808—810, 812, 813, 815, 816, 818, 819, 821—823, 880, 892—894, 916, 925, 936, 942, 947, 1010.

Maria. Systers till den Heliga Jungfrun och hustru till Cleophas; helgon. 239, 17.

Maria. En Judinna som åt sitt eget barn under Jerusalems belägring. 316, 16, 317, 17.

Maria ad passus. En port i Rom. 106, 7.

Maria Egipciaca, Maria syndogh kona, Maria. Maria Peccatrix, jordad vid Jordan-floden af Abboten Zozimas, enligt *Legenda Aurea* omkr. år 270, men efter andra omkr. år 421 eller 430; helgon. 454—457.

Maria kyrka. Vid Tibern, uppbyggd af Påfven Calixtus I. 389, 4.

Maria Magdalena, Magdalena, Maria. Syster till Marta och Lazarus. 263—277, 295, 328, 826, 988.

Maria Magdalena dag, Marie Magdalene dag. *Maria Magdalena dag*, d. 22 Juli. 328, 15, 424, 2, 544, 5.

Maria maior. Den 4:de hufvud-kyrkan i Rom. 716, 10.

Maria nova. En kyrka i Rom, på samma grund der freds-templet stod. 67, 2.

Maria rotunda. Se **Panteon**.

Maria syndogh. Se **Maria Egipciaca**.

Marinus. Fader till Påfven Eutychianus. 454, 6.

Mars. Den Romerske krigsguden. 9, 199, 398, 399, 409, 530, 926.

Marsilia. Staden *Marseille*, i Frankrike. 266, 269, 271.

Martha, Marta. Syster till S. Maria Magdalena. 263, 265, 266, 988, 989.

Marthella, Marcella. S. Marthas tjensteqvinna. 266, 5, 989, 14.

Marthegus. *Margačr, Mardagus, Mathgaunus, Matheus, O'Riagan*, en konung i Dublin vid 1050-talet. 865, 5.

Martin, Martinus, Martine de Tours. *Martin*, biskop i Tours, † omkr. år 400; helgon. *P. S.* 3, 6, 7, 66, 2. *Leg.* 629—633, 635—638, 1029.

Martyn. Se **Martinus**.

Martini dag. *Martinsmesso-dag*, d. 11 Nov. 534, 6.

Martinianus. En riddare i Rom under Nero, sedermera kristen. 406, 1.

Martinus. Omnämnd af legend-skrifvaren såsom biskop i Efesus, omkr. år 450; helgon. 439, 23.

Martinus, Martyn, I. Påfve, † år 656. *P. S.* 68, 2. *Leg.* 733, 2, 6, 9.

Martirianus. Se **Marcianus**.

Martyrium biærg. *Montmartre*, vid Paris. 344, 13.

Mathei. Se **Joghan**.

Mathens. Aposteln. 133, 209, 225—230, 233, 352, 985.

Matheus. En Cistertianer-munk, i samma kloster som Gundelinus, i 12:te seklet. *P. S.* 52, 30.

Mathias. Aposteln, S. Jakob den Mindres broder. 200, 243, 245, 246, 295, 986.

Matidiana, Mathidiana, Matidhiana. Vanligen skriven **Macidiana**, S. Clemens' moder. 346—354.

Matthæus Paris. En Engelsk historieskrifvare, munk i S. Albans, England, † år 1259. *P. S.* XI, 10.

Matugho. Förnämsta hustrun åt konungen af Benemar, vid 1340-talet. 177, 30.

Mauricius. En Romersk krigshöfding, martyrer omkr. år 286; helgon. 508, 1, 11, 16, 29, 509, 7.

Mauricius. Romerske Kejsaren *Flavius Tiberius Mauricius*, af legend-skrifvaren felaktigt kallad Påfven »Gregorii [I] gudhfader»; † år 602. 708—710.

Maxencius. Romerske Kejsaren *Marcus Aurel. Valerius Maxentius*, † år 312. 533—539, 557, 563, 564.

Maximianus. En kristen, en af de 7 Sofvare i Efesus, år 250. 433, 435, 438, 444.

Maximianus. Romerske Kejsaren *M. Aurel. Valerius Hercules Maximianus*, † år 310. 507—509, 548, 549, 524, 522, 533.

Maximilia. En Judisk qvinna i konung Salomos tid. 94, 29.

Maximilla. Fursten Egeas' fru i Achaia, omvänd af S. Andreas. 142, 18.

Maximinus. En af Kristi 72 lärjungar, sedermera biskop i Bagnères. 266, 274, 273, 274.

Maximinus. Romerske Kejsaren *Julius Verus Maximinus*, † år 238. 1005, 12.

Medelhafvet. Se *Hin wægh haff*, *Iorsala haf*, *Thænna wægh haf*, *Vestan haff*.

Medie land. *Medien*. 231. 6.

Melan, Meylan. Staden *Milano*, i Italien. 296, 417, 475, 640, 644, 643, 648, 764, 834, 835, 953.

Melancia. En ond fru i Egypten, under Kejsar Commodus. 385, 19, 386, 2, 10.

Melchiades. Påfve, † år 314. 562, 563, 565.

Melchior. En af de 3 Vise män. 34, 15.

Mellitus. S. Augustini följeslagare till England, och en tid biskop i London, † år 624. 714, 14.

Mercurius. En Romersk afgud. 344, 9.

Mercurius, Mærcurius. Martyr omkr. år 250; helgon. 604, 15, 602, 14.

Merlin. Se **Mærlin.**

Mesopotamia. *Mesopotamien.* 233, 22, 376, 4.

Messalina. Kejsar Claudii hustru, *Valeria Messalina,* † år 48. 305, 16.

Messana, Messanana. Staden *Messina*, på Siciliens nord-östra hörn. 215, 31, 983, 29.

Metz. Se **Mænz.**

Michael, Micael, Michael Archængil. Ärke-Ängeln. 39, 88, 505, 726.

Michael. Öst-Romerske Kejsaren *Michael III Bibo,* † år 867. 362, 22.

Michaelis bærgh. S. *Michaels berg*, nära Barcelona, Spanien. 169, 14.

Michelsmæsso apton. *Mikelsmæsso-afton*, d. 28 Sept. 444, 16.

Michials messu dagh, Michialsmessu dagh, Michials mæsso, Michiall mæsso, Michilmæsso, Michelsmessa, Mikials-mæsso, Mikiaëlmæsso, Michaelis dagh, Michials dagh. S. *Michaels dag, Michaelis Archangeli Dedicatio*, d. 29 Sept. 12, 449, 509, 512, 516, 523, 628, 754, 928, 1023, 1032.

Midhsomars apton, Mißsumars apton. *Midsommars-afton, S:t Hans afton*, d. 23 Juni. 529, 11, 686, 2.

Midhsomar, Midzsomors dagh, Midhian sommar, Missu-mars daghar, Misomars daghar. *Midsommars-dagen, S:t Hans dag*, d. 24 Juni. 49, 50, 110, 593, 952.

Migdonia. Hustru till Carisius, en man af kunglig börd i Norra Indien; omvändes af S. Thomas. 186, 4, 9, 187, 1, 4, 8, 9.

Mikiaëlmæsso, Mikialsmæsso. Se **Michialsmessu dagh.**

Mildredus. Antingen ett skrif-fel eller ett fromt till-namn i stället för **Ethelredus** († år 1016), konung i Eng-land vid tiden för S. Sigfrids mission till Sverige. 840, 10, 15, 844, 8.

Millazzo. Se **Mulas**.

Mirrea. Staden *Myra*, i Lycien. 578, 5.

Misomars daghar, Missumars daghar. Se **Midhsomar**.

Missumars apton. Se **Midhsomars apton**.

Modestus. Martyr omkr. år 287. Se **Vitus**. 526, 12, 28.

Modena. Se **Mutina**.

Mohammed. Se **Maghumet**.

Moyses. Propheten och Lagstiftaren. 3, 8, 32, 76, 78, 92, 93, 115, 282, 294, 292, 925.

Mons Domini. *Dom-berget*, i Upsala. 886, 22.

Mons Gaudii. En höjd eller häll, icke långt från Sant-Jago de Compostella. 169, 23.

Monte S. Oreste. Se **Seraphti**.

Monfiordh, Montfort. Se **Manford**.

Montmartre. Se **Martyrium biærg**.

Mulas. Näset *Mylæ*, nu *Millazzo*, på Siciliens norra kust. 215, 30.

Murgundia. Ett konungarike i Ethiopien, näst intill Skythien. 133, 5, 9, 17.

Mutina. Staden *Modena*, i Lombardiet. 168, 9.

Nadarbar. Se **Magdaberg**.

Nakor, Barlaam. En hednisk lärd i 4:de århundradet, antog Barlaams skickelse, sedermera kristen. 618—620.

Nara botn. Se **Karele**.

Narcillus, Narcissus. *Narcissus*, biskop i Jerusalem i Påfven Victor I:s tid; helgon. 388, 10, 1003, 24, 27.

Narsetus, Nersetus. Persiske snöpingen *Narses*, Justiani kansler och fältherre, † år 567. 707, 1, 6, 9.

Natalia. Fru till S. Adrianus, som blef martyr omkr. år 305. 519—523, 1022.

Natanael. Se **Stephanus**.

Natsang, Natzsangh. Se **Completerium**.

Nazarenus. Af Nazaret. 896, 5.

Nazaret, Nazareth. Staden *Nazaret*, i Zebulon, Palestina. 3, 4, 6, 31, 33, 36, 45, 293, 892.

Nero, Nero Nequam. Romerske Kejsaren *Lucius Domitius Nero*, † år 68. 101—103, 105—108, 123—129, 296, 305, 307, 308, 313, 314, 321, 341, 948, 949.

Nersetus. Se **Narsetus**.

Nerva. Romerske Kejsaren *Marcus Cocceius Nerva*, † år 98. 367, 1.

Neustria. Se **Normandia**.

Nicea, Nicena. Se **Niceta**.

Nicenus. Niceisk, af staden *Nicæa*. 575, 9, 587, 5.

Niceta, Nicea, Nicena. Den heliga jungfrun *Niceta* blef martyr med S. Kristofer omkr. år 250. 501, 23, 1019, 8.

Nichea. Staden *Nicæa*, i Bithynien. 136, 18, 137, 4.

Nicheta. Se **Faustinus**.

Nichodemus. Se **Nicodemus, Nicomedes**.

Attunda dagh sancti **Nicholai**. Octava (åttonde-dagen) efter S. Nicolai dag, d. 13 Dec. 557, 24.

Nicholai dagh. S. *Nicolai dag*, d. 6 Dec. 579, 1, 580, 5, 1026, 11.

Nicholaus. En gammal man hulpen af S. Andreas. 135, 6, 22, 25, 136, 2.

Nicholaus. ? Härmed menas väl S. *Nicolaus Myrensis*, men så sent som år 364 lefde han visst icke. 606, 10.

Nicholaus. Biskop i Myra, vanligen kallad *Nicolaus Myrensis*, † efter år 326; helgon. 574—580, 719, 1026.

Nicholaus I. Päfve, † år 867. 759, 3.

Nicholaus, Alexandrius, II. Päfve, † år 1061. Se **Alexandrius**. 776, 13.

Nicholaus, Nicolaus. En herre som aflade ett besök i S. Patriks Skärseld i Irland i 12:te eller 13:de århundradet. P. S. XXXI, 15, 21, 22.

Nichomedus. Se **Nicomedes**.

Nichostracus. Blef kristen och martyr omkr. år 288. 477 18.

Nicodemus, Nichodemus. Den uppgifne författaren af den apokryfiska boken kallad: *Kristi Barndoms Historia eller Nikodemi Evangelium*. Enligt några var han samme Nicodemus som kallas *Gamaliels son*. 71, 8, 88, 9, 318, 12.

Nicodemus. *Gamaliels son*, en rik Farisé, medlem af Judiska Sanhedrin, visade Kristi lik stor heder. 282, 18, 283, 15.

Nicomedes, Nicomedus, Nichodemus, Nichomedus. *Nicomedes* var en Romersk kristen prest, i S. Pehrs tid; helgon. 330, 332, 334—336.

Nicomedia. Staden *Nikomedia*, nu *Iskniikmid*, S.O. från Konstantinopel. 518, 3, 523, 12, 524, 2.

Nidaros. Metropolitan-sätet *Nidaros* (*Trondhjem*) i Trondhjems Stift, Norge. 839, 8, 867, 7, 21.

Ninine. Det Assyriska rikets hufvudstad. 382, 5.

Ninus. Förste konungen i Niniveh. 382, 5.

Noe. Patriarken. 92, 25, 709, 5.

Non, Noon. *Hora Nona*, den 9:de (Romerska) timman. *Cantus Nonalis*, den 5:te af de Kanoniske Timmarne eller Andakts-öfningarne, från kl. 3 till 4½ eftermiddagen. Då den Romerska och sedermera den Monastiska måltiden vanligen intogs vid denna timma, blef uttrycket småningom ofta liktydigt med *Middagstid*, och derefter med folkets spisningstimma, *Middag*, *Dagmidja*. 5, 11, 12, 923, 34.

Nordman, Nordmanna, Nordhmanna. Af, tillhörande, Norge, Norsk. 758, 2, 5, 1035, 14.

Nordsjön. Se *Vestra haf*.

Norighe, Norghe. *Norska riket, Norge*. 685, 859, 865, 870, 1044.

Northmandia, Normandia, Neustria. Landskapet *Neustria*, i norra Frankrike; efter dess intagande af Norrmännen under Jarl Rolf kalladt *Normandia, Normandie*. 55, 580, 758, 934.

Northumberlande. Landet *Northumberland*, det Nordliga England. P. S. 69, 2.

Nouacianus. En kattersk biskop i Rom, omkr. år 250. 394, 15.

November manadh. *November månad.* 721, 7.

Nugestus. Se **Magister.**

Nwmentana. *Via Nomentana*, en landsväg från Rom, vesterut. 335, 30.

Numerianus. Romerske kejsaren *Marcus Aurelius Numerianus*, † år 284. 467, 1, 21, 470, 6.

Obadja. Se **Abdias.**

Octena. Se **Atta dagha høgtiidh.**

Octovianus, Oktovianus, Octovianus Augustus, Augustus. Romerske Kejsaren *Octavianus Cæsar Augustus*, † år 14. 45, 62, 63, 65, 66, 114, 299, 368, 375.

Ødgerd. En mythisk hjelte, *Udger, Olgar, Olger*, nu *Holger Danske* (Ogier de Danemarche) Danmarks folk-kämpe och beskyddare. Se Svend Grundtvig, Danmarks Gamle Folkeviser, I, Kjøbenhavn 1854, ss. 384—390. Denne gamle Nordiske folkhjelte kommer tillbaka i Orvar-Odd och Stark-Odder. 746, 9.

Odhin. Se **Oþen.**

Odinsdag. Se **Oþens daghar.**

Olaff Skotkonunger, Olafuer Skøt konungher, Olafwer. *Olaf Skötkonung*, i Sverige, † år 1024. 839, 840, 849, 1040.

Olafs apton. *S. Olafs afton*, d. 28 Juli. 590, 19, 865, 17.

Olai konungx dagh, Olai. *S. Olafs dag, Olsmessa*, d. 29 Juli. 443, 18, 799, 21.

Attunda dagh **Olai.** *Octava* (åttonde-dagen) efter *S. Olafs dag*, Dominici och Oswalds dag, d. 5 Aug. 799, 20.

Olafwir thæn hælge, Olafwus, Olafws, Olafuus, Sanct Olaf, Olaff, Olawir, Olawer, Oloff. *S. Olaf*, Norges konung, † Måndagen d. 31 Aug. 1030, men enligt legend-skrifvaren Tisdagen d. 2 Aug. 1028; helgon. 839, 860, 864—868, 870, 871, 873, 875, 1041.

Olibrius. En Romersk patricier, *S. Margaretas baneman*, vid 270-talet. 540, 541, 546—549, 551, 552, 554.

Oloff. Se **Olafwir.**

Omerocentones. Författaren menar härmed en dikt-cyclus kallad *Homerici Centones de Christo*, skrifna af Kejsarinnan Eudoxia Athenais, hustru till Kejsar Theodosius Junior. Hon dog år 460. Se **Eudoxia**, **Virgiliocentones**. 677, 8.

Omnium Sanctorum. Se **Alla Hælghona dagher**.

Opsalir. Se **Vpsalir**.

Örasund. *Öresund*, emellan Sælland och Skåne. 199, 3.

Origenes. Kyrkofadern, martyr år 254. 392, 9, 393, 1, 10, 1003, 17.

Orknoia. *Orkenöarne*, norr om Skottland. 305, 4, 875, 7, 876, 17.

Ormista. Påfven *Hormisdas*, † år 523. 693, 10, 694, 2.

Orosius. En klerk, historieskrifvare, S. Augustins lärjunge, † år 471. 63, 11, 290, 22.

Osee. Profeten. 82, 32.

Østan haff. Vid Adriatiska hafvet. 748, 7.

Østarland, Østerland. *Österlandet, Östern*. 95, 15, 99, 4, 199, 2.

Østerlands kirkia, Østerrike kirkia. Den Östra Kyrkan, Orientaliska Kyrkan. 749, 11.

Østra Aros. Se **Upsalir**.

Østra haf. Östersjön, Baltiska hafvet. 747, 3.

Øpen, Odhin. Den Nordiske öfverguden *Odin, Oden, Woden*. 199, 5, 979, 30, 31.

Øpens daghar, Odhinsdagh, Odinsdagh. 64, 19, 574, 5, 1026, 15.

Otho. Se **Otto**.

Othoperdus. Se **Gerlekir**.

Otto. Romerske Kejsaren *M. Sylvius Otho*, † år 69. 369, 16.

Otto. Romerske Kejsaren *Otho Magnus*, † år 973. 114, 115, 764, 762.

Otto. Romerske Kejsaren *Otho Sanguinarius*, † år 983, och

Otto, Otte røde, Otte rødha. Romerske Kejsaren *Otho Rufus*, † år 1002, äro af legend-skrifvaren sammanblandade. 763, 764, 766, 768.

Ottosang. *Ottesång*, den tidigaste af *Horæ Canonicæ*, först hållen kl. 1½ till kl. 3, men sedermera från kl. 3 till 4½. I detta sista fall är det liktydigt med *Matutinum*, *Cantus Matutinus* eller *Laudes*. Se **Completerium**, **Första dagh.** 805, 3.

Ovidius. Latinske skalden *P. Ovidius Naso*, † år 17. 299, 12.

Pæder, Pædhar, Pæter. Se **Petrus**.

Paladia. En fru botad af S. Cosmas och S. Damianus, vid pass år 303. 513, 6.

Palestine rike. Se **Iudea**.

Palladia. En jungfru i S. Augustini tid, botad genom S. Stefans förbön. 290, 4, 16.

Pallæ greue, Pallas greue. *Pfaltz-Grefve, Palatii* eller *Palatinus Comes*. 770, 7.

Palm sunnodagh. *Palm-söndag*, 8 dagar före Påsk. 834, 13.

Pambuk. Se **Gerapolis**.

Pamphilonia, Papilonia stadh. Staden *Pamplona*, i Navarra, Spanien. 172, 23, 173, 5, 974, 21, 28.

Pannonia. Nu en del af Ungern och Slavonien. 707, 9.

Panteon, Sancta Maria rotunda. *Pantheon-templet* i Rom, uppbyggdt af M. Vipsanius Agrippa, men enligt legend-skrifvaren af Kejsar Domitian; förvandlades till en kyrka år 609. 324, 15, 724, 4.

Papia. Staden *Pavia*, i norra Italien. 257, 484, 653.

Papias. Biskop af Hierapolis i 1:sta århundradet. 248, 18.

Papilius. Förlofvad med S. Anastasia, som blef martyr år 287 eller 305. 485, 5, 6, 12.

Papilonia stad. Se **Pamphilonia**.

Papinus. En Österländsk martyr i S. Bartholomei tid. 245, 30.

Paradis, Paradiis, Paradys. Ett legend-land i Östern; ett himmelskt land. 508, 1, 726, 9, 930, 18.

Paris. Staden *Paris*, i Frankrike. 342, 344, 347, 632, 758, 763.

Parther. Se **Porthi**.

Pascha apton. *Påsk-afton.* 640, 5, 649, 1.

Pascha dagher, Pascha dagh, Pascha hælgd, Pascha nat, Pascha thima, Pascha, Pasca, Pasca nat, Paska. *Påsk, Påsk-högtiden.* 22, 51, 111, 166, 195, 196, 250, 273, 290, 311, 313, 388, 679, 694, 713, 714, 716, 728, 934, 939, 978, 1000, 1001, 1004.

Attunde dagh **Pascha.** *Första Söndagen efter Påsk.* 831, 17.

Paschalis I. Påfve, † år 824. 755, 8.

Paschalis II. Påfve, † år 1118. 780, 1, 6.

Paschasius. En Romersk domare på Sicilien, år 305. 556, 18, 19, 22, 25, 29, 32, 557, 5, 8, 13, 19.

Paska. Se **Pascha**.

Pastor. Påfven Sixtus den Istes fader. 380, 1, 1000, 4.

Patmos, Pathmos. Ön *Patmos*, i Arkipelagen. 149, 13, 150, 23, 367, 5.

Patras. En stad i Achaia, nu *Patrasso, Baliabadra*, på nordvestra Morea. 138, 2.

Patricius, Patrich, Patrik. Irlands Apostel, † år 464; helgon. *P. S.* 3, 5—11, 15, 66. *Leg.* 742.

Patroclus, Patrodus. Kejsar Neros munskänk, återväcktes till lif af S. Paul, sedermera kristen. Formen *Patrodus* är ursprungligen ett skrif-fel. 124, 129, 955.

Pavia. Se **Papia**.

Pauli apton. *S. Pauls afton (Conversio), d. 24 Jan.* 605, 21.

Pauli conuersio. *S. Pauls omvändelse-dag, Pauls-messa, d. 25 Jan.* 130, 22.

Paulinus. En hög embetsman under Kejsar Nero. 105, 26.

Paulus, Saulus. Aposteln *S. Paul*, † år 69. 14, 40, 99, 102—108, 110, 117, 118, 123—130, 197, 257, 259, 282, 286, 293, 295, 308, 340, 341, 359, 396, 480, 537, 556, 566, 632, 648, 794, 895—898, 948, 951, 953—956, 1029.

Paulus. Den förste enslingen, född år 228. 404, 1, 16, 19, 405, 3, 9, 10, 19, 1008, 7.

Paulus. Romerske tvilling-riddarne *Johannes och Paulus* voro martyrer år 363. Se **Johannes.** 592—595, 597, 599, 600, 906—908, 944, 943, 944.

Paulus. En yngling i S. Augustini tid (år 430), botad genom S. Stephans förbön. 290, 4, 8.

Paulus I. Påfve, † år 767. 745, 4.

Paulus II. Påfve, måhända en Anti-papa, insatt af legend-skrifvaren efter Benedictus IV, således för en tid af 40 månader efter d. 10 Mars 858. 759, 1.

Pedher. Se **Petrus.**

Pelagia. En konunga-dotter, omvänd af S. Thomas. 183, 22.

Pelagius I. Påfve, † år 560. 444, 15, 16, 287, 16, 706, 1.

Pelagius II. Påfve, † år 590. 709, 2, 10, 743, 1.

Pella. En köping norr om Jabes i Peræa, Palestina, nu *Bellue*. 313, 24.

Pentapolis. De 5 städernas landskap i Libyen. 250, 1.

Peregrinus. Predikade i Gallien, martyr i Rom år 430; helgon. 380, 13, 15.

Pergamus. Staden *Pergamo*, i Mysia. 382, 2.

Perpetua. S. Stephani moder. 494, 9, 16.

Persia, Persie land, Persie landh, Persie rike, Persis, Persis stadh. *Persien.* 230, 234, 233, 324, 322, 392, 404, 604, 602, 1006.

Pertinax. Se **Helius.**

Peter. Se **Petrus.**

Petri ad vincula. S. *Pehrs Fängsel*, S. *Pehrs dag* om hösten, d. 4 Aug. 444, 1, 677, 12.

Petri altare. S. Peder Predikares Altare i Florens. 833, 2.

Petri apton w m somarin. S. *Pehrs messo-afton*, d. 28 Juni. 680, 21.

Petri Cathedra. S. *Pehrs dag i Fastan*, d. 22 Febr. 447, 1.

Petri kirka, Petri monster. S. *Pehrs kyrka i Rom.* 545, 48, 567, 16, 1004, 7.

Petri nath. *Vigilia S. Petri Predicatoris*, S. Pehrs af Veronas afton, d. 28 April. 835, 13.

Petronia. En qvinna i S. Augustini dagar, som botades vid S. Stephans åkallan. 289, 2.

Petronilla. En dotter af S. Pehr; helgon. 329—333.

Petrus, Pæder, Pædhar, Pæter, Peder, Pedher. Aposteln, † år 69. S. *Petrus* är äfven använd såsom liktydigt med **Petri stoll**, Romerska stolen, Påfve-makten (t. ex. 744, 746, 748, 749). Se **Piero**. 44, 45, 40—42, 99—119, 123, 128, 130, 133, 138, 158, 195, 210, 214, 247—249, 266, 268—270, 282, 286, 295, 304, 306, 308, 309, 325, 329, 334, 341, 346, 349—357, 359, 379, 380, 387—390, 394, 396—399, 427, 450, 454, 465, 466, 470, 480, 509, 561, 562, 564, 566—568, 573, 587, 626, 632, 644, 677, 680, 712, 718, 767, 775, 794, 947—952, 956, 994, 997, 999—1002, 1004, 1005.

Petrus. Namnet på ett barn i Flandern, så kalladt efter *Petrus Predicator*, omkr. år 1260. Se **Iohannes**. 834, 16, 17.

Petrus Damianus. Kardinal, † år 1072. 248, 20.

Petrus Dyaconus, Petrus Diækn, Petrus. Påfven Gregorius den Stores skrifvare, år 604. 718, 1, 7, 11, 719, 9, 10, 13.

Petrus (Predicator), Peter Predikare, Pædhar af Verona. S. *Petrus Predicator, Novus* eller *Veronensis*, eller *Martyr*. † år 1252; kanoniserad allaredan det följande året. 829—836.

Pfaltz-grefve. Se **Pallæ greue**.

Phanias. Se **Eraclius**.

Pharao. Se **Farao**.

Phasis. Se **Fison**.

Phelibert. *Philibertus*, abbot i klostret i Rebais, Frankrike, i konung Dagoberts dagar; helgon. P. S. 68, 3.

Philetus. Trollkarlen Hermogenes' lärjunge, sedermera kristen. 163, 11, 12, 15, 16, 22, 164, 2, 8, 18, 20.

Philippicus, Philippicus. Romerske Kejsaren *Fl. Philippicus Bardanus*, afsatt år 715. 736, 1, 10.

Philippus, Philipus. Aposteln, † år 54. 199, 200, 225, 293, 639.

Philippus. Romerske Kejsaren *Marcus Julius Philippus Senior*, † år 249. 395, 1, 410, 6, 1006, 5.

Philippus, Vnge Philipus. Romerske Kejsaren *Marcus Julius Philippus Junior, Saturninus*, † år 249. 395, 3, 7.

Philipus. Abbot i ett kloster vid Jerusalem, omkr. år 360; af legend-skrifvaren kallad »propheta» och »patri-arkan». 51, 17.

Philo Judæus, af Alexandrien, filosofisk författare vid medlet af 1:sta århundradet. 248, 14.

Philosophus. En prest som flyttade S. Clemens' ben till Rom, år 867. 362, 23, 363, 8, 10.

Phocas, Focas. Ost-Romerske Kejsaren *Phocas*, † år 640. 710, 21, 22, 27, 720, 1, 8, 721, 4, 10.

Photinus. Se *Foghodius*.

Pictaunia. Staden *Poitiers*, i Frankrike. 54, 28, 630, 11.

Pictauiensis. Af staden *Poitiers*. 589, 4.

Mounster de seint **Piero.** En kyrka eller kloster, helgadt S. Pehr, uppbyggdt af S. Furseus i Faversham, England. Se **Petrus.** P. S. 68, 15.

Pigizdagha. Se *Pinzdagha*.

Pyla. En mjölnare-dotter i Tyskland, Pontii Pilati moder. 300, 3.

Pilatus, Pylatus. *Pontius Pilatus*, Ståthållare i Palestina i Kristi tid; bannlyst af Caligula till Vienne i Dauphiné, år 37. 72, 150, 244, 299—303, 311, 312, 993.

Pinzdagha nat, Pigizdagha dagh, Pingitz. Pingst-dagen. 225, 15, 984, 2.

Pippinus, Pipinus. *Pipinus Crassus*, son af Ansigisus; Major Domus i Austrasien och Francia, † år 714. 730, 732, 839, 744.

Pippinus. Franske konungen *Pipinus Brevis*, Karl Martels son, † år 768. 54, 730—732, 744, 745.

Pippin. *Pipinus II*, Hertig i Aquitanien, † i ett kloster efter år 864. 756, 7.

Piscina, Probatice Piscina. *Bethesda-dammen*, nära Får-torget, i Jerusalem. 70, 12, 89, 2, 95, 6.

Pius. Se **Gjus.**

Placida. Romerska prinsessan *Galla Placidia*, † år 449. 646, 12.

Placidus. Se **Eustachius.**

Plantilla. S. Pauls andeliga dotter. 127, 21, 128, 9, 10.

Plato. Grekiske filosofen, † år 348 f. Chr. 356, 28.

Plinius. *Caius Plinius Cæcilius Secundus*, Romersk författare, † år 110. 374, 18.

Pluto. Se **Februus.**

Poitiers. Se **Pictavia.**

Polemius, Polimius. En Indisk konung, omvänd af S. Bartholomeus. 205, 7, 208, 25, 209, 1, 22.

Policarpus. Lärjunge af S. Johannes Evangelisten; martyrer år 169; helgon. 384, 9.

Policarpus. En prest, omkr. år 288. 477, 25, 31, 478, 7, 22, 23.

Polimius. Se **Polemius.**

Pompeius Trogus. Romersk historieskrifvare i Kejsar Antonini Pii dagar. 382, 2.

Poncius. En ö, dit Pilatus bannlystes; troligen ett upp-diktadt land, en sammanblandning af den Romerska förvisnings-ön *Pontia*, nu *Ponza*, i Golfo di Gaeta, och *Pontus*, landskapet i Skythien. 300, 17.

Poncius Pylatus. Se **Pilatus.**

Ponticianus, Potencianus. Annars skrifven **Pontianus**, fader till Påfven Urbanus I. 390, 1, 1005, 4.

Ponticum haff. *Pontus Euxinus, Svarta Hafvet.* 360, 11.

Pontiniaci. Se **Donati.**

Pontus. Ett gammalt konungarike i Mindre Asien. 233, 22.

Poppo, Puppö. Syd-Jyllands Apostel, *Poppo*, biskop i Århus och sedermera i Slesvig, † år 1029, men enligt andra år 999, 1012 eller sednare. 762, 2, 4, 5.

Porfirius. Fader till Påfven Lucius I. 397, 5.

Porphirius. Kejsar Maxentii hofmarskalk, martyr år 307. 538, 1, 32.

Porta

Porta latina eller *Ferentina*, en af Roms portar. 769, 10.

Porthi. *Parther-folket, Partherne.* 1004, 12.

Porthus. Se **Protus**.

Portugalia. *Portugal.* 167, 8, 176, 23, 26, 177, 10, 26.

Potenciana. Annars skrifven **Pudentiana**, † under M. Aurel. Antoninus; helgon. 384, 12.

Potencianus. S. Pehrs lärjunge. predikade i Frankrike och Tyskland. 99, 17.

Potencianus. Se **Ponticianus**.

Prædikara. Se **Predikara**.

Prædixis, † under M. Aurel. Antoninus; helgon. 384, 13.

Predikara lifnader, Predikara lifnadher, Prædikara lifnadir. *Predikare-, Dominikaner- eller Svartbrödra-orden, Ordo Prædicatorum*, stiftad af S. Dominicus år 1215. 794—793, 795, 798, 829.

Pretaxan. Latinska textens **Pretaxatus**, fader till S. Anastasia, som dog för tron år 287 eller 305. 485, 2.

Primus. Martyr omkr. år 287, eller enligt *Legenda Aurea* år 277; helgon. 528, 1, 4, 13, 529, 1, 3, 4.

Priscianus. Romerske grammatikern, † omkr. år 525. 705, 7.

Priscius. Vanligen skrifven **Priscus**, fader till Påfven Marchus, hvilken dog år 336. 573, 1.

Priscus. S. Eufemias blodige domare, år 307; dog galen. 542, 11.

Probatia Piscina. Se **Piscina**.

Provincia, Prouenz, Prowincia, Provenz. Landet *Provence*, i Frankrike. 254, 15, 790, 7, 1038, 6.

Probus. Romerske Kejsaren *Marcus Aurel. Valerius Probus*, † år 282. 465, 14.

Processus. En riddare i Rom under Nero, sedermera kristen. 106, 1.

Proiectus. Fader till Påfven Marcellinus, hvilken dog år 304. 466, 1.

Proiectus, Proiectus. ? *Projectus*, biskop i Clermont, Frankrike, † år 674; helgon. 418, 18, 21, 100, 25.

Proserpina. En Romersk afgudinna. 9, 21, 24.

Protus, Porthus. En välboren sven, antog kristendom och blef munk i Kejsar Commodi dagar. 385, 17, 1002, 16.

Prouanz, Provenz. Se **Provincia**.

Proviliacum, Prouily. Se **Pruliamini**.

Prowincia. Se **Provincia**.

Pruliamini. Ett Dominikaner-nunnekloster vid *Provilicium, Prouille, Prouly*, emellan Toulouse och Carcassone. 798, 11.

Ptholomeus. *Claudius Ptolomæus*, geograf och stjärnkunnig i Kejsar Antonini Pii tid. 382, 10.

Pudenciana. Se **Potenciana**.

Pul, Pul land. Se **Apulia**.

Puppo. Se **Poppo**.

Quatuor tempora. *Qvatemala-dagarne, Tamper-dagarne*, en förvridning af det ursprungliga *Jejunium Quatuor Temporum, Quater Temper*, anordnade af Påfven Calixtus omkring år 219, att hållas 3:ne gånger under årets lopp; småningom kom en 4:de till, om vintern. Men då dessa stora faste-dagar ofta höllos oregelbundet, blefvo de nu gällande dagarne strängt fastsatte af Conciliet uti Placentia, under Påfven Urban II, år 1095. De skulle firas, 1. Onsdagen efter 1:sta Söndagen i Fastan. 2. Onsdagen efter Pingst. 3. Onsdagen efter Korsmessa (eller, om denna faller på en Onsdag, den följande Mattheus-dagen). 4. Onsdagen efter 3:dje Advents-Söndag. 389, 5.

Quincianus. Romersk proconsul på Sicilien, år 251. 425—429.

Quintinus. Martyr omkr. år 287; helgon. 532, 1, 11.

Quiriachus. Se **Iudas**.

Quirinus. En Romersk höfding under Trajanus, omkr. år 110, sedermera kristen. 112, 113, 952.

Quirinus. En kristen subdiaconus, jordade S. Abdon och S. Sannes, vid pass år 250. 443, 17.

Rab. En Judisk ätt, i S. Jakob den Mindres tid. 198, 7.

Rabod. Frisiske konungen *Radbodus*, † år 718. 740, 2.

Rachel. Jakobs husfru. 4, 14.

Radagisus. Se **Radgisl**.

Radbodus. Se **Rabod**.

Radgisl. Goter-konungen *Radagisus*, † år 405. 646, 2.

Radhegunder. Se **Raþegund**.

Ræff. Se **Jens Ræff**.

Rætuise. Den i egen person uppträdande *Rättvisan*. 21, 5, 6, 17.

Rages Medorum. Se **Edissa**.

Rakæl. Moder till Simon Magnus. 404, 12.

Rano. Detta namn skrives hos Jacobus de Voragine (under »Dominicus»), **Raho**; hos Marulus (lib. 6, Cap. 46, citerad af Beyerlinck, *Theatrum Vitæ Humanæ*, fol. Vol. I, Col. Agrip. 1634, lit. B, p. 45) **Rhao**; i de gamla Skandinaviska källorna **Rano**. Latinska texten hos Jac. de Voragine har: »Frater quidam nomine raho positus apud tybur eadem die qua pater migravit a corpore missam celebraturus accesserat ad altare»; Legend-skrifvaren: »Annar brodher som hæet rano første provincialis dacie sagde mæssø lankt fra bononia j there stund dominicus do/ j thighiande mæssø Tha prester bidher for lifuandis vinom.» De i den Svenska bearbetningen inskjutna orden äro af stor betydelse, då de underrätta oss om det hittills okända factum att **Rano** var den første *Prior Provincialis* i *Dominikaner-ordens Provincia Dacia* (Skandinavien). Ty antingen, hvad som är nog otroligt, är **Raho** hos Jac. de Voragine en helt annan person, men med den samma syn, i hvilket fall legend-skrifvaren — till följe af namn-likheten — har begagnat tillfället att lemna en välkommen historisk upplysning angående en klerk väl bekant för hans nordiska läsare — eller är **Raho** (**Rhao**) ett gammalt skrif-fel för **Rano**, och Jac. de Voragine har varit okunnig om eller likgiltig för en så obetydlig bi-omständighet, som den, hvilken den Svenske författaren har bevarat. — Dominikaner-Pro-

vinen *Dacia* upprättades först år 1238 (Daugaard, Om de Danske Klostre i Middelalderen, s. 18). Samma år dog **Rano** (»Obiit Magister Ordinis *Rano*.» Script. Rer. Danic. 2, 168). — Det följer af ofvanstående att år 1224, då S. Dominicus afled, var Broder **Rano** en simpel Dominikaner-munk i ett kloster vid Tiberfloden, nära Rom; vid slutet af år 1237 valdes han till *Magister Ordinis* (hela Ordens Superior eller General) för det följande året. År 1238 utnämndes han till att vara *Prior Provincialis*, att ordna och vårda den nybildade *Provincia Dacia*, men dog kort därefter. Han efterträddes som Prior Provincialis af en Broder *Analdus*, och i sitt embete som Magister Ordinis af Broder *Remundus* (Script. Rer. Danic. 2, 168). 799, 8.

Raphael. Ärke-engeln. P. S. 53, 11, 12, 54, 7, 56, 12, 15.

Raþegund, Radhegunder. Misstag eller skrif-fel för **Kunegund** (**Cunigunda**), dotter af Siegfried, Grefve af Arduenne och Luxembourg och Kejsar Henrik II:s gemål, † i ett kloster efter år 1024. 449, 12, 16, 768, 4.

Rauenna, Rauenna. Staden *Ravenna*, i Italien. 99, 325—328, 463.

Ravennatus. Af *Ravenna*. 766, 10.

Rebecca. Patriarken Isaaks husfru. 4, 12.

Rechab. Fader till Jonadab, de Rechabiter grundläggare ibland Israeliterne. 979, 18.

Rectus. *Den Rätta*, namnet på en gata i Damaskus. 896, 26.

Reges Medorum. Se **Edissa**.

Reginaldus. Se **Reynaldus**.

Regulus. Biskop af Arles, Frankrike, i 4:ta århundradet; helgon. 345, 1.

Reynaldus. En Predikare-broder **Reginaldus**, under 5 år professor i Kanoniska lagen i Paris, sedermera Decanus i S. Aniani kyrka i Orleans, därefter Dominikaner-predikant vid pass år 1220. 796, 17.

Rem, Rolfs heem, Rothomagus, Rowan. Staden *Roda*, *Rothomagus*, *Rouen*, i Normandie. P. S. 68, 3. Leg. 758, 11, 12, 13, 860, 13.

Remensis. Af Remi, staden *Reims*, i Frankrike. 766, 9.

Remigius. *Remi*, biskop i Reims, † år 533; helgon.
Se **Alma**. 650, 688—690.

Reprobis. Se **Cristoforus**.

Reuelaciones. S. Birgittas Uppenbarelser. 928, 29.

Rin Righa, Righa. Staden *Riga*, i Lifland. 792, 6, 1038, 9.

Riin. Se **Rin**.

Rikardh. Hertig af Cornwall i England, son af den Engelske konungen John och Elizabeth. Vald till Kejsare i Tyskland år 1256, † d. 2 April 1272. 828, 8.

Rin, Riin. *Rhein-floden* i Tyskland. 367, 8, 625, 4.

Ripa. »Juda lanz howdli stadh», der legend-skrifvaren låter Kejsar Aurelianus vara född. De klassiske författarne kunna icke uppgifva hans födelse-stad. *Ripa* är ett obekant ställe. Jfr **Richa**, namnet på en by i Palestina, der staden Jericho fordöm stod, icke långt från Jerusalem. 458, 2.

Ryssland. Se **Turcia**.

Rytzelandh, Rytzeland. Se **Galathe**.

Ryza. Ryssar, Rolackar, Vender m. m. 762, 8.

Rizaland, Ryzaland. Se **Galathe**.

Robertir. De utländska texternas *Robertus* eller *Ruprecht*, presten hvars bön framkallade den Underbara Årsdansen, vid 1040—20-talet. 877, 5.

Robertus. Cistercianer-ordens grundläggare, † år 1110; helgon. 784, 19.

Rocildis. Franska drottningen *Clotilde*, † år 553. 689, 8, 12.

Roda. Se **Rem**.

Rodanus, Rodonus ælf. Floden *Rhodanus*, nu *Rhone*, i Frankrike. 303, 9, 508, 18.

Rödha hafwith, Iorsala haf. Röda Hafvet. Se **Iorsala haf**. 92, 29, 115, 17.

Rodonus. Se **Rodanus**.

Roland. Grefve af Anjou, Landvärnsman hos Karl Magnus, † i Spanien år 778. Enligt Legenderna var han

en son af Karl Martel (eller af Karl Magnus) med hans egen syster. 752, 20.

Rolf, Rolff, Rolffwer. Se **Rolwir.**

Rolfs heem. Se **Rem.**

Rolwir, Roluir, Rolffwer, Rolff, Rolf. Den Norske sjökonungen *Rolf*, vanligen kallad *Gänge-Rolf* och *Rollo*, son af Ragwald Mørejarl, † som hertig i Normandie vid pass år 934. Legend-skrifvaren gör honom till en Svensk man. 758, 3, 6, 10, 13, 4035, 15, 16.

Rom, Room, Romaberg, Romaborgh, Romara borgh, Romara stadh. Staden *Rom*. 9, 56, 64, 66, 67, 70, 80, 99, 101, 102, 105—109, 111, 114, 118, 123—125, 149, 211, 215, 246—248, 268—270, 286, 287, 299—304, 306, 308, 309, 313—315, 319, 321, 322, 325, 327, 335, 341, 342, 344, 348, 349, 354, 356, 357, 359, 363, 367—369, 373, 377, 380, 382, 390, 392, 394, 395, 401, 410, 418, 449, 452, 463, 470, 474, 481, 507, 508, 515, 533, 539, 557, 564, 565, 567, 569, 582, 585, 595, 626, 638, 646, 653, 660—662, 669, 675, 681—683, 687, 691, 702, 703, 707, 708, 711, 712, 714, 721, 723, 724, 739, 746, 748, 755—757, 761, 764, 766, 774, 776, 774, 776—778, 782, 789, 794, 795, 904, 908, 949, 951, 964, 993, 994, 999, 1000, 1003, 1005, 1020.

Roma. Se **Romsk.**

Romaborgh. Se **Rom.**

Romania. Se **Tracia.**

Romanus. En riddare i Rom år 252, omvänd genom S. Laurencii lidanden och straxt halshuggen. 413—415.

Romanus. En munk, vän till S. Benedictus, omkr. år 500. 694, 6, 7, 10.

Romsk, Rømsc, Rømsk, Rømske, Rømsker, Rømscar, Rømskar, Rømskir, Roma, Romara. Romersk, Romare, af Rom. 9, 45, 62, 64, 65, 102, 105, 108—110, 112, 114, 124, 125, 150, 181, 233, 239, 285—287, 300, 304, 305, 307—310, 312—315, 319—321, 325, 327, 346, 367, 368, 370, 373—376, 378—381, 383, 385,

392—398, 404, 443—445, 422, 443, 454—453, 458, 465—467, 470, 479, 485, 489, 507—510, 533, 563, 565, 567, 570, 573, 583, 594—597, 602, 606, 609, 629, 639, 640, 644, 646, 658, 680, 684, 685, 688, 692, 694, 702, 707—709, 720, 722, 729, 733—736, 739, 740, 743, 744, 746—749, 755, 757—764, 764, 766, 768, 770, 782, 789, 828, 878, 906, 908—910, 926, 944, 959, 964, 992—994, 1003—1006, 1012, 1020, 1025.

Romska kirkia, Rømska kirkia, Romara kirkia. Se under **Romsk**.

Romulus. Roms grundläggare. 66, 22, 67, 6.

Room. Se **Rom**.

Rothomagus, Rowan. Se **Rem**.

Ruben, Symeon. Förrädaren Judas' fader; har begge namnen äfven i den Latinska texten. 244, 1, 22, 25, 29.

Rufinus. Fader till Påfven Pius I, hvilken dog år 150. 1004, 8.

Rufinus, Ruphinus. En kristen som skref om de 7 Sofvare, och lade brefvet i Celia-berget, år 250. Se **Theodorus**. 434, 15, 437, 10.

Rufinus. Fader till Påfven Sylvester, hvilken dog år 335. 564, 18.

Ruphus. En Patricier i Ravenna, hvars dotter fick lif genom S. Apollinaris. 326, 16.

Rusticus. Martyr med S. Dionisius Areopagita; helgon. 343, 2, 344, 8, 25, 995, 19.

Saba. Ett landskap i Orienten, vanligen kalladt **Rika Arabien**. Drottningen deraf i Salomos tid hette **Sibilla**; se denna. 88, 26.

Sabastie. Se **Sebaste**.

Sabellius. En kättare, † omkr. år 264; stiftade Sabellianer-sekten. 1004, 18.

Sabina. En Romersk fru, martyr i Kejsar Hadriani tid. 377, 12, 13.

Sabina. En nunna som begrofs i en S. Laurencii kyrka, der ett järtecken timade med hennes lik. 448, 1.

Sabinensis. Se **Saniruensis**.

Sabini. *Sabiner-folket*, nära Rom. 320, 14.

Sabinianus. Påfve, † år 606. 717, 13, 720, 2.

Sønnes. En kristen konung af Babilon, dräpt för sin tro af Kejsar Decius, omkring år 250. Se **Abdon**. 443, 6.

Søt. Se **Seth**.

Salomon, Salomon wise, Salamon vise, Salmon vise. Konungen i Palestina, Davids son. 88, 94, 95, 543, 554, 864.

Samarie land. Samarien i Palæstina. 898, 21.

Samson. *Simson hin Starke*. 4, 16.

Samuel. Profeten. 4, 17.

Sanctulus, Sanctolus, Sanctillus, Santillus. (*Sanctulus* är den vanliga formen:) en kristen prest, abbot i Nursia, nu Norcia, Kyrkostaten, Italien, i 6:te seklet. 56, 57, 447, 944, 942.

Sanctum Sanctorum. Det allraheligaste i Jerusalems tempel. 495, 8.

Sandinis. Se **Dyonisii monster**.

Saniruensis. Misstag eller felskrifvet för **Sabinensis**, af landskapet *Sabina*, i Kyrkostaten. 769, 5.

Sannind. Den i egen person uppträdande *Sanningen*. 21, 2, 6, 10, 404, 9.

Sannir. Se **Svamair**.

Santillus. Se **Sanctulus**.

Saphira. Straffad af S. Pehr med plötslig död som Guds-lögnare. 400, 14.

Saraa. Abrahams husfru. 4, 8.

Saracenus, Sarachenus. Saracen, Maur, Mahomedan. 475, 240, 253, 496, 726, 757, 764, 778, 782.

Sassan. Landet *Saxen*, i Tyskland. 770, 6, 784, 1.

Satan. En djefvul. 24, 23, 29.

Saturnus, Saturnius. Romerske afguden *Saturnus*. 649, 30, 620, 2.

Saturnus. Vanligare stavvad *Saturninus*, en Romersk Consul som dräpte påfven Linus, år 67. 309, 8, 10.

Sauianus. S. Pehrs lärjunge, predikade i Frankrike och Tyskland. 99, 17.

Savina, Sauina. Martyr med sin broder Savianus (? i 3:dje seklet); helgon. 460, 463, 464.

Savinianus, Sauinianus. Martyr med sin syster Savina (? i 3:dje seklet); helgon. 460—464.

Savinus, Saunius. Fader till S. Savinianus och S. Savina. 460, 2, 463, 16.

Saulus. Se **Paulus**.

Saxen. Se **Sassan**.

Saxsonia landh. Se **Holxsta landh.**

Skandinavien. Se **Dacia**.

Scarioth. En Legendarisk ö i Judæas grannskap. 244, 9, 14, 17.

Scolastica. Syster till S. Benedictus, † vid pass år 540; helgon. 698, 12, 840, 5.

Sebaste, Sebastæ stad. Staden *Sebaste*, i Samarien. 52, 3. 8, 53, 20, 31, 899, 2.

Sebastianus. Martyr omkr. år 288; helgon. 475—484, 1045.

Sebastopol. Se **Tersona**.

Secana. *Seine-floden*, i Frankrike. 344, 460, 462.

Secundus philosophus. En Pythagoreisk filosof i Kejsar Hadriani dagar. 377, 15.

Selena. En legend-stad i »libie land». 490, 4.

Selio. Se **Celion**.

Selio biergh. *Cælius Mons*, en stad i Rhætia, nu landsbyn *Kelmuntz* i Schwaben. 346, 2.

Solomias, Solemias. Fariséen Gamaliels son. 282, 28, 990, 28.

Seneca. *L. Annæus Seneca*, Romersk filosof, Neros lärare. † år 56. 307, 15.

September, September manath. *September månad*. 49, 17, 939, 12, 994, 25.

Seraphiti. I *Legenda Aurea* skrifven *Siraphiti*? men annars *Soractes* eller *Soracte*, ett berg i Etrurien, vid Tiberfloden, nu *Monte S. Oreste*. 566, 14.

Serapia. En martyr i Kejsar Hadriani tid; helgon. 377, 10, 12.

Serapion, Serapyon. En kristen, en af de 7 Sofvare i Efesus, år 250. 433, 9, 436, 1.

Sergius I. Påfve, † år 704. 10, 1, 735, 3, 16.

Sergius, Svina munder, II. Påfve, † år 847. 757, 1, 12.

Sergius III. Påfve, † år 942. 759, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 21, 760, 2, 11.

Sergius IV. Påfve, † år 1042. 767, 22.

Sesarea. Se *Cesarea*.

Seth, Sæt. Adams son. 88, 90—92.

Seuerinus. Biskop i Köln, † år 403; helgon. 623, 18.

Seuerinus. Påfve, † år 640. 728, 1.

Seuerius, Citrinus. Enligt legend-skrifvaren, som sammanblander flere Kejsare, en son af Romerske Kejsaren Antoninus Caracalla. Han menar trol. Caracallas efterträdare, Kejsaren *Marcus Opelius Severus Macrinus*, † år 218. 1004, 7, 8, 14.

Seuerus. Romerske Kejsaren *Lucius Septimius Severus*, † år 211. 1003, 1, 2, 12, 17.

Sevilla. Se *Sibilia*.

Sextilis. Se *Augustus*.

Siäla dagh. *Alla Själars dag, Festum Animarum, Animarum Dies, Commemoratio omnium fidelium defunctorum*, d. 2 Nov. 765, 5.

Sibilia. Staden *Sevilla*, i Spanien. 178, 6.

Sibilla. »drötning aff österlandum»; s. 88 rad. 26 kallad »drötningin aff saba»; en Österländsk, troligen Arabisk, prinsessa i konung Salomos tid. Se *Saba*. 95, 15.

Sibilla. En Forn-Romersk spåqvinna. 536, 28, 537, 1.

Sibilla Tiburtina. Den Tiburtinska Sibyllan. 62, 63, 67.

Sicora. ? Staden *Algesiras*, nära Gibraltar, Spanien. 176, 22, 177, 28.

Sicilie rike, Sicicilia land, Sicilie land, Cicilie land, Cicilia rike, Cecilia. Ön *Sicilien*, i Medelhafvet. Se *Cilicia*. 175, 240, 245, 425, 525, 555, 557, 568, 784, 789.

Sighfridus, Sighfrider, Sighfridh, Sighfridr, Sighfred. Engelsmannen **Sigurd** eller **Sigfrid**, titulär-biskop (? Suffraganbiskop) af York, den förste biskop i Wexjö, Sverige, † vid pass år 1030; helgon. 738, 839—846, 848—852, 855.

Siliom, Cilion. En vis Jude, i S. Helenas tid. 85, 2, 3.

Syloa. *Siloa-dammen*, vid Jerusalem. 95, 13, 28.

Silvester, Sflvester, I. Páfve, † år 335. 80—86, 88, 563—569, 1026.

Silvester II. Páfve, † år 538. 704, 1.

Silvester, Gilbertus, III. Páfve, † år 1003; först kallad *Gerebertus*. 766, 4, 767, 19.

Silvester, Johannes. *Johannes*, biskop af Sabina, kallade sig *Silvester* efter sitt val till Páfve (*Anti-papa*) år 1044. 769, 3.

Symachus. En lärd kristen, öfversatte det Gamla Testamentet på Grekiska, † vid pass år 200. 1003, 22.

Simachus, Simakus. Páfve, † år 514. 693, 1, 3, 10.

Symeon, Simon. En helig man i Jerusalem vid Kristi födelse-tid. 43, 18, 73, 1.

Symeon. Se **Ruben**.

Symon. *Simeon Phariseus*, hos hvilken Jesus åt. 264, 8, 17, 18, 22.

Symon. S. Stephani fader. 291, 8.

Symon. En biskop, brörsön af Josef och morbror till S. Simon Aposteln; helgon. 239, 3, 8, 15.

Symon. En Jude, fader till Judhas. 86, 16.

Symon. Se **Symeon**.

Symon Cleophe, Symon. Aposteln; biskop af Jerusalem, och son af Cleophas och Maria, den Heliga Jungfruns syster; helgon. 231, 233—236, 239, 243, 274, 984.

Symon Leprosus, som bjöd Kristus spisa hos sig. 826, 16.

Simon Magus, Symon Magus, Symon. En kättare och trollkarl, straffad af S. Pehr och S. Paul. 104—105, 118, 349, 352, 354—356, 948—950.

Simon Montfort. Se **Manford.**

Simpthorianus. Halshuggen omkring år 270; helgon. 458, 4, 11.

Simplicianus. En belig man, besvor S. Augustinus att afsvärja Manicheer-kätteriet. 648, 8.

Simplicius. Påfve, † år 483. 687, 5.

Simson. Se **Samson.**

Synai, Synai berg, Synai mons. Berget Sinai, i Arabia Petraea. 539, 17, 19, 744, 24, 928, 22.

Synnedagh, Synnodagh. Se **Sunnadagh.**

Sinticis. En blind fru i Norra Indien, fick syn och kristendom af S. Thomas. 186, 4, 6, 7.

Syon. Berget Sion, i Jerusalem. 12, 17, 36, 22, 283, 28.

Siracusa. Staden *Syracusa*, nu *Siragosa*, i Sicilien. 555, 1, 556, 4.

Syria rike, Sirie land, Syria. *Syrien.* 190, 1, 247, 6, 369, 8, 376, 4.

Siricius. Se **Ciricius.**

Syrus. En Syrer. 259, 1.

Sirus. S. Pehrs lärjunge, predikade i Lombardiet. 99, 17.

Sirus. Fader till S. Maria Magdalena. 263, 3.

Sisinnius, Sjsinnus. En vän af Kejsar Domitianus, gift med Theodora; antog kristendom. 357—359.

Sithia, Sitia, Suerike, Swerike. I *vidare* mening, *Gens Scythica, Sarmatia* eller en del deraf, emellan Kaspiska Hafvet och Wesel-floden. — I *vidaste* förstånd *Skytien, Svithiod det Stora*, »suerike fra östarlandom ok tel öra-sund», Latinska textens *Scithia*, hela landsträckan från Kaspiska och Svarta Hafven till Norge, af äldre Nordiske författare utsträckt ända till Vesterhafvet och Eideren. Se **Suerike.** 133, 199, 200, 592, 594, 906.

Siundagh. Se **Sunnadagh.**

Sixtus I. Påfve, † år 127. 380, 1, 12, 1000, 4.

Sixtus II. Påfve, † år 259. 409—411, 450.

Sixtus III. Påfve, † år 440. 678, 1.

Skæra Thorsdagh, Skier Thorsdagh. Se **Þors dagh.**

Skotland. *Skottland.* P. S. 5, 2, 4, 5.

Skotta. Irländare. 676, 1.

Snamayr. Se **Svamair.**

Socer. Påfven *Soter*, † år 171. 1002, 8.

Soldan. Sultanen i Asien. 827, 7, 9.

Solemias. Se **Solomias.**

Sonnodagh. Se **Sunnadagh.**

Sophia. Romersk Kejsarinna, Justinus den Yngres gemål.

707, 5, 7.

Sophie kirkia. *Sophia-kyrkan*, nu *Aja Sofia*, eller *Sophia-moskeén*, i Konstantinopel; byggd af Konstantin år 325, återställd genom Isidorus år 568. 724, 10.

Sophius. Fader till Påfven Sixtus II. 450, 2.

Soractes. Se **Seraphiti.**

Soter. Se **Socer.**

Spania land, Spaniol land, Spaniol landh, Yspania, Yspanio land, Hyspania. *Spanien*. 123, 163, 166, 176, 177, 287, 471, 492, 681, 708, 761, 799.

Spaniol. Spanior, Spansk. 367, 382, 626, 639, 681.

S:t Angelo. Se **Castrum Angeli.**

Staffan. Se **Stephanus.**

Stephan. En klerk i Flandern, pilgrim till S. Maria Magdalenas graf. 277, 2, 9, 13.

Stephanus, Staffan, Natanael. Ärkediakon i Jerusalem, den förste kristne marty. — Den sednare Legendan om hans Ungdom, låter honom kallas **Natanael** innan hans omvändelse; helgon. 265, 281—295, 677, 991.

Stephanus. En broder till en viss Symon, som var fader till den Judhas med hvilken S. Helena underhandlade angående Kristi kors. (För öfrigt, är Svenska textens (86, 24) »thiin brodher» ett gammalt skrif-fel för »miin brodher», motsvarande Latinska originalets »frater meus»). — Författaren har väl menat den föregående S. *Stephanus, förste martyren*, men huru? Sjelfva Latinska traditionen är trol. korrumpierad. Till och med Jac. de Voragine (Leg. Aurea, de Invent. Sanctæ Crucis) utbryter, med en naiv förvåning öfver en sådan 250-årig hjelte: »Non videtur autem multum probabile quod pater istius iude tempore passionis

Christi esse potuerit cum a passione Christi usque ad helem sub qua iudas fuit fluxerunt plusquam ducenti septuaginta annis.

Stephanus, Stephan. En domare i Rom, som fick nåd efter döden genom S. Laurencii förbön. 418, 8, 18.

Stephanus, Staffan, I. Páfve, † år 257. 398, 1, 9, 12, 399, 2, 6.

Stephanus II. Páfve, † år 757. 744, 6, 13, 754, 4.

Stephanus III. Páfve, † år 772. 745, 11.

Stephanus IV. Páfve, † år 847. 755, 5, 8.

Stephanus (V). En Páfve insatt af legend-skrifvaren efter den likaledes insatte Paulus II, således för en tid af 5 månader och 25 dagar efter d. 40 Jan. 859. 759, 1.

Stephanus VI. Páfve, † år 894. 759, 7.

Stephanus X. Páfve, † år 1058. 1036, 19.

Stikilstad, Stiklestad, nordvest från Trondhjem, Norge. 863, 12.

Sumiar, Sueia, Swear, Gota, Gotus. Då Stam-blandningen allaredan var nära genomförd vid den tid då Svenska Legendariet författades, så att det är snart sagdt likgiltigt hvilken stam-benämning han begagnar, så betyda dessa ord, brukade i fläng: *Svear*, Svenskarne, samt tillika: *Göter*, *Goterne*, det Skandinaviska *Goter-folket*. Se **Godak**. 499, 738, 942, 979, 980, 1034.

Swensk thunga, Gosc. För samma orsak som redan är anmärkt, *det Svenska (Götiska) språket*, tillhörande det Skandinaviska Svea- (*Goter-*) folket, *Svenska*. Se **Godak**, **Sumiar**. 307, 20, 807, 8.

Swenskir. En Svensk; Svensk, från Sverige. 758, 2, 6.

Svamair, Saamayr. Hos Abdias *Suanir*, hos Jac. de Voragine *Sannir*, kanhända en stad i landet, som beboddes af det vilda *Svaner-folket* i Colchis, nära Caucasus. 238, 3, 986, 6.

Svarta hafvet. Se **Ponticum haff**.

Svarthrödra orden. Se **Predikara lifnader**.

Swausen. Landet *Schwaben* i Tyskland. 782, 1.

Sueia, Swear. Se **Sumiar**.

Saerike, Swerike, Swetia. I trängre betydelse, *Svenska Riket, Soithiod, Sverige*, på Latin: *Suecia, Svetia*. Se **Sithia**. 499, 685, 738, 839—844, 844, 849, 855, 862, 883, 886, 979.

Swidger. Se **Clemens II.**

Swina munder. Se **Sergius II.**

Sunamannus. Messdjekne och marty, S. Sigfrids syster-son. 845, 6.

Sunnan biergh, Sunnan bergh, Swnnan biergh. *Söder om Alperna*, i de Italienska länderna. 367, 7, 756, 5, 1004, 8.

Sunnadagh, Sunnodagher, Sounodagh, Synnedagh, Synnodagh, Siundagh. *Söndag*. Se **Palm Sunnodagh**. 158, 388, 562, 575, 586, 870, 1004.

Tabita. En gudfruktig enka, uppväckt från de döda af S. Pehr. 400, 15.

Tabor. Ett berg i Judæa, icke långt från Kadesh, midt i dalen Jezreel. 93, 11.

Tacitus, Jacinctus. Romerske Kejsaren *M. Claud. Tacitus*, † år 275. 465, 11, 1043, 15.

Tærtz tima, Tærz thima. Se **Terz**.

Tale. Latinska textens *Chale*; ? staden *Caulo* eller *Caulonia*, i Calabrien, södra Italien. 246, 1.

Tarquinius. Ståthållare i Rom, vid pass år 320. 565, 9, 15.

Tarsis. Staden *Tarsus*, i Cilicien. 898, 20.

Taurus. En domare i Ravenna, kristnad af S. Apollinaris. 327, 25.

Tecla. Martyr i 4:sta århundradet; helgon. 55, 8, 632, 16.

Temecia. Ett landskap i Brittanien. 686, 15.

Templum Domini. Templet i Jerusalem. 347, 24.

Teodorus. Se **Theodorus**.

Terencianus. Kejsar Juliani hofmästare, år 363; antog kristendom. 599, 600, 942, 943.

Tersona, Tersona stadh. Hos Jac. de Voragine *Civitas Tersona*; Platina och flere äldre hafva endast »insulan» (en ö); Baronius, som följer flere af de gamle författarne,

skrifver *Chersona*. — ? Ett gammalt skrif-fel för *Cersuna*, *Chersunum*, sedermera *Chersona*, *Korsun*, nu *Achtiar*, *Sebastapol*, på Krim; eller måhända för *Chersonium*, *Cherso*, nu *Cherson*, vid mynningen af Dnieper-floden. 360, 12, 362, 23.

Tertulianus. Kyrkofadern *Tertullianus* *Afer*, † omkr. år 215. 1003, 24.

Tertz, Tærtz tima, Tærz thima, Tærz tima. *Tertia Hora*, *Cantus Tertianus*, den 3:dje af de Kanoniska timmarne eller Andakts-öfningarne, från kl. 9 till 10½ f. m. Se **Non.** 5, 177, 923, 1000.

Thænna vægh haf, Thænna vægh haff, Thænna vægh haff. Denna sidan Hafvet, norr och vester om Medelhafvet. 685, 7, 779, 3.

Thebe. Staden *Thebæ*, i Egypten. 508, 2.

Thelesphorus. Se **Belesporus**.

Thænna vægh. Se **Thænna vægh**.

Theodes. En Indisk trollkarl i 4:de århundradet; antog kristna tron. 620, 13, 624, 1.

Þeodoche. Se **Theodora**.

Theodocins. En hednisk prest vid 270-talet, fader till S. Margareta. 540, 1, 545, 11.

Theodolus. En diaconus, martyrt med Påfven Alexander I. 379, 13.

Theodora. En rik qvinna, gift med Sisinnius i Rom, i Domitiani dagar; antog kristendom. 357—359.

Theodora, Þeodoche. Moder till S. Cosmas och S. Damianus, hvilka ledo omkring år 303. 543, 3, 4022, 1.

Theodoricus. En af de Underbare Dansande i S. Magnus-kyrkans vapenhus, vid 1010—20-talet. Se **Gerlekir.** 880, 7.

Theodoricus. Se **Thidrik**.

Theodorion. Se **Eudochion**.

Theodorus. En kristen som skref om de 7 Sofvare i Efesus, och lade brefvet i Celia-berget, år 250. Se **Ruphinus.** 434, 15, 437, 10.

Theodorus

Theodorus, Teodorus. Martyr omkring år 362; helgon. 530, 1, 4, 6, 7, 11, 12, 17, 534, 4, 1024, 17.

ƿeodorus, Theodorus. ? *Theodorus Studites*, Abbot i Studii Kloster i Konstantinopel, år 826; helgon. 209, 213, 214, 216.

Theodorus. Påfve. Se **Theodosius**.

ƿeodosius, Theodosius, I. Ost-Romerske Kejsaren *Flavius Theodosius*, † år 395. 54, 639, 640, 644.

Theodosius II. Ost-Romerske Kejsaren *Theodosius Junior*, † år 450. 114, 286, 434, 437, 444, 443, 677, 680, 684.

Theodosius III. Ost-Romerske Kejsaren *Flavius Theodosius Atramyttenus*, afsatt och inspärrad i ett kloster år 717. 739, 10.

Theodosius. Påfven *Theodorus*, † år 649. 728, 5.

Theodeta. Martyr omkring år 280—300; helgon. 487, 10.

Theodotio. Se **Endochion**.

Theophilus. Borgmästare i Antiochia i S. Pehrs dagar, sedermera kristen. 417—419.

Theophilus. Biskop i Cesaræa på 190-talet. 388, 11.

ƿeophilus, Theophilus Alexandrinus, Theophilus. Biskop i Alexandrien, † år 412. 51, 20, 657, 15, 17, 759, 17.

ƿeophilus. En biskop i *Cilicia* vid pass år 538, vanligen förvanskadt till *Sicilien*; helgon. 28, 29.

Theotimus. En apokryfisk prest, som föregifver att han besökt S. Margareta (hvars historia han författade) i hennes fängelse, år 278. 545, 7, 554, 1.

Thera. En vis Jude i S. Helenas tid. 84, 28.

Theudisclus. Se **Thørgillus**.

Thyberis, Thybris. Se **Tiberis**.

Thydisco land, Thydisk land. Se **þypiscland**.

Thydisk, Thydisk. Se **þypisc**.

Thydiska rike. Se **þypiscland**.

Thydiskan. Se **Thuskan**.

Thydiske land, Thythisland. Se **þypiscland**.

Sv. Fornskr. Sällsk. Saml. IV.

Thydisc. Se þyþisc.

Thydisk tunga, Thydisland. Se þyþiscland.

Thidrik. *Theodoricus*, biskop i Maintz i 10:de århundr. 445, 4.

Thidrik Bærn, Thidrikker, Didhrik van Bærna. Goter-konungen *Theodoricus af Verona*, † år 526. Se **Thorgillus**. 684, 693, 700, 1034.

Thiisdagh. *Tisdag*. 863, 17.

Thyri Danaboot, Thyre Danabot, Dyri Danaboot. *Thyre Danebod*, Danske konungen Gorm den Gamles drottning, † omkring år 930. 747, 2, 1034, 24.

Thyringha landh, Dyringa land. *Thüringer-landet, Thüringen*, i Tyskland, nu deladt emellan Preussen, Saxen, Schwarzburg, etc. 737, 803, 828, 1034.

þysca land. Se þyþiscland.

þyþisc, þyþiskar, Thydisc, Thydisk, Thyðsk, Tydisk, Tydisker, Thytiskir. Tysk. 8, 170, 385, 764, 926, 970, 1012.

þyþiscland, þyþisland, Thydisco land, Thydhislandh, Thydhisland, Thydisland, Thydislandh, þysca land, Thydiska ríke, Thydiske land, Thytiscoland, Thydisk tunga. *Tyskland*. 99, 200, 246, 300, 309, 319, 380, 383, 508, 517, 625, 689, 747, 756, 764, 980.

Thomas, Tomas. Aposteln, † år 57; helgon. 42, 181—189, 973, 977.

Thomas, Tomas. *Thomas-a-Becket*, ärkebiskop i Canterbury, † år 1170; helgon. 787, 1, 6, 788, 3, 6, 8, 15.

Thorgillus, Thorkillus. Goter-konungen *Theudisclus*, (af legend-skrifvaren gjord till en son af *Theodoricus af Verona*), † år 549. 684, 10, 1034, 6.

Thorpin. *Turpinus*, munk af S. Denis, sedermera ärkebiskop af Rheims, † vid pass år 800. 754, 18.

Þors daghar, Thors dagh, Torsdagh, Toorsdaghar. *Thorsdag*. 64, 562, 737, 943.

Hælgha Þors dagh, Hælgha Thorsdagh, Hælgha Torsdagh, Vars Hærra vpfærþ. *Helga Thorsdag, Kristi Himselfärds-dag*. 64, 20, 562, 11, 886, 20.

Skæra Thorudagh, Skiær Thorudagh. Skär-Thorsdag. 394, 12, 456, 21, 23.

Thrækas. Se **Cretas.**

Thrættanda dagh. Se **Iul.**

Thraianus, Thrayanus. Se **Traianus.**

Thurguter. Se **Turghuttur.**

Thüringen. Se **Thyringha landh.**

Thuronensis, Thuronensis, Turonis, Turonus. Af staden Tours, i Frankrike. Se **Turones.** 88, 416, 638, 946.

Thuskan, Thydiskan, Tydhiskir. *Tuscus, en Tusker,* bördig från Etruria i Italien. Se **Tuskania.** 309, 1, 454, 5, 993, 5.

Tiberis, Tyberis, Thyberis. *Tiber-floden,* vid Rom. 64, 67, 303, 308, 330, 335, 389, 759.

Tiberius, Tyberius. Romerske Kejsaren *Claudius Drusus Nero Tiberius,* † år 37. 444, 450, 299, 304—304, 342, 343, 993.

Tiberius, Tyberius. Romerske Kejsaren *Tiberius Constantinus,* † år 582. 707, 16, 708, 1, 4, 6, 15.

Tyberius. Romerske Kejsaren *Tiberius Absimarus.* † år 705. 735, 6, 10.

Tiburcius, Tyburcius. En välboren Romare, omvänd af Påfven Urbanus I, före år 230. 390, 9, 394, 3, 4.

Tiburtius, Tyburcius. Son af Cromacius; blef kristen och martyr år 288. 478, 18, 29, 479, 6, 8, 14, 16, 1045, 16, 20, 21.

Tydhiskir. Se **Thuskan.**

Tydisk, Tydisker. Se **pydisc.**

Tigria. En af de 4 Paradisiske floderna. 94, 13.

Timotheus. En lärjunge af S. Paul, † efter år 59. 406, 21, 23.

Timotheus. En prest, martyr i Rom omkring år 330. 565, 6, 9.

Tirus. En prest i Rom, lärde Påfven Sylvester, hvilken dog år 335. 565, 3.

Tirus. Ön *Tyros* i Etrurien, nu *Isola Bisentina.* 503, 2.

Titus, Tytus. S. Pauls lärjunge, † efter år 58. 427, 41, 429, 7, 434, 10.

Titus, Tytus, Tjtus. Romerske Kejsaren *Titus Flavius Vespasianus*, † år 81. 312, 315—318, 320, 321, 994.

Tingonde dagh, Tolfte dagh. Se **Iul**.

Tolosa. Staden *Toulouse*, Frankrike. 170, 4.

Tolosanus. Af *Toulouse*. 791, 16.

Tomas. Se **Thomas**.

Toorsdagher. Se **Tors daghar**.

Tørkil. ? *Thorgillus Elavi*, munk i *Vadstena* kloster, vigd derstädes år 1463, besökte Hufvuds (Hovedø) Birgittiner-kloster i Norge år 1467, † i *Vadstena* d. 2 April 1513. (Se *Benzelius*, *Diar. Vadzst.* ss. 126, 135, 168). 635, 2.

Totila. Öst-Goternas konung *Totilas*, † år 552. 696, 1.

Toulouse. Se **Tolosa, Tolosanus**.

Tours. Se **Thuronensis, Turones**.

Tracia, Windland. Landskapet *Thracia*, nu *Rumélien*, i Turkiet. 592, 18, 594, 10, 906, 10.

Trättanda dagh. Se **Iul**.

Traianus, Trajanus, Thraianus, Thrayanus, Trāhianus. Romerske Kejsaren *M. Ulpius Trajanus Crinitus*, † år 117. 239, 292, 360, 361, 367—372, 374—376, 716, 999.

Traiectum. Staden *Trajectum ad Rhenum*, *Utrecht*. 833, 10.

Tranquillinus. Fader till *Marcus* och *Marcellianus*, martyrer år 288. 477, 29.

Treuer, Treuer stāp, Treuir. Staden *Treviri*, *Treuer*, *Trier*, i *Preussen*. 101, 200, 246, 947.

Treuerensis. Af *Trier*. 770, 5.

Trinitatis kirkia. Katedral-kyrkan i *Canterbury*, England. 788, 18.

Trinitatis kirkia. *Upsalas* äldsta kyrka, den Gamla Domen, numera Bonde-kyrkan kallad. 886, 21.

Triphonia. En hos Martyrologisterne omnämnd, men annars icke bekant, hustru åt Kejsar *Decius* (*Gallienus*). (Se *Laurentius Patorolo*, *Series Augustorum*, *Augu-*

starum, Cæs. &c. ex opt. numisnr. Ed. 2. Venetiis 1722, 8:o. p. 40). 423, 10, 14.

Tripolis. Staden *Tripoli*, i Syrien. 260, 5.

Trogus. Se **Pompeius Trogus**.

Troya. Staden *Troja*, i Troas, af legend-skrifvaren satt i »Iubie land», d. ä. Iudia = Lydia = Asia Minor. 490, 3, 625, 2.

Trodhjem. Se **Nidaröos**.

Tungulus. Annars skrifven **Tundalus**, en Irländsk ädling från Cashel; hans föregifna märklige Skärseld-syn ägde rum år 1149. P. S. 27, 28, 39, 45, 46,

Tunix. Mauriska staden och riket Tunis, i Norra Afrika. 176, 26.

Turchi, Turcidha. Turkar. 260, 3.

Turcia. Holmgård, Novgorod, &c., Ryssland. 862, 12.

Turghuttur, Thurguter. Af legend-skrifvaren kallad den förste biskop i Upsala, hvarmed han troligen menar endast en af de förste kristne lärare eller biskopar i Sverige. Kanhända den **Thergothus** eller **Thurgothus** (Göten Thor), en Norrman af Götisk härkomst, som utnämndes af Unvan, ärkebiskop i Bremen, till den förste biskop i Skara (Husaby) år 1014; † i Bremen år 1030; helgon. Se **Adelvalder, Godskalker, Vnno**. 738, 2, 1034, 8.

Turones. Staden *Tours*, i Frankrike. Se **Thuronessis**. 630, 16, 633, 21, 634, 1.

Turonis, Turonus. Se **Thuronessis**.

Turpinus. Se **Thorpin**.

Tuskania. Etruria i Italien. Se **Thuskan**. 714, 27.

Wænachi, Vænedi. Se **Venecia**.

Værand. Landskapet *Värend*, i Småland, Sverige. 844, 11, 852, 11, 854, 2.

Wæspasianus. Se **Vespasianus**.

Wæstan haff, Væstan haff. Se **Vestan haff**.

Væxio. Se **Vexio**.

Wæstra haf. Se **Vestra haf**.

Valens. Romerske Kejsaren *Flavius Valens*, † år 378. 54, 16, 629, 1, 3, 5, 7.

Valentinianus. Romerske Kejsaren *Flavius Valentinianus*, † år 392. Se **Valentinus**. 629, 1, 634, 12, 644, 1, 11.

Valentinus. Romerske Kejsaren *Flavius Valentinianus*, † år 375. 609, 1, 625, 1.

Valentinus. Martyr omkring år 270; helgon. 452, 3, 6, 10, 11, 14, 15, 453, 3, 4, 8, 11.

Valentinus. Påfve, † år 827. 755, 11.

Valerianus. *L. Aurel. Licinius Valerius*, censor i Rom år 252—8. 444, 443—446, 422, 423.

Valerianus, Walerianus, Walerius. Romerske Kejsaren *P. Licinius Valerianus*, † år 260. 397, 398, 400, 404.

Walerianus. Broder till Tiburtius, † för tron år 288. 390, 10, 394, 1.

Valerianus. Proconsul i Sicilien under Kejsar Diocletianus († år 346). 525, 3, 8, 10, 526, 4.

Valerius. En Grek, biskop i Spanien år 304. 474 3, 14, 19.

Valerius. Romerske Kejsaren *Herc. Marc. Aurel. Valerius Maximianus*, † år 340. 533, 3.

Valerius. Biskop i Hippo år 390. 649, 14, 18.

Valerius. Se **Valerianus**.

Valsk tunga. *Syd-Europa*, i motsats mot Norden eller Tyskland. 625, 5.

Valuamus, Walwanus, Walwanus. Brittiske riddaren Herr *Gavian*, en fabelhjelte i 6:te århundradet. 686, 3, 6, 4034, 13, 14.

Waradach. En hertig i Babilonien, i de dagar då S. Simon och S. Judas predikade der. 233—235.

Var fru dag, Varra fru fözlo daghar. *Mariæ Födelse, Mormessa*, d. 8 Sept. 23, 18, 523, 29.

Vara Fru dagh gen Pascom, Wara Fru dagh j Fastonne, Vara Frw dagh j Fastonne, Wara Fru mæsso j Fasto, Wara Fru dagh wm warena. *Mariæ Bebadelse, Vår Fru dag i Fastan*, d. 25 Mars. 466, 457, 699, 749, 880.

Vare Fru Mæssa. En hvar Jungfru *Mariæ Messa* eller Högtid. 755, 15.

Ware Fru Messo. *Missa de S. Maria*, en Messa anordnad till den Heliga Jungfruns ära. 788, 9.

Ware Fru stadh j Aken. S. Maria-kyrkan i Aachen. 749, 20.

Vars Hærra vpfærþ. Se Hælgha þors dagh.

Varselensis. Se **Verselensis.**

Vaticanus, Waticanus. Berget (hvarpå S. Pehrs kyrka och Påfvens slott uppbyggdes) *Vatikan, Vaticano*, i Rom. 309, 13, 994, 25.

Vbernia. Se **Irland.**

Velosianus. Se **Volusianus.**

Veneciæ, Venechiæ, Wænachi, Vænedi, Fenedi, Fænedi, Fænadi. *Venedig*, i Italien. 250, 254, 253—256, 987, 988.

Uenecianus. Af *Venedig*. 252, 7, 253, 16.

Venus. En Romersk afgudinna. 468, 8, 649, 32.

Verona, Bærna, Bærn. Staden *Verona*, i Italien. 395, 684, 832, 1034.

Veronica, Weronica. Kristi bild på en duk; sedermera öfverflyttad på en föregifven fru som skall emottagit en sådan duk från Kristus sjelf på vägen till hans korsfästelse. 302, 1, 8, 16, 19.

Verselensis, Varselensis. Af *Vercelli*, i Piemont. 587, 13, 643, 8.

Verzelliacum, Werzelliacum, Verzeliacum, Wercelliacus, Wizeliacum. Staden *Vercellæ*, nu *Vercelli*, i Piemont, nära Milano; på första stället har Jac. de Voragine »de *Vizilaco*», på de andra »*Viceliacense* monasterium. 174, 274—276.

Vespasianus, Wespasianus, Wæspasianus, Wespacianus, Vespacianus. Romerske Kejsaren *Titus Flavius Sabinus Vespasianus*, † år 79. 198, 308, 340—345, 349—324, 325, 328, 979, 994.

Vesperæ. Se **Aptonsangs tima.**

Vesta. En Romersk afgudinna. 249, 22.

Vestan haff, Væstan haff, Wæstan haff, Væstap haff.

Vester om Medelhafvet, i Orienten. 722, 748, 827, 1004.

Vestra haf, Wæstra haf. *Vester-hafvet, Nordsjön*. 305, 4, -747, 3.

Vexio, Væxio. Uppstaden *Vexiö*, i Småland, södra Sverige. 839, 844, 850, 852—855.

- Vicellianus.** Påfven *Vitalianus I*, † år 672. 733, 10.
- Victor.** En af S. Mauricii banér-förare, år 286; helgon. 508, 7, 1020, 27.
- Victor, Vjctor, I.** Påfve, † år 197. 388, 1, 8.
- Victor II.** Påfve, † år 1057. 776, 11.
- Victor III.** Påfve, † år 1087. 778, 7.
- Victorinus.** En Romersk rhetoriker, antog kristendom, † år 378. 648, 9.
- Vienna.** Staden *Vienne*, söder om Lyon, i Frankrike. 303, 8, 19, 384, 10.
- Vigilius, Virgilius.** Påfven *Vigilius*, † år 555. 705, 1, 706. 1.
- Villiamus.** Grefve *Vilhelm af Holland*, vald till kejsare år 1247, † år 1256. 828, 6.
- Vinamannus.** Subdiaconus och martyr, S. Sigfrids systerson. 845, 6.
- Vincencius.** En frände till S. Laurencius, martyr i Spanien under Decius, omkring år 250; helgon. 44, 27, 410, 14, 16.
- Vincencius, Uincencius, Wincencius.** Martyr i Spanien omkring år 304; helgon. 474—474. Legend-skrifvaren har sammanblandat dessa tvenne Vincentier.
- Vincentius Bellovacensis.** Dominikaner-munk, ryktbar författare, † omkring år 1264. P. S. X, 24.
- Windland.** Se *Tracia*.
- Virgiliocentones.** Dikter af Kejsarinnan *Eudoxia Athenais*. Se *Eudoxia, Omerocentones*. 677, 8.
- Virgilius.** Se *Vigilius*.
- Vitalianus.** Se *Vicellianus*.
- Vitellius.** Romerske Kejsaren *Aulus Vitellius*, † år 70. 309, 16.
- Vitus, Vitus Lucanus.** En Romersk yngling, martyr vid pass år 287 enligt *Legenda Aurea*, men i 4:de århundradet enligt andra. Hans lärare hette *Modestus*, hans fostermoder *Crescentia*; alla ledo på en gång för sin tro. 525—527.

Wizellacum. Se **Vornelliacum.**

Wlfranz. *Wulfrannus*, biskop i Sens, † år 720; helgon. 740, 1

Wikanus björgh, **Fulcanus** berg. *Vulkan-berget*, på ön Vulcania, nu Volcano, emellan Lipari och Sicilien. 246, 4, 983, 30.

Wlpecula. Dotter till biskop Genebaldus; född i början af 6:te seklet. 690, 9.

Wlpianus. Den Romerske rättslärde, *Ulpianus*, under Kejsar Alexander Severus, † år 228. 392, 5.

Wluild, Wlwild, Lupa. Drottningen af Galicien, omvänd af S. Jakob den Större. 166, 19, 20, 969, 2, 3.

Wlusionus. Se **Volusianus.**

Vnamannus, Vnmanus. Prest och martyr, S. Sigfrids systerson. 845, 6, 10, 849, 5.

Vngaria, Vagharia, Wngaria, Hungari. *Hungaria, Ungern*, det gamla Pannonia. 70, 396, 757, 772, 803, 807.

Vngarin. Ungarne, Ungar-folket. 757, 20.

Vnno, Wnno. Enligt legend-skrifvaren den andre biskopen i Upsala, der han stenades ihjel af Svenskarne och ligger i Biærghe. Efter uppgiften hos Biskop Brynolph var han en Engelsman, och den andre biskopen i Skara:

»S. Vnno episcopus.

Den andre biscop beth her Vnne,
Han sin ordh och konst well kunde,
Kom af Engelandh och war Episcop ther,
Hann war Gudhi och huar man kïær.

Han predikadhe så lenge och taladhe wæll

Att Suenske men stenade honom i hiell.»

(Er. Benzeliuss, Monumenta Veterum Ecclesiæ Sveogothicæ. Upsaliæ 1709, 4:o. p. 72). Vanligen finner man i detta helgon den Bremer-Hamburgska ärkebiskopen Unni, som för öfver till den kristna församlingen i den Svenska staden Birka, 70 år efter Ansgarii tid, och dog derstädes år 935; helgon. Se **Adelualder, Godskalkar, Turghattur.** 738, 3, 1034, 9.

Volusianus, Woluzianus, Winthans. Kejsar Tiberii sändbud till Pilatus. Så äfven hos Jac. de Voragine, Leg. Aurea (De Passione Domini). I den märkliga Gammal-Engelska Legenden om S. Veronix (S. Veronica), som är äfven gångert tryckt (1. L. C. Müller, Collectanea Anglo-Saxonica, Hafniæ 1835, 8:o, pp. 5—18; 2. C. W. Goodwin, The Anglo-Saxon Legends of St Andrew and St Veronica, Cambridge, 8:o, pp. 26—47), stafvas hans namn **Volosianus**. I den ännu äldre Apokryfiska skriften »Vindicta Salvatoris» (C. Tischendorf, Evangelia Apocrypha, Lipsiæ 1853, 8:o, pp. 448—463) kallas han **Velosianus**. 304, 302, 992.

Volusianus. Romerske Kejsaren *Volusianus Galli*, † år 254. 397, 1.

Volusianus. Biskop i Carthago, i början af 5:te århundradet. 650, 5.

Vpsalir, Vpsala, Opsalir, Østtr Arna. *Upsala*, Sveriges gamla hufvudstad. — Af, i, tillhörande Upsala. 499, 738, 883—886, 979, 1034.

Vrbannus. Fader till S. Christina, hvilken blef martyri 3:dje eller 4:de århundradet. 505, 18.

Urbanus, Wrbanus, I. Påfve, † år 230. 390, 1, 14, 394, 7.

Vrbanus III. Påfve, † år 1099. 778, 10, 779, 3.

Vrsula. Enligt några martyri år 294, men efter andra i 4:de eller 5:te seklet; helgon. 682, 1, 683, 7, 10.

Utrecht. Se *Trajectum*.

Y. Se I.

Zacharias. Profeten *Sacharja*. 82, 27.

Zacharias. S. Johannes Döparens fader. 49, 890, 892—894.

Zacharias. Påfve, † år 752. 744, 1.

Zacharias. Se *Iohannes Baptista*.

Zacheus. En Publikan, som gästfrött emottog Kristus. 997, 3.

Zacheus. En Jude, farfar till Judhas. 86, 15.

Zambri. En vis Jude i S. Helenas tid. 85, 10, 22, 26, 29, 86, 1.

Zebodeus. Fader till S. Jakob den Större. 194, 10, 11.

Zelus. En prest som jordade S. Crisogonus, omkring år 304. 489, 30.

Zeno. Ost-Romerske Kejsaren *Flavius Zeno Isauricus*, † år 494. 296, 16, 688, 3, 5.

Zenophilus. Den af Plinius omtalte Pythagoreiske filosofen *Xenophilus*. 80, 16.

Zephirinus. Påfve, † år 217. 1004, 1.

Zoe. Gift med Nichostracus, blef Kristen och martyr vid pass år 288. 477, 9, 14, 479, 1.

Zoroas, Zoroos. En trollkarl i Ethiopien, i S. Mathei tid. 225, 227, 230, 233, 235, 238.

Zozimas. En abbot i Orienten vid år 270 eller 430; helgon. Se **Maria Egipciaca**. 454—457.

Zozimus. Påfve, † år 448. 645, 5.

Ø. Se O.

SAK-LISTA.

1911-1912-1913

1911-1912-1913

SAK-LISTA.

Aachen. Här ligger Karl-Magnus skrinlagd, i S. Maria kyrka. 749.

Aarens blomstrande staf. En förebild af Jungfru Maria, Kristi moder. 66.

— Återfunnen af Helena, bredvid Kristi kors. 87.

S. Abden och S. Sennes. Jorda kristne martyrer i Babylon; Dräpas af Decius; Deras lik begravas af Quirinus. 443.

Abgarus. En spetäläk konung i Edessa. 189, 190, 231—233. — Tror på Kristus, och skrifver ett bref till honom. 231. — Kristus skrifver ett svar och lofvar att efter hans död skall konungen få bot; Abgarus vill hafva Kristi liknelse, då han sjelf icke kommer, och skickar en målare till Jernsalem; Kristi ansigte är allt för skynande att kunna afmålas; Kristus tager målarens linne-duk, trycker den till sitt ansigte, och sänder den, ett fullkomligt porträtt, till Abgarus. 232. — Kristi bref bevarar staden Edessa både från kättarfolk och fiender. 190, 233. — Efter sin död sänder Kristus aposteln Judas till Abgarus; Judas lägger Kristi bref på den troende Abgari panna, och straxt får han bot. 233.

Acellus. Se Calus, Påfve.

Adam. I Paradiiset. *P. S.* 53. — Adam, syndaren, skapades af jungfrujord, som ett tecken på Kristus; återlösaren, som föddes af en jungfru. 84, 139, 206. — Syndade som man; därför antog Frälzaren mennisko-formen. 84. — Log endast en gång — då Seth berättade hvad han sett i Paradiiset. 92. — Åt och föll. Kristus hungrade i öknen, och bortdref Djefvulen. 206. — Förlorade Paradiiset genom olydnad. Kristi lydnad vann åt menniskorna ett ännu herrligare Paradis. 227. Se Korsset (det Melliga), Korsfästelsen.

Adams dygdeklädad. En symbol af Goda Handlingar. *P. S.* XI.

Adams och Evas fetspår, när de vandrade från Paradiiset, äro bleka och brända, och växer intet gräs på dem. 90.

S. Adrianus. Omvändes vid att se martyrernes ståndaktighet. 518. — Hans fru, Natalia, tröstar honom. 519. — Hans besök i hemmet. 520. — Hans pina och hand-afhuggning. 521, 522. — Hans ben föras till Konstantinopel. 523. Se Natalia. — Järtecken. Ett häftigt regn räddar hans ben ifrån att brännas på bål. 522. — Flottan som förföljde Natalia; Djefv-skeppet och Adrianus-skeppet; Adrianus visar sig för Natalia i sömnen. 523.

Adrianus I, Påfve. Begär hjälp af Karl-Magnus. 746.

Ad Vincula. Denna S. Pehrs stora fest stiftades till äminnelece af: 1. S. Pehrs befrielse från konung Herodes' fångenskap. 111. 2. Balbinas bot, vid

att kyssa S. Pehrs kedjor. 113. 3. Att hans bojor från Herodes' tid och hans bojor i Rom gingo tillsammans såsom en kedja. 114. 4. Att han äger magt att lösa oss från våra synder. 115. — Kejsarinnan Eudoxia låter Påfven instifta denna fest. 677. [Enligt de fleste författare fick kejsarinnan Eudoxia Athenais de 2:ne Herodeskedjorna som en gåfva från biskop Juvenalis, Augusti 439, och sände dem till sin dotter i Rom, Licinia Eudoxia, som lät bygga en kyrka till ära för deras sammansmältning med de Romerska kedjorna. Kyrkan kallades *Titulus Eudoxiae*, eller *Ecclesia S. Petri ad Vincula*. Härifrån härledde sig festen. Andra påstå att den stiftades af Påfven Johannes I (+ år 526); andra åter, af Påfven Sylvester (+ år 538) m. m.] Se Alexander I, Påfve, Augusti månad.

S. Ægidius. Född i Grekland, af mäktiga föräldrar; Tvenne år hos biskopen i Arles. 750. — Flyr till ödemarken; Uppdagas af Karl-Magnus. 751. — Konungen bygger honom ett kloster. 752. — Hans död. 754. — Järtecken. Såsom barn, botar hans kjortel en sjuk man; Han botar en galning och en ormbåten man; Frälsar sitt skeppfolk från hafsnöd; Gud gifver honom ett fruktbart sädessålt, der intet växte förut. 750. — I skogen födes han af en hind, som gifver honom di 2 gånger om dagen; Hinden jagas, och derigenom blir Eremiten upptäckt; Karl-Magnus och Turpin komma dit. 751. — Han afslår gåfvor, men konungen bygger honom ett kloster; Ægidius ber Gud förlåta Karl hans hemliga synd; Guds ängel lägger ett bref på altaret, deri står skrivet Karls synd, och att den var förlåten. 752. — Ægidius uppväcker en yngling från döden; Han botar en krympling; Han sänder dyrbarheter hem, i ett skepp utan manskap; Gud visar honom hans dödsdag; Änglar sjunga öfver hans lik. 753.

Afguda-bilder. 200 sönderslagne i Cromacii slott; Ett mostbart planetarium upptrännes. 478. — Neddragna med rep. 501. — Nedbrytas. 504. — Kastas i sjön af kristna qvinnor. 902. Se Jupiter.

Afguda-bilder falla. I Freds-templet i Rom, och i många länder, då Kristus föddes. 54, 67. — I Indien. 207, 209, 238. — I Milano. 296. — I Ravenna. 327. — I Tyrus. 505. Se Blifsten.

Afguda-djeflar. Deras utseende. 208, 238. — Bota dem de förut gjort sjuka. 203.

Afguda-tempel. Förstöras underbarligen: Genom S. Görans bön. 495. Vid S. Vitus' pina. 526. Af S. Martin. 632. — Vigas till Guds hus, af S. Bartholomeus. 207. — På dess grund hålla djeflar ett möte. 725.

Afguda-träd. Nedhugges af Martin. 632. — Och af S. Amator. 904.

Afgudar. Se Orakel-svar.

S. Agapen, S. Cyonia, S. Irene. Kittel-omfamningen; Den med blindhet slagne förföljaren; Halehuggas. 486.

Agapitus, Påfve. Skipar att gå omkring kyrkan med kora. 703.

S. Agatha. En skön jungfru, af stor släkt på Sicilien; Landshöfdingen Quincianus vill hafva henne till frilla; Han pinar henne med otaliga plågor. 425, 427. — Hon uppgifver sin själ i Guds hand. 428. — Järtecken. S. Peter

helar.

helar hennes sår. 427. — Jorden skälver vid hennes pinor; Änglar hedra hennes lik. 428. — Vulkanen på Sicilien stadnas genom hennes kläde. 429. — Hon visar sig i sömnen för S. Lucia. 555. — Gifver bot åt Euticia, hennes moder. 556.

S. Agnes. Afslår en hednisk fästman. 570. — Dräpes med svärd. 571. — **Järtecken.** Hennes hår blir en underbar mantel. 570. — Undret med ynglingen som ville våldtaga henne; Järtecken beskydda hennes graf. 571. — Hon visar sig för sina föräldrar. 572. — Talar ofta med S. Martin. 632.

Agnus Dei! Se **Nattvard.**

Alaric, Goter-konung. Förbjuder att härja kyrkorna i Rom; Begrafves i en flod-bädd. 646.

Alexander I, Påfve. Alexander och Hermes i fängelse i Quirini hus. 112. — Instiftar S. Petrus ad Vincula. 114. — Skipar vigvatten med salt; Dör för trön. 379. Se **Ad Vincula, Nattvard.** — **Järtecken.** Uppväcker Hermes' dotter från döden; Föres af en ängel till Hermes; Ber Balbina kyssa S. Petri jern, hvarpå hon helbregdas. 113.

Alexander Severus, Romersk Kejsare. Väljes till Augustus; Underkufvar Persien; Följer Ulpiani råd; Dräpt af senatorerne. 392. — Dödade sin moder, derföre att hon hörde Origenes predika. 393.

Alexandrien. S. Marcus dess förste Evangelist. 248.

S. Alexius. Förlofvas med en rik jungfru; Öfvertalar henne till ren-lifv. 581, 584. — Lemnar henne bröllops-aftonen, och vandrar i utlandet som tiggare. 582, 584. — Återvänder till Rom. 582, 585. — Bor som tiggare, okänd, i sin faders gård under 17 års tid; Skrifver sin historia och dör. 582, 586. — Påfven läser brefvet. 583. — **Järtecken.** Vår Frus beläte talar. 582, 585. — Röster från himmelen. 582, 586. — Hans lik skiner; Sjuka få bot. 583.

Alla Själers dag. Instiftad af Gregorius V (+ år 999). 765. — [Enligt de bästa författare inrättades denna fest först af *S. Odilo*, för sina kloster af Cluni-orden, år 998; hvarefter den småningom spridde sig i de kristna länderna.]

Allhelgona dag. Stiftas af Påfven Bonifacius IV (+ år 615). 721. — [Den påstås vanligen hafva varit först anordnad af Påfven Gregorius III, år 737.]

Altare. En skrift som lägges härpå är giltig, om den förblifver oförändrad. — S. Gregorii och S. Ambrosii Officia. 718. Se **Guds dom, Helgona-bref.** — Sibyllan ser ett altare i himmelen. 63.

Altare-kärl. Se **Kalk.**

S. Amator. Låter nedhugga det hedniska Offerträdet i Auxerre. 904. — Gud underrättar honom att Germanus skall vara hans efterträdare; Rymmer till Autun; Kommer till Germanus. 905.

S. Ambrosius. Bi svärma om hans mun, då han ligger i vaggan. 640. — Var den förste som diktade hymner till kyrko-bruk. 641. — Straffar kejsar Theodosius för blodbadet i Thessalonica. 640. — Hans sjukdom och död. 643. — Hans berättelse om sol-träden. 69. — Om S. Göran. 495. — Om S. Kristo-

Sw. Fornskr. Sällsk. Saml. IV.

fer. 502. — Om S. Eufemia. 512. — Hans loftal öfver S. Paulus och S. Johannes. 914. — **Järtecken.** Ett barn i vaggan ropar: »Ambrosius biskop», och han väljes dertill; En ängel hviskar i hans öra hvad han skall predika; En Arianer kan icke slå honom; Han botar sjuka; Macedonii blindhet. 641. — Ljus-skölden omkring hans hufvud. 642. — Undret vid hans död; Belackar-nes straff. 643.

Amulet. Se **Skydds-medel.**

Anacletus, Påfve. Hans öppna bref angående Prester och Sakramentet. 999.

S. Anastasia. Spisar kristna fångnar. 485. — Hennes svar angående sina rikedomar; Bannlyses till en ö; Bränd på bål; Jordad af Appollonia. 487. Se **Crisogonus.** — **Järtecken.** Den död-slagne förföljaren. 486. — Den aflidna S. Theodata spisar henne med himlaföda. 487. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**, c. 2.

Anastasius, Påfve. Befaller att folk skola stå, vid Bibel-lektionerne i kyrkan. Se **Prest.**

S. Andreas. Omvänder Murgund-folket, och far till Antiochia. 134. — Den grymme Egeas; S. Andreas' död. 137—142. — **Järtecken.** En ängel led-sagar honom till Murgundia, der han botar S. Mathei blindhet. 133. — Han skyddar ett hus från brand och anfall; En barnsängs-qvinna får ingen hjälp af Diana, men väl af Andreas. 134. — Han skaffar nåd åt en gammal syndare. 135. — En kysk son får hans hjälp, under det den onda modern dräpes af blixten. 136. — Han gifver nytt lif åt de skeppsbrutne. 137. — Gåtorna eller Djefvulen i qvinno-hamn. 143—6. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**, B, 5.

Anicetus, Påfve. Stiftar tonsuren, och ordnar biskops-vigningen. 1002.

Ankaret om S. Clemens' hals. 361, 363.

S. Anna. Är länge barnlös. 3. — Blir moder till Maria. 3, 4.

S. Ansgarius. Hans Syn (Skärs-elden och Himmelen). P. S. XXV. — Ärebiskop i Bremen. 738.

Anterus, Påfve. Stiftar att en biskop må flyttas från ett stift till ett annat. 1005.

Antifonier, öfver Psalmerne. Först diktade af Ignacius. 368.

Antiochia. Omvändes till kristendom af S. Pehr. 117, 118. — Vilseledes af Simon Magus. 118, 355. — Återgår till S. Pehr. 119, 356. — Hufvudets rakning hos prester begynte der. 119. — Här dog S. Lukas. 259. — Hjelpes af S. Lukas. 260. — Faustinianus och S. Pehr i Antiochia. 355. — Stället för S. Margarethas martyrdom. 540, 545.

Antoninus, Marcus, Kejsare. Hans herrliga egenskaper. 383. — Befriar sina undersåtare från skatt; Hans höfvitsmän förföljde de kristne. 384.

Antoninus, Plus, Kejsare. Befriar folket från skatter; Beskyddar de kristne. 381.

S. Antonius. Hans möte med enslingen S. Paulus. 404. — Vänder tillbaka till ödemarken för att jorda honom; Hvar helgdag bär han S. Pauli kjortel, af palmträ-blad. 405. — **Järtecken.** En röst säger honom i sömnen att S. Paulus är en äldre och heligare eremit; Trenne odjur, en man-häst (Centaur),

en man-bock (Satyr) och en ulf, visa honom genom öknen. 404. — Ser Guds änglar föra Pauli själ till himmelen. 405.

Ape-Djefvulen. P. S. 50.

S. Apollinaris. Sändes till Ravenna af S. Pehr; Misshandlas af presterne derstädes. 325. — Pinas i Classe och i Ravenna. 326, 327. — Hans martyrdöd. 327. — **Järtecken.** Botar en rik fru i Ravenna. 325. — Helar en stum jungfru i Classe; Gifver lif åt hertig Rufus' dotter i Ravenna. 326. — Nedkastar Apollos bild med ett ord; Gifver en blind sin syn. 327.

Apollo. Förutsäger att en jungfru skall föda en son. 66. — Hans bild faller i Ravenna. 327. — I Tyrus (Isola Bisentina). 505.

Apostla-tron. Användes af S. Pehr såsom Exorcism. 568.

Apulla. Tillbakaviinnes af Otto I. 761. — Intages af Påfven Gregorius IX. 827.

Aquilela. Omvändes af S. Marcus; Ærmogoras är dess förste biskop. 248.

Aquintania. Kommer under Pippin II. 756. — S. Bernhards tal till hertigen af Aquitania. 785.

Arragon. Ett gammalt Gotiskt rike; Ännu måste dess konungar svärja att de äro Goter, innan de kunna krönas. 681. Se **Spanien**.

Arfaxat. Se **Zeroes**.

Arianer. Strida med Chrysostomus. 658. — Deras grymhet i Afrika; Undret med de afskurna tungorna. 691. — Dop-funten blir tom, när döpelsen sker med vanheder. 692.

Aristodemus, omvändes af S. Johan Evangelisten. 155.

Arius. Hans kätteri. 575, 587. — Dör eländigt. 589. Se **Eusebius**.

Arm. Jungfruns arm borttryckes i den Underbara Årdsansen, men blöder icke; Den vill icke ligga i jorden. 878. — Guldsmides och upphänges i kyrkan. 879. Se **Bödel, Clovis II.**

Armenien. Intages af Trajanus, återlemnas af Hadrianus. 376.

S. Arnoldus. Predikar emot presternas laster; Hans martyrdöd i Rom. 782.

S. Arnulphus. En landsherre i Frankrike; Blifver ensling, och till slut biskop i Metz; Hans son hette Ansigisus. 730. — **Järtecken.** Kastar sin finger-ring i en flod, men den hittas många år derefter i en gäddas buk, och han vet derutaf att hans synder äro förlätne. 730.

Arthur, konung. Herrskar öfver England, Frankrike, Tyskland, Sverige, Norge och Danmark; Vinner hela Europa; Hans strid med Kejsar Leo; Såras i England, rymmer från slagfältet, och, som man tror, lever ännu; Hans sköldemärke var Vår Frus bild. 685. — Hans dagliga fest-måltid och strid i andeverlden. 686.

Astarot, afgud. Gör folk sjuka, för att sedan kunna bota dem. 203. — Hans bild sönderslås. 207. — Afguda-djefvulens beskrifning. 208.

Athen. Filosofen Dionisius öfvertalar folket att uppbygga ett altare »åt den okände Guden». 340.

Attollite portas! 602.

Augusti månad. Hette förr Sextilis (den 6:te från Mars); Kallades Augustus till ära för Octovianus Augustus, Kejsare; På den 1:ste Augusti hölls

en stor högtid efter honom, från hans död tills år 425, under Theodosius II, då Eudoxia och Påfven förändrade det till S. Pehrs minne, till följd af Järtecknet med hans bojar. 114. Se *Ad Vincula*.

S. Augustinus, af Canterbury. Understödd af S. Mellitus, omvänder England. 714.

S. Augustinus, af Hippo. Hans bok »De Civitate Dei»; Var först en Manicheer; Hans moders dröm. 647. — Hans omvändelse till kristendom. 648. — Hans döpelse; »Te Deum laudamus» sjöngs först härvid; Blifver biskop i Hippo. 649. — Hans gifmildhet. 650. — Om förvandlingen i Messan. 760. — Påstår att det var till följe af de onaturliga lustar som voro gängse, att Kristus icke föddes förr. 64, 69. — Förklarar att Kristus icke ville nämna sin förrädare, för att Petrus icke skulle slita honom sönder. 100. — Hans predikan om S. Stephanus. 284. — Hans berättelse om S. Stephani ben. 285. — Legender om S. Stephanus. 287, 290. — **Järtecken.** Han agas i en dröm, för att han läste hedniska böcker. 628. — Himla-rösten vid hans omvändelse. 648. — Änglar sjunga öfver hans dopkar. 649. — Djefvulen med listan på Augustini synder 650. — Helgona-tåget; Augustinus och den Heliga Tre-Enigheten. 651. — Hans hjerta, som ligger i krystall, hoppar ännu då det sjunges eller läses om Tre-Enigheten; Dödsdagen och Augustini-dagen; Den sjuke klerken. 652. — En blind får bot; Fyratio blinde och krymplingar få bot; Undret vid Augustini ben-flyttning. 653.

Aurellanus, kejsare. Förföljer de kristne. 458. — Halshugger S. Simphorianus. 459. — Dräper S. Savinianus och S. Savina. 461, 464. — Ithelslagen af blix. 464. — **Järtecken.** Sårad af en pil afskjuten emot S. Savinianus, men helas af honom. 462.

Ave Maria! 7.

Avennir. Se **Barlaam och Josaphat**.

Bagnères (Aquensis). Omvändes till kristendom. 271. — Dess förstörelse. 274.

Balbina. Se *Ad Vincula*, Alexander I.

Baldach, Indisk afgud. Hans bild faller sönder. 209.

Baldwin I, konung. Intager Jerusalem. 778. — Hans död. 782.

Bamberg. Swidger blir Påfve, under namn af Clemens. 774. — Biskopen skyddar S. Elizabeth. 805.

Band och Bajor. Kunna icke binda helgon: S. Alexander och Hermes. 113. — S. Vitus. 526. — S. Katarina. 538.

Bann. De 2:ne nunnorna, som dogo i bann. 698. — Patriarken i Constantinopel i bann. 704. — Det bannlysta munk-liket. 717. — Bonifacius V lyser bann öfver kyrkotjufvar. 727. — Bannlysningen öfver Lotarius. 756. Se **Skärseld**.

Barlaam och Josaphat. Spåmännen förklara att konung Avennirs son, Josaphat, skall blifva en kristen. 609. — För att hindra detta, stänger denne honom in i ett slott; På en utfärd ser Josaphat gamla och sjuka folk och rådes för döden. 610. — Enslingen Barlaam vinner tillträde till konungasonen,

och predikar för honom genom liknelser: 1. Dödstrumpeten. 611. 2. Skrinen. 612. 3. Naktergalens råd. 613. 4. Enhörningen och lifs-trädet. 614. 5. De 3:ne vännerna. 615. 6. Års-kungen och ö-landet. 616. 7. Den rike svennen och den fattiga bruden. 617. — Barlaam döper Josaphat. 618. — Disputations-akten, och Nakor i Barlaams hamn. 619. — Josaphat och ungmön. 620. — Josaphat konung och eremit. 621. Se *Folk-Myther och Folk-Säger*, B, 10, B.

Barn. Det nyfödda barnets svar. 237. — Ett nyfött barn förklarar att S. Britius icke är dess fader. 637. — Ett nyfött barn begär döpelse af Chrysostomus, och icke af Påfven. 671. — Ett svärlärdt barn får visdom, genom att kyssa Jungfru Marias bild på munnen (om S. Chrysostomus). 663. — Ett barn i vaggan ropar »Ambrosius biskop», och denne väljes. 641. — Ett barn med 2:ne hufvuden. 639. Se S. Clemens, S. Nicholas, *Järtecken*.

S. Barnabas. Hans plats ibland *Legenderna*. 295. — Var den förste biskop i Milano; Hans martyrdöd derstädes; Hans bens öden. 296. — *Järtecken*. Afguda-templet faller vid hans ord; Efter 500 år utvisar han hvar hans ben ligga. 296. Se S. Clemens.

Barnsängs-qvinnan. 134.

S. Bartholomeus. Apostel i Indien. 203—5. — Hans predikan om återlösningen. 205—7. — Dör som martyr. 209. — Hans lof. 209, 214. — Sagan om hans moder. 217—222. — *Järtecken*. Botar en besatt; Återställer kung Polemii dotter. 205. — Afguda-bildens fall i Astarots tempel. 207. — Astarot-djefvulen visas för folket. 208. — Afguda-bildens fall i Baldachs tempel. 209. — Bartholomei ben göra underverk. 210. — Bly-kistan med hans ben flyter till Sicilien. 210, 215. — Saracener bortvräka de heligas kvarlevor, hvarpå Bartholomeus visar sig för en munk, och befaller honom att samla dem åter. Ett ljus skall hvila deröfver; Undret med oljan i hans kyrka. 211. — Kejsar Fredrik stämmes inför Guds dom, och dör. 212. — Gåtorna, eller Djefvulen i qvinno-hamn. 212, 213. — Vulkanen vid Sicilien aflägsnar sig då S. Bartholomei ben ankomma. 216.

S. Basilius. Hans samtal med Kejsar Julianus, som hotade honom och hela staden med förstörelse; Anordnar 3:ne dagars böu och fasta. 601. Se *Effrem*. — *Järtecken*. Hans syn. Vår Fru befaller S. Mercurius att dräpa Julianus. 601. Se *Mercurius*. — Striden med Julianus om kyrkorne. De förseglas af Kejsaren, men öppnas af sig sjelfva, när Basilius bjuder dem. 602. — S. Basilius hjälper mannen som hade förskrifvit sig till Djefvulen. 603. — Qvinnan med synda-brevet; Den Judiska läkarens spådom och omvändelse. 605.

Beda, Venerabilis. Hvarföre han kallades *Venerabilis*: 1. Då han blef blind, lär han en sven leda honom till en plats, der karlen sade en mängd folk väntade på att höra honom predika. Men der var bara vildmark, stoc-kar och stenar. »Då han ändade Sermonen, och sade — Gud vara Välsignadan — öpto [ropte] många röster af stockom och stenom — 'Amen! haf tack, *Venerabilis Beda!*'» 741. 2. En diktare ville skrifva hans grafskrift, sålunda:

»*Hac sunt in fossa*
Bede ossa.»

men han visste icke hvad ord han skulle insätta att fylla versen, och insom-

nade bekymmerfull. Under det han sof, kom en ängel från himmelen och ifyllde raden med ordet *Venerabilis*. 741. — Legend-skrifvaren låter Beda tillbringa sina flesta år i Irland! Beda beskref huru S. Patrik omvände Irland. 742.

Begrafning, lefvande i Jorden. Om S. Crisantus och S. Daria. 469.

Beläten. Se Bilder, Kors.

Ben, afbrändt eller bortfränt, förnyas. S. Hippolytus. 424. — S. Cosmas och S. Damianus. 515. Se Helgedomar.

S. Benedictus. Väljer eremit-lefnaden; Romanus förser honom med bröd; Kastar sig i törnen, då han kände kötslig lusta. 694. — Blifver abbot; Bygger 12 kloster. 695. — Pröfvas af Totilas. 696. — **Järtecken.** En munks syn om honom. *P. S.* 51—57. — Han torkar deras fötter, hvilka Vår Fru hade tvättat. *P. S.* 52. — Djefvulen sönderbryter den bjellan som Romanus brukade; Prestens krasor. 694. — Etern och kors-tecknet; Munken och Djefvulen i blåmanna-hamn; Benedictus gifver vatten af hälleberget; Han låter jern flyta; Han uppväcker en drunknad; Det förgiftade brödet; Han flyttar berg; Han uppreser döda. 695. — Botar en galen klerk; Mannen som bröt fastan. 696. — Ormen i flaskan; Den stolte munken; Röfvaren och fången; Det återfyllda vishuset. 697. — Nunnorna i bann; Benedictus ser Scolasticas själ; Han förutsäger sin egen död. 698. — Två män se himla-vägen hvar på Benedicti själ uppsteg. 699. Se Cistercianer-orden.

Berengarius I, Kajsare. Vantro om messan, men omvänder sig. 760. — Tillfångatagen af Otto I. 761.

Berg flyttas. 695.

Berit, Indisk afgud. Hans beskrifning om S. Bartholomeus 204.

S. Bernardus. Hans moder drömmer att hon bär en hvit skällande hund; Som barn blir han frisk, då han bortstöter en sjuk amma; Står i vatten, för att dämpa kötslig lusta. 783. — Ropar »Röfware!», då en qvinna lägger sig i hans säng; Omvänder sina bröder till kloster-lifvet; Ingår i kloster, 12 år gammal. 784. — Hans helighet och predikningar. 785. — Hans tal till her-tigen af Aquitain; Ser Guds dom i sömnen; Hans skrifter, 160 kloster, och stilla död. 786.

Bethesda-dammen. 1:sta traditionen. Fick sin helande kraft först vid den Julia-natt då Kristus föddes. 70. — 2:dra traditionen. Fick sin helande kraft först när Kristus predikade, för Kristi kors trä skull, som då flöt upp. 89. — 3:dje traditionen. Fick sin helande kraft redan i kung Salomons tid, för att Kristi kors trä blifvit kastadt deri. 95.

Besatte folk botas af helgon. 205.

Bl. Svärma om munnen på S. Ambrosius, då han ligger i vaggan. 640.

Bibel. Öfversatt af Hieronimus från Hebreiska på Latin. 627. — Öfversatt af Symmachus på Grekiska. 1003.

Bibel, eller Bibliska texter eller böcker. Användes som troll-medel (talisman): S. Andreas-Sagan. 135. S. Matheus-Sagan. 230. — Läses af den hed-niske patriciern Olibrius. 541.

Blgt. Särskilda blgt-prester utnämnas af Påfven Simplicius. 687.

Bilder, kristna. 22, 25, 455, 724, 733, 739, 743. Se *Helgona-bilder*, *Kors och Beläten*, *Maria-bild*.

Blinda och lösa. Rättigheten härtill utvidgas till kloster-prester, af Bonifacius IV. 721.

Biskop. Tre biskopar skola viga en; en ärkebiskop skola alla hans biskopar viga. (Påfven Aniceti (+ år 161) befallning); Om en ärkebiskop nekar en biskop rättvisa, äger han att vädja till Primas eller Påfven. (Samme Påfve.) 1002. — En biskop må flyttas från ett stift till ett annat. (Påfven Anteri (+ år 236) decretum.) 1005. — En biskop skall hafva 2 prester och 3 djekar hos sig, då han predikar. (Påfven Lucius I (+ år 254.) 397. — Ingen biskop må utnämna sin efterträdare. (Påfven Hilarii (+ år 468) anordning.) 687. — Biskopar skola viga kyrkor. (Felix III, + år 492.) 691. — Innan han viges, skall hvarje biskop svärja, att icke taga eller gifva penningar för Pallium. (Leo II, + år 683.) 734.

Bjelke. Blir längre vid ett helgons åkallande. S. Laurencius. 416. — Blir alltid för kort eller för lång. Korsets trä. 88, 94.

Björnar. Se *Djur*.

S. Blasius. Blir biskop i Sebaste; Flyr till en bergs-håla. 899. — Föres till domaren. 900, 901. — En qvinna slaktar sin galt, och föder honom dermed i fängelset. 901. — S. Blasii pinor. 902. — Han halshugges. 903. — **Järtecken.** Djur och foglar föda honom; Sjuka djur komma till honom för att få bot; Jägarne kunna icke fånga djuren i hans närhet. 899. — Kristus visar sig för honom; Botar en sjuk gosse; Befaller en varg att föra tillbaka en fattig qvinnas galt. 900. — Sjön vill icke dränka honom. 902.

Blinda helgonets predikan. Se *Beda*.

Blindhet. Botas af helige: S. Andreas. 133. S. Thomas. 186. S. Maria Magdalena. 276. S. Apollinaris. 327. S. Paul. 341. S. Clemens. 358. S. Laurencius. 411. S. Valentinus. 453. S. Savina. 463. S. Vitus. 526. S. Augustinus. 653. S. Olaf. 864. S. Eric. 887. — Ett straff för grymhet. 641. — Hindrar onda menniskor att misshandla troende: Judar, som ville skymfa Marias lik. 41. Krigsmän, som ville intaga en stad beskyddad af Vår Frus kjortel. 16, 17. Hedningar, som ville dräpa S. Mathias. 245.

Blixten. Förstör afguda-bilder. 463. — Ihelslär helgon-förföljare. 386, 464, 496.

Blod. Se *Bocke-blod*, *Helgon-blod*.

Blodigt bad. Faustinas bad i en gladiators blod. 381. — Konstantin den Store tänker bada sig i 3000 barns varma blod. 565.

Blommor. Änglar kröna den döende Petrus med blommor. 107. — Röda rosor i likkistan beteckna martyrdöden; Hvita rosor renhet i tron; Men saffran-blommor betyda jungfrudom. 283. — Blommor från S. Stephans altar gifva helbregd. 288. Se *Liljo-blad*.

Bly. Kokande bly drickes utan skada. S. Primus. 529. Se *Olja*. — Blykista, med heliga ben, flyter på hafvet. 210, 215. Se *Jern*, *Olja*.

Bocke-blod. Gör diamanten mjuk. 72.

Boethius. Se **Didrik af Bern.**

Bojer, undergörande. S. Pehrs. 113—115. — S. Pauls. 130. — På en man som befriades af Jakob den Större. 175. Se **Band.**

Bok. Se **S. Petrus, Järtecken.**

Bok och Staf. Betyda myndighet att utöfva predikare-embetet. 794.

Bonifacius II, Päfve. Förbjuder lekmän att stå med klerker, under det att messan säges. 701.

Bonifacius III, Päfve. Får rättighet af Kejsar Phocas att kalla Romerska Kyrkan alla kyrkors hufvud. 720.

Bonifacius IV, Päfve. Helgar Pantheon i Rom till Alla Helgon; Stiftar All-Helgona-festen; Gifver åt kloster-prester rättigheten att binda och lösa. 721.

Bonifacius V, Päfve. Lyser bann öfver kyrko-tjufvar. 727.

Brabant. Intages af Kejsar Otto. 763.

Bref. S. Ignacius brefvexlar med S. Maria. 368. — Hans bref till de kristna i Rom. 369. — S. Cipriani, till alla martyrer. 449. — S. Crisogoni och S. Anastasias brefvexling. 488, 489. — Diocletiani och Maximiani, emot de kristne. 507. Se **Djella-brefvet**, **Helgona-bref**, **Lefvernes-bref**, **Lik-bref**, **Skydds-bref**, **Synda-bref**.

Brefvet som falskelligen ombyttes (ändrades). S. Bartholomei moder. 218. — Kejsar Henrik. 771.

Bremen. De första Svenska biskopar voro lyd-biskopar under ärkebiskopen af Bremen. 738.

Britannicus. Se **Claudius I, Kejsare.**

Britannien. Se **England.**

S. Britlus. Motsidrig emot S. Martin. 635. — Efterträder S. Martin i biskopsdömet. 636. — Bortdrifven, och far till Rom; Återkommer och dör i fred. 638. — **Järtecken.** Det nyfödda barnet, som förklarade att S. Britlus icke var hans far; Han bär eld i sin mössa, utan att den brinner. 637. — Förutsäger biskop Armenius' död. 638.

Bro. Den smala och hala bron i skärs-elden. *P. S.* 19, 22, 30. — En bro brister under folk som förfölja kristna. 167. — Svärdet som blef till en jernbro. 710. Se **Själå-bro.**

Bröder-mördaren. 244, 300.

Bruden, den fattiga. Se **Barlaam och Josaphat.**

Brudgummen som rymde till S. Marias tjenst. 26, 27.

Bråd-döden. Se **Sjukdomar.**

Bröd. Uppdagas underbart: S. Dominicus. 793. — Bakadt S. Olafs afton, blifver till sten. 867. — Spisas och förblifver helt: S. Jakob den Större. 174. S. Maria Magdalena. 756. Se **Himla-föda**, **Hungersnöd**, **Hvete-korn**, **Korpar.**

Bulgarer. Hjelpa Justinianus II att återvinna sitt rike. 735.

Byggnad. Det hus nedrifves om natten, som Kejsaren ville bygga om dagen att skyla de Underbare Dansande. 879.

Böcker. S. Hieronimi dröm om hedniska böcker. 628. Se **Altare**, **Bibel**, **Bref**, **Guds dom** (Eld-prof).

Bödel. Knekten som vill slå eller dräpa en kristen, får sin arm förlamad, eller blir annorledes lemlästad. 525.

Calus, Påfve. Bestämmer, att invigning skall ske, först till Hostiarius, så till Lector, så Exorcista, Acolitus, Subdiaconus, Diaconus och sist till Prest. 465.

Calabria. Tillbakataget af Otto I. 761. — Besättes af Påfven Gregorius IX. 827.

Campania. Här dör Hadrianus. 377.

Canterbury. Knut den Store offrar sin krona till Crucifixet derstädes. 773.

— Thomas-a-Becket dräpes i Katedralen. 788.

Cardinal. Cardinalen i Ostia göres till den förnämsta, och beklädes med pallium, af Påfven Marcus. 573. — Cardinalerne skola välja Påfven, enligt Nicholas I:stes beslut. 759.

S. Catharina. Dotter af Costus, en Egyptisk konung; Hennes tal emot afguda-dyrkan. 534. — Hon omvänder de 50 filosofer hvilka disputerade med henne. 535—537. — Hennes pina. 537—539. — Omvänder drottningen och många vid hofvet. 538. — Halsugges. 539. — **Järtecken.** Kristus uppmuntrar henne till att disputera med filosoferne. 535. — En ängel i dufvo-like bär henne föda. 537. — Skinande änglar sköta hennes sår; Kristus tröstar henne emot martyrdöm; Pino-hjulet brister, och dödar allenast bödlarne. 538. — Mjök för blod rinner från hennes lik; Änglar begravna henne i Sinai berg; Huru munken fick ett finger af hennes lik, såsom en helgedom. 539.

Cathedra (S. Peders fest). Dess instiftelse förklaras på 4 sätt: 1. Den inrättades till minne af hans första Staf och Stol (biskopsdöme) i Antiochia. 117. 2. Men också till firandet af hans biskopsdömes upprättelse derstädes andra gången. 118. 3. Den hedniska Själafesten i Februari månad öfversflyttades på S. Pehr, såsom Själarnes lösare. 119. 4. S. Petri af hedningarne rakade hufvud antogs såsom fest, och som en prydnad för prester. 119.

S. Cecilia. En Kristen innan hon förlofvades; Omvänder sin man, Valerianus och bevarar sin kyskhed; Hennes sång-bön då hon leddes till brudsängen. 390. — Dör som martyr. 391.

Ceder-trä. Betecknar Gud Fader. 92. — Af detta trä gjordes stolpen i Kristi kors. 89.

Celestinus I, Påfve. Instiftar att sjunga »Sanctus» i Messan. 676. Se Sanctus.

Centaur. S. Antonii ledsagare i öknen. 404.

Chaldeernes gudsyrdelse. 619.

Chosroes II, Perser-konung. Bortför den del af korset som Helena hade lemnat i Jerusalem; Bygger dertill ett torn af guld, silfver och ädla stenar; Sätter sig der såsom Gud fader. 722. — Dräpes af Kejsar Heraclius vid Donau-floden, 723, 2; (invid hans guld-torn, 723, 9). Se Heraclius, Korset.

Christe audi nos! S. Marias samstämmande bön till sin son, då detta sjunges. 797.

S. Christina. En mäktig rik mans dotter; Offrar rökelse, ej till afgudar, men till Kristus. 503. — Sönderbryter afguda-bilderne; Pinas grufveligen af

sin fader, Urbanus. 504. — Hon kastar sin afskurna tunga emot domaren Julianus; Dödas med pil-skott. 506. — **Järtecken.** Kristus räddar henne från hafvet, och döper henne; S. Michael för henne till sin fars hus; Kastas, oskadd, i kokande olja; Vid hennes bön faller Apollo-bilden till jorden. 505. — Ormar smeka henne; Mjölks rinner från hennes afskurna spenar. 506.

S. Christopher. En jätte i Kanaan, vill tjena den Starkaste. 497. — Kommer först till en konung, så till Djefvulen, så till en kristen man. 497, 498. — Blir en färje-kafl; Bär Kristus öfver sundet; Talar med tungor. 499. — Gripes och pinas. 500. — Omvänder tvenne jungfrur, som frestade honom. 501. — Pilar afskjutas emot honom, hvaraf en sårar konungen, som sedermera botas genom Christophers blod och blir kristen; Halshugges. 502.

Christi 5 sår-märken (stigmata). Inpräntas på S. Franciscus. 801.

Christi namn. Gifver lif åt en tjur. 86. — Uppväcker en död. 104. — Tämjar gamar. 237. — Gifver en blind sin syn. 341. — Botar den förlamade armen. 525. — Skrifves af S. Christina på hennea panna. 504. — Botar en besatt. 526.

Christus. Förebilder af honom: Oljo-källan som bröt fram i Rom. 65, 67. Oljan i Miskunds-träet i Paradiset. 89, 96. — Christi födelse. 33, 46. — Hans tideräkning. 61, 70—72. — Besökes af de 3 Vise Män. 34, 72. — Hade fullt förstånd då han föddes. 61, 79. — Hans Födels-högtid; Hans Himmelsfärds-högtid. 61. — En stjerna visar vägen till hans krubba. 34, 67. — Änglar och ett klart ljus förkunna honom för herdarne. 69. — Han vänder vatten till vin. 72. — Hans utseende. 232. — Hans ämbete och herrlighet; Liknelsen om hans födsel. 536. — **Järtecken.** Sibylla ser Kristus som småbarn, på en jungfrus knä, öfver ett altare i himmelen; En röst från himmelen bebådar hans födelse för Octavianus Kejsare; Tre solar, som sammansmälta till en, förkunna hans ankomst. 63. — Undret med Freds-templets fall i Rom. 64, 66. — Alla sodomiter dogo, innan han kunde födas. 64, 69. — Oljo-källan i Rom. 65, 67. — Afguda-bilder i flera länder falla vid hans födsel; Natten då han föddes var klar som dagen. 67. — Då blomstrade vingården Engeddi. 68. — Stjernen som syntes för de 3 Vise Män antog ett vänt barns skickelse, och talade till dem. 67. — Oxen och åsnan i Vår Herres stall förstodo att deras Skapare låg der, och knäböjde för honom. 68. — Solens och månans orakel-trän tystna. 69, 70. — Hagel i jungfru-liknelse, med ett sven-barn i skötet, i Ungern. 70. — Ett palm-trä böjde sig ned med sin frukt, och en källa bröt fram i öknen, för att Jungfru Maria kunde spisa och Josef släcka sin törst; Två drakar i öknen dyrka Jesus-barnet, ett lejon tjenar den Heliga Famijen. 71. — Kristus och kung Abgarus. 231—233. — Kristi kjortel och Pilatus. 302. — Kristus antager en hjorts skepnad, och talar med S. Eustachius. 372. — Han visar sig med sina änglar för S. Justinas föräldrar. 445. — Tröstar S. Göran i hans fängelse. 493. — Föres i barna-hamn öfver ett sund, af S. Christopher. 499. — Tröstar S. Theodorus i hans fängelse. 530. — Uppmuntrar S. Catharina att strida emot filosoferne, 535, samt att stå fast i martyrdöden. 538. — Visar sig för Kejsar Constantinus. 564. — Hans lik och de botade. 634. — Visar sig för S. Olaf. 863. — Visar sig för S. Blasius. 900. Se **Dop.**

— Christus i mennisko-hamn får hjelp af helige: S. Martinus (manteln). 630. S. Gregorius (silfver-brickan). 712, 715; (Vattnet). 715. Leo IX (den spitelake). 775. S. Franciscus (den spitelске). 800.

Christus-bilden. Tages som pant af en moder. 25. — Sårades af en Jude, och blödde. 724.

S. Chrysostomus. Hans osedliga presters fiendskap emot honom; Hof-folket hatar honom. 657. — Kejsarinnan Eudoxia förföljer honom. 659. — Dör i landsflygt. 660. — Hvarföre han benämndes *Guldmund*: 1. För att ett gulddikt ring-märke stämplades omkring hans mun, då han kyssade Jungfru Marias bild. 664. 2. För att gyllene ord gingo ut ur hans mun. 664, 675. 3. För att då han, i brist på bläck, skref med sitt spott, blef det till gyllene bokstäfver. 675. — **Järtecken.** Undren då han bannlystes. 659. — Folksagan om honom: En själ i Skärselden förkunnar hans födsel och helighet. 661. Får visdom vid att kyssa Jungfru Marias bild på munnen. 663. Flyr till öknen. 665. En konunga-dotter föres af vinden till hans cell. 667. Han besofver henne, hvarefter han kastar henne ned för en hög klippa. 668. Hans bot som vild-man, under 15 års tid. 670. Ett nyfödt barn ropar, att han och icke Påfven skall döpa det. 671. Han finnes af en jägare, af hvilken han anses för ett vildt djur, och döper barnet. 673. Konunga-dottern upptäckes, lefvande och fager som förut. 674. Påfven gör honom till biskop. 675. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B. 3.**

Ciboria. Judas' moder. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B. 10.**

S. Ciprianus, Antiochenus. En hednisk trollkarl. 445. — Frestar förgäfves Justinas kyskhed. 446—448. — Trotsar djefvulen och döpes. 448. — Efter-följer sin gud-fader som biskop; Hans bref till martyrerne; Viger S. Justina till abbatissa; Hans pina och död; Hans ben föras till Rom. 449. — **Jär-tecken.** Hans färd med djeflar. 445—448. — En djefval i Justinas hamn vill döra honom; Ciprianus påtager sig en fogla-hamn, för att flyga till Justina och fresta henne. 447. — Han kastas oskadd i kokande olja. 449.

S. Ciprianus, Carthaginensis. Hans rykte för lärdom och predikningar. 397.

Cistercianer-orden. Begynnes af S. Robertus; Kallas här Gråmunka-orden; Grundad på S. Benedicti Regula, men är ännu strängare. 784.

Claudius I, Kejsare. Vinner Brittanien och Orkaöarne; Är glömsk om allting; Ören i sina seder. 305. — Dräper sin son Britanicus 305.

Claudius II, Kejsare. Halshugger Cyrilla. 423. — Dräper Eutychianus. 451. — Halshugger Valentinus. 453.

S. Clemens, Påfve. Hans förnåma ätt. 346. — Hans moders äfventyr. Se **Maccliana.** — Clemens' visdom; hans längtan efter att kunna bevisa läran om själens odödlighet. 348. — Hans skämtsamma spörsnål: »Medan Lus är liten och hafver 6 fötter, hvi hafver Fylen (Elefanten) — så digert (stort) djur — ej mera än 4 fötter?»; Igenom Barnabe tal blifver han kristen. 349. — Väljes till biskop i Rom. 356. — Hans stora gifmildhet; Omvänder Theodora, Sisinni fru. 357. — S. Clemens och Sisinnus. 358, 359. — Landsförvisas till Krim. 360. — Dränkes i hafvet, med ett ankare om halsen. 361. — Hans ben flyttas till Rom. 363. — **Järtecken.** Botar den blinde Sisinnus. 358. — Frambringar en

källa; Hans ängla-byggda kyrka, och undret med hafsvattnet årligen. 361. — Barnet som glömdes ena året i den vattenbetäckta kyrkan, men fanns af dess moder året derpå, sofvande oskadt. 362.

Clovis I, Kejsare. Hans hedenskap och barn. 689. — **Järtecken.** Blifver kristen efter sin underbara seger; En dufva flyger från himmelen med Chriam för hans dop. 689.

Clovis II, Kejsare. Får armen bruten och blir galen, då han öppnar S. Dionisii skrin. 345.

Compostella. Blir på ett underbart vis S. Jakob den Störres begravningsplats; Pelegrimsfärd dit. 168.

Concillium. Af Påfven Leo II. 734. — Af Gregorius III, då Kejsar Leo II bannlystes. 746. — Af Kejsar Constantinus VII, emot bilder. 743.

Conrad I, Kejsare. Kejsaren och mjölnare-barnet. Se **Folk-Sagor.** — Broderns ånger, eller kött på Långfredag. 772.

Conrad, Master. Se **S. Elisabeth.**

Constans, Kejsare. Fiende emot kors och beläten; Befaller att gripa Påfven Martinus, men mannen dör som ville dräpa honom; Sänder Martinus till Pontus; Omvänd af Påfven Vitatianus; Mördad af sine egne män i en badstuga. 733.

Constantia. Constantin den Stores dotter; Begäres af Gallicanus till hustru. 594, 906. — Hon vill bevara sin jungfrudom. 594, 907. — Men i nödfall tröstar till Gud, och samtycker till giftermålet; Hennes tjenare, Paulus och Johannes, omvända krigshöfdingen Gallicanus. 595, 907. — Han vill förblifva ogift. 596, 908. Se **Gallicanus.**

Constantinopel. Uppbygges af Constantin den Store. 559. — Järtecknet med Juden som dräpte kors-belätet. 724. — Kejsar Philippicus afsätter Patriarken. 736. — Kejsar Leo II låter bränna kors och beläten i denna stad; Rom och Constantinopel skiljdes under denna Kejsare. 739.

Constantinus Magnus. Hans strid med Maxentius. 563. — Primsignas, och Maxentii fall. 564. — Hans sjukdom och dess underbara bot. 565. — Döpes af Påfven Sylvester. 566. — Hans föregifna gåfvor till Påfvestolen. 567, 568. — Underkufvar Grekland, och bygger Constantinopel. 568, 569. — Hans död; Hans 3:ne söner. 573. — **Järtecken.** Korset i luften. 563. — Kristus visar sig för honom. 564. — Ser Paulus och Petrus i en dröm. 566. — Drömmar om Constantinopel. 569.

Constantinus VII, Kejsare. Befaller att kors och beläten skola brännas; Hans moder, Irene, låter stinga ut hans ögon; Järtecknet med det hittade liket. 743.

S. Cordula. En af de 11,000 Jungfrur; Gömmer sig, då de andre dräpas; Dagen derefter kommer hon sjelfmant fram, och lider martyrium. 683.

S. Cornelius, Påfve. Tillåter prester att gå edgång; Flyttar Petri och Pauli lik. 396. — Landsförvises af Kejsar Decius. 444. — Vill icke offra till afgudar, och dräpes, 396, 444. — **Järtecken.** Helar en paralitica. 444.

Corporale. Sixtus I bestämmer, att det skall vara af ofärgadt linne; Presten ensam får nalkas eller handtera det. 380.

S. Cosmas och S. Damianus. Tvenne bröder; läkare. 513. — Hvarföre Damianus tog en gåfva för läkare-hjelp. 513, 514. — Deras pina och hals-huggning. 515. — Deras ben ligga än i Essen, Preussen. 517. — **Järtecken.** Läkarepenningen; En ängel räddar dem från hafs-nöd; Djeflar slå Lisias; En ängel räddar dem från pino-stolpen. 514. — Pilar dräpa dem icke; En kamel befaller att de begge skola jordas i en graf; Det nya benet. 515. — Djefvulen och den räddade hustrun. 516.

Costus. Se **S. Catharina.**

Credo. Se **Apostla-tron, Symbolum.**

S. Crescencia. Se **Vitus.**

S. Crisantus. Hans kyskhets frestas. 467. — Han omvänder Daria; De ingå ett kyskt hjonalag med hvarandra. 468. — Begrafvas lefvande. 469. Se **Daria.** — **Järtecken.** Ond lukt förvandlas till söt välukt i hans fängelse. 468.

S. Crisogonus. Spisas i fängelset af **S. Anastasia**; Anastasias första bref. 488. — Crisogoni svar; Anastasias andra bref; Hans svar derpå; Halshugges; Presten Zelus begrafver honom. 489. Se **Anastasia.**

S. Cunigunda. Hennes kyskhets; Träder oskadd öfver glödande jernhäll. 419.

Cypress-trä. Betecknar Gud Sonen. 92. — Af detta trä gjordes tvär-träet i Kristi kors. 89.

Cyrilla. Se **Claudius II, Kejsare.**

Dacianus, Proconsul. Hans grymhet emot **S. Vincentius.** 471—474. — Pinar och dräper **S. Göran.** 493—496. — Dräper en omvänd trollkarl. 494. — Dräper sin egen hustru, för hennes tros skull; Blixten slår honom ihel. 496.

Dacien. Vinnes med möda af **Trajanus**; Tyglas genom soldat-kolonier. 376. — Hålles under af **M. Antoninus.** 383.

Dagg i kors-like. 318.

Dagobert. Se **Dionisius, Järtecken.**

S. Damianus. Se **Cosmas.**

Danevirke. En stark vall eller mur emellan Östersjön och Vesterhafvet; Så tjock att 2:ne vagnar kunde mötas ofvanpå muren; Byggt af drottning **Thyre Danebod.** 747.

Danmark. Kung **Arthur** herre öfver detta land. 685. — **Karl-Magnus** vinner Danmark. 746. — En **Dansk** konunga-sons tåg till Frankrike; Danamagten under **Gänge-Rolf.** 758. — **S. Sigfrid** predikar i Danmark. 843. — Omvändt af biskop **Poppo.** 762. — Se **Danevirke, Holger Danske, Karl Magnus, Knut, Thyre Danebod.**

Dans. **Herodias**-släktens, hvarje **S:t Johannis** dag. 57. — De 6 barnens, som deras egen moder hade förbaunnat. 290. — De 12 ynglingars, om **Jul-afton**, på **Orkenöarne.** 876. — Den nakna tempel-dansen i **Milano.** 296.

S. Daria. Sänd till att fresta **Crisantus** till okyskhets. 467. — Omvänd af honom. 468. — Begge begrafvas lefvande. 469. — **Järtecken.** **Daria** och **Lejonet** 468, 469.

Decius, Kejsare. Dräper Påfven Fabianus. 394. — Dräper Filip, far och son. 395. — Född i Ungern; En ond man, och den 7:de som plågade kyrkan; Dräpt i krig. 396. — Instänger de 7 Sofvare. 433, följ. — Dräper S. Abdon och S. Sennes i Babilon. 443. — Dödar S. Cornelius. 444.

Diaconus. Se Calus, Påfve.

Diamanten. Uppmjukas endast af bocke-blod. 72.

Diana. Anropas för hjälp i barnsäng. 134. — Kan icke förstöra S. Johans kyrka, men han nedbryter hennes tempel. 154, 155.

Didrik af Bern. Goternas konung; Han och hans son, Thörgillus, vinna hela Spanien. 681. — Understödjer Påfven Symachus. 693. — Svälter Påfven Johannes I till döds; Dräper Boethius; Hans själ sjuder i Helvetet. 700.

Diocletianus, Kejsare. Gör kyrkan i Rom till ett få-stall, och Påfven Marcellinus till få-vaktare deri. 466. — Grym emot de Kristne; Oraklets svar, och hans jern-bord; Den första Kejsare som bar kläder besatte med dyra stenar. 470. — Förföljer S. Anastasia och hennes jungfrur. 486, 487. — Tager Maximianus till med-kejsare. 507. — Dräper S. Gorgonius och S. Dorotheus. 524. — Förföljer S. Vitus och hans vänner; S. Vitus botar hans son. 526. — Dräper S. Primus och S. Felicianus. 528. — Afsatt af senaten. 533.

S. Dionisius, Areopagita. Var philosophus och Theosophus; Uttydde solförmörkelsen vid Kristi död. 339. — På hans råd bygga Athenienserne ett altare »åt den okände Guden!» 340. — Omvändes af S. Paul; Blir biskop i Athen 341. — Kommer till Rom, och sändes att predika i Frankrike. 342. — S. Dionisius, tillika med S. Rusticus och S. Eleutherius halshuggas i Paris. 344. — Hans ord om S. Ignacius. 368. — Järtecken. Han spår S. Johans återkomst från Patmos; Såg Jungfru Marias Himmelsfärd. 341. — Under vid hans död. 343. — Efter döden bär S. Dionisius sitt eget hufvud från Montmartre till S. Denis. 344. — Den underbara nämningen i Litanien; Kung Dagobert inför Guds Dom, hjälpes af Dionisius; Kung Clovis' straff. 345.

Disputations-akt. Emellan 12 Judiska lärde och Påfven Sylvester, om kristendomens sanning. 80—85. — Emellan S. Catharina och 50 filosofer, angående afguda-dyrkan och kristendom. 534—537. — Emellan de Indiska Vise Mästare och Nakor-Barlaam, om Gud och afgudar. 619, 620.

Djefvul, Djeflar. I Ape-hamn. P. S. 50. — I Barna-hamn. 245. — I Blåmanna-hamn. 695. — I Drake-hamn. 542, 549. — I Helgon-hamn. 171, 172. — I Hnnda-hamn. 103, 136. — I Manna-hamn. 18, 23, 171, 447, 498, 516, 523, 542, 549. — I Moyses hamn. 115. — I Qvinno-hamn. 143, 212, 446, 447. — I Röfvare-hamn. 7. — Antager S. Kristofer i sin tjänst; Undviker korset. 498. — Använder kors-tecknet svekfullt. 516. — Vill dräpa en gudfruktig qvinna. 18, 516. — Förklarar hvem som skall drifva honom ut ur den besatte. 526. — Dräper en små-sven. 579. — Djefvulen som var S. Dominici spion. 798. — Djefvulen som var Kejsar Juliani spion; Qvarhålles 10 dagar af en munk. 592. — Djefvulens samtal med S. Martin. 632. — Bryter Romani bjellra. 694. — Släcker ut ljuset för Johannes Diaconus. 719. — Förkunnar att helgon-ben icke kunna föras vidare. 286. — Får sitt svar af S. Bernard. 785. — En stol som tillhörde en fallen ängel hålles beredd för S.

Franciscus; Djeflar fly för S. Franciscus. 801. — Vill sänka skepp med helgonben om bord: S. Stephanus. 285. S. Adrianus. 523. — Djefvul med krona på. 725. — Ses på själa-jagt. 419. Se *Afguda-djeflar*, *Döden*, *Folk-Myther*, A, I.

Djefla-brefvet. Älskaren i Cesarea, år 370. 603. — Theophilus i Cilicia, år 538. 28. — Påfven Sylvester III, år 980—990. 766.

Djefla-båten. Färden förbi munkaklostret. 23. — Helgon-skeppets missvisning af djefla-skeppet. 523.

Djefla-flock. Består af 6666 onda andar. 419.

Djefla-hämnd. Otaliga Judar dräpas, för att hämnas förlusten af S. Peders ben. 115. — Djefla-stormen, att dränka S. Stephani ben. 285. — Nunnans lik sönderskåres. 418. — Kejsar Gallieni öde. 423. — S. Anastasias förföljare dräpas. 486. — Huru 2:ne djeflar slog Lisias. 514. — Ynglingens dråp, som ville våldtaga S. Agnes. 571. — Djeflar dräpa den falska riddaren kasta liket 20 dagars väg, och bära själen till Helvetet. 749.

Djefla-mötet. Redögörelserna, eller Djefla-kungens herredag i Rom. 725.

Djefla-språket. En *kyrko-kalk* kalla de en *gryta*. 420. — En *Jude* som har signat sig med *kors-tecknet*, är ett *tomt kar* som är *insigladt*. 725.

Djur (Hundar, Örnar, Björnar). Skona och försvara helige mäns lik: S. Abdon och S. Sennes. 443. S. Cyprianus och S. Justina. 449. S. Vincentius. 474. — S. Gorgonius och S. Dorotheus. 524. S. Vitus. 527. S. Primus och S. Felicianus. 529. — Utan ledsagare, draga helgedomar till den rätta hviloplatsen: Vilda tjurar — S. Jakob den Störres lik. 168. — Otama nöt — Påfven Sylvester. 767. — Kunna icke fångas i helgonets närhet. 899. — Lyda helgon: S. Martinus. 632. S. Blasius. 900. — Föda helgon; Botas af S. Blasius. 899. Se *Korp*, *Lejon*, *Tjur*.

Djur-hufvud. Hängas på ett offer-trä. 904.

Domen (Syn om Himmelen eller Helvetet). Den enwise frossarens. *P. S. XV.* — S. Ansgarius. *P. S. XXV.* — I Solsången. *P. S. XXVI.* — S. Birgittas Revelationer. *P. S. XXVIII.* — Tundalus (Tungulus). *P. S. XXVIII, 27.* — Gundelinus och hans Syn. *P. S. XXX, 49.* — S. Patrik. *P. S. XXX, 9, 11.* — Nikolaus i S. Patriks Skärseld. *P. S. XXXI, 15.* — Guido's Själs Uppenbarelser. *P. S. XXXII.* — En flicka på Öland. *P. S. XXXIII.* — Fortunatus. *P. S. XXXV.* — Måns i Skyllesmåla. *P. S. XXXVI.* — Prestens Sängsted. *P. S. XXXVII.* — En förnäm herre. *P. S. XXXIX.* — Jonas Håkanssons Uppenbarelser. *P. S. XL.* — Helvetets straff. *P. S. XLIII.* — S. Furseus. *P. S. 68.* — Färden till Helvetet och Paradiset. *P. S. 69.* — Gerningarnes vågskål. *Leg. 20.* — Klerken som drömde sig inför Guds Dom. *Leg. 28.* — Ungersvennerne som fingo lif. *Leg. 154.* — Konung Dagobert. *Leg. 345.* — Josaphats syn. *Leg. 620.* — S. Bernhardus. *Leg. 786.* Se *Skärselds-Sagan*.

Domiclanus, Kejsare. Hans egenskaper; Förföljer de kristne. 321. — Hans grymma bud till Frankrike. 342.

Dominabor a mari. 775.

S. Dominicus. Predikar i Provence. 791. — Instiftar Predikare-orden. 791, 792. — Hans hårdhet emot sig sjelf. 792, 793. — Hans möte med S. Franciscus. 795. — Bygger nunne-klostret Pouilly. 798. — Född i Spanien,

dog i Bononia. 799. — **Järtecken.** Kättare-boken brinner, S. Dominici är oskadd. 791. — Hans moder drömmer, innan han föddes, att hon är hafvande med en skällande hund; Hans gudmoder ser en stjärna i hans panna. 792. — Tu gånger går han igenom stängda dörrar; Regnet faller icke på honom; Finner föda under ett trä. 793. — Hans syn om Kristus och Maria; Han afvärjer hungers-nöd; S. Petrus och S. Paulus sända honom att predika; Ser i en spegel sina 2:ne bröder predika; Spår ofta; Att kyssa hans hand bortdrifver orona lustar. 794. — Uppreser 40 drunknade; Gifver lif åt 2 döda; Hans ben uppresas 7 döda. 796. — Han får hvad han vill utaf Gud; Hans böcker sänkas, men upptagas oskadde; S. Maria tar Dominicus och hans Orden under sitt skydd. 797. — Tvingar en Djefvul att uppenbara brödernas fel; Hindrar en novis att återgå till världen. 798. — Hans själ drages upp till himmelen på en stege, af Kristus och Maria; Rano ser hans själ lemna Bononia, ledd af tvenne värdiga herrar. 799. Se **Predikare-Orden.**

Donau-floden. Maxentius drunknar deri. 564. — Heraclius dräper Chosroes II på en bro deröfver. 723.

Dop. Dop af löste omskärrelse; Antogs af Kristus, för att gifva åt vattnet gudomlig kraft. 83. — Biskop Ireneus tillåter nöd-dop i allt slags vatten. 388. — Först dop, så ängla-helsning. 478. — Kristus själf döper S. Christina; Dop-formuläret i Kristi mun: »iak döpe þik i mins faders namn, ok mins hans sons ihesu christi, ok þæs hælgha anda varra bægia.» 505. — Martyrens blod är tillräckligt dop. 537. — Dop botar sjukdom. 566. — Påfven Innocencius I befäller, att både kristne och hedniska barn skola döpas. 645.

Dop-funt. Blifver tom, då någon döpes med vanheder. 692. — S. Wulfranus predikar i Frisland, och öfvertalar konung Radbotus att låta döpa sig. Men då ena beuet var i funt-karet, spör han om hans flesta fränder voro i himmelen eller i helvetet. »I helvetet», svarade Wulfranus. Straxt drog kungen foten tillbaka, och »sade sig vilja flerom följa». Tredje dagen derefter dog han såsom hedning. 740. Se S. Eusebius, **Järtecken.**

Dop-namn. Underbart förändradt. 834.

Dover. Kung Knut vid hafs-stranden. 773.

Drake, Drakar. Drakar blifva lydiga och spaka: För Jesus-barnet. 71. För S. Philip. 199. För S. Matheus. 226. För S. Göran. 492. — En Drake sväljer S. Margaretha. 542, 549. — Bindes af Påfven Sylvester. 568. — Draken i floden under Roms murar. 709.

Drunknade. Se **Skeppsbrott.**

Drägt, eller delar deraf. Sys eller framlemnas af Jungfru Maria: Till S. Thomas af Canterbury. 788. — Till Predikare-orden. 796.

Drömmar. Drömmen och ljuset. 11. — De tvenne nygiftas dröm. 183. — Ciborias dröm om sin son, den ännu ofödde förrädaren Judas. 244. — Constantin den Stores. 569. — Hieronimi dröm om hedniska böcker. 628. — Hunner-konungens bäge. 681. — Drömmen om kung Arthur. 686. — Franska konungens dröm i skogen. 709. — Leo IX. 775. — Henrik III. 776. — S. Bernhards

Bernhards moder. 783. — Innocencius III; S. Dominici moder. 792. — De två enkorna i Cologne. 916. Se **Kalk**.

Dufva. På Josefs staf. 6. — Förkunnar hvem som skall väljas till Påfve. 394. — Ängel i dufvo-hamn. 537. Se **Hellg Anda**, **Själ**.

Dvala. Riddarens syn. 174. — Dygde-trapporne. 184.

Döda uppväckas. Af S. Paulus. 124. — Af S. Johannes. 151, 154. — Af S. Benedictus. 695. — Af S. Dominicus. 796. m. m. m. m.

Döden. Så många slag som Djefvulen (Döden) slår på ett hus, så många människor dö derinne. 481. — Enhörningen betyder döden. 614. Se **Själen**.

Dödsfall. Förutsäges af S. Pehr, i en syn. 109. — Af helgon i en syn. 212. — Hennes eget, af S. Maria Magdalena. 273. — Hans eget, af S. Martin. 633. — Visas af Gud för S. Ægidius. 754. — Af S. Sylvester förutsäges hans pinoman Tarquinii död. 565. — Af frånvarande helige tillkännagifves genom *Sjålo-syn*: S. Paulus Eremita. 405. S. Franciscus. 802. S. Martin. 633. S. Dominicus. 799. S. Peder Predikaren. 832. — Att höra *Ängla-sång*: S. Martin. 633. — En underbar *Nämning i Litanien*: S. Regulus i Arles nämner S. Dionisius, S. Rusticus och S. Eleutherius. 345.

Död-lätsaren dör. 659.

Döds-trompeten. Se **Barlaam och Josaphat**.

Döpelse. Se **Dop**.

Dörrar hindra icke helgons genomfart. S. Paulus. 128. — S. Dominicus. 793.

Dörrar öppnas af sig sjelfva. 588.

Ebloniter i Ryssland. Omvändas af S. Philip. 200.

Ecclesiasticus citeras. 37.

Edessa. Räddas genom Vår Herres bref. 190. Se **Abgarus**.

Edgång. Tillåtes för prester af Påfven Cornelius. 396.

Edward Confessor. Se **Folk-Myther och Folk-Sägor**, B, 9.

Efesus. Skådeplatsen för Sjusofvare-Sagan. 433—442.

Effrem, Euslugen. Hör en Himla-röst förklara Basilii storhet; Ser S. Basilii tunga lågande, under det han predikar. 602. — Qvinnans synda-bref. 605.

Egendom, de kristnes. Eftertraktas af deras förföljare. 485, 487.

Egtslupp beskrifning på S. Jakob den Mindre. 194.

Egypten. Omvändes af S. Mattheus. 228. — S. Simon predikar äfven derstädes. 233. — Fenix-fogeln visar sig. 306. — Egypternas afguder. 620. — Hieronimus nedsätter sig ibland dess munkar. 627.

Eld. Bränner icke helgedomar: S. Johannes Döparens pekfinger. 55. Se **Lik**, **Olja**. — Bränner icke helige: Judepilten i elden. 22. Mörderskan som räddades af Vår Fru. 30. Den gode ynglingen. 134. S. Johannes Evangelisten. 149. Svennen hulpen af S. Jakob. 175, 176. S. Thomas i ugne. 188. S. Apollinaris, som går på glöder. 326. S. Dionisius, som stekes på rist och på bål. 343. S. Savinianus. 461. S. Niceta på bålet. 501. S. Kristoffer på

ett jern-bord. 501. S. Kristina på hjulet och i kitteln. 505. S. Kristina i ugnen. 506. S. Eufemia på hjulet. 510. S. Cosmas och S. Damianus på bål. 514. S. Gorgonius och S. Dorotheus på risten. 524. S. Vitus på bål. 526. De 50 filosofer. 537. S. Lucia på bål. 557. — Bränner icke S. Olafs hand. 557. — Bränner grymma hedningar. 449, 505, 514.

Eldprof. Se Guds dom.

Eleutherius, Påfve. Sänder prester att döpa Lucius, konung i Brittanien, och hans folk. 387.

Elfvatusende Jungfrur. Se S. Cordula, S. Ursula.

S. Elizabeth, af Ungern. Dotter till hertigen af Thüringen; Som barn, lkte intet annat än »guldfinger dobbel» (guldrings-udda eller -jemnt); Gift emot sin vilja; Bygger ett hus för de fattige. 803. — Mäster Conrad blir hennes bikt-fader; Hennes späkningar. 804. — Hennes olyckliga enkostånd; Bygger ett hospital. 805. — Afskär håret på en fåfång jungfru; Hennes saliga död. 806. Se **Bamberg.** — **Järtecken.** En himmelsk stämma tröstar henne; Jungfru Maria visar sig för henne. 805. — Föräldrarne som icke kunde öfvergifva sitt barn; En himlafogel sjunger vid hennes döds-säng; Hennes lik uppväcker 5 döda. 806. — **S. Elizabeths Uppenbarelser.** Hvarföre Vår Herre flydde till Egypten? För att undfly Herodes. 807—809. — S. Elizabeths ånger och räddhåga. Ogillas af Jungfru Maria. 809. — S. Elizabeth underkastar sig den Heliga Jungfrun 810. — Jungfru Maria i Guds sköte. Hvarföre S. Maria förblef mö. 811—814. — Huru Jungfru Maria utvaldes till att föda Vår Herre. Hennes bön. 815—818. — Gudomliga gåfvor måste förtjenas. Jungfru Maria och ärke-ängelen Gabriel. 818—820. — S. Elizabeth och de helige Bartholomeus, Laurencius och Johannes Evangelisten. 821. — Jungfru Marias liknelse om Nådens Brunn. 822—824. — S. Elizabeth får S. Johannes till bikt-fader; S. Elizabeth får af Vår Herre syndernas förlåtelse. 825.

Engeddis Vingård. Blomstrade då Kristus föddes. 68.

England. Eröfras af Claudius. 305. — Eröfras af Vespasianus. 319. — Kristnas, under konung Lucius, af Fuganus och Dumianus, sända af Påfven Eleutherius. 387. — Underkufvad af Kejsar Constantinus [Constantius Chlorus]. 533. — De Engelska trälbarnen i Rom och S. Gregorius. 712. — Omvändes af Augustinus och Mellitus. 714. — Kung Knut vid Dovers strand. 773. — Hertig Richard väljes till kejsare. 828. Se **Arthur, Folk-Myther och Folk-Sagor, B. 9., -Lucius.**

Enhörning betyder döden. 614. Se Barlaam och Josaphat.

S. Epiphanius. Hans stora gifmildhet. 659. — **Järtecken.** Änglar bära honom penningesäckar; Dödlåtsaren dör. 659.

Eremit-lefvernet. Dess begynnelse. 403. — S. Paulus den förste Enslingen. 404. — Eremitens högmod. 716.

S. Erik, i Sverige. Hans höga börd; Vald till konung. 883. — Upphjelpen och slutbyggen Upsala kyrka; Hans godhet och mildhet; Böndernas kärlek och penninge-anbud. 884. — Eriks späkningar; Hans Korståg i Finland; Gråter öfver de fallne Finnar. 885. — Kristnar landet. 886. — Seglar tillbaka till Sverige, och dräpes af konung Magnus i Upsala. 886, 887. —

Hans hufvud hugges af. 887. — **Järtecken.** En blind qvinna får sin syu af hans blod. 887.

Essen, i Preussen. Här ligga S. Cosmas' och S. Damianus' ben. 517.

Et cum Spiritu tuo! Sjunges först af en ängel. 716.

Ethiopien. Kristnadt af S. Mathias. 228.

Etna. Skärselds-sagan derom. 765.

Etter. Se **Gift.**

Eudoxia. Pilgrim till Jerusalem; Får S. Pehrs bojor. 114, 677. — Får S. Stephani ben. 677. — Besatt af en djefvul i Rom. 286. — Botas af S. Stephani ben. 287. — Hennes gudlighet, klokskap och skaldedikter. 677. — Låter instifta feshögtiden S. Petri ad Vincula. 677. Se **Ad Vincula.**

S. Eufemia. Hennes pina. 510, 511. — Dödas med svärd. 512. — **Järtecken.** En ängel bär henne till ett högt berg. 510. — Pinarens och våldtagarnes vanmakt. 510, 511. — Änglar uppväcka henne i fängelset; Svält dödar henne icke; Qvarnstenarnes mjukhet. 511. — Lejon blifva milda. 512.

S. Eugenia. Flyr från sin heduiske faders gård; Påtager manskläder, och blir munk och abbot; Prestas till okyskhet af en rik fru (Melancia). 385. — Anklagas, men bevisar sig vara mö; Återfinner sin fader, som blir kristen. 386.

S. Eusebius, af Vercelli. Strider emot kättaren Arius. 587. — Omskrifver den kätterska tron; Hans pina. 588. — **Järtecken.** Änglar lyfta honom ur dopfunten; Guds liknelse visar sig i hans hand i messan; Kyrkdörrarne öppnas vid hans bön; Ett skepp förer honom sjelfmant öfver ett sund. 588.

S. Eustachius. Trajani hofmarskalk; Omvändes till kristendom. 372. — Hans skiljsmessa från hustru och barn. 373. — Det underbara återfinnandet; Dör för tron, tillika med sin familj. 374. — **Järtecken.** Omvändes af en talande hjort. 372.

Eutychianus, Påfve. Instiftar jordfrukters välsignande vid altaret; Jordade 302 martyrer; Dräpes af Claudius II. 451.

Evaristus, Påfve. Hans anordningar angående prester och kyrkor i Rom, samt om trolöfning förr än äktenskap. 999.

Exorcista. Se **Calus, Påfve.**

Fabianus, Påfve. Väljes till påfvestolen genom ett järtecken, en dufvas befallning; Låter uppteckna alla martyrer; Hans bestämmelse om krisim; Halshugges af Decius. 394.

Fader och Son. Strida om hvem som skall dö för den andra. 170.

Fallet som icke skadade. 254.

Fastan. Påfven Thelesphorus († år 138) stadgar 7 veckors fasta före Påsk. 1000. — Påfven Melchiades († år 314) bestämmer, att ingen må fasta på en Söndag. 562. — Lördagsfastan instiftas af Påfven Innocentius I († år 417). 645. — Påfven Gregorius II († år 731) instiftar fastandet på Thorsdagarne i Fastan. 737. — Fastandet brutet. 696, 772. — Fastandet upptäcker helgedomar; S. Johannes Döparens tumme. 55.

Faustina. Hennes kärleks-ajuka och dess grymma bot. 381.

Faustinianus. Se **Macdiana.**

Februa. Hennes fest. 9.

Februus. Hans fest. 9.

S. Felclanus. Se **Primus.**

S. Felcula. Placcus vill tvinga henne till giftermål. 330, 333. — Han marterar henne till döds. 330, 334. — Presten Nicodemus begrafver hennes lik. 330, 335. — Under göras än vid hennes graf. 335. Se **Nicomedes.**

Felix III, Påfve. Skipar att biskopar skola viga kyrkor. 691.

Fenlx-fogeln. Dess utseende. 306. — En Forn-Engelsk dikt. *P. S.* XII.

Filosofer. Craton och Zenophilus. 80. — Craton. 151, 152.

Finger. S. Johannes Döparens. 55. — S. Katarinas. 539.

Finger-ring. Se **Arnulphus**, **S. Elizabeth.**

Finland. S. Eriks och S. Henriks Korståg dit. 885. — De kristna landet. 886.

Flsk, återför en bortkastad ring. 730.

Flaccus. Se **S. Felcula.**

Flammande Stjernor. Se **Meteoror.**

Flaskan med ormen i. 697.

Flöd. Öfvergås torrfofa: Af S. Maria Egyptiaca. 456. Af S. Savinianus. 462. Se **Sjönöd, Öfversvämning.**

Fogel. Fogeln som var Herodes' Fylgja. 112. — Fogeln och S. Johannes Evangelisten. 157. — En himmelsk fogel sjunger vid S. Elizabeths döds-säng. 806. Se **Djur, Fenlx-fogeln.**

Fogel-hamn. Antages af Ciprianus. 447.

Fogelskara. Vill välsignas: Af S. Patrik. *P. S.* 4. Af S. Blasius. *Leg.* 899. — Hör S. Franciscus predika. 802.

Folk-Myther och Folk-Sagor, m. m.

Mångfaldiga af de helgon-handlingar och »järtecken» som spela en så stor role i de rika kyrkliga legend-samlingarne, äro endast en from efterklang af händelserne och underverken i det Gamla och det Nya Testamentet och i Kristi lif på jorden. Dessa behöfva här alls icke uppehålla oss.

Men det är äfven väl bekant, att en stor mängd af de egendomligheter som infördes i den kristna tron och legend-litteraturen, under Medeltidens utveckling, äro medelbart eller omedelbart lån och efterhärmmningar från *den gamla hedendomen och folktron* hos de Klassiska, Österländska, Keltiska och Germaniska folken för hvilka Kristi lära förkunnades. I sjelfva verket hafva en hel del helgon och mycket af den Romerska kulten uppkommit genom en blott och bar omdöpning eller omformning af hedniska namn, sagor och bruk. Det vore alltför vidlyftigt att här inlåta oss på detta lockande och vidsträckt, men ofta vanskliga arkeologiska fält, vi skola derföre inskränka oss till några exempel härpå, hvilka genom sin natur äro af större intresse.

Derefter upptaga vi och behandla mera vidlyftigt, hvad som särskildt angår

oss, såsom tillhörande *den Nordiska Mythologien* och den uråldriga så kallade *Barn- eller Folk-Sagan*.

A. Klassiska Berättelser.

I. Mercurius = S. Michael som Själa-vågar.

A. *Gerningarnes Vågskål* (med ritning af 2:ne gamla Svenska fresko-målningar, hvilka föreställa legenden om S. Michael som väger själar och gerningar.)

En stor syndare ledes i sömnen inför Guds dom. — En djefvul vill bortföra själen, såsom honom tillhörig: 1. Emedan han är afkomling af Adam, förste syndaren, hvilken Gud sjelf dömd till att dö. 20. 2. Emedan han så länge varit i Satans tjenst. 20. 3. Emedan hans illgerningar äro flere än hans godgerningar. 20. — Mannen kan intet svara härpå; Gud gifver honom 8 dagars frist; Syndaren träffar Sanning och Rättvisa, hvilka lofva att svara på första och andra punkten. 20. — Då domen öppnas ånyo, säger Sanning emot första skälet, att döden är af tu slag, lekamens död och själens pina; den förra måste väl alla Adams barn tåla, men från den sednare har Jesus utlöst alla gode män; Rättvisa svarar till andra skälet, att endast narrar stanna i Satans tjenst, och att så länge lifvet är kvar har menniskan rätt till att öfvergifva en så ond herre; Sanning och Rättvisa råda mannen att anropa S. Marias bistånd, angående tredje skälet; Domaren befäller att väga gerningarne; Vid syndarens bön, lägger Maria sin hand i godgerningarnes vågskål, som nu väger mera än syndernas; Satan tappar. Mannen vaknar, gör bot, och tjänar Gud och Guds moder. 21.

B. Kejsar Henrik och hans Guld-kalk.

Kejsar Henrik [II] anklagar falskeligen sin kyska hustru [S. Cunigunda]; Med Jungfru Marias hjälp, bevisar hon sin oskuld; [Kejsarn gifver åt »ecclesia aystatensis» (? kyrkan invigd åt S. Laurencius, i Eichstädt) en guldkalk så stor att den hade tvänne haukar, för att kunna lyftas.] Då kejsaren dör, ser en eremit en hel legion djeflar fara genom luften, för att hemta själen. 419. — Han befäller den sistflygande att berätta utfallet; Denne säger, vid återkomsten, att de intet hade uträttat, ty då gerningarne vägdes, och i synnerhet kejsarens falska anklagelse emot sin heliga fru vog våldeliga emot honom — då kom S. Laurencius och kastade »gull-grytan» i den andra skålen der godgerningarne lågo, och den sänktes långt ned af tyngden. Men af vrede öfver deras skamliga misshandling bröt djefvulen bort det ena örat på »grytan». Detta märktes också i [? Eichstädt-] kyrkan, der kalken bevarades, och man gaf akt på att hanken saknades just den samma dag då kejsaren dog. 420.

2. Hjeltén [Perseus = S. Göran] som kämpar med draken, eller den befriade Andromeda = Konunga-dottern. — Se G. O. H. Cavallius och G. Stephens, Svenska Folk-Sagor och Äfventyr Del. I, Stockholm 1844—49, s. 45, 470: »Pojken, som frälste konungens tre döttrar».

Sagan om S. Göran.

S. Georgius kommer till Lydia land, der Troja fordons stod, till staden Seleua; I en stor sjö härinvid bor en Drake, som försör en mängd folk

med sin »etterblaudade bläst»; För att blidka honom får han först får att spisa, derefter menniskor; till slut faller lotten på konungens dotter. 490. — Då intet längre hjälper, leder konungen sitt enda barn, rikt klädt som till »brude-bänk», till stranden, och der sitter hon och bidar »ledan gäst»; S. Georgius kommer ridande förbi, och samtalar med mön; Han lofvar att frälsa henne. 491. — Nu »lyfter draken hufvudet ur vattnet, vrede och rädeleker, så att mön mände dåna för bann», men riddaren väpnar sig med kors-tecknet och rider våldeligen med sitt spjut emot odjuret; Konungadottern leder den sårade draken igenom staden med sitt bälte, och då S. Göran dräper honom måste 4 ök till, för att draga liket ur staden; Nu döpes konungen och tjugo tusende män, förutan qvinnor och barn. 492.

3. Den nyfödde Plato (Pindarus, Lucanus) = Ambrosius, med honung-bärande Bisvärmen om munnen. — (Se S. Bernardus, S. Chrysostomus, S. Dominicus, S. Remigius.)

Ambrosius var son till borgmästaren i Rom. 640. — »Omkring hans munn, då han låg i vagga, svärmade Bi, till tecken att han vard [skulle blifva] sötlika talande.» 641.

4. Polycrates = Arnulphus, hans finger-ring, och fisken som bragte den tillbaka.

Landsherren Arnulphus, i Frankrike, då han rider öfver en bro, kastar sin finger-ring i floden. Aldrig tror han sig kunna få syndernas förlåtelse förr än han ser ringen igen; Han blir eremit, och derefter biskop i Metz; »Hans stekare [köksmästare] fann omsider guld-fingranet [gyllne finger-ringen] i en Gädda, och fick [gaf] sinom Herre, så fågnom [som blef så glad] att han gret för glädje.» 730.

B. Nordiska Myther, m. m.

1. Asgårds-ridten, eller Guda- (Helgona-) tåget.

(Då skilnaden är så stor, sätta vi här begge berättelserna:)

Svenska Legendariet. Sagan om den Helige Augustinus, s. 651.

»En helig biskop, som hade mycket kär helige Doctores, såg, der han låg om natten, å sinom bönom, en Procession framgånga, mycket väl klädda biskoper och klerker kronade, och helsade han [honom]. Han förstod fågin [gläd] dem vara sina Patronos, och sporde en af dem hvad herre han var. Han sade sig vara Gregorium Påfve, och sade hvars dera namn med honom voro. Biskopen sporde, hvar Sanctus Augustinus var. Gregorius svarade: 'Han

Jac. de Voragine, Leg. Aur. Cap. 119, ad fin.

»Apud Burgundiam in Monasterio quod dicitur Fontanetum [Fontenay] erat quidam monachus Hugo nomine, Sancto Augustino valde devotus: qui in ejus scriptis miro desiderio pascebatur, quem etiam crebra supplicatione rogerat: ut ipsum ex hac luce migrare non sineret nisi in die sue sacratissime Solemnitatis. Ipse igitur .xv. die ante Festum ejusdem sic cepit duris febribus estuare, ut in Vigilia ipsius super humum tanquam moriens poneretur. Et

är högt öfver alle oss, och talar vid
sjelfvan Gud'»

ecce plures decori ac fulgentes viri,
amicti albis, ecclesiam dicti Monasterii
processionaliter intraverunt. Quos se-
quebatur quidam reverendus pontificali-
bus insignitus. Quidam autem mona-
chus, in ecclesia consistens, hoc videns
obstupuit, et quinam essent vel quo per-
gerent inquisivit. Cui unus eorum dixit,
quod Sanctus Augustinus esset, cum suis
Canonicis, qui ad devotum suum mo-
rientem pergeret, ut ejus animam ad
regnum glorie deportaret. Post hoc illa
reverenda Processio ad Infirmariam in-
greditur; ubi cum aliquamdiu mansis-
set sancta illa anima a carne soluta est,
quam dulcis amicus et ab hostium in-
sidiis securam reddidit, et ad Coeli gau-
dia introduxit.»

2. Himla-Bron Bif-Röst, eller Helgonets Sky-väg till Paradiset.

A. S. Benedicti Himmels-tåg.

»Den samme dagen sågo två män, hvar sins stads varande [långt skilda
från hvarandra], en Gata, liggande från Benedicti Kloster och till hinna [Him-
melen], alla [hel och hållen] väl klädd, och med otaliga brinnande lampor sätta
[besatt], och hörde röst till sin [sig] tala, åt denna väg denna väg for upp
Gudi kär Benedictus.» 699.

B. S. Dominicus upplyftes till Himmelen.

Här lemna vi äfven begge texterna:

Legendariet, s. 798.

»Den samma stad och stund han
dog i Bononia, somnade Prior i Bric-
cia [Brescia], som sedan var dess stads
biskop, lättom sömne, och såg Him-
melen öppen och en Stege nedersänd,
och Jesus och Maria hålla stiganom
[i Stegen], hvart sins vägna [hvar på
sin sida], och Guds änglar fara gläde
ned och upp åt Stegen, och en i Pre-
dikare- [Dominikaner-] kläder sitta ne-
derst å Stegen; tills de Modginne [de,
Moder och Son], som höllo, drogo
Stegen [och] Broderen upp till sin [sig],
medan änglar söteliga sjöngo, och lucktes
[stängdes] Himmelen sedan han var inne.»

Legenda Aurea, cap. 108.

»Cujus quidem transitus eadem die,
eademque hora, fratri Alberto, Priori
Fratrum Predicatorum de Brixia et post-
modum ejusdem civitatis episcopo, hoc
modo monstratus est. Nam cum in
Campanili Fratrum, capite ad murum
inclinato, levi sompo dormitasset, vidit
Celum apertum et duas Scalas candidas
ad terram submitti, quarum summitates
Christus cum Matre tenebat, et angeli
per eas jubilantes ascendebant et de-
scendebant. In medio autem Sclarum
in imo sedes posita erat, et super se-
dem velato capite frater sedens. Jesus
autem et Mater ejus sursum Scalas tra-

hebant, donec, sedente in Celum elevato, apertura Celi clausa est.»

Läsaren har redan anmärkt att Latinska originalet har *tvänne stegar*, men Svenska texten endast *en*.

3. Vildmannen i Grimners-Sång.

(I alla Vildmauna-Sagor, från Eddan (Grimners Sång) nedåt, äro hufvud dragen *en vildman i fångenskap och ett barn som befriar honom*. I S. Egidius-Sagan har detta sednare blifvit till ett barn-äfventyr som skaffar helgonet ett omätligt rykte.)

A. S. Chrysostomus.

En röst ur Skärselden tillkännagifver den pinades befrielse, när den ofödde Chrysostomus läser sin första messa. 660. — Detta sker; men derefter, nedtyngd af blygsamhet, flyr Chrysostomus i öknen, och lefver der af gräs och rötter. 665, 666. — En kunga-dotter föres dit af en stormvind. 666. — Hon blir hafvande af Chrysostomus. 668. — Han kastar henne ned af en hög klippa. 669. — Gör bot genom att krypa på händer och fötter, tills Gud förkunnar att hans synd är förlåten. »Och så kröp han i många år, efter sin förtäring och föda, sig aldrig från jorden uppresandes; och hans kläder möglades och röttes [bortruttnade] snarlika af hans kropp; och vardt öfver allan [hela] hans lekamen uppväxandes hårdaste rufvor som eke-karter, så att ingen kunde honom känna.» 670. — Efter 15 års förlopp finnes han i skogen af den konungens jägare hvars dotter han förfört. Det »gräseliga djuret» föres hem till slottet, och kryper »under bänken». 671. — Drottningen föder ett barn, som begär att döpas af vild-djuret. 672. — När detta har skett, blir Chrysostomus menskelig och skön som förut. 673. — Prinsessan återfinnes lefvande. 674. — Den fordna eremiten blir biskop. 675.

B. S. Egidius.

Egidius gör underverk såsom barn; Han flyr till ödemarken. 750. — En hind gifver honom di. 751. — Han finnes i skogen af Kejsaren Karl-Magnus; Genom hans bön, blir kejsarens hemliga synd (att Roland var hans son med hans egen syster) honom förlåten. 752. — Egidii ryktbarhet och järtecken. 753, 754.

4. Den Guldfyllda Stafven, eller Hamlets Bot-Käppar.

Juden och den guldfyllda Stafven.

En Jude hade lånat åt en kristen man en summa i guld. Den sednare nekar att hafva emottagit något. Juden begär att han skall bevisa sitt nekande med ed, i S. Nicholai namn; Edgångs-dagen kommer. Under det han svär, gifver han åt Juden sin staf att hålla, och bedyrar nu att han har återlemnat Juden mera guld än han någonsin lånat. Men stafven var fylld med guld; På hemvägen insomnar edgifvaren, och blir ihelkrossad under en vagn. Stafven bröts med detsamma, och guldets fanns strödt omkring på vägen; Juden vill icke återtaga guldets, med mindre S. Nicholas vill gifva åt den döde lifvet tillbaka, men lofvar i så fall att blifva en kristen; »Den döde fick lif och Juden döptes.» 578.

5. Hervørs och Haldreks Saga, eller de Underbara Spørjsmålen.

Gåtorna, eller Djefvulen i Qvinno-hamn

A. S. Andreas och Biskopen.

En biskop hade S. Andreas mycket kär, och brukade alltid säga: »Till Guds heder och S. Anders»; Djefvulen förargas häröfver, och vill fresta honom till synd; Han påtager sig en fager qvinmans [qvinnas] hamn, kommer till biskopen, biktar sig för honom, och förklarar sig vara en kristen konungadotter bortdrifven från sitt land för att hon vill bevara sin jungfrudom. 143. — Biskopen varkunnar sig öfver henne, tillåter henne att bo invid hvilken kyrka hon vill utan någon afgift, och bjuder henne till sitt middags-bord; Der satt hon midtför biskopen, och så »rörde hans hug innan och skapade hennes lit [färg], och lät [visade sig] så vän [fager] utan, att aldrig gingo biskopens ögon af henne; och vard Djefvulen så riker [mäktig], att biskopen gaf sin hug af sinnom [förlorade herraväldet öfver sig sjelf], och hugsar långa stund å syndaämne med henne, och rum och timma; och vard så, nästan, *Guld åt [till] Messing.*» 144. — Nu kommer S. Andreas, i pilegrims-dräkt, och vill in till biskopens bord; men mön nekar, om icke han kan svara till »kleka pröfvelse». Första »Pröfvelsen» är: »*Å hvad litlo ting Gud hafver mest under gjort?*» — »*Mans Anlete*», var det svar som gästen sände in till bordet; »*förty att man är manne likast, och [än]då intet anlete är andro [ett annat] så likt, att icke [det] är kvart andro något olik; och än ty mera under, att alle de 5 Mannen [sinnen] äro alle i Mansens Anlete, så litlo rumme, ty att anletet är mycket litet, och får vett [kunskap] om alla [hela] verlden.*» 144, 145. — Mön sänder, vredgad, andra »pröfvelsen»: »*Hvar Jorden var högre än Himinen [Himmelen]?*» — Gästen löste pröfvelsen: att, *Värs Herres lekamen, som Han tok af Maria, kom af Adam och Adam af Jorden; och förty är Hans lekamen och allt mans-kön [mennisko-släktet] Jord att ädle [till sitt ursprung]: [så] att Hans lekamen sitter högre än någon Himmel, å Sins Faders högra hand*; Tredje gången beder etter-bleka mön honom lösa en »pröfvelse»: »*Huru långt är [det] mellan Himins och Jord, der hon är djupast?*» — Gästen sade till svennen som honom bar budskapet: *Bed den samme svara som sporde, ty att han mälte [mälte] vägen en tima [en gång], då han föll af Himerike och till Helvetes*; »*Då mön hörde svennen, då hvarf [försvann] hon som rök i väder.*» 145. — Biskopen erkände »Guds nåde och sin våda», och befallte inlåta »godan gäst»; men »ingen kunde finna den man sedan». 145, 146.

B. S. Bartholomeus och Mästaren (Klerken).

En Mäster hade S. Bartholomeus som sin käraste Patron, »och höll hvart år hans Högtids-dag med diger heder»; Illa till mods blef ärke-fienden häröfver; »och en dag han predikade, vändes hans hug vid en Mö-anlete som honom syntes omätta fager»; och han bjöd henne till sitt bord. Men mön »var en djefvul i mennisko-hamn»; Så tack, så ljuf, gjorde hon sig nu för sin lärda värd, »att hon drog den vise till däre och hans hjerta till illan lasta.»; Då kom Bartholomeus, klappade på, och ville in. Men mön nekade honom. 212. — Härpå sände den helige Pilegrimen en »Spørelse» till Mästaren: »*Hvad*

[är det som med] *mansens natur följer enkanneleika [mest egendomligt]*? — Mästaren svarar, som än säga mästare, att: *Så följde mans natura enkanneleika att le, som nöten [till]hörer att röta och fåren att bräka och hästenom [att] gnägga.* — Mön gjorde sig visare än Mästaren, och sade, att: *[Det är] Synden; som mannen födes med, och uppfödes innan, och dör med.* 212, 213. — Pilegrimen bifaller båda svaren, och »sänder dem in andra questionem: »*Hvar [det är] man finner det fots-rum Gud hafver mest under å teet [visat]*? — Mästaren svarar, att: *Det helst hittes å Korset, som [der] Vår Herre stod och löste oss med sitt blod.* — Mön sade, att: *Det rum är naturliga mans hufvud och anlete, som hvar är androm både likt och olik, och man får veta [der] med alla [hela] världen;* Den främmande prisar båda lösningarne, och sänder in tredje questionem: »*Huru långt är [det] från thy Ilmellen är högst och till Helvetets djup?* — Mästaren sade sig det ej veta. Mön sade sig hafva farit den vägen en timan; Men då förskräcktes klerken, gjorde kors för sig, och mön »for venande [tjutande] bort.» S. Bartholomeus kunde ingen man finna. 213. Se S. Clemens.

6. Krigs-guden hjälper de sina eller Odin [Helgonet] och hans nödställda dyrkare.

A. S. Jakob visar sig framför den kristna hären, och hjälper den till seger i slaget vid Salsada [år 1340]. 177. — B. S. Göran, i hvitt harnisk med ett rött kors, rider i spetsen för de kristne emot Saracenerne, och uppmuntrar dem att bestiga Jerusalems murar [år 1191]. 496. — C. En ung man med kors på ryggen, och följd af tvenne riddare, hjälper Gallicanus i striden emot Skytherne; derefter försvinna de [år 330]. 593, 595. — D. Vår Fru befaller S. Mercurius, som låg skrinlagd i Cesarea, att dräpa Julianus Kejsare Apostata, som hotat att förstöra både S. Basilius och hela hans stad. S. Mercurius och hans vapen äro borta från skrinet. Men efter 5 dagar är Julianus ihelslagen, liket på sin plats, och svärdet blodigt [år 363]. 601, 602. — E. S. Johannes och S. Philippus hjälpa Kejsaren Theodosius emot Kejsaren Eugenius [år 394]. 639. — F. S. Olaf, till häst, med banér i hand, bistår Kejsaren af Konstantinopel. 866. — G. Åkallad af en sjökonung, gifver han honom seger. 865.

7. Odins [Riddarens, Köpmannens, Gastens] tack; Himlahjelpen, eller Sagan om det Jordade Liket. (Engelska Medeltids-romanen på vers, *Sir Amadace*, Svenska Folk-sagan *Pelle Båtsman*).

Om Pippinus Franka Konung, eller Sagan om det Jordade Liket.

Franka konunga-dottern, enda barnet och rikets arftagerska, skall välja sig en man bland alla Frankrikes ogifta herrar och junkare; och han skall varda Frankrikes konung. Hon utsätter ett högtidligt »torney» [torneringspel] för detta ändamål, och vill taga den tappreste; Pippinus, sonen till hertigen af Lorain, rider till detta torney; Der han gästar första natten, finner han hustrun svåriligen gråtande; hennes husbonde, en tillförene rik och gudlig och gifmild herre, ligger på bår; han har dött så fattig, att hon icke kan gifva honom en anständig begrafning; »Pippinus lät köpa peld och waldakin [silkespell och guldväfs-baldakin] öfver hans bår, och samna [samla] prester, och jorda

den döda med myklom heder.» 731. — Samma dag, då han rider vidare fram, möter han en man på en mycket hög häst; fremlingen erbjuder sig att byta hästar med Pippinus, på vissa villkor; och hade den höga gångaren trenne »god kynne» [förträffliga egenskaper]: 1. »Ett var, att han månne aldrig sjelf falla.» 2. »Annat, att ingen måtte falla af hans bak [rygg].» 3. »Tredje, att ingen gat i sadel [qvar]sutit som honom mötte.» De villkor som lades till skiftningen [hästbytet] voro, att fremlingen skulle få hälften af de pris och penningar som under-hästen kunde vinna; Pippinus ingår på bytet och villkoren, »sannade alla hästens dygder», är segervinnaren på torneringen, och faster konungadottern; Sedan rider han ut, med ett stort följe, möter samma man, och bjuder honom halfva riket till betalning för hästen, enligt öfverenskommelse. »Mannen sade, konungsdottern var jemngod som *allt* riket. Pippinus ville ingalunda sitt ord mätta [försvaga, bryta], och bjöd honom riket allt; »Mannen gick då vid sanno [erkände sanningen] sig vara, i mans mann, den bondens Sjal som han lät så sömeligen till graf föra; och att i hästens hamn var Guds Ängel; och hafver dem sändt att främja [hjelpa] Pippinus till dessa hems [denna världens] ära, thy att [emedan] hans almosor och offer fremdo [hulpo] hins själ till Himmerikets ära.» 732.

8. Ragnarroks-Kämpen (eller också Kämpen som lefver i Grafhögen).

Joseph af Arimathea lefvande i Högen.

»Det hittes ock skrifvet, att den tima Titus red öfver Jerusalem fick han se en tjockastan sten-mur, och lät han [den] genomgräfvä. Der funno de som grofvo en Gamlan Karl sitta inne-muradan, vänan [en vän] man i anletet och [än]då härugan [öfver-växt med hår.] De spordo hvad manne [för en man] han vare. Han sade sig vara Joseph af Arimathea, som jordade Vår Herre, och derföre [var] insatt [i fängelse] af Judarne att han gjorde så. Och [han] sade sig der sälan [salig] lefvat 40 år, innelukt, vid ängla-föda och gudomligt ljus; »[Än]då skrifver Nichodemus, att Vår Herre teddes Joseph innelukt, och löste han [honom], och ledde han hem till Arimathea. Detta löses så, att han var thyswa [tu-svar, två gånger] fången, och en tima [tid, gång] uttagen af Vårom Herre, och annan tima af Titus.» 318.

9. Helgonets underbara ridt, öfver vatten och land, för att hemföra sin dyrkare; eller Odin och hans ått-fotade Sleipner.

A. S. Edward Confessor, af England, och S. Johannes Evangelisten i Staf-karls liknelse.

(Denna Saga har hos Svenska Legendariets upphofsman antagit en äkta Nordisk prägel. Att han icke har följt Ealred eller Jac. de Voragine är tydligt af deras nedanför lemnade texter. Han stämmer närmare öfverens med den långt sednare [omkring år 1340—1350, troligtvis i Thingeyrar kloster på Island] författade Forn-Norska berättelsen i *Saga Játvarðar Konungs hins Helga*, utgifven med Dansk öfversättning af C. C. Rafn och Jón Sigurðsson, i *Annaler för Nordisk Oldkyndighet och Historie för 1852*, Köbenhavn, 8:vo, ss. 1—43. — Begge hafva derföre haft en äldre, ännu oss obekant, muntlig eller skriftlig tradition som grund; eller också har den Nordiska Odins-Sleipner

föresväfvat båda, men isynnerhet den Svenska författaren. — Idéen var likväl allaredan upptagen i flere legender, och var blifven till en stående typ för en viss klass »järtecken.»

Järtecknet hos S. Ealred (Aelred, Adilred) Abbot i Rye-vale (Rievaulx, ursprungligen Blackmore, i Yorkshire) England; († omkring år 1166 eller 1167.)

Vita S. Edvardi (Bollandisternes Acta Sanct. 5 Jan. Vol. I, Tom. 1, p. 300.)

»S. Edvardus Anglorum Rex nulli petenti in nomine S. Joannis Evangelistæ aliquid denegabat; hunc enim post Apostolorum Principem arctius diligebat. Vnde contigit, quod quidam peregrinus, absente Camerario, in nomine S. Joannis Evangelistæ importunè à Rege eleemosynam postularet, cui Rex pretiosum annulum, cum nihil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit post hæc, duos Anglicos ad adorandum Salvatoris sepulcrum Hierosolymam proficisci. Qui die quadam à publica strata declinantes deuia quæque sectati sunt, et sole ruente nox obscura adducta est. Et cum nescirent quid agerent, quò se verterent, apparuit eis senex quidam venerandus, qui eos ad ciuitatem reduxit. Susceptis autem hospitio, mensa paratur, lautissime refecti dant membra quieti. Manè autem facto, egressis illis de ciuitate, ait senex: Viri fratres, cum summa prosperitate vos repatriaturos non dubitatis: quoniam prosperum iter faciet vobis Deus, et ego ob amorem Regis vestri in omni via firmabo super vos oculos meos. Ego enim sum Apostolus Christi Joannes, qui Regem vestrum ob meritum castitatis summa dilectione complector. Hunc ergo annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportate, denuntiantes ei obitus sui instare diem: quem infra sex menses visitans visitabo, vt

Järtecknet hos Jacobus de Voragine († år 1298), i hans *Legenda Aurea*, som var färdigskrifven före år 1273.

De Sancto Joanne Ap. et Evang. (Cap. IX.)

»Sanctus Eadmandus [i. e. skrifvel för *Eadwardus*] rex Anglie nulli petenti in nomine sancti Joannis evangeliste aliquid denegabat. Vnde contigit quod quidam peregrinus, absente camerario, in nomine sancti Joannis evangeliste importune a rege eleemosynam postularet. Cui rex pretiosum annulum, cum nil aliud in promptu haberet, dedit. Sed post plures dies quidam miles Anglie, in transmarinis partibus constitutus, ab eodem peregrino annulum regi referendum in hec verba recepit. Ille cui et pro cujus amore annulum hunc dedisti, tibi remandat. Unde liquide patuit quod beatus Joannes eidem in forma apparuit peregrini.»

Det är denna text som blifvit följd af Christiern Pedersen, i hans *Jærtegens Postil* [Vinterparten, Paris 1515, folio; omtryckt af C. J. Brandt och R. Th. Fenger, Kiöbenhav 1850, 8:o, ss. 103, 104]:

»Sanctus Eadmundus som vor konge i england han pleyde at giffue alle almisse som baade hannem i sancte Hansis naffu En gong kom der i pilleggrim til hannum som huercken hanss Cancellor eller cammer swend til stede vaare Oc bad hannem i sancti hansis naffu om almisse Han hagde inthet hoss sig som hand hannem giffue kunde thi gaff han hannem i dyrebar guld ring No-

mecum sequatur agnum quocumque ierit. His dictis disparuit, et illi ad patriam prosperè redeuntes, quæ viderant et audierant Regi seriatim, retulerunt.»

ger stund der effter var en riddere aff england vdi et andet rige Der kom samme pilleggrim til hannem oc sagde För din konge denne ring oc sig At han sende hannem den i hwess naffn han gaff hannem för bort Her aff mercthe kongen att det wor Sancte hans selff som han förre gaff samme ring i hans naffn oc ære.»

Järtecknet i *Saga Játvarðar Konungs*, ss. 16, 18:

»Svo bar til enn einn þriþja dag í jólum á hátíð Jóhannis ewangeliste, sem konúngriun gekk í processione, skryddr krúnuklæðum, þá sá hann hjá sér svo sem einn pílagrímr af Jórsölum kominn, í fögrum búninghi, ok sá pílagrímr það konúnginn gefa sér nokkut; en konúngriun kveðz þar ekki til hafva þat, sem hann mætti gefva honum. Pílagrímrinn mælti: gef mér nokkut saker þers heilags manns, sem þú elskar mest; þá mintiz konúngriun á Jóhannem ewangelistam, er þá var hátíð af halldin, ok gaf pílagríminum krúnugull sitt, ok þá hvarf pílagrímr-enn. Næstu nótt efter birtiz hiun heilagi Jóhannes einum göfgum manni enskut herteknum, er þá hafði iz vetr verit hertekinn af Sarscínnum, ok bauð honum at segja Einglakonúngi, at seálfr Jóhannes ewangelista hafði vitraz honum á sinum hátípardegi, ok það hann fá konúngi fingrugull sitt, at þetta væri satt, ok hann skyldi því siðr ifva er hann sagðe. Þá færði hinn helgi Jóhannes hann á einni svipan ok skamre stundu heim í England á sjálfs sins eign, ok han var skjótt kendr af sinne húsfíru, börnum ok frændum ok hyski, ok hvíldiz hann þann dag hjá þeim. En um morguninn efter fór hann til konúngs, ok tjápe konúnginum, svo aller menu máttu heyra, þeir er

Danska öfversättningen, sam. st. ss. 17, 19:

»Det hændte sig en tredie Juledag, paa Evangelisten Johannes's Festdag, som Kongen gik i Procession, iført Kroningsdragt, da snæe han hos sig som en Pilegrim fra Jerusalem, ankommen i en snuk Dragt, og denne Pilegrim bad Kongen give sig noget; men Kongen sagde at han havde der ikke noget ved Haanden, som han kunde give ham. Pilegrimen sagde: Giv mig noget for den Helgens Skyld, som du elsker høiest. Da erindre Kongen sig Evangelisten Johannes, hvis Høitid dengang holdtes, og skjenkede Pilegrimen sin Kroningsring; og Pilegrimen forsvandt. Den paafølgende Nat aabenbarede sig den hellige Johannes for en engelsk Krigsfange af høi Byrd, som da havde været ni Vintre fangen hos Saracenerne, og befalede ham at sige til den Engelske Konge, at selve Evangelisten Johannes havde aabenbaret sig for ham paa sin egen Høitidsdag, og bad ham give Kongen sin Fingerring, til Tegn paa Sandheden heraf, og for at han saa meget mindre skulde tvivle om, hvad han sagde. Derefter førte den hellige Johannes ham med Et og paa en kort Stund hjem til England paa hans egne Godser, og blev han snart kjendt af sin Hustru, Börn, Slægtninge og Folk, og han tog den Dag Hvile hos dem. Men den følgende morgen

inne voru, þau orð er hinn helgi Jóhannes hafðe boðit at hann skyldi kónginum segja; hann sagðe ok inniliga frá því, hversu hinn helgi Jóhannes hafðe fært hann ok leyst hann á einne mómentu af grimmum Saracina þrældóme. Þetta undrþuz aller, er heyrðu, ok kveyktust einkanliga af þessum hinum fáheyrða atburð til lofs ok ástar vit hinn helga Johannem postola ok guðspjallara ok til heilagrar hlýðne vit hinn helga Játvarð konung.»

gik han til Kongen, og fortalte ham, saa alle kunde høre som der vare inde, de Ord som den hellige Johannes havde befalet at han skulde sige Kongen; han berettede fremdeles omstændeligen, hvorledes den hellige Johannes havde ført ham og løst ham i eet Öieblik af Saraceners grusomme Trældom. Over dette forundrede sig alle, som hørte det, og opmuntredes især af denne sjældne Tildragelse til at lovprise og elske den hellige Apostel og Evangelist Johannes, og til en sand Lydighed mod den hellige Kong Edvard.»

Svenska Legenden:

»Sanctus Ethwardus, Englands konung, hade Sanctum Johannem mycket kär och mär [stor], och sunde [nekade] den bön [åt] ingen der något beddes i Sancti Johannis Evangelistæ namn, än [om] hon var möjlig och skällig; »Eu man kom en tima [tid] i stafkarls [en tiggares] kläder för konungen, då hans kämmenär [skattmästare] var ej när, och beddes något af honom. Konungen bad han [honom] bida till att kämnaren kome. Stafkarlen var trätten [efterhängsen], och bad än gifva sig något i Johannis namn. Konungen tog en dyran guldring af sinom sigre, och fick [gaf åt] den fattige.» 159. — »Långt derefter så gjort, for en ärlig Englands Riddare öfver haf till Jerusalem; och den tima han skulle sig reda till återförd hem, då dvaldes han i kyrkan medan dromunden [köpmans-skeppet] seglade från landet. Han lät illa om sin lott, att han efterlåg, och fick att somna i sorgen; »Eu man å hvit häst teddes honom i sönnen, och bad han [honom] rida med sig, och fick [gaf] honom en guldring att föra [till] Englands konung, och tacka honom af Johan Evangelistens vägnar; »I samme stund vaknade Riddaren hemma i England, och hade guldringen i sin hand. Han förde guldringen Ethwardo konunge, och kändes konungen vid guldringen, att det var den samme guldring som han gaf i namn Johannis Evangelistæ.» 160.

För öfrigt har denna legend, som bekant är, blifvit lokaliserad äfven i Skandinavien; ty sagan om *Helig-Anders*, Prest i Slagelse, Danmark († år 1205), är alldeles samma berättelse.

Han gjorde en pilgrims-resa till Palestina, och på hemvägen, i Joppa, ville han först höra messan, ehuru vinden var förlig och hans stallbröder redan voro ombord. Under tiden var skeppet borta, och han insomnade i sorgliga tankar att se sig så öfvergifven. Men han vaknade samma dag i sitt eget land, på *Hvile-Höjen* nära Slagelse, hvarest länge stod ett crucifix, som ännu finnes i behåll, med inskrift: »In memoriam Divi Andree, quiescentis Joppæ et heic loci expergefacti.» Se härom:

Arrild Hvittfeldt, Krönicke (Ed. Kiöbenhaffn, 1652, folio, Tom. I, s. 174), hvilken tillägger, hvad som också står i Folk-visan: »fantes hand paa

Huilehöy för Antvorskow, lenge för hans Staldrödre komme hiem, och haffde da været til S. Jacobi i Compostelle, oc S. Oluff udi Trundhiem, oc paa fleere hellige Stæder.»

Folk-Visen, hos P. Syv, i hans Danske Viser, Kiöbenhavn 1695, 2:dra Hundradets N:o 93.

Johan Messenius, *Scandia Illustrata*, Stockholmiae 1700, fol., Tom. II, p. 20. — Han slutar sin berättelse med orden: »Quod paradoxum arbitraret, nisi S. Athanasius in vita B. Antonii, persimile de quodam Hermogene narraret exemplum.» Detta »exemplum» kan jag icke finna hos sagde Athanasius.

Erich Pontoppidan, *Annales Ecclesiae Danicae*, Copenhagen 1741, 4:to, Tom. I, s. 617.

Erich Pontoppidan, *Den Danske Atlas*, Kiöbenhavn 1767, 4:to, Tom. III, s. 23, som sålunda omtalar crucifixet: »Lidet uden for Slagelse ved Lande-Veyen till Corsöer, staaer paa en Höy, et Crucifix af Træ, hvis Underholdning de næst liggende Bønder ikke tör forsømme, siden der eengang kom Sygdom blant deres Creature, som de tilskreve bemeldte Crucifixes Forfald. Derpaa er nu ingen Opskrift, men paa et i de ældre Tider, læstes de Ord: *In memoriam* &c. D. e. Til Erindring om S. Anders, som sov i Joppe og opvaagnede paa dette Sted.»

Denna Danska Saga förtäljes något annorlunda af Johannes Herolt, i hans (år 1418 skrifna) »*Sermones de Tempore et Sanctis, cum Exemplorum Promptuario ac Miraculis B. Virginis*», Venetiis 1613, 4:to, p. 764, (*Promptuarium, Exemplum 41, s. v. Missa*):

»*Sacerdos quidam celebravit missam in Hierusalem, et reductus est ab Angelo in patriam suam.*

»*Sacerdos quidam de Dacia nomine Andreas, peregrinando cum alijs peruenerat in uigilia Paschæ ad sepulcrum Christi, summo mane in die Paschæ socij sui recedere uoluerunt, quibus sacerdos dixit: iam Sanctissimus est dies Paschæ, et locus dominicæ resurrectionis, audite prius missam, et eucharistiam sumite, postea recedamus. Absentibus omnibus, et recedentibus, sacerdos mansit in urbe, et dicta missa, factoque prandio, solus coepit ire, et insequi precedentes, quem ut attigit quidam in equo sedens, quid est ait, quod solus properas peregrinus? et ille factum narrans, hac inquit de causa à socijs solus sum relictus, tunc ille: Ascende inquit retro me. Et residens obdormiuit, circa uesperam vero cum euigilasset et circumspiceret ubi esset, dixit ei ductor suus, potes cognoscere locum istum? Et ille præ timore maximo uix respondere ualens, uidetur mihi inquit Domine, quod ecclesia hæc, quæ ante nos est, ecclesia mea est, et domus hæc proxima, in qua mansi, cui ductor eius: Rectè tibi uidetur, Christum glorifica, cuius sacramenta veneratus es, et quorum causa peregrinas terras et solitudinem non horruisti. Et hæc dicens, cito disparuit. Sacerdos autem de uia rediens, omnibus socijs suis narrauit magnalia Dei, quid secum factum esset, et per regressum sociorum postmodum comprobauit. Hæc Guili.»*

»*Hæc Guili*» hänvisar till en af de många äldre författare hvars namn begynte med *Guilielmus* (Wilhelm).

Tydliga *samma* händelse som ofvanstående, och äfven med tillägget att presten hade tid att besöka S. Jakob i Compostella innan hans kamrater hunno återkomma — men förlagd till byn *Hisdin* i norra Frankrike — är berättad i *Johannis Wolffii Lectiones Memorabiles et Reconditæ, Francofurti ad Moenum 1671, fol., Tom. I, s. 762.*

Hans källa är *Fulgosius* (det har funnits flere äldre författare med detta namn), och han angifver 1470 såsom året för järtecknet:

»Religiosus quidam, Hesdinensis pagi incola, in Leodiensi agro, cum religionis gratia Hierosolymam perrexisset, post comites Hierosolymis substitit, ut paschatis die divina illic celebrari, quæ alii omittebant, audiret. Veritus autem postea, ne trajiciendi in Europam facultatem ob eam moram amitteret, Joppen ad mare properabat. Itaque defessus in itinere, equitem offendit, qui misericordia se motum ostendens, eum in equi tergum accepit, ab eoque eo ipso die, magna omnium suorum admiratione, in pagum suum Hesdinum perductus fuit.

»Ibi re exposita, ut contigerat, cum accolæ aberrare eum à recta mente putarent in Hispaniam ad S. Jacobi fanum profectus atque inde reversus est, priusquam ab Hierosolymis comites in patriam regrederentur. Ab eis cum esset affirmatum, post ipsos eum Hierosolymis substitisse, tunc quod ille de rebus celeritate narraverat, fidem cepit habere.»

B. De falska Vännerna och Liket, eller S. Jakob den Större och en Pilgrim.

»Trettio män af Lorain, 1030 år efter Vårs Herre Pina, foro samman till S. Jacobum [i Compostella]. De lofvade hvarann tjänst i nöd, utan [alla utom] en»; »En af dem [som] lofvat hade trona [troskap] vard sjuk å vägen. Hans kompaner [kamrater] bido [qvarblefvo och vaktade] öfver honom femton dagar, och foro sedan alle från honom, utan [alla utom] den ene [som] honom ängte [intet] lofvade. Han bidde med honom under ett berg, som het S. Michaels Berg»; »Den samme dag. åt qvällen, dog den sjuke. Hans kompan tog [begynnade räddas, både för thy att natten var mörk, och han var ensam ute med liket stadd å ödemark, och [derföre att] det var hårdt folk och grymt [som] omkring bodde»; »I samme stund teddes honom Sanctus Jacobus ridande, och bad han [honom] få [lemna] sig liket att föra, och han sjelfvan [sig sjelf] upp åt bak [på hästryggen] sätta. Femton dagars led [väg] redo de förr än solen gick upp, och voro då framkomne till Mons Gaudii, halfva mil från Compostella. Der satte han dem neder, och bjöd den som lifde kalla samman sina kanoca [canonici] att jorda den döda, och säga [till] sina kompaner att deras pilegrims-färd var ogild för brutna tro.» 169.

C. S. Jacobs hjälp, eller Pilgrimen och den lånta Åsnan.

»En man af Frans [Frankrike], 1100 år efter Vårs Herre Pina, for pilgrims-färd med sin kona [hustru] och barn, till Sanctum Jacobum [i Compostella]; »Hans kona dog vid Pamphilonia, och deras härberges-husbonde [vårdshus-värd] tog upp [borttog] alla deras penningar, och hästen som barnen bar. Saloger [den olycklige] man bar sedan som [lige af] barnen å sinom bak [rygg], och som [lige] drog han efter sig, dertill [till dess att] en mötte honom

nom och länte [lån-te] honom sin åsna, att föra med [dermed att föra] barnen till Compostella.» 172. — »Sanctus Johannes teddes honom vaknom [vakande] å bönom, och sade sig vara S. Jacob, och sig hafva länt honom åsnan dit och åter hem; och [att] härberges-husbonden i Pamphilonia [var] fallen af loftet och död, och, hans häst och penningar bida hans [vänta på honom] i fullom gåldom [i full betalning]»; »Allt var honom det sannt [som] han sade, och for [pilgrimen] glad åter hem till sin [sig] med lånte åsnan; och i hans gård, sedan barnen voro å jord komne, hvarf [försvann] åsnan af hans åsyn.» 173.

10. Skuld eller Spådomen — [Nornornes (Ödets) bestämmelser kunna iöke förekommas.]

A. *Judas, förrädaren (eller Sagan om kung OEdipus)*. Se P. O. Bäckström, Svenska Folkböcker, Bd. II. Stockholm, 1848, s. 198.

Hans fader het Symeon (eller Ruben), hans moder Ciboria; Hans moders illa-varslande dröm om honom, ännu ofödd; Så snart han födes, kasta hans föräldrar honom ut i hafvet, innesluten i ett tätt kar; Han flyter till ön Scarioth, och konungen derstädes uppföder honom; Han dräper konungens son, rymmer till Jerusalem, och kommer i tjenst hos Pilatus; Judas vill stjäla ett äpple åt Pilatus från grannens trädgård, men ihelslår i förvirringen derinne, sig sjelf ovetandes, sin egen fader; Pilatus gifver honom den af dödes enka och egendom. 244. — Judas upptäcker att han dödat sin egen fader, och att hans hustru är hans egen moder. Med hennes råd, flyr han till Jesus och beder miskund; »Jesus gjorde diger nåd vid han [honom, och] skipade han [honom till den] tolfte verldinna [verldens] domare [= till den 12:te Apostel], *alle syndige till tröst och efterdöme*. Thy [så mycket] värre var han sedan, att han bröt emot nåden [den nåd som] vid honom [var] gjord, *dem till rädsel som bryta skriftamål*.» 245. — (Judas i Helvetet. P. S. 56.)

B. *Kung Avennir i Indien, och hans son Josaphat*.

»Om den tima [vid den tid = i Kejsar Valentini dagar] var en väldig India-lands konung, som hette Avennir. Han hatade Kristet folk af all magt»; »Honom föddes en son som kallades Josaphat. Han hade digert hof. Han böd alla offra afgudum [åt afgudarne] för sins sons lif och lycka, och letade ansvar af spåmännen»; »Fem och femtio astrologi sade, alle enom muune, att han mände födas [var visst född] under den stjerna, att han skulle varda väldigare konung än hans fader. En af dem var så fram-syn [fram-synt, kunde se så långt i framtiden] att han spådde han skulle varda [en] Kristen Konung.» 609. — »Fadren stygdes vid de tideuden, och lät bygga vänasta Palacium, och sätte derin sin son, och manga Junkare med honom, och allsköns lek och skämtan [tids-fördrif], och förböde alle under lifes vada [vid lifvets förlust] att nämna för honom sot [sjukdom] eller fatökt [fattigdom], död eller nakors-kons [någon slags] genvårdo, dertill att han skulle intet tänka [på] utan dessa hems [denna verldens] skämtan»; »Småsvennen tog att längta omsider, och leddes [fann det odrägligt] att sitta enom stad [på ett ställe.] Fader lät han [honom] utrida, med mycket herrskap och dans och lek»; »Honom mötte

två män, annar [den ene] blinder, och annar [den andre] spitalaker. Josaphat sporde sina nästa män, hvad de saluga [stackars] männen vare [var åt]? — De sade, tholika [sådana] sjukdomar mannom tillkomma. Josaphat sporde, än [om] de två [all]ene, eller flere, eller alle män varda så sjuka? — De svarade, att somi [somliga] män och yfvit [rätt] många varda så sjuke, och ej alle. Josaphat sporde, än [om] män visste väl, hvar om sig sjelf, tholika sjukdoms ångest eller helsans visso [visshet]? — De svarade, [att] ingen var viss för [säker emot] missfall»; »Der näst, satt å väg för honom en gammal krykke-karl. Josaphat sporde, hvi mannen var så misskapader i anletet och vanför å benom? — De svarade, att det ullte [vållade] hans elle [elde, ålder]. Josaphat sporde, huru länge män måtte lefva, förr än ellin får dera vald [ålderdom får makt öfver dem]? — De svarade, at mesto [i det högsta] 80 år eller 100. Josaphat sporde, hvad følger ellin? — De svarade, Helin [Gudinnan Hel, Döden], som är ellinna [ålderns] ände och *lifs vthan endha* [dessa ord saknas i Latinska texten (Jac. de Voragine, cap. 176); *lifs* är väl ett gammalt skriffel för *lif*, och det hela betyder: *och lifvet utan ände* (ett evigt lif i himmelen eller helvetet)]; »Junkaren grep det [detta grep, förskräckte, kungasonen] så hårdlika i sitt hjerta, att han fick ro hvarte [hvarken] natt eller dag, för dödsens rädsl och sjukdoma [utaf fraktan för död och sjukdom].» 610. — [Enslingen Barlaams Predikningar och Liknelser. Se Barlaam och Josaphat]. — Barlaam döper Josaphat. 618. — Hans fader, konung Avennir, blir kristen; Josaphat som konung utbreder tron; han är sedermera eremit i 35 år; Begraves bredvid Barlaam. Deras ben föras sedermera till Alexandria. 621.

C. *Kejsaren och Mjölhare-barnet*. — (Jemför den ännu icke utgifna [men allmänt bekanta] Svenska folk-berättelsen, benämnd: *Rike Pehr Krämares Saga*. Se äfven Bäckström, Svenska Folkböcker, II, Öfersigt, s. 39, Hin Ondes tre Guldhår. Anm.)

»Kejsar Conrad [II] var harder rättare [en sträng lagskipare]; han lade fredlös Grefven af Lippold [*Latinska texten*, Jac. de Voragine, cap. 177, *in fin.*, *har*: Comes Lupoldus = Grefve Lupold], för mandröp. Grefven vard så arm omsider att han vard mjölhare, lönligt, i en skog»; Kejsar Conrad kom der, åt qvällen, med sinom bersarum [sina jägare], och gäste [gästade] der om natten. Om den samme natten födde mjölharens kona [hustru] barn, och kom en röst till konung Conrad, att det nyfödda barn skulle varda konung efter han [honom] dödan»; »Konungen vard illa vid de tidanden, och vänte [trodde] sig gitta gjort gen Gudi [trotsa Gud], och bød sinom tvem svennom stjåla barnet och dräpa i skogen, och bära sig åter, till visso [visshet derom, bevis derpå], hjertat. Svennerne varkunnade barnet, och förde kejsaren ett hare-hjerta»; »Derefter fick grefven åter fred, och [än]då visste kejsaren ängte [icke] hvar grefven hade varit. Grefvens son het Henrik [III], och kom sedan i Kejsarens tjenst. Kejsaren fick veta omsider all hans tillfälle [allt som hade händt honom] och ädle [och hans börd], och hugsade än [en gång] gitta gjort [kunna handla] gen Gudi; och sände Junkaren till Kejsarinnan, der hon

satt fjerran i andro lande [ett annat land], och bød henne med brefvum sätta avennen i torn och svälta [honom] till död.» 771. — »Inseglit [försiglingen] brast å vägen, utan avensens vett [vetande]. En forviten [nyfiken] prest, som brefvet las [läste] lönlige, skrapade [bort skriften i] brefvet, och vände tenorem [förändrade innehållet] så, att Kejsarinnan skulle tagar [straxt på stund] göra avensens bröllop, och gifva honom sina dotter och henna [sin och hennes dotter till gemål].» 771, 772. — »Sedan det var så gjort, och Kejsar Conrad fick det veta, då gaf han gerna sin godvilja [samtycke] under Guds skipelse [beslut].» 772.

11. Jätten Thjassi eftersträfvat Ungdoms-Gudinnan, eller Våldverkaren blir hängande utanför huset.

Om Ciprianus och Justina.

»Ciprianus, med djefvuls-konst, skop sig sjelf i fogla-hamn [*Latinska texten*, Jac. de Voragine cap. 137, som öfverför detta äfventyr på en viss Acladius, Cipriani stallbroder, låter honom skapa sig i en sparf, »arte diabolica mutatus in passerem«], och kom flygaude till Justina; och jämsköt [i samma stund då] han kom för Justine öpon tappade han [sin] fogla-hamn, och hängde [så] Ciprianus högt i henna [hennes] hus-vindöga [fönster]. Han var ej för [i stånd till] fotum flytia [att röra en fot] eller flyga.» 447. — »Justina räddes att han mände springa [falla] till döda, än [om] han fölle neder; och lät han [honom] utantill neder-taga med stege, thy att hon ville ej vara mandråpare.» 448.

12. Troll-folket, m. m.

A. Troll-bytingen.

Om S. Stephani ungdom.

»När nu pilten var född, kom djefvulen ena natt lönlige, och tog piltens ut u [ur] vaggan, och lade i hans stad [ställe] ett afgud af sten i piltsens liknelse.» 291. — »Än [men] om morgonen, då fader och moder sågo piltens borttagnan vara, greto de ganska besklika, thy att deras hugnad och glädje var nu omvänd i gråt, och så stodo de i gråtenom, allt till dess Gud fick [gaf] dem sin [deras] son igen»; »Än [men] djefvulen bar piltens till märet [hafvet], viljandes dränka han [honom], att ej skulle ängelsens lofvan [löfte] och föräldrarnes glädje fullbordas. Då ville Gud det ej tillstādja, som ingen öfvergifver som hoppas a han»; »Nödgedes djefvulen bära piltens i Trajani rike, och lade han [honom] om natt[en] för porten Juliani biskops, som var Gresker [en Grekiak] biskop. Än [men] om morgonen, när han hörde piltsens röst, räddes han det vara viskipil [vidskepelse, trolleri], och [än]då med gudeligg bönen nalkade han [honom]. Thy saa [p] då han såg] piltens, sade [han], med stor glädje invärtes: Jag tackar Dig, Herre Gud, att du hafver gifvit mig son utan synd. [Han] tog piltens och uppfostrade han, kallandes hans namn Natanael, och lärde han [honom] Moyses' lag, så att han var allrastörste i frägdinne [ryktbarhet]»; »Nu då Stephanus, som å Greko namne var kallad Natanael — det är, Guds Hus — var [in]somnad om ena natt, teddes

honom Guds ängel, sägandes honom huru allt var tillgånet, hvadan han var kommen, och huru hans föräldrar sörjde att han var borttagen och att ett afgud var funnet i hans stad. Då bød ängelen honom att han skulle skynda sig till sina föräldrar, och afgudet som de hade till gömo sönderslå, fader och moder till stor glädje»; »Då, med biskops Juliani låf, gick han till sin fader och moder, och som han kom in i huset började djefvulen till att ropa: O Stephane, Guds helga vän, inför [påför] mig icke större pina; jag vill efter ditt bud bortgå, och hvad du villt mote [emot] dinom ovännom, det vill jag göra» 292. — »Då undrade föräldrarna mycket häruppå, hvilkom [till hvilka] Stephanus sade: Räddens icke, thy att jag är kommen att hugsvala eder, och till att hämnas uppå Guds vägnar den orätt som den djefvulen hafver gjort eder i långan tid»; »Då bød Stephanus göra upp en storan eld i huset, i hvilken han vrok afgudet till att bränna i asko. Då började djefvulen till [att] ropa, sägandes: Denne elden af Guds kraft och magt bränner mig mer än Helvetets elden»; »Och nu, då ovännen var flydder, uppenbarade sig Stephanus sinom föräldrom, efter thy som föresagt är, hvilke allra mest gladdes thy att ingen fanns hans like i vältalande mål, fägrind [skönhet], dikt och visdom.» 293.

*B. Besöket hos Troll-folket (de Underjordiske), och den bortförda Bägaren.
Dryckeshornen vid Arthurs bord.*

En midsommars-afton ser en prest huru konung Arthur håller daglig fest och kamp i ande-verlden; Vid synens slut, har han med sig dryckeshornen som han drack ur vid Arthurs bord, och låter göra guld-kalkar deraf. 686.

C. Trollkarlens ynkeliga slut.

Gilbert (Gerbert) och Djefvulen.

»Efter Gregorius vard Silvester [II] Påfve, 999:de år Vårs Herre, och var 4 år»; »Han gick ut af kloster då han var unger, och gaf sig djeflom [djef-larne i våld], med dem forskiälum [vilkor] att djeflarne jätte [lofvade] honom [att] göra han [honom] förman öfver alle män»; »Han vard först mästare i Nigromancia, och sedan Episcopus Remensis, och dernäst Archiepiscopus Raven-nati, och omsider Påfve»; »Han sporde djefvulen huru länge han skulle lefva, sedan han vard Påfve; och fick ansvar [svar] att han aldre [aldrig] skulle dö, förrän han kom till Jerusalem.» 766. — »En tima [tid] då han sade messa efter en högtids procession, i en kyrka vid Rom som honom var ej namn kun-nig [hvars namn han icke visste], ville djeflar gripa han [honom] vid altaret, och draga till Helvetes»; »Påfven fick att veta, att hyrkan hette *Dess Helga Kors Kyrka i Jerusalem*, och fick digran ånger för sina synder, och rörde [an-klagade] sig gråtande för allt folket som der var sammankommet, och talde upp [uppräknade] allan sin onda lefnad»; »Sedan bød han, vid högsto lydno, å Guds vägnar och S. Peders, [att] låta skära sig led från led, och kasta se-dan likstokken [bålet, kroppen] å vagn eller släde, och låta [? säta = sätta] för otama nöt eller åsnor, och låta dem draga liket utan någon mans styrelse och visan [visande], och grafva der neder [der nedgräfva] buken [kroppen] der de

först staddus [stannade]»; »Oskäliga djur[en] drogo fram vagnen till S. Peters graf, och staddos der. Der är han jordader; och äro hans ben vana att sveltas gen thy [så snart] någon Påfve skall dö.» 467. Se Julianus, Kejsare, Järtecken.

D. Utgårdas-Lokes Svenner, eller de Onda Andarnes (Hexornas, Djefstarnes) Redogörelser.

Djefla-mötet, eller Redogörelserna.

»En Jude kom syrlé [sent] i mörke till Rom, och lagdes [lade sig] att sofva der ett afguda mönster [tempel] hade varit, och signade sig med Kors-tecken såsom han hade sett Kristna manna sed [vara], thy att han räddes djeflar.» 724. — »Gen [inmot] midnatt, kom en kronad djefvul och [satte sig] å stol och digert djefla-herrskap omkring han [honom], och hiolt [han höll] räkning med dem»; »En sade, sig hafva uppväckt många örlig, och mycket blod utgjutit, och sade sig allt det hafva syst [sysslat, gjort] i 30 dagum»; »Annar sade, sig hafva rört hafvet, och gjort stora stormar, och [att] många män [hade] tappat lif och gods i skeppsbrott, och sig det hafva syst [fullbragt] i 20 dagum»; »Dylika lät han slå och bäria [piska], och gaf dem skuld [förebådade dem] att de hade ej mera illt [ondt] gjort om så langan tima [lång tid]»; »En annar sade sig hafva frestat en helig biskop 40 år, och kommit han [bragt honom] så när synd — den afton, och ej förr — att han slog ena kona om härdar [klappade en qvinna om axeln] med hende [sin hand]. Djefvulen tog kronan af sitt hufvud, och satte [den] å hans hufvud, och sade han hafva mera illt gjort än alle vi här»; »Sedan bad han sig låta få veta, hvar [hvem som] der sof? En sade, der ligger ett tomt kar, och [än]då insiglat [föreglat], och mente dermed Juden, trolös [utan tro på Kristus] och dygde-tom, och [än]då signad med Kors-tecken»; »Vid desse andsvar [detta svar] flydde allt djefla-herrskap. Juden förstod Korstecknets dygd [kraft], och vard Kristen, och varade [varnade] biskopen vid [om] sin våda.» 725.

13. Einheriarnes dagliga lek-strid i Valhall eller Kämpa-glädjen i Him-melen.

Konung Arthur efter döden.

»En prest sade daglig messa för hans [Arthurs] själ. En midsommars-afton teddes honom i sömnu en Riddare, som sade sig heta Valuamus [Gavian], och böd honom till sin herres högtid»; »Der såg han rikt hof [en herrlig hof-fest] ändas med jammerlig strid, så att alle föllo begge vägnar [på begge sidor], till [till att] Valuamus stod upp å vällenom [stridsfältet], och sade presten dylik vara sius herra dagliga pina och hans kompana [kamraters] till domadags; thy att hvad godt de gjorde, det gjorde de för dessa hems [denna världens] rosin [lof och ros], och bad han [honom] låta göra kalkar [för Nattvarden] af de guld-kar han drack af vid sitt bord»; »Presten vaknade der han somnade, och hitte [faun] guld-karen i sin barm. Kalkarne gjordes, och äro än[nu], till åminnelse.» 686.

14. Valhalls-festen, och den uppvaktande Valkyrian.

De två Änkornas dröm i Cöln.

År 1101 lefde uti Cöln tvänne systrar, änkor, hvilka mycket älskade de Heliga Tre Konungar; På Trettonde-dag Jul, efter en predikan till deras ära, begynte de att undra om deras lön i Himmelen och hvarföre de ingen serskild fest-dag hade på jorden; »Än [men] om natten näst derefter syntes dem båda, i sömnen, [lik]som de voro oppa [oppe på] ett Palacium [det] allravanaste, och prydt med all ära, och der sato [satto] vid bord man och jungfrur otaliga, i störste fågrind, glädje och hugnad.» 915. — »Än [men] i högsta sätet och midtför bordet sato de Helga Tre Konungar, i ärlig skrud, och före dem stod en allravanaste man, hvilkens anlete var mer skinande än solen, och hans kläder voro så klara [genomskinlige] att de görlica [godt, lätteligen] sågo [hans] lekamen allan vara blodrosig och enkanneliga blöda hans händer, fotter och sida; och han rätte oppa [skar, delte ut, mat] för de Konungar och för alla de som vid borden sato; »Än [men] en jungfru stod när honom, ehvart han gick, och hon skänkte [vin] allom dem han gaf [att] äta, och bad alla vara glada och välkomna [till] de Tre Konungarne; och thön tu [de 2, Herren och Jungfrun] de gingo före i gästabudet med all glädje och hugnad; Mannen (Kristus) helsar de tre Konungarne; Jungfrun (Maria) helsar änkorne, och bjuder dem till sig på det verkliga gästabudet på morgondagen. 916. — Begge änkorne bigta sin serskildta men sammanstämmande dröm, och dö på sagde tid, kallade af två »skinande småsvenner»; Härefter stiftas på många ställen en serskild fest för de Helige tre Konungar. 917.

15. Lifsträet och Enhörningen, eller Verldsträet Yggdrasil.

Barlaams tredje liknelse:

Mannen, Enhörningen och de tvänne Råttorne.

»Ett rådelikit [förskräckligt] djur, Unicornis, jagade en man ut å en mosse flytande och grundlös [bottenlös], så att han gat sig ingenstad hållit, utan vid en liten Qvist som runnen var upp af en torfva»; Der såg han 2 Möes, andra [den ena] hvit och andra svart, skära Qvistens rötter, och en Drake — nedan omkring torfvan — blåsa lågaande etter, och vilja han [honom] svälja; och 4 Ödla-hufvud uppsmyga um [om, vid] hans fötter af [ut ifrån] torfvan; »Unicornus tyder Döden, som alle män jagar. Mossen tyder Verlden, thy att hon är sörog [smutsig] och hanna giri [hennes girighet] grundlös. Draken tyder Helvete; Qvisten thässa hems [detta vårt] Lif. Hvit Mus och svart [betyda] Dag och Natt, som nöta [bortfräta] mansens Lif till det ändas. Fiughur [de 4] Ödla-hufvud tyda [de] 4 Elemente-krafter, med hvilka mansens lekamen är sammansatt: Torka, Väta, Hete och Kulde»; »Litet honag [den lilla honungs-droppan] tyder Lekamens Lusta, som allt ofmangom [för allt för många menniskor] är så söt, att de glömma sin Själa-våda.» 614.

C. Sager, Sägner, Fabler, m. m.

1. Kung Salomon, Genierne och Glas-karet.

S. Margareta och Djefla-Draken.

A.

»Himna [himmelskt] ljus sken i myrko-huse [fängelset]. Hon bad Varn Herre låta sig se sin ovän. Henne teddes djefvulen i Drake-like [en drakes skepnad], stor och rädelik [faslig], och svalg [uppslukade] hänna [hennes] hufvud, och räckte sin tunga öfver hänna ilia [fot-sålor] att draga henne allesamman i sitt sväljande [gap].» 542.

»Margareta stod svolgen i drakens mun, och gjorde Kors för sig, och sprack Draken för Kors-tecken sönder i midio [midten]; och Margareta stod, der som hon Korset gjorde, hel och helbregd.» 542.

»Djefvulen ville henne än mer fresta, och teddes henne i mans hamn. Margaretha föll å knä, och bad Varn Herre sig till värn. Djefvulen tog om hänna [hennes] hand, och bad henne ej göra mera skam af sig. Hon stod upp med gudlig tröst [förtroende, kraft], och kastade Djefvulen under sina fötter,

B.

»Detta var den sjette timman å dagen, då hon gick i mörkia-stwna [fängelset]. Då gjorde hon Kors före sig, och bad nådeliga till Gud. Hanne [hennes] fostermoder födde henne dagliga; genom ett litet vindöga [fönster] fick [gaf hon] henne vatten och bröd, och skref hanne Pina margfallelika [till fullo]. Då uppstod i vrån en rädellikin [förskräcklig] Drake, och syntes hafva ögon af guld, och hans skägg var långt, och hans tänder voro såsom jern. Utaf hans näsa gick rök, om hans hals var en orm, i hans handom var en brinnande eld, af hans mun utgick så mycken eld att all [hela] myrka-stwan innantill lystes. Då bleknade S. Margaretha, och vard rädd, och föll neder å knä, och sade: Herre min Gud, Jesus Kristus, hjälp mig och var min vän; jag vet mig änkte vara brottlikin [intet hafva brutit] vid dem som mik emot strida. — Då hon hade så sagt, då räckte Draken fram sin tunga öfver hanne [hennes] hals, och svalg henne i sig.» 549.

»Än [men] af thy Helga Kors som hon hade gjort för sig, då sprack Draken sönder i två luti [delar], och hon gick så ren af hans lif som hon var förra [förut].» 549.

»Då såg hon en annan djefvul å sin venstra hand, svartan, och hans händer voro bundna vid hans knä. Då tog hon att bedja till Gud, och sade: Jag lofvar dig, min Herre, Jesus Kristus, att jag ser min ovän vara dräpen och nederkastad till Helvetes, och troder [jag trampar] han [honom] med minom

och trod [trådde på honom], och sade [att] djefvul[en] var nu qvinnans fotatrod [pall].» 542.

»Djefvulen öpte [ropte]: Helig och säll Margareta, jag usal [osalig] är unnen [öfvervunnen]. Minder skam vore [det för] mig trodas [att ned-trampas] under karl-mans fotum. Det öker min ånger att jag är skamhållen af [ett] mö-barn; och mäst af thy, att din fader och moder voro mine goda vänner, och alle dine föräldrar. Margareta sade till hans: Säg mig hvi du frestar Kristet folk så mangom lundum [på så många sätt]. — Han sade sig hafva naturligt hat och afund vider [emot] Kristet folk, och mäst vid de bäste, som gudliga lefva, thy att de vilja Himmerike egna [göra till sitt eget] som han förgjorde [för'orade] och sade sig det engum [åt inga] unna.» 542.

fotom. — Då hon hade så sag, då gick Djefvulen fram, och tog i hä ne [hennes] hand, och sade: Margareta, det är ymnat [jemnt, nog] att du drapt min broder, som jag sände [si ndte] till dig att han skulle spilla din jungfrudom. — Då lofvade hon Gud, och grep Djefvulen om hårlocken, och kastade han neder till jorden, och sade till han: Låt af [upphör], din fte Ande! af din orene talan om min jungfrudom, för thy att jag hafver Christum mig till hjelp. — Då hon had: så sagt, då lystes allt huset, myrkia-stw:n [mörkstugan, fängelse], innantill, och det Helga Kors af Himmerike syntes, och den Helga Anda kom, och sade: Helig äst du, Margaretha; Paradis Fortar äro upplättna för dig.» 550.

»Då sade hon till djefvulen, och steg å hans hals med sin högra fot, och sade till hans: Säg mig ditt kön [slägte]. — Djefvulen svarade: Margareta, låt upp din fot af minom hals, medan jag säger dig mitt kön. — Så gjorde hon, och han sade: Jag heter Belsabub; du ut-krystade mitt öga och drapst min broder, för thy att Gud är med dig. Förr än du trodde å Gud, då vast du änkte [intet] utan aska. Nu tyckes du hafva andra skipilse. Jag är den som strider mot alle rättvise män, och jag uppväcker dem af sömn som mig lyda, att gånga att stjåla och röfva och annat ondtt att göra. Dem jag ej gitter väckt af sömn, då låter jag dem synda i sömn. Nu, än [om] jag vore [öfver]vunnen af nokrom manne [någon karl], då våndade jag det änkte. Nu sörjer jag näst af thy, att en spädmö hafver mig förvunnit. Din fader och din moder de trodde båda å mig, och du villt ej lyda mig. — S. Margaretha svarade: Säg mig hvo dig födde, eller dig bød [att] strida mot rättvise

»Han sade ock frammer [vidare], att Salomon [hin] Vise läste otaliga djeflar i eno Kar, och der lågom vi medan han lefde. Efter han dödan [hans död], rök [rökte, ångade, uppsteg] vår Helvetes eld — som vi med oss bära ehvar vi ärom — upp af Karet, och vänto [väntade, trodde] män digert [mycket] liggande guld i Karet vara, och bröto Karet.» 543.

»Då först lypte [lyftade] Margareta fot[en] af hans hufvud, och böd uslom [den usle] fånge fly, och flydde [han] fägin [glad] af hanna hand.» 543.

män. — Djefvulen svarade: Säg mig huru du fick så mycla [mycken] tro; då säger jag dig mitt kön [slägte]. — Då sade Margaretha: Du äst ovärdig att höra Guds ord, thy att jag är änkte utan Guds nåd.» 550.

»Då svarade han: Lucifer är vår konung, som ut vard kastad af Himmerike för sin högfärd[s] skuld. Salmom Vise hade oss luckt [innestängt] i eno Glas-Kar. Så kommo män af Babilonia, och hugsade [tänkte] det vara guld, och de bröto Karet, och sedan fyllte vi alla [hela] Verlden med etter.» 551.

»Jag manar dig, Margaretha, um lifvandin [vid den lefvande] Gud, der [som] du tror å [uppå], låt mig aldrig optar [oftare] komma ut af thåssa huse [detta hus], utan låt mig, så bunden, neder-fara i jorden, det [så att] jag aldrig optarmer strider mot rättvise män. — I det samme öppnades jorden, och han lucktes derinnan.» 551.

2. Kyskhetens seger, eller »kalf håll karl och karl håll kalf!» — (Se G. O. H. Cavallius och G. Stephens, Svenska Folk-Sagor och Äfventyr, I, Stockh. 1844—49, 8:o, N:o 14, Hafs-frun, »Konungasonen och Prinsessan Singorra», s. 241 följ.)

Den bedragne Kittel-omfamnaren.

Sagan om S. Anastasia och hennes 3:ne Mör, Agape, Kyonia och Irene.

»Hon [S. Anastasia] hade väna tre [3 fagra] tjeniste-möar, Kristna, som hette Agape, Kyonia, Irene. Romerska Borgmästaren ville kуска [tvinga] dem till afguda dyrk [dyrkan] och [till att dela] sin säng, och låt dem innesluta i eno stekare-huse [ett kök], som [der] kittlar och grytor stodo inne.» 485. — »Der kom han sjelf med girug lusta, och vard avita [galen] först han inkom, och grep [de] sotiga grytor i sin famn, som han mente vara möar, och kysste kittlarne, till han vard sotig om allt sitt anlete och händer, så att alle vänte [trodde] han [honom] vara [ett] Troll då han utkom, och somi runno [somlige sprungo] undan honom, och somi bardo han [piskade honom]; »Han tog [att] undra omsider, hvi män gjorde så mycken vanheder af honom som voro förra [förut] vane att hedra [honom], thy att han såg ej sjelf huru ful han var vorden; och då han ville ingånga för Dioclesianus, och kära [beklaga sig], svart som kittel-botten, då spottade somi i hans ögon, och somi elogo han

och kastade träck efter honom, allt [under att, det] tyckte honom sjelf som han och alle män voro hvite och hvit-klädde.» 486.

3. Mön som Ungersven, eller den lif-dömde Våldtagaren befinnes vara en Qvinna!

S. Eugenia räddar sig i mans-kläder.

»Han [Commodus] sände en ärlikin herran, en af de första, som het Alexander, till Egypten, att styra och råda rikeno [riket der] af Romara [på Romarnes] vägnar»; »Alexander hade dotter Kristna, som het Eugenia. Hon flydde lönliska frå hednum fader, med två välborna svenner, som sig låto kristna med henne»; »Hon tog vid [påtog] karlmans-kläder, [för] att [hennes] fader gate dess sider [måtte så mycket svårare kunna] sport efter henne, och sade sig heta Eugenius [från] karlmans-namn[et] Eugenius; och de båda hänna [hennes] svenner gafs [gäfvos sig] i Kloster — (Protus och Jacinctus). Och efter [att] dess Klosters Abbot [var] död, vard Eugenius Abbot.» 385. — »En dess lands fru, Melancia åt [vid] namn, djefvuls andbud [ett djefvulens verktyg], beddes synd, ofdjurf [alltför djurf], med Eugenius. Och för thy att Eugenius sade nej gen [emot] onskap [hennes], lög [påstod lögnaktigt] Melancia att Eugenius Abbot ville henne våldtaga och hänna [hennes] heder och ära kränka»; »Eugenius [Abbot] med sinom kompanom fördes till Alexander, att dömmas till död. Eugenius förde af sig [sina] kläder, och pröfvade sig vara mö och ej man; och kändes der Alexander fägin vid sin dotter, och vard diger glädje innan [inom] hans gård och land; och vard Alexander Kristen, och allt hans herrskap»; »Gud hämnade Melancias lygd [lögn] och odygd; hon brann till bana [ihel] innan [i] ljungeld.» 386.

4. Den oskyldiga hustrun återfinner lyckligen sin man och sina barn.

— Se P. O. Bäckström, Svenska Folkböcker, Band. I, Stockholm 1845, 8:o, s. 184, »Helena Antonia af Constantinopel»; s. 235, »Kejsar Octavianus»; s. 264, »Hildegardis och Talandus.»

A. Sagan om Faustinianus och Macidiana.

Macidiana, S. Clemens' Moder, i frestelse.

»Clemens, Romsker at ädle [en Romare af födsel], son Faustiniani af Selio Berg [Coelio Mons, Kelmuntz i Schwaben], 92 Vårs Herra år, satt innan [i] S. Petri stad och stol 9 år, 2 månader, 10 dagar»; »Hans fader Faustinianus och hans moder Matidiana [Macidiana] voro båda välborne folk, af bästa Romerska släkt, och hade 3 söner, Faustinus och Faustus och Clemens»; »Matidiana hade diger oro af sins husbondes broder [vid att han lockade henne] till oloflig lusta och älskog. Hon var mycket fager och dygdefull, och ville gerna vara frels af hvar dags unadum [förföljelser]. Hon räddes [än]då att säga sinum bonda [till sin man dessa anslag], och komma [bringa] de bröder i vandråde [osämja, harnesk] för sin sak, utan diktade [påfann] ett annat råd, och lög nödig [framförde en nödlögn] — att en Gud teddes henne om natt[en] och manade henne [att] fly fjerran till andra länder med mina två söner, Fau-

stinus och Faustus, till Gud [befaller] mig återkomma, äh [om] jag och mine söner viljom lif hålla, och ej dö bradum död.» 346.

Macidiana skeppsbruten.

»Faustinianus fick till råda [det rådet, beslutade] att sända moder[en] med them synum [sönerne] till Athen, både till värjo för vonde [emot ound] lycka, och så till uämis sinum synum [för sine söners undervisning], thy att Athen bar fordom skola-pris som nu Paris [gör det]; »I vägenum [på resan] brutu de skepp [ledo de skeppsbrott] med life våda, och kom ensamen moderen öfver [ofvanpå] ett skär, och månde nästan för harm [i sin förtviflan] hafva sig sjelf till grunda sänkt [dränkt sig sjelf], och hade hon ej vån haft [om hon icke hade hoppats] att finna sina söners lik. Och deraf hade hon någon sorge-lisa än[nu]. Sedan hon var dess orvana [men sedan hon förlorat allt hopp derom] ref hon sitt hår af hufvudet, och slet och sargade sina händer med tannom [tänderne], till folk kommo omsider; och en sälug [godhertad] fru, ibland annat folk, gat henne något till hug-ro [tröst] talat, och sade sig innan skip-bruti langu [att hon länge sedan genom skeppsbrott] hafva tappat ungan husbonda [sin egen unga man], och aldre [aldrig] sig gipta [gifte] eller ville giftas efter han dödan [honom nu död]; »Matidiana fick någon sorge-svala [hugsvalelse], både af thy [deraf] att hon var ej usel ensamin, och så mer af the säluga frune [den goda fruns] dygd och tålmod; och valde sig vara sälug änka, och ärfuoda [att arbeta] sig till föda, inuan [i] hånne huse [heunes hus]. Och detta gjorde hon till hånna händer urdu [blefvo] oföra till ärvodis [arbete], af thy att hon bet dem och slet dem fordom i sin sorg; »Hänna husfru vard ock omsider den tima [vid den tid hvarom nu talet är] numin [borttagen, rörd af slag] i flere lemmer, och låg länge lam i sota-säng, och Matidiana gick um bröd dem badum till föda för sylt [tiggde bröd för dem båda, att föda dem emot hungersnöd].» 347.

Faustiniani bortresa. — Clemens' visdom.

»Eno are [ett år] sedau Matidiana seglade, säude Faustiuanus bud till Athen, att veta om sin kona [hustru] och söner, huru de mädde. Och kommo de hau utsände aldre åter till landa. Andru are [året derpå] sände han andra, och de kommo åter, och sade sig enkte gita spurt [intet kunnat uppdaga] till thera mödgena [angående modren och sönerne]; »Faustinianus satt Clemens hemma, under frända gömo [sina fränders beskydd], och seglade sjelf till Grekland, att leta efter liovom conu ok synum [sin lifviga hustru och söner]; »Fem ara [år gammal] var Clemens om den tima [vid den tid då] hans moder och bröder seglade heman [hemifrån], och då sju ara [år, då hans] fader for frå houom; och 20 år var han så att han enkte sporde till fader och moder. Clemens gick till skola, och vard visaste philosophus och vis mästare i allum listum [alla konster]; »Mäste mån var honom um [han var mest mån om] att finna huru mausens själ är fräls för Hel [fri ifrån döden] och [huru] hånna lif och dygd [kraft] är odödligt. Och det var hans mäst och mäst [störste] disputeran, hvar [-helst som] mästare samman-kommo; och fågiu [rätt glad] var han hvarn tima [hvarje gång] hau eller nokor [någon annan] gat det pröfvat.» 348.

Clemens bliver kristen.

»Barnabas kom till Rom um den tima [vid den tiden], och philosophi straffado och häddo [klandrade och begabbade] hans predikan, och gjorde honom mang argument [och framförde talrika inkast emot honom] um mangan häggoma [om allehanda galenskaper och dumheter, sofistiskt]; »Clemens var en af dem som hafnade vid [? emot-gick, förkastade, nekade tro till; i *handskriftens sednare hand*: med had [hån] och med spott ficks vid (emottog)] Barnabas, och sporde med spott af honom denna question: *Medan lus är litil och hafver 6 fötter, hvi hafver fylin [elefanten] — så digert [stort ett] djur — ej mer än 4 fötter?*» 348. — »Barnabas svarar: Detta vore mig lätt att lösa, än [om] du sporde dertill att du ville veta [verkligen hämta upplysning derom]; än [men] jag finner väl att du far med frestningum och heggoma [spetsfundigheter och skälmstycken]. Jag är kommen [för] att visa dem der [som] vilja veta hvad Gud är sjelf, eller själens helsa; och aktar jag enkte nokon annar [något annat] ting»; »Det ord föll så innan Clemens' hjerta, att han lofvade Barnabas Kristna tro, och for med honom af Rom att finna S. Petrus sjelf. Och fann der, fägin, sannind [sanningen derom], huru själen är håll och säll, och odödelig med Gud innan [i] Himmerike.» 349.

Macidiana återfinner sina trenne söner.

»Simon Magus hade två discipulos haft, som hette Aquila och Nicheta, [men nu] voro frå-vende honom och [komna] till S. Peter, goda och gudliga»; »Petrus sporde en dag Clemens [angående] hans ätt och ädle [fädernesland], och då Clemens talde for hanum fadurs färd ok moder och sinna brodra [berättade för honom sin faders och moders och bröders öde], och att hans var engin annar vänta [och att han icke kunde tro annat] utan att hans moder och bröder månne drunkna, och så [äfven] fader, eller döda [vara] af sorger, då varkunnade Petrus honom, och gat ej haldit [kunde icke tillbakahålla sina] tårar»; »Petrus for en dag å skepp med sina discipuli till ett ö-land, 6 vicu sio [vika-sjö = sjö-mil] frå Rom. Och var der Matidiana, Clementis moder, kommen, sälug [stackars] fru, att tigga sin föda; och kom [hon] der farande, som [just då] S. Petrus stod för unders skuld [undrande] och skådade stora pelare som af glar [glas] voro gjorde.» 349. — »Petrus avitade [förebrädde] Matidiana, hvi hon ärfvode [arbetade] ej sig till föda. Matidiana svarade: Jag hafver, gode herre, hammen [formen] af händer eusamin [allena], och änkte mägin [icke magten, någon kraft i dem]; så hafver jag dem bitit och med taunom slitit, att de äro mig dofna [domnade] vordna; och usyni [osinne, i en olycklig stund] kom jag då lefvande till lands; helder [mycket hellre, helst] måtte [jag] mig sjelf hafva dränkt. Petrus svarar: Hvi talar du så, sälug fru? Vest du ej, att thera [deras] själar tåla diger nöd och pina som sig sjelfva förderfva? Salug fru svarade: Visste jag att själen lefde efter lekamen, jag drape mig gjerna sjelf, dertill att min själ måtte få, en stund, se mina kära söner. Sedan sporde Petrus, och hon sade honom all sin misfåle [alla sina olyckor]; »Då sade Petrus till hånna: En ungersven som är med mig, som heter Clemens, han säger tholic [tolket, sådant] misfåle vara tilkommit

sine moder och bröder. Matidiana föll för Petri fötter, med tårn, och sade sig vara sannerliga svensens moder, och bad han [honom] låta sig se svensken. Petrus sade [sig] det gärna vilja göra; och bad henne hålla sitt mod, då hon såge svenskin, så länge skeppet fore frå lande. Hon jätter [lofvar] honom»; »Petrus leder hona till skips [henne till det skepp] som Clemens var [på], och log Clemens för under, då han såg Peter leda [en] qvinna med sin hand. Första [så snart] salug fru såg Clemens, och kände honom af sägen, då gat hon ej längre hållit sino modhe med hofve [sin lidelse med hof och måtta, styra sig], ntan föll honom innan [i] famn, och kysste och klappade»; »Clemens vard annars hugha [helt förvånad] vid qvinnona laat [qvinnans later, åtbörder], och vrok henne vred från sig, och gaf Peter skuld [bannor]. Petrus bad Clemens, sin kära son, ej illa låta, och ej vraka [bortvräka] sin moder frå sig med vrede. Så blöttes bradlika [smälte hastigt] Clemens' hjerta vid desse ord, att honom runno så tår af ögon som strömmar af adhom [käll-ådror], och [han] föll, bradh [straxt], fägin, öfver moders armar, med glädjes gråt.» 350. — »Petrus lät hännan [hennes, Macidianas] härberges-hustru för sig föra, som limom la numin [hvars lemman voro domnade, som var paralytisk], och gaf henne helsa och böter [bot] med åkallan namns Jesu Christi, och vard [hon] Kristen»; »Matidiana sporde Clemens, hvad han visste af sin fader. Clemens svarar: At han [Faustinianus] for [reste för att] leta [efter] henne och sina söner, och kom aldre mer åter till landa. Matidiana suckade sorgelika, och svalade tho dighran del [tröstade ändå för en stor del] sin sorg med Clemens»; »Innan theu tima [vid denna tid] kommo de fram-farande både, till skepps af lande, Nicheta och Aquila. De spordo Clemens hvad qvinna det vore som honom så kärkommen är? Clemens sade henne vara sin moder, och Gud och S. Peter hafva henne sig återgifvit, som han vänte vara död. Nicheta och Aquila hörde af hännan färd och misfallum, som hon sade S. Petro, och Petrus dem. Och stodo npp der de sutto ndersfulle, och sade: Herre Gud, som allo [allt ting] råder, mun [monne] detta vara — som vi hörom — ord eller drömmar? Petrus sade, der änkte fals i vara [var intet falskt deri], ntan det allt sannt vara der sades»; »Nicheta och Aquila sade till Petrum: Vi ärom Faustinus och Faustus, som fader och moder vänta vara döda, och runno [lupo] både i moder famn, och kysste sötlika. Moderen föll vid jord, vid fägins fund [det glada mötet], och visste ej väl hvad hon skulle vänta, förrän Petrus tröste [uppmuntrade] hännan [hennes] tro, att de voro, [de] ock, hännan söner.» 351. — »Matidiana sporde sina sötaste söner, hurn de kommo med live [lifvet] till landa? De svara: Sedan skeppet löstes alt synder [var allt sönderslaget], och vi flutum [flöto] öfver ena fiöl [på en plank, bräde], då funno oss röfvare, och sålde oss enne [till en] frn Justina. Hon löste oss till frälse af trældom, och hiolt os [höll oss i, gaf oss] kost och kläder till skola, till vi urdhum [tills vi blefvo] två af de första innan allum boklistum [i alla bokliga konster]. De [som] oss sålde vändu os nampne [förändrade våra namn], och kallade oss Nicheta och Aquila. Sedan följde vi djefvuls-villa, med Simon Magus, till Petrus predikade oss rättan väg frå villa [irrlärighet], och tokom [vi] Kristendom af Matheus.» 352.

Macidiana återfinner sin man Faustianus.

»Aunna dagh arla [tidigt den nästa dagen], der Petrus var å sinum bönom löntika utan[för] staden, och de tre bröder med honom; Faustinus, Faustus och Clemens, — talar [sålunda] till thera [dem] en ärliger karl at ännis laghum [hvad angick hans anletsdrag och seder], och fattig af klädum: Jag varkunnar eder bröder mine, att j faren mycket ville under gudhlike wäntu [? gudlig väntning, en from tro på Gud och det bättre] tapadhu hopi [? *abl. abs.* hoppet varande borttapt, men med onyttiga förhoppningar]; thy at ängin är Gud som J vänten vara [der är ingen Gud, som J tron det är], der [som] allu [allt ting] råder, utan all thing styrras af Skäpne-lagar [Skickelsens slagar], och hvar man af Ödet och Lyckan, och sjelfains [hans eget] blod, och ängin är annur [der är ingen annan] gudlig Forsyn. Jag hafver rönt i mig sjelf Ödhnu lagh mykit rik [en Ödets lag mycket mäktig] och Skäpnets lag mycket tung. Och mughin J [J må] mig dess heldre tro, [derföre] att jag hafver namn att vara vis öfver många, som veta natura-mägin [Natur-vetenskap, Natur-kunskap; i Latinska texten: *disciplina mathesis*]. Jag är vorden mäst vis af misfallum [motgångar]; klok i böcker, och [ännu] mer af olycka. Vänden åter af villa; varen ej dårar. Enkte [alls intet] duga böner gen [emot] Ödhno-lagum ok Skäpno-skipan [Ödets lagar och Skickelsens bestämmelse].» 352. — »Clemens' hjerta qvaldes mycket vid hans ord, och syntes [han] hafva sett mannen, och kände [än]då ej karan karl, thy att han var vorden sjelfvum sig oliket [olik sig sjelf] af stor sorg. Petrus lot [lät] de 3 bröder, Faustinus, Faustus och Clemens, disputa vid [emot] karlen med boklistum, thy att de voro vise philosophi. Karlen sade till thera [dem] omsider: Väl mente [skulle jag förmoda] att gudlig [gudomlig] Försyn rådhe [skulle råda, styra] verlden, om ej hade jag rönt yfrith [ymnigt, allt för väl] Skäpne-lag min och minna hustru [min hustrus]; »Hon var född under them stiernum [de stjernor] som göra konor [qvinno]r at thrælum kiserä [kära i träl]ar och [att] vilja bättre andrum [att älska andra bättre] än sinum bondum, — [samt att] drunkna i vatten och dö utländis [utrikes]. Thæsa ödhna [dessa öden] sannadis henne. Hon lade sin svenn innan [i sin] säng, och rymde frå lande, thy att hon räddes skam och skada, och ligger död djupt innan sjö-grund, såsom min broder sade mig sedan. Hon frestade han först till fulan last och ledan lusta; sedan hon gat ej dragit hans hug till odygd, då fick hon trälen så kär att hon rymde af lande med honom. Ingen må då henne nokra skuld [någon tadel] gifva, thy att henne drogo till odygd blod och öden. Dernäst tedde [berättade] han hanne lyghna dröm [hennes låtsade dröm], och huru hon bad han [honom att] lofva sig fara till Athen med två sine söner, och tappades innan skeppbruti.» 353. — »Då ville de 3 bröder kännas vid sin fader; utan [men] Petrus böd dem än en stund bida. Petrus talar till karlen: Än iak giter thik wist [om jag kan visa dig] att din hustru lever, och hafver lefvat, med dygd till denna dag lasta lös ok olofiks lusta [fri från, oskyldig till, last och oloflig lusta], och [att] alla edra söner lefva menlösa [utan skada], då skalt du gerna kännas vid Gud, ok at ængin ser annur ödhna sän Gudz forsea [och att inga andra Öden finnas än Guds Försyn], och at *fræls war wilin* [viljan skaptas fri], som med dygd

[kraft] och vett må styra stjernorne, och råda [beherrska] blode med öfverbud, och mena [förmena, neka] likamannum [åt kroppen] oloflig lusta — med Guds nådum. Karlen svarar: Så är ett omöjligt som annat, att min kona [hustru] och söner lefva, och att Ödhnuu [ödet] är ej våldug ensam»; »Sedan visade Petrus honom — och fullförde sin[a] ord med järtecken — att de 3 svenner före honom stodo voro hans söner, och sade deras namn, och hans sjelfs, att han het Faustinianus»; »Då föll Fastinianus vid jord, vid unders tidande [de förunderliga tidender]. Hans 3 söner föllo gråtande öfver [till] faders hals, och kändes hvardera fägin vid annan; och förstod Faustinianus af thera färd, och thera moder[s] ord och ände. Matidiana kom vid thera [deras] samtalan, och vard så full fägins-fund [glad öfver deras lyckliga sammankomst] så som [om] hvardera vore kommet af döda. Och fullades [fullkomnades] dermed thera fägnad, att the alle funno sannan Jesus Christus vara sannan Gud. Och voro de alle samman fäghin, mödhgine [både modren och barnen] i Guds frid och Sancti Petri werskap [beskydd].» 354. Se Clemens, Macdiana.

B. *Sagan om S. Eustachius.* — (Se Brot af Placidus-dräpu, utgefud af Sveinbirni Egilssyni. [Skola-Hátid Bessastada Skóla]. Videyar Klaustri 1833, 8:o. — Detta fragment af Eustachius-Sagan är på Forn-Norsk vers, från sista hälften af 12:te århundradet).

Hjorten.

[»Sanctus Eustachius, Placidus at öknampne [med tillnamnet Placidus], var Trajani Kejsare marskalk. Honom teddes i jägan [under jagt] en Hjort, och mellan Hjortens horna ett Kors och Jesu Christi liknelse, skinande som solen, och sade till Eustachius: jag låter dig en stund jaga mig, dertill att jag gita [måtte kunna] jagat dig. Eustachius, undersfull, sporde hvo der talade? Och honom svarades: Eustachie, jag är den som skapade himna och jord och man-könet [mennisko-släktet] af mold [mull], och löste jag mannen [menniskan] med minom död, och stod jag upp tredje dag af död, och är mitt namn Jesus Christus»; »Eustachius föll vid jord for gudligt vald [öfvervåldigad af den gudomliga magten], och beddes nåder. Jesus bød honom, med kona [hustru] och barnum varda Kristen. Sammaled teddes Jesus hans hustru, der hon satt hemma, med samme orden»; »Påfven kristnade dem al mödhgene [alle, för-äldrarne och barnen]. Jesus teddes dem annan tima, och varade them vid [tillkännagaf för dem] många genverdu [vedervärdigheter] dem monde tillkomma, och manade dem till tålmod, och jätte [lofvade] dem sin tröst, och än, [der]-efter, både thæssu hems oc annars [denna och den andra verldens] glädje och ära.» 372.]

Skiljemessan.

»Härefter kom brådsot [pest] innan thera herrskap [ibland deras hushåll och bönder], och dog både qvinnor och karlar, både fä och folk. Dernäst stulo tjufvar allt thera [deras] gods och guld och silfver»; »Sedan flydde de sjelf[ve] lönlika till skepps, och kommo till Egypten. Skipherran [skepparen, kaptenen] hiolt hans konu [qvarhöll hans hustru] med våld för skiplegho [öfverfarts-

pengar], och han gick bort gråtande med barnum, och kom till ett stort flytande vatten, och bar först öfver annan [den ene] småsvennen, och for åter efter andrum [den andre]. Då han kom mit-syndhis [midt i sundet, halfvägs öfver] grep en ulf den småsven [som] öfver var förd, och [ett] lejon [grep] den [som] efter-stöd, och buro bort båda. Sälugher [den olycklige] fader såg och sörjde»; »Skipherran dog bradlika [hastigt] förr än Eustachii hustru kom i hans säng, och så [äfvnledes] hvar deu [som åt] henne ville men [skada] göra, och hon tjente sitt bröd med arfvode [arbete]»; »Hirdhing [en herde] med hundom frelste annan småsvennen af lejons-tänder, och annan [den andre frälste] ploghmän [plöjare] af ulfs-våld. Sälug fader vänte [trodde] dem upp-ätna, och thera modher annur kona wrdhna [att deras moder var blifven en annan mans hustru]. Småsvennerne tjente sitt bröd hvar sin väg [hvar på sitt håll] åt stranden, innan samma grefskap, [för] hvarandrum okände.» 373.

Återfinnandet.

»Kejsaren och allt Rom sörjde tolkan herre tapt, och sände örlögs nöd [för krigets skuld] vida om verlden [att] leta [efter] Eustachius, och funno omsider han [honom] sælican vkiændan [en stackars okänd man]. De [som] han funno hade varit hans sjelfs riddare. Görla [väl] kände han dem, och bød dem till sitt bord, der han var landbo 15 år. De kändes vid han omsider, och mest å ett hans hufvud-sårs ärr, som han fick innan [i] strid då de när voro. Han tjente [dem] både fägin [glad] och stundom gråtande sinum manne [med sina män, manskap], och följde dem till Rom, efter sagd misfalle, och vard åter med alla [det hela] Romerska rikets glädje [en] väldig hertig, och for i här-färd gen [emot] Romerska rikets ovänner, med [den] utbudne alla länders ledning [krigsfolk]»; »Både hans söner utbudos [utskrefvos] ut i ledning [krigståg], okände [för] honom, och kommo till thet land [der] thera moder tjente, och urdo [vordo, blefvo] der, af vidertalan [samtal] hvart andrum namkunnugh [bekante för hvarandra]»; »Innan [i] Adriani Kejsare dager tålde de båda hjon död, [de] och all mödhginne [barnen] för tron.» 374.

C. Fursten och Furstinnan i Marseilles.

S. Maria Magdalena och S. Peter, eller moderns och barnets underbara räddning.

Magdalena och Landshöfdingen.

»En dag ther [då] Maria Magdalena predikade, sade Princeps [fursten i Marseilles] till henne: Thröstir thu thik at [tror du dig säkert kunua] fullföra din[a] ord och tro som du predikar? Maria Magdalena svarar: Min tro är pröfvad och fullfört med predikan och järtecken mins mästare S. Petri, som i Rom är Påfve och Biskop Kristens folks. Princeps och Principissa [landshöfdingen och hans fru] tala till henne: Vi viljom ratt dina råd lyda, än [om] din Gud som du predikar gifver oss barn. Maria [Magdalena] lofvar [det] af Guds vägnar, och vard Principissa sköt [snart] hafvande»; »Princeps talar till Principissan [landshöfdingskan]: Jag vill fara till Rom, och höra S. Peter sjelf.

sjelf. Principissa bad, att hon måtte med honom fara. Han mente [nekade] henne [att] fara, så wanföra ok thunge [svag och tung med barn, som hon var] i sjo-våda. Hon gaf honom ingen ro, förrän han læt hænnas sina thrætta [gaf vika för hennes förnyade begäran] att hon måtte med-fara [ehuru hon var] så tungför. Maria Magdalena sömmade Kors å thera hårdar, till tröst och värn emot djeflar och Guds och goda mäns ovänner.» 268.

Resan. — Stormen.

»Den tid the sattus a skip [gingo de ombord], badhin [begge två], med gods och allum tarfvum [alle nödvändigheter], och finga [öfverlemnade till] Maria Magdalena hus och hem att gömna [vakta öfver]; »Efter ens dags och natta segling, blæste [blåste] stormber [en storm] mycket stor, och sjön gick så mäktig att ingen vänte sig längre lefva. Då qvaldes qvinnan med barn, och födde innan [uti] the nød barnet lefvandes, och dog sjelf. Svenbarnet tränkade åt moder-spena, gråtande och illa låtande, födhä löst ok als hugnat [utan föda eller någon tröst], och vänte sig föda af moder»; »Hvad mon sälug fader till råda taga, utan [att] gråta och illa låta, och öpte sik vsian [ropte att han var usel], som uste [önskade] sig son, och tappade både sedan, [både] son och moder. Skipmæn [sjömännen] ökte hans sorg och wæktu [vakande], och bado utan bordet [öfverbord] kasta både lik och liks emne [till död hemfallna barnet], och sade [att] stormen aldre [skulle] minskas förrän liken utkastas, och öptu [att] bättre vore en död att utkasta än [att] alle sjunka»; »Säluger karl bad dem varkunna barnet och miskunna [skona det] för Guds sakir [skuld], och bida litla [en liten] stund, att pröfva om hon [hans fru] låge innan dvala, och kunde än vederfås.» 268. — »Medan de veder talas, teddes dem ett litet skär, och fick [han] varla [svårt nog], med böner och penningar, lof af skipmannom att de lade dertill. Der var ej jordmån, eller rum att gräfva undi [ned] liken; utan fadern svepte liket innan sinne wopo [?] i sin mantel, kapp], och [satte] barnet lefvande unders moder[ens] sköte, och lade [dem] der han lönligast gat [kunde i skydd] för foglar, i en fjäll scora [klyfta], och sade gråtande: Maria Magdalena, mig till yselld [olycka] kom du någon tima till Marsilia. Beddes du mig dertill barn af Gudi, att [det skulle] varda både sig och sin moder till bana? Det [barn som] du ernådde [åt] mig, det handsall [denna gåfva] jag andvardar nu dig och din Gud till gömo [bevarande], såsom allt annat mitt gods. Än [om] han är allsväldig, då minnes hau moder[ens] själ, och varkunna salugha barnet [det stakars barnet].» 269.

S. Petrus i Rom. — Jorsala-fürden.

»Sedan fingo de godt väder och rätten bör till Rom, och kom S. Petrus emot vid dem. Och sedan Petrus såg Kors öfver herrens hårdar, då sporde Petrus, och förstod al[le] hans ärande och misfalle, och bad han vara velkommen i Guds frid, och sade så: Medan [då] du hafver farit och följt efter goda råd [i välmening], bär ärlika din genvärdo [olycka] för Gud, thy att

han hafver vald [makt] att gifva, och sitt eget [att] återkräfva, och fullom gieldum [med full betalning] återgilda, och [att] vända då han vill sorg innan [i] glädje»; »Sanctus Petrus fordhade [förde] han till Jerusalem, och visade honom alla de stædhi [ställen der] Vår Herre predikade, järkecken gjorde, pina tålde, och for till Himna. Tu år dvaldes [dröjde] Princeps å denna väg, förr än han åter till Rom kom, och tog orlof af S. Peter, sedan han var väl tro-lärder.» 269.

Återseendet. — Landshöfdingens hustrus underbara öden.

»Vår Herre styrde så hans segling, att han kom rätt fram åt skäret som [der] han lade [sin] kona och barn under Guds gömo, och [under] Maria Magdalena[s]; och fick se hvar barnet sat och lek[te] å strand i sande, och for till lands. Barnet var half-tredje år gammalt, och fick aldre se lefvan-des folk förr än då, och stygdes vid [blef förskräckt], och ran [sprang] åter under moder[ens] sköte, som det gat»; »Då vard faderen en del fägin [att] han såg sin son lefva, vän och väl hel, och lofvade Gud och sade: O Maria Magdalena, nu vore min glädje all hel och full-fägnad, än [om] moderen lefde med barnet. Nu vet jag att du mat [må, kan] swa [lika så] väl [åt den] döda moder lif gifva, som du födde så länge barn moderlöst»; »Vid dessa talan [ord] drog [suckade, andades] moderen, som hon vore af sömn väckt, och talade: Maria Magdalena, mycket äst du när Gudi [hos Gud] värd och ärofull och heders-fru, som mig hafver hulptit af alle nöd och möda. Princeps spör, både för unders skuld och så bradfägin [full af en plötslig glädje], än [om] hon lefver? — Hon svarar: Jag lefver sannelika, nu återkommen af [den] samme pilgrims-färd som du hafver farit, både till Rom och Jerusalem. Och så som Petrus visade dig alla stadha [de ställen der] Vår Herre predikade, järkecken gjorde, tålde pinor och död, och for till Himna, så viste Maria Magdalena mig allt det samma. Och vet jag hvart [att] nämna [med] sitt namn. — Och [hon] talde [dem upp] och nämnde, så att han bar thæes [derom] digert under, att hon for vill at ængu [uti intet].» 270. — »Glad seglade han dädan, både med kona och barn, och kommo [de] helbrygde hem allesamman. De funno Maria Magdalena predika med Vårs Herra discipuli och kristna folket, och låto [de] då Maximinus döpa sig, både Princeps och Principissa och allt thera land och herrskap [hof]. Då brutos neder innan Marsilia all[a] afguda mönster [tempel], och bygdes upp Kristna kyrkor.» 271.

D. *Qvinnan utan händer.*

Sagan om S. Bartholomei moder.

Konunga-dottern blifver handalös.

»I boken som kallas Ortus Apostolorum skrives, att i Syria-rike äro flere landskap och konungar. En konung i samma rike hade [en] dotter, hvilken som förstod med sanna skäl att afgud[ar] voro ej dyrka skolande [icke skulle dyrkas], utan [endast] en sann Gud; för hvilket djefvulen vredgades emot henne; thy i afgudet [afguda-bilden] som konungen dyrkade gaf djefvulen svar, ej en tid utan flerom sinnom [flere gånger], bjudande konungen, så framt att

han ville hafva sig sjelfvan och allt sitt rike bevaradt, — [att] dräpa sin dotter, och hennes hjerta och både hänner händer offra gudhomen [gudarne] för heligt offer.» 217. — »Då nödgades konungen af allom sinom herrom och Råde [att] dräpa sina dotter, [för] att han ej skulle komma i herrarne[s] vrede och afgudarnas. Konungen bød några sine rådgifvare att de henne skulle leda långt bort i öken, att faderligt hjerta skulle ej af sorg pinas om han såge sin dotter för [sina] ögon dräpas, hvilken [qvinna så] vard utledd, suckandes och gråtandes, och kallade uppå högste Gud»; »Thy hände af Guds Försyn, att de som henne skulle dräpa vordo rörda af miskund, [och] sammanlade sin[a] råd, det öfverläggande [att af] henne afhugga båda händerna, och så henne lösa gifva; och för [men först] af henne annammandes [en] svoren ed, att hon skulle så långt bortgå att fader hänner [hennes] skulle aldrig enghom [för ingen] detta säga, sällar skalt [ej heller skall du det] kungöra»; »Och så undkom hon med lifvet, och [än] då handalös, än [men] för hjertat drapo de en hund som dem fölgde, och toko hans hjerta, och offrade gudomen med hennes händer.» 218.

En konunga-son tager henne till äkta.

»Sedan gick denna salogha [önkansvärda] jungfru handa-lös öfver skogar och slätter, sörjaude och gråtande, långt från sitt fädernesland; och kom omsider till ett Jungfru-kloster, hvilket bygd var en afgudiinna till heders som kallades Dea Vesta»; »När de henne sågo i konungslika kläder, och kräseleka i sidhom [än i seder] och än[då] handa-lösa, sporde de hvadan hon var eller hvadan hon kom. Än [men] hon kunde enkte [intet] annat, gråtande, svara än detta — Sandher [den sanne] Gud vet, att jag är menlös. — De annammade [emottogo] henne.» 218. — »Efter nakon tima [någon tid] kom konungen af det riket till detta kloster [Vesta-tempel] med sin son, att [be]söka dessa förvämda jungfrur; hvar konungsens son såg, ibland andra, denna konungslika jungfru. Åstunda han [han åstundade att] henne fästa, och bad kärliga sin fader derom. Och när fadren det ej ville unna till godo [godvilligt tillåta], efter det [att] han ej visste af hennes släkt och såg henne vara handa-lösa, då sjuknade unge mannen konungsens son; och så framt att han ej liflös varda skulle, nödgades konungen dem sammanföja [före]na i äkteskap, och bröllopet gjordes med konungxliken stadh [kunglig prakt].» 219.

Hon drifves änyo i ödemarken, med sitt barn.

»När några år framlidne voro, dog konungen, och konungens son upphöjdes i konungsens säte efter sin fader. Något [der] efter, vard drottningen hafvande. I them tima [vid denna tid] reste [samlade] konungen [en] här mot sinom fiendom, som hans landsända [länder] skinnado [ödelade]»; »I hans frånvaro födde drottningen [en] karsk och fager son, af hvilkom [hvarutaf] allom [för alle] vard glädje. Bud sändes till konungen med bref; än [men] sändebudet låg en natt när [i härberge hos] en friborn man, af hvilken konungen hade tagit stora ägodelar, rætvisonne wtkræffande [af en rättvis orsak]»; »När denne man hörde denne nye tidande, diefflenom tilskyndande

[uppäggad af djefvulen], gjorde han sändebudet drucktet, och — honom sof-vande — stal han bort af [bref]taskan brefvet, och bevarade insiglet helt, skref ett annat bref, och beseglade med samme insigel, så lydande: Vare [det] konungen vitterlikt, att hans handalösa hustru hafver födt ett troll, djefven likast, hvilket som hafver stort hufvud, krokotan [en krokig] hals, och obe-qväma [stygg] händer och fötter, åsna-öron, rædhelikan [förskräckliga] ögon, ett ofvanför det andra, etc. — och sade [än] mer, att ej vore lofligt [att] tolket troll [skulle] lefva, konungen till vanheder»; »Arla om morgonen stod bref-dragaren upp, ej vetande hvad gjort var, ladhe a wæghen [fortsatte sin resa], och kom till konungen att [be]båda nya glädje, [och] presenterade honom bref-vet, hvilket konungen, läsande, vard mycket dröffder [bedröfvad] af tolkom [en sådan] son. [Han] bød brefdragaren härom enkte tala, och skref med den samme igen, och bød att barnet skulle bevaras, att han måtte framdeles det sjelf se.» 219. — »I hemfärden gäste [gästade, tog in] åter brefdragaren när förnämnda herre, hvilken forwitin [nyfiken] var, [och] sporde hvad konungen aat lagdhe [nu ämnade göra]. [Han] gjorde han [sändebudet] drucken som för, och stal konungsens bref af hans [bref]taska, och nytt bref skref till konungsens främste riddare, beseglat med konungsens insigel, så lydande: at de skulle en natt, lönliska, utleda drottningen, och med [hennes] son dräpa, så framt de sjelfve ville sin[a] hufvud[en] njuta [behålla]»; »När riddarne fingo det bref, [be]dröfvades de mycket, och frågade brefdragaren hvad konungen bød med sin egen mun. Brefdragaren svarade, ej annat än när konungen hade läst brefvet bød han mig det för engom [inga] säga»; »Då gingo thæunna wæpnarene [dessa riddare] till råds, och öfverlade att de ville fullfölja konungsens bud; och om nattetid leddo de henne ut med barnet i en skog at dräpa dem båda, hvilket hon understod [förstod], [och] tog till att ropa till Gud, och med gråtande tårom bedja att de skulle spara menlösa barnet. Och, efter Guds vilja, rördes de till miskund, och bado henne lofva, med [en] svoren ed, att hon skulle så långt bortgå i fremmande land och rike att ingen skulle af henne höra eller spörja, — och så släppte de henne»; »Och så gick hon villfarande i öknen, den natten öfver, suckande och gråtande. När som [det] dagades, led hon mycken törst, och kom omsider till en djup källa, och såg ned i henne, enkte hafvande det hon kunde ösa med; och, så vändandes, böjde sig ned i källan, [och] släppte piltten af armarne ned i djupa vatnet.» 220. — »Än [men] hvad sorg, [be]dröfvelse och gråt då hade den sorgfulla modren, som hvar menniska kan tänka, thy ej var menniska när [som] hjelpa kunde; som [det] också skrives: Hvar man är handalös [som är] utan anbodh [verktyg]. — Så var visselika tæssen [denna] salogha drottning, som ej hade händer och ej an-bodh; och thy ropade hon till sin himmelska Gud, sägande: O min Gud, huru jag nu förfar [förgås, dör] med minom son, [jag] som alltid hoppades i dig af första barndom.» 221.

Hon vinner sitt barn och sina händer tillbaka.

»Än [men] miskundsammaste Gud hugsvalade henne i sin dröfvelse, sändande henne sin ängel, hvilken kom till henne i ungs-mans [ynglings] liknelse, och

upphöjde vatnet i källan — pilten oppe flytande, lefvande, som lättaste fjäder — hvilken han upptog; och när modren uträckte stumparne att taga piltén, tog ängelen om dem, och gaf henne båda händerna igen, och hvarf [försvann, egentl. vände sig] sedan bort»; »Då vard modren oppfylld med största glädje, och kallade sin son Bartolomeus, som lyder [betyder] Filius suspendentis aquas, det är, hans son som upphöjer vattnet, tackande Gudi. Då kungjordes henne af Gudi, det hon skulle ej längre gå [omkring], utan the [visa, begifva] sig till det kloster hon förra var [föret lefde i], hvar hon kärliga var unfanghin [emottagen].» 221.

De tvenne makarnes återförening.

»I den tima kom konungen hem med seger af striden; understandande [förståande] allt ärendet [hela sammanhanget] for [han] att söka efter hustru och son, och kom omsider gråtande till det samma kloster, kungörandes them jomfrum [för jungfrune] derinne sin hjertans sorg och ve»; »Ån när jomfrune kungjorde honom hustrun med sonen helbrigt der [att] vara, uppfylltes han med stor glädje, och förde henne till sitt Palacium»; »Efter konungens död, valdes Bartolomeus till konung, och viderkändes [kändes vid, antog] en [den] sanna Guds tro.» 221. — »Af tæssø [detta] må märkas, att Bartolomeus är af konunga-släkt och sjelf [var en] konung. Så lyder ock [hans] Legendä, sägande honom vara klädd i purpura och collobium, och [att denna klädning] i alle hörn [var] sænkt [öfversydt, broderadt] med perlor. — Collobium är [en] jungfru-mantel, sidher [mycket lång, räckande] neder uppå hälarne.» 222.

5. Skrinen, eller Guld och Grus.

Barlaams första liknelses andra del.

De fyra Skrinen.

»Konungen lät ock inbära för sin broder figur [fyra] Skrin; tu, gylt utan [förgyllda utanpå] och innan[för] ful[le] med ruttne lik; annur [andra] tu utan[på] bikat [beckiga, smutsige] och innan ful[la] med dyrom stenom; och lät all[a] Skrinen uppläsa [öppna], och sade: att de liknas vid [de] första Skrinen som väl klädas utantill med verlds heder, och innan[till] äro fule i sinom lefnad; vid annur thu [de två andra] liknas de fattige, som utan[till] äro försmådde [föraktlige] för verlden, och i samvete [deras själ] rike at dyghdom [i dygder].» 612.

6. Vännerne.

Barlaams fjerde liknelse.

Mannen i olyckan, och hans trenne Vänner.

»En man hade tre vänner, en [som var] kärare än sjelfvan sig, [en] annan iæmkæran sik [lika kär som han sjelf var], tredje minna [mindre] kärän. Mannen vard för konungs vrede och för dom [till följe af rättens domslut] kalladher undi liifs wadha [i fara för sitt lif]; »Han beddes hjelp och råd af sinom första vini [vän]. Viniu [vännen] sade sig ej han [honom] känna,

utan gaf honom två harklædhis kluta [= harklædes-stycken] att binda för sin[a] ögon [med], en [om] han dömdes till död»; »Mannen gick gråtande till annan [sin andra vän]. Han sade sig vara tomlösan [mycket upptagen, hafva ondt om tid], oc tho [men att han ändå] vilja honom följa litet å vägen [till galgbacken] och tagher [straxt, då] återvända»; »Den tredje vännen, som han hade minne [mindre] käran — och han beddes hjelp af honom med blygd — han svarade: Min käraste vän, det litla [lilla] goda du hafver mig gjort det skall jag dig väl återlöna [betala]; jag skall för dig dagtinga med konunge[n], [så] att du skalt vara sikir badhe lifs ok gods [säker både till lif och gods]». 615. — »Förste vännen är thæssa hems æghor [denna världens ägodelar, rikedomar], som ej kännas längre vid mannen än han skall för Guds Dom, och gifva [masc. gömma] engom [åt ingen] mer med sig [härfifrån] än så många klutar [som] han svepes i. — Annar winin [andra vännen] äro fränder, hustru och barn, som följa den döda till graf, och litet töma sig [göra sig lediga, fria från världsliga bestyr för att kunna tänka på dem] sedan, eller kosta [bekosta] dagtinga[n] [bön för hans befrielse från skärselden] med[elst] allmosor och messor. — Tredje vännen [be]tyder dygder och allmosor och andra goda gerningar, som mangom [för många] äro minna kæra en the sculdin [mindre kära än de borde vara], tha [och ändå] följa hvar man for Guds Dom; så som det skrives: Opera enim illorum secuntur illos. — Och de dagtinga då bäst for domarenom [hos Domaren], då som vid thorf [det mest behöfves]». 615, 616.

7. Rik och Fattig.

Barlaams sjette liknelse.

Den rike Svennen och hans fattiga Brud.

»En välboren ungersven flydde från rike brud, och fann, en stad [på ett ställe] en fattig mö a [sysselsatt med] knä-fallom och gudligom bönom, och sporde: hvi hon tjenade så mycket Gudi, medan Gud hafver henne så litet gods gifvit? — Mön svarade: Gud hafver mig mycket gods gifvit, [mitt] lif och helan lekama [lekamen], med fem skäl, samvete och själ och kristendom och gudlig godvilja till hans tjenst, och [han] lofvar mig evinneliga Himna-glädje med hans änglum»; »Svennen förstod hænna [hennes] ord, och bad hænna fader gifta sik [gifva sig till äkta] sin dotter. Faderen sade, sig fattig vara och han rik, och honom [det] ej [vara] ärligt så rik [som han var] att giftas fattigligt, och aftalte [afrådde] svennen så länge han gat. Sveunen stod stadig a böna-malum [i sina böner], till[s] bonden gaf honom sina dotter»; »Han bodde med henne i kotkars [husmans, insittares] gård, jemnfägin [lika så glad] som i riko fäderne[gård]. All hans glädje voro gudlige seder. — Kot-karlen kallade till sin [sig] svennen um [på] en dag, och visade honom mera liggande gods [många dyrbarheter] och guld i sitt hus.» 617.

8. Den långa sömnen.

Sju-sofvere Sagan. — Se Bäckström, Svenska Folk-böcker, II, s. 217.

A.

»Decius kejsare kom till Ephesus, Greklands stad, med den vilja, som han var förr van, att förderfva Kristendom; och bød uppbygga afguda dyrgh [tempel] och dräpa Kristet folk, hvar[helst] de funnos, eller gudhum [åt gudarne] offra. Så diger rädsel var då, att sonen vidersagde [förnekade] fadern och fader sonen.» 433.

»Då funnos ibland med andrum 7 män Kristne i staden, Maximianus, Malchus, Martirianus, Dionisius, Johannes, Serapion och Constantinus, förste och mæraaste [förnämste] män till [i] Kejsarens hof. De sågo Kristens folks nød med sorg, och lönto [gömde] sig i gudlige böner och fasta i sitt hus.» 433.

»De funnos och fördes för Decii kejsares dom[stol], och var dem [en] dag gifven, till ansvar [svar, försvar], till kejsarens komo ater [återkomst]. Dess mellan sålde de fäderne- och möderne[arf], och gånvo mesta-del fatekom [åt de fattige], och med thy [det som] åter var foro de till Selio berg, och lefde der lönlika i berga-hålen i gudliga böner.» 433.

»En af dem for efter thera tharfuum [deras behof] i staden, i staffkarla klædhum [tiggare-dräkt] och köpte dem der thera tharfue. Han fick veta omsider att Decius var kommen i staden, galen

B.

»Desse helga herrarne voro födde i Ephesi stad, i Grekaland, när denne omilde kejsaren Decius hatade Kristne män. Då han kom till den förnämuda Ephesi stad, lät han göra afguda mönster [tempel], och bød, vid lif och gods, att alle skulle der afguda-dyrk [dyrkelse] göra, och lät med hardaste pinor uppsöka Kristne män. Då vard så gräslig pina-räddhåga i allom mannom, att fadren vidersade och nekade sonen, och sonen faderen.» 435.

»Då voro i den stad thenne [dessa] 7 Kristne män, Maximianus, Malchus, Marcianus, Dyonisius, Johannes, Serapyon och Constantinus, hvilke som sågo the dröffwilse [den bedröfvelse] och sörjde mycket. Och, mædhan [ehuru] de voro de ypperste i Kejsarens Palacium, æn [likväl] de försmådde afguda dyrk, och dolde sig hemma, och gömde sig i deras husom, och idkade [sysselsatte] sig i fasta och gudliga böner.» 436.

»De voro för kejsaren klagade [anklagade], och owerwonne [öfver-beviste] att de Kristne män voro. Dem gafs dag, till dess Decius komme igen i samme stad, som då for sin väg, — att de skulle återkomma till afguda-dyrk. Innan dess, skippto [utskiftade] de deras fäderne[arf] innan [i] bland Kristet fattigt folk, [och] togo de sig för råd, och gingo af staden till berget Celion, och togo med sig något af deras penningar, och gömde sig i en berg-håla.» 436.

»Medan de der så lönlika voro, en af dem, Malchus at nampne [vid namn], gick ut att skaffa dem deras bergning. När han ingick i staden, gick han i pilagrims liknilsom och kläde-

och grym amot Kristno folke, och sade [det till] sinom kompanom.» 434.

»Som de sutto, alle sörjande för döden, fingo de [att] sofva, och sofvo 200 år, 7 arum mindre [minus 7 år = 193 år].» 434.

»Decius lät leta efter dem, thy att han kändes vid [insåg] att han hade skada af att så välborne män voro honom frävände, och lät komma för sig thera fränder och föräldrar. De orsækte [ursäktade] sig, och kiærdo [klagade] dem hafva gjort mot thera råd, och viste honom det nästa [närmaste] de visste, att de månne nokor [någonstädes] vara i berg-hålom Selio bergs.» 434.

»Decius bød återfylla alla ingångar bergsens med hallum [hällar, sten-skifvor]. Två Kristne män, Ruphinus och Theodorus, scriuado [skrefvo] alla thera atbyrdh [hela deras historia] och lade skriften mellan stenarne, der ingången återlycktes.» 434.

»Och huru de vaknade och lifnade [kommo till lifs] efter långan tima, det må finnas, med Guds nåd, i Theodosii

bonad, [så] att ingen honom kände, när han ville köpa bröd och kost sinom kompanom. När kejsaren Decius återkom i staden, och lät leta efter dem, att de skulle offra afgudom, räddes Malchus, när han det hörde, och kom till sina kompana, och kungjorde dem kejsarens ilska. När de det hörde, räddes de storliga mycket. Malchus lade fram brödet, och bad dem äta och störkias [styrka sig] manliga till striden.» 436.

»När de hade ätit sutto de i stor gråt och sorg, och talade sin i mællan [emellan sig]; och, som Gud tacktes, somnade de alle.» 436.

»Om morgonen när de söktes i staden och ej funnos, deraf sörjde Kejsaren, att han hade tappat så froma [djurfva] unga män. [Det] vardt honom sagt, att de sig gömde i berget Celion, och att de gifvit hade deras ägodelar fattige folk Kristne, och voro stadige i deras akt [beslut]. [Då] bød kejsaren allas dera[s] föräldrar, fader och moder, för sig komma, och hötte [hotade] dem med döden, att de säga skulle hvad de af dem visste. De klagade uppå dem som flere [hade gjort], och sade dem hafva förskingrat ibland fattigt folk deras ägor och gods.» 437.

»Då tänkte de hvad de skulle af dem göra; än [men] efter Guds vilja lät Kejsaren återmura jord-kulan der de inne voro, att de dö skulle af hunger och törst. Der voro två gode Kristne män, Theodorus och Rufinus, som skrefvo thenna [desse] helga mannana [mäns] martyrium och lefverne, och varliga [varsamt] lade de the[n] skrift ibland stenarne, der hålet igeumurades med.» 437.

Kejsares gerningom. Tho [ändå, men]
synas de böcker ej rätta [att vara]
som säga, att de sofvo 300 år och 70
och 2 år; thy att ej var så langer
tima mellan Decius och Theodosius, än
[om] man räknar rätt.» 434.

B.

»När kejsaren Decius döder var, och allt det folk och slägt, och framlidhin [gångna] voro 372 år derefter, upprann stor villa och kätteri i the helge tro i de landen, i kejsar Theodosii tid, å hans 30:de år, [i det] att många voro som ej trodde att uppståndelse skulle varda efter döden. Deraf gret kejsaren och sörjde storliga — thy han var allrabäste Kristen höfding — att Kristi tro skulle så waffra [vackla]; [och] förde han sig i hårkläde, gret, och sörjde det i alla tima, hvilket Herren Gud mildeliga skådade»; »Viljandes hugna dem som i dröfvelse voro, och stadfästa tron [och] hopp om uppståndelsen, de förnämnde martyres uppväckte han, och insköt i ens borgare[s] hjerta dess stadsens Ephesi — att han bygga ville stall och hus [åt] sine herdar uppå det förnämnde berget Celion.» 437. — »Då bruto muro-mästarne upp helga mannana jordkular, och strax stodo de upp, och helsados [helsade hvarandra] inbördes med godhan morghon, och tänkte sig ej länger hafva soffit än the ena natten [den enda natten], och kommo ihåg the dröfvelse med hvilken de somnade, och spordo deras skaffare, Malchus, hvad kejsaren Decius ville af dem göra. Han svarade: — Som jag eder sade i aftons, att han söker efter eder, att j skolen offra [till] afgudom»; »De sade: Se hvad kejsaren tänker om oss! — Svarade Maximianus: Vår Gud vet, att aldrig skolom vi offra afgudom, — och hugnade [tröstade] sina kompana, och bød Malchus ingå i staden at köpa bröd, flere än han i går köpte; och hvad kejsaren budhi [skulle bjuda, befalla] om dem, skulle han dem det kungöra»; »Malchus tog med sig 5 örtughar-penningar af jordkulan, och när han utgick såg han stenarne för hålet ligga, hvar han undrade uppå huru de der voro komne. Han gick till staden. När han med räddhåga kom till stadsporten, vard han mycket undrandes, thy han såg Korsets tecken måladt öfver porten. Han gick till den andra stadsporten, och såg samma tecken. [Då] undrade han än mycket mer. Han såg alla portarna med Korsets tecken märkta, och staden omskiftan [förändrad]. Han signade sig, och kom åter till första porten, och tänkte sig hafva drömt; än [men] han tröste [uppmuntrade] sig i hågen, och gick in i staden, dit som brödet såldes, och hörde folket tala om Varn Herre Jesus Christus, och undrade än dess mer: — Hvad är detta? I går tordes ingen nämna Christus, och i dag vidgå alle honom; jag tänker att detta är icke Ephesi stad, thy han är androledh [annorledes] byggd än han förra var; än [men] då [ändå] vet jag ingen stad här annan vara. Och hörde han [då han hörde] att det var Ephesi stad, tänkte han sig fara villan, och [ville] återgå till sinna kompana.» 438. — »Då likväl frambød han penningar för brödet. Och de sade som brödet sålde, sik i mællan [emellan sig]: — denne unge mannen hafver funnit liggaande

håfvor [skatter] och gods i jorden, — för thy att de ej kände det myntet. [Då] Malchus såg dem talas vid sin imellan [emellan sig], tänkte han att de ville dräpa honom, och nu draga han [honom] till Kejsaren; och bad dem med räddhåga att de honom skulle låta gå sin väg. De togo fatt uppå honom, och sade: hvadan är du, thy du hafver funnit gamla kejsare-håfvor och penningar; myntet kungör oss det; visa oss dem och vi viljom vara dina kompana, rellegis [ellers, eljest, annars] kunnom vi det ej göra. Malchus visste ej hvad han svara skulle, för räddhåga; »De lade rep uppå hans hals, och ledde om alle gator, till dess de kommo uppå torget, och [när ut]kom [det] rykte att den unge mannen hade funnit dyra kejsare-håfvor, alle kommo omkring honom. Han ville gerna göra therä nöghio [deras förnöje, tillfredsställelse, göra dem förnöjda och lugna genom sin förklaring], och vara dem qvitt — att han enkte hade funnit, och såg sig om allastads; »Ingen kände honom och han kände ingen; och [han] såg hit och dit i allan allmogen [i hela folkmängden], och mente [ville gerna] få se någon af sine fränder eller vänner, som han sannelika trodde [att ännu] lefva, och fann ingen, och stod ibland folket som han vettlös vore; hvilket [allt då] biskopen Sanctus Martinus och Antepater borgmästare fingo spörja, som nyleka voro i staden komne, budo de att han skulle för dem komma.» 439. — »När Malchus leddes till kyrkan till dem, tänkte han att de honom draga ville till kejsar Decius. När han kom, undrade biskopen och borgmästaren uppå silf-pengarne, och sporde honom: hvar han hade dem funnit, okände håfvor. Han svarade sig enkte [intet] hafva funnit, utan tog dem af sin faders [penninge]pnng. De sporde, af hvad stad han var. Han svarade: om detta är Ephesi stad, då är jag född i Efesi stad. Borgmästaren sade: Lät komma dina föräldrar att svara för dig. När han nämnde dem, och ingen kände dem, sade de att han ville så med svek undkomma. Borgmästaren sade: Huru skolom vi tro dig, att denna penningen hörde dina föräldrar till, medan skriften som kring-om den stander är väl 7 och 70 och 300 år gammal, och äro thenna [dessa] år [de] första [af] Kejsar Decius' dagar och tid; och ingaledes äro de lika våre penningar; huru kunde de höra dinom föräldrom till, som voro [lefde] för så långan tid [tillbaka], och du är en unger man? — Så vilt du dära oss gamla visa män i Ephesi stad? — Ty skalt du undergifvas lagen, och plågas till dess du säger det sannt är; »Då föll Malchus neder för dem, och sade: För Guds skuld, sägen mig det jag eder spör, och jag säger eder det i mitt hjerta är. — Decius kejsare, som var i denna staden, hvar är han nu? — Biskopen sade: Min käre son, han är nu icke till i jordrike, som Kejsar Decius heter; för långan tima och mång år [sedan] var han [till]. — O Herre, sade Malchus, i detta undrar jag, och ingen vill tro mig, utan följn mig och jag vill visa eder mina kompaner som äro i Celyons berg; tron dem, medan i tron icke mig. Det vet jag för sannt, att vi flyddom från Kejsar Decii åsyn, och jag i aftons såg Kejsar Decius ingånga i denna staden, om det är Ephesi städer. — Då tänkte biskopen med sig, och sade till Borgmästaren [Pro-Consulen]: Det är något märkeligt der [som] Gud vill the [visa fram] i denna unga mannen.» 440. — »De foro till berget med storom mogha [en väldig folk-mängd]. Först ingick Malchus till sina kompaner, och

biskopen följde honom, och fann ibland stenarne ett bref insigladt [försegladt] med silfver-insigel. Han samman-kallade allmogen, och las det brefvet för dem. Alle undrade å tolket nymære [öfver en sådan märkelighet]. De sågo och skådade de helge män i kulan sitta, och deras anlete som blomstrande rosor. Neder föll biskopen för deras fötter, med sitt följe, och ärade Gud»; »Strax sände biskopen och borgmästaren bref till Kejsar Theodosius, och bado honom ej töfva, utan snart komma, skåda och se Guds järtecken nyleka uppenbaradt. Hvilken [Han, Theodosius] strax uppstod af jorden i hår-säcken der han låg och gret, [och] kom han af Constantinopolis till Ephesus [Gud] ärandes i alle måtto, och fölgdes allesamman till berg-kulan. Och så snart de helge män sågo Kejsaren, sken deras anlete som solen. Kejsaren gick in för dem, och föll å knä, ärandes Gud för tolka nåd. Oppstod han sedan och kysste dem, och gret öfver hvan [hvarje] dera [af dem], och sade till dem: Så ser jag eder, som jag sågo Herran Gud oppresande Lazarum»; »Då sade S. Maximianus till honom: Tro oss, att för dina skuld oppreste Herran Gud oss, förrän den store uppståndelse-dagen kommer, att du tro skall, otvåkeliha [utan tvekan, otviflande] att döda manna [mäns] uppståndelse är sannelika [gauska saun]. Vi stodom upp, och [vi] lefvom; och som barnet är i modrens lif, ej kännandes något ondt eller sargan [sår], och lefver, svå vorom vi lefvandes, liggandes och sofvandes, och enkte ondt kändom vi. — När de hade detta sagt, nederböjde de deras hufvud till jorden, till att sofva, uppgifvandes dera anda efter Guds budi.» 441. — »Då uppstod Kejsaren, och föll neder öfver dem gråtandes och kyssandes dem, och bød göra förgylt[a] skrin, der deras lekamen skulle i-läggas. I samme natt kommo de till Kejsaren, sägandes, att såsom våra lekamen legat hafva å jorden i sin kula, så skola de ligga, till dess Gud reser dem opp andra färd [gången] å domedag. Då bød Kejsaren den staden [platsen] pryda med förgylta marmor-stenar, och [att] alla biskopar [skulle] aflösas som ej videringo [erkände] uppståndelsen.» 442.

9. Kärleks-manteln (Stenen, Ringen). — Se C. Tischendorf, Evangelia Apocrypha. Lipsiae 1853, 8:vo — s. LXXIX, 434.

Pilatus i Jesu Kjortel.

»Så säges och hittes skrifvet, att Pilatus for i [iförde sig] den kjortel Vår Herre var innan [klädd med] då han var fången; och æ [alltid] medan han var i honom då vard Tyberius honom — hvarn tima [hvarje gång] han kom för hans ögon — blid, af så vredum [elhuru nyligen så vred] att han ville förr han [honom] dömma till fulaste död. Omsider lät Tyberius afkläda Pylatus, som honom var rådit [tillrådit], thy att alle undrade — och mest Tyberius sjelf — hvad slikt sætte [kunde betyda]. Jemsköt [strax] hiolt [behöll] konungen sina vrede vid han, och dömde han till död, förrän han kom för domen.» 302.

10. **Spökeriet efter döden.** — Se Tischendorf, Ev. Ap. s. 434; samt Bäckström, Svenska Folkböcker, Öfversigt, s. 105.

Pilati ändalykt.

»Pilatus dömd sig sjelf wær [värre] än Tyberius, och stack sig genom [sitt] lif med knifve. Tyberius sade han hafva fångat fulastan död, som föll till Hælin [döds-gudinnan] för sjelfsins hand, och lät han [honom] kasta dödan innau [i] Tyber[floden]. Der öptu [skreko] djeffar så, att alle räddos, till han var der[iffrån] upptagen, och förd till Vienna, och sänkt i Rodan-[floden], till [att] djeffar gjorde jemndigra [likamycket] oro der som förr i Rom. Dädan fördes han lönluka till Losannia [Lucerne]. Dit fölgde och djeffar sina [ville]-bråd med samme op [rop] och ord [skrik], till de förde frå sig bansattan [den förbannade] buk [kropp], och kastade neder i en brunu mellan fyra berg som ingen väg ligger till, och ligger [han] der än, och våller der diger djeffvulskap upp i vädret öfver brunnen, som ofta är theet [visadt] och pröfvadt.» 303.

11. **Skatten som doldes inunder en Kors-märkt sten.**

»Tyberius var mycket milder for Guds skuld, till dess han vard fattig, och hans hustru gat aldre hört han, och gaf honom en dag smælik [förmädliga] ord. Tyberius gat aldre tålt att Kors-tecken låg under fotum manna [menniskors fötter], och vard var[se] i samma stund hvar en Kors-märkt sten låg å hans golf, och bød upplyfta stenen och hittes [hittades] annar sten under honom, ock korsmärkter, och så flere, till han fann der så mycket guld att han gat rikelika gifva [kunde rikeligen bortgifva] medan han lefde, och födde allt Rom i myklom hunger [en stor hungersnöd] tha [som då] var tillkommen.» 708.

12. **Skatten som uppdagades af själen såsom Vessla.**

Um then tima [vid den tiden] timade ett under i Franka-rike. Gundran konung, der han red å jagan [jagt] lagdis [lade sig] mödd [utmattad] att sofva vid en bäck, å ens riddare[s] knä. Riddaren såg ena Vissla krypa upp u [ur] hans mun, och ran [sprang] åt bäcken, och ville öfver, och kom ej förr än riddaren lade sitt svärd öfver bäcken; der lopp Visslan öfver, och in i ett berg, och kom åter samme väg och [på] samme svärd, in i konungens mun. Konungen vaknade, och sade sig hafva drömt huru han kom öfver ena jern-bro in i ett berg, och såg der otaligt guld, och for åter öfver samme bro. Då sade riddaren hvad han såg vaken, och foro både, och grofvo [in i] berget som riddaren visade att Visslan ingick, och hitto som konungen drömde.» 709.

13. **Nysning och gäspning som tecken för Bråd-döden.**

»Än stod man-döden [bråd-döden] som förr, så vådlig att män dogo vid att de nusu [nyste] eller gäspade. Deraf kom [den] sedvana att hvar bidher [bjuder] androm [den andre] 'Gud hielpa' då de nysa, och göra kors för munne då de gapa.» 713.

14. Det sårade och tacksamma Lejonet.

S. Jeronimus, Lejonet, Åsna, och Köpmännen.

»En dag kom ett Lejon in i hans kloster, haltande. Alle lupu [sprungo bort], utan Jeronimus ensam. Han mötte och faghnadhe [glad emottog] gästen. Leon lade sin fot i hans hand. Jeronimus lät två foten, och utdraga en törn. Leon lefde länge i kloster. Jeronimus fick thy syslo [gaf det den sysla] att gömma [vaka öfver] Klostirs asna [Klostrets åsnor]. Leon gömde [dem], och at syslo thimum [när tiden kom att de skulle tillbaka, Lejonet] dem hem-körde»; »En dag då Leon sof, kommo Köpmän och grepo en Åsna och bortförde. Leon lät illa då det vaknade, och lette [letade] länge, til wruana var [tills det var ur-vana, utan hopp att kunna finna den], och kom så, som sörjande, för Klosters port, och torde för blygd ej ingånga. Jeronimus förstod åsnan [vara] tappadan, och bød Leon alla åsnans sysslor. Leon drog säckar och ved, som åsna, och födde sig sjelft i skogen.» 627. — »En dag fick Leon se Köpmän återkomma, och sin Åsna förstan [den allra-första] i färden [raden], under börda. Leon rötade och slog jord med rumpa [svansen]. Köpmän räddes [blefvo rädde], och lupu till skogs. Leon körde hem till klosters alla thera wlualla [deras kameler] och åsnor med sinom åsna, och föll för fötter S. Jeronimo. Han förstod det, och lät återkalla köpmännen, och fick hwarior [gaf hvar och en] sitt, och awithe [förebådade] dem för borttaknan åsna.» 628.

15. Den underbara Års-dansen. — Se under *Dans*.

Dansen i Orknöarne.

»Detta timde i Orknöom [der] som Sanctus Magnus hvilas. I hans kyrka vardo mang miracula å Guds vägnar. S. Leo Papa han lät skriva ett miraculum S. Magno till heder.» 876. — »Åå Jula-natt, som [då] alla verldinna [hela världens] ljus upprann, tolf män, sorne [ed-gångne] i kompanaskap, kommo till en stad som heter Celoberka [Kolbig, i Saxon] till S. Magnussa-kyrka. Thera forman [deras ledare] het Gerlekir. De hade i hug att våldtaga sockneprestens dotter; han [presten] het Robertir, hon het Anna»; »Dem kom ej i hug Vårs Herra födslo-tima och Kristendomsens renlifve, och ej the [den] helga Kyrkans hörsämja [lydnad]; och ej Guds lof, som de hörde sjungas, hiolt dem åter af the oudska som de hafde börjat. Då sände de två möar till kyrkan, att locka ut hona [henne] till thera. Sedan hon var utkommen, då burdho [började] de en dans med henne i Vapen-huset, sig sjelfve till blygd. Thera förman, Gærlekir, han burdhe, och sang detta ordstäf:

Redo kompaner redbone öfver tjocka skogar,

Och giljade med synd vänest jungfru.

Hvi ståndom vi? hvi gångom vi ej?

Detta gamman vard dem ogamman, med Guds dom, och S. Magnus till heder. Af them dansen och af the visan vände de ej åter, i ett helt år omkring. De samme män dansade så, att klerker[ne] gato ej uppehaldit [kunde icke fortsätta] gudstjenst i kyrkan»; »Då presten detta hörde, gick han från altaret och till kyrko-dörrarne, och manade dem å Guds vägnar och S. Magnussa in i

kyrkan att gånga och tjena Gudi. Sedan de ville honom ej lyda, då sade han så: Gud och S. Magnus läte eder ej i åre återvända af denna dans, och [lät] ingen frå androm skiljas. — Sedan, litet derefter, sände presten sin son Azo, att han skulle [låta] inkomma sina syster Anna af dansen; det kom honom ock ofsent [alltför sent] i hug. Efter faders bud, drog han sina syster tve-hændis [med begge händer].» 877. — »Då timade ett Miraculum ohördt förr, att aldri armbrin [hela armen] gick frå lekamenet i hans händer som drog, och blef [hon] i dansen ej dess mindre, okommande [utan att komma] dädan. Detta var än mera under, att eukte blod utgick, der armen skiljdes vid kroppen. Sonen bar åter [tillbaka till] faderen grötelika [beklagansvärda] gåfvor, armen af sin dotter, som greu af trä, utdragen med tolke ångest. — Se, fader! detta är din dotter och min syster, som du bød mig inkomma [inbringa];» »Då ångrade [han] sorgfull sin bön, och jordade armen efter lefvande dotter. Då kom under uppå under. Han fann jordadan arm, annan dagh [nästa dagen], uppkastadan u jord. Sedan jordade han armen annat sinn [ännu en gång], och fanu han [den] åter om morgonen ofvan jorden. Tredje siun han hade jordat honom, timade ock detsamme. Sedan lade han den samma arm in i kyrkan;» »Än [men] de samme män vändö ej åter att dansa, och de samma visa att qvåda:

Hvi ståndom vi så? hvi gångom vi ej?

De som ej måtte standa och ej sin gång omskifta — som de det tålde — då kände de inga mennisko-nödsyn [behof]. Sannelika, i thy areno [hela detta året] gjorde de ænkte [intet] annat utan dansa; de ej åto, ej drucko, ej sofvo, ej hunger eller törst eller nokra licammans skipilse [uågon lekamlig förändring] kände de. Natt eller dag, het sommar eller kall vinter, storm, regn, snö eller hagel, och all vådersins skipilse, måtte dem ej trötta af idelig dans. Dera[s] hår och naglar växte ej, och ej dera kläder sletos, så mild var thera pina, och så sötliga hämnades å dem Guds mildlikhet och S. Magnussa. — I hvad land kom ej denna frågd [rykte], ho lopp ej till denna underliga syn?» 878. — »Romara Kejsare, då han detta hörde, bød hus öfver dem att bygga, att snö eller regn skulle dem ej skada; utan [men] der timrades onyttlega, för thy att allt det [som] om dagen byggdes — slogs neder om natten. Threm siunom [tre gånger] började de att bygga, och så ofta vard det neder-slaget;» »Sedan de hade så dansat ett år omkring, och då Julia-natt kom, då vordo de löse efter S. Magnussa bön. I de samma stund de hade burt [börjat] dansen och gamman och presten hade dem bannat, skiljdes de åt, i ett ögonblick, så att ingen gat androm återhållit, och lupu [de] bradhelica [brådt] i S. Magnus-kyrka, och föllo bradhelica å kyrko-golfvet, och efter långa vaku sofvo de tre dygn. Än [men] tredje dagen, Gud, som af död uppstod, lät dem uppstånda. Än [men] Anna, som armen miste, och dem följde i lång oro, och upphof var aat thera ginuærdho [till deras olycka] — då presten hade slagit dem med lima [ett spö] och de voro alle uppståndne — låg hon ensamin atir [qvar], död, så att presten hugsade [trodde] att hon sof;» »Och alle de detta sågo undrade derå, och räddos, och sade: Säl är hon, som tappade en lem till dess att hon skulle ej all tappas, och [som] med Guds plågor gömdes från spille

[fürderf], och löste [befriade sig från] evinnerlig död med stackot [kort, timelig] död. — Än [men] presten häenna [hennes] fader dog manna först efter hona»; »Kejsaren lät sinida armen, som presten gat ej jordat, med guld och silf, och bød att hänga han [upphänga den i kyrkan] till järtekna [åminnelse]»; »Än [men] de männen som dansade med henne, tho at hwario at [ehuruväl] de voro skiljde, tha [ändå] vände de ej åter att flyga eller hoppa; och så som de läto medan de voro alle samman, så lät sedan hvar [och en] särdelis [för sig ensam]. Der som hvardera kom, sammades folket samman att se det under, så som det vore då nykommet. De sågo thera [deras] kläder, hår, naglar och hy allt samuleedh [på samma sätt] vara som förr, ren och hvit och hel.» 879. — »Så vändes en pina i andra [annan] pina, att de som än ej måtte förr skiljas, de måtte sedan ej sammankomma, utan ströddes så om all landhiin [alla länder], att dem lofvades förr utgånga af en stad [plats], de måtte tha [ändå] ingen stad stadeliga blifva»; »Ehvert de flydde, följde dem samme pina [under] mang år. Detta vittnar en thera [af dem] som het Theodoricus, både med sin egen mun och med vitnes-bref. Han hade det till kynna [sedvana], att hvan tima han dansade då het [kallade] han innerliga å Våra-Fru och S. Magnus. Å Våra-Fru dag i Fastan blef han qvar i kyrkan, efter allt folket var utgånet, [här till ledd] af sine böner, och fick att sofva. Då han vaknade, då stod han upp hel och stadig allesamman, och var vorden stadig af ostadig och för af oför. Han signade sig, och undrade att prestens dom — så hård — var lös, och sade: Seen, alle, hvad Jungfru Maria och S. Magnus hafva mig gifvit, som är vorden stadig! — Detta timade S. Magnus till lof och heder!» 880.

Detta järtecken fins icke i den Forn-Norska *S. Magnus Saga*, och är lånt och lokaliseradt efter Tyska traditioner. — Se några af dessa hos J. H. Schröder, *Legenda Svecana Vetusta* [ofvanstående berättelse] S. Magni, 2 partes, Upsaliae 1839, 4:o. Andra finnas hos Beyerlinck, *Theatrum Magnum Vitæ Humanæ*, folio, Lit. I, p. 102, b, 113, a, b, och Lit. M, p. 201, d. — Följande uppteckning härom, på Svenska, är tagen från *Egidii Albertini, Hortulus Muliebris Quadripartitus*, Thet är: Thet Qwinlige Könetz Lust-Gård. Vthtolckat aff Erico Schrodero. (3:dje Uppl.) Götheborg 1675, 8:o, s. 577:

»Then Förbannelsen, som the Andelige och timmelige Fäder låta gå vth-öfwer sine Barn och Vndersåter, är äfwen så krafftigh och drabbar hårdt. Troowärdige Scribenter betyga, at tå man skreff Åhr 1010 vthi Keyser *Henrici II.* Tijdth, hafva i Landskapet Saxen vthi Staden Kolwigh vppå S. Magni Kyrkegård, emedan Prästen müssade, aderton Män och femton Qwinnor, vnderstådt sigh til at dantza, och aurrätta itt stort Anskrij och Oliudh: Och oansedt the blefwo aff Prästen högligen förmante och bedne ther medh att affstå, kunde han dock intet vthrätta: Therfore bleff han förbittrat och badh Gudh, han wille tilstådja, at the vthi itt heelt Åhr vtan återwändo dantza måtte. Thenne Förbanningz Önskan war så krafftigh, att berörde Menniskior begynte strax dantza, springa, ränna hijt och tijt itt heelt Åhr omkring, förvtan Maat och Dryck, förvtan Sömn och Hwijlo, deras Kläder och Skoor wordo icke sletne eller aff Regn bortskämde. Effter it Åhrs Forlopp förde *Heribertus* Årke-

biskopen i Magdeburg them vthi Kyrckian, och afföste them ifrån Prästens Forbannelse, wordo och ther ifrån befriade, men the blefwo hwar effter annan innan kort Tijdh döde.»

16. Konungen för ett år, samt Ö-landet.

Barlaams femte liknelse.

»Enom [i en] stad var sedvana, att män togo sig hvar år utländis [en utländsk] konung, som i thera lande var okunnog [obekant], och läto han [honom] riket råda som han ville till jemn-långa dag [samma dag ett år efter]. Då lade de honom krona af hufvud, och afklädde [honom] och förde till ett oblidt ö-land, och satte han der födolösau och kläda[lösan]; »Så gjorde de hvar år, till en goder man kom, nytagen till konungs, och vard waradher [varnad] af sin vän, och fick veta hvar ölandet låg, och sände dit gods för sig och görsama [dyrbarheter], allt året omkring, till [att] han sändes dit sjelf, och lefde full-rik alla dagar; »Det konunga-riket [bet]yder Verlden, som alla sina herrar försänder fattiga, utan de sände sjelfve före sig dyra och goda gerningar.» 616.

17. Näktergalens trenne visa råd.

Barlaams andra liknelse.

»En man fick gripa [fångade] en Näktergal. Gud gaf Näktergalen [att] tala, och sade [den] till mannen: Lät mig ledig [gå fri]; jag gifver dig [derföre] tre råd, som dig äro bättre än min litle [lilla] kropp å disken eller min sång för örom. Mannen vard underfull, vid att fogeln talade, och bad [den] säga sig råden; »Foglen sade: Presta aldre omogehikt [försök aldrig en omöjlighet]; sörj aldre förtappadt ting, som du tröste [kan tro] dig aldre återvinna; tro aldre otroligt [ting]. Göm desse tre, då är du ej däre; »Mannen släppte Näktergalen. Näktergalen flög, och öpte [ropte] han [honom] sælughan [olycklig] vara, att han visste ej Näktergalen hafva [en] dyran sten och dighran [stor] i qvidi [buken], större än ägg struconis [af en struts]. Mannen bad fogeln åter till sin [sig] flyga. Foglen spottade åt mannen, och sade: Nu vet jag dig vara en däre, och enkte vitran [vitter, klok] af minom rådam. Du sörjer att jag är sluppen, som aldre kommer mer i dina händer; du frestar att få mig åter, som omöjligt är; du tror [hvad som är] omöjligt, att jag hafver större ägg än jag är sjelf; »Vid denna man, sade Barlaam, liknas de som afgudum trösta [på] — [män] så hemske [dumme] att de vänta stockar och stenar vara sins lifs gömare [beskyddare], — [ting] som män gömma undi sinom lasom [under lås och nyckel].» 613.

18. Bågen.

S. Johannes och Fogeln.

»En tima var en fogel sänd Johanni, och Johannes lät väl om han, och læk [lekte] med i handom. Der stod en sven när, och försmådde hans lat [uppförande], att gamlan karl lyste [det behagade] leka. Då [ändå] tänkte

tänkte han [så] med sig [sjelf], och torde ej tala»; »Johannes undistod [förstod] hans hjerta, och sporde svennen: hvi han hade Båge i hand? Svennen svarar: Till att skjuta djur och foglar med. Johannes bad han skjuta, och svennen sköt, entima [en gång] och flere sinnenom [gångar]. Sedan, Johannes bad [honom] ej mer skjuta. Då löste svennen Båge-strängen, och lät [kastade] Bågen åter å bak [på ryggen] ledig. Johannes sporde, hvi han så gjorde. Svennen svarar: att sälla [eljest] brister Bågen, och värder ej så stark som tillhörde [den borde vara]; »Johannes svarar: Så äro [så är det med] kränka [svaga] menniskor. Få de ej stundom lisa, då varda de thagher [strax] olustiga och tunga i Guds tjenist. Örnen flyger fogla högst; [än]då flyger han ej länge så högt, att han far ej stundom neder till sinna tharfwa [sina behof]. Stundom skall menniskan förlusta sig, och uppväcka sin lata lusta till Guds tjenist.» 157.

Se Helgedomar, Silfver-karet, Skepp, Tre Pilar, med många flera.

Formuler. Befrielse-formeln. 163. -- »Gud hjelpe», när någon nyser. 713.

Formosus, Påfve. Hans strid med Sergius; Sergius halslugger hans lik, afskär 3 fingrar derpå, och kastar dem i Tibern; Då liket bäres in i kyrkan, niga alla belåten det till mötes. 759.

Fortunatus i S. Patriks Skärseld. P. S. XXXV.

Fraugåendet emot helgon. Hindras af S. Savinianus. 461.

S. Franciscus. Hans möte med S. Dominicus. 795. -- Vänd från världen vid 20 års ålder. 800. -- Säljer sitt gods och flyr hemmet. 800, 801. -- **Järtecken.** En himmelsk röst ber honom lemna världen; Kysser Christus i en spetelskes hamn; Tilltalas af ett Kors. 800. -- Spår ofta. När han önskar det, komma folk till honom; Uppväcker en källa; Djeflar fly för honom; Ett guldkors ses stiga ur hans mun; Hans stol ses i himmelen; Får de 5 sår-märken (*stigmata*). 801. -- En som tviflar härpå såras genom handen, under att handsken är oskadd; Foglar höra honom predika; Predikar ehuru korsfäst; Vänder vatten i vin; Får bot; Hans lik gifver lif åt 5 män; Lös-gifver en fänge; Botar sjuka; Tviflarens död; Efter döden ses han som en stjerna. 802.

Frankernes stam-delning. 625.

Frankrike. Kristendomen nära utrotad der; Sixtus I sänder Peregrinus, som återtänder tron. 380. -- Tyglas af M. Antoninus. 383. -- Kristtåg dit under Maximianus. 508. -- Clovis och den underbara Krismen. 689. -- S. Arnulphus, hans släkt och under. 730. -- Pipin och Konunga-dottern. 731.

Fredrik I, Kejsare. Ödelägger Benevento och dess kyrka. 211. -- Han stämmas inför Guds Dom af de bortdrifna Helgonen, och dör. 212.

Fredrik II, Kejsare. Kejsardömet's strid med Påfvedömet; Detta varar ännu; Hans korståg; Påfven Gregorii falskhet. 827. -- Fredrik bannlyst 827, 828. -- Hans död i Firenzuola. 829.

Sv. Fornskr. Sällsk. Saml. IV.

Freds-templet i Rom. 64, 66.

Frisland. S. Wulfranus predikar här. 740. Se **Dopfunt, Wulfranus.**

S. Furseus och hans Skärselds-syn. P. S. 68.

Fyratio år. Se **Titus, Kejsare.**

Fångens räddning. Af S. Maria. 25. — Af S. Jakob. 168, 173, 175. — Af vår Herre. 246. — Af S. Marcus. 256. — Af S. Maria Magdalena. 276. — Af S. Franciscus. 802.

Fåret stulet och upptäckt. P. S. 7.

Föda. Se **Bröd, Guds-dom, Himla-föda.**

Födelse. De fyra sätt att födas. 62, 65. — De märkeliga tvillingarne. 702.

Förbannelse. De 6 barnens, af sin egen moder. 289. — Års-dansen. 880.

Förföljelse mot de kristne. Dess orsak. 150.

Gabriel och S. Maria. 820.

Galus, Kejsare. Gaius och Herodes. 111. — Hans lif och skaplygne. 304.

Galba, Kejsares, död. 309.

S. Gallicanus. Lofvar att intaga Dacien och Thracien, om han får **Prinsessan Constantia**, som lofvat lefva en helig jungfru, till gemål. 594, 906. — **Omvändes.** 592, 595, 908. — Får himmelsk hjälp. 593, 595, 908. — Öfvergifver världen och blir martyr. 596, 597, 910. — **Järtacken.** Bortdrifver djeflar och gör många under. 596. Se **Constantia.**

Gallenus, Kejsare. En grym man, de kristnes förföljare. 401, följ. — **Dräpt genom Aurelii svek.** 401. — **Dräpt af djefvulen.** 423.

Gallningar botas. Af S. Benedictus. 696.

Galt. En varg stjäler en fattig qvinnas enda galt; S. Blasius befaller odjuret att bära det tillbaka. 900. — Sedermera slaktar qvinnan sin galt för att föda S. Blasius i hans fängelse. 901.

Gamallel. Visar sig 3:ne gånger för Lucianus; Hans familje-grafvar. 282.

Gapning bebådar döden. 713.

Gaude Del Genetrix! 17.

Gelasius I, Påfve. Författar »Vere dignum» och många Hymner. 691.

Gengångarne. Manas till sina grafvar af S. Magnus. 876.

Georgius. Se **Göran.**

S. Germanus, biskop i Auxerre. Hans höga börd; Styr Auxerre. 904. — Vill dräpa S. Amator, som låtit nedhugga det hedniska träet i staden. 905.

S. Germanus, biskop i Capua. Hans själ förd till himmelen i en flod af ljus. 698.

Gerningarnes Vågska! efter döden. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, A. I.**

Geten i Helfvetet. P. S. 55.

Gift-drickning oskadlig. S. Johannes Evangelisten. 155. — S. Mathias. 245. — S. Göran. 494.

Gift-försöket. Emot S. Benedictus, med en förgiftad vinflaska. 697. Med etter-blandadt bröd. 695.

Giftermål. Såsom fast hjonlag, obekant för de gamle. 357.

Gilbert. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor. B, 12, C.**

Glas-karet. Se *Folk-Myther och Folk-Sager*, C, 1.

Glas-pelare. 349, 350.

Gloria in excelsis! Utvidgas af Påfven Thelesphorus, som insätter den i Messan; Han befäller att den skall sjungas på Jul-dag, tillika med 3 messor. 1000. — Påfven Simachus bestämmer att den skall sjungas hvar helgdag. 693.

Gloria Patri! Författad af S. Hieronimus. 628.

Glesor. (Se *Vers*).

Latinska. 17, 284, 602, 659, 690, 713, 714, 775, 797, 814, 843, 947.

Gotiska. 681.

Tyska. 8, 26.

Goterne. Tyglas af M. Antoninus. 383. — Underkufvas af Valerianus och Gallienus. 401. — Kejsar Valens gör dem till Arianer; Deras krig med honom; De bränna honom inne. 629. — Goterne i Rom, under Radgis (Radagisus) Alrikir (Alarik) och Askuluir (Ataulphus). 646. — Hjelpa Romarne emot Hunnerne. 681. — Totilas pröfvar S. Benedictus. 696. — Goterne belägra Rom, men slås af Justinianus. 703. — Goterne i Spanien öfvergifva sitt kätteri. 708. Se *Arragon*, *Didrik af Bern*, *Longobarder*.

Granträet, betecknar den Helga Anda. 92.

Gregorius I, den Store. Hans höga börd och stora lärdom; Upprättar 7 kloster. 711. — Hans sjuklighet försäskad: 1. Af hans hårda späkningar. 711. 2. Som straff för hans bön för Kejsar Trajanus. 716. — De Engelska trälbarnen i Rom. 712. — Hans väljes, motsträfvigt, till Påfve; Instiftar Gångdagar. 713. — Sänder Augustinus till England; Hans stora ödmjukhet; Hans gifmildhet emot nunnor och fattige. 714. — Bygger ett kloster i Jerusalem. 715. — Diktatyrko-sång och officia. 718. — Johannes Diaconus skrifver hans lefverne. 719. — Bestämmer att S. Paul-martyr-dagen skall hållas dagen efter S. Pehr-martyr. 110. — Hans loftal öfver Augustinus. 650. — **Järtecken.** Den skeppsbrutne och silfver-brickan. 712. — Ett ljus upptäcker honom, då han flydde Påfve-värdigheten. 713. — Bräddöden hämmas genom Gångdagen och Marias bild. 714. — Den fattige Eremitens lön. 715. — Et cum spiritu tuo!; Bedjer Kejsar Trajanus ur Helvete. 716. — Den halfva Hostian; Det bannlysta munk-liket; Den onde Påfvens straff. 717. — Petri Diaconi trohet och död; Gregorii och Ambrosii officia. 718. — Den svedde djefvulen. 719.

Gregorius II, Påfve. Skipar att fasta alla Thorsdagar i Fastan; Omvänder Thüringen. 737. — Låter predika kristendom i Sverige. 738. — Karl Martel hjälper honom emot Kejsar Leo II. 739.

Gregorius III, Påfve. Håller ett stort Concilium, och bannlyser Leo II, samt frigör Romarne från hans välde. 740.

Gregorius IV, Påfve. Skipat 8 dagars högtid vid alla Vår-Fru messor. 755.

Gregorius V, Påfve. Hette först Brim [Bruno]; Bannlyser Johannes XVI. 764. — Instiftar festen Alla Själars Dag. 765. — Landsförvises af Henrik II. 769.

Gregorius VII, Påfve. Kallades först Hildebrand. 776. — Spånorne i bokstafs-form, och deras spådom. 775. — Gregorius strider med den unge Henrik; Kejsarens dröm; Hildebrand ingår i kloster; Han blifver Påfve. 776. — Bannlyser Kejsaren. 777.

Grekland. Underkufvas af Valerianus och Gallienus. 401.

Gråmunka-orden. Se Clisterlianer-orden.

Gud och S. Cosmas. 514.

Guddomen och Mandomen. Bilder deraf: Färgadt kläde. 84. Yxe-hugget skadar icke sol-skenet på ett trä. 85.

Guds-dom (Ordaller). *Eld-prof:* Att träda öfver brännande jernhäll: Drottning Rapegund (= Cunigunda). 419. Att gå på glöder: S. Tiburcius. 479. Att bära eld i sin mössa: S. Britius. 637. Att bära glödande jern: Biskop Poppo. 762. S. Johan Döparens pek-finger, som han räckte emot Vår Herre då han sade *Ecce Agnus Dei!* kunde icke brinna. 55. Kättare-boken brinner, S. Dominici är oskadd. 791. Kättare-kjortelen brinner, S. Peder Predikarens är oskadd. 834. — *Föda:* Muns-biten som ordalium: S. Petrus Predicator. 832. — *Nattvarden:* Urbanus II använder Sakramentet som ordalium. 779. — *Vatten:* S. Dominici böcker sänkas, men upptagas oskadde. 797. Se **Altare, Arnulphus (Finger-ringen), Barn (ropet), Dionisius (Järtecken), Folk-Myther och Folk-Sagor, A, 1, Helgona-bref.**

Guds Ords herrlighet. 186.

Gudstjenst. På Grekiska, först i Hadriani tid. 378. — Skadar icke: Hustrun såld till djefvulen. 17. — Riddaren ypperst vid torneringen. 24.

Gultos själs uppenbarelser. P. S. XXXII.

Guld. Skapas af stenar. 152. — Dess föraktlighet. 153. — Emottages icke af S. Bartholomeus. 205. — Finnes ofta i skrin af trä. 236.

Guld-bägare. Se **Kalk.**

Guld-finger-doppel. Se **S. Elizabeth.**

Guld-hästar. I Chosroes' torn. 722.

Guld-karen med heliga ben. 283.

Guld-karet, det falska. 579.

Guld-klimpar. S. Nicholai gåfvor. 574.

Guld-plåt i en sten-kista. 743.

Guld-rings-lek. Se **S. Elizabeth.**

Guld-tornet och Chosroes. 722.

Gundelinus och hans Syn. P. S. XXX, 49.

Gundran, Fransk under-konung. Hans själ, i Vessle-hamn, uppdragar en skatt. 709.

Gångdagar. Instiftas af Gregorius den Store. 713, 714.

Gänge-Rolf. En Svensk man; Väljes till konung, af Nordmanna-hären; Får Karl Skalles dotter och hela Neustria; Bygger Rouen; Antager kristend. 758.

Gåtor. Se **Clemens, Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 5.**

S. Göran (Georgius). Född i Kappadocien. 490. — Kommer till Libia, och räddar konunga-dottern från Draken. 490—492. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, A, 2.** — Kungen och hans folk antaga Kristendom. 492. — S. Görans fyra lärdomar: 1. Att styrka kyrkan. 2. Att hedra prester. 3. Att höra Guds-tjenst gerna. 4. Att hjälpa fattiga. 492. — Omvänder Palestina. 493. — Följes af Dacianus i Spanien. 493, 494. — Omvänder Alexandria, Daciani hustru.

495. — **Halshugges.** 496. — **Järtecken.** Källan under hans altare. 492. — Jesus tröstar honom i fängelset. 493. — Två gånger dricker han etter, oskadd; Pino-hjulet brister; Pino-pannan svalnar. 494. — Eld från himmel uppbränner afguda-templet. 495. — Röstén från himmelen, angående alla som kalla på S. Göran; Visar sig till häst, i spetsen för de Kristne i Palestina, och slår Saracenerne. 496. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**, B, 6, B.

Hadrianus, Kejsare. Uppgifver Syria, Mesopotamia och Armenia; Nedbryter Jerusalem, och bygger Helias (*Ælia Capitolina*). 376. — Förbjuder att skada någon Kristen; Dör i Campania. 377.

Hafvet dränker Icke hellge. S. Christina. 505. — S. Cosmas och S. Damianus. 514. — S. Blasius. 902. — S. Vincentii lik simmar på hafvet. 474.

Hagel. I skepnad som en Jungfru med ett svenbarn i skötet, förkunnar Vår Herres födelse. 70.

Halshuggaren. Förlorar sin kraft att slå: S. Santillus. 57. — S. Euphemia. 510, 511. — S. Ambrosius. 641. — S. Martinus. 733. Se **Hand.** — Slår en annan i stället för Helgonet: S. Martinus. 630.

Hand. Fasthålls, men sedermera lössläppes och botas: Den ogudaktige Juda-biskopen vid S. Marias lik-bår. 15, 41. — Den vantro mannen, vid karet som innehöll S. Johannes Döparens hufvud. 54. Se **Halshuggaren.** — Afhuggen, återställes: Af S. Marcus. 255. — Af Vår Fru. 679. — Bevaras som en helgedom. 522.

Handsken oskadd, men handen såras. 802.

Hane. I Chosroes' Torn, en bild af den Helige Ande. 722.

Hedniska fester öfverföras på Kristna Helgon. Februas och Proserpinas ljus-fest till S. Marias Kyndelmessa. 9. — Hedningarnes Sjåla-fest i Februari på S. Pehr (Cathedra). 119.

Helande Kraft. Upptäcker eller bevisar Helgedomar: Kristi kors. 87. — S. Stephanus. 283. — S. Nicholaus. 578. — S. Alexius. 583. — S. Martinus. 634. — S. Dominicus. 796, 799. — S. Franciscus. 802. — S. Elizabeth. 806. — S. Olaf. 864. — S. Eric. 887.

Helena, Konstantins Moder. En Brittisk prinsessa; Tages till fru af Constantinus [Constantius Chlorus]. 533. — Omvändes till Judendomen. 80. — Reser till Rom med 140 visa Judar, af hvilka de förnämsta voro Abiater, Jonas, Godolias, Anuas, Doek, Kuse, Benjamin, Aroel, Jubal, Thera, Silion; Zambri; Sylvester öfvervinner dem alla med skäl och med ett järtecken. 80—86. — Helena och hela hennes följe antaga Kristendom. 86. — Hon reser till Jerusalem, tvingar en Jude benämnd Judas att visa stället der det Heliga Korset låg, och finner det der, tillika med andra Helgedomar. 88. — För S. Philips ben till Trier. 200. — Perser-kongen Chosroes bortför den del af Korset som hon lemnade i Jerusalem. 722. Se Aarons Staf, Korset, Manna, Naglar.

Helgedomar (ben, lik, m. m.) Flyttas: S. Peter och S. Paul. 396. S. Augustinus. 653. — Stjålas, utaf vördnad: S. Johannes Döparen. 51, 52. S. Peter och S. Paul. 108. S. Pehrs bojor. 115. S. Marcus 251. S. Stephanus. 285. S. Rusticus och S. Eleutherius. 344. — Upptäckas, bestämmas, bevisas, af: En

Syn; Fastandet; Deras inneboende Helande Kraft; En Röst från himmelen; Sammansmältning med andra dylika; Ljus-sken; Oljo-flytning; Vatten-flytning; Vällukt. Se ofvanstående ord, samt **Altare**, **Djur**, **Lik**. — Ännu i behåll, enligt Legendariets uttryckliga påstående: S. Johannes Döparens Ben, i Genoa. 51. S. Johannes Döparens Hufvud, i Poitiers. 54. S. Pehrs Staf, i Trier. 101. En Ring af S. Pehrs Bojor, i Maintz Kyrka, 115, (men enligt Hds. C, i Milano, 953, 6). S. Philips Ben, i S. Mathias' Kyrka i Trier. 200. S. Bartholomei Ben, i hans Kyrka i Benevento. 211. S. Marci egenhändiga exemplar af sitt Evangelium, i domkyrkan i Aquileia. 248. S. Clemens' Ben, i Clemenskyrkan i Rom. 363. S. Cosmas och S. Damianus' Ben, i Essen, Preussen. 517. S. Augustini Hjerter, ligger ännu i kristall, och hoppar då Tre-Enigheten omnämnes. 652. Kalkar af guld, gjorda af drickes-bägare hvarur presten drack som såg konung Arthur i Valhall. 686. Ampullan och Krismen, som en dufva förde från himmelen till Kejsar Clovis' dop. 689. Enligt Handskrifterne B och D, ligga S. Andreas' Ben nu i Konstantinopel. 962, 23. En del af det Bröd som blef till sten då det bakades S. Olafs Afton, är ännu i S. Olafs kyrka i Nidaros. 867. S. Eriks Hår-skjorta, i Upsala kyrka. 885.

Helgon. Helighet hos det ofödda Helgonet bebådas: Genom en Röst från en själ i Skärs-eld: S. Chrysostomus. 661. — Af en Ängel: S. Remigius. 688. — Af den hafvande moderns Dröm: S. Bernhard. 783. S. Dominicus. 792.

Helgona-besök. 633.

Helgona-bref. S. Peter omskrifver ett bref, som Leo I hade lagt på hans graf. 680. — En Ängel lägger ett bref på altaret i S. Ægidii kyrka, med uppgift på Karl-Magnus' synd och försäkringen om att den var förlåten. 752. Se **Altare**.

Helgona-bilder. Talande: S. Marias. 582, 586. Niga emot Formosi lik, när det bäres in i kyrkan. 759.

Helgona-blod. Helar sår: S. Savinianus. 462. S. Christopher. 502.

Helgona-dräpare. Se **Halshuggaren, Hand**.

Helgona-skepp. 523.

Helgona-tåget. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, I**.

Hellge Anda. Besöker martyrer i Dufvo-liknelse: S. Margareta. 550, 552. S. Gregorius. 718. Föreställes af en Hane. 722.

Helighet. Se **Helgon, Helgedom**.

Helvete. Beskrifves. *P. S.* 35. — Den första själ som kom dit var Abels. 91. — Lägst i helvete äro falska Kristne, ofvan dem Judar, öfverst Hedningar. 403. — Didrik af Berns själ i helvetets kittel. 700. — Trajanus Kejsare den ende som blifvit frigifven från helvete. 716. Se **Domen**.

Henrik I, Kejsare. Traditionen om hans födelse och äfventyr. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 10, C**.

Henrik II, Kejsare. Traditionen om hans Hustru och hans Guld-kalk. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, A, I, B**.

Henrik III, Kejsare. Eremitens syn. 774. — Kejsarens dröm om den unge Hildebrand. 776. — Tager Knut den Stores dotter till sin 2:dra [1:sta] drottning. 839.

Menrik IV, Kejsare. En våldverkare; Bannsat af Påfven Gregorius VII; Gör bot. 777. — Guds-domen med Sakramentet; Dör som sin sons fänge. 779.

Meraclius, Kejsare. Dräper Chosroes, och nedrifver hans gyldne Torn; Bär Korset tillbaka till Jerusalem. 723. Se Chosroes, Korset.

Hercules åkallas. 449.

S. Hermes, Romersk Consul. I fängelse för tron. 112. — **Järtecken.** Hans befrielse. 113.

Mermogenes. En stor trollkarl; Hans lärjunge Philethus blifver kristen. 163. — Föres bunden af djeflar till S. Jakob den Större. 164. — Han förstör sina magiska böcker, och antager kristendom. 165.

Herodes. Barnamordet. 35.

Herodes Agrippa. Hans saga. 111, 112. — Dräper S. Jakob den Större. 166.

Herodes Antipas. Han och Herodias dö eländige och lands-flyktige, och hennes dotter drunknar. 57, 303. — Orsaken hvarföre han blef ovän med Pilatus. 301.

Herodes-Släkten. Dansar vildt, hvar S. Johannes dag. 57.

S. Hieronimus. Hans vitnesbörd om Origines. 392. — Rymmer från Rom till Egypten; Flyttar till Bethleem; Öfversätter Gamla Testamentet; Lejonet, Anan och Köpmännen. 627. — Författar »Gloria Patri»; Hans dröm om hedniska böcker. 628. — Hans loftal öfver Augustinus. 650.

S. Hilarius. Hans strid med kättaren Liberius, Påfve; Hans predikan om Kristi guddom. 589. — **Järtecken.** Jorden reser sig under honom, och blir till en hög stol; Han uppväcker ett dött barn. 589. — Med sin Staf drifver han ormar från en landsträcka. 590.

Hilarius, Påfve. Skipar att ingen biskop må utnämna sin efterträdare. 687.

Himla-föda. Njutes af S. Anastasia. 487.

Himla-vägen. 699.

Himmel och Helvete, Se Domen,

Hind. Se Hjort.

S. Hippolytus. Utnämnes till S. Laurencii fångvaktare; Blir kristen. 411, 415. — Räddar S. Laurencii lik. 416, 421. — Pinas till döds; Jordas af presten Justinus. 422. — **Järtecken.** Förnyar ett afbrändt lär-ben. 424.

Hjerta. Med Kristi namn uppå: S. Ignacius. 371. S. Augustini hjerta ligger ännu i kristall, och hoppar när Tre-enigheten omtalas. 652. Hundehjerta i stället för mennisko-hjerta. 218. Hare-hjerta i stället för barnahjerta. 771.

Hjort. Med Kors och Kristi liknelse emellan hornen, visar sig för S. Eustachius. 372. — En Hind gifver di, 2 gånger om dagen, åt S. Ægidius. 751.

Hjul. Brister, när ett Helgon pinas derpå: S. Göran. 494. S. Christopher. 501. S. Eufemia. 510. S. Catharina. 538. Dräper bödlarne. 510, 538.

Holger Danske (Ödgerd). Tagen såsom gisslan af Karl-Magnus; Blef eu af de 12 'iamnungha', Pairerne vid hans hof. 746. — Var son till den Danska drottning Thyre Danebod. 747.

Holsten. Intages af Karl-Magnus. 746.

Horn växande ur hufvudet. Henrik III:s dröm härom. 776.

Hostian. Se Nattvarden.

Hostiarius. Se Calus, Påfve.

Hufvud. S. Paul, efter sin halshuggning, löser Plantillas hufvud-duk från sitt hufvud. 128. — S. Dionisius bär sitt eget hufvud efter döden. 344. Se S. Macharius.

Hund. Då en hafvande qvinna drömmer, att hon föder en skällande Hund, betyder det att hon skall bära en vidt omkring predikande helig man: Om S. Bernhard. 783. Om S. Benedictus. 792. Se Djur, Simon-Magnus-Sagan.

Hungersnöd afvärjes. Af S. Marcus. 257. — Af S. Laurencius. 417. — Af S. Benedictus. 697. — Af S. Dominicus. 794. Se Hvete-korn, Korp.

Hunnerne. Romarne skingra dem, med Goternes hjälp; Marcianus drömmer, att Hunne-kungens båge är bruten. 681. — Belägra Köln, och dräpa S. Ursula samt 11,000 andra Kristna. 683.

Hus fränröfvas kyrkor. 418.

Hustrun som räddades från djefvulen. Af S. Maria. 18. — Af S. Cosmas och S. Damianus. 516.

Hvete-korn underbart förökes. Af S. Nicholaus. 575. Se Hungers-nöd, Korn.

Hvlla efter pina. Se Sängens mjukhet.

Hviskadtt ord. Dräper en tjur, men kan icke göra honom lefvande igen. 85.

Hvita hår i ögonbrynen. Efter att S. Olaf hade gifvit ögonen tillbaka. 870.

Hymner till kyrko-bruk. Först diktade af S. Ambrosius. 641.

Hängfärdig man räddas. Af S. Paul. 130.

Hängning kan icke dräpa. Tack vare S. Maria. 26. — Tack vare Jakob den Större. 170. — Tack vare S. Olaf. 871.

Häst. Straffet att dragas vid Häst-svansen: Mordbrännaren i Florens. 176. S. Hippolitus. 422. Kejsarne Leontius och Tiberius. 735. Se Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 6, 7, 9.

Häst och Vapen. Järtecknet med Riddaren som icke sålde dem. 748.

S. Ignacius. Biskop i Antiochia; Brefvexlar med S. Maria; Han skref först Antifoner. 368. — Fängslad af Trajanus; Hans bref till de Kristne i Rom. 369. — Pinas af Trajanus. 370. — Hans tal, då han kastades för lejonnen; Trajanus ångrar hans död. 371. — **Järtecken.** Hör ängla-sång öfver ett berg. 368. — Då hans hjerta sönderskars, sågs Jesu Kristi namn skrifvet öfverallt derpå. 371.

Indien. Befares och omvändes af S. Thomas. 181—9.

Innocentius I, Påfve. Inrättar Lördags-fastan; Stiftar att gifva Pacem i messan; Befaller att både Kristna och Hedniska barn skola döpas. 645.

Innocentius III, Påfve. Håller ett stort Concilium. 791. — Stadfäster Dominikaner-orden; Hans dröm om S. Dominicus; Hans död. 792.

Innocentius IV, Påfve. Håller Conciliet vid Lyon; Bannsatte Fredrik II. 828. — Författar Petri Predicatoris lefverne. 830.

Invigning. Se Calus, Påfve.

Irenæus, biskop i Leyden. Hans bestämmelse om Nöddop. 388.

Irene. Se Constantinus VII.

Irland. Dess omvändelse. *P. S.* 3. — *Leg.* 676. — Får 3 stora gåfvor genom S. Patrik. *P. S.* 4. — Skall förgås 7 år före Domedagen. *P. S.* 4. — Befrias från Etter och giftiga djur. *P. S.* 5, 6. — Kejsar Vitellius dräpes der. S. Beda har beskrifvit S. Patriks mödor. 742.

Irlands 3:ne gåfvor. 1. Alla Irländare som trodde på Gud, skulle dö ångerfulla. 2. Hedningar skulle aldrig förderfva landet. 3. Ingen skulle lefva der, då Domedagen kommer. *P. S.* 4.

S. Jakob den Större. Predikar i Spanien; Återvänder till Judea. 163. — Hans strid med troll-karlen Hermogenes. 163, 4. — Dräpes af Herodes Agrippa. 166. — **Järtecken.** Hans svett-duk befriar Philetus. 163. — Han botar en sjuk. 165. — Hans ben trycka ett märke på en sten. 166. — Vilda tjurar blifva spaka, och föra hans lik till Compostella. 168. — Bryter en fånges jern, och låter honom hoppa oskadd från ett högt torn. 165. — Mannen med Syndabrevet i Compostella. 168, 169. — De falska vännerna och liket, eller den underbara ridten. 169. — S. Jakob räddar en oskyldig som hängdes. 170. — Djefvulen och sjelf-spillingen. 171. — Mannen som lemlästade sin egen kropp. 171, 172. — Den utmattade Pilgrimen och den lånta Åsnan. 172. — Tornet som böjde sig; Den barmhertige Riddaren hulpen emot djefvulen. 173. — S. Jakob bespisar en Vallareman. 174. — Borgaren som inga kedjor kunde binda; Svennen som räddades ifrån bål och brand. 175. — S. Jakob gifver seger öfver de otrogne. 176.

S. Jakob den Mindre. Hans likhet med Vår Herre. 193. — Hans slägt. 194. — Predikar, och blir förste biskop i Jerusalem. 194, 311. — Tilläts ingå i Sanctum Sanctorum. 195. — Lemlästas af Judarne. 196. — Hans sista predikan. 197. — Hans martyr-död i Jerusalem. 198. — **Järtecken.** Vår Herre visar sig för honom. 195.

Jern. Bringas till att flyta. 695. Se Bly.

Jern-bordet. Diocletiani plog-jern. 470.

Jern-bron. Se Folk-Myther och Folk-Sagor, C. 12.

Jern-börd. Se Eld-prof (under Guds-dom), Mjöl.

Jerusalem. Järtecknen der, innan dess fall: 1. En brinnande stjärna (komet); 2. Ett stort ljus om altaret; 3. En Qviga framföder ett lamm vid altaret; 4. Krigsfolk sammandrabba i skyn; 5. Under många år ropte en man: Ve! Ve! 311. — Dess förskräckliga hungersnöd. 316. — Intages af Romarne. 312, 313, 317. — Blodbad och tråldom; Judarne försöka förgäfves att återuppbygga sin stad. 318. — Staden brytes helt ned af Hadrianus. 376. — Nära derinvid, uppbygger Hadrianus ett nytt Jerusalem, kalladt Helias (*Ælia Capitolina*), der ingen Jude fick bo. 376, 377. — Här bygges ett kloster af S. Gregorius. 715. — Järtecknet med Tempel-dörrarne och S. Maria Egyptiaca; S. Maria-belätet i kyrko-gården. 455. — Järtecknen när Kejsar Heraclius återför det Heliga Korset. 723. — Staden intages af Balduin I. 778. — Återtages af Saracenerne. 782.

Joachim och Maria. 3, 4.

S. Johannes Döparen. Hans lof; Hans fest-dagar. 49. — Jemngod med Evangelisten. 50. — Var dräpt om Påske-tid; Kejsar Julianus uppgäfvit hans ben; Flere hans ben dyrkas ännu i Genoa. 51. — Hans Hufvuds flyttningar till Sebaste, Emisena, Chalcedon, Constantinopel, Poitiers. 52—54. — Hans Pek-finger kommer till Normandiet. 55. — Hans Tumme visar sig i Frankrike, med 3 blods-droppar. 55, 56. — Hans ben finnas i Kejsar Marciani dagar. 681. — **Järtecken.** Visar sig för sin dyrkare, för att afböja strid med S. Johannes Evangelisten. 50. — Visar 2:ne munkar hvar hans hufvud ligger; Befaller att hans hufvud skall vårdas af en fattig man. 52. — Uppenbarar sitt hufvuds gömställe åt S. Marcellus. 53. — Straffar en vantro; Hans hufvud uppväcker döda, m. m. 54. — Hans Pek-finger kan icke brinna; Sänder sin Tumme till en fru. 55. — Lofvar att hjälpa Longobarderna. 56. — Räddar Santillus från halshuggning. 57.

S. Johannes, Evangelisten. Jemngod med Döparen. 50. — Asiens Apostel; Pinad af Domitianus; Bannlyst till Patmos; Skrifver derstädes Apokalypsen. 149. — Kommer tillbaka till Ephesus. 367. — Hans sista bud-ord och död. 158, 159. — **Järtecken.** Hör Jungfru Maria samtala med sin son i himmelen. 43. — Visar sig för sin dyrkare, för att bilägga striden angående S. Johannes Döparen. 50. — Uppreser Drusina från döden; Sammansätter de brutna ädelstenarna. 151. — Skapar guld och gemmer utaf stenar och grenar. 152—154. — Gifver lif åt en yngling; Nedbryter Dianas tempel. 154. — Dricker gift oskadd, och omvänder Aristodemus; Hans Kjortel uppväcker döda. 155. — Röfware-höfdingen. 156. — Johannes och Fogeln. 157. — Kristus visar sig för honom. 158. — Himla-ljus öfverstrålar den döende Johannes; Manna bryter fram ur hans graf; S. Edward af England, och S. Johannes i stafkarls liknelse. 159. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 9.** — S. Johannes visar sig för Kejsaren Theodosius. 639. — Visar sig för S. Elizabeth af Ungern. 810. — Blir bikt-fader för henne. 825.

S. Johannes och S. Paulus. Tjena Prinsessan Constancia. 594, 900. — Omvända Gallicanus. 592, 595, 903. — Bortgifva sin egendom och halshuggas. 593, 599, 912. — **Järtecken.** Visa sig för en from qvinna. 600, 914. — Djefflar plåga Terenciani son, men då fadern erkänner sig hafva dräpt Paulus och Johannes blifver sonen frälst. 913.

Johannes I, Päfve. Förmenar Kättarne messo-sång. 700.

Johannes Chrysostomus. Se Chrysostomus.

Johannes Diaconus. Järtecket med den svedde djeffvulen. 719.

Jordan-floden. Scenen för Maria Egyptiaca's saga. 454—457.

Jord-bäfnig. Vid martyrs pinor och afguda-templens fall: Vid S. Agathas pinor. 428. Vid Vitus och Modestus' död. 526. Vid S. Margaretas pinor. 543. Vid S. Agnes' död. 571. Det rika Slottets uppsväljande 642. I Johannes XVII dagar. 767.

Jord-frukter. Se Eutychianus.

Josaphat. Se Barlaam.

Joseph. Hans blomstrande Staf. 6. — Förer Maria till Bethleem. 45.

Joseph af Arimathia. Legendan om hans begrafning och återfinnande vid lif. 318. Se *Folk-Myther och Folk-Sager*, B, 8.

Josephus. Hans beskrifning om Järtecknen i Jerusalem. 311. — Hans krigs-äfventyr; Josephus och Vespasianus. 314. — Josephus och Titus. 315.

Jovianus, Kejsare. Vald efter Julianus; Förklarar sig vara en Kristen; Under honom återvända hären och folket till den rätta tro. 606.

Judas, Apostel. Predikar i Mesopotamien och Pontus; Möter Simon i Persien. 233. Se *Abgarus, Simon och Judas*.

Judas, Förrådaren. Se *Folk-Myther och Folk-Sager*, B, 10, A.

Jude. Juden och Theophilus. 28. — Jude-pilten i elden. 22. — Juden som dräpte Kors-belädet; Juden vid djefla-mötet. 724. — En Kors-signad Jude är ett tomt kar, och ändå försegladt. 725.

Judea. Gör uppror emot Rom; Vespasianus sändes dit. 308. — Tyglos af Hadrianus. 376.

Jul, Jul-dag, Jul-tid. Ordets ursprung. 61.

Julianus, Kejsare. Låter uppgräfvä och bränna S. Johannes Döparens ben. 51. — Blir Landshöfding i Gallia. 597, 910. — Gaf sig i kloster, af fruktan för Constantinus Junior. 591, 597. — Stjäl kloster-dyrbarheter. 591. — En krona faller på honom, och han upphöjes till Kejsare. 592. — Gör rep-karlen Valentinianus till riddare. 609. — Befaller att igenstänga eller nedbryta Kristna kyrkor. 592. — Dräper S. Johannes och S. Paulus. 593, 599. — Förföljer de Kristne. 601, 910. — Hans tåg emot Persien; Hotar S. Basilius och staden Cæsarea. 601. — Vid döden, kastar han sitt blod emot himmelen, och ropar: »Nu hafuir thu wnnit, galilee!»; Perser-konungen får hans lik, kastar buken för hundarne, och gör ett sadel-täcke af hans hud. 602. — **Järtecken.** Lär svart-konsten, och ser djefvulen. 597, 591. — Blifver genom sin konst en Senator, fastän okänd. 591. — En munk qvarhåller en af Juliani djeflar i 10 dagars tid. 592. — S. Basilii bön. Julianus dräpes i sitt tält af den skrin-lagde S. Mercurius. 601. Se *Folk-Myther och Folk-Sager*, B, 6, D.

Julianus, Hednisk Domare. Se S. Christina.

S. Julianus, Predikare-broder. Sjuk i Pavia; Priorn förkunnar hans snara död; Hans glädje-sång. 257. — S. Marcus visar sig för honom i sömnen; Ängla-besöket, och den ljufva döden. 258.

Jupiter. Åkallas förgäfvess. 449. — Jupiter och Venus betyda elementerne. 468. — En tjur med guld-horn offras honom. 526. — Terencianus bär hans bild till S. Johannes och S. Paulus att dyrkas. 599.

S. Justina. Dotter af en hednisk flamen, antager Kristendom. 445. — Hennes kyskhet frestas af Cyprianus och af djeflar. 445—447. Se *Folk-Myther och Folk-Sager*, B, 11. — Hon viges till Abbatiassa; Hennes pina och död; Hennes ben föras till Rom. 449. — **Järtecken.** Hennes strid med djeflar. 446, 447. — Cyprianus i fogel-hamn. 448. — Oskadd i kokande olja. 449.

Justinianus I, Kejsare. Intager många länder; Förbjuder Kättare att vara riddare; Samlar Romar-rätten. 702. — Bortdrifver Goterne. 703.

Justinianus II, Kejsare. En god herrskare; Leontius afsätter honom, och afskär hans näsa; Leontius afsättes af Tiberius Absimar; Med Bulgarernes

hjälp, vinner Justinianus sitt rike tillbaka, och dräper inkräktarne; Hvar gång han snyter sig, låter han halshugga en förrädare. 735. — Dräpes af Philippicus. 736.

S. Justinus. Jordar S. Laurencius. 416. — Jordar S. Hippolytus. 422. — Döper och begrafver Triphonia; Döper 47 riddare. 423.

Justinus I, Kejsare. Låter nedbryta Kättarnes kyrkor. 694.

Justinus II, Kejsare. Herrskar i 11 år, och gör Tiberius till sin efterträdare. 707.

Jätte. S. Christopher. 497—502.

Kalk. I dröm-konsten betyder ett år. 775. — Urbanus I bestämmer, att Altar-kalken får vara af guld, silfver eller tenn. 391. — En sönderslagen Kristall-kalk blir hel, genom S. Laurencii åkallan. 417. — Djefarne kalla en **Kyrko-kalk** en Gryta. 420. — Guld-bägarne som hämtades från Troll-folket skola göras till kalkar. 686. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 13.**

Kamel. En Kamel talar med mensklig tunga. 515. — Lejonet, köpmännen och kamelerne. 627.

Kappa. Se **Mantel.**

Karl Magnus. Son af kung Pipin. 730. — I hans tid återförenades Rom och Konstantinopel. 739. — Påfven Adrianus I begär hans hjälp; Karl kommer, besegrar fienden, och offrar sina riken till Romerska Stolen; Öfvervinner Holsten och Danmark; Får Danska kunga-sonen Ödgerd [Holger Danske] som gisslan. 746. — Svär att hämnas Påfven Leo III; Gör Påfvens fiender biltoga. 747. — Helsas som Roms Kejsare och fader. 748. — Krönes der. 747, 748. — I hans tid skilja sig Romerska och Österländska kyrkan; Dör, och begravnes i Aachen. 749. — Järtecknet med Stallbröderne, eller den falske Riddarens straff. 748. — Karl-Magnus och S. Ægidius. 751—754. Se **Ægidius.** [Detta äfventyr berättas vanligast om Karl Martel.]

Karl Martel. Bistår Påfven Gregorius II emot Leo II. 739.

Karl Skalle. Får Franska riket. 756, 757. — Gifver Neustria och sin dotter till Gänge-Rolf. 758.

Karolemannus. Son till Pipinus Crassus. 730. — Vigd till klerk i S. Benedicti kloster. 744.

Kejsare-val. Verkställas af Ärkebiskoparne af Maintz, Trier och Köln, samt Hertigen af Saxen, Markgreffen af Brandenburg och Pfaltsgreffen af Böhmen. 770.

Kittel-omfamningen. Dulcitius omfamnar kittlar och pannor i stället för jungfrur. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, C, 2.**

Kjortel. Vår Frus, beskyddar en stad. 16, 17. — S. Johannes Evangelistens uppväcker 3 döde. 155. — En död jungfrus, lagd på S. Stephans altare och sedan på hennes lik, gifver henne strax lif. 288. — Kristi Kjortel bäres af Pilatus, för att afvärja Tiberii vrede. Först när den afklädes honom kan Tiberius dömma brottsligen. 302. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, C, 9.** — S. Ægidii Kjortel botar en sjuk. 750. Se **Linda, Mantel.**

Kloster-prester. Få rättighet att binda och lösa. 721.

Knut den Store. Äfventyret vid hafs-stranden. 773. — Hans dotter giftes med Henrik III. 839.

Ko. En otam, på Skärselds-bron. *P. S.* 31.

Korp. Föder S. Paulus Eremita. 404.

Kors. — Helga-Kors-Sagan,

samt dess nyare förändringar och fortsättningar.

[Första uppräningen till denna Saga fins i *Evangelium Nicodemi*. Vi bifoga, på Svenska, det hithörande stället (Nicodemi Evangelium. Öfversättning af Pehr Tolleson. Stockholm 1818, 8:vo, ss. 65—67). — Grekiska originalet och de gamla Latinska versionerna äro alla inbördes olika. Se det förra i Tischendorfs *Evangelia Apocrypha*, s. 303; de sednare samst. s. 372. — Den något yngre Latinska Sagan som är här mera omedelbart begagnad af de Svenska Legendskrifvarne, isynnerhet i den sednare uppteckningen (Hds. D, IV), har Tischendorf ännu icke utgifvit; men i manuskript finnes den i min Samling, och visst i mångfaldiga andra biblioteker.]

[»Men när den först skapade Fadren Adam hade detta hört, att Jesus hade blifvit döpt i Jordan, ropade han till sin son Seth: Berätta dina barn, Patriarkerna och Profeterna allt hvad du har hört af Öfver-Ängelen Michael, då jag sände dig till Paradisets portar, att du skulle bedja Gud och han måtte smörja mitt hufvud, när jag var sjuk. Då gick Seth närmare fram till de heliga Patriarker och Profeter, och sade: När jag Seth bad till Herran vid Paradisets portar, så då syntes mig Herrans Ängel Mikael och sade: Jag är af Herran sänd till dig, jag är beställd öfver menskliga kroppen (att den vårdas). Seth, jag säger dig, hör upp, att bedja Gud och bönfälla med tårar om trädets barmhertighetsolja, hvarmed du vill smörja din fader Adam vid hans hufvudsmärta; ty du kan den alldeles icke erhålla intill de sista dagar och tider, in till fem tusen och fem hundra år varda uppfyllda, då skall den huldrikaste Guds Son komma på jorden, att åter uppväcka Adams menskliga kropp och jemväl (andra) dödas kroppar, och han sjelf, när han kommer, skall varda döpt i Jordans vatten, och då, när han skall gå upp utur Jordans vatten, skall han smörja alla som tro på honom, af och med sin barmhertighets olja, och hans barmhertighets olja skall vara för deras slägte, som af vatten och den helige Anda skola födas till evinnerligt lif. När då den huldrike Guds Son, Christus Jesus, skall komma på jorden, skall han införa vår fader Adam i Paradiset till Barmhertighetens träd. Men när alla Patriarker och Profeter hörde allt detta af Seth, fröjdade de sig ännu mer.】

A.

»Skrifves i läst Nichodemi [Nicodemi Evangelium] huru det Helga Kors hittes först.» 88.

B.

»De ligno Domini.

»Efter det at Adam var utvräken af Paradis, och Gud hade lofvat honom Miskunnena Olio [Miskundsamhetens,

Barmhertighetens Olja], och minskas skulle hans ångest och genwærdha [olycklighet], då kom han i en dal som het Ebron. Der tålde han mykla tvång, så att sent är deraf att säga. Då fingo Adam och Eva tillsammans 30 söner och 70 döttrar, utan [utom] Abel och Kain. De växte och föddos upp vid thera sœrffwodhe [deras arbete]. Sedan de hörde att Gud var till, då togo de [att] offra honom af thera sœrffwodhe. Derföre att Gud älskade Abels offer, då hade Kain mykla afund vid honom, och omsider drap han Abel sin broder. Då Adam hörde det, då öktes honom hans anger [ånger, sorg], och [han] tog att afvita [förebrå] sina husfru Eva, och sade så: Allt illt hafver jag fånget fore [medelst] thæssas kono [denna qvinna]; fore henne var jag utkastad af Paradis; fore henne drap broderen sin broder, och aldre [aldrig] skall jag oftare thydhas [handla kärligt emot] henne, och ej barn med henne afia; och skiljdes [de] åt, gråtande och illa låtande.» 89, 90.

»Hundrade år var thera skilnadher [deras skiljamesa]. Derefter bød Gud Adam att han skulle taga sina husfru Eva igen, och älska hona med fullkomlig älskog. Adam tog åter sina husfru Eva, och fingo samman en son ther [hvilken] het Seth. Han växte och gjordes kär och lydig sinom fader.» 90.

»Adam, sjuk vorden af elle [ålder], sände sin son Seth till Paradis, att bedjas af Guds ängel läkedom, oleum af Miskunna [Miskundsamhetens] trä.» 88.

»Sedan Adam hade lefvat 900 år och 2 år och 30, i them [den] dal som heter Ebron, då tog han att sjukna, och rygdhe sik [? beklagade sig, sörjde] mycket, och kallade till sig Seth sin son, och sade så: Min käre son, kom till mig, och jag vill sända dig till den ängel ther Cherubin heter; han gömmer [vaktar] Paradis med brinnande svärd. Seth svarade: Redo är jag,

»Michael svarade honom: Ey thorf [må] din fader vänta sig böter [bot, hjälp] förr än 5000 år äro omgångne; utan [i stället därför] jag får [lemnar] dig en qvist af thy trä thin fadher at aff [hvarutaf din fader åt] förbjudna frukt. Qvisten skall du sätta, rotfast, å Libano-berg. Den tima qvisten bär frukt, då får din fader böter.» 88.

säg mig hvad jag skall säga honom. — Hit [Finn] Cherubin, och säg honom af min ryghleek [P klagan, sorg], och bed honom gifva mig någon kunleek [kunskap] af Miskunnena Olio, som Gud jätte [lofvade] mig då han vrok [vräkte, dref] mig ut af Paradis, och i detta ynkeliga lif. Sedan Seth var redo, då kände [visade] Adam honom vägen, och sade så: Gack öster af thessom [denna] dal, och genast finner du en grönan väg, och han leder dig til Paradis, och å dem vägen finner du blek[a] fotspår — som de voro bränd[a] — och det är min[a] fotspår och thinna modher [din moders], och äldre växer gräs å dem medan verden står, fore våra synder[s] skuld.» 90.

»Derefter gick svennen åstad, och kom till Paradis. Då han kom dit, då syntes honom Cherubin, och sporde: hvi han var der kommen. Seth svarade: Min fader är mycket gammal och illa sjuker; han viste mig hit, och bad dig att du skulle göra honom någon kunleek [underrättelse] af Miskunnena Olio, som Gud jätte honom då han vrok han [honom] ut af Paradis. — Ängelen svarade: Gack till Paradis' port, och se och skåda at hyggelika [uppmärksamt] allt som der är inne. — Seth gjorde som Ängelen bød honom, och læt [stack] in sitt hufvud, och såg der så mykla fæghrind [prydelse, pragt, skönhet] och [så] mycken fägnad, att ingen tunga gitter der af sagt. Der såg han ena Källa, skära och rena, och fyra floder rinna ut af henne, som så heta: Fison, Gion, Tigris och Eufrates. De fyra floder rinna kring-om alla wærlidina [hela verden]. Öfver the källan såg han ett Trä stånda, mycket bark-löst och blomster-löst. Då Seth såg det, då gret han, thy att han visste att det var fore [för] hans faders och

moders synda-skuld. — Då han såg in annat sinn [andra gången], då såg han en Orm krypa om det samme træet. — Då han såg in tredje sinn, då såg han ett Trä mycket högt, [så] att dess höghlekir [höjd] tog upp till Himmelen, och öfverst i Træno [Träde] såg han ett Barn, [så]som det vore natta-gammalt. — Då såg han neder genom jorden, och såg neder till Helvites, och såg han under dess trä[ets] rotom [rötter] sins broders själ Kains [*Min latinska handskrift har den riktiga läsarten: »ibi recognouit animam fratris sui abel»*]. Då rygdhe [? beklagade] han sig mycket. — Derefter då kom Ängelen till honom igen, och sade honom blid ansvar [gaf honom vänliga förklaringar] af thy som han hade der sett, hvad det hade att [be]tyda som han hade der sett: — Det barn som du såg oppe i træno, det är sanner Guds son i Himmerike. Han[be]gråter synder och missgerningar dins faders och thinna [din] moder, och två af dem dera synder med sinom tårom. Han är the Miskunnens Olia ther Gud jätte dinom fader, och hans miskund kommer till din fader och till din moder och till alla dem som efter dem födas. — Än [men] ingen tunga gitter sagt af the fæggrind och hugnad som han der såg inne. 91, 92.

»Sedan fick [gaf] Ängelen honom tre äpple-kärnor, de som i Paradis voro växte [vuxne], och sade honom så, att hans fader skulle dö å tredje dagen derefter — och tag hans lekamen, och jorda han [honom], och lägg under hans tunga dessa tre kärnorne, och af dem skall tre Trä uppväxa; det första är Cedrus, det är det högsta trä i verlden är, det hafver att teckna [det betyder] *Fadern*; annat är Cipressus, det

»Seth kom åter, och hitte sin fader dödan, och satte Qvisten rotfastan öfver sins faders graf, och växte Qvisten, och vard stort trä, till Salomon Vise byggde Guds Mönster [Tempel]. Då höggs det neder med androm dyrastom trän till Mönstrins byggning.» 88.

det är sötast och bäst luktande, och det hafver att teckna *Sonen*; det tredje är Gran, hon är lätt, och det tecknar *den Helga Anda*. — Derefter skiljdes de åt.» 91, 92.

»Och Seth for som mest han måtte, och kom till sin fader, och sade honom allt det som han hade sett och hört. Då var Adam mycket glader, och log [der]åt, ey utan en tiidh thet sama sin [men detta var den enda gång han log] i allan sin ålder [lif], och sade så: — Min Herre! nu ledes jag att lefva, jag bedjer dig [O Gud] att du tag af mig mitt lif! — och å samme dag dog Adam, och Seth jordade honom som Ängelen hade honom sagt, och genast runno [hastigt uppväxte] upp trän, och växte alna-höga. Och sedan stodo de frå dem [den] dag, och till [att] Noe kom, frå Noe dagar och till Abrahams dagar, frå Abrahams dagar och till Moyses' dagar.» 92.

»Sedan Moyses kom af Egipto-land, och Pharao konung och all hans här var neder-sunken i Röda Hafvet, då kom Moyses till Ebrons Dal. Der hitte han tre Telningar alnahöga stånda, och tog dem grötelika [sorgligt] upp, och sade så: Sannerliga hafva dessa tre telningar att [be]tyda — Fader och Son och den Helga Anda; och [han] svepte dem i rent silke, och skrinlade dem, och förde dem med sig, och var mycket glader af tholke [ett sådant] fynd; och allt det som dem kom när, det [som] sjukt var, det fick böter [bot, helse]. Derefter kom Moyses till ett berg som het Tabor. Der plantade han de telningarne, och grof der sedan sin graf, och for [nedsteg] så i hona [henne], och dog der.» 92, 93.

»De tre telningarne stodo der när honom i 1000 år till dess att David

vard konung i Judea. Om ena natt, då kom Guds ängel till honom, och sade honom, att han skulle fara in i Arabia, till det berg ther [som] Tabor heter, och taga der de qvistarne, och föra dem till Jerusalem. Och å nionde dagen kom han till det berget, och hitte der qvistarne, och tog dem upp med mycken pris och lofsång, och hvar de fördes gjordes mycken järtecken there skuld. Å nionda dag kom David konung till Jerusalem, och lade dem i en lönlig stad [ställe], till morgonen, och läste väl om dem [inneläste dem]. Om morgonen, ville han dem upptaga med mycken pris, och planta dem i en värdigare stad. Då stodo de der så rotfaste, som de hade der ståndit af ålder. Då konungen såg det, då lofvade han Gud, der tolik järtecken gör och mang annor; och då voro de tre qvistarne sammanväxte i ett trä, och gjorde [han] sedan en fager mur om de qvistarne. Och det samma trä som Vår Herre sjelf [så underbart] plantade, stod der, och växte i 30 år; och hvart ett år då lät David konung göra en Ring af silfver om träet, till dess att han ville veta huru mycket det träet växte om året. — Sedan fram voro lidne 30 år, då tog David konung idhra [ångra] sina synder och missgerningar, och gick under det samma träet, och gret sina synder, och tog att läsa Psaltaren. Och sedan han hade läst och lyktat [slutat] Psaltaren, då började han att bygga Guds Mönster; och forthy att han var mandråpare, då ville ej Gud att han skulle det fullkomna, och sade så till honom: — David, ej må du mitt hus fullkomna, thy att du äst mandråpare. David svarade och sporde, ho det skulle fullkomna. Rösten svarade: Salomon din son skall det fullkomna. Och deraf understod David

»Ingen timmerman gat thy samma trä fangit rät lag [kunde få det att passa], utan hvar det lades då var det antingen ofangt eller ofskämt [för långt eller för kort].» 88.

»Män wreddus [vredgades] vid, och kastade bort träet, och låg [det] till drottningen af Saba kom till Jerusalem.» 88.

»Hon sade Salomon, som Gud henne viste: — Se der ett underligt trä — och sade, att — å thy trä skall en man död tåla omsider, och för hans död [skall] allt Juda-rike förderfvas.» 88.

»Salomon lät gräfva träet djupt i jorden, till der grofs en sjö-damm till mönstersins tjänst, att två Guds offer,

konung att han skulle ej länge lefva, och kallade till sig de visnate män som i Judea voro, och bad dem hörsämja sin son Salomon, thy att Gud sjelf valde han till konung. — Efter David konungs död, då vard Salomon konunger, och fullkomnade Guds Mönster å 32-dra året.» 93, 94.

»Då det var allt fullkomnad, då var en Bjelke afaat [för kort], som de skulle hafva i Mönstret, och foro [de] om marg berg och skogar, och funno intet trä så långt som dertill hörde. Då huggo de opp [ned] det samma träet som helgad var, och förde det till Guds Mönster, och märkte det, och gjorde Bjelken 32 alnar lång. Då de baaro [buro] han till den staden [plats] som han skulle ligga uti, då var han längre än tillhörde; och då de hade af honom huggit, då var han stäckre [kortare] än tillhörde; och ehvar de lade han, då var han antingen längre eller stäckre än tillhörde.» 94.

»Då de hade det sagt konungen, då lät han bära Bjelken in i Mönstret med mycken pris, och bad att alle skulle ära han [den], och de gjorde som han bad. Sedan kom der en qvinna och het Maximilla.» 94.

»Och hon sattis [satte sig] neder å Bjelken, och iæmskyt [strax] brunno all[a] henna kläder af henne; och hon kallade å Jesum Christum, och bad han hjelpa sig; och dermed släktes elden. Då Judar hörde hona kalla å Jesum Christum, då togo de hona, och stenade hona ihel; och hon var den förste martyr, forthy att hon tålde först martirium och pina för Jesu Christi namn.» 94, 95.

»Sedan togo de den Bjelken, och kastade han uti ett fly, det som het Probatica Piscina. Då ville ej Gud att

som kallas i lästen [skriften] Probatica Piscina.»

»Den tima Vår Herre predikade, flöt upp träet frå grundom, och bötis [gafs bot] hvarn dag eno siwko folke [åt en sjuk menniska] som först löghadis [tvättade sig] i vattнено, såsom skrifves i läst Johannis [Johannis Evangelium]. — Judar visste ej att järtecken gjordes för träsins skuld, och fingo det gripa der det flöt när land, och gjorde af thy Vårs Herra Kors.» 89.

»Fiughur [fyra] trä voro i Korset; — *ligna Crucis*; — Palma, Cedrus, Cipresus, Oliva. I eno [det första] fæstis

det träet skulle der ligga järtecken-löst, utan sände sin ängel hvar dag af Himmerike, och neder i det samma flyet, och iæmsköt tog vattnet att rö-ras, och ho först kom i vattnet sedan det tog att stadnæ; då vard han hel af alle sine sjukdomar. — Då Judar hörde det, då togo de Bjelken, och gjorde [der]af ena fä-bro öfver ett fly som heter Syloa, och ville så minska dess helga träsins järtecken med sino fä-trudhe [trampning]. — Derefter kom Sibilla, drottning af Österlanden, till Jerusalem, att höra Salomons visdom och suille, som var den visaste man i alle verldinne var. Då kom hon till bron, och steg af sin häst, och drog af sina skor, och föll å sin[a] knä, och mintes vid [kysste] träet, och wodh [vadade] sedan utan med træno [längs vid träets sida]; och kom till Salomon konung, och hörde mycken visdom af honom, och hvardera af andro. Sedan for hon åter till sitt rike, med mycken glädje. Sedan låg den bjelken der till dess att den timen var kommen, att Jesus Christus skulle tåla pina.» 95.

»Då Vår Herre Jesus Christus, alla verldinna [hela världens] skapare, var dömd till döda, då öpte [ropte] en Jude som galen var, och bad dem taga det trä som låg öfver det fly som Syloa het, och göra der Kors af, som han skulle pinas å. Det sade han forthy, att enkte trä fanns i Jerusalem så orent som det var. Sedan togo de det samma träet, och gjorde deraf Kors, sju alnar högt, och baro det på ett berg som Kalvarie heter. Sedan de hade med margfallelike pinor pinat Vår Herre Jesus Christum, då korsfäste de han på det samma träet.» 95, 96.

[fästades] stolpen nedan; annat var stolpen; tredje var tvär-träet; fjerde var taflan som skrifvet var å — Jesus Nazarenus Rex Judeorum — och taflan var fäst tvertöfver stolpen, öfver Jesu hufvud; och var stolpen så låg ofvan[för] tverträet, att Jesus hade enk [intet] rum att lägga sitt hofvud vid.» 89.

»Och bar det samma trä the [den] frukt som både Adam och allo mankyn [hela mennisko-släktet] gaf Miskunnena Olio, och återlöste dem med sina signade blod. Hvilkens namn signadt och lofvadt varde, ä förutan ände. Amen.» 96.

S. Andreas prisar Korsets herrlighet. 140, 141.

Efter att Kejsarinnan Helena antagit Kristendom, reste hon till Jerusalem, och hotade att bränna Judarne lefvande om de icke utlemnade Kristi Kors, som blifvit begravet djupt ned i jorden. Härpå lemnade de i hennes händer en Jude, vid namn Judas, i släkt med martyren S. Stephanus, att upptäcka hemligheten, ty han visste stället der det blifvit gömdt. Då Judas nekade, kastade Helena honom i en djup torr brunn; och på den sjette dagen, nära dödsvulten, gaf han vika. Så snart gräfningen begynte, skalf hela jorden, och den sötaste lukt uppsteg. Tio alnar djupt funnos trenne Kors. Vid denna tid låg en fru dödsjuk, och en ung man var nyss affiden. De två Korsen lades uppå dem utan nytta, men då det tredje, Vår Herres, bragtes till dem, blef frun straxt frisk och ynglingen lefvande. Djefvulen, i luften, förebrådde Judarne deras svek emot honom, hvarpå Judas blef Kristen, och efterträdde Macharius som Patriark i Jerusalem. — Utom Korset fann Helena äfven *Nag-larne, Aarons Staf, Manna* och andra helgedomar. — Hon återvände till Rom med en stor del utaf Korset. 86, 87.

Den del af Korset som Helena qvarlemnade, förde Perser-kungen Chosroes med sig från Jerusalem, och byggde dertill ett Torn af guld och silfver, beprydt med dyra stenar i liknelse af Sol, Måne och Stjornor. Vattnet leddes högt i Tornet genom rör, och när han behagade syntes det att regna genom taket. Äfven lät han guld-hästar draga silfver-vagnar derpå, så att tornet tycktes darra såsom af Thordynet. I detta torn bosatte sig konungen, som Gud-fader i Himmel, med Korset, som Sonen, på sin högra hand, och en Hane, såsom den Helige Anda, på venstra sidan. — Men Kejsar Heraclius belägrade honom, och då han icke kunde undfly, erbjöd honom Döpelsen eller Döden. Chosroes valde den sednare, och nedhöggs af Heraclius. Derpå blef tornet förstördt; silfret deltes ibland soldaterna, och guldets skänktes till kyrko-byggnung. — Korset förde Heraclius till Jerusalem. Men då han kom, i all sin ståt, till

den port hvarigenom Christus hade burit Korset — flögo dörrarne samman, och en Ängel stod öfver porten och ropte: »*Min Herra Ihesus Christus for futiker gönüm thænna port.*» Då steg Heraclius af, lade bort sin krona, och gick barfota. Straxt, af sig sjelfva, öppnades port-luckorne, och Heraclius trådde segerrik in i staden, med Korset i handen. Han satte det så på dess gamla plats, hvarpå en död man fick lif, 15 blinde fingo bot, och många sjuka helbreddes. — Nu upprättades Korsets Exaltatio om Hösten, såsom en evig Högtid. 722—724.

Heraclii lofsång öfver Korsets Herrlighet. 723, 724.

Kors. Det osedda Korset. *P. S. S.* — Undvikes af djefvulen. 498. — Nedkommer i martyrs fängelse. 550. — Ses i luften. 563. Se *Agapitus*, *Dagg*, *Eustachius*.

Kors-beläte. Som dräptes. 724. — Som talte. 800. — Ses uppstiga ur *S. Francisci* mun. 801. Se *Bilder*, *Kristna*, *Helgona-bilder*.

Kors-fästelsen. Frivillig. 138. — Skälig. 139. — *S. Andreas* och Korset. 140. — *S. Pehr* korsfästes med hufvudet nedåt. 107.

Kors-märkt Sten. Döljer en stor skatt. 708.

Kors och Beläten. Korset som Konstantins krigs-banér. 564. — Kors och beläten olofliga, enligt Patriarken i Konstantinopel. 704. — Lofliga enligt Påfven *Vigilius*. 705. — Kejsar *Constans* rasar emot dem. 733. — Kejsar *Philippicus* nekar dem all heder; Hans underbara straff därför. 736. — Kejsar *Leos* våldsamheter emot bilder. 739. — Kejsar *Constantinus VII* håller ett *Concilium* emot alla bilder. 743. — *Paul I* försvarar bilder. 745.

Kors-tecknet. Bortjagar hundar. 103. — Löser en hund. 104. — Gör gift oskadligt. 155, 494, 695. — Söfver drakar. 226. — Beväpnar emot ormar. 236. — Bortjagar djeflar. 268, 446—448, 591, 725. — Gör lejon tama. 343, 326. — Skyddsmedel då djefvulen nämnes. 497. — Gifver syn åt blinda. 411. — Gör flytande bly oskadligt. 494. — Gör att djefla-draken spricker. 542, 549. — Flyttar berg. 695. — Afvärjer döden, då någon gapar. 713. — Användes svekfullt af djefvulen. 516. Se *Djefla-språket*.

Kors-tåg. Predikas först under *Urbanus II*. 779. — Kejsar *Fredriks*. 827.

Krim. *S. Clemens* landsförvises dit. 360. — *Trajanus* befäller *Kristendomens* utrotelse der. 361.

Krism. Skall invigas, enligt Påfven *Fabiani* befallning, på *Skär-thorsdag*. 394.

Kristall. Se *Kalk*.

Kron-rakning. Begynte i *Antiochia*. 119. — Påfven *Anicetus* befäller att klerker skola raka skägg och hår, och hafva kringlot krona. 1002. Se *Rakning*.

Krymplingar botas. Af *S. Augustinus*. 653.

Kyndel-messa. Dess betydelse och ursprung. 8. — Instiftad af Påfven *Vigilius*. 705. — Påfven *Theodorus* anordnar att inviga *Kyndel-messo* Ljus. 728.

Kyrka byggd af Änglar. 361.

Kyrka hvartill en ängel gaf byggnads-planen. 846.

Kyrk-messo Natten. Äktenskapligt umgänge förbjudet på denna tid. 480.

Kyrko-Sång. Författas af Påfven Gregorius. 718. — Författas af Påfven Vitalianus. 733.

Kyskhed. Pröfning; Sonen. 136. — En yngling. 402. — S. Crisantus. 467. — S. Christopher. 501. — Josaphat. 620. — Leo I. 679. — Genebaldus. 690. — S. Benedictus. 694. — S. Bernard. 783, 784. — Biskopen (Presten) som tjente S. Andreas, 143; S. Bartholomeus, 212. — Biskopen och djefvulen, eller Judeus varning. 725. — Kittel-förvandlingen. 486; De fastvuxna kläderna. 486. — Våldtagarens vanmagt. 511, 571. — Lucia kan icke dragas till sköko-huset. 557. — S. Agnes' hår döljer henne som en mantel. 571. — S. Eugenia i mans-kläder. 385. — Djefva-konster och Fågel-hamnen. 445, 447. — Styrkes genom att kyssa ett helgons hand: S. Dominicus. 794. — Styrkes genom att vidröras af S. Maria: Reginaldus. 796.

Kyss. Balbina får bot, vid att kyssa S. Petri jern. 113. — Att kyssa ett helgons hand bortdrifver orena lustar. 794. — S. Franciscus kysser en spitelak (Kristus) som derpå försvinner. 800. Se **Barn**.

Källa. Bryter fram i öknen, för att släcka Josefs törst. 71. — Bryter fram för att kyla S. Thomas' jern. 188. — Bryter fram under ett altare, och helar sjuka. 492. — Frambringas ur hälleberget: Af S. Clemens. 361. Af S. Benedictus. 695. Af S. Franciscus. 801.

Kärl. Se **Kalk**.

Kättare. Deras kyrkor nedbrytas. 694. — Förmenas messo-sång. 700. Se **Arius**, **S. Eusebius**, **Novacianus**.

Köln. Belägras af Hunnerne, hvilka dräpa S. Ursula och hennes följe; En af de 11,000 jungfrur, begrafna i Köln, lemnas till en abbot; Han låter liket förblifva under en sten, i stället för att skrinlägga det i guld. 683. — Liket uppätiger, och vänder tillbaka till Köln. 684.

Latro. 690.

S. Laurencius. Kommer till Rom från Spanien. 410. — Hans utrop vid S. Sixti gripande. 409. — Sixtus svarar honom, och ber honom utdela kyrkans dyrbarheter. 409, 410. — Lemnas som fänge till Valerianus, och af honom till Ypolitus. 411, 415. — Omvänder Ypolitus. 411. — Omvänder Romanus. 413. — Utdelar kyrko-godset. 411. — Pinas, stekes, dör. 412, 413, 416. — **Järtecken.** Uppträder som Diaconus vid en underbar Gudstjenst, der Vår Herre var presten. 11. — Hans och S. Stephans ben i Rom. 287. — Helbregdar sjuka. 409. — Gifver syn åt Lucillus och flere andra. 411. — Hans sår lindras af en ängel; En röst från himlen styrker honom. 413, 414. — Hans fängelse skinner; Bjelken förlänges i hans kyrka. 416. — Bröd uppenbaras åt folk som byggde hans kyrka; Han låter en sönderslagen Kristallkalk bli hel igen. 417. — Nunnans half-brända lik; Domaren Stephani straff och nåd (han tillåtes komma tillbaka till lifvet). 418. — Kejsar Henrik II hjälps efter döden. 420. — Drager Valerianus till döds i brinnande kedjor. 423.

Lazarus. Hans ätt. 263. — Kommer till Marseilles. 266.

Lector. Se **Calus**, **Påfve**.

Lefvernes-bref. S. Alexius. 582, 586.

Lejon. Fånga eller dräpa hedniska förföljare. 182, 468, 469, 512. — Gräfvä heligas graf: Om S. Paulus Eremita. 405. Om S. Maria Egiptiaca. 457. — Skona helige: S. Ignacius. 371. S. Daria. 468, 469. S. Eufemia. 512. S. Vitus. 526. S. Primus och S. Felicianus. 529. — Tjena helige: Christus-barnet. 71. S. Daria. 468, 469. S. Hieronimus. 627.

Leo I, Päfve. Afskär sin hand, som en fru hade kysst, men får den tillbaka af Jungfru Maria. 679. — Brevet på S. Petri graf; S. Pehr visar sig för honom, och förlåter honom alla hans synder. 680.

Leo II, Päfve. Omvänder Constantinus; Håller ett Consilium; Förbjuder Primater att taga betalt för Pallium. 734.

Leo IX, Päfve. Hans dröm; Hans författarskap; Subdiaken som lydde sin biskop, och icke Päfven; Järtecknet med den spitelcke. 775.

Leo II, Kejsare. Tvingar Theodosius att ingå i ett kloster. 738. — Rasar emot Kors och Beläten; Vill dräpa Päfven Gregorius II; Förlorar Vest-Romerska riket. 739. — Päfven Gregorius III håller ett Concilium, bannlyser Kejsaren, och frigör Romarne från deras ed till honom. 740.

S. Leodegarus. Hans dräpsmän fingo Guds hämnd. 734.

Leontius. Se Justinianus II.

Liberius, Päfve. Först en rättrogen man, och bannlyst derföre; Antager kättare-tro, och återkallad. 590. — Förenar sig med Arius; Dör eländigt. 589.

Liet missa. 8.

Lik. En nunnas, i S. Laurecii kyrka, uppkastas ur grafven, halft oskadt och halft brändt. 418. — Intet lik må ligga hos de 11,000 Jungfrur i Köln. En konunga-dotter begravdes der, men uppkastas två gånger af oeynlige händer. 684. — Himla-hjelpen, eller det Jordade Liket. 731. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**, B, 7. — Järtecknet med liket som hittades i ett stentråg, med en guld-plåt under hufvudet. 743.

Lik af Hellga. Hålla sig friska efter döden: S. Petrus Predicator. 832. — Kunna icke brinna: S. Theodorus. 531. — Kunna icke flyttas, utan att löfte gifves om en kyrkas uppbyggande på hvilo-stället: S. Augustinus. 653. — Kunna icke flyttas längre än der de skola ligga, och der deras kyrka skall stå: S. Jakob den Större. 168. — Kunna icke förruttua i sjön: S. Quintinus. 532. S. Sigfrids systemsöver. 853. — Kunna icke sjunka: S. Bartholomeus. 210. S. Vincentius. 474.

Lik-bann. S. Gregorius. 717.

Lik-bref. Hos S. Maria Egyptiaca. 457. — Hos S. Alexius. 583, 586.

Liljebladet och S. Maria. 7.

Linda. Jungfru Maria nedsänder från Himmelen till S. Thomas sin egen Linda, till bevis på sin Himmelsfart. 42.

Linus, Päfve. Hans kyrko-skick och järtecken; Hans martyrdöd. 309. — Linus och Cletus voro icke Päfvar, men hjälp-biskopar till S. Pehr, som efterträddes af S. Clemens. 357.

Litanier. Se **Gångdagar**.

Ljus. Offras af Vår Fru, vid en underbar gudstjänst. 11. — Det sönderbrutna, ett järtecken. 12. — Släckas i kyrkor, af girighet. 835.

Ljus-sken. Omstrålar och förherrligar: Den döende S. Andreas. 142. Den döende S. Johannes Evang. 159. Christi hufvud. 232. Aposteln Judas. 233. S. Maria Magdalena. 273. S. Laurencius i hans fängelse. 416. S. Vincentius i hans fängelse. 473. S. Göran i hans fängelse. 493. S. Vitus i hans sängkammare. 526. S. Catherina i mörko-huset. 538. S. Margareta i mörko-huset. 542, 550. Kejsar Constantinus i funt-karet. 566. S. Alexii panna. 582. S. Martinus; S. Martini lik. 633. Den döende Ambrosius. 642. — Uppträcker helgedomar, bevisar helighet, m. m.: S. Pauls hufvud. 129. S. Bartholomei ben. 211. Den flyktade Gregorius. 713. S. Petrus Predikare. 832. S. Sigfrids syster-söner. 851, 853.

Longobarder. Så kallade af deras långa skägg. 56, 707. — Hjelpas af S. Johannes Döparen, så länge de tjena honom 56. — Uppbränna en S. Laurencii kyrka. 417. — Inkallas till Italien af Narses. 707. — Lombardiet blir en del af Lotarius I:s rike. 756. — Skattlagdt af Otto I. 761.

Lorraine. Dess hertig, Pipin. 731. — Intages af Kejsar Otto. 763.

Lotarius I, Kejsare. Hans släkt-krig; Får Rom och Lombardiet, m. m.; Ingår i kloster. 756. — Hans död. 757.

S. Lucas. Läkare, S. Pauls lärjunge; Dör i Antiochia. 259. — Målar Jungfru Marias porträtt. 714. — **Järtecken.** Hjelper staden Antiochia. 260.

S. Lucia. Hennes helighet. 555. — Hennes gifmildhet. 556. — Pinas af Paschasius; Dräpt med svärdet; En kyrka bygges i Syracusa till hennes ära. 557. — **Järtecken.** Euticia, S. Lucias moder, får bot af S. Agatha. 555. — Lucias kyskhet beskyddas underbart; Oskadd på bålet; Hennes lif förlänges tills hon får den Heliga Nattvarden; Förkunnar Maxentii fall. 557.

Lucifer. Hans utseende. P. S. 35. — Utsänder sina under-djeflar för att fresta folk, eller skada dem. 8, 285. — Är djeflarnes konung; Var utkastad från himmelen för sin högfärds skuld. 551.

Lucius, konung i Britannien. Ber Påfven Eleutherius sända honom Kristna lärare; Tre ärkebiskopar och 25 biskopar insättas i hans land, i stället för samma antal hedniska Archiflamines och Flamines. 387.

Lucius I, Påfve. Hans förordning om biskopars predikningar; Dräpt af Kejsar Valerianus. 397.

Ludovicus I, Kejsare. Strider med sina tvenne bröder; Krönes af Stephanus IV; Dör i den rätta tron. 755.

Ludovicus II, Kejsare. Blir konung öfver Tyskland. 756.

Lukt. Se S. Crisantus, **Järtecken.**

Långfredag. Sagan om Kött på Långfredag, eller Brodrens ånger. 772.

Lås och nyckel. Utestänga icke helgon, döda eller lefvande: S. Petrus. 109, 113. S. Paul. 128. S. Maria Magdalena. 266, 267. S. Martinus. 631.

Läkare. Se Cosmas och Damianus, Lucas.

Macedonien. Besökes af S. Mathias. 246.

S. Macharius. Hans spörsmål till en hufvud-skalle. 403.

Macidiana. S. Clemens' moder. Se Clemens. — Hennes trenne söner; Frestas af sin mans broder. 346. — Hans lögn på henne. 353. — Reser med

tvenne söner till Athen; Lider skeppsbrott och förlorar sina söner; Lefver på en ö, som tiggerska. 347. — Eftersökes af sin man Faustinianus, men han blifver borta under 20 års tid. 348. — Påträffas af S. Pehr, som visar henne hennes trenne söner, nu hans lärjungar. 350—352. — Återfinner sin man. 354. Se *Folk-Myther och Folk-Sagor*, C. 4, A. — Faustinianus och Simon Magus. 355. — Faustinianus och S. Pehr i Antiochia. 356.

S. Magnus, Jarl. Hans herrlighet och helighet; Ligger begrafven på Orkenöarne; En kyrka bygges der till hans ära. 875. — **Järtecken.** S. Magnus nedmanar Gengångare; Den Underbara Årdsausen i S. Magni kyrka. 876.

Manna. Återfunnen af Helena, bredvid Kristi Kors. 87. — Flyter ur heliga ben. 142. — Bryter fram ur S. Johannes Evangelistens graf. 159.

Mantel, Kjortel eller Kappa. Ett Helgons, botar sjuka: S. Petrus Predicator. 830. — Brinner icke: S. Petrus Predicator. 834. — Gifves eller bytes till en tiggare, och himmels underbara lön därför: Kong Edvard. 159. S. Martin. 630, 633.

S. Marcellianus och S. Marcus. Deras moders och faders böner att de ville öfvergifva tron. 475, 476. — S. Sebastian uppmuntrar dem att stå fast. 476.

Marcellinus, Påfve. Af svaghet, offrar till Gudarne; Hans bot och martyrdöd. 466. Se *Diocletianus*.

Marcus, Påfve. Gör Kardinalen i Ostia till den förste, och gifver honom Pallium. 573.

S. Marcus. Hans lof. 248. — Skrifver sitt Evangelium. 247. — Sändes af S. Pehr till Aquileia, der han omvänder hedningarne; Predikar sedermera i Alexandria. 248. — Skär af sig tummen, för att undvika Patriarkdömet der, men förgäfves. 249. — Far som missionär till Pentapolis; Dör som martyr i Alexandria; Hans utseende; Hans ben i Alexandria. 250. — Hans ben i Venedig. 248, 251. — Hans Litanian instiftas af S. Gregorius. 714. Se *Alexandrien*. — **Järtecken.** Botar Skomakarens hand. 249. — Undret med hans ben. 250. — Hans ben på hafvet. 251. — Den Vantroendes straff och bot; Marmor-pelaren som brast, och visade hans ben. 252. — Den kräftsjuke botas; Skeppet i hafsnöd; Saracenen i sjönöd. 253. — Timmermannens fall; Den räddade Trälen. 254. — Riddarens afhuggna hand. 255. — Riddaren i floden; Fångens räddning. 256. — Hungers-nöden; Predikare-munkens syn och död. 257.

S. Margaretha. Flyr sin hedniska fader. 540, 545. — Blir herdinna hos sin fostermoder vid Antiochia. 540, 546. — Olibrius frestar henne. 541, 546. — Hennes pina. 541—544, 547—553. — Halshuggen. 544, 554. — Hennes lik föres till Antiochia. 554. — **Järtecken.** Djefla-draken sväljer henne, men hon förblifver oskadd. 542, 549. — Hon trampar djefvulen under fötterna. 542, 550. Se *Folk-Myther och Folk-Sagor*, C. 1. — Himla-rösten. 543, 552, 553. — Himla-ljus, Himla-korset, och den Heliga Anda. 550—552. — Angelen i Dufvo-liknelse. 552. — Änglar viga hennes kropp, och föra hennes själ till himmelen; Många få bot. 553.

S. Maria. Förebilder af henne: Aarons blomstrande Staf. 66. Eugaddis blomstrande Vingård. 68. — Hennes Fem Sorger. 44. — Hennes födelse. 3. —

Vid 3 års ålder går hon uppför tempel trappan. 5. — Nekar att giftas. 5, 31. Får Joseph till man. 6. — Hennes Bebbådelse. 32. — Hennes ålder. 12, 36. — Hennes död. 12, 36—41. — Hennes Födelslo-fest. 23. — **Järtecken.** Hennes bild (porträtt) målad af S. Lucas. 714. — Hennes Himmelsfart. 15, 42. Se **Dionisius**. — Samtalar med sin Son i himmelen. 43. — Ödnjukheten, eller hennes underbara fottvagningar. P. S. 52. — Hennes sång i en kyrka. 24, 25. — Hennes underbara gudstjänst. P. S. 51. — *Leg.* 10—12. — Sitter på Guds högra hand. 21. — Järtecket vid hennes graf. 15, 41. — Lindan som föll från himmelen. 42. — Riddaren och Liljobladet; Riddaren och Djefvulen i Röfware-hamn. 7. — Drömmen och Ljuset. 10. — Marias Kjortel räddar en stad. 16, 17. — Klerkens bön: Gaude Dei Genitrix! 17. — Riddaren och Djefvulen, eller den försålda Hustruns räddning. 18—20. — Gerningarnes Vågskål. 20. — Jude-piltén i Elden. 22. — Frälsnings-bönen. 23. — Vår Fru vid torneringen. 24. — Den Heliga Jungfruns sång. 24, 25. — Den i pant tagna Christus-bilden. 25. — Den hängde Tjufvens räddning; Klerken som rymde från sitt bröllop. 26. — Presten och Messan om Guds Moder. 27. — Klerken som drömde sig inför Guds Dom; Theophilus och Djefvulen. 28. — Mörderskan som räddades af Vår Fru. 30. — Maria visar sig för Romerska Konsuln Agrippa, och ber honom uppbygga Pantheon. 332. — Maria och drottning Cunigunda. 419. — S. Basilus ser henne i en ängla-skara påkalla S. Mercurius att dräpa Julianus. 601. — Hon brevexlar med S. Ignacius. 368. — Talar ofta med S. Martin. 632. — Bjuder Chrysostomus att kyssa hennes bild på munnen, för att få klokskap. 663. — Återställer Påfven Leo I:s afhuggna hand. 679. — Syr Thomas-a-Beckets hår-kläde. 788. — Blidkar sin son, och sänder S. Dominicus och S. Franciscus. 794. — Oljar och botar Reginaldus; Lemnar åt Predikare-orden dess Ordens-drägt. 796. — Tar Dominicus och hans Orden under sitt beskydd; Visar sig i kloster-kyrkan, när Dominikaner-munkarne sjunga *Salve Regina!*; Ber sin son skona folket, vid litanien *Christe audi nos!* 797. — Lyfter sin sons hand, för att han skall välsigna bröderna; Lemnar penningar till predikare-munkar; Hindrar en Novicius att lemna klostret. 798. — S. Elizabeths Uppenbarelser. 807—826.

Marla-bild. Bilden som Chrysostomus kysste. 663. — Konung Arthurs sköldmärke. 685. — Hämmar Bräddöden i Rom. 714. Se **Bilder, Kristna.**

S. Marla Egyptiaca. Född i Egypten; Kom till Alexandria 12 år gammal, och blef en lös qvinna; Efter 17 år, for till Jerusalem; Hennes omvändelse. 455. — Drog till en öcken vid Jordan. 456. — Lefde der som ensling, 47 år; Hittades af Abboten Zozimas. 454. — Får af honom den Heliga Nattparden; Hennes död och begrafning. 457. — **Järtecken.** En underbar vind hindrar henne trenne gånger att ingå i kyrkan i Jerusalem. 455. — En röst befaller henne att fly öfver Jordan; Hennes trenne bröd förnyas underbarligen. 456. — Hon lyftes från jorden när hon beder. 455. — Går torrfota öfver Jordan. 456. — Går en 30-dags resa på en timma; Brevet vid hennes lik; Ett Lejon gräver hennes graf. 457.

S. Marla Magdalena. Hennes ätt; Hennes gifmildhet. 263. — Hennes synd och förlåtelse. 264. — Huru Kristus älskade henne. 265. — Predikar

i Marseilles och Bagnères. 266—271. — Döljer sig i en öcken. 271. — Dör framför altaret. 274. — Hennes ben flyttas till Vercelli. 275. — **Järtecken.** Visar i en syn Jerusalems helgedomar för Landshöfdingskan i Marseilles. 271. Se **Folk-Myther och Folk-Sager**, C, 4, 7. — Lefver i öknen 30 år utan föda. 271. — Änglar lyfta henne högt i luften. 271—273. — Munken förmår icke att nalkas henne. 272. — Hon spår sin egen död. 273. — Visar sig för munkarne som flyttade hennes ben. 274. — Järtecket med den döde Riddaren; Qvinnan i sjönöd. 275. — Den blinde ser; Synda-brefvet; Den befriade Galdenären. 276. — Den syndige Klerkens omvändelse. 277.

Marmor-kyrkan i sjön. 361

Marmor-pelaren som brast. 252.

Mars. Hans fest och månad. 9. — Hans tempels fall, vid heliga böner. 398. — Hans tempel i Rom. 409. — Ett hans tempel afbräunes af S. Theodorus. 530.

Marseilles. Omvändes till Kristendom genom S. Maria Magdalena; Lazarus dess förste biskop. 271.

S. Martinus. En krigsman innan han omvändes. 629. — Bygger ett kloster i Poitiers; Väljes till biskop i Tours. 630. — Hans kloster der. 631. — Hans späkningar. 632. — Bebdar sin snara död. 633. — **Järtecken.** Vår Herre och Martins Mantel; Rövarens misshugg. 630. — Det underbara besöket i Kejsarens slott. 631. — Den uppväckte döde; Det briunande afgudatemplet; Blot-träets fall. 632. — Djurens lydnad; Den spitelsskes bot; Helgona-besöken. 633. — Hästen som skyggade; Samtalet med djefvulen. 632. — Stafkarlen och Kjortelen. 633.

Martinus, Påfve. Mannen dör, som ville dräpa honom; Bannlyses till Pontus. 733.

Martyr-grafvens falskhet. Upptäckt af S. Patrik. P. S. 8. — Upptäckt af S. Martin. 631.

Martyr-llstan. Författad genom Påfven Fabianus. 394.

S. Mathei Evangelium. S. Mathei egenhändiga exemplar af denna bok användes af S. Barnabas för att göra under; sedermera begrofs det hos honom, och upptäcktes åter i Påfven Gelasius I:s tid. 230. — [Enligt andra, var denna handskrift en afskrift som S. Barnabas hade sjelf tagit, och som uppdagades på ön Cyprus, i Kejsar Zenos dagar. Han skall hafva högtidligt nedlagt densamma i sitt slott, i S. Stephans-huset i Daphne. Dess vidare historia omnämner Sagan icke.]

S. Matheus. Predikar i Murgundia; Hedningarne beröfva honom synen; En ängel leder dit S. Andreas, som återgifver honom synen; Derifrån begifver han sig till Antiochia. 133. — Blifver Ethiopiens Apostel. 225—230. — Hans Predikan om Pingstdagens under. 226. — Omvänder Egypten, och blifver 30 år biskop i Ethiopia. 228. — Hans Predikan om Hjonalag och Klosterlifvet; Dräpes af konung Hyrtacus. 229. — **Järtecken.** Botar alla dem hvilka Trollkarlarne gjort sjuka. 225. — Drifver Drakar bort till öknen. 226. — Uppväcker konunga-sonen från döden. 227. — Branden i Ephigenias Kloster. 228.

S. Mathias. Väljes till Apostel i förrädaren Judas' ställe. 243. — Hans goda egeskaper; Predikar i Macedonien. 245. — Återvänder till Judea; Hans martyrdöd. 246. — **Järtecken.** Dricker etter oskadd; Botar 200 män, sjuke och blinde af etter. 245. — Vår Herre besöker honom i fängelse, och befriar honom; Spår hedningarnes död genom jordbäfvning; Botar folk i Judea. 246.

Maurerne. Besegras af de Kristne i Spanien och Portugal, år 1340. 176 —178.

S. Mauricius. Höfding öfver den Heliga Legio i Thebæ; Nekar att offra till Gudarne. 508. — Hvar tionde man af hans här dräpes för tron; Alla de öfrige, och Mauricius sjelf, martyrer genom den blodige Maximiani beslut. 509.

Mauritius, Kejsare. Vattu-floden i hans dagar. 709. — Hans hårdhet emot Gregorius den Store; Synen. — Phocas dräper honom. 710.

Maxentius, Kejsare. Aldrig annat än en inkräktare. 533. — Pinar och dräper S. Catharina. 534—539. — S. Lucias spådom om hans fall. 557. — Han drunknar i Donau-floden. 564.

Maximianus, Kejsare. Dräper Krigshöfdingen S. Mauritius och hans Vapenbröder. 508. — Pinar och dräper S. Adrianus. 518—522. — Afsatt af Senaten. 533.

Melancia. Se S. Eugenia.

Melchides, Påfve. Bestämmer att ingen må fasta på en Söndag; Thoradagen skall hållas lika så helig som Söndagen. 562.

Mennisko-offer. 217.

Mercurius. Hans tempel i Paris. 344.

S. Mercurius. Ligger skrinlagd i S. Basilii kyrka i Cæsarea. 601. — **Järtecken.** Jungfru Maria kallar honom att dräpa Julianus. 601. Se **Folk-Myther och Folk-Sägor, B, 6, D.**

Merlin. Föddes af en kysk Nunnas i Brittanien; En stor Spåman och många ting äro besannade. 686.

Mesopotanien. Här predikar S. Judas. 233. — Underkufvas af Trajanus, tillbakagifves af Hadrianus. 376.

Messan. Dess enkelhet under S. Petrus; Göres högtidlig af Sixtus II. 450. — Under dess sjungande, förbjuder Bonifacius II lekmän att stå med klerker. 701. — Knäfall för Kors och Beläten under Messo-sången förbjudes af Kejsar Philippicus. 736. Se **Nattvard, Sanctus!**

Messan om Guds Moder. 27, 788.

Messalina, Claudii hustru. En afskyvärd qvinna. 305.

Meteoror. I konung Hugos tid. 761.

Metz. Dess biskop Arnulphus. 730.

S. Michael. Som Själavägar. Se **Folk-Myther och Folk-Sägor, A, 1.** — Besöker Jungfru Maria på sin sotesång. 39. — För till lands den sjö-räddade Christina. 505.

S. Michaels-berg i Spanien. 169.

Midsommarsdag. S. Johannes Döparens dag. 49. — På denna dag dansar hela Herodes-släkten i galenskap. 57.

Milano. S. Barnabas dess förste biskop; Den nakna tempel-dansen derstädes. 296.

Mjolk i stället för blod. S. Pauls lik. 128. — S. Christinas spenar. 506. — S. Catharinas lik. 539.

Modestus. Se Vitus.

Mohammed. Först en Kristen köpman; Vinner med list en Egyptisk drottning; Döljer sin sjukdom — fallande-sjukan — med det påstånde, att han föll af förskräckelse öfver Gabriels närvaro; Lofvar Paradis och sinnliga njutningar åt alla som tro på honom; Hans lag en blandning af Judendom och Kristendom; Tillåter Månggifte; Påstår att Guds Ängel bragte honom uppenbarelser; Hans följare kallas Saracener. 726.

Musik. Se S. Cecilia, Ängla-sång.

Märken på en död, ses på den återlifvade kroppen. 419. Se Spår.

Mörderska. Räddas af Vår Fru. 30.

Naglar i Kristi Kors. Återfinnas af Helena, bredvid Korset; Med tvenne pryder hon Konstantins Hjälm. 87. — Den tredje fäster hon vid hans betsel, som ett seger-tecken; Den fjärde sänker hon i Adriatiska Hafvet, för pilgrimers skuld, och omkomma de aldrig derefter. 88.

Nakor. Se Barlaam och Josaphat.

Namn. S. Maria Egyptiacas namn bekantgöres underbarligen. 454. — De dubbla Påfve-namnen uppkommo under Sergius II. 757.

Narr. I en kungsgård. 497.

Narses. Den bästa örlogsmän [fältherre] på sin tid; Kejsarinnan Sophia sätter honom till rock och teu med qvinnorne; Narses utropar: »Jak skal spinna henne then thraad heenna boude [som hennes man] gitir ey slitit, ok ey flere konungh epter han»; Han inkallar Lombarderne, och vinna de Italien. 707.

Natale («fözla», födsels-dag). Så kallas helige mäns döds-dag, derföre att Kristus dog på det att de som dö väl skola födas till Himmelriket. 284.

S. Natalia. Tröstar sin man, Adrianus. 519. — Hennes samtal med Adrianus, då han lemnade fängelset. 520. — Besöker honom i mans-drägt. 521. — Gömmer hans afhuggna hand, som en helgedom; Hon afslår en mäktig friare. 522. — Hennes sjö-resa till Konstantinopel; Heunes syn och döds-sömn. 523. Se Adrianus.

Nattvard. Påfven Anacletus († 96) befaller, att Vår Herres Lekamen skall vigas i vittnens närvaro. 999. — Påfven Alexander I († 117) skipar, att blanda vatten med vin i Sakramentet, samt att skaffa rent bröd till Vår Herres Lekamen. 379. — Påfven Zephirinus († 217) befaller, att alla Kristne, 12 år gamle, skola taga Sakramentet på Påskdagen. 1004. — Bröd och Vin utdelades till alla kommunikanter, till långt efter S. Laurencii († 258) tid; men sedermera förändrades detta. 409. — Järtecknet med Hostian. 717. — Påfven Sergius I († 701) anordnar, att sjunga tre gånger *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi*, efter att Hostian brytes, strax efter bönen »Hæc Commixtio». 735. — Kejsar Berengarius I och förvandlingen i Messan. 760. — S. Bernhard, Sakramentet och Hertigen i Aquitania. 786. — Kalkar göras af de guld-kar som en

prest hade druckit af, vid kung Arthurs hof-fest efter döden [i Valhall]. 686. Se **Corporale**, **S. Euseblus**, **Guds-dom**, **Messa**.

Nero, Kejsare. Hans äfventyr med Simon Magus. 102—5. — Dräper S. Pehr och S. Paul. 105, 127, 308. — Dräper många Kristne. 125—127. — Hans sjelf-mord. 108. — Hans lif och död. 307, 308.

Nerva, Kejsare. Upphäfver Domiciani domar. 367.

S. Nicholas. Gifver guld, 3 gånger å rad, för att rädda 3 jungfrur från sköko-lefnad. 574. — En af de biskopar som voro närvarande vid Concilium Nicæanum. 575. — **Järtecken.** Stod upprätt i tvätt-karet straxt efter sin födelse; Alla Onsdagar och Fredagar diade han endast en timma. 574. — Vald till biskop genom en röst från Himmelen; Hjelper folk i sjönöd; Förökar Hvete-kornet. 575. — Räddar tre höfdingar. 576. — Järtecknen vid hans ben. 577. — Juden och Stafven. 578. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 4.** — Den döde småsvennen. 578. — Det falska guld-karet. 579. — Den bortröfvade småsvennen. 580. — Visar sig med S. Gregorius. 719.

Nicholaus I, Påfve. Bestämmer, att Kardinalerne skola välja Påfven. 759.

S. Nicomedes. Begravfer S. Felicula; Flaccus marterar Nicomedes till döds; Hans lik kastas i Tibern, men begravdes af Justus. 330, 335.

Nidaros (Trondhjem). Här ligger S. Olaf begravden. 839. — S. Olafs kyrka der. 867.

Norge. Norska låget under Gänge-Rolf. 758. — Ett stort land; Många prester predikade der. 859.

Normandle. Så kalladt efter Gänge-Rolfs besittning deraf. 758.

Novacianus. Förbjuder Skrift; Väljes till Påfve af kättarne; Sättes i bann af 60 biskopar. 394.

Nunnor. Den grälsjuka nunnan: I S. Laurencii kyrka. 418. I S. Benedicti kyrka. 698. — Få ej komma nära Altar-hängen, och skola bära slöja. Påfven Soters anordning. 1002. — 3000 nunnor få 80 pund guld årligen af S. Gregorius. 714.

Nyckel. S. Pehr bortdrifver djefvulen härmed. 116.

Nysning. Bebådar döden. 713.

Näktergalens Råd. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, C, 17.**

Nämning i Litanien. Se **Dödsfall.**

Nöddop. Se **Dop.**

Octavianus, Kejsare. Hans mildhet; Samtalar med Sibylla. 62. — Hans syn: ett altare i himmelen; Förbjuder folk att dyrka honom som en Gud; Spörjer om sin efterträdare; Uppbygger ett altare åt den Lefvande Guden. 63.

Oden. En hednisk Gud; Har gifvit namnet åt Onsdag. 61. — Dyrkades af Svearne i Upsala-tempel. 199.

Okyske gubben får nåd. 135.

S. Olaf, Norges konung. Omvänd i England; Düpes i Rouen. 860. — Får Olaf Skötkonungs dotter till hustru. 839. — Predikar Kristendom. 860. — Sträng emot hedningar. 861. — Förmildrar trældom i Norge; Gästar Jaroslav i Ryssland; Far hem till Norge, öfver Sverige. 862. — Fallor vid Stiklestad.

863. — Ligger begrafven i Nidaros. 839. — **Järtecken.** Christus visar sig för honom, innan Stiklestad-slaget. 863. — Han helbregdar en blind man. 864. — Åkallad af en Sjö-konung, gifver han honom seger. 865. — Slås till häst för Kejsaren af Konstantinopel. 866. — Brödet bakadt på hans Afton, blifver till sten. 867. — En småsven får sin tunga igen; En stum får sitt mål tillbaka; En krumpen qvinna får bot. 868. — Den misshandlade Presten återställd. 869. — Spånorna på S. Olafs hand bränna honom icke. 870. — Den hängde Bondens räddning. 871. — Eldsvådan i S. Olafs kapell. 872.

Olaf Skötkonung, i Sverige. Gifter sin dotter med konung Olaf i Norge. 839. — Först en hedning. 839, 840. — Hans vänskap med konungen af England. 840. — Hemtar S. Sigfrid från England, att predika Kristendom. 839, 842. — Antager Kristendom. 849. — Straffar dem som mördat S. Sigfrids systersöner. 854.

Oliv-trä. Häraf gjordes taflan på Kristi Kors. 89.

Olja. Kokaude olja skadar icke helige: S. Johannes Evangelisten. 149. S. Cyprianus och S. Justina. 449. S. Göran. 494. S. Christina. 505. S. Quintinus 532. Se **Bly**. — Oljan af Miskundsamhetens Trä eftersökes i Paradiset af Seth, för den sjuke Adam. 88. Se **Helga-Kors Sagan**. — Denna Olja är Kristus. 92. — Det underbara Oljandet: S. Maria och Reginaldus. 796. En död sven, smord med olja från S. Stephans lik, får lif. 288.

Oljo-flytning. Ur heliga ben eller skrin: S. Andreas. 142. S. Nicholaus. 577, 578. — Oljan i S. Bartholomei kyrka vill icke flyta, förr än den kommer till ett visst altare. 211.

Oljo-källa. Uppspringer i Rom, vid Kristi födsel. 65.

Onsdag. Ordets ursprung. 61.

Ora pro nobis Deum. 714.

Orakel-svar. Om S. Bartholomeus. 204. — Om Kristi magt. 207. — Om krig och strid. 234. — Om Jern-bordet. 470. — Om sjukdoms-bot. 486. — Hindrade, tills de Kristne dragit bort eller offra ånyo till Gudarne. 203, 204, 234, 528. Se under **Sol**.

Ordalter. Se **Guds-dom**.

Origines. Hans oerhörda lärdom; Sysselsätter 14 skrifvare; Skref 6000 afhandlingar. 392. — Dessa ofta korrumpade af kättare; Lefde som eremit. 393.

Orkenöarne. Intagas af Claudius. 305. — S. Magnus' kyrka der. 875. — Legendan om den Underbara Års-dansen förflyttad dit af författaren. 876. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**, C, 15.

Ormar. Göras oskadlige. 236. — Bitar till döds grymma Kristendoms-fiender. 506. — Bortdrifne af helige. 506, 590. — Skada icke helige. 506. — I Vin-flaskan. 697. — Med två hufvuden. 830.

Otto, I, Kejsare. Vinner Italien; Krönt af Påfven Johannes; Tillfångatager Berengarius; Tvingar Lombardiet; Får Apulia och Calabria. 761. — Sänder S. Adalbert till Ryssland. 762.

Pallium.

Pallium. Leo II håller ett Consilium, hvilket förbjuder Primater att taga penningar för Pallium. 734. Se **Marcus, Påfve.**

Palm-blads kjortel. S. Pauli Eremitæ. 405.

Palm-qvist från Paradis. Lemnas af en Ängel till Jungfru Maria, och bäres före likbåren vid hennes begrafning. 13, 37. — Ett under af S. Thomas, för att omvända de Nygifte. 83.

Palm-trä. Böjde sig för S. Maria. 71. — Kristi Kors fästades ned i jorden i ett Palm-trä stycke. 89.

Pantheon i Rom. Dess uppbyggelse. 321. — Öfverlemnas af Heraclius till Bonifacius IV; Dess namn betyder »alla afgudha mönster»; Bonifacius viger den »allom hælghum til hedher». 721.

Paradiset glädje. 227. Se **S. Patriks-Sagan, Tungulus, Domen.**

Parls. S. Dionisius predikar och marteras här. 342.

Paschasius. Hans grymhet emot S. Lucia. 555—557. — Hans fall. 557.

Pathmos. Här skrifver S. Johannes Evang. Uppenbarelse-boken. 149.

Patriarker, de trenne förste. S. Jakob, i Jerusalem. S. Petrus, i Antiochia. S. Marcus, i Alexandria. 195.

S. Patrik. S. Patrik i Irland. *P. S.* 3. — I Skotland. *P. S.* 5. — I Cornwall, hans hemland. *P. S.* 66. — Hans lefverne. *P. S.* 66, 67. — Hans relikier, ett Evangelium och en Gång-staf. *P. S.* 9. — Irländarne göra pilgrimsfärd till hans graf i Glastonbury. *P. S.* 67. — **Järtecken.** Han fastar 40 dygn. *P. S.* 4. — Skaffar Irland tre stora gåfvor. *P. S.* 4. — Botar Skotska kungens pik-sår. *P. S.* 5. — Befriar Irland från etter och giftiga djur. *P. S.* 5. — Det stulna fåret. *P. S.* 7. — Osedda Korset. *P. S.* 8. — Patriks Skärseld, i Irland. *P. S.* 9—11, 15—23.

S. Paulus. Hjelper S. Pehr emot Simon Magus. 101—107. — Hans ben större än S. Pehrs. 108. — Hans lidanden; Han far till Spanien. 123. — Paul och Nero. 123—128. — Halshuggen i Rom. 127. — I sina skrifter nämner han Kristus 500 gånger. 128. — Omvänder S. Dionisius. 340, 341. — **Järtecken.** Ingår i Rom efter döden. 107. — Undret med hans stulna ben. 108. — En döende prest ser S. Paul och S. Pehr. 110. — Hjelper S. Pehr i Antiochia. 117. — Uppväcker den döde Patroclus. 124. — Efter sin död, omvänder tre riddare. 129. — Efter sin död, tillbakalemnar åt Plantilla hennes hufvud-duk, röd af hans blod; Vid hans död, rinner från halsen först mjölk, derefter blod; Ljus från himmelen omavepte hans lik, hvilket utgaf den sötaste lukt; Visade sig, efter döden, för Nero. 128. — Hans hufvud sken underbart, och vände sig till hans lekamen; Räddar en hängfärdig man; Hans bojor göra järtecken. 130. — Han gifver synen åt en blind i Athen. 341. — Visar sig för Kejsar Constantinus. 566. — Talar ofta med S. Martin. 632. — Visar sig för S. Dominicus. 794. Se **Johannes.**

S. Paulus Eremita. Den förste Enslingen; Hans möte med S. Antonius. 404. — Hans död. 405. — **Järtecken.** En korp bringar honom föda. 404. — Vid S. Antonii ankomst, för korpen till honom tveune måltider; Två lejon gräfvä hans graf. 405.

Sv. Fornskr. Sällsk. Saml. IV.

Pavia. Bråddöden der hämmas af S. Sebastians ben. 481.

Pax Domini. Sjunges af Gregorius. 716.

Penning-säckar från himmelen. 659.

Peregrinus. Sändes af Sixtus I till Frankrike, der han återupplifvar Kristendomen; Hans järtecken och martyrdöd. 380.

Persien. Här predikade Apostlarne Simon och Judas. 231. — Underkufvas af Agrippa. 321. — Intages af Kejsar Alexander. 392. — Perserne öfvervinna och tillfångataga Kejsar Valerianus. 401. — Kejsar Juliani misslyckade tåg. 602.

S. Petronilla. Hennes vänlek och sjukdom. 329, 331. — Flaccus vill tvinga henne till giftermål. 329, 332. — Hennes bön och död. 329, 333. Se **S. Petrus.**

S. Petrus. Den förste Påfve; Biskop först i Österlandet; Sedermera i Antiochia, och derefter i Rom; Skref 2:ne Kanoniska Bref, och dikterade S. Marci Evangelium; Sände ut sina lärjungar att predika. 99. — Hans lof. 100. — Hans strid med Simon Magus. 101—105. — Korsfästes med hufvudet nedåt. 107. — Hans ben mindre än S. Pauls. 108. — Hans lidanden, och biskopsdöme i Antiochia. 117. — Far till Jerusalem med Landshöfdingen i Marseille. 269. — Sagan om S. Pehr och S. Clemens. 346—363. — Messans enkelhet under honom. 450. — Kejsarinnan Eudoxia flyttar hans bojar till Konstantinopel. 114, 677. — Petri och Pauli lik flyttas af Påfven Cornelius. 396. — Eudoxia låter instifta hans festdag Ad Vincula. 677. — Vår Herres ord till honom: »thū æst pæter». 749. Se **Ad Vincula, Augustinus, Cathedra, S. Paulus.** — **Järtecken.** Med sin staf uppväcker han, frånvarande, en död lärjunge. 100, 101. — Vår Herre visar sig för honom i Rom. 101. — *Simon-Magus-Sagan.* Brödet och hundarne. 103. Han uppreser en död man. 104. Den bundne hunden. 104, 105. Flygarens fall. 105. — Petri möte med Vår Herre utanför Rom. 106. — Änglar kröna med blommor den döende Petrus; Vår Herre visar sig för den korsfäste Petrus med en bok; Petrus ingår i Rom efter sin död. 107. — Undret med hans stulna ben; Augencius botar en mö på Petri vägnar. 108. — Petrus visar sig i en syn för den döende Gallia. 109. — En döende prest ser S. Pehr och S. Paul. 110. — Balbina botas vid att kyssa hans jern. 113. — Hans bojar från Herodes' tid och de i Rom löpa tillsammans till en kedja. 114. — Hans bojar bota en af Kejsar Othos hofmän, år 944. 115. — En syndig klosterman får lif åter. 116. — Han uppväcker en yngling som under 14 år varit död. 118. — Botar sin dotter Petronilla. 329, 331. — Botar Macidiana's värdinna. 350. — Visar sig för Theodora, Sisinnii fru. 358. — Helar S. Agathas sår i hennes fångelse. 427. — Visar sig för kejsar Constantinus. 566. — Visar sig för Påfven Silvester. 568. — Talar ofta med S. Martin. 632. — Visar sig för Påfven Leo I, och förlåter honom alla hans synder. 680. — Visar sig för S. Dominicus. 794.

Petrus Diaconus. Järtecknet med S. Gregorii böcker. 718.

S. Petrus, Predicator. Född af kätterska föräldrar; Från ungdomen rättrogen; Ingår i Dominikaner-orden. 829. — Påfven Innocens IV har för-

fattat hans lefverne-beskrifning; Lefde för att bekämpa kättare. 830. — Predikar i Lombardiet; Ihelslagen nära Milano. 831. — **Järtecken.** Hans kappa helar en stum yngling samt hans sjuka fader, som hade en orm med 2-ne hufvuden i sin mage; Botar en dumbe och en krympling. 830. — Bringar ett svalkande moln öfver folket, under det han predikar. 831. — En nunna, och konungen i Arragon, se honom i himmelen; Hans lik befinnes friskt, efter ett års förlopp; En besatt qvinna botas vid hans graf; Gudsdomen med bröd-biten. 832. — Den otrogne i Florens; Spinnerskorna; Skolmästaren. 833. — Kjortelen; Ett baru får lif; Dopnamnet. 834. — En död mö får lif; Den andeliga pilgrimsfärden; Vaxljuset; En vanskaplig får bot. 835.

S. Philipp. Predikar i Skythien; Predikar i Upsala och kristnar Sverige. 199. — Korsfäst. 200. — **Järtecken.** Botar 3 män i Upsala. 199. — Visar sig för Kejsar Theodosius. 639.

Phillip, far och son. De förste kristne Kejsare; Ge kyrkan rika gåfvor; Döda Påfven Cornelius; Dräpte af Decius. 395.

Philippicus, Kejsare. Dräper Justinianus II; Rasar emot Kors och Beläten; Afsätter Patriarken i Konstantinopel; Hans begge ögon springa ur hans hufvud. 736.

Phocas, Kejsare. Kejsar Mauricii syn om honom; Han dräper Mauricius. 710. — Inrymmer Bonifacius III att Romerska kyrkan må vara hufvudkyrkan öfver alla. 720. — Lemnar Pantheon åt Bonifacius IV; Dräpes af Heraclius. 721.

Phoenix-fogeln. — Se Fenix-fogeln.

Pik-såret. P. S. 5, 6.

Pilar (Stenar). Döda helgon: S. Sebastian. 479. S. Christina. 506. — Flyga tillbaka och slå förföljaren: S. Savinianus. 462. S. Christopher. 502. S. Cosmas och S. Damianus. 515. Kejsar Theodosius. 639. — Såra icke helgon: S. Savinianus. 462. m. m.

Pilatus. Så kallad, för att han var son af *Pyla*, en mjölnare-dotter, och *Atys*, en Tysk kung; Dräper sin half-broder; Förvisas till Rom; Dräper Franske konungasonen; Förvisas till ön Pontus, besegrar dess vilda folk, och kallas *Pontius Pilatus*; Sändes till Judea. 300. — Dräper Judarne på Garizim berg; Hemskickas till Rom, men återkallas till Judea; Herodes och Pilatus försonas 301. — Sänder bref till Tiberius om Kristi under. 150, 299, 301. — Döljer för Volusianus, Tiberii sändebud, Kristi död; När han hämtas till Rom, tar han på sig Kristi kjortel, och dymedelst stämmer Tiberius till mildhet. 301. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, C, 9.** — Begår sjelf-mord. 303. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, C, 10.** samt **B, 10.**

Pilgrimsfärden, den andellga. 835.

Pipinus, konung. Karl Martels son. 730. — I hans dagar flyttas S. Johannes Döparens hufvud från Konstantinopel till Poitiers. 54. — Legendan om huru han blef konung, eller Sagan om det jordade Liket. 731. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 7.** — Kallas till hjälp af Påfven Stephanus II; Vigd till konung, af densamme; Offrar hans rike till Påfve-stolen; Frank-

rikes adel svär, att alltid taga sin konung af hans ätt. 744. — Pipin svär, att Frankrikes konungar skola alltid begravas i S:t. Denis' kloster. 745.

Pius I, Påfve. Befaller att äfven troende Judar skola döpas. 1001.

Planetarium. Se Afguda-bilder.

Plinius Secundus. Skrifver till Trajanus ett försvar för de Kristne. 371.

Plutos fest. 9.

Poltiers. Hit flyttas Johannes Döparens hufvud. 54. — Här bygger S. Martin ett kloster. 630.

Polemius, konung i Indien. Omvändes af S. Bartholomeus. 208. — Blifver en Kristen biskop. 209.

Pontius Pilatus. Se Pilatus.

Pontus. Hit bannlyses: Pilatus. 300. S. Clemens 360. S. Martinus. 733.

S. Poppo. Kristnar Danmark; Bär brinnande jernhandskar, oskadd. 762.

Portugal. En konung der omvändes af S. Jakob den Störres lärjungar. 167. — En konung der deltagar uti segern öfver Maurerne. 176—178.

Predikare-orden. Predikare-munkens syn och död. 257. — Jungfru Maria gör flere järkecken till ordens förherrligande. 796—798. Se S. Dominicus.

Predikningar. S. Andreas: Om Kristendom och Korset. — 138. — S. Johannes Evangelisten: Emot Rikedomar. 152. — S. Thomas: Om Kyskhetsens pris. 183. De 12 Dygde-trapporna. 185. Om Guds Ord. 186. En Prest bör vara ihärdig och ståndaktig. 188. — S. Jakob den Mindre: Om Kristus. 197. — S. Bartholomeus: Om Återlösningen. 206. — S. Matheus: Om Pingstdagens under. 226. Om Paradisets glädje. 227. Om Hjonalag och Klosterlifvet. 229. — S. Catharina: Emot Afgudadyrkan. 534. — S. Hilarius: Om Kristi Guddom. 589. — S. Beda: En karl ville begabba hans blindhet, och ledde honom ut i vildmarken, der, sade han, en mängd folk väntade på att höra honom predika. Men då den vördnadsvärde gamle slutat, ropte stockarne och stenarne rundt omkring: »Amen! Haf tack, *Venerabilis Beda!*» 741. — S. Franciscus: Foglar lyssna till hans predikan. 802.

Prest. 2 Prester och 3 Djeknar skola vara närvarande då en biskop predikar. 397. — Prest och Djekne må icke bruka vigda kläder, utom i ämbets-åligganden. 398. — Presten skall äras framför alla. 999. — Påfven Thelesphori stadgar om Prester. 1000. — Påfven Caius bestämmer, att man skall gå igenom 6 andra grader innan man kan bli prestvigd. 465. — Ingen lytt person må prestvigas, en anordning af Påfven Anastasius. 645. — Sixtus III bestämmer, att ingen biskop må viga en klerk af annans biskopsdöme. 678.

S. Primus och S. Felicianus. Deras anklagelse och pina. 528. — De spotta kejsaren och halshuggas; 500 män omvändas. 529. — Järkecken. En ängel löser dem. 528. — Primus dricker kokande bly, oskadd; Vilda djur skona dem. 529.

Proserpina-natten. 9.

Provence. Dess kättare. 790. — Dominicus och andra predika der. 790, 791.

Påske-dag. Hermes visar att den kommer årligen på en Söndag. 1001.
— Påfven Victor I:s bestämmelser. 388. — På denna dag skola alle Kristne taga Sakramentet. 1004.

Påska-ljus. Påfven Theodorus skipar deras invigning. 728.

Qvarn-stenar. Uppmjukna, och skada icke Helgon. 511.

Quatuor-tempora festen. Instiftad af Påfven Calixtus I. 389.

Quesumus aucter omnium! 713.

Quincianus. Pinar S. Agatha. 425—427. — Ihelslås af tvänne hästar. 429.

Qvinna. Ingen sådan får nalkas Corporale eller Kalken. 380.

S. Qulatlus. Hans pina och halshuggning. 532. — **Järtecken.** Kokande olja skadar honom icke; Hans lik visas af en Ängel för en blind fru, efter att det har legat 55 år i hafvet, — Fruen får sin syn igen. 532.

Qvist. Järtecknet med qvisten från S. Stephaus altare. 288.

Radbod, konung. Nekar att fullborda sitt dop; Dör en hedning, tredje dagen derefter. 740. Se **Dop**, **Frisland**, **Wulfranus**.

Rakning. Presterlig rakning upptagen efter S. Pehrs straff i Antiochia. 119. — Äfven S. Johannes Evangelistens straff. 149. Se **Kron-rakning**.

Rano. Se detta ord i Namn-Listan.

Raphael. Visar vägen från Paradis till Helvetet. *P. S.* 50—57.

Redögörelserna. Se **Folk-Myther** och **Folk-Sagor**, B. 12, D.

Regn. Fallor icke på Helgon. S. Dominicus. 793.

Regina Cell. Författas af änglar. 714.

Reginaldus, ärkedlakon. Får bot af Jungfru Maria. 796.

S. Remigius. Först enslig, så ärkebiskop; Så mild, att foglar spisade i hans hand. 689. — **Järtecken.** Hans födelse förkunnad af en ängel. 688.
— **Genebaldus** och hans barn. 690.

Requiescat in pace! 659.

Rhone-floden. S. Mauricius slår läger vid dess bräddar. 508.

Riga. Antager Kristendom. 792.

Ring. Se **Folk-Myther** och **Folk-Sagor**, A. 4, och S. **Ellsabeth**.

S. Robertus. Se **Cistercianer-orden**.

Rollo. Se **Gänge-Rolf**.

Rom. Dess brand under Nero. 308. — Förses med prester, och med kyrkor begåfvade med fasta inkomster, af Påfven Evaristus. 999. — Den 1000-åriga festen efter dess byggnad, hålles af Kejsar Filip. 395. — Djeflamötet i ett förfallet afguda-tempel i Rom. 725. — Rom och Lombardiet falla till Lotarius I. 756. — Saracenerne härja Roms nejder; Skattlägges under Ungrarne. 757.

S. Romanus. Omvändes af S. Laurencius; Bär en så med vatten, för att få döpelse; Halshugges. 413, 415. — **Järtecken.** Tror på Kristus. 413. Ser en ängel stryka S. Laurencii sår med linne-kläde. 413, 414.

Romerska kyrkan. Se **Benifacius III**.

Romulus, Roms grundläggare. Hans bild i Freds-templet faller, när Kristus födes. 67.

Rosor i grafven. Se **Blommor**.

Rouen. Bygges af Gänge-Rolf. 758. — S. Olaf döpes här. 860.

Ruben, Judas' fader. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**. B. 10.

Ryssland. Ebioniterne funno tillhåll der. 200. — S. Philip omvänder dem. 201. — S. Adalbert martyrer. 762. — S. Olaf gästar Jaroslav. 862.

Rätta. *Hvit*, betyder dag, *svart* natt. 614.

Röfvere. Röfvaren som var en djefvul. 7. — Röfvere-höfdingen och S. Johaunes Evang. 156. — Röfrarnes omvändelse af S. Martin. 630. — Röfvaren och S. Benedictus. 697. Se **Tjufr**.

Rök, en söt lukt för martyrer. 524.

Röst från Himmelen. Befaller S. Franciscus lemna världen. 800. — Från själen i Skärselden. 661. — Förebrår en Eremit. 716. — Förkunnar: att ett nyfött barn skall vara Kejsare. 771. Att S. Franciscus har en stol i himmelen. 801. Den dödes helighet. 582, 586. En lefvandes helighet: S. Paulus Eremita. 404. S. Basilius. 602. — Förlåter S. Elisabeth af Ungern hennes synder. 826. — Försäkrar en fru om S. Augustini ödmjukhet. 651. — Helsar martyrer välkomna. 531. — Manar den tveiflande Augustinus. 648. — Tröstar martyrer: S. Laurencius. 413, 414. S. Göran. 496. — Tröstar oskyldiga: Drottning Cunigunda. 418. S. Elizabeth. 805. — Upptäcker helgedomar. 108. Gifmildhet åt kyrkan. 569. — Varnar S. Bernardus. 785. — Väljer biskop. 575. — Om deras belöning som åkalla det döende Helgonet. 496.

S. Sabina. Omvändes af S. Serapia; Dräpes därför att hon begravt S. Serapias lik. 377.

Sagor. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**.

Sakrament. Se **Dop**, **Nattvard**.

Salomon. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**, C. I. samt **Helga-Kors Sagan**.

Salve Regina! Predikare-orden plägades af djefvulska anfäktelser, men befriades derifrån när de begynte [år 1220] att sjunga hymnen *Salve Regina* efter Completorium. 797.

Sammansmältning bevisar helgedomar. S. Pehrs *bojor*. 115. — S. Pauls *hufvud* och kropp. 130. — S. Adrians *hand* och andra ben. 523.

Sanctus! Sanctus! Denna messo-sång instiftas först af Sixtus I († 127). 380. — Instiftas först af Påfven Celestinus I († 432). 676. — [Enligt D. Rock, *Hierurgia, or the Holy Sacrifice of the Mass*. London 1833, 8:o, Vol. I, s. 130, infördes denna hymn, såsom en offentlig bön, först under Theodosius den yngre, emellan åren 433—447, i Konstantinopel, ibland andra högtidliga böner, för att afvända en jordbäfning. Se J. W. Beckman, *Den Nya Svenska Psalmboken*, Stockholm 1845, 4:to, s. 20, sp. 1.]

Saracener. Saracenen i sjö-nöd. 253. — Slås tillbaka från Jerusalem, genom S. Görans hjälp. 496. — Så kallas alla de som följa Mohammeds lag. 726. — Bryta in i Italien, i Påfven Sergius II:s dagar; Lida ett stort skeppsbrott på vägen till Africa. 757. — Härja Spanien. 761. Se **Jerusalem**.

Satan. Anklagar själar vid domen. 21.

Saturnus. 619.

Satyr. Visar S. Antonius till S. Pauli cella. 404.

S. Savina. Döpes af Päfven. 463. — Hennes bön och död i staden Cretas; Jordas vid sin broder. 464. — **Järtecken.** En ängel sänder henne att uppsöka sin broder; Botar blinda och krymplingar; Ängelen sänder henne till Cretas. 463. — Hon gifver lif åt en död jungfru. 464.

S. Savinianus. Läser en bibel-vers, och omvändes; Flyr till Frankrike, och döpes i Seinen. 460. — Halshuggen af Aurelianus. 462. — **Järtecken.** Ängelen och bibel-versen. 460. — Stafven som blomstrade. 461. — Pilar sår honom icke; Hans fängelse öppnas underbart; Han går torrfota öfver Seinen; Hans blod helar Kejsar Aureliani sår. 462.

S. Savinus. Hans omvändelse; Hans bön, och åsk-slaget emot afgudarne. 463.

Saxen. Se Molsten.

S. Scolastica. Hennes själ i dufvo-like. 698.

S. Sebastian. Hertig af Milano under Kejsar Diocletianus. 475. — Uppmuntrar Marcellianus och Marcus att stå fast i tron. 476. — Omvänder Cromacius och 2400 män. 478. — Skjutes full med pilar, på Diocletiani befallning. 479. — Annan gång dräpt; Hans lik kastas i ett afträdeshus. 480. — **Järtecken.** Zoe får sitt mål igen vid hans böu. 477. — Sebastians och Cromacii Planetarium; En ängel botar Cromacius. 478. — Uppstår från Pildöden; Upptäcker sitt lik för Lucina; Qvinnan som hade umgänge med sin man på S. Sebastians kyrkomesso-afton. 480. — S. Sebastians ben hämma bråddöden i Lombardiet. 481.

Secundus, Philosophus. Huru han försökte sin egen moders dygd, och då hon dräpte sig själf ville aldrig tala mer. 377.

Seine-floden. Se Savinianus.

S. Serapia. Kom af Grekland till Rom; Omvände Sabina; Dog som martyr i Hadriani dagar. 377.

Sergius I, Päfve. Justinianus II ville fånga honom; Skipar, att sjunga 3 *Agnus Dei*, då Hostian brytes. 735.

Sergius II, Päfve. Annars kallad Svinamunder; Anordnar att alla Päfvar skola få nytt namn. 757.

Sergius III, Päfve. Antipapa emot Formosus; Drifves bort ifrån invigningen; Ber Markgrefven Albrikt om hjälp; Formosus dör och efterträdes af Bonifacius; Albrikt bortjagar Bonifacius och insätter Sergius; Sergius misshandlar Formosi lik. 759.

Servus servorum Dei. Detta uttryck nyttjas först af S. Gregorius. 714.

S. Severinus. Hör ängla-sången vid S. Martins död. 633.

Sibylla. Ser ett altare i himmelen, en mö på altaret, och ett svenbarn i hennes knä. 63. — Spår att Frälsaren skall födas när Vattenkällan i Rom flyter med olja. 67. — Hennes spådom om Kristi födelse och död. 537.

Sicilien. Dess Proconsul Quincianus. 425—429. — Dess Vulkan. 429. — S. Vitus pinas der. 525.

Sickeln, den underbara. 101.

S. Sigfrid. Sverige föll tillbaka till hedendom tills S. Sigfrids dagar. 738. — Han antager missionen till Sverige. 842. — Predikar i Danmark. 843. — Ankommer till Varend och Vexjö. 844. — Döper Olaf Skötkonung. 849. — Omvänder hela Sverige. 839, 849. — Mordet på hans systersöner i Vexjö. 839, 850. — Hans återkomst till Vexjö. 851. — Anslår dråp-botet till kyrkan der. 854. — Hans död. 855. — **Järtecken.** En ängel visar honom planen för Vexjö trä-kyrka. 846. — Ett himmelskt ljus uppdagar hans systersöners hufvuden; Hufvudenas tal om framtida hämnd. 853.

Silfver-karet i säcken. 170.

Silfver-vagnar i Chosroes' torn. 722.

Silvester I, Päfve. Hans disputations-akt emot de 12 lärde Judar. 80—85. — Han ensam vågar herbergera Timotheus; Pinas af Tarquinius, och förutsäger hans död. 565. — Döper Constantinus. 566. — Råder honom att bygga Konstantinopel; Dör i frid. 569. — **Järtecken.** Silvester och Draken; Två män uppresas från döden. 568. — Gifver lif åt en Tjur som Zambri hade dräpt. 85.

Silvester II, Päfve. Dör biltog, derföre att han icke vill upphäfva bannlysningen öfver Patriarken i Konstantinopel. 704.

Silvester III, Päfve. Folk-Sagan om honom. Se *Folk-Myther och Folk-Sagor*, B, 12, C. — Hans ben pläga svettras, när någon Päfve skall dö. 767.

Simachus, Päfve. Bestämmer, att *Gloria in excelsis* skall sjungas hvar helgdag; Simachus och Anastasius. 693.

S. Simon och S. Judas. Deras släkt. 231, 239. — Judas i Edessa. 231—233. — Simon i Egypten; Judas och Simon komma begge till Persien. 233. — Simon biskop i Jerusalem; Simons och Judas' martyrdöd. 374. — **Järtecken.** Spå freds-sändemännens ankomst. 234. — Bota folk, skadade af trollmän; Göra ormar oskadliga. 236. — Det nyfödda barnets svar; Göra tvenne grymma Gamar spaka. 237.

Simon Magus. I Antiochia. 108, 356. — **Järtecken.** Hans underbara Sickel. 101. — Hans underbara ansigts-förvandlingar; Hans underbara död och uppstigning. 102. — Hans djefla-hundar. 103. — Den döde som talade. 104. — Hans hund. 104, 105. — Hans försök att flyga. 105. — Förvandlar Faustianus i sin egen liknelse. 355. — Se **Petrus**.

S. Simphorianus. Hans pina och svar. 458. — Halshuggen af Kejsar Aurelianus; Järtecknen vid hans graf. 459.

Simplleclus, Päfve. Skipar, att ingen klerk må taga prebende af en lekman; Utnämner bigtprester. 687.

Sinal-berg. Här begravas änglar S. Catharina; Hon lemnar ett finger åt en munk, som en helgedom. 539.

Siracusa. Dess martyrer. 429, 555, 556.

Sislunnus. Gick en hedning till kyrkan; Blir både blind och döf; Får bot af S. Clemens. 358. — Antager Kristendom. 359.

Sixtus I, Päfve. Hans anordningar angående Sanctus, &c.; Sänder Pe-regrinus till Frankrike; Halshuggen i Rom. 380.

Sixtus II, Påfve. Af Grekisk slägt. 450. — Gripes på Gallieni befallning. 409. — Spår S. Laurencii martyrdöd efter 3 dagar, och ber honom utdela kyrkans kostbarheter. 409, 410. — Halshuggen 410. — Inrättar den högtidliga messan. 450.

Sextus III, Påfve. Bestämmer, att ingen biskop må viga en klerk af annans biskopsdöme. 678.

Sju-Sofvares Saga. Förföljas af Decius. 433, 435. — Sälja deras gods och draga till en håla i Celion-berget vid Efesus. 433, 436. — Inmuras der af Decius. 434, 437. — Uppvakna i Theodosii II tid. 438. — Han kysser dem och de dö. 441. — Kejsaren pryder Efesus för deras skuld. 442. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**, C, 8.

Sjelf-mord. 130, 171, 172, 303.

Sjukdomar. -Inguinaria. 709. — Bråddöden (Pesten, m. m.) 481, 713.

Själ. Har en *Dufvas* skepnad: Maria Magdalens. 277. De 3 Martyrer. 345. Valerianus och Tiburcius. 391. S. Scolastica. 698. — Är *hvit* till färgen: Jungfru Maria. 40. — Utgår från kroppen omgifven af *ljus*: S. Andreas. 142. S. Germanus. 698. — Har en *Vesslas* skepnad: Konung Gondran. 709. — Kommer åter till kroppen, för att göra bot och bättring, genom förbön af: S. Petrus. 116. S. Jakob den Större. 171, 172. Maria Magdalena. 275. S. Projectus. 418. S. Martinus. 630. — Själens tack, eller det jordade liket. 732. — Se **Domen**.

Själä-Bron. Som en Himmels-Stege: S. Dominicus. 799. S. Olaf. 864. — Som en Himmels-väg: S. Benedictus 699.

Själarnes lösare (S. Petrus). 119.

Sjönöds jättecken. S. Andreas. 137. S. Marcus. 251, 253, 256, 275. S. Stephan. 285. S. Nicholaus. 575, 579. S. Aegidius. 750. Nageln ur Korset. 88. — Se **Hafvet, Skepp**.

Skatter. Lemnas af djefvulen. 19. Döljas af en korsmärkt Sten. 708. — Uppdagas af en själ. 709. — Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**, C, 11, 12.

Skepp. S. Aegidii skepp seglar öfver hafvet och styr in i hamnen, utan någon menniska ombord. 753. — Ett skepp för sjelfmant S. Eusebius öfver ett sund. 588. — Se **Djefla-båt, Helgon-skepp**.

Skeppsbrötet. Drunknade få lif igen af: S. Andreas. 137. S. Dominicus. 796. S. Benedictus. 695.

Skomakaren och S. Marcus. 249.

Skrift. Förbjudes af Novacianus; Försvaras af 60 biskopar. 394.

Skrinen. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor**, C, 5.

Skydds-medel (Amulet). En Bibel, eller skrifna blad eller texter derur. 135, 230. — Ett Bref från Kristus. 190, 232. — Ett Kors sydt på axeln. 268. — En Mantel (Kjortel). Se **Folk-Myther**, C, 9. — En Sten och guld-ring. 289. — Se **Staf**.

Skär-thorsdag. Krism-invigningen. 394.

Skärselds-Sagan. S. Patriks Skärseld. 9. — Rösten från själen i Skärseld. 661. — S. Gregorius väljer sjukdom hela lifvet igenom, hellre än 2 dagar i Skärseld. 716. — Riddaren som uppenbarade sig, för att spå Guds straff

öfver den falske vännen, som icke hade sålt den bortgifne hästen. 748. — Se **Bann, Bro, Domen, Etna, Sjal.**

Slottet i Himmelen. 184.

Sodomiter alle dogo, innan Kristus kunde födas. 64.

Sofvare. Se **Sju-Sofvares Saga.**

Sol. 3 Solar bebåda Vår Herre. 63. — Solens bild. 188. — Simon Magus hänger sin Sickel på Sol-strålar. 101. — Sol-templets fall, i Indien. 238. — Solens och Månans Orakel-trän i Indien bära man-stora äpplen, som vara 300 år. Dessa trän upphörde att svara då Kristus föddes. 69, 70.

Sophia, Kejsarlina. Se **Narses.**

Soter, Påfve. Hans anordning angående Nunnor. 1002.

Spanlen. Kristnas af S. Paul. 123. — Dess drottning och folk kristnas af S. Jakob. — 167. — Segern öfver Maurerne, år 1340. 176—178. — Scenen för S. Vincentii martyr-död. 471. — Intages af Didrik af Bern. 681. — De Spanske Goter blifva rättroende. 708. — Se **Arragon.**

Spinnerskorna. Hvilkas tråd blef blodig. 833.

Spjut. Kristus ses med trenne spjut i sin hand, för att straffa världen för dess trenne hufvud-synder, Högfärd, Girighet, Lusta. 794.

Spådom. Af Drömmar: Förrädaren Judas' Moder. 244. — Kejsar Mauritius. 710. — Af Foglar: Josephus om Jerusalem och Vespasianus. 314. — Af Spånor, som falla i bokstafs-form: Om Gregorius VII. 775. — Kung Avennirs Spåmän förutsäga att hans son, Josaphat, skall bli Kristen. 609. — Spåmannen Merlin. 686. — En djefvul förutsäger att Julianus skall bli Kejsare. 597. — Om martyr-döden. 538. — S. Lucia om Maxentii fall. 557. — S. Martin förutsäger biskop Armenii död. 638. Spår att S. Britius blir biskop. 636. — S. Ambrosius spår Macedonii blindhet och död. 641. — S. Ambrosius och den rike girige. 642. — Så äfven spå, ibland andra: S. Simon och S. Judas. 234. S. Mathias. 246. S. Dionisius. 341. Sixtus II. 410. S. Silvester. 565. S. Dominicus. 794. S. Franciscus. 801. — Se **Drömmar, Dödsfall, Trollkarlar.**

Spår efter en helgedom. S. Jakob den Störres ben göra ett djupt märke uti en sten hvarpå de ställas. 166.

Staf. S. Pehrs, uppväcker en död. 100. — S. Jakob den Störres, värjer emot djeflar. 165. — S. Patriks, som han fick af Vår Herre sjelf, en stor helgedom. *P. S.* 9. — S. Hilarii, bortdrifver ormar från en hel landsträcka. 590. — Den guld-fyllda stafven. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 4.** — En blomstrande Staf, buren af: Aaron. 66, 87. Josef. 6. S. Savinianus. 461. S. Christopher. 499, 500.

Stige som går upp till himmelen. 799.

Stenar. Se **Pilar.**

S. Stephanus. Förste martyr. 281, 295. — Hans ben finnas år 417. 282. — De flyttas till Jerusalem; Har tvenne högtider. 284. — Hans ben flyttas till Konstantinopel. 285. — Dädan till Rom. 286. — Andra hans ben hemtas från Bethleem till Hippo. 290. — Kejsarinnan Eudoxia flyttar många af hans ben till Konstantinopel. 677. — Se **Augustinus, Järtecken.** Under vid hans ben-flyttningar. 282—287. — En man som skulle svepas får lif; En öfver-

körd får lif. 287. — En död nunna får lif; En kjortel lagd på S. Stephans altär gifver lif; En död sven får lif; En död smörjes med olja och lefver; Blommor från hans altäre bota; Qvisten från hans altäre. 288. — Talismanen är kraftlös, men Stephanus botar Petronia; Barnen förbannade af sin egen moder. 289. — Den sednare folk-sagan om S. Stephans ungdom. 291—294. — Se Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 12, A.

Stephanus, domare. Hans färd efter döden, och återkomst till lifvet. 418.

Stephanus I, Påfve. Bestämmer om Presters och Djeknars dräkt. 398. — Dräpt af Valerianus. 398, 400. — Vid hans bön, faller Mars-templet. 398.

Stephanus II, Påfve. Anhåller hos Pipin om hjälp; Viger honom till konung; Reser till St. Denis, och viger S. Dionisii kyrka. 744.

Stiklestad. Slaget derstädes, och S. Olafs fall. 863.

Stjerna. Efter döden ses S. Franciscus som en Stjerna. 802. — En Stjerna visar hvar helgedomar finnas: Christus. 34, 67. S. Johannes Döparens Hufvud. 53.

Stockar och Stenar. Dragas i stället för S. Clemens. 358. — Se Kittel-omfamningen.

Stol. Den glödande Stolen. P. S. XIV, XVI, 54. — Stolen som blirver så het, att Kejsaren måste uppsetiga. 631. — Stolen i Himmelen för: S. Thomas-a-Becket. 788. S. Franciscus. 801.

Stuuma få bot af: S. Sebastian. 477. S. Olaf. 868.

Subdiaconus. Se Calus, Påfve; Leo IX, Påfve.

Sverige. Kallades fordom Skythien; Kristnas af S. Philip. 199. — Påfven Gregorius II låter ånyo predika Kristendom i landet; Dess första biskopar: Turghuttur, Unne, Adeluvalder och Godskalker; Sedermera blirver Sverige ånyo hedniskt. 738. — Omvändes af S. Sigfrid. 849. — Får besök af S. Olaf. 862. — Se S. Sigfrid.

Svett-duk. S. Jakob den Störres befriar en fånge. 163. — Se Kjortel.

Svält dödar Icke Helgon. S. Eufemia. 511.

Svärd såsom Jern-bro. 710.

Symbolum Nicæanum antages. 575.

Symeon, Judas' fader. Se Folk-Myther, B, 10.

Syn. Kejsar Mauricii syn, Munken med svärdet. 710. — Död-mannens syn, Thomas-a-Beckets stol i himmelen. 788. — Förkunnar helighet: S. Franciscus. 801, 802. — S. Petrus Predicator. 832. — (Helgon eller Änglar), upp-täcker helgedomar: S. Johannes Döparens Hufvud. 52. S. Stephani Ben. 282. S. Barnabas' Ben. 296. S. Vitus. 527. S. Quintinus. 532. S. Catharinas finger. 539. — Se Dödsfall.

Syn-förvandling. Simon Magus. 102, 355. — Se Stockar och Stenar.

Synda-Bref (Berättelse om begångna Synder): Blir »skrapadt rent», innehåller utplånas såsom tecken på syndens förlåtelse, på förbön af: S. Jakob, i Compostella. 168. S. Maria Magdalena, i Vercelli. 276. S. Basilus, i Cæsarea. 605. — Hit hör järtecknet om S. Augustinus: »Han såg en djefvul läsa bref om natt, vid lampa, och sporde hvad han las [läste]. Han svarade, sig läsa hans [Augustini] synder. Augustinus bød honom få sig brefvet, och fann

der eukte [intet] skrifvet det [som] ej var afskrapadt, utan ett Completorium glömdt sedan han var prest.» 650 — Se Altare, Helgona-bref.

Syndaren inför Guds Dom. Se Folk-Myther, A, 1.

Syrien. Vinnes af Trajanus, uppgifves af Hadrianus. 376.

Sång. Se Kyrke-sång.

Sångare. 182.

Sår genom handen, under det att handsken är eskadd. 802. — Se Christus.

Sådesmark. Skapas åt S. Ægidius. 750.

Sågner. Se Folk-Myther och Folk-Sagor.

Sångens mjukhet, eller Hvila efter pina. Gifver martyrer döds-hvilen: S. Vincentius. 473. S. Vitus och hans stallbröder. 527.

Sång-vigning. 182.

Sönnen, den underbara. Barnet i S. Clemens' kyrka, under hafvet. 362.

Söndag. Påfven Melchiades bestämmer, att ingen må fasta på denna dag. 562.

Tanke-gissning. S. Pehr och Simon Magnus. 103.

Te Deum laudamus! Författad af S. Ambrosius och S. Augustinus, vid den sednares dop. 649.

Tempel. Se Afguda-tempel.

Terencianus. Se Jupiter.

Thebe. Dess 100 portar och Heliga Legio. 508.

S. Thecla. Järtecken. Talar ofta med S. Martin. 632.

Thelesphorus, Påfve. Hans stadgar om Påsken, Kyrko-sång och Klerker. 1000.

Theodora. Se S. Clemens.

Theodorik. Se Didrik af Bern.

S. Theodorus. Bränner Mars-templet; Han pinas och brännes på bål; Järtecken. Kristus tröstar honom i fängelset; Skinande änglar besöka honom. 530. — Hans lik vill icke brinna; Vällukten från hans lik; En röst från himlen helsar honom välkommen. 531.

Theodorus, Påfve. Skipar att viga Påska-ljus och Kyndelmesso-ljus. 728.

Theodosius I, Kejsare. Öfvervinner Kejsaren Eugenius. 639. — Blodbadet i Thessalonica. 640. — Järtecken. S. Johannes och S. Philippus hjälpa honom i striden emot Eugenius. 639.

Theodosius II, Kejsare. Afskaffar döds-straff. 676. — Se Eudoxia.

Theophilus räddas af Vår Fru. 28.

S. Thomas. S. Thomas i Indien. 181—186. — Bindes, och försvarar de nyss-omvända. 187. — Hans seger-död; År 230 flyttas hans ben till Edessa. 189. — Järtecken. Jungfru Maria sänder honom från himmelen sin egen Linda, såsom bevis på sin Himmelsfärd. 42. — Vår Herre visar sig för honom i Cesarea. 181. — Spådomen om handen som slog S. Thomas. 182. — De nygifte finna en himmelsk Palmträ-qvist. 183. — Slottet som uppbyggdes i himmelen. 184. — S. Thomas botar en blind fru. 186. — Sol-bildens fall. 189. — S. Thomas' ben i Edessa. 190.

S. Thomas af Canterbury. Kansler i England, och ärkebiskop; Bär hårkläder under stats-dräkten; Tvättar dagligen 13 fattiga mäns fötter; Lemnar England, och får herberge i Pontigny kloster. 787. — Konungens förföljelse; Dräpt i Canterbury. 788. — **Järtecken.** En död man ser S. Thomas' stol i himmelen; Presten som sade Vår Frus messa; Vår Fru syr Thomas' hårkläde; Thomas gör under. 788.

Thor. En hednisk Gud; Har gifvit namn åt Thors-dag. 61.

Thorsdag. Ordets ursprung; *Helig* Thorsdag en hednisk benämnelse; Helig Thorsdag och Kristi Himmelsfärds-dag allt ett. 61. — Påfven Melchiades bestämmer, att Thorsdagar skola hållas lika heliga som Söndagar; Detta gäller numera endast om Helig Thorsdag. 562. — Påfven Gregorius II anordnar att fasta på alla Thorsdagar i Fastan. 737.

Thüringen. Omvändes genom Gregorius II. 737. — Markgreffen väljes till Kejsare. 828.

Thyre Danebod. Danmarks Drottning, och moder till Holger Danske; Bygger Danevirke emot Tyskarne. 747.

Thörgillus. Se Dirdrik af Bern.

Tiberius I, Kejsare. Hindrades af Romerska Senaten från att upptaga Kristus ibland Gudarne, derföre att Pilatus skref angående honom till Tiberius i stället för till dem. 150. — Hans egenskaper. 299. — Återkallar Pilatus; Sänder Volusianus till Pilatus efter Jesus, för att få bot för sin svåra sjukdom. 301. — Emottager Volusianus och Veronica; Får bot, så snart Veronicas Kristi-duk utvecklas; Afkläder Pilatus Kristi kjortel, och dömmar honom till döden. 302. — Se **Pilatus, Veronica.**

Tiberius II, Kejsare. Hans gifmildhet; Järtecknet med den korsmärkta stenen. 708.

Timmermannens fall. 254.

Timmermans-sonen. En passande benämning på Kristus, ty hans Fader timrade (smidde, skapte) hela världen. 78.

Titus, Kejsare. Hans glädje-sot. 315. — Intager Jerusalem. 312, 316, 317. — Hans ädla sinne-lag. 320. — **Järtecken.** Finner Joseph af Arimathea ännu lefvande i sin graf, efter 40 år. 318. — Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 8.**

Tjur. Dräpes af ett hviakadt djefvuls-namn, men uppväckes genom Kristi namn. 85. — Vilda tjurar blifva spaka, och draga S. Jakobs lik till Compostella. 168.

Tjuf. En hängd tjuf räddas af Vår Fru. 26. — Tjufven upptäckt af S. Patrik. *P. S. 7.*

Tolf Dygde-trappor. 185.

Tonsur. Se **Kron-rakning.**

Torn. En fånge hoppar oskadd från ett högt torn. 168. — Ett torn böjer sig, så att fången kan gå derur. 173. — Chosroes' torn af guld och silfver. 722.

Turnering. Riddaren och Jungfru Maria. 24. — Det jordade liket. 731. — Se **Folk-Myther, B. C.**

Tours. Dess biskop, S. Martinus. 630. — Han bygger ett kloster här. 631. — Dess biskop, S. Britius. 636.

Trajanus, Kejsare. Hans bref angående S. Clemens. 360. — Befaller Kristendomens utrotande på Krim. 361. — Hans bedrifter, mildhet och död. 367, 368. — Den bäste Kejsare näst efter Augustus. 368, 375. — Hans skrin bevaras ännu i Rom. 368. — Var S. Ignacii baneman. 368, 370. — Ångrar denna ogerning. 371. — Hans ädelmod emot en Euka, hvars son var oskyldigt dräpt. 374. — Hans son öfverrider en fattig Eukas son. Trajanus ger henne sin son som bot. 375. — **Järtecken.** Trajanus den ende som någonsin befriades från Helvete; detta skedde till följe af S. Gregorii bön. [Den klassiska sagan om Orpheus och Eurydice.] 716.

Tre Blodsdroppar. Af S. Johannes Döparens tumme. 56.

Tre-Enigheten. S. Augustinus och Himla-rösten. 653. — Järtecknet med kättaren; Dopfunten blir tom, då en Arian vill döpa en man med vanheder. 692. — Bilder och liknelser om Treenigheten: Tre Solar, som sammansmälta till en. 63, 68. Ljus, Hetta och Låga, utgöra en natur. 81. En treviken mantel är dock blott en mantel. 81. — Cedern — det högsta trä i världen, — Cypressen — det sötaste, — och Granen — det lättaste, — (tecknande Fadren, Sonen och den Heliga Andan) växte ur 3:ne kärnor från Paradis, och sammangrodde till ett trä, hvaraf gjordes *Korset*, som bar Vår Herre. 92, 93. Se *Helga-Kors Sagan*. — Själen är en, men har 3:ne krafter, Förnimmande, Minne och Förstånd. 185. — Ett Vinträ består af 3 ting, Bål, Löv och Frukt. 185. — Mannens hufvud är ett, men kan se, höra och smaka. 185.

Tre Konungarne i Cologne. Järtecknet med de tvenne Enkornas dröm. 915.

Tre Pilar, från himmelen, dräpa en kättare. 692.

Tre Solar. Bebåda Vår Herre. 63.

Tre Spjut. Svängas af Kristus i Himmelen. 794.

Trettio dagar. Lemnas en död man, för bot i världen. 419. — S. Maria Egyptiaca går en 30-dagars resa på en timma. 457. — S. Maria Magdalena lever 30 dagar i öknen utan föda. 271.

Trettio år. S. Matheus är biskop i Ethiopien under 30 års tid. 228.

Troja i Lible-land. 490.

Troll-bytlingen. 291. Se *Folk-Myther*, B, 12, A.

Troll-bägarne. 686. Se *Folk-Myther*, B, 12, B.

Troll-böcker. 165.

Troll-formel. Se *Formler*.

Troll-karlar. Zambri. 85. — Simon Magus. 101. — Hermogenes. 163, 164. — Zoroës; Arfaxat. 225—230. — Ciprianus. 445—449. — Trollkarl, omvänd af: S. Göran. 494. S. Christinas pinare. 506. — Omvända af: S. Silvester. 568. Julianus, Kejsare. 591.

Troll-medel. Se *Skyddsmedel*.

Trolöfning. Skipas att föregå äktenskapet, af Påfven Evaristus. 999.

Trondhjem. Se *Nidaros*.

Trä. Se *Afguda-trä*.

Trä-bitar (— *qvistar*). Bota sjuka: S. Stephanus. 288. S. Laurencius. 417. Se *Kors*.

Träl, Träldom. Trälens räddning genom S. Marcus. 254. — De Engelska träl-barnen i Rom. 712. — Två gånger säljer S. Dominicus sig sjelf som träl, för att befria Kristna. 793. — Trälldomen i Norge mildras af S. Olaf. 862.

Tumme. S. Marcus skär af sig tummen, för att undvika Patriark-värdigheten. 249. — S. Johannes Döparens tumme upptäckes. 55.

Tundall, Tungull, Syn. Se *Domen*.

Tunga. Afbiten, som vapen emot okyskhet. 402. — Afskuren, gifves tillbaka: Leo III. 747. S. Olaf. 868, 869. — Afskuren, men den helige talar ändå: S. Christina. 506. 334 biskopar. 691. — Den lågande tungan. 602.

Turpin, ärkebiskop. Går in i skogen med Karl-Magnus, för att bese S. Ægidius. 751 (B).

Tygdens underbara förökande. Fasthåller en helgedom på en viss plats: S. Johannes Döparens hufvud i Chalcedonia. 54. S. Maria Magdalenas ben i Verceli. 275. S. Stephanus i Rom. 286.

Tyskland. Tron nära utslocknad der; Sixtus I sänder dit Peregrinus, som åter upplifvar Kristendomen. 380. — Tyglas af M. Antoninus. 383. — Anfalles lyckligt af Commodus. 385. — Krigståg deremot af Kejsar Maximianus. 508. — Kommer under Ludovicus II. 756.

Uf. Olycksfogel för Herodes Agrippa. 112.

Ulf. Visar S. Antonius S. Pauli cella. 404. — Befalles att lemna tillbaka en galt. 900.

Ulpianus. Hans råd följes i allt af Alexander Severus. 392.

Ungern. Får Kristendom i Sergii II tid; Ungrarne hålla Rom i skatt. 757. Se *Christus*.

Unne. Den andre biskopen i Upsala; Stenad ihel af Svenskarne; Hans lik doldes i Biærghe. 738.

Upsala. Templet der, och Guden Odin. 199. — Dess första biskopar. 738. S. Eric slut-bygger dess kyrka. 884. — Här bevarades S. Erics hår-skjorta, våt af hans blod; S. Henrik far från Upsala till Finland. 885. — Trinitatis-kyrkan och Dom-berget. 886.

Upplyftelse från jorden. Om Maria Egyptiaca. 455.

Uppståndelse efter döden. Sju-sofvare järtecknet timade för att bevisa denna lära. 441.

Urbanus I, Påfve. En stor predikare; han omvänder mesta delen af Rom. 390. — Bestämmer, att alla altar-kärl skola vara af guld, silfver eller tenn; Dör som martyr. 391.

Urbanus II, Påfve. Predikar det första korståg; Underkastar sig Guds dom emot Kejsaren. 779.

S. Ursula. En Brittisk konunga-dotter; Hennes fästman en hednisk prins; Nekar att giftas, om icke han blir Kristen och lemnar henne ett följe af 1000 jungfrur till Rom. 682. — Seglar med ett följe af 11,000 menniskor,

men kommer, storm-drifven, till Köln, der de alla lida martyrdöden. 683. Se *S. Cordula*.

Valens, Kejsare. Blifver en Arian; Hans falskhet emot Goterna; De bränna honom inne. 629.

S. Valentinus. Hans djerfva tal emot Roms gudar; Gripes af Kejsar Claudius II. 452. — Martyrdöden. 453. — **Järtecken.** Gifver syn åt sin fångvaktares dotter, hvarpå denne och hans hus antaga tron. 453.

S. Valerianus. Gift med S. Cecilia, omvändes af henne. 390. — Ber för sin broder, Tiburcius, och han blifver Kristen; Begge dö för tron; Deras själar flyga som dufvor till himmelen. 391.

Valerians, Kejsare. Underkufvar flera länder; Fången i Persien; Följer de Kristna. 401.

S. Valerius. Utnämner S. Vincentius till sin tolk; Hans blyghet; Landsförvist af Decius. 471.

Varg. Se *Ulf*.

Vatten. Vatten med vin i Sakramentet, anordnas först af Alexander I. 379. — Vändes i vin, af S. Franciscus. 802. — Flyter ur heliga ben. S. Nicholaus. 577. — Vatten-ledningen i Chosroes' torn. 722. Se *Källa, Vlgvatten*.

Venedig. Dit bringas S. Marci ben, stulna från Alexandria 251.

Venus. Venus och Jupiter betyda Elementerna. 468.

Vere dignum. Först författad af Gelasius I. 691.

Veronica. *Första Sagan:* Denna var en Duk, som Vår Herre tryckte till sitt ansigte, och som derefter bar hans sanna liknelse. Den sändes af honom till kung Abgarus i Edessa. 232. Se *Abgarus*.

Andra Sagan: I Jerusalem var en fru, som hette Veronica. Hon trodde på Jesus och då han gick till sin pina, tog han sitt handkläde, lade det för sina ögon och gaf det åt henne som en åminnelse. Men alltid derefter bar duken Jesu sanna bild. — Volusianus, den sjuke Tiberii sändebud, begär att köpa duken, men förgäfvets. Veronica följer med Volusianus till Rom och har duken med sig. Tiberius emottager den med stor heder, och får bot så snart den utvecklas. 302. Se *Tiberius*. — [Vidare härom i G. Stephens, *Tvende Old-Engelske Digte*. Indbydelsesskrift till Kjöbenhavns Universitets Fest. Kjöbenhavn 1853. 4:o, ss. 13—78, »Abgarus-legenden»].

Vers. Svenska: 36, 72—79, 877. — Latinska: 25, 428, 460, 553, 742.

Vespasianus, Kejsare. Väljes till Kejsare. 310. — Intager och förstör Jerusalem. 312, 313. — Huru hans namn uttydes. 312. — Får bot genom tron på Kristus. 313. — Josephus spår hans Kejsar-val. 314. — Vespasiani död. 319. — Hans svar angående de Kristne. 328.

Vessla. Se *Själ*.

Vesta, Gudinna. Hennes kloster och tjenst. 218, 503.

Vexlö. S. Sigfrids systersöner martyrer der. 839. — Dess första kyrka, af trä. 850. — Dess andra, af sten. 844. — Hviloplatsen för S. Sigfrids lik. 855.

Victor I,

Victor I, Påfve. Hans bestämmelse om Påsk-festen. 388.

Vigilius, Påfve. Höll det femte Consilium. 705; Dömde att Kors och Beläten äro lofflige; Instiftade Kyndelmesso-högtid. 705.

Vigvatten. Anordnas först af Alexander I. 379.

Vild-mannen. Se Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 3.

Vin-bus. Utmärkes genom ett tecken att vin säljes der. 82.

S. Vincencius. Kommer till Rom; Återvänder till Spanien och dör för tron. 410. — **Järtecken.** Uppträder som Diaconus vid en underbar Gudstjenst, der Vår Herre var presten. 11.

S. Vincencius. Fängslas af Decianus; Svarar för Valerius. 471. Hans oerhörda pinor. 472, 473. — **Järtecken.** Hans fängelse blir ett Paradis. 473. Änglar försvara hans lik; Liket simmar på hafvet. 474.

Vind-pust. Bortjagar en syndare från kyrko-dörren. 455.

Visa (Dans-qvåde). 877.

Vise män. De tre Konungarne, — Baltazar, Jaspar och Melchior — besöka Vår Herre. 34, 72.

Vitalianus, Påfve. Författar kyrko-sånger; Omvänder Constans. 733.

S. Vitus. Hans tro, ehuru ett barn. 525. — Hans pina och flygt till sjös. 525, 526. — Dör i frid, tillika med Modestus sin lärare, och Crescencia, sin fostermoder. 527. — **Järtecken.** Botar Valerianus; Vällukten i hans kammar. 525. — Botar sin faders blindhet; Ängelen och Modestus; Botar en son af Kejsaren; Inga pinor kunna döda honom. 526. — Räddas af en ängel; Visar Florencia stället der hans ben ligga. 527.

Volusianus. Kejsar Tiberii sändebud till Pilatus. 301. — Talar med Veronica; För henne till Rom, med Kristi duk-liknelse. 302. — Se Veronica.

S. Wulfranus. Predikar i Frisland. 740. Se Dopfunt, Frisland, Radbod.

Vågskål. Se Folk-Myther och Folk-Sagor, A, 1.

Vällukt i martyrfängelset. S. Vincentius. 473. — S. Gorgonius och S. Dorotheus. 524. — S. Vitus. 526.

Vällukt hos ett lik. Ett tecken på stor helighet: S. Paul. 128. S. Andreas. 142. S. Marci ben. 251. S. Maria Magdalena. 274. S. Stephan. 283, 285. S. Dominicus. 799.

Vännerne. De trenne. Se Folk-Myther, C. G. — De falska, och Liket. 169.

Ypolltus. Se Hippolltus.

Zacharias, Påfve. Viger Karolomannus till klerk. 744.

Zelus. Se S. Crisogonus.

Zoroës och Arfaxat. Tvenne Ethiopiska trollkarlar, vilja dyrkas som gudar; Göra folk sjuka. 225. — Dräpa folk, och hota S. Matheus med tvenne skräckliga Drakar. 226. — Försöka förgäfvades att uppressa konung Egippus' döda son. 227. — Fly S. Matheus, och begifva sig till Persien, der de motarbete S. Symon och S. Judas. 233. — Göra folk stumma eller talande, lama

Sv. Fornskr. Sällsk. Saml. IV.

eller föra, blinda eller seende, efter behag. 235. — Sända ormar emot Apostlarne, men bli sjelfve bitne deraf. 236. — Uppägga till mordet emot S. Symon och S. Judas i Babilonia; Dräpas sjelfve af ljungeld. 238.

Zosimas, Abbot. Hans möte med S. Maria Egyptiaca. 454.

Års-dansen. Se Folk-Myther och Folk-Sager, C, 15.

Års-konungen. Se Folk-Myther, C, 16.

Åsna. Bortstulen från Lejonet. 627. Se Häst.

Ädelstenar. S. Johannes Evangelisten gör brutna ädelstenar hela. 151. — Förvandlar qvistar och småstenar till guld och ädelstenar. 152.

Ängel, Änglar. Uppassa martyrer i deras fängelse, sjunga för dem, lösa deras fjetrar, lindra deras sår, rädda och begravna deras lik, m. m. 513, 530, 538, 539, m. fl. — Befria fångar. 167. — Bringa bröd. 794. — Förebrå en kräselig prest. 694. — Visar S. Sigfrid planen till hans kyrka. 846. — Torkar sitt svärd efter Bräddöden. 714. — Skyddsängelen. 183. — Hviskar S. Ambrosius hvad han skall predika. 641. — Vägvisare för S. Andreas. 133. — Talar till helgon. 903. — Kröna den döende med blommor. 107.

Ängla-fogeln. 537, 806.

Ängla-hästen. Se Folk-Myther och Folk-Sager, B, 7.

Ängla-pennlingar. 659.

Ängla-sång. Sjunga öfver S. Augustini dop-funt. 649. — Sjunga först »Regina Celi!» 714. — Öfver heliga ben, lik, m. m.: S. Stephan. 285. Öfver ett berg. 368. S. Agatha. 428. S. Ægidius. 754. Se Dufva.

Ödet. 351—353.

Öfersvämmning. 709.

Ögon. Springa ur hufvudet på en kättare (— på vanligt språk — en öfvervunnen fiende göres blind i sitt fängelse). 736. — Utstungna. 764. Gifvas tillbaka: Leo III. 747. S. Olaf. 870.

Örn. Se Djur.

Örne-hamn. Se Folk-Myther, B, 11.

Österländska och Romerska kyrkans skiljsmessa. 749.

EFTERSKRIFT.

EFTERSKRIFT.

Legendariets ålder.

Ett stort mörker hvilar öfver många af de äldsta minnesmärkena af forntidens literatur, liksom af dess konst i allmänhet, — man kan oftast icke bestämma upphofsmannens namn, eller hans sekel och lefnadskrets. Jägtandet efter att alltid och öfverallt framhålla det kära *Jagets* bokstäfver var den tiden föga utveckladt. Der således klara uppgifter eller andra vittnesbörd fattas, kunna vi endast mödosamt, af inre kännemärken, leta oss fram till ett någorlunda sannolikt resultat.

Så äfven med det arbete som nu lemnas i allmänhetens händer. Vi veta derom intet! Längre var det mer eller mindre obekant eller ringaktadt, det finnes qvar i mycket få handskrifter, och af dessa går ingen tillbaka till den tid då skriften först såg ljuset.

Under dessa omständigheter hafva vi endast språket och innehållet att hålla oss till. Men begge dessa föra oss till ungefär samma tiderymd, *sista hälften af 13:de århundradet*.

Hvad språket angår, så sökes detta naturligtvis i den äldsta nu bevarade handskriften, *Codex Bureanus*. Denna nedskrefs, efter allt hvad vi kunna se, emellan åren 1340—1350. Men denna codex är sjelf endast en *afskrift efter afskrifter*. Den öfverflödar af skrif-fel (isynnerhet i tideräkningen) oaktadt dess många rättelser, är på åtskilliga ställen defekt, och innehåller *flera tillägg* långt yngre än den första författnings-tiden. Af dessa är den nyaste en berättelse, »Miraculum», om huru S. Jakob af Compostella halp de Kristne i Spanien, år 1340, emot Saracenerne. (Sid. 176—178.) — Liksom nu den handskrift, som kommer näst i ålder (Codex Bildstenianus) men som är 100 år yngre, har i hufvudsaken alldeles samma innehåll, men i ett *betydligt modernise-*

radt språk; så var äfven språket uti Codex Bureanus på sin tid, *en modernisering af urskriftens text*, ehuru i mindre grad, ty tungomålet förändrar sig långsammare ju längre vi gå tillbaka. Tänka vi oss nu sådana förändringar, som vi kunna temligen säkert spåra eller uträkna i Codex A, att vara *borta*, så få vi en text ungefär likstämmig med språket i den äldsta delen af Vestgötha Lagen hos Schlyter; men detta är från *sista hälften af 13:de århundradet*.

Hvad innehållet angår, hafva vi här tvenne bestämda termer — 1256—1272 — inom hvilka boken måste blifvit författad. Det ställe som är *avgörande* i detta fall förekommer nära Legendariets slut, och, då det erbjuder flera svårigheter, aftryckes det här *in extenso* jemte öfversättning. Efter att hafva omtalt Kejsar Fredrik II:s strid med Påfven Gregorius IX, fortfar texten (s. 828) sålunda:

»Epte gregorium vard jnnocencius fierde M^o cc^o xl^o [iii^o] vars herra are ¶ Han hiolt consilium vidh lenus ok satte j ban fredhrik ok aff keysara dømme ¶ Vm thæn timan valdo försto herra margreuan aff dyringa lande sancte elizabeth son til Keysara ok han do ny valder ¶ Epte han valdo the grefua villiamum aff holland: Epte han dødhan ok kronadhan valdo the Rikardh fadher brodher konungx e[ld]uærth af englande som en lifwer ¶ Engin fik rømska rikis krono en j dagh epte fredrik dødhan han do for flore (f[ir]ntino litit) fra florenzo»

Efter Gregorius [IX] vardt Innocencius [IV] 1000, 200, 40 [och 3] Vårs Herres år. Han höll Consilium vid Lyon, och satte i bann Fredrik [II] och [satte honom] af kejsardömet. Om den tima [vid denna tid] valde [de] förste [Tyska Riks-]herrar Margrefven af Thüringen [Henrik Raspe], S. Elizabeths son [ett skrif-fel, han var hennes svär eller måg, på nutidens Svenska hennes svåger] till Kejsare, och han dog ny-vald. Efter han [honom] valde de grefve Vilhelmus af Holland. Efter han dödhan och kronadhan [efter hans kröning och död] valde de Richard, fader-broder konungs Edward af England, som än lefver. Ingen fick Romerska rikets krona än idag efter Fredrik dödhan; han dog i Firenzuola, litet från Florens.

Vi hafva här en lista öfver de viktigaste sista Kejsarne i Tyskland under författarens tid:

Fredrik II, afsatt och bannlyst år 1234 (men fortfar att styra och kämpa till sin död, 1249). — Ingen, fortfar författaren, kröntes till *Romersk* Kejsare efter honom; och i sjelfva verket var den, som först vann denna utmärkelse efter Fredrik, Kejsar *Henrik VII*, hvilken kröntes af Påfven i Italien d. 24 Aug. 1312. Boken afslutades således *innan* denna tid.

Henrik Raspe, vald 1246, † 1247. »Han do ny valder.»

Wilhelm af Holland, † 1256.

Richard. Här möter oss den stora stötestenen. Hvad skola vi göra med orden — »fadher brodher konungx e[d]uærdh af ænglande»? — Richard, Hertig af Cornwall, son af Konung Johan och broder till Konung Henrik III, valdes till Tysk Kejsare år 1256, kröntes i Aachen år 1257, och dog i England d. 2 April år 1272. *Edward I var då icke Englands Konung.* Hans fader, Henrik III, lefde ännu, och dog först d. 16 Nov. 1272.

Ej heller hjälper det, att anse orden »fadher — ænglande», som hörande till »som en lifwer»; ty, då Edward I lefde till 1307, hade författaren säkerligen icke försummat att nämna åtminstone ett par af de efterföljande Kejsarne *Rudolf I, † 1291, Adolf af Nassau, † 1298, och Albrekt I, »som en lifwer»* (ty Albrekt dog först d. 1 Maj 1308).

Under dessa omständigheter finnes endast en utväg. — Orden »fadher — ænglande» äro en glossa, ett af de många afskrifvare-tillägg vi möta i denna codex, liksom i nästan alla andra gamla handskrifter. *) Richards far-broder hade, efter några år, blifvit en stor och *ryktbar* konung, och då afskrifvaren tänkte sig läsarens nyfikenhet att veta hvem denna sista Kejsare var, skref han helt enkelt i sitt exemplar »fadher brodher konungx Edwærdh af Ænglande». — Och så kom det in i texten och upprepades i alla följande kopior.

Det blir sak samma om författaren verkligen skref:

»broþer konungs Henrik af Ænglande». Afskrifvaren har då satt »fadher» framtill, och ändradt »henrik» till »edward».

Det sanna således är, att Richard är *den sista Kejsare* vår författare omnämnt, liksom Clemens IV (1265, † 1268) är *den sista Påfve*; men Richard, som sagdt, valdes år 1256 och dog år 1272, — och härigenom komma vi ännu en gång till *sista hälften af 13:de århundradet.*

Svenska Legendariet, i dess ursprungliga skick, sammanfattades derföre — åtminstone hvad den del angår, som är kommen till våra dagar, och hvarom frågan nu är — omkring år 1265 — 1270.

*) I handskriften C. saknas både »fadher — ænglande» och »en j dagh». Hade vi således endast denna afskrift i behåll — skulle också denna viktiga hänvisning till författarens tideålder gått förlorad.

Legendariets författare.

Då alla upplysningar om hvem som skrivit detta Legendarium saknas; då Företalet, om arbetet haft ett sådant, är borta; och då Svenska annalerne veta intet att berätta härom; — måste vi hålla oss till den enda ännu tillgängliga upplysning: Prologen och Epilogen, bokens Inledning och Slut-skrift.

Prolog, s. 3, 2—6.

»Gvþi til heper ok hans moþor mariu nuð ok sancto dominico ok allom halghom mannom tel lof ok allo lekfolke tel cristeleken kænedom ok mik tel aflat ok lösn minna synda ofrar iak vværþoghar mit æruþe».

Gudi till heder, och Hans Moder Maria Mō, och Sankt Dominicus och alla Helige Män till lof, och allt lekfolk till Kristelig kænedom [undervisning], och mig [sjelf] till aflat och lösn [förlåtelse af] mina synder, — offrar jag, ovärdig, mitt arbete.

Epilog, s. 836, 4—9.

»Thetta jærtekne timde j kompostello ¶ Ok mang annur ok næstan otalik giordhe sanctus petrus til loff ok æro ens gudz fadhers oc sons ok thæs helgha anda: I thera thriggia ens nampns hedher oc gudz modhirs mö æro ok aldra hælghona wari thet alt giort Jak hafwer lætit scrifua ¶ amen»

Detta järtecken timade i Compostella; och många annur [andra], och nästan otaliga, gjorde S. Petrus till lof och ära ens Guds, Faders och Sons och den Helga Anda. — I deras treeniga namns heder, och [i] Guds Moders [Maria] Mō[s] ära, och Alla Hælgons — vare det allt gjort [som] jag hafver lætit skrifa. Amen.

Utaf dessa ord är väl ingen upplysning att hemta hvad författaren angår. Måhända betyda de sista raderna att författaren *dikterade*, och icke med egen hand *skref* Legendariet. Men inledningen (och troligtvis hafva orden *Maria* och *Dominicus* också stått i Epilogen, men fallit ur texten, ty utdraget är från Hds. B, då många blad gått förlorade i den äldsta codex*) lemnar i alla fall en vink. — Boken är dedicerad till *S. Dominicus* och den Heliga Jungfrun.

Om vi nu påminna oss den märkliga omständighet, att vår auctor meddelar den speciella underrättelsen, *som saknas i hans Latinska text och icke kunde blifva så väl bekant för andra än Dominikaner-ordens medlemmar*, att *Kano* var den förste Dominikaner-priorn i provincen Dacia (Skandinavien), — samt att han slutar hela sitt arbete med den store Dominikaner-hjerten *Petrus Predicator* och hans *lefverne*, — kunna vi icke annat än med tem-

*) Hela Slut-skriften är utesluten ur Hds. C.!

melig visshet draga den slutsats, att han var icke allenast en Prest utan ock en *Dominikaner*.

Lefde nu någon lärd *Dominikaner* i Sverige, vid 1265—1270-talet, i stånd till att författa detta förträffligt skrifna och väl redigerade arbete? — Vi veta icke.

Om någon, var det kanhända *S. Brynolph*, född ungefär år 1248, och biskop i Skara 1278—1317. Bosatt under sin ungdom många år i Paris, var han väl i stånd att få smak för mera omfattande kyrkliga och historiska studier, och att önska utbreda denna kunskap ibland sina landsmän hemma. Men var han en *Dominikaner*, eller stod han på något sätt, medelbart eller omedelbart i broderskap med denna orden, eller tänkte han såsom yngre man (då detta verk i så fall skrefs) att förena sig dermed? Vi kunna icke säga.

Legendariets ändamål.

Det vore ett stort misstag att mäta Svenska Legendariet med vår tids måttstock, att förkasta dess vidskepelse, anklaga dess historiska fel, förnämt utdömma dess ofta obetydliga innehåll, se ned med förakt på dess många sorgliga bevis på då rådande Herre- och Prest-välde. — Vårt eget »upplysta» århundrade har, tyvärr, nog med vidskepelse, mormonism och mammon-dyrkan, nog med lågheter och laster, nog med djuriskhet och despotism, trældom och förtryck, både i kyrka och i stat, att göra oss varsamma med våra Fariseiska stenkastningar! — Legendariet bär stämpeln af sin tid, och står *lika högt* som alla andra dylika halft kyrkliga, halft krönike-artade skrifter från medeltiden. I många afseenden står det *vida högre* än de flesta. Dessa arbeten voro medeltidens stora folk-encyclopedier. De voro *den enda källan* till ypplysning för alla, utom de studerande ex professo. Att tala om hvad som alla önskade få veta, och måste veta, åtminstone i någon mån, om Helgon — den tidens store män, ty de lefde och dogo för ideer — om Fåfvar och Kejsare, om järtecken och under, om krig och fred och kungafall, — att gifva i barbariska tider ett utkast, huru enkelt som helst, af de märkligaste verldshändelser, — allt detta var visst icke under en begåfvad och god mans värdighet. Också arbetade många namnkunniga lärda härpå, icke blott på latin, men också på modersmålet. Flera af de viktigaste bland

dess, vårt legendarium *alldeles motsvarande*, på folk-språket gjorda sammanställningar (t. ex. den Isländska *), den Anglo-Normandiska, m. fl.) äro ännu icke utgifna; andra (t. ex. den Flamandska, »Spiegel Historiael» på vers, af *Maerlant*) först nyligen utkomna. Men alla äro de af stor vikt; de gifva den bästa upplysning om Medeltidens »Tro och Öfvertro», om hela det sätt hvarpå den uppfattade verlds-historien, om de mångfaldiga elementer af folk-tradition och myth, som ännu spelade i allas inbillning och ännu voro kvar från en äldre hedendom. Mycket är att lära i dessa arbeten, af rent arkeologiskt-vetenskapligt värde, och de skola alltid förtjena den tänkande forskarens allvarliga uppmärksamhet. Ja, i våra dagar har det rent historiska innehållet — nödvändigtvis den tiden högst ofullkomligt — mindre intresse än hela koloriten, och de »curiösa föreställningar» samt gamla sagor och sägner som då voro på folkets läppar och som endast på detta sätt finnas bevarade från glömskan!

Med ett ord, först genom legendariet har mången Svensk man fått sin »unders-fulla» tanka om andra länder och andra folk, om världen derute och dess öden, om kulturens stigande inflytelse och religionens milda kraft, om tyranniets straff och folkets aldrig hvilande rättigheter. — Kastom en enda blick på *Namn-listan*, med dess 2 à 3000 namn! Kastom en enda blick på *Sak-listan*, med dess 2 à 3000 facta! — Ingenting är mera afgörande än dylika bevis. Huru kärkommen, huru bildande, var icke denna läsning, trots de fel som genomgå det hela!

Legendariets ursprungliga storlek.

Sådant vi nu hafva det, består legendariet af ett stort band. Men detta är endast *hälften* af det ursprungliga arbetet. Detta är alldeles tydligt af textens egna ordalag.

S. 130, 22, säger han, att han allaredan har behandlat S. Pauls omvändelse.

S. 281, 4, hänvisar han till sin föregående behandling af S. Stephans predikningar och pina.

*) Det Old-Norska »Stjorn», en något dylik, som räcker från världens skapelse till Babyloniska fångenskapen, är nu under utgifvande af C. R. Unger. — Den år 1780 tryckta Isländska »Rymbegla» innehåller också mycket af samma beskaffenhet.

S. 295, 1, tillkännagifves, att han icke vill upprepa hvad han förut sagt om S. Barnabas' lefverne ända tills skiljemessan från S. Paul.

S. 341, 17, talar han om sin föregående behandling af historien om S. Pauls upplyftelse öfver himlarna*).

(S. 198 hänvisar han till sitt *kommande* utdrag ur Josephi beskrivelse af Jerusalems fall, och detta finnes ganska riktigt s. 311, följ. — Flera dylika hänvisningar förekomma).

Men alla dessa ting hafva stått i arbetets *första* band, och detta är — *förloradt*.

Det hela har derföre varit ett högst betydande och innehållsrikt arbete, ett märkeligt bidrag till Sveriges literatur i en tid sådan som Valdemars och Magnus Ladulås'es!

I sammanhang härmed må det anmärkas, att vi icke kunna nu mera bestämma hvad det *Gesta Gotorum* varit för ett arbete, som omnämnes sidan 199. Troligen var det någon utländsk latinsk krönika.

Legendariets språkvärde.

Detta arbete är en stor skatt i linguistiskt hänseende. Det fyller en plats som annars skulle stå alldeles tom. Det är *den äldsta* språk-urkund af betydenhet Sverige äger, näst efter runstenarne och landskaps-lagarne. Men runstenarne röra sig inom ett högst inskränkt område, några få bestämda, så att säga stereotyperade, uttryck: — *N. N. reste stenen, högg runorne, efter N. N. fader, moder, broder, son, m. m. sin*; kanhända med tillägget: *Gud hjelpe själ hans*, eller något sådant, hedniskt eller kristligt. I de flesta fall, är detta allt! — Lagarne, så dyrbara de än må vara, äro också strängt begränsade, både till språk och innehåll, öfverflöda med tekniska juridiska uttryck, ofta mycket svåra att riktigt uppfatta, och behandla sår-bot och dråp och mord, arf och egendom, och socken-kyrkan och tionden, men icke

* Marginal-anteckningen s. 385 [»sancta eugenia liwerne sök annar stadz»], s. 390 [»Sancta cecilia star i andre bokene»], s. 425 [»Sancta agatha eciam in secundo libro habetur»], s. 534 [»Quere de sancta katerina in secundo libro»], s. 540 [»Quere de sancta Margarita in secundo libro»], och s. 570 [»Quere secundo libro de sancta agatha»] — synes också hänvisa till författarens första afdelning; åtminstone finnas de ej i denna.

det böljande rörliga folk-lifvet. — Lagarne äro kostbara som det rödaste guld, och kunna aldrig för mycket värderas och studeras. Men deras »hafs-eld» är massiv, i stora tackor, ett »liggande fä» hvaröfver vakar forntidens drake. Legendariets rikedom är som »gul ok görsuma ok dygða-stena dyre æn gul», som änne-spännen och finger-ringar och run-märkta bågare, eller som den utmyntade penningen, liten och lätt, med den blanka ytan och den gångbara prägeln, med Sultanens tankespråk eller konungens bild eller biskopens staf deruppå, — vandrande ur hand i hand, välkommen i fattig mans stuga som i rik mans sal, i jungfruburen som i kämpens sten-borg. Lagen är styf och väggfast. Legendan intränger i hemmet, i skogen, i slottet, i klostret, i arbetarens verkstad, på skeppsbord, öfver hafvet till Grekaland, Frankarrike, Ængland, Italien, Afrika, Indien och det Heliga Jorsala-landet! Legendariet uppför för oss hela dramatiska skildringar af 13:de århundradets sätt att uttrycka sig angående alla möjliga husliga och politiska, verldsliga och religiösa, komiska och tragiska händelser. — Hvad för ett förråd af *nya ord* (d. v. s. *gamla* ord som icke förekomma på run-stenar och i lag-balkar) innehåller det icke! Huru många tusende ursprungliga vändningar samt äkta Svenska och Nordiska talesätt finnas icke här!

Men för att till fullo kunna njuta af dessa egendomligheter måste vi — der det låter sig göra — stadigt jemnföra den svenska texten med den latinska. Endast härigenom kan man få ett rätt begrepp om den friskhet och ledighet och glans, den renhet och kraft och mästerskap, hvarmed i alla de äldsta delarne af arbetet språket behandlas, och huru den utländska klerkens klosterligt stränga uttryck ofta hafva fått ett eget poetiskt skimmer och blifvit förvandlade till ungdomliga half-hedniska nationella talesätt!

Till grund för legendariet ligger i allmänhet *Legenda Aurea* af Jacobus de Voragine. Det vill säga, legendariet innehåller mångfaldiga vanligtvis starkt förkortade, här och der äfven starkt utvidgade bearbetningar af flera ibland de legender som ungefär vid samma tid samlades och utgäfvos af honom. Alla dessa verk — *Legenda Aurea*, *Gesta Romanorum*, de sju *Visa Mästare*, *Alphonsi Disciplina Clericalis*, *Exempla Predicatorum*, *Verlds-krönikor*, och så vidare — voro till stor del endast *kompiletioner*. De

enstaka berättelserna voro till hands i handskrift öfverallt på latin; många af dem hade funnits i flere sekler i alldeles fasta texter; och arbetet bestod i att samla dem oförändrade, eller till en del lokaliserade eller förkortade, och förse dem med passande reflexioner eller en passande ram, så att de bildade ett nytt helt. Stoffet var gemensamt för alla, ty kyrko-fäder, helgona-sagor och historiska anekdoter voro en fri allmänning då som nu. Det egenomliga och förtjenstfulla bestod i ändamålet hvartill, och sättet hvarpå, de begagnades. Och häri låg förtjensten hos Jacobus de Voragine, att han tillvägabragte, inom icke allt för stort omfång, en rik och behaglig samling af dessa, den tidens mest omtyckta och trovärdiga andeliga — *romaner*.

Det är likgiltigt om legendariets författare har ägt ett exemplar af förenämnda verk, eller icke. Vi veta ej när »*Legenda Aurea*» utgafs från — icke trycket men *scriptoriet*. Det enda säkra är, att det skedde *innan 1273*. I alla händelser, som sagdt, voro materialierne — *samma legend-texter* — till hands, och han har visat huru väl han förstod att draga nytta af dem.

Men det är troligt att författaren har äfven vetat att begagna åtskilligt som allaredan länge funnits till på svenska, likasom, utan tvifvel, i de andra skandinaviska mundarterna. På den fjerde nordiska tungan, *Forn-engelska*, kunna de uppvisas ännu några århundraden tidigare. Till exempel *Jungfru-Maria Sagan*, en högst ålderdomlig och intagande berättelse, grundad på både Apokryfiska och Kanoniska evangelier, och hvaraf en mycket gammal text (från 12:e årh. eller äldre) finnes, ännu outgifven, på Fornnorska, — flera af *Apostla-sagorna* (de uråldriga Fornnorska »Postula-Sögur» utgåfvos i Videyar Klaustri, på Island, år 1836), — *Sankt Sebastians Saga*, — och annat. Det är alldeles otroligt att man icke skulle egt dessa, i alla fall några eller åtminstone den förstnämnda af dem, på Svenska, långt innan år 1265 — 1270, och språkets karakter i dessa stycken pekar tillbaka till den äldsta kristendom i landet. *Fader Vår*, *Credo*, *Ave Maria*, *Te Deum laudamus*, vissa *Hymner*, m. m. och några *Bibliska berättelser* (»lästar», lektioner) och enklare *Homilier* funnos säkert mångestades i Sverige, lika så väl som i alla andra länder, snart efter dess omvändelse, ehuru de äldsta nu bekanta sådana äro, måhända med ett par undantag, från ett vida yngre datum.

Ej heller kunna vi veta om de *gamla qväden*, s. 72—79, — *de äldsta som ännu äro uppdagade på Svenska* — voro författarens egna, eller om han afskref dem från en äldre handskrift. I alla fall äro de i högsta grad märkliga, och, i all deras enkelhet, *högst poetiska*. Troligtvis var det till följe af deras höga ålder och ofta svårtydda språk — ty poesi låter sig svårare mekaniskt modernisera af kopister än prosa — att de uteslötos ur de sednare afskrifterna. De äro numera bevarade *endast* i Codex Bureanus.

Men vi öfvergå till språket mera i detalj. — Gerna ville vi underkasta detta ett noggrannt studium, men vi hafva icke tid dertill. Må någon Svensk man, som älskar nordens storhet och minnen och modersmål, och äger större förmåga än vi, snart påtaga sig denna behagliga undersökning. Han skall få en rik belöning. — Vi inskränka oss till att framhålla några få märkligare drag. Det rent grammatikaliska, så lockande det än är, torde vi icke nämna med ett ord. Sådana *minutiæ* fordra *mycken* plats. — Läsaren behagade erinra sig, att en form i Codex B. (Bildstenianus) är icke *alltid* yngre än den i Codex A. (Bureanus); en och annan gång är den en *lika gammal* dialektskiljaktighet.

Konsonanter återställas eller fördubblas; t. ex.

Hds. A.	Hds. B.	
þiia	thighia	tiga
priia	thridhia	tredje.
staf	staff	staf.
bref	breff	bref.
skuga	skugga	skugga.
iui	ifuer	öfver.
gaf	gaff	gaf.
skref	skreff	skref.
sof	soff	sof.
möto	mötte	mötte.
mötos	möttos	möttes.
hötes	höttis	hotade.
föde	födde	födde.
födes	föddis	föddes.
rædes (s.)	ræddis	räddes.
rædos (pl.)	ræddos	räddes.
nöde	nödde	nödde.
stados	staddos	staddes, stannade.

Vokaler ombyta; t. ex.

A.	B.	
biscopar	biscopir	biskop.
kunugar	konugir	konung.
rökar	rökir	rök.
sighar	sighir	seger.
nætar	nættir	nätter.
fötar	fötir	fötter.
daghar	dagher	dag.
herþe	hyrdhe	herde.
agha	sægha	äga.
gitar	gitir	gitter.
standar	stander	ståndar.
flupö	flydho	flydde.
kumbar }	{ kombir }	kommer.
cumba }	{ komber }	
biþar	bidher	bidar.
haldar	halder	håller.
havar	hafwir	hafver.
staddar	staddir	stadd.
siukar	siukir	sjuk.
sænder	sænder	sänd.
födar	födder	född.
sandar	sander	sann.
ræddar	rædder	rädd.
dömdar	dömder	dömd.
döþar	dödher	död.
iatat	jætat	lofvadt.
tel	till	till.
firi	for, fore	för.
længer	længer	längre.
vndar	vndir	under.
atar	atir	åter.
hona	hana	henne.
wrþo	vordho	vordo.

Konsonanter öfvergå, uteslutas eller assimileras; t. ex.

A.	B.	
læt	lædh	led, väg.
nöt	nödth	nöd.
döt	dödth	död.
baþ	badh	bad.
böþ	bödth	bjöd.
biþat	bidhat	bidat.
þriþiu	thridhia	tredje.
at quælde	at quælle	åt qvällen.
ildar	iller	ill, ond.
maþar	man	man.
eigh	ey	ej.
sægte	sænkte	intet.
þugga	thunga	tunga; tyngd.
kunug	kunungh	konung.

A.	B.	
strægen	strengin	strängen.
spriggar	springir	springer.
drötnig	drottningh	drottning.
oste	önste	önskade.
magge	manghe	månge.
arbar	(C) arंबर	arm, fattig.
gærnig	gærningh	gerning.
iuffru	jomfru	jungfru.

Ändelser förenklas; t. ex.

A.	B.	
viþar	vidh	vid.
quistær	quist	qvist.
sax manaðom (<i>d. pl.</i>)	siex manadha	sex månader.
varn (<i>acc. s. m.</i>)	van	vår.
huarn	hwan	hvarje.
þön	the	den (<i>n. s. f.</i>); de (<i>s. pl.</i>)

Andra former; t. ex.

A.	B.	
lygh	lygn	lögn.
frygh	frygdh	fröjd.
dygh	dygdh	dygd, kraft.
æpte	æpter	efter.
spiæl	(C) spiæld	skada.
vndi	vndir	under.
arma (<i>n. pl.</i>)	armar	armar.
frænda	frændher	fränder.
miok	mykit	mycket.

Gamla adverbier (egentligen subst. i dat. pl.); t. ex.

lissum — *med nåder, nådeligen.*
micelum *med myckenheter, mycket.*

Gamla språkbruk; t. ex.

at namne. 1, 7. *vid namn.*
ii iorþ grauin. 7, 7. *begravnen.*
at væghenom. 7, 14. *längs vägen.*
at hanom leta. 7, 20. *leta efter honom.*
gaf sik guþi skyldogan. 8, 11. *erkände sig vara skyldig inför Gud.*
mæþ

mæþ listom. 9, 27. *med klokskap, försigtigt.*
 fæghnare æn fugil daghi. 14, 14. *gladare än fogeln åt dagens gry.*
 ok gato ængom gjort. 15, 17. *och kunde åt ingen någon skada*
göra.
 ræde ok annars hugha. 16, 15. *rädd, och annorlunda till sinnes.*

Gamla ordspråk, m. m.; t. ex.

gialda þæt guði louas. 5, 26.
 ær ovina lof fast vitne. 10, 20.
 hwar man ær handalös wtan anbodh [verktyg]. 221, 3.
 thy ær konunger [till], at han skal styra jæmuæl sinne wredhe,
 ok ey [att vreden skall styra] konungenum. 535, 9.

Gamla ord, hundraåtals; t. ex.

köpþræl	en köpt träl, tjenare.
hambla	att afskära.
scrifuare	målare.
skathws	skatt-kammare, skatt.
handsall	löfte, lån.
kapal	rep.
brutfælingar	fallandesjuk.
kæsia	klubba.
fortalan	(tal för någon) tilltal.
gafs widh	gaf vika för.
vsald	osalighet, olycka.
othyldafulder	(full af otålighet) olidelig.
ellin	ålder.
widersighia	uppsäga, förneka.
blöttus	(gjordes blöt) bevektes.
thrifen	tapper, båld.
förlata	öfverlåta.
skamt	kort.
stunt	
stackot	
vardhnadh	familj, hushåll.
thrösta a	lita på.
tröster	säker.
thrygdh	beskydd.
æn	om; men.
thagar	då; genast.
iam scyt	på stund, strax.
æmskyt	
iæmsköt	
kosta	bekosta.
thungel	planet.
gerningh	mästerverk, arbete.
forlagh	vilkor.
minnas	kyssa.

hedhna	hedniska folket.
törffa	att stena ihjel.
rædhelik	förskräcklig.
bæria	att slå.
wara	att varna.
söroggh	smutsig.
afl	magt, kraft.
fæghins fund	det glada återfinnandet.
odhir	rasande.
brapa, bradhlika	brådt.
tomlös	ledighets-lös, sysselsatt, flitig.
sar-öka	plåga, pina.
sars-ökia }	
miþ vact	midt i, i midten af.
rum giæuir	ärelysten.
iaat, iæth	löfte.
pikla	ofta.

Gammalmodiga eller svårare ord utbyttas; t. ex.

A.	B.	
æuinnelik	ewerdhelik	evig.
costa	willkor	vilkor.
husfru	hustru	hustru.
cona	qvinna, frw	qvinna, fru.
oþe	(C) otame	rasande.
sla	stinga	slå.
öpte	ropadhe	ropte.
horand	licama	lekamen, hud.
ægolcþes	ængalund	ingalunda.
lata	offra	bortgifva.
(B) æfldis	(C) öktis	förstärktes.
þa mæraсто	the mæsto	den störste.
hem	(C) werld	verld.
huxa	thænka	tänka.
eet folk	en frw	en fru.
(B) j manna hami	(C) j manna liþne	i mans-form.
(B) iller	(C) onder	ond.
snýbba	(C) straffa	klandra.
gramen	diæffen	djefvulen.

*Ett uttryck allaredan ombytt i B, ombytes änyo i C, såsom
ändå för gammalt eller bondaktigt; t. ex.*

A. gauos ofdighart fram. 16, 16.

B. gafuos ofmykyt fram.

C. wordho offdiærue. — *blefvo öfverdådige.*

A. Hin karl. 18, 19.

B. Carlin.

C. Then mannen. — *karlen.*

- * A. tuænnga. 21, 12.
B. twæscona.
C. twæninga. — *tu-slags*.
- * A. mætskalana. 21, 27.
B. mædhscalene.
C. wægskaalena. — *vågskålarne*.
- * A. for sina sakir. 28, 11.
B. for sinne bön.
C. fore sina skuld. — *för sin skuld*.
- * A. hægoma.
B. flætio. — villa. — fafæng ordh ok squalder.
C. drawel. — *dumt prat, skräp*.
- * A. vanda.
B. vansampt.
C. onth. — *vånda, ondt*.

Ordställningen förenklas; t. ex.

- * A. ok louaþo for oburit barn giua guði þæt gerna tel þænist.
3, 17.
B. oc lofuadho gudhi for obwrit barn gifua thet i gudz thiænist
gera.
- * A. bæccar af aþþro kældom. 2, 29.
B. bækkir aff kiæld adhro. — *bäckar af käll-ådra*.

Ordställningen både förenklas och ytterligare förklaras; t. ex.

- A. ok eigh þæn daghen vald fa at mate læsa aue maria. 8, 7.
B. Ok sagde sik ey hafwa thæn dagh wald ifwir hanum som
han las [läste] aue maria.
- * A. ræt nampn. 8, 25.
B. at rætto nampne.
- * A. Mars var örlögs man. 9, 1.
B. Mars war örlöghs gudher hedhna manna.
- * A. klædan. 11, 25.
B. klædan til mæsson.
- * A. mæþ. 12, 13.
B. medh thyy.
- * A. ok rænt hanom rike ok vald. 13, 13.
B. ok [du har] rænt [rånat] hans rike ok röuat hans wald.

- * A. i enom dal iosafat moþer licama. 14, 17.
B. sinna modhers licama j walle josaphat.
- * A. warþ numin i handom ok worþo onyta ok sua bundana.
15, 13.
B. hans hændher wordho onytta oc swa bundna.
- * A. fara. 18, 14. [*Befinna sig, spisa, m. m. Engl. fare*].
B. fara ok lifwa.
- * A. heman firi skam. 18, 14.
B. fra sit heman for skam skuldh.
- * A. hæþan coma liuande. 19, 26.
B. lifwandis hafua hædhan komit.

Textens ombildning.

Vi hafva sett huru en gammal text kan å ena sidan förblifva orubbad, och å den andra kan undergå otaliga förändringar hvad bokstafven angår. För att ännu klarare upplysa detta, lemna vi några egendomliga jemförelser. Till exempel:

A. 61, 9.	B.
Hans	Hans
förste	första
högtiþ	höghtidh
ær	ær
hans	hans
fözla:	fözsla,
som	som
mæn	göta
kalla	kalla
iul.	jull.

Här se vi hur innehållet är ord för ord oförändradt, då — med det enda märkeliga undantaget af *göta* för *mæn* — skiljak-tigheterna äro endast bokstafs-öfvergångar. Ofvanstående är från början af Codex Bureanus; och det måste ihågkommas att ju ålderdomligare ett stycke är, desto mindre förändring undergår det, då det tillhör det högtidliga och välbekanta, — på samma sätt som i gamla vers och lagar, m. m. Till bekräftelse härpå, taga vi ännu ett stycke af den äldsta texten, och här finna vi, att just som det afskrefs under Magnus Erikson, så afskrefs det, med obetydliga ändringar, i Sten Stures tid!

A. 1350—70. s. 5.

Maria födes ok a þriio
are tel ierusalem förþes:
faþer ok moþer satto barn-
net nipa a gulu et ii guz
mönster: maria þrigia ara
gamalt barn gik ensamen
som væren vare: vp at
(XV) trappom tel guz al-
tare: loachim ok anna
gauo hana gupi som þöm
gaf ok satto hana þær
atar at nima guz þienist
¶ Maria nam mer af gupi
sialuum: ok hans ænglom
æn af nochre mænniskio:
hon skipte daghen ii þre
tima fra första dagþæn ok
tel terz tima var hon
staplekir enom stap þie-
nande a bönom sua at hon
ægte orþ vp folk talapþ:
fra terz ok tel nons sat
hon vp væf ælla ten:
ælla naal: fra non var hon
atar ii bönom som för tel
guz ængel kom mæþ hænua
föþo ok var hænnu daghe-
leken drosate ok gupleken
gömare

B. 1420—50.

Maria föddis; Ok i tri-
dhia are til ierusalem för-
dhis: fadher ok modhor
satto barnit nidher a golfþ
j gudz mönstre: Maria
þriggia ara barn, gik en-
sammin som vaxin ware
vp at XV trappum til gudz
altara: ¶ Joachim ok anna
gafwo hona gudhi som
thöm gaff: Ok loto hona
thær eptir blifwa at minna
gudz thienist: Maria nam
meer aff gudhi siæluum
Ok hans ænglum. æn aff
nokre mænniskio: hon
skipte daghin j tre tima:
Fra första daghning Ok
til tærz tima. war hon
stathlica euom stadh thie-
nande (gudhi) j bönum:
swa at hon ænkte orðh
widher folk taladhe, fra
tærz Ok til noons tima
sat hon widher væff ælla
teen ulla nall: fra noon
war hon ater a bönum
som för: thil gudz ængil
kom mædh hænnu föðho:
Ok war hænnu daghlikar
droz(æ)th Ok ¶ gudhlikir
gömare.

F. 1502. bl. 156.

Maria föddis oc a thri-
dhia aare til iherusalem
fördis., fadher oc modher
satto barnit nidher a gulff
j gudz mönstre. Maria
þhriggia aara barn, gik
ensamin som hon wæxiu
waare. wp aa XV trap-
pom til gudz altara ¶ Joa-
chim oc anna gawo hona
gudhi som them gaff, och
satto hona ther ather at
nima gudz thienist, Ma-
ria nam mera aff gudhi
siælfwom, oc aff hans
ænglom æn aff nakre
mænniskio. hon skipte
daghin j thre tima. fraa
första daghning, oc til
tærz tima, war hon sta-
dheliga enom stadh, thie-
nande gudhi a bönom, swa
at hon inte ord widh folk
talade. ffræa tærz tima oc
til nonam, sath hon widh
wæff ælla teen ælla naal.
ffraan noon war hon ather
a bönom som för Gudz
ængil kom mædh henna
föðho, oc war henna dagh-
likin drosæte oc gudelikin
gömare.

Så långt hvad likheten angår. Men deremot, vilja vi riktigt och grundligt inse, huru en text kan förändras eller uppspådas med nyare ord, huru afskrifvarens *glosa* — hans tillägg eller tolkning eller förändring — kan småningom inflyta i en sednare skrifven text, och till och med en hel ny mening uppstå, så att en läsare af den sednare afskriften (i fall äldre handskrifter icke funnes) aldrig kunde ana textens ursprungliga skepnad — behöfva vi endast betrakta några få ibland de otaliga exemplen deraf. Sådana förändringar tillvägabragtes genom att antingen bortskrapa det gamla bläcket och skrifva det nya ordet ofvanpå — lyckligtvis kunna vi i många fall, dels med dels utan kemisk hjälp, uppdaga den ursprungliga läsarten — eller, i brist på plats, tillsätta ordet eller orden under eller öfver raden eller i brädden; och i en följande afskrift inflyta dessa ändringar helt enkelt i *texten*. Men till exemplen:

Ett ställe har blifvit svårbegripligt, eller har ändrat sin betydelse, eller önskas utbytt:

- A. .i. stadz lukune
- B. j stadz (^{xx} portenom)
- C. j stadz portenom
- * A. kona
- B. (^{xx} quinna)
- C. qwinna
- * A. kona
- B. (^{xx} hustru)
- C. hustru
- * A. bura
- B. (^{xx} stazmæn)
- C. stadz mæn
- * A. hægomma
- B. (^{xx} willona)
- C. villona
- * A. hægomma
- B. (^{xx} flætio)
- C. flætia
- * A. pröuaþe
- B. (^{xx} pröfuar thet)
- C. pröwar thet
- * A. fæm
- B. (^{xx} trim)
- C. trem
- * A. at brænna. 13, 28.
- B. at (^x the vilia) brænna
- C. at the vilia brænna
- * A. mö
- B. (^{xx} jomfrv)
- C. iomfru
- * A. muld
- B. (^{xx} licaman)
- C. licaman
- * A. tue andre costa
- B. (^{xx} tu annor wilkor fore)
- C. thu annor wilkor fore

- * A. köptræl
- B. (^{xx} thiænare)
- C. thiænare
- * A. tökeleka
- B. (^{xx} wærdheligha)
- C. wærdelika
- * A. þefka
- B. (^{xx} smaka)
- C. smaka
- * A. collerium
- B. (^{xx} siælana smörilse)
- C. siælana smörilse

En tillfogad Glosa upptages af nästa afskrifvare såsom text:

- A. ii guz namn
- B. j guz nampn (^x koma for sik)
- C. j gudz nampn komma for sigh
- * A. som tapaþar var
- B. som tapadhir war (^x mædh syndom)
- C. som tappadher war mædh syndom
- * A. ok þær af
- B. Ok thær (^x kombir) aff
- C. Oc ther kombir aff
- * A. höra mæþ goþvilia
- B. höra(^s) mædh godhuilia (^{Rx} oc gömas mædh atwakt)
- C. höras mædh godhuilia oc gömas mædh atwakt
- * A. þy at vtan guþ vare döþelekar. aldre vare mænniskian udöþeleken.
- B. thy at vtan gudh (^{xx} hafde) döðhelik(^{xx}an) (^{Rx} wurdit) (^{xx} haf-dhe aldri) mænniskian (^x vurdit) vdöðhelik:
- C. Thy at vtan gudh haffdhe döðelikin wordhit. haffdhe al-drigh mænniskian vordhit odödeligh
- * A. þæn þriþia costen. som mik lagþe christus.
- B. thæn thridhia (^{xx} delin af gudz inskiutitse helder)
- C. then thridhia delin, aff gudz inskiwtilsom. hælder
- * A. bol ok löf ok frukt. 185, 14.
- B. bul löff ok fruct (^{Rx} oc the thry ær et thræ)
- C. bul löff oc frukt. oc the thry ær eth træ

- * A. ok sökia prædican
- B. oc sökia predikan (* idhkeligha oc höra gudz ordh)
- C. oc sökia predikan idhkelika oc höra gudz ordh

En helt ny bearbetning uppstår genom en sådan ändring:

- A. þolde döþ a corse .vtan nokra nöþ ælla synda skuld
- B. tholde dödh a korsse (** sielff wiliandis for wara skuldh oc ey fore) (** sina synd skuld)
- C. tolde dödh a korsseno sielffwiliandis for wara skuld, oc ey for sina synd skuld
- * A. af hans benom. 142, 23.
- B. aff hans beuum (* thetta var j gamblom æwom, æn nw lig-gia) (** hans been j constantinopolym)
- C. aff hans benom Thetta war j gamblom æwom æn nw lig-ghia hans been j constantinopolym
- * A. ælla vil iak þæt köpa . ok gialda þik ater sua mykit som þu fikt þöm goþa manne
- B. ella vil jak thæt köpa Ok thik atir gifwa swa mykit (** gul oc silff thu hanum fikt) (** konungin swarar sinom brodher thæt vari mit oc thomas bygge thik et annat ælla nythiom thæt badhe som bykt ær,)
- C. ælla wil iak thet köpa . oc tik ather giffwa swa mykit gull oc silff thu honom fik, konungin swarar sinom brodher, thet wari mith, oc thomas bygge thik eth annat . ælla nythiom baadhe thet som bygdh ær

Förändringen godkännes af den sednare afskrifvaren, men han moderniserar ännu mera, eller gifver orden en nyare ställning:

- A. þæssa hems osmittaþa. 522, 14.
- B. (** osmittadha j thæssu heme
- C. i tæsse wærlð osmittadha
- * A. biskope var vanda bæggia væghna. 5, 23.
- B. Biscopem,*um) war bæggia væghna (** vansampt) (* at)
- C. Biscopenom war bæggia wæyna onth at
- * A. mæþ mangh faghar iartekn. 12, 11.
- B. (mædh thy) mang iærtekne ok göras æn
- C. mang jærtekne mædh liwseno oc göras æn

* A. wacto. 14, 9.

B. wa(Υcto ** kadho)

C. wakadhe

* A. son fangen vndan bandom. 25, 14.

B. son fangin vndan lasum ok bandum.

C. fangnan son wt aff bandom oc laasom

Vi öfvergå nu till en annan sida af Legendariet, egendomligheten i dess uttryck och dessas poetiska form. Den poetiska *andan* som genomgår de äldsta legenderna behöfva vi icke påpeka. Den skall visst slå hvarje läsare. Fortidens vildhet, men också dess enkelhet, hjertlighet, rättframhet, oskuldfulla barnslighet, blifver af sig sjelf ofta till poesi, ty der passionen talar — och i gamla dagar var lidelsen (passion, handling, känsla) öfvervägande, icke list och en allmän societets-mask — der står poesien (det bildrika, naturlika) vid tröskeln. Detta behöfver derföre icke utvecklas. Men tidehvarfvets *egendomliga uttryck* och språkets gamla *poetiska form* förtjena ett ögonblicks betraktande.

Uttryckets upplysande egenheter:

Af dessa äro många ganska märkeliga, för språkets eller tänkesättets historia. Men vi hafva icke tid att göra annat än föra läsaren in i ett så rikt ämne. Utan att tala om det rent Hedniska, till exempel, namnen *Open*, *þor*, m. m. — bruket ännu af *Hela*, *Hælin*, för sednare textens *Död*, och *Hæl*, *Hel*, för det sednare, deraf uppkomna *Helvite* [Hela's Straff] som aldrig borde skrivas *Helfvete* (det Forn-Engelska *Hell* är bevaradt utan ändring i Ny-Engelskan); — *Manhem* och *Hem* för sednare textens *Verld*, med mycket annat (jmför *Folk-Myther* och *Folk-Sagor*, i *Saklistan*), — så vore det af stort intresse att samla alla de språkvändningar som angå Gud, Änglar, Djeflar, Andar, Trolldom, Sjukdomar, Kropp, Själ, Lif, Död, Öde, Lycka, m. m. och utleta huru mycket deruti kan vara af Kristligt, huru mycket af Hedniskt ursprung. På samma sätt med hundrade andra, som angå Medeltidens Geografi, Tro, Seder, Bruk, Klädsel, Husgeråd, m. m. De borde alla undergå en kritisk undersökning.

Vi hitsätta, som prof, endast ett par af de närmast till hands (på bokens aldräförsta sidor) förekommande uttryck angående det Onda Väsendet:

Lögnens Fader kallas: Satan, Diævulin, Lucifer, Grymbar karl, Ildar diæwl, En miok ræþeleken karl.

Hans boning är: Hæluiti, Heluite.

Menniskan vill han pröua vara sina. 20, 12; föra tel hæluitiz. 23, 2; gripa genstan hans sial ok wald föra tel hæluitiz. 8, 6.

Den honom tjenar, är en saloghar dare. 21, 19; saloghar maþar. 21, 23; diæwls anbuþ. 29, 3; vsal man. 29, 9; diæwls dare. 30, 15.

Då han vågar det, förbannar han den som rycker menniskan ur hans klor: Ildar Diæwl

Dræpi þæn

þik þætta ræþ! 23, 15.

En som nödgades höra en Kristlig predikan:

Öpte och gal som han ii Elde laghe. 8, 1.

S. Marias nedmanings-ord till honom äro:

far þy niþir ii Diupt hæluite

ok blifa þær tel Doma dagh

sua at þu gör aldregh

noquorum Men

þær Mik þæna. 19, 31.

Eller skall han

sua Fiæren Fly

at eghte vara Fru Folk

Finge vnaþe af hanom. 8, 14.

Men då Hin Onde hörde sin dom »tapaþe» han »sighar». 21, 29; þöt ok græt ok lyde nöþoghar. 20, 3; huarf han som rökar i væþre. 8, 15; 145, 28; 213, 20.

I alla de äldsta delarne af arbetet, oaktadt afskrifvare-ändringar, påträffa vi ännu, liksom i Lagarne, spår af vers och otaliga staf-rim; t. ex.

Alt þæt Guþ

Gaf þöm at Ægha. 3, 12.

* Dagheken Drosate

ok Guþleken Gömare. 5, 14.

* hem Fara

ok mannom Fæstas. 5, 18.

* han skal Fæsta

Faghara iugfru. 6, 4.

* Þa Væxte

Vænast lilia

up af hans graf. 7, 7.

* Fiæren Farin.

* Huart femta aar Hiöldo þe

Hæne Höghtiþ

a Första dagh

Februarii

ok gingo kring vm romara Borgh

mæþ Brinnande Blusum. 9, 8.

* Ændaþe sin Aldar.

* Signaþ Sool ihesus christus

Skeen ginum hænnu lif. 10, 12.

* ok Löuen Skinu

Lius som Stiærnor. 13, 17.

* ok tok mæþ Heþar

sinna moþor siæl ii sina Hændar

Friþa ok Faghara

Fæghnare æn Fugil daghi

ok Hörþes þær Sötare Sang

æn nocor öron för Hörþo. 14, 14.

* en Ridare Rikar

ok miok Rungiaëuir. 18, 9.

* Böte ok Bætraþe.

* Böte siin Brut. 21, 30.

* hon baþ han Göma sik

firi Gramenom

ok Bætra sin Brut

ok Böta. 28, 12.

* ok como Saman

ok Sagho Suenen

ii Brænande Bale

ok eghte Brinna

Ælla men

af Elde kænnu

ok drogho han Ut

Af Eldenom

ok spurþo Huat Honom
 varþ tel Halp.
 han Suaraþe:
 en heþers fru som Standar
 ivir Cristno altare
 Com mik tel halp
 hon vænde fran Mik allan lughan
 Mæþ sinom Mantolsköte.
 alle louaþo vara Fru
 ok castaþo Fulan Faþur
 a Branda ok Bran
 Æmskyt ii Asko. 22, 12.

* guz Moþer ok Mö.

* hans Moþer do
 Menlös Mö. 15, 19.

* Milda Mö

guz Moþer
 Later hona Længe
 Ligia ok fast sova
 ok gar vt tel Haus
 ii hans Husfru Ham
 baþe a væxt ok klæþom
 Lik ok talan
 ok allom Latom
 riddaren Far sin Vægh
 mæþ bætra Fölghe æn han Vænte
 ok Com þit
 han hafþe louat Coma.
 grymbar Carl
 Kumbar mot hanom. 19, 13.

* sua föde Maria
 baþe Moþer ok Mö. 21, 26.

* Maria Milda Mö
 Mötte hanom. 25, 1.

guz Moþer
 þön Milda Mö. 28, 9.

* tel Mildo Mö
 guz Moþer. 30, 21.

- * Allom tel Gangn
ok Ænghom tel Genværþo.
- * a Baal ok a Brand. 30, 25.
- * firi Lekom ok Lærþom. 50, 26.
- * ægla Sugo
Sötan Sang
huart Ar
Um þa nat
vi Haldom nu
Hænna Höghtiþ. 23, 19.
- * Singgum guþi
Sata Sællor
siUngom gUþi
hEþar ok Æro
SiUnge gUþlek tUnga
Sötan Ælscogha ihEsu christi. 25, 7.
- * ful præstar
Diæwls Dare
Bra Bondanom
af Harme
at Hans kona
Myrþe sin Magh
Mæþ hans raþe. 30, 15.
- * ok Vika som Vært
þæn Mindre þöm Mera.
- * Sör ok Smitan.

På några ställen finnas både bokstafs- och slut-rim; t. ex.

- Siþan hon Sa sina döttor
Grata sin Skaþa
þa Græt ok moþeren
sin Siala vaþa. 30, 11.
- * ihesu Gwz son
ihesu Goþe
Blöt mit hiærta
mæþ þino Bloþe
at þænkia mæþ þakom
þina pino

af allom Hugh

oh Hiarta mino! 72, 20.

Så i de gamla qväden:

Simom Sagþe tel mariam

Þæssa Samu profeciam. 73, 1.

* gif at Þinna pino Sara Suærþ
Þin Bla Siþa ok Bloþogh hærf
naghlar Ginum Hændar ok fötur
Groe Ginum mina Hiarta rötur. 73, 11.

* við moþor döþ Gat iak fast Gratet
Sukat ok Syrkt ok illa latet
mer skulle iak Þinom Döþ varkunna
æn iak hafþe eigh Dygþ for Þunna. 74, 25.

* helso ok lif som Aldre fa Ænda
slikt mate guþlikan Ælskogha tænda. 75, 9.

* min hærra Þin pina ær Sent tald
horo Saar hon var ok manghfald. 75, 21.

* þolde Saar ok Saran værk
Burþe giva Bloþ firi Var Værk. 76, 17.

* Sua var iuþen galin ok Vildar
þe Vitu þik at þu vast Syndoghom mildar. 78, 5.

* förþe þik Liten mællan Landa
ok hafþe Mö-barnet Manghen vanda. 79, 9.

Mycket sådant förekommer i trots af kopisternes ändrings-sjuka, och, hvad som var ännu farligare, oaktadt det gamla bruket — för att spara på det kostbara beredda pergamentet, — att *skrifva vers såsom prosa, utan skiljerum*, hvarigenom ändringar lättades.

Men härvid komma vi in på en mycket intressant fråga.

Har Sverige någonsin ägt dylika poetiska [*staf-rimmade*, ty sådana med *slut-rim* äro något helt annat; af dessa sednare kan utlandet, som bekant, uppvisa en stor mängd] Legender som hafva funnits i äldsta tider på folk-språken i Island, England, Tyskland, m. m.?

Om äfven Sverige haft sådana, finnas ännu några spår kvar af dessa yttringar af dess Kristna Sånggudinna?

.

Att man icke kan hoppas återfinna något deraf i dess ursprungliga form, är tydligt. Af Sveriges andliga literatur under de första århundradena är *intet* kvar, eller endast obetydliga brutna lemningar, och dessa halft förderfvade, i långt nyare afskrifter. Skulle en och annan sådan Staf-rimmad Saga finnas, så är den naturligtvis i en form som endast svagt påminner om dess första skepnad.

Vi få derföre icke vänta något sådant som *S. Eustachius-sagan* på Forn-Norska,*) *den enda* Isländska Stafrim-legenden af detta slag, som hittills är tryckt, och ur hvilken vi hitsätta en strof (N:o 37, s. 26) af de 59, hvaraf brottstycket består:

»Kvaddi krapti pryddan
 Krists rödd ara nisti:
 dýrþ hittir þik drottins
 dygg, skall-a þú nú hryggvask.
 Tíþ kemr, sóknar seiþa
 sendir, þér at hendi
 enn, sú er yþr mun finna
 auþ ok veg fyr nauþir.»

Ej heller något som kan mäta sig med de många dylika på Forn-Engelska. Vi lemna, som exempel, de första 8 raderna af *S. Andreas-Sagan*); hela digten har 3440 rader:

»Hwæt! we ge-frunon
 on fyrndagum
 twelfe under tunglum
 tir-eðdige hæle'd
 þeodnes þegnas:
 no hira þrym alæg
 camp-rædenne
 þonne cumbol hneoton.»

»Lo! We have learned
 in days of yore
 of twelve beneath the stars
 heroes gloriously blessed,
 servants of the Lord:
 their glory failed not,
 of their warfare,
 when ensigns clashed.»

Ej heller något som fullt liknar *den enda* dylika på Tyska, och denna snarare slut-rimmad än staf-rimnad, ett stycke ur *S.*

*) Skola Hátid í minningu Fædingar-dags vors allranádugasta Konings Fridriks Sjötta, þann 28da Januarii 1833, er haldin verður þann 3ja Febrúarii 1833. bodud af Kénnurum Bessastada Skóla. Brot af Placidus-drápu, útgefid af Sveinbirni Egilssyni. Videyar Klaustri, 1833. 8vo.

**) The Poetry of the Codex Vercellensis, with an English Translation. [Part I. The Legend of St. Andrew.] By J. M. Kemble. London: Printed for the Ælfric Society. 1843. 8vo.

*Görans Saga**), hvarur vi också aftrycka de första 8 raderna af originalets 102:

»Georio fuor ze malo
Mit mikilemo ehrigo
Fone dero mahrko
Mit mikilemo Fholko
Fuor er ze demo rinhe
Zehe uihemo dinge
Das thin uuas marista
Gkoto liebosta.»

»Georgius ivit ad iudicium
Cum multo honore
Ex foro
Cum magna multitudine populi.
Profectus est ad Rhenum
Ad sacrum officium
Quod tunc erat clarissimum,
Deo acceptissimum.»

Finnes något på Forn-Svenska, då måste det snarare likna den sednare och svagare Forn-Engelska skolan, t. ex. *S. Görans-Legenden*** af Ärkebiskop Ælfric († 1052), på 368 rader, hvaraf vi lemna de första 8:

»Ge-dwol-menn a-writon
ge-dwyld on heora bocum
be þam halgan were
þe is ge-haten Georius.
Nu wylle we eow secgan
þat soð is be þam
þat heora ge-dwyld ne derie
digellice ænigum.»

»Misbelievers have written
Misbelief in their books,
Touching the saint
That Georius hight.
Now will we teach you
What is true there about,
That heresy harm not
Any unwittingly.»

Det stycke som närmast kan jämföras härmed, och som kanhända verkligen varit på en enklare staf-rimsvers, oaktadt sådant numera på många ställen försvunnit till följe af afskrifvare-ändringar, — och detta så mycket mera som den icke kan läsas i den äldsta Codex (Bureanus), då just dessa blad äro borta deri, men först i Codex Bildstenianus, är *Första Afdelningen af S. Sebastians-Sagan*.

Då denna Saga är en af de ståtligaste och mest rörande af alla dessa Legender, aftrycka vi den oafkortad i Ny-Svensk öfversättning, tillika med *hela Första Afdelningen*, indelt i vers-form så godt som materialerne tillåtit, *också på Forn-Svenska*. (Legendariet s. 475 följ.)

*) *Lectionum Theotiscarum Specimen. Carminis Antiqui de S. Georgio Fragmentum. Cum Versione Latina et Notis edidit B. C. Sandvig.* Hafniæ 1783. 8vo.

**) *An Anglo-Saxon Passion of St. George: from a MS. in the Cambridge University Library. Edited, with a Translation, by the Rev. C. Hardwick, M. A.* London: printed for the Percy Society. 1850. 8vo.

Det

Det må i förbigående anmärkas, att det vore lätt att här, i denna förmodade poetiska afdelning, liksom i de förut tryckta stafrimmade utdragen, påvisa ställen der ord äro ombytta eller utfallne eller tillsatte: — och ändå kan den poetiska formen *icke* misskännas!

Sagan om Sankt Sebastian.

De tvenne Bröderne.

Sebastianus war första
herra ok hertoghe
aff melan
j dyocleciani daghum;
swa kær kesarenom,
at han gat ey warith
vtan daghlika
j dyocleciani garde.

¶ Han lönte sik
cristin wara,
ther til at han gathe
swa myklo hemelikare
mædh godhe fortalau
tröst cristit folk
som j fængilsom war,
som möddis ok gafs
widh harda pinor.

¶ Vm thæn tima
waro thwe
ærlike vnge mæn,
kötlike brödher,
(marcellianus oc marchus)
fangadhe
ok j pinom prøfuadhe
for throne skuldh,
ok til swærdh dömde.

¶ Thera modher,
gamul fru,
kom löso hare
for harme,
ok sleth sin klæde
oc thede them sina spina,
oc sagde: 'Awi,
sötasta syni!
hwar hafwer hört
mera vsald en mina?
othylda fulder
er min grater.

Sebastian var förste
Herre och Hertig
af Milano
i Diocletiani dagar,
5 samt kejsaren så kær
att han gitte ej vara
annat än dagligen
i Diocletians gård.
Han dolde sig
10 kristen vara,
på det att han måtte
så mycket hemligare
med goda tilltal
trösta kristet folk
15 som i fångelser var,
och der tålde många
och hårda pinor.
I den tiden
voro tvenne
20 ärlige unge mäu,
kötslige bröder,
(Marcellianus och Marchus)
fängslade
och i pinor prøfvade
25 för trones skuld,
och till svärd dömde.
Deras moder,
gammal qvinna,
kom med lösta hår
30 i sin sorg,
och slet sina kläder
och tedde dem sina spenar,
och sade: — 'Ack, ve,
sötaste söner!
35 Ho hafver hört
större motgång än min?
Otålig, otalig
är min gråt.

¶ Awi, mik salugha!
 som mista scal
 mina sōna liif,
 som sik biudha
 siælfue til dōdhin!
 ¶ Saghe iak them
 j owina handom waldfōrdha,
 jak munde
 gönum swærdhin smyugha
 ok them atir grypa
 en iak gate!
 ¶ Jak wilde
 borghena bryta
 ther the waren
 inne lukte.
 Thet ær ny wrdhit
 at nokor biudhir
 sik til dōdhin,
 ok bidher en annan sla sik
 howdh fra halse.
 liuit öskis at lidha,
 dōdherin bitz ey dwælia!
 theætta ær sorgh
 at wngom aldre
 ledhis widh lifuit,
 ok vsul ellin
 will længe lifua!’
 ¶ Sidhan kom
 faderhin oför,
 ok lamber ok ledder,
 holdo hofdhe
 wudi muld
 ok öpte höght til himna:
 ’Jak ær miok nykomin,
 at bidhia min barn
 wæl fara til bana
 ok helsa helena!
 Awi, mine syni,
 mins aldirs thröst!
 hwi hafwin j
 dōdhin swa liwan?
 wnge ok gamble.
 gratin mædh mik!
 wnge gratin ofuer
 wngom, ok gamble
 iwi mik gamblum,
 som bættre ware dōdhum
 en se mina syni
 stunda til dōdhin!
 ¶ Awi! öghon
 gratin swa
 at iak giter ey seet
 mina barna bana!’
 Ther næst koma
 thera konur

Ack, we, mig osälla!
 40 som mista skall
 mina söners lif,
 som sig bjuda
 sjelfve till dōden!
 Såge jag dem
 45 i ovänners händer våldförda,
 mände jag
 genom svärden smyga,
 och dem åter gripa
 om jag gitte!
 50 Jag ville
 den borgen bryta
 der de voro
 innelyckta. —
 Det är ny-vordet
 55 att någon bjuder
 sig sjelf till dōden,
 och beder en annan slå sig
 hufvud från hals.
 Lifvet önskas att lida,
 60 Dōden bedes ej dwälja!
 Detta är sorgen —
 att unger ålder
 ledes vid lifvet,
 och usel ålderdom
 65 länge vill lefva!’
 Sedan kom
 fadren, oför,
 och lamer och ledder,
 med aska strödd
 70 på sitt hvita hufvud,
 och högt till himmelen ropte:
 ’Sent kommen är jag,
 att bedja mina barn
 väl fara till bane
 75 och helsa Hel!
 Ack, ve, mina söner,
 min ålders tröst!
 Hvi hafven j
 dōden så ljuf?
 80 Unge och gamle
 gråten med mig!
 Unge gråten öfver
 de unge, och gamle
 gråten öfver mig gamle,
 85 som bättre vore hos de döde
 än se mina söner
 stunda till dōden!
 Ack, ve! — Mina ögon
 gråten så
 90 att jag gitter ej se
 mina barns bane!’ —
 Der näst komma
 deras qvinnor

mædh thera barnum
gratande oc ropande:

'Hwem wilin j
tæssa wardh weta
ellir thera
rika fædherne?

¶ Awil! hart hierta
som forsmar,
fadher ok modher,
ok ænkte aktar
hwat wini wilia,
som widhersighia husfrur,
ok kærare hafua
banan æn barnin!'

Ther widh blöttus
gudz riddara hierta,
ok gaws widh hæggoma.

med barn sina,
95 gråtande och ropande: —

'Hvem viljen j
skall åt dessa visa vård,
eller åt deras
rika fäderne?

100 Ack, ve! Hårdt är det hjerta
som försmår
fader och moder,
och icke aktar

105 hvad vänner vilja,
som husfrur förnekar,
och kärare hafver
Bane än Barn!'

Bevektes så
Guds Riddersmäns hjertan,
110 och veko för tomma talet!

Sebastians tal.

Sebastian stod närvid och hörde, och kunde sig icke längre tåla, utan ropte: 'Trifue [raske] Guds Riddare! rädens icke att förlåta [öfvergifva] verlden, och kasten icke bort everdelig krona och lön för stunt [kort, stundens] glädje och för usla lustar!'

Sebastian talade ock deras vårdnader [familjer, närmaste] till: 'De skiljas ej vid eder, utan fara före eder, och reda eder Himna Bo [himmelska boningar] och stjernsatta stolar [throner] ifrån verldens upphof [bestämde åt de ståndaktige]! — Detta hems [verldens] lif brister [sviker] alla dem det hafva ljuft och trösta derpå, och dårar alla å det tro, så att ingen lefver tröster [säker] under detta hems trygd [denna verldens skydd]. Än [men] detta hems död är [för] en liten stund hård, och dernäst glömd. Han ändar all osäld [olycksalighet] och är upphof åt all fägnad, och börjar helsa och ändar stunt lif och sjukt [detta korta och sjuka lifvet], och begynner ett evinnerligt lif och helsa [för] alla dem ther [som] tro på Jesus Christus som enkannelika är lif och helsa!'

Den Dumbe talar.

Vid dessa ord, föll en fru till Sebastians fötter, och talade med tecken, ty hon var dumbe [stum]. Hon hette Zoe, Husherrens [Slotsherrens] husfru. Sebastian öpte [ropade]: — 'Om alla dessa ord äro sanna [som] jag nu sade, och än [om] jag nu tje-nar [den] Sanne Guden, Jesus Christus — då gifve Han åt desse [denna] qvinna [att] få sitt mål åter, för min bön! — Vid dessa

ord öpte Zoe, och sade: — 'Välsignad är din tunga, och välsignade äro alle de [som] dig tro. Jag såg Guds Ängel hålla [en] bok för dina ögon, och var allt det samma skrifvet å boken som du talade.'

Nichostracus het Husherren [Slottsherren], och föll thagar [straxt] till fota Sebastians, och beddes nåd, och lät thagar lösa de helga martyrerne och [dem] fara lediga. [Men] de sade sig ingalunda vilja mista sin martyr-krona. Så mycken dygd [kraft] följde Sankt Sebastians ord, att ej ateno [icke endast] stodo de stadiga, Marcus och Marcellianus, utan äfven deras fader och moder och [de] flesta thera vårdnader [ibland deras hushåll] vordo alle Kristne. Sanctus Policarpus döpte dem.

Afguda-belätena.

Romerska Borgmästaren [Prefectus Urbis], Cromacius, var länge sjuk. Han bad thera fader [fadern till de förutnämnda] Marcus och Marcellianus, Tranquillinus at [vid] namn, att låta komma till sig den läkaren [som] honoim hade botat, ty att Tranquillinus hade länge legat sjuk, och fick jemsköt [genast] böter [bot] som [då] han döptes.

Sebastian och Policarpus Prest komo till Borgmästaren, och sade honom, än [om] han ville böter få, att han skulle för[ut] vidersäga [afsäga sig] afguda-dyrk, och alla dessas beläten bryta. Cromacius Borgmästare bød sina svenner nedbryta belätena. Sebastian svarar: att svennerne mände rädas, thy att de voro ej fullkomne i tron, och [att] än [om] djeflarne gjorde dem någon skada för deras rädsla, då [skulle be] fästas dermed deras djeflars välde och villa.

De båda, Policarpus och Sebastianus, bröto två hundra beläten i enne stund [inom en timma], och sade till Cromacius: — 'Medan du fick ej bot, vid att vi [ned]bröto beläten, då är det visst att du hafver gömt än[nu] något beläte obrutit; eller ock, att du hafver ej än fullkommen tro.' — Cromacius sade, sig hafva gömt än ett beläte obrutit, som hans fader kostade 200 pund guld.' Det var gjordt efter alla himna ok thungla [himlarnes och planeternes] gång, och hade spådomskraft. Sebastian sade: — 'Så länge du gömmer det, då förderfvar du sjelfvan dig och din helsa.' — Cromacius gaf ja, att bryta belätet. Tyburcius, hans

son, sade [sig] ej vilja utan full visshet låta förderfva så goda gerning [ett sådant mästerverk]; utan böd tända tu Bål, och kasta belätet i annat [det ena] bålet och dem både, Policarpus och Sebastian, i annat [det andra] — än [om] hans fader finge ej böter. Sebastian och Polycarpus gäfvö ja vid forlaghin [till dessa villkor], och i samma stund belätet braunn, kom Guds Ängel och gaf honom [den gamle Cromacius] böter, med åkallan namns Jesu Christi.

Cromacius lop [skyndade] hel[bregd] efter Ängelen, och beddis minnas vid [att få kyssa] hans fötter; Ängelen sade detta omöjligt vara, förrän han vore döpt. Cromacius och Tyburecius hans son togo thagar vid Kristendom, och döptes, och med dem deras folk och vårdnader, två tusende och fyra hundra män.

Pilskjutningen. — Sebastians martyr-död.

Dernäst var Zoe, Husherrens hustru, gripen till martyrium och dog med otholdo [olideliga] pinor.

Då öpte [ropade] Cromacius till them hedhno [Hedningarne]: — 'Åh, hvad skam det är, att qvinnor skola förr krönas än män!' — Derföre vardt han gripen, och törfd med stenar [stenad] till döds.

Då vardt ock Tyburecius, Cromacii son, gripen, och gafs honom vald [val] att offra Gudum [åt Gudarne], eller trodha [gå] barfota å brännande glöder. Tyburecius gjorde kors för sina fötter, och trädde orädd barfota ut a [öfver] glöderne, och sang [söng] Guds lof, och sade: — Mig thykkir [tyckes] som jag gauge fram at rosa blomstre [på blomstrande rosor] i min Herres Jesu Christi namn! — Då sade Fabianus Borgmästaren: — 'Ho thwækar [tviflar på] det, att Jesus Christus har känt [lärt] eder trolldom?' — Då svarade Tyburecius: — 'Tig, osal [osaliga] man! Du äst ovärdig att nämna det Heliga Namnet!' — Fabianus lät halshugga Tyburecius. Marchus och Marcellianus lät han skjuta med spjut till döds.

Fabianus sade åt Diocletianus, att Sebastian var [en] Kristen vorden. Diocletianus lät kalla Sebastian, och sade: — 'Jag hafver hållit dig för [såsom] en Furste Römska Rikes [i det Romerska Riket], och du äst funnen [en] lönlig ovän mins lifs ok hælgha gudha [till mitt lif och de helga Gudarne].' — Sebastian svarade: 'Jag tjenar sannum Gudi, och beder jag dagligen för

Romerska rikets ära och din helsa.' — Diocletianus bjöd draga han [honom] ut å marken, och binda vid en stolpe, samt skjuta som at male [till måls på honom] til han vare [tills han vore] allir skötum fuller som ighulkuttir med borstum [lika så full med pilar som en igelkott med taggar]. — [Detta skedde], och alle skiljdes vid han [från honom], med thy [dermed] att de vänto [tänkte] han dödan vara.

Fem dagar efter, stod han hel[bregda] för Kejsarens ögon, och gaf honom skuld, å Guds vägnar, för allt det illt [ondt som] han gjorde vid [emot] Guds folk. Diocletianus sporde, än [om] han var Sebastianus, som skjuten var till döds? — Sebastianus svarade, sig dertill vara upprestan att vara han [varna honom] vid rædhelikan [för den fruktansvärda] Guds dom. Dyocletianus lät han bæria [slå honom] med stänger, till han gaf åter sin anda i Guds händer, och bød kasta hans lik under sörogh [ett smutsigt] hemligt hus, [så] att Kristna folk gate ey funnit [icke måtte finna] hans ben, och gjort hanom dödhum [visa den döde någon] heder.

[Men] Sebastian tedhis [visade sig för] en fru som het Luciana, och sade henne hvar hans lik låg, och bød henne jorda sig at [vid] de Helige Apostlarnes Petri och Pauli fötter. — Så fann Luciana som han viste henne, och gjorde som han bød henne.

Handskrifter begagnade för Legendariet

A.	<i>Bureanus.</i>	Skrifven	1350—70.
B.	<i>Bildstenianus.</i>	»	1420—50.
C.	<i>Skoklosters.</i>	»	1450—70.
D.	<i>A. 3.</i>	»	1502.
D†.	<i>Linköpings 6 blad</i>	»	1502.
E.	<i>A. 10.</i>	»	1500—10.
F.	<i>D. IV.</i>	»	1430—40.
G.	<i>A. 54.</i>	»	1434—50.
H.	<i>Linköpings.</i>	»	1520—25.
I.	<i>Schantzianus.</i>	»	1730 (afskrift).

A.

Codex Bureanus, handskrift uti Kongliga Bibliotheket i Stockholm, består nu af 60 pergamentblad i quart, bundna i ursprungliga läderklädda träpermar, hvarå quarsitter en rem med spänne att igenhäkta boken; sjelfva ryggen är dock ny och lämpad efter det betydligt förminskade innehållet. Från början har nemligen denna handskrift väl haft omkring 200 blad, enligt den jämförelse *Codex Bildstenianus* lemnar tillfälle att göra; ett vittnesbörd härför afger ock den nämnda igenhåknings-remmen, som nu är betydligt för lång. Bladen äro fördelade i lägg om 8 i hvarje; men i 1:a finnes nu blott 5, utan att dock något af innehållet saknas (de 3 främsta bladen lemnades kanske toma eller innehöllo registret); det 2:a har alla 8; i 3:dje fela 1:a och 8:de bladen, hvarefter ett helt lägg är borta; det 4:e lägget har 8; i 5:e fela 2:a och 3:dje bladen; det 6:te har 8; härefter fela sannolikt 4 lägg; i 7:e fela 1:a, 2:a, 4:e och 5:e bladen; här saknas nu sannolikt 2 lägg; det 8:e har sina 8 blad; i 9:e felar det sista. Hela fortsättningen, omkring 9 lägg=72 blad, är förlorad. — Skriften är ren och stadig; delad i 2 spalter på sidan har den öfver-

hufvud 26 rader i hvardera, ibland 27 och ett par gånger 28. Öfverskrifter, afdelningstecken och de flesta stora begynnelsebokstäfver äro röda, några af de senare blå; mindre begynnelsebokstäfver äro utmärkta med ett rödt streck; endast i början äro skiljetecknen gjorda med rödt bläck. På flera ställen äro ord utskrapade eller tillsatta af samtida eller yngre hand; alla sådana äro i aftrycket utmärkta med särskilda tecken, som sid. 1337 förklaras. Språket och rättskrifningen upplysas bäst af sjelfva boken, som nu är helt och hållet aftryckt; antydningar till uppskattning af deras värde och egendomlighet samt jemförelser med yngre codices finnas här framför. Talrika ord och uttryck finnas anförda af Rydqvist i *Svenska Språkets Lagar*. — Nedskrifts-året torde sannolikast infalla mellan 1350—1370; i alla händelser efter 1340, hvilket år nämnes på 32:a bladet. Om man kan sluta något af ett på främsta permen fastlimmadt pergamentsblad, innehållande början af Birgittiner-reglorna med öfverskrift: *Thæssa ræglona bødþ war herra ihesus christus sancte birgitte och hænnu thienarom at halda tha the waro i rom.*», torde boken vara skriven i, eller ha tillhört, Wadstena kloster. — Samma blad har anteckningen »Gifwin ITABureo af Joh. Henriks. (1? 2?) 8 Junij 12 meridie 1634. Legenda Sanctorum.» skriven med Bures hand; dérunder är fastsatt en tryckt lapp med hans namn och mystiska valspråk. Det synes således vara otvifvelaktigt att han ägt boken; emellertid är det eget nog att den icke är upptagen i förteckningen på de »Böcker, Manuscripter, trychte arbete och collectaneer» som han (1651?) offererar Kongl. Maytt och öfver hvilkas införförande uthi Archivo Stiernhielm den 8 Mars 1651 gaf attestation; men tvärtom anträffas på »Ett Register på någre Archivi gamble Manuscripter som i gamble Johannis Buræi tid der fuunetz hafwa.» Möjligt är att Bure redan före 1651 lemnat den ifrån sig. Sedan den 1668 öfvergått till Antiquitets-Collegium fick den af J. Hadorph d. y. N:o 13, som 2 gånger är skriven på nämnda blad; i Antiquitets-Arkivets handskriftsförteckning af Berch har den märket A. 34, hvilket den ännu bär. Vid delningen af Ant. A:s samlingar 1780 tillföll den Kongl. Bibliotheket.

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 3—16, 17, 31, 49—52, 54—65, 70—79, 99—103, 128—157, 165—210, 395—398, 401, 402, 415—422, 489—535.

B.

Codex Billstenianus, fordom i Professor J. H. Schröders ego, nu mera Upsala Universitets bibliotek tillhörig, är en pergament-handskrift i stor quarto, innehållande 170 blad, skriven 1420—1450. Utförlig beskrifning jemte fascimile's finnas uti *S. Patriks Sagan*, utgifven i Svenska Fornskrift-Sällskapets Samlingar, Stockh. 1844, Inledn. s. XVII—XXII. Till de derstädes lemnade uppgifter kan här tilläggas, att uti *Allmänna Tidningar*, utgifna af C. C. Gjörwell, år 1770 d. 31 Dec. finnes införd en längre uppsats öfver denna handskrift af S. Bring (Lagerbring).

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 52—54, 80—89, 103—128, 57—165, 210—216, 225—290, 295—330, 339—395, 402—415, 422—434, 443—488, 534—544, 555—583, 587—634, 639—660, 676—806, 827—917.

C.

Skokloster-handskriften N:o 3 i quart är en med stadig och redig handstil skriven codex från 1450—70. Den består af 218 blad, fördelade i 16 lägg af omvexlande storlek, från 12 till 20 blad. Af pergament äro de yttersta och innersta bladen i hvar lägg, eller tillsammans 65; de öfriga af papper. De enda prydnaderna äro röda begynnelse-bokstäfver; radtalet omvexlar från 28 till 35. En samtida dels blad-dels sido-räkning fortlöper hela boken igenom, med bokstäfverna a—f och siffrorna i—xxx för hvarje; registret, som föregår boken, följer denna signering. En hand från 1600talet har paginerat hds. med 1—472, men öfverhoppat N:o 410—449; sidorna 76—82 äro oskrifna. Ett blad, e ij, börjande Eufemia sagan, felar; likaså fattas slutet, efter bladet f xxv, innehållande sagorna om Blasius, Conradus och Olauus. Boken är bunden i simpelt, pressadt läder på träpermar med messingshäktor. Enligt några korta anteckningar har han tillhört Fru Anna paa aspenes 1531; Anna Posse och Ruprecht Taube 1609, samt derefter Johan Messenius.

Innehållet är:

I (Bl. 1, r. — 3, r.) Register öfver sjelfva Legendariet. Den begynner med rubrikerna öfver de första styckena, nemligen
a i — Joachim, Hurw gudz ængel kom til joachim
a i — Hurw maria fördis til iherusalem

- a ij — Hurw joseph redde bryllops kosth
- a iij — Mars
- a iij — Februs
- a v — Hurw johannes kom till wara frw
- a v — Hurw apostoli komo til warafrw
- a v — Hurv warfru kom til humpna
- f xxij — Johannes baptista
- a xij — Marcellus
- a xiiij — Fritz mønster

Derefter vidtager fortsättningen af innehållet, men i alfabetisk ordning.

II (Bl. 3, r. till bokens slut). *Legendariet*, med rubrik: Här byrias passionarius, närmast i öfverensstämmelse med texten i *Codex Bildstenianus*, men med den skilnad, att *Nichodemi Evangelium* är insatt strax före Apostla-sagorna och upptar s. 34—75. Detta Evangelium är tryckt i *Svenska Medeltidens Bibelarbeten*, Bd. II, sid. 373—411 (Fornskrift-Sällskapets Samlingar, Sthm 1855).

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 956, 994, 999, 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006.

D.

Codex A. 3, uti Kongliga Bibliotheket i Stockholm, är en pergament-handskrift i stor folio från Wadstena, skriven år 1502, innehållande åtskillig klosterläsning. Här utur äro följande legender upptagna:

1. En skiljaktig uppteckning utaf Tecknen vid Vår Herres födelse (Sid. 65—70).

2. Sagan om S. Briccius (Sid. 635—638).

3. S. Elizabeths Uppenbarelser (Sid. 807—826).

Denna handskrift innehåller äfven följande sagor närmast öfverstämmande med B, och är begagnad för läs-arterna dertill:

1. Tvenne fragmenter utaf *Jungfru Maria Sagan* (i hds. bl. 109, v. sp. 1—110, r. sp. 1. samt bl. 156, r. sp. 1, 2).

2. *S. Andreas Sagan* (i hds. bl. 95, r. sp. 1—99, v. sp. 1).

3. *S. Thomas Sagan* (i hds. bl. 121, r. sp. 1—123, v. sp. 2).

4. *Sagan om S. Symon och S. Judas* (i hds. bl. 81, r. sp. 1—83, v. sp. 1).

5. *Sagan om S. Cecilia* (hds. bl. 88, v. sp. 2 — 89, r. sp. 1).
6. Sednare delen af *Sagan om Sankt. Clemens* (bl. 89, r. sp. 1 — 90, v. sp. 2).
7. *Sagan om S. Crisogonus* (bl. 90, v. sp. 2 — 91, r. sp. 2).
8. *Sagan om S. Theodorus* (bl. 83, v. sp. 2 — 84, r. sp. 1).
9. *Sancta Katerina Sagan* (bl. 92, r. sp. 1 — 95, r. sp. 1).
10. *Sagan om Sancta Lucia* (bl. 116, r. sp. 2 — 117, r. sp. 1).
11. *Sagan om S. Barnabas* (bl. 156, r. sp. 2 — v. sp. 1).
12. *Om Constantinus Magnus, samt Sagan om S. Sylvester* (bl. 149, r. sp. 2 — 150, r. sp. 1).
13. *Sagan om S. Nicholas* (bl. 99, v. sp. 1 — 101, v. sp. 1).
14. » » » *Martinus* (bl. 84, r. sp. 1 — 85, r. sp. 1).
15. » » » *Briccius* (bl. 85, r. sp. 1 — 86, r. sp. 2).
16. » » » *S. Thomas Cant.* (bl. 148, v.).

D.

Sex folioblad, tillhöriga Linköpings Gymnasii bibliotek, äro upptagna under denna benämning. De äro af pergament och hafva sannolikt tillhört en fortsättning af Wadstena-handskriften A. 3, nämnd häröfvan.

De innehålla:

1. *S. Maria-Magdalena Sagan*. Nära slutet.

Begynner: — han kom, eth stenkast nær stadhenom. [Leg. s. 272, r. 8.]

Slutar: — tha the kommo ena milo vægh [Leg. s. 275.]

2. *Sagan om S. Bartholomeus*. Nära början.

Begynner: — [fin]nin j han, æn han wil siælfwer oc ey ælla, [Leg. s. 204, r. 23.]

Slutar: — tha wil iak ledha thin gudh bundin for thin øghon, [Leg. s. 207, r. 6.]

3. *Sagan om S. Alexius*. Början.

Bladet börjar med slutet af en homilia eller legend: — [?mi]na apostla Jak haffwer wtvalt til &c.

Slutar: — *Æn* taladhe röstin annat sin. Gangin oc vpletin gudz win, som

Har varit användt tjll bok-perm, och är mycket skadadt genom skärning, nötning och mal. [Leg. s. 584—586.]

4. *Den Helige Brynolfs Saga*. Nära slutet, 2 blad.

Börjar: — thz han behöfde Han læt sik oc

Slutar: — oc beddis drikka Oc wart a samma dagh

Hela sagan har förut varit utgifven af Prof. J. H. Schröder, *Vita S. Brynolphi Svetice ex Apographo Örnholmiano Bibliothecæ R. Acad. Upsal. Aucta et illustrata*. Med prolegomena 6 Disp. häften i 4:to, Ups. 1836. Örnholms text synes vara hemtad från samma hds. *när den ännu var fullständig*; men han har icke afskrifvit *Miracula*.

Dessa blad äro förut tryckta, efter en afskrift af Hr Kammarjunkaren L. Fr. Rääf, uti *Handlingar rörande Skandinaviens Historia*. Del. IX, s. 3—10: »*Fragment af St. Brynolfs lefverne.*»

Se Warmholtz, *Bibl. S. G.* IV, s. 47.

5. *Translatio S. Catharinæ*. Nära slutet.

Börjar: — lyus mz systrom oc brödhrom

Slutar: — som kom j vi nobla, oc vi gyl.

Hela berättelsen har förut varit utgifven af Prof. J. H. Schröder, *Translatio S. Catherinae A. MCDLXXXIX. Wadstenis celebrata et Anecdoto Bibl. Acad. Upsal. Illustrata*. 3 Disp. häften i 4:to. Ups. 1832—3. Texten är här Örnholms afskrift, hvilken synes hafva följt *en annan och senare handskrift*, än den hvaraf detta blad utgjort en del.

Hela bladet är aftryckt i *Skand. Handlingar*, l. c. s. 11—16.

Se Warmholtz, l. c. s. 56.

Ur dessa blad äro här tryckta: Sid. 584—586.

E.

Codex A. 10, uti Kongl. Bibliotheket i Stockholm, är en pergamenthandskrift i quarto, från år 1500—1510. Härutur äro läsarter meddelade till sid. 65—70. (I hds. sid. 201—205.)

F.

Codex D. 4, uti Kongl. Bibliotheket i Stockholm, är en pappershandskrift från år 1430—1440. Utförlig beskrifning och innehållsförteckning finnas uti *Herr Ivan Lejonriddaren*, utgifven i Svenska Fornskrift-Sällskapets Samlingar, Stockh. 1849, Inledningen s. LXXII—XCII.

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 16, 17, 31—44, 89—96.

G.

Codex A. 54, uti Kongl. Bibliotheket i Stockholm, är en pappershandskrift i 4:o, från år 1434—50, innehållande legender, böner, homilier och hymner, dels på Latin och dels på Svenska. Härutur äro upptagna:

1. En skiljaktig uppteckning af *Maria-Sagan*. (Sid. 45, 46.)
 2. En skiljaktig uppteckning af *Margareta-Sagan*. (Sid 545—554.)
-

H.

Linköpings-handskriften N:o XXXIX folio, af Benzeli samling. Är en foliant af 166 pergamentblad med 2 spalter på sidan och 34—36 rader i spalten; ett eller annat blad i slutet är sedan gammalt bortskuret. Den är, förmodligen af någon Wadstena-nunna, prentad med den stora, prydliga stilen, som är vanlig i handskrifterna från detta kloster, vid början af 1500talet. Utrustad med en viss prakt har den alla rubriker, paragraftecken och skiljetecken i rött bläck; initialerna äro i blått eller guld, några, i synnerhet första bokstafven i boken, mycket prydliga. Den sistnämnda har dessutom en arabesk-prydnad hvilken går som en ram öfver nära hela sidan. Bandet är samtidigt, af brunt presadt skinn på träpermar med messingshäktor. Boken skänktes af en Joh. D. Nothman till Eric Benzeli d. y., och tillföll med dennes samling Linköpings Gymnasii Bibliothek. Den är förut beskrifven af Per Kylander, *Linköpings Bibliotheks Handlingar*, I, Link. 1793, ss. 39—44, och af J. E. Rietz, *Scriptores*

Suecici Medii Ævi Cultum Culturamque respicientes. T. II, Lundæ 1843, sid. III—XIV.

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 217—222, 291—294, 331—336, 399—400, 435—442, 660—675, såsom närmare synes nedanføre.

Handskriftens innehåll är:

I. (Bl. 1, r. — 12, r.) *Sagan om Sancta Amalberga.*

Denna legend öfversattes »oppa götha maal» af Nicolaus Ragvaldi, invigd af Biskop Henric Tideman Michelsmessodagen 1476 till Munk och Prest i Wadstena kloster, der han dog d. 1 Juli 1514. Han hade vistats i klostret 38 år, under hvilken tid han var två gånger Confessor Generalis derstädes, och en gång i Mariendals kloster. Utom denna legend författade han äfven den Svenska berättelsen om *S. Catharinæ Translatio* år 1489, den Svenska öfversättningen af *Josuas Bok* och den Svenska texten af *Jomfru Maria Yrtegardhir*, efter Latinska originalet af Mag. Petrus, S. Birgittas biktader.

II. (Bl. 12, r. — 23, v.) *Sagan om S. Maria Oegines.*

III. (Bl. 23, v. — 24, v.) *Sancta Jakelinas Saga.*

Öfversatta ifrån Latinska originalet af Predikare-munken Thomas de Cantiprato af Brabant, Alberti Magni lärjunge och condiscipulus med Thomas Aquinas. Han dog år 1263. Denna legend står icke upptagen ibland hans skrifter, men deremot är N:o II erkänd att vara af hans hand.

IV. (Bl. 24, v. — 25, r.) *Sancta Joleidas Saga.*

Svenska öfversättaren uppger äfven denna legend vara af samme Thomas, fast den icke räkñas ibland hans skrifter.

V. (Bl. 25, r. — 26, r.) *Sancta Otilias Saga.*

VI. (Bl. 26, r. — 29, r.) *Sancta Rakels Saga.*

VII. (Bl. 29, r. — 29, v.) *Sancta Elizabeths Saga.*

VIII. (Bl. 29, v. — 30, v.) *Sancta Pharas Saga.*

IX. (Bl. 30, v. — 31, v.) *Sancta Teclas Saga.*

»hon ær wændh aff tysko», säger rubriken.

X. (Bl. 31, v. — 33, r.) *Om Sancta Felicula och Sancta Petronilla.* [Leg. ss. 331—336.]

XI. (Bl. 33, r. — 34, v.) »Aff enne hælge iomffrv som heth Maria.» (Guds Moder hjälper en Jungfru, hennes namne.)

Ännu otryckt.

XII. (Bl. 34, v. — 36, r.) *Sagan om S. Albinus.*

XIII. (Bl. 36, v. — 41, r.) *Sagan om Johannes Chrysostomus.*

Enligt rubriken »wænt aff the bok som kallas tyska passionali».

[Leg. s. 660—675.]

XIV. (Bl. 41, r. — 48, r.) *Sagan om S. Macharius Romanus.*

XV. (Bl. 48, r. — 57, v.) *Sagan om S. Servacius.*

XVI. (Bl. 57, v. — 63, v.) *Sagan om S. Gregorius Stylista.*

Denna legend öfversattes ifrån Tyskan af Christina Elafsdotter, invigd Nunna i Wadstena af Biskop Vincent i Skara år 1510; hon dog år 1541.

Utgifven af S. T. Östman i Greifswald, 1815, 4:to.

XVII. (Bl. 63, v.) *Sagan om S. Stephanus, Påfve.*

Öfversatt af Herr Jöns Ewangelista.

XVIII. (Bl. 63, v. — 65, v.) *Sju-Sofvare Sagan.*

Öfversatt af Jöns Räf. — Johannes Nicolai Räf var Altarista.

XIX. (Bl. 65, v. — 69, v.) *Sancta Emerencias Saga.*

XX. (Bl. 69, v. — 104, v.) *Sancta Annas Saga.*

Dessa tvenne legender äro öfversatta ifrån Tyskan af Lars Elfsson, som icke är omnämnd i *Diarium Vadstenense.*

XXI. (Bl. 104, v. — 106, r.) *Sagan om Sancti Bartholomei Moder.* (Är folksagan om Qvinnan utan händer.)

[Leg. s. 217—222.]

Öfversatt af Karl Benedictsson, Altarista i S. Catharinæ kapell, sedan vigd af Biskop Brynolph i Skara år 1501 till Munk och Prest i Wadstena, der han blef två gånger Confessor Generalis och dog år 1528.

XXII. (Bl. 106, r. — 110, r.) *Chronicon de Sancta Birgitta.*

Tryckt af Er. Benzeliuss d. y., Upsala 1710.

Författad af Margareta Claussadotter, Nunna i Wadstena och 14 år Abbedissa derstädes. Hon afled år 1486. Hon förmodas hafva varit Konung Karl Knutssons halfsysters dotter.

XXIII. (Bl. 110, r. — 111, v.) *S. Stephani Saga.*

[Leg. ss. 291—294.] Öfversatt från Latinet af Johannes Mathæi.

XXIV. (Bl. 111, v. — 114, r.) »*Epistola som Fadher Ioghan Matei [Johannes Mathæi] screff Systromen.*»

XXV. (Bl. 114, r. — 118, r.) Utdrag af Ärkebiskopen i Florens Dr. Antonii bok *Tractatus de Instructione Simplicium Confessorum.*

XXVI. (Bl. 118, r. — 124, r.) Dr. Henrici de Hassia afhandling *De Vita Coenobitica.*

XXVII. (Bl. 125, r. — 154, r.) *Clastrum Animæ Ællar Siælennas Andelikit Closter.*

Författad af Hugo de S. Victore († 1140) och öfversatt från Latinet, år 1480 i Nådendals kloster, af broder Jöns Budda eller Ræk.

XXVIII. (Bl. 154, r. — 166, v.) *Utdrag af S. Basilii Regula.* Ofullständig i slutet.

Utom ofvannämnda aftryck, hafva N:o I—X, XII—XXI, XXIII, blifvit utgifna af Rietz i *Scriptores Suecici Medii Ævi*, Vol. II, samt Nri. XXII, XXIV—XXVIII i nämde verk, Vol. III, men alla med mindre noggrannhet.

I.

En pappershandskrift uti Kongl. Bibliotheket i folio, med gammalt märke. D. 61 a, har följande af Sekreteraren i Ant. Arch. Helin skrifna titel:

»*Collectanea ad Historiam Ecclesiast. Sveogoth. pertinentia ex Cod. MScto membranaceo Nobiliss. Dni Assessoris C. L. v. Schantz descripta. 1730.*»

På titelns fränsida har Helin antecknat följande:

»Detta efterföljande Ms. om *St. Philipo App.* p. 1. om *SS. Johanne et Paulo* p. 3. om *Biskop Thurgutur* p. 5. om *Hert. Rolf af Normandie* p. 6. om *K. Knut Rike* p. 7. om *K. Olof Skötkonung* p. ead. *S. Sigfrids Legenda* p. 9. om *St. Olof Haraldson* p. 25. om *St. Erich* p. 41. om *K. Magno i Norige* p. 49 är allsammans utdragit och afskrifwit af en gammal handsorefwen Pergamentsbok på Swenska in fol. som innehåller en Hist. Eccles. N. T. men med Påfviska Legender hel beblandad. Samma bok hö-

rer

rer nu Hr Assessoren v. Schantz til, som densamma med Bibliotheket på Malmövik fådt efter sin Sal. Swärfader Hr HauptM. Tornhielm. Att Sal. Secret. och Historiogr. Hr Örnhielm denna Permeboken igenomläst synes af de i bredderne med hans egen hand utsatte åhretahlen.»

Alla i denna hds. befintliga utdrag äro ordagrant afskrifna efter en Codex med alldeles samma text som *Codex Bildstenianus*. Till och med alla de talrika ändringar och nyare rättelser, hvilka der förekomma, äro noggrant följda, på samma vis som uti hds. C. Detta kunde ingifva den tanken, att von Schantz's Codex är den samma som sedermera kom i Prof. Bildstens ägo; men detta kan icke vara fallet, då de omtalta marginal-anteckningarna af Örnhjelm's hand *här saknas*, och dessutom mindre bokstafs-afvikelse, m. m. i texten då och då förekomma. Den v. Schantziska handskriften var således ännu ett, nu mera förloradt, exemplar af det gamla Legendariet.

Angående de grunder, som blifvit följda vid utgifvandet, upprepa vi här, hvad som redan blifvit yttradt uti inledningen till Patriks-Sagan:

Utgifvandet har skett med yttersta noggrannhet. Alla *förändringar* i handskriften äro äfven tillkännagifna. Härvid utmärka de begagnade tecknen:

() = En rättelse af *samma hand*, som manuskriptet. Förändringen är vanligen insatt öfver ordet eller raden.

R) = *Rand-tillägg*, af samma hand.

(√) = Att ordet eller raden äro *borttagne* med understrukna punkter.

(^) = Uti handskriften befinnas sådana ord *öfverstrukne*.

(√ ^) = Att ordet, m. m. är *öfverstruket*; men äfven med punkter *underprickadt*.

(√) = Att ordet stått i handskriften; men har blifvit *utskrapadt*.

(s) = Att ordet finnes uti handskriften, men *öfver andra bortskrapade ord eller bokstäfver*.

(x) = Insatt af *sednare hand*.

(^{xx}) = Insatt af sednare hand, men *öfver bortskrapade* ord eller bokstäfver.

[] = Uppenbart skriffel, som blifvit *rättadt* af utg.

[?] = Utgifvarens *förslag* till rättelse af ett förmodadt skrif-fel.

Med biträde af dessa beteckningar kan den *ursprungliga* läsarten lätteligen återställas bredvid den *senare*, hvilken oftast sökt öfversätta gamla uttryck med mera lättfattliga. För öfrigt äro alla förkortningar (abbreviaturer), såsom vanligt, angifna med kursiv stil.

INNEHÅLL.

Första Bandet.

	Sid.		Sid.
1. Jungfru Maria.....	3.	35. Adrianus Kejsare och S. Serapia	376.
2. S. Johannes Döparen.....	49.	36. Alexander Påfve.....	379.
3. Vår Herre.....	61.	37. Sixtus Påfve och S. Peregrinus	380.
4. S. Pehr.....	99.	38. Antoninus Pius Kejsare.....	381.
5. S. Paul.....	123.	39. M. Antoninus Verus Kejsare	383.
6. S. Andreas.....	133.	40. S. Eugenia.....	385.
7. S. Johannes Evangelisten.....	149.	41. Eleutherius Påfve.....	387.
8. S. Jakob den större.....	163.	42. Victor Påfve.....	388.
9. S. Thomas.....	181.	43. Calixtus Påfve.....	389.
10. S. Jakob den mindre.....	193.	44. Urbanus Påfve och S. Cecilia	390.
11. S. Philip.....	199.	45. Alexander Severus Kejsare och	
12. S. Bartholomeus.....	203.	Origenes.....	392.
13. S. Matheus.....	225.	46. Fabianus Påfve.....	394.
14. S. Symon och S. Judas.....	231.	47. Philippus Kejsare.....	395.
15. S. Mathias.....	243.	48. Decius Kejsare.....	396.
16. S. Marcus.....	247.	49. Cornelius Påfve.....	—
17. S. Lucas.....	259.	50. Gallus och Volusianus Kejsare	397.
18. S. Maria Magdalena.....	263.	51. Lucius Påfve.....	—
19. S. Stephanus.....	281.	52. Stephanus Påfve.....	398.
20. S. Barnabas.....	295.	53. Valerianus och Galienus Kej-	
21. Tiberius Kejsare.....	299.	sare.....	401.
22. Gaius Kejsare.....	304.	54. Tvenne heliga ungersvenner	402.
23. Claudius Kejsare.....	305.	55. Paulus och Antonius Eremiter	404.
24. Nero Kejsare.....	307.	56. S. Laurencius.....	409.
25. Galba Kejsare.....	309.	57. S. Ypolitus.....	421.
26. Vespasianus Kejsare.....	310.	58. S. Agatha.....	425.
27. Titus Kejsare.....	320.	59. Sju Sofvare.....	433.
28. Domicianus Kejsare.....	321.	60. S. Abdon och S. Sennes.....	443.
29. S. Apollinaris.....	325.	61. S. Cornelius.....	444.
30. S. Petronella.....	329.	62. S. Justina.....	445.
31. S. Dionysius.....	339.	63. Sixtus II Påfve.....	450.
32. S. Clemens.....	346.	64. Dionisius Påfve.....	—
33. S. Ignacius.....	367.	65. Felix Påfve.....	451.
34. S. Eustachius.....	372.	66. Lucianus Påfve.....	—
		67. S. Valentin.....	452.

Andra Bandet.

	Sid.		Sid.
146. Constantinus Kejsare, Eraclii son	729.	182. S. Magnus, Jarl på Orken-öarne	875.
147. S. Arnulphus	730.	183. S. Erik	883.
148. Pippinus Frankakonung eller sagan om det jordade liket	731.	184. Johannes Döparens födelse	891.
149. Flere Påfvar	733.	185. S. Pauls omvändelse	895.
150. Justinianus Kejsare	735.	186. S. Blasius	899.
151. Anastastius Kejsare	737.	187. S. Germanus	904.
152. Leo Kejsare	739.	188. S. Paulus och S. Johannes	906.
153. Beda Venerabilis	741.	189. De tre Konungarne i Köln	915.
154. Constantinus Kejsare	743.		
155. Flere Påfvar	744.	<i>Tillägg ibland Läsarterna:</i>	
156. Carolus Magnus	746.	Cletus Påfve	994.
157. S. Egidius	750.	Anacletus Påfve	999.
158. Ludvig Kejsare	755.	Evaristus Påfve	—
159. Lotharius Konung och hans Fränder	756.	Telesphorus Påfve	1000.
160. Berengarius Kejsare	760.	Hyginus Påfve	1001.
161. Otto I Kejsare	761.	Pius I Påfve	—
162. Otto II Kejsare	763.	Anicetus Påfve	—
163. Otto III Kejsare	766.	Soter Påfve	1002.
164. Henrik II Kejsare	768.	Severus och Pertinax Kejsare	1003.
165. Konrad I Kejsare	770.	Zephyrinus Påfve	1004.
166. Henrik III Kejsare	774.	Antoninus Caracalla Kejsare	—
167. Henrik IV Kejsare	777.	Severus Macrinus Kejsare	—
168. Henrik V Kejsare	780.	Antoninus Heliogabalus Kejsare	—
169. Lotharius II Kejsare	781.	Maximinus Kejsare	1005.
170. Konrad III Kejsare	782.	Anterus Påfve	—
171. S. Bernhard	783.	Gordianus III Kejsare	1006.
172. S. Thomas af Canterbury	787.	Läsarter	919.
173. Henrik VI Kejsare	789.	Legendariets Calendarium	1043.
174. S. Dominicus	790.	Namnlista	1071.
175. S. Franciscus	800.	Saklista	1173.
176. S. Elizabeth af Ungern	803.	Efterskrift	1291.
177. Gregorius IX Påfve	827.	Legendariets Ålder	1293.
178. Innocentius IV Påfve	828.	» Ändamål	1297.
179. S. Peder Predikaren	829.	» Ursprungliga Storlek	1298.
180. S. Sigfrid	839.	» Språkvärde	1299.
181. S. Olof, Norges konung	859.	» Handskrifter	1327.
		» Utgifningssätt	1337.

839.5 F 769

ISr4

V. 2

RSITY OF MINNESOTA
51 D00 533 546 F

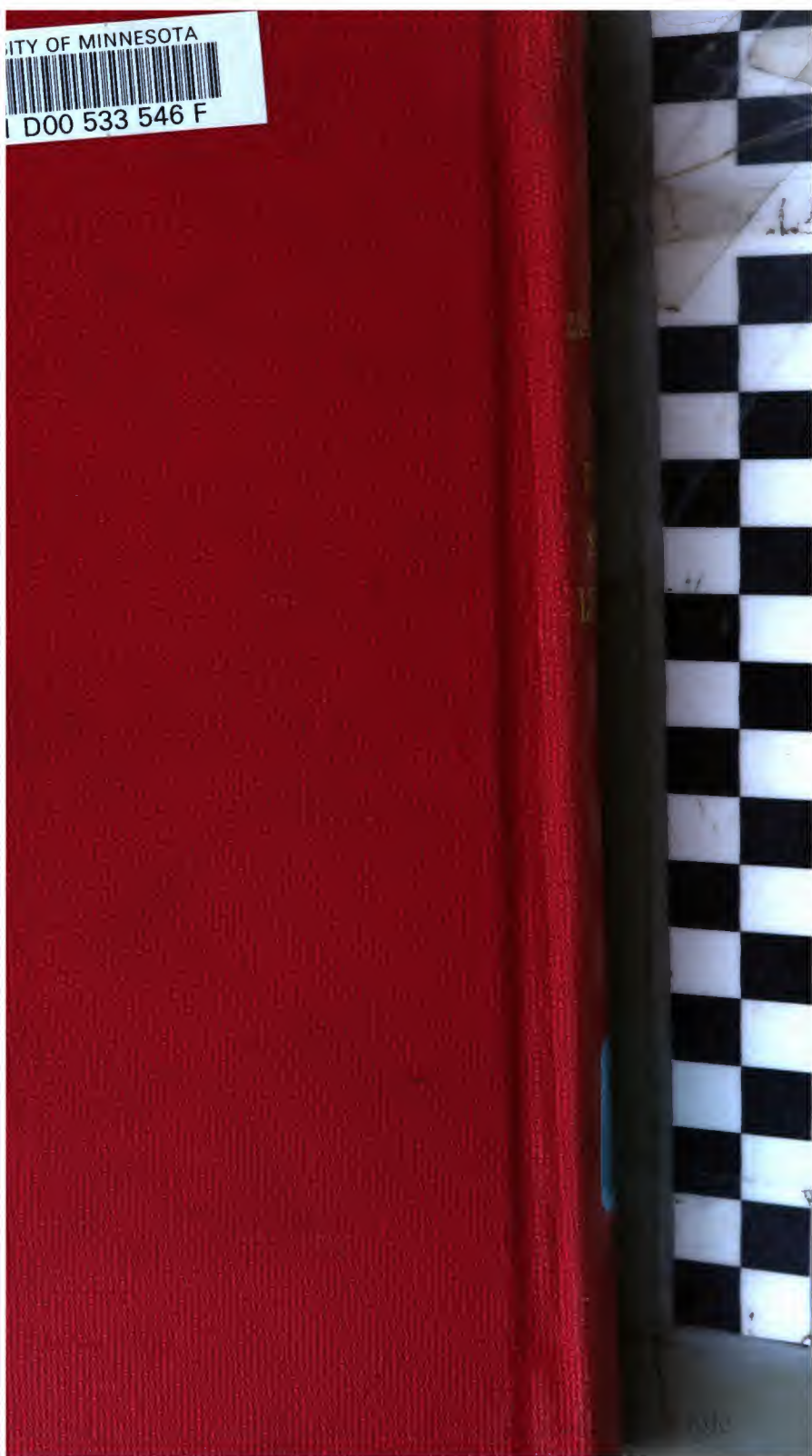

ITY OF MINNESOTA

D00 533 546 F

UNIVERSITY OF MINNESOTA

51 D00 533 546 F

